

MAGYAR SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK ADATBÁZISA
14000 SZÓLÁS, KÖZMONDÁS, HELYZETMONDAT
MAGYARÁZATA STILISZTIKAI JELZÉSEL, A TÍPUS
FELTÜNTETÉSÉVEL, FOGALOMKÖRI SZÓMUTATÓVAL

Mindössze arra akartalak figyelmeztetni, mennyire nincs és nem lehet 'teljes' szótár.

A szótár csak kagyló, ezzel csak meregetünk a nyelv tengeréből.

A nyelv azonban a tenger, a tenger.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: „Kagyló és tenger”, *Nyelv és lélek.*

Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1971, 166.

BÁRDOSI VILMOS

**MAGYAR SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK
ADATBÁZISA**

14000 SZÓLÁS, KÖZMONDÁS, HELYZETMONDAT
MAGYARÁZATA STILISZTIKAI JELZÉSSSEL, A TÍPUS
FELTÜNTETÉSÉVEL, FOGALOMKÖRI SZÓMUTATÓVAL

TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2012

LEKTORÁLTA
MAGAY TAMÁS
az MTA Szótári Munkabizottságának tagja

Kiadja a TINTA Könyvkiadó, Budapest

Minden jog fenntartva. A jogtulajdonos előzetes engedélye nélkül a mű sem részleteiben,
sem egészében semmilyen eljárással nem reprodukálható.

Tartalomjegyzék

MAGYAR SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK ADATBÁZISA	1
Előszó	7
Az adatbázis felépítése és használata	10
AZ ADATBÁZIS ANYAGÁNAK KIVÁLASZTÁSA	10
<i>A frazéma- adatbázis típusa és fő jellemzői</i>	10
<i>Mi nem került bele az adatbázisba?</i>	11
AZ ANYAG ELRENDEZÉSE	12
A SZÓCIKKEK FELÉPÍTÉSE	12
<i>A frazémák szótári alakja</i>	12
<i>A változatok kezelése</i>	12
<i>A frazémákban szereplő vonzatok</i>	13
<i>A frazémák lexikai (stílus- és használati körére vonatkozó) minősítése</i>	14
<i>A jelentésmagyarázatok</i>	15
A FOGALOMKÖRI SZÓMUTATÓ	15
Rövidítések és jelek	16
Bibliográfia	17
Feldolgozott szótárak	17
Szakirodalmi válogatás	20
A	22
B	199
C	234
Cs	237
D	252
E, É	261
F	343
G	385
Gy	391

H.....	396
I, Í.....	438
J.....	452
K.....	470
L.....	544
M.....	576
N.....	648
Ny.....	710
O, Ó.....	717
Ö, Ő.....	738
P.....	749
R.....	764
S.....	788
Sz.....	810
T.....	841
Ty.....	877
U, Ú.....	878
Ü, Ű.....	898
V.....	903
X.....	934
Z.....	935
Zs.....	939
Fogalomköri szómutató.....	941

Előszó

„A nyelvet nem lehet szótárazni, elzárni és véglegezni. Eleven szöveget az, mely teljesen soha sincs készen, mindig újra és újra kell szönnünk, valahányszor beszélünk vagy írunk.” KOSZTOLÁNYI DEZSŐ e nemesen megfogalmazott gondolata szerint¹ – amelynek igazságát a modern nyelvészeti munkák is alátámasztják – az emberi nyelv kreativitása leginkább abban mutatkozik meg, hogy a beszélő a kommunikáció folyamán képes olyan mondatokat, mondatsorokat alkotni és megérteni, amelyeket előtte soha senki nem fogalmazott meg. Ezek nagy része a beszéd közben alakul ki, tehát nem tervezhető, hanem alkalmoszerű, főleg a beszédhelyzettől, valamint a kommunikációs folyamatban részt vevők személyiségétől, így alkotóképességétől is függ. A beszéd egy másik, legalább annyira fontos részét azonban előre látható és az adott helyzetben rutinszerűen, automatikusan ismételhető, két vagy több szóból álló és többé-kevésbé kötött szókapcsolatok alkotják. Ezek tehát olyan, már a gyermekkorban a gondolkodásba és a beszédbe beépülő állandó szókapcsolatok, melyeknek tagjai között általában nyelvtani, ún. szintagmatikus viszony van. Szerepük azonban nem nyelvtani, hanem képzetkeltő jellegű, a közlés során nem mi alkotjuk meg őket, hanem – szinte előre gyártott elemekként, szokványos szókapcsolatokként – már készen jelennek meg tudatunkban, azaz nem produkáljuk, hanem reprodukáljuk őket. De ahogy az előre gyártott házigyári elemek anyaga, mérete, formája, funkciója, kapcsolódási helye sem egyforma, úgy természetesen ezeknek a szókapcsolatoknak a kötőanyaga, alakja, kötöttsége és szerepe is változó. Létüket nem utolsósorban annak köszönhetik, hogy képszerűségük miatt (mert „lelkünk egész gazdagsága beléjük fér”²) szerfölött gazdaságos módon és hatékonyan – sokszor igen művészi módon vagy éppen szellemesen – tudnak hasonló beszédhelyzetekben információkat közvetíteni.

A szókapcsolatokat alkotó építőelemek, a szavak – figyelembe véve az adott nyelv nyelvtani és logikai szabályait – elméletileg végtelen sok módon és formában léphetnek egymással kapcsolatba. E megfigyelésből kiindulva – és a teljesség igénye nélkül – egy nyelvben megkülönböztethetünk:

- 1) teljesen alkalmoszerű és végtelen számú szabad szókapcsolatokat;
- 2) szerkezetileg és jelentésánál teljesen kötött, csak globálisan értelmezhető, erős metaforikus értékkel és nyelvi hagyományokkal bíró, közkeletű állandósult szókapcsolatokat az alábbi néhány gyakori típussal és hagyományos elnevezéssel:
 - a) szólások (**kivágja a rezet; felkapja a vizet** (*vmitől* v. *vmin*); **árkon-bokron át [keresztül]**);

¹ KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: „Fellejgáró és elképesztő”, *Nyelv és lélek*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1971, 64.

² KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: „A lélek beszéde”, *Nyelv és lélek*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1971, 217.

- b) szóláshasonlatok (**szegény, mint a templom egere; annyit ért vmihez, mint tyúk az ábécéhez**);
- c) beszédhelyzethez kötött, „akkor szokták mondani, ha...” típusú, ún. „pragmatikus helyzetmondatok”, konvencionális szójárások (**Angyal repül [száll] (el) a ház fölött. Most ugrik a majom a vízbe! Szépre száll a füst. Kár a benzinért!**)³;
- d) ún. „beszédművek” a következő néhány lehetséges altípussal:
- i) köszönések, megszólítások (**Pálinkás jó reggelt! Hol jársz itt, ahol a madár se jár?**);
 - ii) szitkozódások, átkozódások (**Az anyja keservét! Az isten verje meg!**);
 - iii) politikai jelszavak (**Nem kell a sóder, nem kell a duma, saját medrében folyják a Duna!**);
 - iv) sírfeliratok (**Itt nyugszom én, olvasod te, olvasnám én, nyugodnál te.**), butélia-feliratok (**Nézz a butykos fenekére, ott az élet dicsősége.**), pólófeliratok (**Foglalt vagyok.**);
 - v) falfirkák (**Hülye, aki (el)olvassa.**) stb.;
- e) szállóigék, bölcs mondások, idézetek (**Nyelvében él a nemzet. Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel!**);
- f) az általános érvényűség igényével használt, életbölcességet megfogalmazó, mondatértékű közmondások, szokásmondások (**Lassan jársz, tovább érsz! Ki korán kel, aranyat lel.**)⁴;
- 3) a két első kategória közötti átmeneti, az összeforrottság különböző fokán álló szerkezeteket, az ún. kollokációkat és terpeszkedő szerkezeteket (**homlokegyenest ellenkező; vereséget szenved**).

A fenti kategóriák közötti határvonalak meghúzása nem mindig egyszerű feladat. Ennek problematikája azonban külön tanulmány tárgya lehetne.

A nyelvnek azt a részét és a nyelvtudománynak azt az ágát, amely a különböző mértékben kötött szókapcsolatokat érinti, illetve vizsgálja és gyűjti, tág értelemben az eléggé általánosan elfogadott frazeológia gyűjtőnévvel jelöljük. Az ide tartozó nyelvi egységeket pedig általában frazeologizmusoknak, frazeológiai egységeknek, frazémáknak, idiomatizmusoknak, idiómáknak, állandósult szókapcsolatoknak, (szokványos) kifejezéseknek, szólásoknak, szólásmódoknak, szokásmondásoknak, proverbiumoknak stb. szokták nevezni. Ezek közül manapság úgy tűnik, hogy a **frazéma** szakszó kezd egyre inkább elterjedni.

Magyarországon a szólás- és közmondásgyűjtésnek nagyon gazdag hagyománya van⁵. A XX. század második felénél maradván elsősorban O. NAGY GÁBOR (1966) vagy MIHÁLYI

³ O. Nagy Gábor meghatározása szerint ezeknek a konvencionális kifejezéseknek „az a legszembevetőbb jellemvonásuk, hogy pusztán a megszokás tartja őket életben; bizonyos helyzetekben, bizonyos alkalmakkor anélkül mondja őket az ember, hogy különösebb jelentőséget tulajdonítana a velük kifejezett megállapításnak.” O. NAGY GÁBOR: *Magyar szólások és közmondások*. Gondolat, Budapest, 1976, 16.

⁴ A helyzetmondatokkal ellentétben mind a szállóige, mind pedig a közmondás olyan általános érvényű elvet fogalmaz meg, „amelynek a tartalmával kapcsolatban fölvethető az ‘igaz vagy nem igaz kérdése’, és amely mindig többé-kevésbé korhoz kötött és ezért társadalmilag is meghatározott világnézetet tükröz.” O. NAGY GÁBOR: *Magyar szólások és közmondások*. Gondolat, Budapest, 1976, 12.

⁵ A témáról részletesebben lásd: O. NAGY GÁBOR: *A magyar frazeológia története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

JÓZSEF (1963) nevét kell megemlítenünk, akiknek gyűjteményei kiválóan mutatták be a magyar nyelv gazdag szólás- és közmondáskincsét. O. NAGY GÁBOR monumentális munkáját nehéz lenne túlszárnyalni. Nem is ez volt a célunk. Az elmúlt négy évtized nyelvfejlődése, a frazeológia és a lexikográfia területén bekövetkezett elméleti, módszertani változások, valamint a nyelvet mindennapi munkájukban használók növekvő igénye egyre újabb és jobb kézikönyvek, szótárak iránt együttesen indokolták a magyar nyelv új frazeológiai szótárának megszerkesztését.

A most közreadott adatbázis 14 000, jelentésmagyarázattal ellátott magyar kifejezést, szólást, helyzetmondatot és közmondást tartalmaz. Gyűjteményünk összeállításával több célt is szeretnénk volna elérni:

- tudományos igénnyel és egyben a gyakorlati szempontokat is szem előtt tartva számba venni a magyar nyelv ősi, évszázadok óta a mai napig használatos klasszikus, irodalmi, népies fordulatai mellett elsősorban a mai nyelvállapotra – annak szlenges, néha kissé vulgáris rétegét is beleértve – jellemző frazeológiai egységeit;
- részt vállalni a nyelvünk elszíntelenedése és nyelvi hagyományaink pusztulása elleni küzdelemben oly módon, hogy minden anyanyelvi beszélő jobban megismerhesse a bemutatott szólások által is nyelvünk történetét, szellemét, hagyományait;
- hasznos munkaeszközt kézbe adni a magyar nyelv minden hazai és külföldi használójának ahhoz, hogy a gazdagabb jelentéstartalommal bíró szólások segítségével minőségileg magasabb nyelvtudási szintet érhessenek el, mondanivalójukat meggyőzőbben, tömörebben, képszerűbben tudják megfogalmazni, és ezáltal is elkerülhessék a képzavart okozó gyakori téves szóláshasználatot;
- olyan lexikográfiai adatbázist létrehozni, amely hatékony kiindulópontul szolgálhat általános és frazeológiai szótárak összeállításához.

Az adatbázis felépítése és használata

AZ ADATBÁZIS ANYAGÁNAK KIVÁLASZTÁSA

A közreadott szókapcsolatok típusai és a használók köre

Adatbázisunkat úgy állítottuk össze, hogy az lehetőleg minél nagyobb áttekintést adjon a magyar kifejezések, szólások, helyzetmondatok (szójárások) és közmondások típusairól. A nyelv hihetetlen gazdagsága és szüntelen változása folytán e nyelvi elemek teljes felsorolása természetesen nem lehetett a célunk. Amint erre már utaltunk, a magyar nyelv ősi, évszázadok óta a mai napig használatos fordulatainak, szokásmondásainak rögzítése mellett elsősorban a mai magyar köznyelvre jellemző állandósult szókapcsolatokat kívántuk számba venni, azokat tehát, amelyeket egy ma élő iskolázott, főleg fiatal, illetve középkorú magyar anyanyelvű beszélő ismer, használ vagy – jelentéstartalmát megismerendő – keresni akar.

Ez utóbbi területen külön figyelmet szenteltünk a SZLENG minősítésű kifejezéseknek. Ezek beszélt nyelvi szókincsünk olyan újabb és nehezen rögzíthető képződményei – helyenként még talán csak amolyan tréfás *hapax legomenonok*⁶ –, amelyek a kevésbé igényes, igen fesztelen és tréfás nyelvhasználatban, az újtásra nagyon hajlamos argóban és a diáknyelvben fordulnak elő. A szlengre általában jellemző a nyers, szókimondó, helyenként vulgáris, durva kifejezésmód, elsősorban a társadalom által egyébként tabuként kezelt területeken. Mivel azonban ezek is a nyelvhez tartozó elemek, a szótárban való szerepeltetésüktől – módjával és egy bizonyos szükségszerűen szubjektív módon megvont határon belül – nem tekinthetünk el. Esztétikai megítélésüket, használatuk korlátozott voltát azonban mindig a VULG. minősítéssel jeleztük.

Természetesen előfordulnak gyűjteményünkben a RÉG. vagy RITK. rövidítéssel jelzett, régies, elavulóban lévő, ma már ritkábban használt fordulatok is, amelyek azonban képszerűségüknél fogva a mai nyelvhasználó számára is könnyen felfoghatók, értelmezhetők (**csigapáripán jár** ‘lassan jár’; **Bagoly is bíró (a) barlangjában.** ‘a saját otthonában mindenki úr’) vagy amelyeknek megértése fontos lehet egy-egy magyar klasszikus író műveinek olvasásakor (például a Móricznál olvasható **Ábrahám kebele** ‘a mennyország, a túlvilági boldogság’ vagy a Csokonai által használt **egy rubrikába helyez [sorol v. vesz] vkit vkivel** ‘egy kategóriába sorol vkit vkivel, egyformán ítéli meg őket’ kifejezések). Ugyanilyen megfontolásból szerepeltetünk a Bibliából vagy a görög-római mitológiából származó és az európai kultúrában tovább élő közismert fordulatokat is (**árulkodó júdás; Damoklesz kardja; kettévágja [megoldja] a gordiuszi csomót** stb.).

A frazéma- adatbázis típusa és fő jellemzői

A gazdag magyar frazémaanyag szövegekörnyezetben, szemléltető példamondatokban való bemutatására, illetve a szólások eredetmagyarázatára terjedelmi okokból eleve nem

⁶ Egyetlen helyen előforduló adat (szó szerint: egyszer mondott).

vállalkozhattunk. Ennek megfelelően tehát adatbázisunk az alábbi szempontok előtérbe helyezésével kívánja hatékonyan segíteni a magyar nyelv tudatos és igényes használatára törekvő anyanyelvű vagy magyarul tanuló olvasót:

- a) a mai magyar köznyelvben használatos leggyakoribb frazématípusok (szólások, helyzetmondatok és közmondások) minél nagyobb számban való összegyűjtése;
- b) az összegyűjtött frazémák időbeli (RÉG., RITK.), csoportnyelvi (SZLENG) és stiláris (BIZ., GÚNY., NÉP., PEJ., SZÉPÍTŐ, TRÉF., VÁL., VULG.) minősítése;
- c) a frazémák használati lehetőségeinek részletes leírása (különös tekintettel a bennük lévő vonzatokra);
- d) a frazémák alapos, körültekintő jelentésértelmezése (különös tekintettel az utóbbi évtizedekben létrejött jelentésváltozásokra, jelentésbővülésekre, az éppen kialakulóban lévő új jelentésekre);

Mi nem került bele az adatbázisba?

Jóllehet az állandósult szókapcsolatok időbeli, csoportnyelvi és stiláris értékelése korántsem mindig egyszerű feladat, az alább felsorolt típusok mégis viszonylag egyértelműen elkülöníthetők, és a használók többségének szempontjából háttérbe szoríthatók. Gyűjteményünk tehát nem vette fel:

- a már teljesen feledésbe merült, elavult, önmagukban már nem, vagy csak nagyon nehezen értelmezhető kifejezéseket, helyzetmondásokat és közmondásokat (**dézsámát kell venni a szaván** ‘nagyotmondó’; **körömhegyre áll** ‘minden erejét megfeszítve bátran kiáll’; **Annak is az orra alatt a szája**. ‘ő is ugyanolyan ember, mint bárki más’);
- az O. NAGY GÁBOR és más szerzők által is igen részletesen leírt, csak egy-egy szűkebb régióra jellemző tájnyelvi állandósult szókapcsolatokat és közmondásokat (**medvét fog** ‘nem sikerül a terve, felsül’; **Üres hordó jobban kong**. ‘a buta emberek sok butaságot fecsegnek’);
- a kirívóan vulgáris, durva kifejezéseket vagy ilyen szavakat tartalmazó szókapcsolatokat (**más faszával veri a csalánt** ‘számára kellemetlen v. hátrányos dolgot másvalaki kárára, hátrányára próbál elvégeztetni, elintézni’), amelyeket az érdeklődők speciális szótárakban találhatnak meg (lásd a feldolgozott szótárak listáját);
- a szűken vett szakterminológiához tartozó állandósult szókapcsolatokat (**archimedesi csavar** ‘végtelenített csavarból álló vízemelő gép’; **nagy éjjelipávaszem** ‘Európa legnagyobb szárnyfelületű lepkéje [*Saturnia pyri*]’); ha azonban olyan, eredetileg szakterminológiai – elsősorban a sportnyelvből származó – kifejezésekről van szó (**magas labda** ‘különösen vita során a partner ügyetlenségéből, figyelmetlenségéből, elszólásából adódó, könnyen kihasználható lehetőség, megtámadható álláspont’), amelyek ma már a köznyelvben is igen elterjedtek, ezeket természetesen gyűjteményünk is közli;
- a már folklorisztikusnak tekinthető és fentebb jelzett beszédműtípusok (politikai jelszavak, feliratok, sírfeliratok stb.) nagy részét (**Nézz a butykos fenekére, ott az élet dicsősége.**);
- azokat a magyarban igen nagy számban létező ikerszókat, amelyek nem valamilyen állandósult szókapcsolatban szerepelnek (pl. **ismeri az ügy v. a dolog minden ágabogát** ‘bonyolult, szerteágazó dolognak, kérdésnek minden részletét ismeri’), hanem önállóan is megállnak (**boldog-boldogtalan** ‘bárki, mindenki’), vagy tetszőleges szavakkal társíthatók (**folyton-folyvást eszik, iszik, beszél...** stb. ‘állandóan eszik, iszik, beszél... stb.’);

- a mindennapi nyelvhasználatban (pl. a tömegkommunikáció nyelvében) igen gyakori és tulajdonneveket helyettesítő, névfelidéző metaforikus szókapcsolatokat⁷, „ragadványneveket”, amelyeket egyébként hagyományos szótári meghatározással nem is lehet ellátni (pl. **a kálvinista Róma** ‘Debrecen’, **a legnagyobb magyar** ‘Széchenyi István’, **a haza bölcse** ‘Deák Ferenc’, **a nemzet csalóánya** ‘Blaha Lujza’, **a fekete párdúc** ‘Grosics Gyula’, **Isten ostora** ‘Atilla’, **az ezer tó országa** ‘Finnország’, **Aphrodité szigete** ‘Ciprus’ stb.)
- a szintén külön szótárba kívánkozó, sokszor nehezen körülírható terpeszkedő igei szerkezeteket (**említést tesz** ‘megemlít’), valamint az ún. lexikai affinitásokat, kollokációkat (**megrögzött agglegény**).

A frazémák kiválasztásában, a pontosítások, kiegészítések elvégzésében elsősorban a felhasznált források jegyzékében felsorolt művek szolgáltak támpontul. Évtizedes kutatómunka során azonban elkerülhetetlen volt ezek kiegészítése olyan, az értelmező szótárakban még nem rögzített fordulatokkal, amelyek a mindennapi beszédben már széles körben használatosak (pl. **padlóra küld vkit; zöld utat kap; dob egy hátast; A damaszkuszi úton nagy a tolongás.**), és amelyeket a megújuló magyar szótárírásnak előbb-utóbb rögzítenie kell.

AZ ANYAG ELRENDEZÉSE

Adatbázisunkban az állandósult szókapcsolatok szigorú ábécé rendben követik egymást.

A SZÓCIKKEK FELÉPÍTÉSE

A frazémák szótári alakja

- Magát a frazémát az általános szótárírási gyakorlatnak megfelelően általában a lehető legsemlegesebb alakban adjuk meg.
- Az ige, hacsak nem más alakban rögzült, mindig egyes szám harmadik személyben szerepel.
- A szókapcsolaton belül kerek zárójelbe kerülnek a kifejezésbe beilleszthető, de tetszés szerint el is hagyható elemek: **(örökké) az anyja szoknyáján ül**.

A változatok kezelése

- A jobb átláthatóság és a könnyebb keresés kedvéért a tartalmilag, jelentésük szerint ugyan összetartozó, de szerkezetükben (pl. vonzathasználat, igekötős alak miatt) eltérő és így a szócikken belül a betűrendben egymástól távol eső, rokon értelmű szókapcsolatokat alapvetően nem vontuk össze, hanem – egy-egy címszó alatti betűrendben elfoglalt helyén – önálló egységekként tüntettük fel, ha az első elemük a változó. Így tehát az **albérleti duma**, a **nagy duma**, a **süket duma** vagy **A java még**

⁷ A stilisztikákban antonomázia névvel is szokták azonosítani ezt a jelenséget. A görög eredetű szó (‘másként való megnevezés’) azt jelenti, hogy valamely személyt vagy dolgot általánosan ismert tulajdonságával jelölünk meg, vagyis a neve helyett – rendszerint – a szokásos jelzőjét vagy körülírását használjuk. A ‘névfelidéző’ elnevezés Grétsy László szíves közlése.

hátravan. [...] **(Még csak) most jön a java.** frazémák mind önálló egységként – de azonos (esetleg hasonló) meghatározással szerepelnek.

- Ha azonban a szócikken belül a kifejezés alakváltozatai közvetlenül egymás után következnek a betűrendben, vagy nem az első elemük a változó, a változatokat szögletes zárójelek között jeleztük. Pl.: **Ádámról, Éváról rokonok [rokonok Ádámról, Éváról]; belelóg vkinek a keze a bilibe [bilibe lóg vkinek a keze]; cégéres [címeres] gazember; az ablakon hányják [szórják] be a pénzt vkinek.** Előfordulhat az is, hogy a változatok nem betűrendben követik egymást, mert két alak közül az egyik sokkal gyakoribb, mint a másik: **kiteszi [kirakja] vkinek a szűrét (vhonnan).** Ha a változatokon belül szinonimák is lehetségesek, ezeket a „v.” rövidítéssel választottuk el egymástól: **kidob [kilök v. kirak v. kitesz] az utcára vkit; Kutyaugatás [számárbógés v. számárorodítás] nem hallatszik [hallik] az égbe [az édig v. a mennybe v. a mennyországba].**

(Jóllehet a tagmondatokat bevezető „vagy” szó előtt a magyarban általában vessző áll, e kötőszó rövidített, a szótárszerkesztésben megszokott „v.” változata esetében eltekintettünk e szabály következetes – és a szótári alakokban, meghatározásokban inkább zavaró – érvényesítésétől.)

- Mivel ugyanarra a jelentéstartalomra néha igen jelentős számú – gyakran a kötőszóban is eltérő – hasonlat kínálkozik, ezeket a jobb olvashatóság érdekében főszabályként általában külön szerepeltettük. Pl.: **olyan kicsi, ha leül a fűbe, rácsöpög a harmat; olyan kicsi, hogy a földből is alig látszik ki; olyan kicsi, hogy ki se(m) látszik a földből; olyan kicsi, mint a kutya ürve.**

Kivételt képez ez alól, ha a hasonlító tagmondat bővítményének lehetnek változatai. Ebben az esetben összevonással éltünk. Pl.: **megszokott vmit, mint cigány lova a koplalást [a verést].**

- A szóláshasonlatok esetében egyébként – az egyértelműség kedvéért – a **mint** és a **hogy** kötőszókat megismételtük, ha új változatról volt szó: **úgy vigyáz vmire, mint a szeme fényére [világára v. mint a két szemére].**
- A hasonlat melléknevét vagy igéjét kiegészítő, erősítő **olyan** és **úgy** szavak használata elsősorban ritmikai kérdés, ezért ezek – kivéve, ha hiányuk miatt a hasonlat nyelvtanilag helytelenné válna (pl. **olyan hideg van, hogy ölben viszik ki ugatni a kutyát; úgy esik, hogy ölben viszik ki ugatni a kutyát**) – nem mindig, vagy csak zárójelben szerepelnek.
- A helyzetmondatok lényegükből fakadóan mikrodialógusokban hangzanak el. Ennek megfelelően egységes szótári alakjuk meghatározása sem mindig könnyű. Mivel azonban leggyakrabban egyes szám második és harmadik személyű alakokban használjuk őket, mi is ezeket az alakokat tüntettük fel leginkább. Pl.: **Ne szórakozz(on) (már) velem!** Ha azonban ezektől eltérő alak(ok) a gyakori(ak), adatbázisunk is természetesen azt vagy azokat adja meg: **Ha addig élek is!**

A frazémákban szereplő vonzatok

- Gyűjteményünk célul tűzte ki azt is, hogy megadja a szókapcsolatok, illetve a bennük szereplő igék vonzatát (**beleüti az orrát vmibe; hadilábon áll vkivel v. vmivel; vkinek (halvány) dunsztja sincs vmiről** stb.). Ennek igen nagy jelentősége van, mert a vonzatok ismeretének hiányában a kifejezések használata, mondatba illesztése – elsősorban persze a magyart mint idegen nyelvet tanulók számára – nem mindig egyértelmű. (A tapasztalatok szerint azonban még a magyar anyanyelvűek hétköznapi

beszédében is megfigyelhető bizonyos grammatikai „gyöngülés”, hevenyészetség, amely leginkább a téves vonzathasználatban nyilvánul meg.) Az is említést érdemel, hogy több jelentés gyakran vonzatbeli eltéréssel párosul. Ezeket a frazémákhoz tartozó, a használat számára tehát fontos kiegészítő grammatikai elemeket dőlt betűvel és a szokásos szótári rövidítésekkel (*vkinek, vmitől, vmilyen* stb.) jelöltük.

- Az alanyi pozícióban lévő *vki, vmi* elemeket – indokolt kivételtől eltekintve – nem jelöltük (**ismeri a dörgést; magas labda**). Az alany élő vagy élettelen voltát gyakran a szólásdefiníció teszi egyértelművé. Feltüntettük azonban a fenti vonzatokat, ha az alany egyaránt lehet élő és élettelen (**kemény vki v. vmi, mint az acél**), vagy kizárólagosan csak élettelen (**küszöbön áll [van] vmi**).
- A *vkinek, vminek* határozatlan névmási ragos alak a birtokos személyragozás (személyjelezés) harmadik személyében álló főnév előtt a birtokos jelzőt képviseli akkor, ha az igei cselekvés alánya és a birtokos jelző nem azonos személyű: **beszél vkinek a fejével**.
- Ha a *vkinek, vminek* ragos alak mellett nem birtokos személyraggal (személyjellel) ellátott főnév áll, akkor a *vkinek, vminek* alak természetesen részeshatározó és a frazéma mögé kerül: **leadja a fülest vkinek; hálót sző vkinek**.
- Ha a vonzat nem kötelező, azt kerek zárójelben adtuk meg: **agyvérzést kap (vkitől v. vmitől)**; **leesik vkinek az álla (vmitől)**.
- Emlékeztetőül: a kezdő helyzetben lévő *vkinek, vminek* stb. vonzatokat a szólások betűrendbe állításakor nem vettük figyelembe; a vonzatokat a csak utalószóval ellátott frazémák esetében is feltüntettük.

A frazémák lexikai (stílus- és használati körére vonatkozó) minősítése

- Azok az időbeli, csoportnyelvi és stílári jegyek, minősítések, amelyek a kifejezések használatát elsősorban a nem anyanyelvi használó számára döntő módon befolyásolják és a szélesen értelmezett semleges nyelvhasználattól egyik vagy másik irányban élesen eltérnek, közvetlenül a szókapcsolat mögött és az értelmezés előtt szerepelnek kiskapitális betűtípussal, ha az egész frazémára vonatkoznak (**van néhány atmoszféra vkiben** BIZ., TRÉF. ’kissé becsípett, ittas’). Előfordulhat, hogy a szókapcsolatnak több jelentése is van, és egy-egy ilyen minősítő jegy csak valamelyik – a) vagy b) – jelentésére vonatkozik. Ekkor a minősítés a jelentést megkülönböztető betű és az értelmezés közé kerül (**beüt az áldás** BIZ. a) ’váratlanul régóta remélt, nagyon jó dolog történik’; b) GÚNY. ’váratlan balszerencse következik be’). Több lexikai jegy megléte esetén azokat az alábbi sorrendben adjuk meg: időbeli, csoportnyelvi, stílári jegy. Pl.: **sűrített marxizmus** RÉG., SZLENG, TRÉF. ’rendőri gumibot’. Ezek a minősítő jegyek egyrészt a szókapcsolatok valamelyik eleméből következnek, másrészt – és talán gyakrabban – a szövegtípusból, a beszédhelyzetből, a beszélgetőpartnerek egymáshoz való szociális viszonyából fakadnak. A lexikai minősítések kialakításában a forrásmunkák között megadott szótárakra támaszkodtunk. A „Rövidítések és jelek” című részben soroljuk fel a használt minősítéseket és meghatározásaikat.

Emlékeztetőül: a lexikai minősítéseket a csak utalószóval ellátott frazémák esetében nem tüntettük fel.

A jelentésmagyarázatok

- A kifejezés után következik annak minél pontosabb, a használatára vonatkozó és értékelő mozzanatok is tartalmazó metanyelvi értelmezése, jelentésmagyarázata.
- Ha egy-egy kifejezésnek több jelentése is van, ezeket a); b); c) stb. jelöléssel különítettük el.
- A jelentésmagyarázatokon belül azokat az alakokat (feltételes mód, tagadó alak stb.), amelyek használata nagyon gyakori vagy kizárólagos, továbbá az esetleges kontextuális, a szókapcsolatok jellegzetes használatára utaló megjegyzéseket kerek zárójelbe között tüntetjük fel: **míg fennáll a világ** '(állító mondatban) örökké, (tagadó mondatban) sohasem'; **az örök béke** VAL. 'a halál (nyugalma, békéje, csendje)'; **úgy ellátja vkinék a baját, hogy (az) attól koldul** 'nagyon megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: **Úgy ellátom a bajod, hogy attól koldulsz!**)'.
- Vannak olyan esetek, amikor a kifejezés és annak jelentése, parafrázisa közé nem lehet a szokásos módon – persze a szükséges jelentéstani többletek hangsúlyozásával – mintegy egyenlőségjelet tenni (mint például a **jobb belátásra jut [tér]** frazéma esetében, amelyet viszonylag egyszerűen meghatározhatunk az alábbi módon: 'a korábban helyesebben, józanabban ítéli meg a dolgo(ka)t v. viselkedik'). A **Kár a benzinért!** típusú és a nemzetközi szakirodalomban pragmatikus helyzetmondatoknak, konvencionális szójárásoknak is nevezett frazémák, illetve a **Sok beszédnek sok az alja.** típusú közmondások azonban általában adott beszédhelyzetben, azzal kapcsolatos válaszként, annak értékeléseként hangzanak el, tehát mindig a beszélő álláspontját, a beszédhelyzetet tükrözik. Lexikográfiai újításként az adatbázisban ezt jelzi, hogy ilyen esetben a teljes metanyelvi értelmezés kapcsos { } zárójelbe kerül: **Kár a benzinért!** HM., BIZ. {lebeszélés, leintés kifejezése: nem érdemes, nem éri meg a fáradságot, hiábavaló az igyekezet}; **Tedd be kívülről az ajtót!** HM., BIZ. {felszólítás távozásra: menj ki, tűnj el!}; **Ki korán kel, aranyat lel.** KM. {a szorgalmas munkának megvan az eredménye}.

A FOGALOMKÖRI SZÓMUTATÓ

Amint erre már utaltunk (lásd 13. oldal), a *Magyar szólások, közmondások értelmező szótára* gazdag utalási rendszerével teljes körű beépített szómutatót is tartalmaz. Emellett célszerűnek látszott a szólások, helyzetmondatok és közmondások főbb alkotószavainak tematikus elrendezése és ennek fogalomkörü szócsoportokban való közreadása. A témakörök az adatbázisban található anyag elemzése során alakultak ki, és bemutatják nyelvünk szavaknál nagyobb egységeinek sokszínűségét. A szócsoportok hatékonyan segíthetik a magyar szóláskincs sokoldalú felhasználását az oktatásban.

Rövidítések és jelek

HM.	helyzetmondat
KM.	közmondás
BIZ.	bizalmas, fesztelen, közvetlen
GÚNY.	gúnyos, ironikus
NÉP.	népnyelvi (az ország nagy területén ismert, a stílusnak népies színt adó)
NEUTR	semleges stilisztikai értékű frazéma
PEJ.	pejoratív, rosszalló, elítélő, lekicsinylő
RÉG.	régi, régies, elavulóban, kiveszőben lévő
RITK.	a köznyelvben még élő, de ritkán használatos
SZÉPÍTŐ	szépítő, eufemisztikus
SZLENG	szleng, argó, ifjúsági nyelv, nagyon fesztelen, humoros társalgási nyelv
TRÉF.	tréfás
VÁL.	választékos, irodalmi, emelkedett
VULG.	vulgáris, durva, közönséges, nyers, sértő
ill.	illetőleg, illetve
v.	vagy
<i>vki, vmi</i> stb.	valaki, valami stb.
;	a frazémák jelentéseit választja el
< >	a mai nyelvállapot szerint csak állandósult szókapcsolat elemeként előforduló címszó elvont alakját, az idegen írású vagy hangzású, valamint a hangsúlyosan argotikus címszavakat jelzi (pl. <i>hadiláb, kurz, jergli</i>)
()	a) nem kötelező elem az állandósult szókapcsolatban vagy annak értelmezésében b) gyakori vagy kizárólagos használatkörüi megszorítás az állandósult szókapcsolat értelmezésében
[]	a) a címszó alakváltozatait jelöli b) a szókapcsolatok szóállományának változatait jelöli
{ }	a helyzetmondatok, közmondásszerű szólások, közmondások esetében a beszélő álláspontját, értékelését jelöli

Bibliográfia

Feldolgozott szótárak

A magyar nyelv értelmező szótára. I–VII. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.

ALMÁSY JÁNOS: *Magyar közmondások gyűjteménye. Különös tekintettel az életbölcsekre és a nevelésre.* Franklin Társulat, Budapest, 1890.

ANDRÁS T. LÁSZLÓ – KÖVECSES ZOLTÁN: *Magyar–angol szlengszótár.* Maecenas Könyvkiadó, Budapest, 1991.

APRESZIAN J. D. – PÁLL ERNA: *Orosz ige – magyar ige. Vonzatok és kapcsolódások 1–2.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1982.

BALÁZS GÉZA: *Miért jobb a sör a nőknél? Kocsmafilozófia, aszfalköltészet, internetfolklor.* Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2001.

BALÁZS MARGIT: *A haza bölcse, a bolond gróf és a többiek. Ragadványnevek történelmünkben.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.

BÁRDOSI VILMOS: *Francia–magyar tematikus szólásszótár.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2010.

BÁRDOSI VILMOS – SZABÓ DÁVID: *Francia–magyar kéziszótár.* Akadémia Kiadó, Budapest, 2007.

BÁRDOSI VILMOS: *Magyar szólások, közmondások értelmező és fogalomkörü szótára.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2009.

BARÓTI SZABÓ DÁVID: *A magyarság virágai.* Komárom, 1803.

BARTOS TIBOR: *Magyar szótár. Egymást magyarázó szavak és fordulatok tára. 1–2.* Corvina, Budapest, 2002.

BÉKÉS ISTVÁN: *Napjaink szállóigéi, I–II.* (2. javított, bővített kiadás), Gondolat, Budapest, 1977.

CSABAINÉ CSER KATALIN: *Régi magyar szólásmondások.* Elektron Kiadó Kft., Budapest, 2002.

CSEFKÓ GYULA: *Szállóigék, szólásmódok.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001. [A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai, 28, 1930¹].

CSIZMADIA KÁROLY: *Bibliai eredetű szállóigék, szólásmondások, közmondások.* A Hazafias Népfront Győr-Sopron Megyei Bizottsága, Győr, 1987.

DUGONICS ANDRÁS: *Magyar példabeszédek és jeles mondások. 1–2.* Szeged, 1820.

ECKHARDT SÁNDOR – KONRÁD MIKLÓS: *Magyar–francia nagyszótár.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999.

FÁBIÁN ZSUZSANNA – GHENO DANILO: *Olasz–magyar kifejezések és szólások szótára.* Grimm Kiadó, Szeged, 2003.

FORGÁCS TAMÁS: *Magyar szólások és közmondások szótára. Mai nyelvünk állandósult szókapcsolatait példákkal szemléltetve.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2003.

- FÖLDES CSABA: *Magyar–német–orosz beszédfordulatok. A három nyelv azonos jelentésű állandósult szókapcsolatai*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- GRÉTSY LÁSZLÓ – KOVALOVSKY MIKLÓS: *Nyelvművelő kézikönyv I–II*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999.
- GYÖRI GYULA: *Ariadné fonala. Naponta megidézett antik hősök. Antik eredetű kifejezések, szókapcsolatok magyarázatokkal*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.
- HALÁSZ ELŐD – FÖLDES CSABA – UZONYI PÁL: *Magyar–német nagyszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- HERNÁDI MIKLÓS: *Közhelyszótár*. Gondolat, Budapest, 1976¹; Aranyhal Könyvkiadó, Budapest, 2001⁴.
- HOFFMANN OTTÓ: *Mini-tini-szótár. A mai magyar diáknyelv szinonimaszótára*. University Press, Pécs, 1996.
- KARDOS TAMÁS – SZÜTS LÁSZLÓ: *Diáksóder*. Falukönyv–Ciceró Kiadó, Budapest, é. n.
- KÁRPÁTI PAUL – WESTERHAUSEN KATALIN: *Magyar–német szólások. Redensarten Ungarisch-deutsch*. Argumentum, Budapest, 2001.
- KERTÉSZ MANÓ: *Szókásmondások*. Helikon, Budapest, [1922¹] 1985.
- KISS GÁBOR: *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1998.
- KISS GÁBOR – PUSZTAI FERENC: *Új szavak, új jelentések 1997-ből*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- KÖVECSES ZOLTÁN: *Magyar szlengszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- T. LITOVKINA ANNA: *Magyar közmondástár. Közmondások értelmező szótára példákkal szemléltetve*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2005.
- MAGAY TAMÁS: *Angol és amerikai kifejezések szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999.
- MAGAY TAMÁS – ORSZÁGH LÁSZLÓ: *Magyar–angol szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.
- Magyar értelmező kéziszótár*. Szerkesztette: Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972. – Második, átdolgozott kiadás. Főszerkesztő: Pusztai Ferenc, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.
- Magyar–francia rag- és névutószótár*. Szerkesztette: Kelemen Tiborné, Pap Gábor. Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.
- Magyar szólástár. Szólások, helyzetmondatok, közmondások értelmező és fogalomköri szótára*. Főszerkesztő: Bárdosi Vilmos. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2003.
- MARGALITS EDE: *Magyar közmondások és közmondásszerű szólások*. Kókai Lajos, Budapest, 1896.
- MIHÁLYI JÓZSEF: *Magyar szólások és fordulatok*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1963.
- O. NAGY GÁBOR: *Magyar szólások és közmondások*. Gondolat, Budapest, [1966] 1976².
- O. NAGY GÁBOR: *Mi fán terem?* Gondolat, Budapest, 1979³.
- O. NAGY GÁBOR – RUZSICZKY ÉVA: *Magyar szinonimaszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.
- PACZOLAY GYULA: *750 magyar közmondás és szólás*. Veszprémi Nyomda Kft., Veszprém, 1991.

- PARAPATICS ANDREA: *Szlengszótár. A mai magyar szleng 2000 szava és kifejezése fogalomköri szinonimamutatóval.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2008.
- PÓRA FERENC: *A magyar rokon értelmű szók és szólások kézikönyve.* Gondolat, Budapest, [1907¹] 1991.
- SZEMERKÉNYI ÁGNES: *Szólások és közmondások.* Osiris Kiadó, Budapest, 2009.
- TÓTFALUSI ISTVÁN: *Színes szinonimatár.* Háttér Kiadó, Budapest, 1997.
- TÓTH BÉLA: *Szájru! szájra. A magyarság szálló ígéri.* Atheneum, Budapest, 1901; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994 (Reprint sorozat).
- UJVÁRY ZOLTÁN: *Szólásgyűjtemény.* Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
- VARGA JUDIT – SAARINEN SIRKKA: *Veikö kissa kielen? Finn–magyar frazeológiai szótár.* PPKE, BTK, Piliscsaba, 2000.
- VŐŐ GABRIELLA: *Szaván fogjuk. Erdélyi magyar szólások.* Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1999.

Szakirodalmi válogatás

- ÁBRAHÁM IMRE: *Főbb frazeológiai kapcsolatok Nyúl község nyelvében*. Budapest, 1982. (Nyelvtudományi Dolgozatok, 34.)
- BALÁZS GÉZA: Állandósult szókapcsolatok. In: Sipos Lajos (főszerk.): *A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája*. Magyar Könyvklub, Budapest, 2002. 141–146.
- BÁRDOSI VILMOS – HESSKY REGINA: Frazeológiai egységek szótári leírásának kérdései, *Filológiai Közöny*, 1992 (3–4). 103–113.
- ELEKFI LÁSZLÓ – KOVALOVSKY MIKLÓS: Állandó szókapcsolatok. In: Grétsy László – Kovalovszky Miklós (szerk.): *Nyelvművelő Kézikönyv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. I. 172–175.
- FÁBIÁN PÁL – SZATHMÁRI ISTVÁN – TERESTYÉNI FERENC: *A magyar stilisztika vázlat*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1974.
- FÁBIÁN ZSUZSANNA: Gondolatok a frazeológiai egységek szótári elrendezéséről. *Filológiai Közöny*, 1984 (30). 297–303.
- FÓNAGY IVÁN: Beszéd és valószínűség. *Magyar Nyelvőr*, 1962. 309–320.
- FÓNAGY IVÁN: Nyelvek a nyelvben. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, XII. 1978. 61–105.
- GÓSY MÁRIA: A szintaktikailag pontosan nem elemezhető alárendelt összetett szavak rendszere. *Magyar Nyelv*, 1975. 47–57.
- HADROVICS LÁSZLÓ: *Magyar frazeológia. Történeti áttekintés*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995.
- JUHÁSZ JÓZSEF: *A frazeológiai egységek néhány kérdése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963. 150–153. (Nyelvtudományi Értekezések, 40.)
- JUHÁSZ JÓZSEF: A frazeológia mint nyelvészeti diszciplína. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szókészlettana és jelentéstana köréből*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 79–97.
- KEMÉNY GÁBOR: *Képekbe menekülő élet*. Balassi Kiadó, Budapest, 1993.
- KEMÉNY GÁBOR: *Bevezetés a nyelvi kép stilisztikájába*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2002. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XIV.)
- KISS JENŐ: *Állandó szókapcsolatok a rábaközi Mihályiban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. (Nyelvtudományi Értekezések, 127.)
- T. LITOVKINA ANNA – WOLFGANG MIEDER: „A közmondást nem hiába mondják.” Vizsgálatok a proverbiumok természetéről és használatáról. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2005. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XLI.)
- R. MOLNÁR EMMA: *Alapforma és változat kérdése a szólások vizsgálatában*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 575–578. (Nyelvtudományi Értekezések, 104.)
- R. MOLNÁR EMMA: *A szólások és közmondások nyelvi és nyelvhasználati arculata*. Kandidátusi disszertáció, 1984.
- O. NAGY GÁBOR: Mi a szólás? *Magyar Nyelvőr*, 1954. 110–126; 396–408.
- O. NAGY GÁBOR: *A magyar frazeológiai kutatások története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. (Nyelvtudományi Értekezések, 95.)

- ROZGONYINÉ MOLNÁR EMMA: A szólások grammatikai tulajdonságai. *Magyar Nyelvőr*, 1981. 339–347.
- SOMHEGYI GYULA: Poligén frazématorok a magyarban. *Magyar Nyelvőr*, 1987. 338–344.
- SOMHEGYI GYULA: Monofrazémák a magyarban. I. Valódi monofrazémák. *Magyar Nyelvőr*, 1988. 357–368.
- SOMHEGYI GYULA: Monofrazémák a magyarban. II. Ál-monofrazémák. *Magyar Nyelvőr*, 1992. 437–448.
- SZATHMÁRI ISTVÁN: Gondolatok a magyar frazeológiai kutatásokról. *Magyar Nyelv*, 1966. 504–511.
- TOLNAI VILMOS: *A szólásokról. Adalék a szóláshasonlatok, szólásmódok és közmondások elméletéhez*. Budapest, 1910. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai, 12.)
- TOLNAI VILMOS: Szólások. Szóláshasonlat, szólásmód és közmondás. *A magyarság néprajza, III. Szellemi néprajz, I.* Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, é. n. [1943]². 350–384.
- TÓTHNÉ LITOVKINA ANNA: Parömiológiai felmérés Magyarországon. Milyen formában és változatban élnek a legismertebb közmondások, és mi határozza meg az ismeretüket? *Magyar Nyelv*, 1996. 439–458.
- VOIGT VILMOS: A szólások általános elméletének kérdései. *Artes Populares*, 1980/6. 240–254.
- VOIGT VILMOS: Új jelenségek a szóláskutatásban. (O. Nagy Gábor emlékének). *Magyar Nyelv*, 1981. 404–409.
- VOIGT VILMOS: Kisepikai prózaműfajok. In: Voigt Vilmos (főszerk.): *A magyar folklór*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 7. fejezet. 303–355.

A

Frazéma, helyzetmondat, szólás, közmondás (Típus) (Minősítés)

- Definíció

(..., hogy) arról [attól] koldul. (hm) (neutr)

- {rendszerint fenyegetést tartalmazó főmondat után a várható megtorlás (főleg verés) nyomatékosításának kifejezése}

(<vkinek> a füle is) alig látszik ki a munkából (sz) (neutr)

- nagyon sok dolga, rengeteg munkája van

(<vkinek> v. <vminek> semmi [kutya] baja,) csak a torka véres (sz) (tréf)

- a) (személy) kínos v. reménytelen helyzetben van;
- b) (használati tárgy) rossz állapotban van

(<vkinek> v. <vminek> semmi [kutya] baja,) csak a torka véres (sz) (tréf)

- a) (személy) kínos v. reménytelen helyzetben van;
- b) (használati tárgy) rossz állapotban van

(<vminek>) a fele is elég volna (sz) (neutr)

- igen sok

(<vminek>) a fele sem igaz (sz) (neutr)

- sok vmiben a hazugság, a kitalálás

(A [egy]) nagy szart! (hm) (durva)

- {beszéd elutasítása, mert az elfogadhatatlan a hallgatónak}

(A dió törve,) az asszony verve jó. (km) (rég)

- {a férj csak veréssel teheti engedelmessé a feleségét}

(a hír [a dicsőség v. a népszerűség a szárnyaira emel [kap v. vesz] <vkit> (sz) (vál)

- híressé, ünnepeltté, népszerűvé lesz

(a leg)halvány(abb) segédfogalma sincs <vmiről> (sz) (biz)

- sejtelve sincs vmiről, egyáltalán nem is hallott róla {vkinek}

(A) becsületére legyen mondva. (hm) (neutr)

- {elismerés, dicséret kifejezése vmely meglepő pozitív cselekedettel, magatartással kapcsolatban}

(a) becsületére válik < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- megbecsülést, elismerést vált ki

(a) borban keres(i) (a) feledést [(a) vigaszt] (sz) (neutr)

- ivással próbál felejteni, vigasztalódni

(a) csúcson van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) pályafutásának legeredményesebb időszakában van;
- b) (folyamat) tetőzik

(a) Danaidák hordója (sz) (vál)

- (a) soha véget nem érő, hiábavaló, eredménytelen munka

(A) darázs csípje meg! [Csípje meg a darázs!] (hm) (nép), (tréf)

- a) {enyhe szitkozódás bosszankodás, meglepetés, elégedetlenség kifejezésére};
-
- b) {lemondás kifejezése: mit bánom én!}

(A) döglött oroszlánt a samár is (meg)rugdossa. (km) (ritk)

- {a hatalmát veszített embert a hitvány, jelentéktelen emberek is gyalázzák}

(a) Duna vize se mos le <vmit> (<vkiől>) (sz) (rég)

- nem szabadulhat meg vmely szégyenétől, hitvány tettének bélyegétől

(a) földi maradványai (sz) (vál)

- vkinek a holtteste, teteme {vkinek}

(a) földre süti a szemét [a tekintetét] (sz) (neutr)

- szemháját leeresztve, szégyenkezve a földre néz

(A) fősvény többet [kétszer] költ. (km) (neutr)

- {aki fukarkodik, gyakran ráfizet}

(a) füle hallatára (sz) (neutr)

- úgy (mond vmit), hogy a szóban forgó személy is hallja {vkinek}

(a) fülében cseng < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- (dallamot, szavakat) még most is hallani vél

(a) gatyájába szalad a szíve (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon megijed

(a) gatyájába szalad a szíve (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon megijed

(A) gyengébbek kedvéért. (hm) (tréf), (gúny)

- {magyarázat bevezetéseként: részletesebben, bővebben ki kell fejteni, hogy mindenki, a jelenlevő, átlagnál gyengébb felfogásúak is megérthessék}

(a) hajánál fogva előráncigált [előrángatott] (sz) (neutr)

- mesterségesen kiagyalt, erőltetett (érv, kifogás stb.)

(a) hajánál fogva ráncigál [rángat] elő <vmit> (sz) (neutr)

- (érvet, kifogást stb.) mesterségesen, erőltetett módon kiagyalt

(a) halálhírét költi (sz) (vál)

- elterjeszti vkiról, hogy meghalt {vkinek}

(a) hálójába ejt [kerít] <vkit> (sz) (neutr)

- ügyesen, ravaszul megnyer magának vkit

(a) hatalmába kerít (sz) (neutr)

- a) <vkit> v. <vmit> (személy v. csoport) erőszakosan eléri, hogy rendelkezessen vkivel v. vmivel (pl. területet elfoglal, népet leigáz);
- b) <vkit> <vmi> (vmely érzés, szenvedély) elhatalmasodik vkin

(a) hátára vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (mások helyett is) erősen segít, támogat vkit v. vmit

(a) homlokára csap [üt] (sz) (neutr)

- vmire hirtelen visszaemlékezik v. vmit hirtelen megért

(A) jó malom mindent megőröl. (km) (nép)

- {jó gyomor a nehéz ételt is megemészti}

(a) józan paraszti ész (sz) (neutr)

- a világos, logikus gondolkodás

(a) kedvére való < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- tetszik vkinek vmi, meg van vele elégedve

(a) kedvét szegi < vkinek vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- elveszi vki v. vmi vkinek a hangulatát v. a további munkához való lendületét

(A) keresztanyád térde (kalácsa)! (hm) (nép)

- {indulatos v. fölényes beszédben türelmetlen, néha durva leintés, elutasítás, ellenzés, tagadás kifejezése: nem igaz, szó sincs róla v. szó sem lehet róla!}

(a) kezébe temeti az arcát (sz) (neutr)

- két kezét az arca elé téve (szégyenkezve) eltakarja azt

(a) kísértetek órája (sz) (neutr)

- éjfél

(A) kivétel erősíti a szabályt. (km) (neutr)

- {a legtöbb szabály alól van kivétel}

(a) körmére ég a dolog [a munka] (sz) (neutr)

- nagyon sűrűgő, sietős a dolga, mert megkésétt vele {vkinek}

(a) kőszikla tetején is élél (sz) (rég)

- ügyes, életrevaló, élelmes személy, aki a legnehezebb körülmények között is feltalálja magát

(A) legdrágább kincs a szabadság. (km) (neutr)

- {a szabadság mindennél többet ér az ember számára}

(A) legdrágább kincs az egészség. (km) (neutr)

- {az egészség mindennél értékesebb az ember számára}

(a) légyből (is) elefántot csinál (sz) (rég)

- ok nélkül felnagyít, eltúloz vmit

(a) Léthe vize (sz) (vál)

- a feledés, felejtés

(a) levegőből él (sz) (neutr)

- nincs kimutatható jövedelme

(a) maga [még az] árnyékának is köszön (sz) (rég)

- olyan vén, hogy a feje is reszket

(a) maga bőrén érez [tapasztal] <vmit> (sz) (neutr)

- a vele történt kellemetlen esetből érez, tapasztal vmit

(a) maga kenyere van [él] (sz) (nép)

- elköltözött a szüleitől, önállósította, függetlenítette magát

(a) magyar átok (sz) (neutr)

- a) pártoskodás, széthúzás, ellenségeskedés;
- b) (ritk) az a meggyőződés, hogy a magyarság meg van átkozva, Isten állandóan bünteti

(a) markába nevet [(biz) röhög] (sz) (neutr)

- más kudarcának, bajának kárörvendve örül

(a) markában tart <vkit> (sz) (neutr)

- a hatalmában, befolyása alatt tart vkit

(a) más bőrén takarékoskodik (sz) (neutr)

- más terhére takarékoskodik

(a) menny(ek)be megy (sz) (neutr)

- nagy dicsőségben, elismerésben részesül

(A) nagyanyád térde (kalácsa)! (hm) (nép)

- {indulatos v. fölényes beszédben türelmetlen, néha durva leintés, elutasítás, ellenzés, tagadás kifejezése: nem igaz, szó sincs róla v. szó sem lehet róla!}

(A) pénz nem számít! (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy vminek a megszerzése nagyon fontos, nem számít mennyibe kerül}

(a) Pieridák berke(i) (sz) (vál)

- a költészet világa

(A) pofám leszakad! (hm) (durva)

- {meglepődés, megdöbbenés kifejezése}

(A) pokolba vele! (hm) (neutr)

- {lenéző, lekicsinylő elutasítás kifejezése: nincs rá szükség, pusztuljon, vesszen el!}

(A) pokolra vele! (hm) (neutr)

- {lenéző, lekicsinylő elutasítás kifejezése: nincs rá szükség, pusztuljon, vesszen el!}

(a) saját bőrén érez [tapasztal] <vmit> (sz) (neutr)

- a vele történt kellemetlen esetből érez, tapasztal vmit

(a) sarka alá hajt <vkit> (sz) (ritk), (vál)

- alávetett, függő helyzetbe kényszerít vkit

(a) sarkából [sarkaiból] kifordul <vmi> (sz) (neutr)

- (eddigi szokás, rend) gyökeresen megváltozik

(a) sarkából [sarkaiból] kiforgat <vmit> (sz) (neutr)

- (eddigi szokást, rendet) gyökeresen megváltoztat

(a) sírba száll (sz) (vál)

- meghal

(a) sírba száll <vkivel> v. <vmivel> <vmi> (sz) (vál)

- (vkinek a halálával v. vminek a pusztulásával, megszűnésével) végleg eltűnik, megsemmisül vmi

(a) sírba visz <vkit> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) sok bánatot, bosszúságot okoz vkinek, nagyon elkésérít vkit;
- b) (betegség, lelki szenvedés) vkinek a halálát okozza

(a) sírba visz egy titkot [(a) sírba viszi a titkot] (sz) (neutr)

- úgy hal meg, hogy vmely előtte ismeretes titkot nem árul el senkinek

(a) sírjában sem hagy nyugodni <vkit> (sz) (neutr)

- elhunyt személyről rosszat mond v. olyat tesz, ami ellenkezik annak akaratával

(a) sorsára bíz [hagy] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem törődik többet vkivel v. vmivel, magára hagy vkit v. vmit

(a) spiccen van (sz) (szleng)

- a) vezető helyen, elől van;
- b) divatos, modern (személy)

(A) szádba [a szádra] lépjek? [(A) szádba [a szádra] lépek!] (hm) (durva)

- {rendreutasítás, fegyelmezés veréssel való fenyegetéssel}

(a) szárnyát szegi <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- vki v. vmi működésében megbénít vkit v. vmit, törekvését meghiúsítja, munkakedvét elveszi {vkinek v. vminek}

(A) szegény embert (még) az ág is húzza. (km) (neutr)

- {a szegény embert minden baj eléri}

- (a) szekerébe fog <vkit> (sz) (neutr)**
- céljai elérése érdekében segítségül v. eszközül felhasznál vkit
- (a) szelek szárnyán (sz) (vál)**
- sebesen, gyorsan
- (a) szeme sarkából figyel [lát v. néz] <vmit> (sz) (neutr)**
- éppen csak odapillantva, félszemmel figyel, lát, néz vmit
- (a) szeme, szája eláll [tátva marad] (a meglepetéstől [a csodálkozástól]) (sz) (neutr)**
- nagyon meglepődik, elcsodálkozik {vkinek}
- (a) szemédtombra való <vmi> (sz) (neutr)**
- hasznavehetetlen, haszontalan, értéktelen, hitvány, ócska (dolog)
- (a) szemétre való <vmi> (sz) (neutr)**
- hasznavehetetlen, haszontalan, értéktelen, hitvány, ócska (dolog)
- (a) szférák zenéje (sz) (neutr)**
- a) az a képzeletbeli zene, amelyet az égitestek keringésükkel keltenek;
 - b) (vál) csodálatosan szép zene
- (a) szívére vesz <vmit> (sz) (neutr)**
- (jelentéktelen dolog miatt) megbántódik, megsértődik
- (a) szúnyogban (is) hájat keres (sz) (rég)**
- nagyon kapzsi, fősvény
- (a) szúnyogból (is) elefántot csinál (sz) (pej)**
- kis dolgot erősen eltúloz, rendkívül nagy jelentőségűnek tüntet fel
- (A) szükség törvényt bont. (km) (neutr)**
- {kényszerhelyzetben olyasmit is meg kell tennünk, amit egyébként nem tennénk}
- (a) tenyerét tartja (sz) (pej)**
- a) ingyen akar megkapni vmit;
 - b) várja a rendszerint meg nem érdemelt jutalmat, különösen pénzt, borraivalót
- (A) térded kalácsa! (hm) (nép)**
- {indulatos v. fölényes beszédben türelmetlen, néha durva leintés, elutasítás, ellenzés, tagadás kifejezése: nem igaz, szó sincs róla v. szó sem lehet róla!}
- (a) tíz ujján is megszámolhat <vmit> (sz) (neutr)**
- nagyon kevés van vmiből
- (a) tollasbálba megy (sz) (biz), (tréf)**
- (mulatozás, szórakozás helyett) lefekszik, aludni megy
- (a) topon van (sz) (szleng)**
- a legjobb formájában van, vmiben elől jár

(A) türelem rózsát terem. (km) (neutr)

- {a kirtartás, a türelem meghozza a várt eredményt}

(A) tyúk vagy (a) tojás? (Melyik volt előbb?) (hm) (neutr)

- {tanácstalanság kifejezése: nem tudom}

(A) vakok közt félszemű a király. (km) (neutr)

- {azok között, akik egyáltalán nem értenek vmihez, már annak is tekintélye van, aki egy keveset ért a dologhoz}

(A) végén csattan az ostor. (km) (neutr)

- {a végén dől el, hogyan alakul a dolog, a meglepő fordulat az események végén szokott bekövetkezni}

(A) vén kecske is megnyalja a sót. (km) (tréf)

- {az idősebb ember is érdeklődik még a nők iránt}

(A) vén ló is megröhögi az abrakot. (km) (nép)

- a) {az idős ember is tudja élvezni az élet örömeit};
- b) {az öreg ember is szeret pajkoskodni a nőekkel, ha komolyabb szándékai már nincsenek is}

(a) zavarosban halászik (sz) (pej)

- vmely bizonytalan, nem végleges helyzetet igyekeznek a maga előnyére kihasználni

(A)hol malacot ígérnek, (ott) zsákkal forgolódjál! (km) (nép)

- {a kínálózó alkalmat, kedvező lehetőséget nem szabad elszalasztani}

(A)ki a krajcárt nem becsüli, a forintot nem érdemli. (km) (nép)

- {az apró kiadásokon lehet takarékoskodni, a kevés pénz is meg kell becsülni}

(A)ki a virágot szereti, rossz ember [rosszlelkű] nem lehet. (km) (neutr)

- {a virágok szeretete általában jó lélekre vall}

(A)ki kardot fog [ragad v. ránt v. (a)ki karddal él], kard által vész [veszik] el. (km) (neutr)

- {ha vki erőszakos v. becsstelen eszközökhöz folyamodik, könnyen válhat ugyanezek áldozatává}

(A)ki szelet vet, vihart arat. (km) (neutr)

- {aki viszályt szít, olyan ellenségeskedést támaszt, amelyből neki magának is baja származik}

(A)kinek a kása megégette [megégeti] a száját, az aludtتهjet is (meg)fújja. (km) (nép)

- {aki egyszer már megjárta, máskor már nagyon óvatos}

(A)kit (egyszer) a kígyó megcsíp(ett) [megmar(t)], a gyíktól is fél. (km) (neutr)

- {aki egyszer már nagyon kellemetlen tapasztalatokat szerzett vmivel kapcsolatban, még olyankor is igen óvatos, amikor nem fenyegeti veszedelem}

(A)míg a (két) karomat bírom. (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: amíg dolgozni tudok v. bírok}

(A)míg élek, nem felejttem el! (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: mindig emlékezni fogok rá}

(A)mióta (csak) az eszemet tudom [az eszemre emlékszem]. (hm) (neutr)

- {emlékezés kifejezése: ameddig csak vissza tudok emlékezni, kicsi gyerekkoromtól fogva}

(a)mióta (csak) az eszét tudja (sz) (neutr)

- amennyire csak vissza tud emlékezni

(a)mióta kétágú (gatyát visel) (sz) (nép), (tréf)

- mióta csak a világon van

(akkorák [olyanok] <vkinek> a fogai, hogy) kiharapja [ki tudja harapni] a pókot a sarokból (sz) (szleng)

- vkinek nagy, hegyes, kiálló fogai vannak

(alapos [jó]) leckét ad <vkinek> (<vmiből> v. <vmiről>) (sz) (neutr)

- megleckéztet vkit, tapasztalatokat nyújt vkinek

(alaposan [jól v. örökre]) az elméjébe vés <vmit> (sz) (neutr)

- jól megjegyez vmit

(áldott) jó szíve van (sz) (neutr)

- együtt érző, segítőkész személy {vkinek}

(áll [fekszik v. ül],) mint egy darab fa (sz) (neutr)

- mozdulatlanul, tehetetlenül, érzéketlenül, ügyetlenül (áll, fekszik stb.)

(állandó) időzavarral küszködik [küzd] (sz) (neutr)

- olyan sok az elfoglaltsága, hogy vmely teendőre sohasem jut ideje

(állandóan [folyton]) egymást bújják (sz) (neutr)

- a) szerelmesek szorosan egymáshoz simulnak, ölelkeznek, imádják egymást;
- b) jó barátok (esetleg titkolózva) folyton együtt vannak

(állati) ösztöneinek él (sz) (neutr)

- élete evésben, ivásban és főleg nemi élvezetekben merül ki

(Amikor) a hóhért akasztják. (hm) (biz), (tréf)

- {annak kifejezése, ha olyan vki kerül kellemetlen helyzetbe, aki kíméletlenül bánt másokkal, és azt visszakapja}

(annyi <vkinek> (sz) (neutr)

- a dolga, hogy) meghalni se(m) ér rá nagyon el van foglalva

(annyi <vmi,> mint a rosta lyuka [rostán a lyuk] (sz) (neutr)

- (megszámlálható dologból) nagyon sok

(annyit [úgy]) dolgozik, mint a [egy] barom (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt [úgy]) dolgozik, mint a [egy] güzü (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt [úgy]) dolgozik, mint a [egy] ló (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt [úgy]) dolgozik, mint a [egy] marha (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt [úgy]) dolgozik, mint az [egy] állat (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt [úgy]) dolgozik, mint az [egy] őrült (sz) (biz)

- nagyon sokat, nagyon szorgalmasan dolgozik

(annyt) zabál, mint egy disznó (sz) (durva)

- sokat eszik

(Az [ez]) más lapra tartozik. (hm) (neutr)

- {eltérés, különbség jelzése: vmi nincs összefüggésben vmivel, más elbírálást, más szempontot igényel}

(Az [ez]) más rubrikába tartozik. (hm) (rég)

- {eltérő megítélés kifejezése: ez más megítélés alá esik}

(Az egész) nem érdekes! (hm) (biz)

- a) {lekicsinylés kifejezése: nem fontos, nem számít};
- b) {fölényes, néha ingerült elutasítás kifejezése: nem tartozik ide, nem foglalkozom vele}

(Az egészen) más káposzta. (hm) (biz)

- {elhárítás, tisztázás kifejezése: ezt ne keverjük ide, ez más ügy!}

(az első betűtől) az utolsó betűig (sz) (neutr)

- vmely szöveg elejétől a végéig, teljes egészében, minden részletében

(az első) adandó alkalommal (sz) (neutr)

- mihelyt alkalom lesz rá

(Az már csak) hab a tortán (, hogy) ... (hm) (biz)

- {vmely kellemes v. kellemetlen dolog, helyzet kapcsán szólva: ez már csak hatásos ráadás, csak tetézi a dolgot v. a helyzetet}

(az) ajkába harap (sz) (neutr)

- indulatát elfojtja

(az) ajkára fagy a kacaj [a mosoly v. a nevetés] (sz) (vál)

- (megdöbbenéstől, rémülettől) hirtelen elkomorul az arca, elszomorodik {vkinek}

(az) ajkára fagy a szó (sz) (vál)

- (megdöbbenéstől, rémülettől) hirtelen elhallgat, szólni sem tud {vkinek}
- (az) ajkára tolul <vmi> (sz) (vál)**
- (felgyülemlett panaszt, kérdést) kimond {vkinek}
- (az) akasztófán végzi (sz) (neutr)**
- bűnöző hajlama miatt előbb-utóbb a legsúlyosabb büntetést kapja
- (az) akasztóóra jut [kerül] (sz) (neutr)**
- a) bűnöző hajlama miatt előbb-utóbb a legsúlyosabb büntetést kapja;
 - b) akasztással kivégzik
- (az) állat az emberben (sz) (neutr)**
- vadság, kíméletlenség, durvaság
- (Az) alvó oroszlánnak jajgat a (fel)költője. (km) (rég)**
- {aki a békés, de erős és bátor embert v. közösséget bántalmazni meri, keservesen megbűnhődik tetteért}
- (Az) ángyod térde (kalácsa)! (hm) (nép)**
- {indulatos v. fölényes beszédben türelmetlen, néha durva leintés, elutasítás, ellenzés, tagadás kifejezése: nem igaz, szó sincs róla v. szó sem lehet róla!}
- (Az) apád [az apám] se látott ilyet [olyat]! (hm) (nép)**
- a) {hitetlenkedés kifejezése: még soha nem láttam ehhez hasonlót};
 - b) {megütközés, felháborodás kifejezése: hallatlan, hihetetlen}
- (az) apostolok lován (sz) (ritk), (tréf)**
- gyalog
- (az) ár ellen úszik (sz) (neutr)**
- (nehézségeket is vállalva) a közfelfogással ellentétes módon gondolkodik, cselekszik
- (az) asztal alá iszik <vkit> (sz) (neutr)**
- úgy iszik vkivel együtt, hogy neki nem árt meg az ital, társa azonban teljesen lerészegedik
- (az) ebek harmincadján van <vmi> (sz) (neutr)**
- nagyon rossz, pusztulással fenyegető helyzetben van vmi
- (az) ebek harmincadjára jut [kerül] <vmi> (sz) (neutr)**
- (gondatlan, rossz bánásmód miatt) teljes pusztulás fenyeget vmit
- (az) égig [egekig] dicsér [magasztal v. emel] <vkit> (sz) (neutr)**
- agyondicsér vkit
- (az) égisze alatt (sz) (neutr)**
- vkinek v. vminek a védelme, védnöksége, pártfogása alatt {vkinek v. vminek}
- (Az) egyik tizenkilenc, (a) másik egy híján húsz. (km) (pej)**
- {a szóban forgó két személy közül egyik sem ér többet a másiknál, egyformán hibásak v. rosszak}

(az) élet veszi (sz) (neutr)

- vmely megnyilatkozás sértő, támadó jellegét csökkenti v. meg is szünteti {vminek}

(az) élre tör (sz) (neutr)

- (versenyben) igyekszik megszerezni a vezető pozíciót

(az) eszébe hoz < vkinek vmit> (sz) (neutr)

- emlékeztet, figyelmeztet vkit vmire

(az) eszébe jut < vkinek vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- visszaemlékezik, rágondol vkire v. vmire

(az) eszébe juttat <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) figyelmeztet vkit, hogy gondoljon vkire v. vmire, ne felejtse el;
- b) vkinek az emlékezetébe idéz vkit v. vmit {vkinek}

(az) eszébe ötlik < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen visszaemlékezik, rágondol vmire

(az) eszébe vés <vmit> (sz) (neutr)

- jól megjegyez vmit

(az) eszébe villan < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen visszaemlékezik, rágondol vmire

(az) eszében forgat <vmit> (sz) (neutr)

- a megvalósítás lehetőségeit, módzatait latolgatva töpreng, gondolkodik vmin

(Az) ízlések és (a) pofonok különbözők. (km) (biz)

- {az ízlés egyéni dolog, nem lehet róla vitatkozni}

(Az) okos(abb) enged, (a) szamár szenved. (km) (neutr)

- {legjobb a makacs emberre ráhagyni, hogy neki van igaza}

(az) orránál fogva vezet <vkit> (sz) (neutr)

- hiszékenységet, gyengeségét kihasználva tetszése szerint irányít v. sorozatosan becsap, rászed vkit

(az) ökör alatt (is) borjút keres (sz) (nép)

- hallatlanul kapzsi, mindenből hasznot akar húzni

(Az) öndicséret büdös. (km) (neutr)

- {visszatetsző az, ha vki önmagát dicséri}

(Az) ördög tudja! (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy nem tudunk vmit}

(Az) öreganyád térde (kalácsa)! (hm) (nép)

- {indulatos v. fölényes beszédben türelmetlen, néha durva leintés, elutasítás, ellenzés, tagadás kifejezése: nem igaz, szó sincs róla v. szó sem lehet róla!}

(az) öt ujján is megszámolhat <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon kevés van vmiből

(Azért [ezért v. attól v. ettől] még) nem dől össze a világ! (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: ez még nem tekinthető súlyos hibának, mulasztásnak}

(azért még) nem ugrik a Dunába (sz) (neutr)

- nem esik kétségbe, nem tesz semmi meggondolatlan lépést

(Azt hiszi, hogy) ő a Jani! (hm) (szleng)

- {megjegyzés vkire, aki nagyképűen, hivalkodóan viselkedik}

(Azt) a keservét [keservit] (neki)! (hm) (nép)

- {bosszús, szitkozódó káromkodás: a mindenit!}

(Azt) a kiskését (neki)! (hm) (tréf)

- {bosszankodás, enyhe szitkozódás kifejezése}

(Azt) a láncos lobogóját! (hm) (rég), (nép), (tréf)

- {elégedetlenség, felháborodás enyhe, tréfás kifejezése}

(Azt) szeretném én látni! (hm) (neutr)

- a) {fenyegetés kifejezése: próbálja csak meg, majd megkeserüli!};
- b) {hitetlenkedés, erős kételkedés kifejezése: nem lesz abból semmi, nem hiszem én azt!}

(babér)koszorús költő (sz) (vál)

- kiváló, ünnepest költő

(bele) a vakvilágba (sz) (neutr)

- vaktában

(biciklista típus:) lefelé tapos, felfelé nyál [görnyed] (sz) (biz), (gúny)

- törtet, feljebbvalóinak hízeleg, mások irányában önző, kíméletlen módon viselkedik

(Bocsánat, hogy) a csapos közbeszól. (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, ha illetéktelen, hozzá nem értő személy beleavatkozik vmibe}

(Borítsunk [vessünk] fátylat r(e)á! (hm) (neutr)

- {kibékülés kifejezése: felejtjük el, tekintsük meg nem történtnek a dolgot!}

(búsul [ül],) mint Marius Karthágó romjain (sz) (vál)

- (hajdan hatalmas, sikeres, népszerű, de később vesztes, megalázott személy) szomorú v. szomorkodik, búsul

(csak akarat nélküli) báb <vkinek> a kezében (sz) (neutr)

- önálló akarat nélkül követi más parancsait

(csak egy) paraszthajszál híja (, hogy ...) [(csak egy) paraszthajszálon függ v. múlik <vmi>] (sz) (neutr)

- nagyon kevés kell vmihez (vminek a bekövetkezéséhez, megvalósulásához v. megsemmisüléséhez)

(csak úgy) dől a káromkodás <vkiből> (sz) (neutr)

- hosszan káromkodik, anélkül, hogy keresnie kellene a szavakat

(csak úgy) dől a pénz <vkihez> (sz) (neutr)

- (könnyen) nagyon sokat keres, sok a jövedelme

(csak úgy) dől a szó <vkiből> [<vkinek> a szájából v. az ajkáról] (sz) (neutr)

- nagyon bőbeszédű

(csak úgy) ontja a szót (sz) (neutr)

- nagyon sokat, szinte szünet nélkül beszél

(csak úgy) szakad a ruha <vkiről> (sz) (nép)

- (munkában v. játékban) hamar elszaggatja a ruháját

(Csak úgy) ukk-mukk-fukk. (hm) (neutr)

- {annak rosszalló kifejezése, hogy vki a szokásos előzmények, előkészületek nélkül v. minden bejelentést, elvárható formáságot mellőzve váratlanul cselekszik}

(Csak) a balhé kedvéért. (hm) (biz)

- {tréfálkozás kifejezése: csak úgy viccből, kedvtelésből}

(csak) a háját növeszti (sz) (neutr)

- henylve, dologtalanul él, csak az evéssel törődik

(Csak) a hecc kedvéért. (hm) (biz)

- {tréfálkozás kifejezése: csak úgy viccből, kedvtelésből}

(csak) a holdban létezik [van] <vmi> (sz) (neutr)

- sehol sincs, nem létezik vmi

(csak) a jéghegy csúcса <vmi> (sz) (neutr)

- vmely jelentős, de zavaros, titokzatos ügy jelentéktelenebb, pusztán a felszínen megjelenő mozzanata

(csak) a körmét piszkálja (sz) (neutr)

- nem vesz részt vmely munkában, tevékenységben

(csak) a lábát lóbálja [lógatja] (sz) (neutr)

- lustálkodik, tétlenkedik

(csak) a mának él (sz) (neutr)

- (a távolabbi következményekkel nem törődve) csak a pillanatnyi élvezetekre, előnyökre gondol

(csak) a száját tátja (sz) (neutr)

- a) tétlenül ácsorog, bámészkodik;
- b) maflán bámul, csodálkozik

(csak) akarat nélküli báb (<vkinek> a kezében) (sz) (neutr)

- önálló akarat nélkül követi más parancsait

(csak) ámul-bámul (sz) (neutr)

- rendkívüli esemény vagy látvány hatása alá kerülve nagyon csodálkozik

(csak) apró fogaskerék a gépezetben (sz) (neutr)

- vkinek csak csekély szerepe van egy összetettebb szervezetben, vállalkozásban

(csak) árnyéka önmagának [(csak) önmaga árnyéka] (sz) (neutr)

- a) nagyon lesoványodott, erőtlen lett;
- b) fizikai és/vagy szellemi teljesítőképessége csökkent, már nem a régi

(Csak) az a lényeg, hogy tapadjon a bélyeg. (hm) (biz), (tréf)

- {vizsgáztatás tréfás kifejezése: az a fontos, hogy minden a megszokott rendben menjen}

(csak) az irigység beszél [szól] <vkiből> (sz) (neutr)

- becsmérel vmit, amit valójában ő maga is szeretne birtokolni, de nem áll módjában megszerezni

(csak) az isten őrizte (meg attól), hogy ... (sz) (neutr)

- nagyon kicsin múlt (, hogy kára nem esett v. hogy vmi szerencsétlenség be nem következett)

(csak) egy köpés(re) (sz) (biz)

- aránylag kis távolság(ra), közel(re)

(csak) egy szavába kerül < vkinek vmi> (sz) (neutr)

- elég, ha egyszer szól (s máris elintézik az illető ügyét)

(Csak) egy szóra! (hm) (neutr)

- {megszólítás kifejezése, amikor néhány fontos dolgot szeretne mondani az ember vkinek, aki siet v. elfoglalt}

(csak) kapkodja a fejét (sz) (neutr)

- a) gyorsan ide-oda néz;
- b) nagyon meglepődik, csodálkozik

(Csak) meg ne ártson! (hm) (biz), (gúny)

- {akkor mondják, amikor vki nevenségesen kis mennyiséget kér v. kap vmiből, különösen ételből, italból}

(csak) porhintés <vkinek> a szemébe [a világ szemébe] <vmi> (sz) (neutr)

- a valóság csalárd elleplezése csalóka, tetszetős szavakkal, cselekedetekkel, látszatintézkedésekkel

(csak) tiszta forrásból (merít) (sz) (neutr)

- (csak) eredeti, hamisítatlan helyről (választ, válogat)

(csak) vak eszköz (<vkinek> a kezében) (sz) (neutr)

- olyan személy v. csoport, aki v. amely nem látja, mit miért tesz, akit v. amelyet vki más céljai eléréséhez kihasznál, felhasznál

(Csinálj úgy,) mintha élnél! (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás élénkebb mozgásra, tevékenységre}

(csodatevő) jó tündér (sz) (neutr)

- a) (mesében) a főhőst csodákkal segítő tündér;
- b) vki számára a szerencsés fordulatokat hozó, megtestesítő személy

(csordultig) tele van <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- érzelmeit, érzéseit alig tudja magába fojtani

(csóstitül) hull a szidalom <vkinek> a fejére (sz) (neutr)

- erősen szidnak vkit

(csupa) csont és bőr (sz) (neutr)

- betegesen sovány

(ég és föld között) lebeg [(ritk) lóg a semmiben], mint (a) Mohamed koporsója (sz) (neutr)

- nagyon bizonytalan helyzetben van, még nem dőlt el a sorsa v. ügye

(egészen [teljesen]) puff(á) lesz (sz) (biz)

- meglepődik, megdöbben, tanácstalanná válik

(egy kis) lélegzethez jut (sz) (neutr)

- a) átmenetileg szabad időhöz, pihenéshez jut;
- b) pénzügyileg átmenetileg könnyebb helyzetbe kerül

(egy kis) lélegzethez juttat <vkit> (sz) (neutr)

- a) módot ad vkinek, hogy egy kis szabad ideje, pihenése legyen;
- b) átmenetileg megkönnyíti vkinek a pénzügyi helyzetét

(egy lyukas) fingot se(m) ér <vmi> (sz) (durva)

- értéktelen vmi, semmit se ér

(egy) hajszál híja (, hogy ...) [(egy) hajszál híján] (sz) (neutr)

- csak kevés hiányzik v. hiányzott ahhoz, hogy ...

(egy) hajszálon függ [múlik] <vmi> (sz) (neutr)

- kevésen múlik vmi, kevés hiányzik vmihez (vminek a bekövetkezéséhez, megvalósulásához v. megsemmisüléséhez)

(egy) kisujjal [kisujjával] sem nyúl <vkihez> [bánt <vkit>] (sz) (neutr)

- hozzá sem nyúl vkihez, egyáltalán nem bánt vkit

(Egy) költő veszett el benne. (hm) (neutr)

- {amatőrként verseket fabrikáló személy jellemzése (gyakran az alábbi tréfás, gúnyolódó folytatással: akivel az utókor csak nyert, hogy nem fedezték fel.)}

(Egy) nagy túrós(t)! (hm) (szleng), (durva)

- {állítás, kérés, javaslat durva elutasítása (, mert az elfogadhatatlan a beszélőnek), ill. tagadás kifejezése: nem}

(egy) szó nélkül (sz) (neutr)

- (további magyarázatot, kérést nem várva), minden észrevétel, kifogás nélkül azonnal (megtesz vmit)

(egy) tiszta csőd (sz) (biz), (pej)

- a) kudarc;
- b) ügyetlen, tehetetlen, általában gyengén szereplő ember

(egyetlen) arcizma se(m) rándul [rezdül] (meg) (sz) (neutr)

- uralkodik magán, nyugalommal leplezi érzelmeit {vkinek}

(egyetlen) könnyet sem ejt <vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- miatt egyáltalán nem búslakodik, szomorkodik vki v. vmiatt

(eggyel) több füle van, mint foga (sz) (szleng), (tréf)

- fogatlan v. nagyon kevés foga van {vkinek}

(egyszerű <vmi,> mint a) Kolumbusz tojása (sz) (neutr)

- látszólag nehéz, valójában azonban nagyon egyszerű kérdés, feladat

(Ej) mi a kő? (hm) (nép), (tréf)

- {csodálkozás, meglepetés v. hitetlenkedés kifejezése}

(éktelen) haragra gerjed [gyullad v. lobban] (<vki> ellen) (sz) (neutr)

- (nagyon) haragos, dühös lesz

(el)ejti a vádat <vki> ellen v. <vkivel> (sz) (neutr)

- szemben vádat (megalapozatlanság miatt) visszavon vkivel szemben, bírósági eljárást megszüntet vki ellen

(el)fekteti [félreteszi v. nyugtatja] az aktát (sz) (neutr)

- az ügy elintézését halogatja

(el)húz (<vhonnan,> mint a vadliba [a vadlibák] (sz) (szleng)

- (el)siet, (el)rohan

(El)mehet (Kukutyinba) zabot hegyezni. (hm) (biz), (tréf)

- {káröröm, közömbösség kifejezése: nem törődünk vele, hogy hova megy, hogyan vélekedik vkiről v. vmiről}

(el)mehet a sóhivatalba (sz) (biz), (tréf)

- bárhová megy is, sehol sem segítenek rajta, sehol sem intézik el az ügyét

(El)mehet Kukutyinba zabot hegyezni. (hm) (biz), (tréf)

- {káröröm, közömbösség kifejezése: nem törődünk vele, hogy hova megy, hogyan vélekedik vkiről v. vmiről}

(élénk [nagy]) társadalmi életet él (sz) (neutr)

- gyakran jár társaságba, sok embert lát vendégül

(éles) világot vet <vmire> (sz) (vál)

- érthetővé, világossá tesz, kiderít vmit

(előre) lefutott [lejátszott] mérkőzés (sz) (biz)

- olyan vetélkedés, verseny, ügy, amelyet előre az egyik fél javára eldőltnek tekintenek

(Ennek már a) fele sem tréfa! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: komolyan kell venni a dolgot}

(épp) az ámenre érkezik <vho<va> (sz) (ritk)

- vmely eseménynek csak a végére érkezik

(éppen) indulóban van (sz) (neutr)

- a) <vki:> indulásra készen, már éppen azon a ponton van, hogy indul;
- b) <vmi:> azon a ponton van, hogy elkezdődjék

(érett gyümölcsként) <vkinek> az ölébe hull [pottyan] <vmi> (sz) (neutr)

- készen, fáradság nélkül jut vmihez

(És) mégis mozog a föld! (hm) (neutr)

- {dacos ellenvélemény, szembeszállás v. reménykedés kifejezése}

(esküszik) mindenre, ami szent (sz) (vál)

- minden fontos, értékes dologra (esküdve kér vkit)

(ez csak) egy csepp a tengerben (sz) (neutr)

- az egészhez v. a szükségeshez képest elenyésző, számba se vehető mennyiségű

(Ez csak) mese habbal! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés kifejezése: ez hazugság, egy szót sem hiszek belőle!}

(Ez már) veszett fejsze nyele! (hm) (neutr)

- {lemondás kifejezése: ennek már vége, reménytelen az ügy}

(Ez még) a jövő titka. (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: vmit még nem tudni pontosan, ez majd csak a jövőben derül ki}

(Ez) a nagyság átka! (hm) (gúny)

- {kellemetlenség kifejezése: nem csak előnyei vannak, ha vki nagyon népszerű, sikeres ember}

(Ez) egy [kész] röhej! (hm) (biz), (pej)

- {nevetséges személy, dolog, esemény kritikus jellemzése}

(Ez) kész rablás (fényes nappal)! (hm) (biz)

- {méltatlankodás, felháborodás kifejezése: indokolatlanul v. szemtelenül magas árat kérnek vmiért}

(Ez) nekem nyolc! (hm) (biz)

- {beletörődés kifejezése: nekem mindegy}

(Ez) nem [semmit sem] változtat a leányzó fekvésén. (hm) (biz)

- {nyugtatás kifejezése: ez nem változtat a helyzeten, a dolgon}

(Ez) nem akármí! (hm) (biz)

- {elismerés kifejezése: nem lebecsülendő}

(Ez) nem az én asztalom. [(Ez) nem az ő asztala.] (hm) (neutr)

- {elutasítás, illetéktelenség kifejezése: (ebben) nem én vagyok v. ő az illetékes, nem rám v. rá tartozik a dolog}

(Ez) nem az én dolgom. [Ez nem az ő dolga.] (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem tartozik rám v. rá}

(Ez) több kettőnél! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ez már nagyon komoly, veszélyes dolog}

(Ezért még) szorulni fog(sz)! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: ezért még felelni fog(sz), ennek még viselni kell a következményeit}

(Ezt) meg ne lássam (többet)! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ez ne forduljon elő többet!}

(fel- v. össze)szedi [veszi] a sátorfáját (sz) (tréf)

- végleg elmegy vhonnan, elköltözik, odébbáll (gyakran távozásra való felszólításként: Szedd [vedd] a sátorfádat!)

(fel)csigázza az érdeklődést [<vkinek> az érdeklődését] (sz) (neutr)

- a figyelem felkeltésével erősen fokozza az emberek kíváncsiságát

(fel)pattan [(fel)ugrik], mint a gumilabda (sz) (neutr)

- (személy) gyorsan, készségesen felugrik (azért, hogy megtegye, amire kérték)

(fut [jár v. megy v. repül v. sebes(en) v. vágat],) mint a nyíl (sz) (neutr)

- nagyon gyors v. nagyon gyorsan (fut, jár, megy, repül, vágat)

(Ha meghal,) a száját külön kell agyonütni. (hm) (nép)

- {a folyton lármázó, veszekedő v. sokat fecsegő ember (különösen nő) jellemzése}

(Ha nem, hát) akkor kisnyúl. (hm) (tréf)

- {közömbösség kifejezése: nekem (ugyan) mindegy!}

(Ha) nincs otthon a macska, cincognak [táncolnak] az egerek. (km) (neutr)

- {távol van, aki parancsol, akitől félni kell, s ezért meglazult a fegyelem}

(halvány) dunsztja sincs <vmiről> (sz) (biz)

- vkinek sejtelve, fogalma sincs vmiről {vkinek}

(halvány) fogalma sincs <vmiről> (sz) (neutr)

- a) egyáltalán nincs tudomása vmiről;
- b) egyáltalán nem ért vmihez {vkinek}

(halvány) ideája sincs <vkinek vmiről> (sz) (neutr)

- nem tud semmit vmiről

(halvány) sejtelve sincs <vmiről> (sz) (neutr)

- a) egyáltalán nincs tudomása vmiről;
- b) egyáltalán nem ért vmihez {vkinek}

(halványlila) gőze sincs <vmiről> (sz) (biz)

- semmit nem tud vmiről, nem is hallott róla {vkinek}

(Hát) ez meg mi a túró? (hm) (szleng), (durva)

- {méltatlankodás, értetlenkedés amiatt, hogy vki nem érti, hogy mi történt}

(Hát) kellett ez? (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: érdemes volt, megérte?}

(Hát) még mit nem? (hm) (neutr)

- {méltatlankodás, felháborodás kifejezése: legyen elég az eddigi is!}

(hatvan) és a halál között (sz) (biz), (tréf)

- (idősebb életkor – pl. hatvan – megjelölésével) kb. hatvan éves

(hét) lakat alatt őriz [tart] <vkit> v. <vmit> [(hét) lakat alatt van <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- a) vkit börtönben őriznek;
- b) vmi nagyon biztonságosan, hozzáférhetetlenül el van zárva, mert nagyon féltik

(hét)mérföldes lépésekben (sz) (neutr)

- (vmely fejlődési folyamat során) igen jelentős haladást elérve

(Hiszen) akkor szüret (, ha bor nincs is)! (hm) (biz)

- {elégedettség kifejezése: nagyszerű, hiszen akkor minden rendben van, ez aztán jó dolog!}

(hiú) ábrándokat kerget [sző] (sz) (neutr)

- ábrándozik, álmodozik

(Hogy) a kakas csípje meg! (hm) (nép), (tréf)

- a) {enyhe szitkozódás bosszankodás, meglepetés, elégedetlenség kifejezésére};
- b) {lemondás kifejezése: mit bánom én!}

(Hogy) a kánya vigye [vinné] el [csípje meg]! (hm) (nép), (tréf)

- a) {enyhe szitkozódás bosszankodás, meglepetés, elégedetlenség kifejezésére};
- b) {lemondás kifejezése: mit bánom én!}

(Hogy) a kutya egye meg (a máját)! (hm) (neutr)

- {szidalom, átkozódás kifejezése}

(Hogy) a kutyák nyalják fel a vérét! (hm) (nép)

- {szidalom, átkozódás kifejezése}

(Hogy) a macska rúgja meg! (hm) (biz)

- {bosszús felkiáltás, enyhe bosszankodás kifejezése}

(Hogy) a nehézség álljon bele [jöjjön rá v. törje ki]! (hm) (nép)

- {bosszús kívánság, mérgelődés kifejezése}

(Hogy) a rosseb egye meg! (hm) (durva)

- {indulatos, bosszús szitkozódás kifejezése}

(hogy) sérvet kap az ember (sz) (biz)

- a végkimerülésig, a megerőltetésig (főleg a 'dolgozik' igével)

(hót) jó srác (sz) (szleng)

- a) jóképű férfi, fiú;
- b) rendes, megbízható személy

(huszonöt) botot érdemel(ne) (sz) (neutr)

- kemény büntetést érdemel(ne)

(Hú) az áldóját! (hm) (nép)

- {indulatot, elégedetlenséget kifejező felkiáltás}

(Hú) az istenfáját (neki)! (hm) (neutr)

- {káromkodás, düh kifejezése}

(Hú) azt a kutyafáját (neki)! (hm) (neutr)

- {düh, meglepetés kifejezése, enyhe káromkodás}

(Igaz) hitemre mondom! (hm) (rég)

- {igéret, állítás, eskü megerősítésének kifejezése: becsületemre állítom}

(Így mindjárt) más a leányzó fekvése! (hm) (biz)

- {bizakodó helyzetértékelés kifejezése: így már egészen más a helyzet}

(Ilyen ez a) c'est la vie! (hm) (biz), (tréf)

- {együttérzés, vigasztalás kifejezése}

(Itt) emberhalál lesz! (hm) (szleng)

- {figyelmeztetés kifejezése: nagyon veszélyes, kiélezett a helyzet}

(Jaj,) öreg csontjaim! (hm) (biz)

- a) {fáradtság, nehézkesség kifejezése, amikor vki nehezen mozdul, hogy vmit megtegyen};
- b) (tréf) {lustaság kifejezése, amikor vki nem akar mozdulni, hogy vmit megtegyen}

(jó) gyomor kell <vmihez> (sz) (neutr)

- olyan csúnya, rossz, kellemetlen vmi, hogy nehéz elviselni, kibírni, megtenni

(jól) benne van az időben (sz) (neutr)

- idős, öregedőben van

(jól) bírja a gyűrődést (sz) (szleng)

- jól tűri a (fizikai v. szellemi) terhelést, igénybevételt, a problémákkal való bajlódást

(jól) elhajítja [elveti] a kalapácsnyelet (sz) (nép)

- nagyot hazudik

(jól) felköti a gatyáját (sz) (biz), (tréf)

- minden erejét, képességét összeszedve nekigyürkőzik vmely munkának

(jól) felköti a nemzeti ruhadarabot (sz) (biz), (tréf), (szépitő)

- összeszedi minden erejét, képességét; nekigyürkőzik vmely munkának

(jól) felvágják <vkinek> a nyelvét (sz) (neutr)

- magabiztosan, talpraesetten, szókimondóan sokat beszél v. élénken, csípősen visszavág

(jól) fog <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- a) gyors felfogású;
- b) könnyen tanul

(jól) fog <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- a) gyors felfogású;
- b) könnyen tanul

(jól) fog <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- a) gyors felfogású;
- b) könnyen tanul

(jól) forog <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- könnyedén, gyorsan és sokat beszél

(jól) megfogja a munka végét (sz) (neutr)

- alaposan nekilát a munkának, serényen dolgozik

(jól) megkapja a beosztását (sz) (biz)

- (alaposan) megszidnak, rendreutasítanak vkit

(jól) megnyomja a ceruzát (sz) (neutr)

- a) szigorú bírálatot ír vmiről;
- b) drágán ad el vmit, magas összeget számláz

(jól) megnyomja a krétát (sz) (neutr)

- a megszabott v. a szokásos árnál drágábban ad el vmit

(jól) megnyomja a pennát (sz) (rég)

- szigorú bírálatot ír vmiről

(jól) megnyomja a tollát (sz) (neutr)

- a) kíméletlenül v. erélyesen ír;
- b) magas összeget számláz, drágán ad vmit

(jól) megrágja a szót [a szavait] (sz) (neutr)

- jól meggondolja, mérlegeli, hogy mit mondjon

(jól) megrágja, amit mond (sz) (neutr)

- (jól) meggondolja, mérlegeli, hogy mit mondjon

(jól) pereg [pörög] <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- könnyedén, gyorsan és sokat beszél

(kamatostul) megadja [visszaadja v. visszafizeti] a kölcsönt (<vkinek>) (sz) (neutr)

- vmely sérelmet (alaposan) megtorol (vkin)

(kész) Szodoma és Gomorra (sz) (vál)

- a bűn, az erkölcsi fertő, züllés jelképe

(Két [három] hétig) juhászkutya lennék érte! (hm) (tréf)

- {sóvárgás kifejezése: ha ez a nő az enyém lenne, bármilyen áldozatot vállalnék érte}

(két kézzel) hajigálja a pénzt (sz) (neutr)

- könnyelműen költi a pénzt

(két kézzel) szórja a pénzt (sz) (neutr)

- könnyelműen költi a pénzt

(kis) kíváncsi kacsza (sz) (biz)

- kíváncsi, fontoskodó, kotnyeles személy

(Korán) meglátszik, melyik tejből lesz túró. (km) (nép)

- {hamar kiderül, melyik gyerekből válik derék, életrevaló ember}

(közvetlenül) a szakadék szélén áll [táncol] (sz) (vál)

- jelentős anyagi v. erkölcsi veszély fenyeget vkit

(Lássuk,) ki a legény a csárdában?! (hm) (nép), (tréf)

- {kihívó felszólítás kifejezése: álljon elő, aki a legerősebbnek érzi magát a társaságban!}

(le)veri a lécet <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) (személy, javaslat, vállalkozás) kudarcot vall;
- b) (diák) megbukik

(Legjobb) emlékezetem szerint. [Ha (az) emlékezetem nem csal. (hm) (neutr)]

- {pontosítás kifejezése: ha jól emlékszem, amennyire csak vissza tudok emlékezni}

(maga az) élő lelkiismeret (sz) (neutr)

- olyan erkölcsös, becsületes személy, akinek pusztá létezése, jelenléte más(ok) lelkiismeretére hat

(maga) a megtestesült ártatlanság (sz) (neutr)

- nagyon ártatlan(nak tűnik)

(magas) piedesztálra állít [emel] <vkit> (sz) (neutr)

- rendkívül nagy erkölcsi megbecsülésben részesít vkit
- (majd) a falba veri a fejét [a fejét falba veri] (sz) (biz)**
- tehetetlenül bosszankodik, kétségbeesetten dühöng
- (majd) a falnak megy <vmitől> (sz) (biz)**
- (majd) megbolondul vmitől
- (majd) a falra mászik (kínjában) (sz) (biz)**
- erős fájdalmában tehetetlenül kínlódik
- (majd) a föld alá bújlik [sülyyed] szegyenében (sz) (neutr)**
- nagyon szégyelli magát vmi miatt
- (majd) eláll [megáll] <vkinek> a szívverése (<vmitől>) (sz) (neutr)**
- nagyon megijed, megrémül (vmitől)
- (Majd) eljáratom veled a kállai kettőst! (hm) (nép)**
- {veréssel való fenyegetés, fenyítés kifejezése}
- (majd) elolvad [(durva) bepisil v. bepisál v. berosál v. beszarik] a gyönyörtől (sz) (szleng)**
- nagyon tetszik vkinek vmi, nagyon örül vminek
- (majd) elolvad a boldogságtól (sz) (neutr)**
- szemmel láthatóan nagy boldogságot érez
- (majd) elolvad a gyönyörűségtől (sz) (neutr)**
- szemmel láthatóan nagy gyönyörűséget, boldogságot érez
- (majd) felfordul <vkinek> a bele <vkitől> v. <vmitől> (sz) (durva)**
- erős undort, utálatot, ellenszenvet érez vki v. vmi miatt
- (majd) felvet a pénz <vkit> (sz) (neutr)**
- olyan gazdag, hogy nem is tudja elkölteni
- (majd) frászt kap <vkitől/vmitől> (sz) (biz)**
- nagyon megijed (vkitől v. vmitől)
- (majd) kiégeti <vkinek> a szemét a szégyen (sz) (ritk)**
- nagyon szégyelli magát vmely hiba, bűn miatt
- (majd) kifordul <vkinek> a bele <vkitől> v. <vmitől> (sz) (durva)**
- erős undort, utálatot, ellenszenvet érez vki v. vmi miatt
- (majd) kifut [kiszalad] a világból (sz) (neutr)**
- a) nagyon messzire menekül (vmi elől);
 - b) nagyon gyorsan, semmire sem figyelve fut, rohan, menekül
- (majd) kihányja a belét (sz) (durva)**
- a) erősen hány;
 - b) erős undort, utálatot érez

(majd) kiköpi [(ritk) kifújja] a tüdejét (sz) (biz)

- a) (olyan) nagy erőfeszítést kívánó munkát végez (, hogy alig bírja);
- b) (sportban) odaadón játszik, küzd

(majd) kinézi <vkinek> a szájából a falatot (sz) (neutr)

- irigykedve, sóvárogva néz vkit, aki éppen eszik

(majd) kinézi a szemét (sz) (neutr)

- nagyon erősen, szemét megerőltetve néz vmit

(majd) kiokádja a belét (sz) (durva)

- a) erősen hány;
- b) erős undort, utálatot érez

(majd) kirázza <vkinek> a lelkét <vki> v. <vmi> [kirázza még a lelket is <vkiből> <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- a) (személy) vkit nagyon erélyesen, durván bántalmaz, lökdös, ráz;
- b) (jármű) nagyon ráz, dobál

(majd) kisül <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát vmely hiba, bűn miatt

(majd) kitör a frász <vkit> (sz) (biz)

- a) nagyon megijed, megrémül;
- b) <vkiért> v. <vmiért>, <vki> v. <vmi> után: betegesen vágyik vkire v. vmire, szeretné magának

(majd) lejárja a (két) lábát [a lábait] (sz) (neutr)

- sokat gyalogol, rengeteget jön-megy (, hogy vmely dolgát elintézzé)

(majd) lekopik <vkinek> a lába, amíg ... (sz) (neutr)

- sokat gyalogol, rengeteget jön-megy, hogy vmely dolgát elintézzé

(majd) lesül [leég v. leszakad] a bőr <vkinek> az arcáról [(biz) a képéről v. (durva) a pofájáról] (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát

(majd) leszakad az ég (sz) (neutr)

- erősen, sűrűn mennydörög, villámlik és esik az eső

(majd) megesz a fene <vkit> <vkiért> v. <vmiért> (sz) (biz)

- a) szerelmes vkibe, vágyakozik vki után;
- b) vágyik vmire, sóvárog vmi után

(majd) megesz a penész <vkit> <vkiért> v. <vmiért> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon vágyik vkire v. vmire

(majd) megfizet a nagyharang <vmit> (sz) (nép), (tréf)

- soha nem fizet meg senki vmit

(majd) megfizet öregharang <vmit> (sz) (nép), (tréf)

- soha nem fizet meg senki vmit

(majd) megpukkad az irigységtől (sz) (neutr)

- nagyon mérges, mert nem rendelkezik vmely más által birtokolt és általa is nagyon kívánt dologgal (esetleg személyel)

(majd) megreped [szétreped] <vkinek> a dobhártyája (<vmitől>) (sz) (neutr)

- (zajt) túlzottan hangosnak talál

(majd) megvesz az isten hidege <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon fázik

(majd) seggre esik [ül] (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (durva)

- a) nagyon meglepődik, megdöbben (vkitől v. vmitől);
- b) nagy hatással van vkire vki v. vmi

(majd) szétmegy [szétrobban] <vkinek> a burája (sz) (szleng)

- a) nagyon fáj vkinek a feje;
- b) nagyon ideges

(már csak) hálni jár a lélek <vkibe> (sz) (neutr)

- nagyon beteg, rosszul van

(már) a csapból is <vki> v. <vmi> folyik (sz) (neutr)

- vki v. vmi mindenhol jelen van, csak róla lehet hallani, olvasni

(már) a spájzban van <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- ember(csoport), ritkábban jelenség jelen van, birtokon belül van vhol, befolyása van a dolgokra

(már) csak idő kérdése <vmi> (sz) (neutr)

- biztosan meglesz, bekövetkezik vmi, csak nem tudni, mikor

(már) minden nap ajándék (sz) (vál)

- már nagyon idős korú {vkinek}

(már) nem lehet(ne) eladni <vkit> (<vmilyen> nyelv<ven>) (sz) (neutr)

- már tud annyit a szóban forgó idegen nyelven, hogy nagyjából megéri, amit mondanak neki, és jól-rosszul ki is tudja fejezni magát azon

(már) orvosi eset (sz) (neutr)

- furcsán, érthetetlenül, szinte már elmebeteg módjára viselkedő személy

(már) rendőrkezen van (sz) (neutr)

- a rendőrség elfogott, letartóztatott és fogva tart vkit

(már) szaga van (sz) (biz)

- a) (oszlásnak indult tetem) szaglik;
- b) vmi nincs rendben {vkinek v. vminek}

(már) szakálla van (sz) (biz), (tréf)

- (színdarab, történet, vicc) régi, elavult és unalmas {vminek}

(Még csak) most jön a java! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: még csak ezután következik a dolog kellemesebb v. éppen kellemetlen, nehezebb része}

(Még csak) most jön a neheze! (hm) (neutr)

- {nehézségre való figyelmeztetés kifejezése: most következik vminek a legnehezebb, legkényesebb része}

(még) a bőre alatt is pénz van (sz) (neutr)

- nagyon gazdag {vkinek}

(még) a helyét is megtörlí [megfújja] (sz) (biz)

- nagyon szívesen lát kít, sűrűlődik körülötte, hogy jól érezze magát {vkinek}

(még) a kisujjára is kevés <vmi> (sz) (rég)

- vmi (főleg étel) nem elég vkinek {vkinek}

(Még) a szar is le van szarva! (hm) (durva), (tréf)

- {közömbösség, lemondás kifejezése: minden mindegy, nem érdekel!}

(még) a szellő is megárt <vkinek> (sz) (neutr)

- könnyen megbetegszik, nagyon érzékeny vkinek a szervezete

(még) a szeme se(m) áll jól (sz) (biz)

- vkinek nem túl bizalomgerjesztő a külseje, nem sok jót lehet elvárni tőle {vkinek}

(még) a szenteket is leimádkozná az égből (sz) (gúny)

- vakbuzgón, bigott módon vallásos

(Még) a vak is lát(hat)ja (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {nyilvánvalóság kifejezése: egyszerű, nyilvánvaló dolog, könnyű kitalálni}

(még) álmában is hazudik (sz) (rég)

- egyetlen szavát sem lehet elhinni

(Még) álmomban se jöjjön elő! (hm) (neutr)

- {kellemetlenség kifejezése: még rágondolni is rossz}

(még) az élőfába is beleköt (sz) (nép)

- nyugtalan, izgága, összeférhetetlen, kötekedő természetű ember

(még) gyerekcipőben jár <vmi> (sz) (neutr)

- még kezdetleges, fejletlen állapotban, fokon van vmi

(Még) ha (ótvaros) cigánygyerekek potyognak [esnek] is az égből. (hm) (biz), (tréf)

- {fogadkozás kifejezése: mindenféleképpen, a várható akadályok ellenére is}

(Még) ha a feje tetejére áll is. (hm) (biz)

- {hiábavalóság kifejezése: bármit tesz is, bármennyire akarja is}

(Még) ha vasvilla hull [esik] is (az égből). (hm) (nép)

- {bizonyosság, fogadkozás kifejezése: mindenképpen, a várható akadályok ellenére is megtesz vki vmit}

(még) meg se melegedett a székében (<vhol>) (sz) (neutr)

- csak rövid ideje v. ideig dolgozik vezetőként vhol

(még) szilvafa korából (sz) (neutr)

- ismer <vkit> (ritk), (gúny) ismer vkit még abból az időből, amikor jelentéktelen ember volt

(még) tojánhéj van <vkinek> a fenekén [még rajta van a tojánhéj <vkinek> a fenekén] (sz) (gúny)

- éretlen, tapasztalatlan gyerek még

(meg)állja a sarat (sz) (neutr)

- nehéz körülmények között is helytáll

(meg)érzi a sáfrányillatot (sz) (ritk)

- előre megérzi az őt fenyegető bajt, veszélyt (, s ezért idejében elmenekül)

(meg)esz [emészt] az [a sárga] irigység <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon irigykedik

(meg)esz a penész <vkit> (sz) (biz)

- a) nagyon unatkozik;
- b) bosszankodik;
- c) (erősen) irigykedik

(meg)fordítja a kaszát (sz) (rég)

- (ravaszul) álláspontot, véleményt, módszert változtat

(meg)keni <vkinek> a markát (biz) (sz) (neutr)

- megveszteget, lepénzel vkit

(meg)magyarázza a bizonyítványát (sz) (biz), (tréf)

- cselekedeteit kevésbé meggyőzően próbálja megindokolni, menteni

(meg)menti a helyzetet (sz) (neutr)

- nehéz helyzetből áldozatok nélküli kiutat, megoldást talál

(meg)szívat <vkit> mint paraszt a Berváját (sz) (szleng), (tréf)

- rosszat tesz vkinek

(meg)tartja a három lépés távolságot (<vkivel>) (sz) (neutr)

- kerüli (vkivel) a bizalmaskodást, a (túlzottan) közeli, baráti viszony kialakulását

(meg)unja a banánt (sz) (biz)

- elege van (lesz) vmiből

(mély) hallgatásba merül [burkoló(d)zik] (sz) (vál)

- sokáig nem szólal meg

(mélyen) a kancsó fenekére néz (sz) (tréf)

- (szesz italból) sokat iszik, alaposan berúg

(mélyen) a pohár fenekére néz (sz) (tréf)

- (szesz italból) sokat iszik, alaposan berúg

(mélyen) a zsebébe nyúl (sz) (neutr)

- bőven, nagylelkűen adakozik v. költ vmely célra

(mi) szem-szájnak ingere (sz) (vál)

- szépen elkészített, étvágygerjesztő, finom enni- és innivalók

(Milyen) kicsi a világ! (hm) (biz)

- {egymástól távol lakó, régen látott ismerősök mondják a (váratlan) találkozásokkor: milyen véletlen, hogy újra itt találkozunk!}

(mind) a két végén égeti a gyertyát (sz) (neutr)

- felfokozott, kimerítő, már az egészségét is veszélyeztető életet él

(minden) várakozáson felül (sz) (neutr)

- jobban, mint remélni lehetett

(minden) zokszó nélkül (sz) (neutr)

- kifogás, panasz, ellenkezés nélkül

(minden) zökkenő nélkül (sz) (neutr)

- simán, minden gond nélkül

(mindenféle) sületlenségeket hord össze [mond v. beszél] (sz) (neutr)

- butaságokat, zagyvaságokat beszél

(mindig csak) egyet fúj [(mindig csak) a magáét mondja], mint a bolondóra (sz) (nép)

- folyton ugyanazt (az ellenvetést) ismételteti

(Mindig) az beszél [kiabál (a legjobban)], akinek a háza ég. (km) (nép)

- {az panaszkodik, mentegetődik a lehangosabban, aki a hibát elkövette v. vmi rosszat tett}

(Mindig) az övé kell, hogy legyen [maradjon] az utolsó szó. (hm) (neutr)

- {ellenkezés, felelés kifejezése: nem akar belenyugodni, hogy nem neki van igaza, váltig csak erősködik, felel}

(mindig) jár <vkinek> a szája, mint az üres malom (sz) (rég)

- folyton fecseg

(mindig) otthon ül (sz) (neutr)

- nem jár társaságba, emberek közé, családjának él

(mindig) talpra esik (sz) (neutr)

- bármilyen baj, veszteség éri, mindig össze tudja szedni magát

(Mindjárt [rögtön]) magamhoz nyúlok! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, csodálkozás kifejezése: ezt nem hiszem el!}

(mindjárt) a plafonon van [fenn van a plafonon] (<vmitől> v. <vmi miatt>) (sz) (biz)

- hamar elveszíti a türelmét, gyorsan indulatos, dühös lesz (vmitől v. vmi miatt)

(Mindjárt) pípét kapok! (hm) (tréf)

- {nagyfokú szomjúság kifejezése: nagyon szomjas vagyok}

(Mint) (azt) a mellékelt ábra mutatja. (hm) (neutr)

- {a helyzet egyértelműségére utalva levont következtetés: (mint) ebből is kitűnik, látható}

(mint) a süllyedő hajóról menekülő patkányok (sz) (pej)

- a veszni indult ügyet cserbenhagyó hitvány emberek (módjára)

(mint) derült égből (a) villámcsapás [(szleng), (tréf) a lórúgás] (sz) (neutr)

- hirtelen, váratlanul (és többnyire kellemetlen, súlyos fordulatként)

(mint)egy gombnyomásra (sz) (neutr)

- felsőbb irányításra, gépies gyorsasággal és egyöntetűséggel

(Mit bámulsz,) nem láttál még fehér embert? (hm) (szleng)

- {csodálkozás, értetlenkedés kifejezése: mit bámulsz, mit nézel ennyire?}

(most aztán) megnézheti magát (sz) (biz)

- (vminek a következményeként) kellemetlen helyzetbe, rossz állapotba jut

(Most már aztán) elég (legyen)! (hm) (neutr)

- {megelégedés türelmetlen kifejezése: hagyj v. hagyja abba, ne beszélj(en) többet róla!}

(Most már) élesbe(n) megy (a dolog). (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: komolyra fordult a dolog, már kockázata van}

(Most) itt állok [állunk] megfürödve! (hm) (biz), (tréf)

- {tanácstalanság, reménytelenség kifejezése kudarc, csalódás után}

(Most) kezdődik a tánc! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: (most) következik a dolog legnehezebb része, az igazi küzdelem}

(Most) vakarhatja a füle tövét. (hm) (biz)

- {baj, nehézség jellemzése: nagy bajban van most}

(Na és,) akkor mi van? (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés, lebecsülés, közömbösség kifejezése}

(Na) akkor alászólgája! (hm) (biz), (tréf)

- {a további vita udvariatlan elvágására: akkor hát végeztünk, nincs több mondanivalóm, elmehet}

(Na) annak [ennek v. neki] (aztán már) befellegzett! (hm) (neutr)

- {lemondás, borulátás kifejezése: valami kedvezőtlen véget ért, lehetetlenné vált, elveszett v. valaki kedvezőtlen helyzetbe került}

(Na) annak [ennek] annyi! (hm) (biz)

- a) {lemondó kifejezés dologról, eseményről, tárgyról szólva: vége van, nem sikerült, tönkrement};
- b) {lemondó kifejezés személyről szólva: anyagilag v. fizikailag tönkrement, halálos beteg}

(Na) arra [erre] befizetek [befizetnék]! (hm) (biz)

- {a szóban forgó eseménnyel kapcsolatos kétkedés, fenntartás, kíváncsiság kifejezése}

(Na) és aztán? (hm) (neutr)

- {közömbösség, nemtörődömség kifejezése: mit törődöm én azzal?, nem érdekel!}

(Na) ne nézz(en) hülyének! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése}

(Na) ne nézz(en) madárnak! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés, elutasítás, leintés kifejezése: ne gondold v. gondolja azt, hogy becsaphatsz v. becsaphat!}

(Na) süsd ki már! [(Na) süsd már ki!] (hm) (biz)

- {biztatás beszédre: mondd már meg v. mondd már ki!}

(Na,) ehhez mit szólsz? (hm) (neutr)

- {meglepő, váratlan, érthetetlen dolog, helyzet nyomatékosításának kifejezése: ugye milyen meglepő, váratlan, érthetetlen ez?}

(nagy [nehéz]) kő esik [(tréf) gurul] le <vkinek> a szívéből (sz) (neutr)

- nagy gondtól, nyomasztó szorongástól megszabadulva megkönnyebbül

(nagy ívben) kerüli a munkát (sz) (neutr)

- (többnyire lustaságból) nem szeret v. nem akar dolgozni

(nagy) ára van (sz) (neutr)

- a) sok áldozatba kerül vmi, súlyos következményeket kell vállalni vmiért;
- b) keservesen megbűnhődik vmiért {vminek}

(nagy) becsben áll [van] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- értékelnek vkit v. vmit, jó véleménnyel vannak róla

(nagy) becsben tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- értékel, becsül vkit v. vmit

(nagy) becsülete van (<vhol> v. <vkinél> v. <vki> előtt) (sz) (neutr)

- megbecsülnek, értékelnek vkit v. vmit {vkinek v. vminek}

(nagy) behemót ember (sz) (neutr)

- nagy testű, nehézkes mozgású személy

(nagy) dérel-durral jön (be) [járkál v. megy] (sz) (neutr)

- méltatlankodva, zsörtölődve, haragosan csapkodva jön (be) v. járkál, megy

(nagy) felhajtást csinál (<vmi miatt>) (sz) (biz), (tréf)

- jelentéktelen dolog v. ok miatt viselkedésével nagy feltűnést kelt

(nagy) frászban van (sz) (biz)

- nagyon meg van ijedve

(nagy) hullámokat ver [vet] <vmi> (sz) (neutr)

- (nagy) közérdeklődésre talál vmi (pl. hír, esemény), sokan beszélnek róla

(nagy) kázust csinál <vmiből> (sz) (ritk)

- jelentéktelen dolgot felfúj, a valóságosnál nagyobb fontosságot tulajdonít vminek

(nagy) keletje van [nagy a keletje] (sz) (neutr)

- sokan és szívesen vásárolnak vmit {vminek}

(nagy) ramazúrit csap [csinál] (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- botrányt csinál (vmi miatt)

(nagy) reklámot csinál <vkinek> (sz) (biz)

- nagyon ajánl(gat), dicsér(get) vkit

(nagy) rumlija van (sz) (szleng)

- nagyon elfoglalt {vkinek}

(nagy) szarba keveredik (sz) (durva)

- (nagy) bajba kerül

(nagy) szarban van (sz) (durva)

- (nagy) bajban, (roppant) kellemetlen, kínos helyzetben van

(nagy) tetszést arat (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek sikere van

(nagy) zakót ad <vkinek> (sz) (szleng)

- a) (nagyon) megver vkit;
- b) (főlényesen) legyőz vkit, (sokkal) jobb vkinél (versenyben, vetélkedésben)

(nagy) zakót kap (sz) (szleng)

- a) (nagy) verést kap;
- b) (súlyos) vereséget szenved (versenyben, vetélkedésben)

(nagy) zamekot ad <vkinek> (sz) (szleng)

- a) (nagyon) megver vkit;
- b) (főlényesen) legyőz vkit, (sokkal) jobb vkinél (versenyben, vetélkedésben);
- c) leszid vkit

(nagy) zamekot kap (sz) (szleng)

- a) (nagy) verést kap;
- b) (súlyos) vereséget szenved (versenyben, vetélkedésben);
- c) szidást kap

(nagyban) megy a rongyázás (biz), (sz) (gúny)

- a) erején felül költekezik, előkelősködik;
- b) (ritk), (tréf) igen nagy arányokban csinál vmit

(nagyban) megy a rongyszedés (sz) (biz), (gúny)

- a) erején felül költekezik, előkelősködik;
- b) (ritk), (tréf) igen nagy arányokban csinál vmit

(nagyobb) rálátása van <vkinek vmire> (sz) (neutr)

- kellő anyagismeret, információ birtokában, tárgyilagosan vizsgál, ítél vmit

(nagyon) benne van <vmiben> (sz) (biz)

- a) vmely cselekvésbe belekezdett és javában végzi;
- b) vmely vállalkozásban részt vesz, részes a szóban forgó dologban;
- c) szakember a szóban forgó dologban, nagyon ért hozzá

(nagyon) csekély pont <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) jelentéktelen személy (, akinek nincs szava, szerepe vhol, vmiben);
- b) nem nagy, nem jelentős hely(ség)

(nagyon) kis [kicsiny] pont <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) jelentéktelen személy (, akinek nincs szava, szerepe vhol, vmiben);
- b) nem nagy, nem jelentős hely(ség)

(Nagyon) kisfiú vagy te még ehhez! (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés kifejezése: éretlen vagy ehhez, nem vagy képes megérteni v. elvégezni ezt a feladatot}

(nagyot) fordul a világ (sz) (neutr)

- (igen) megváltoznak az élet körülményei

(nehéz) altesti munka (sz) (durva), (tréf)

- közösülés

(nehéz) lelki tusát vív (sz) (neutr)

- belső, lelki küzdelmet folytat

(No de) még ilyet! (hm) (neutr)

- a) {csodálkozás, meglepődés kifejezése: ez nagyon különös, meglepő dolog!};
- b) {méltatlankodás, felháborodás kifejezése: ez nagyon váratlan, kellemetlen, bosszantó dolog!}

(No nézd csak), miből lesz a cserebogár! (hm) (biz)

- a) (tréf) {meglepődés kifejezése: meglep, hogy ez a gyermek milyen testi v. szellemi fejlettségéről tesz tanúságot};
- b) (gúny) {hitetlenkedés kifejezése: nem hittem volna, hogy ilyen jelentéktelen ember ennyire vigye}

(oly) állhatatlan, mint a szél (sz) (rég)

- teljesen megbízhatatlan, állhatatlan

(olyan [lassú v. úgy mozog v. csinál <vmit,>] mint a [egy] lajhár (sz) (neutr)

- nagyon lassú mozgású, lusta, lomha személy, ill. nagyon lustán, lassan, nehézkesen mozog v. csinál vmit

(olyan [szép] <vki> v. <vmi,>] mint egy álom (sz) (neutr)

- a) nagyon szép;
- b) csodálatos, káprázatos

(olyan [úgy áll <vhol>] mint,) egy rakás szerencsétlenség (sz) (biz), (gúny)

- nagyon gyámoltalan, esetlen, ügyetlen, tehetetlen személy benyomását kelti

(olyan [úgy néz ki, mint egy] nyári mikulás (sz) (szleng), (gúny)

- a) feltűnően, nevetségesen v. a helyzetnek nem megfelelően öltözött személy;
- b) (szerep- ill. feladatköréből kizöklent) nevetséges figura, ostoba pojáca

(olyan [úgy tesz], mint a) sanda mészáros (, nem oda üt [csap], ahova néz) (sz) (nép)

- úgy támad, bánt vkit, mintha más célozna

(olyan [úgy],) mint a fagylaltos kutyája (sz) (szleng), (tréf)

- a mozgás intenzitásának és összevisszaságának nyomatékositása

(olyan [úgy],) mint a pinty (sz) (neutr)

- remek(ül), kifogástalan(ul)

(olyan <vkinek> <vmi,>] mint bikának a vörös posztó (sz) (neutr)

- nagyon ingerlő, bosszantó dolog

(olyan csend van, hogy még) a légy zúgását [zümmögését] is (meg lehet) hallani (<vhol>) (sz) (neutr)

- teljes csend van (vhol)

(olyan csend van, hogy még) a légyzúgást is (meg lehet) hallani (<vhol>) (sz) (neutr)

- teljes csend van (vhol)

(olyan éhes, hogy) a patkószeg is megenné (sz) (neutr)

- nagyon éhes, nagyon jó étvágya van

(olyan ez a bor, hogy) vallatni lehetne vele (sz) (tréf)

- savanyú, rossz minőségű (bor)

(olyan fárasztó, hogy) nyugágy kell <vkihez> (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon fárasztó, unalmas, elviselhetetlen egyén

(olyan kicsi, hogy) a földből is alig látszik ki (biz), (sz) (tréf)

- nagyon kistermetű, pöttöm (főleg gyerek)

(olyan kicsi, hogy) ki se(m) látszik a földből (sz) (biz), (tréf)

- nagyon kistermetű, pöttöm (főleg gyerek)

(olyan kövér, hogy) alig fér be [be se(m) fér] az ajtón (sz) (neutr)

- nagyon elhízott, feltűnően kövér (személy)

(olyan lassan) mászik, mint a (nyugdíjas) tetű (sz) (biz), (gúny)

- a) (ember, állat) lassan, nehézkesen, lomhán mozog;
- b) (jármű csúcsforgalomban) bosszantó lassúsággal halad

(olyan lassan) megy [úgy siet], mint a (nyugdíjas) tetű (sz) (biz), (gúny)

- a) (ember, állat) lassan, nehézkesen, lomhán mozog;
- b) (jármű csúcsforgalomban) bosszantó lassúsággal halad

(Olyan nagy tüzet rakott, hogy) ökröt lehet rajta [nála] sütni. (hm) (neutr)

- {mondják a nagyon nagy, különösen a kelleténél nagyobb tűzre}

(olyan rossz idő van [úgy esik], hogy még) a (rossz [jó]) kutyát is kár [vétek] kiverni [kikergetni] (a házból) (sz) (neutr)

- nagyon rossz, hideg, esős, zimankós idő van kint

(olyan szép, hogy) a napra lehet nézni, de rá nem (sz) (tréf)

- (főleg nő) nagyon szép, gyönyörű

(olyan szívesen [úgy],) mintha a fogát húznák (sz) (neutr)

- nagyon kelletlenül, keservesen (tesz vmit)

(olyan szorosan [úgy],) mint a heringek (sz) (neutr)

- (sok ember) egymáshoz szorulva, nagyon szorosan

(olyan v. úgy néz ki,) mint a walesi herceg (sz) (biz), (tréf)

- feltűnően elegáns férfi

(olyan) biztos [bizonyos] <vmi,> mint a halál (sz) (neutr)

- teljesen biztos

(olyan) biztos [bizonyos] <vmi,> mint Katiban a gyerek (sz) (nép), (tréf)

- teljesen biztos vmi

(olyan) biztos <vmi,> mint (az, hogy) kétszer kettő négy (sz) (neutr)

- teljesen egyértelmű, nyilvánvaló

(olyan) buta, mint az [a sötét] éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon buta, korlátolt személy

(olyan) csúf [csúnya], mint az [a sötét] éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon csúnya, ronda személy

(olyan) gyenge <vki> v. <vmi,> mint a harmat [gyengébb a harmatnál <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- a) (tárgy, különösen testrész, étel- v. tésztaféle) nagyon finom, puha v. törékeny;
- b) (személy) törékeny, kíméletre szorul;
- c) (gúny) (emberi alkotás, megnyilatkozás) hitvány, értéktelen

(olyan) gyenge, mint a libafos (sz) (durva), (tréf)

- (személy) gyenge vmiben, gyengén szerepel

(olyan) kövér, mint (Szent) Márton lúdja (sz) (rég)

- nagyon kövér (személy)

(olyan) kövér, mint a [egy] disznó (sz) (neutr)

- nagyon kövér (személy)

(olyan) kövér, mint a duda (sz) (biz)

- kövér, pufók képű (főleg gyerek, nő)

(olyan) ocsmány, mint az [a sötét] éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon csúnya, ronda személy

(olyan) pocsek, mint az [a sötét] éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon csúnya, ronda személy

(olyan) ronda, mint az [a sötét] éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon csúnya, ronda személy

(olyan) sós <vmi,> mint a hering (sz) (neutr)

- (étel) nagyon sós

(olyan) sovány [vékony], mint a pizskafa (sz) (neutr)

- nagyon sovány, vékony, magas személy

(olyan) szép, mint az [egy] angyal (sz) (neutr)

- rendkívül szép, szelíd, ártatlan kinézetű (főleg nő, gyerek)

(olyan) vékony <vmi,> mint a hajsál (sz) (neutr)

- nagyon vékony (dolog)

(olyan) vékony, mint a [egy] giliszta (sz) (biz)

- nagyon sovány (személy)

(olyan) vékony, mint egy síkítás (sz) (biz)

- nagyon sovány (személy)

(olyan) vén, mint az országút (sz) (neutr)

- nagyon vén (ember)

(olyan) vén, mint Matuzsálem (sz) (neutr)

- nagyon vén (ember)

(olyan), mintha a mennykő ütött [csapott v. vágott] volna <vkibe> (sz) (neutr)

- megdermedt, tehetlenné vált az illető

(olyan, mint a) kerge birka (sz) (biz)

- hebehurgia, megfontolatlan, hóbortos személy

(olyan, mint a) kifacsart citrom (sz) (neutr)

- a) elnyűtt v. kihasznált s azután mellőzött személy;
- b) teljesen erőtlen, kimerült személy

(olyan, mint) ötért liptai [liptói v. túró] (sz) (ritk), (szleng)

- gyámoltalan, mafla, tehetetlen alak

(olyan,) ha lemegy a bányába, feljön a szén (magától) [feljön a (bánya)rém (, mert azt hiszi, hogy váltás van)] (sz) (szleng), (tréf)

- csúnya ember (különösen nő)

(olyan,) mintha kihányták volna (sz) (ritk), (biz)

- feltűnően rossz színben van (rendszerint azért, mert másnapos)

(olyanok), mint két tojás (sz) (neutr)

- feltűnően hasonlít vkihez v. nagyon hasonlítanak egymásra

(Ott) kívül [kinn v. odakinn] tágasabb! (hm) (neutr)

- a) (biz), (tréf), (gúny) {vhol bent lévőnek kiutasításképpen mondják: elmehetsz, menj el!};
- b) (ritk), (biz), (tréf) {ajtón kopogtató ismerősnek mondják tréfásan „szabad” helyett}

(ön)maga alatt vágja a fát (sz) (neutr)

- saját érdekei ellen cselekszik, magának okoz kárt

(örök) hálával tartozik <vkinek> <vmiért> (sz) (neutr)

- hálát ad, mond vkinek vmiért

(örökké) a felesége szoknyáján [kötényén v. köténye mellett] ül (sz) (gúny)

- önállótlán, gyámoltalan férfi, aki erősen a felesége befolyása alatt áll, örökké csak otthon ül

(örökké) az anyja szoknyáján ül (gúny) (sz) (neutr)

- önállótlán, gyámoltalan (férfi), aki erősen az anyja befolyása alatt áll

(örökre) behunyja a szemét (sz) (vál), (szépítő)

- meghal

(örökre) lehunyja a szemét (sz) (vál), (szépítő)

- meghal

(össze)szedi a cókókóját (sz) (biz)

- elmegy, elindul

(rojtosra) tépi az etetőjét (sz) (szleng), (tréf)

- panaszkodik

(Soha) ne is lássam! (hm) (neutr)

- {indulatos elutasítás kifejezése: ne kerüljön az illető a szemem elé, ne kerüljek vele kapcsolatba!}

(sok <vmi,> mint szaron a légy (sz) (durva)

- nagyon sok, rengeteg vmi

(sok <vmi,> mint zöldbab a konzervben (sz) (ritk), (biz)

- nagyon sok vmi

(sok) fejfájást okoz <vkinek> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkit gyötör, emészt vki v. vmi, problémát okoz neki

(sok) fejtörést okoz <vkinek> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkit gyötör, emészt vki v. vmi, problémát okoz neki

(sok) időt rabol [vesz el] <vki> v. <vmi> (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- feleslegesen sok v. az eredményekhez képest igen sok időt vesz igénybe vki v. vmi

(sok) macerával jár <vmi> (sz) (biz)

- vmi nagyon kellemetlen, veszélyes

(sötét) felhők tornyosulnak [tornyosodnak] <vkinek> a feje fölött [<vki> körül] (sz) (vál)

- egyre több baj, veszélyt rejtő kellemetlenség ér vkit

(sűrű) homály fed <vmit> [homályban marad v. van <vmi>] (sz) (neutr)

- vmi rejtve, titokban van, nem ismeretes

(széles) jókedvében van [majd szétvet a jókedv <vkit>] (sz) (neutr)

- vidám, jó hangulatban van

(szinte) gyilkol <vkinek> a tekintete [(szinte) gyilkolni tudna a tekintetével] (sz) (neutr)

- haragos, gyűlölködő pillantásokat vet vkire

(szinte) kővé dermed [mered v. merevedik v. válik] (sz) (neutr)

- (nagyon erős benyomás, különösen rémület hatására) megbénul, megdermed, moccanni sem tud

(szinte) öl <vkinek> a tekintete [(szinte) ölni tudna a tekintetével] (sz) (neutr)

- haragos, gyűlölködő pillantásokat vet vkire

(szinte) pillanatok alatt (sz) (neutr)

- a vártnál v. a szokásosnál sokkal rövidebb idő alatt

(Szólj stb.,) és megmondom ki vagy. (km) (vál)

- {az emberek beszédstílusából, viselkedéséből, öltözködéséből stb. a jellemükre is lehet következtetni}

(Szóval) erről fúj a szél! (hm) (neutr)

- {vmi magyarázatának, valódi indítékának, okának felfedezése által keltett meglepetés kifejezése}

(Szóval) innen fúj a szél! (hm) (neutr)

- {vmi magyarázatának, valódi indítékának, okának felfedezése által keltett meglepetés kifejezése}

(Te itt vagy [maga itt van],) a temetők meg üresek? (hm) (szleng), (tréf)

- {találkozáskor – néha köszönés helyett – elhangzó, kissé gonoszkodó megjegyzés}

(teljes) bizonytalanságban hagy [tart] <vkit> <vmi> felől v. <vmit> (sz) (neutr)

- illetően nem tájékoztat részletesen, pontosan vkit

(teljes) gázt ad (sz) (biz)

- minden erejét, képességét összeszedve nekigyürkőzik vmely munkának

(teljesen) kész van <vmitől> (sz) (biz)

- megeléged vmit, nagyon ideges vmitől

(teljesen) odavan, meg vissza (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz), (tréf)

- teljesen le van nyűgözve (vkitől v. vmitől)

(Térj [térjünk]) a tárgyra! (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése: beszélj(ünk) a lényegről, láss(unk) neki az ügy érdemleges megtárgyalásának!}

(tíz) körmével is kikaparna [kiásna v. kivájna] a földből <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) mindent megtenne, hogy visszakaphassa halott házastársát, rokonát;
- b) mindent elkövet, hogy megszerezzen vmit

(túl) messze megy (<vmiben>) (sz) (neutr)

- túloz

(túl) nagy fába vágja a fejszét (sz) (neutr)

- nehéz, erejét szinte meghaladó nagy vállalkozásba fog

(túl) nagy falat (<vkinek> <vki> v. <vmi>) (sz) (neutr)

- a) legyőzhetetlen ellenfél;
- b) vkinek az erejét, képességét meghaladó feladat

(tüzes) taplót tesz <vkinek> a fülébe (sz) (ritk)

- (erős érdeklődést keltve) arra kényszeríti vkit, hogy töprengjen azon, amire rá akarja venni

(úgy áll [jár v. megy v. ül],) mint aki karót nyelt [mintha karó volna a hasában v. mintha karót nyelt volna] (sz) (neutr)

- (általában büszkeségtől) merev, egyenes, peckes tartással (áll v. jár v. megy v. ül)

(úgy áll [ül v. jár v. olyan],) mintha nyársat nyelt volna [mint aki nyársat nyelt] (sz) (neutr)

- (általában büszkeségtől) merev, egyenes, peckes tartással áll v. ül v. jár

(úgy alszik, hogy) ágyú(ka)t süthetnek el mellette [a füle mellett] (sz) (neutr)

- olyan mélyen alszik, hogy nagy zajra sem ébred fel

(úgy beszél <vki>vél,) mint férfi a férfival (sz) (tréf)

- határozottan, egyenesen, nyíltan (beszél vkivel)

(úgy eltűnik <vki> v. <vmi>,) mintha (csak) a föld nyelte volna el (sz) (neutr)

- vki v. vmi nyomtalanul eltűnik

(úgy érzi,) mintha hangyák futkosnának [másznának] rajta (sz) (neutr)

- bizsergést, zsibbadást érez

(úgy fut [szalad v. távozik,]) mintha puskából lőtték volna ki (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan, széleseben (fut v. távozik)

(Úgy látszik,) tartozunk egymásnak (valamivel). (hm) (biz), (tréf)

- {azok mondják, akik rövid időn belül többször is találkoznak egymással}

(úgy megijed [fél], hogy) egy zabszem se férne a fenekébe [(durva) a seggébe] (sz) (biz)

- szörnyen megijed, nagyon fél

(úgy megy [hajt,]) ahogy a csövön kifér (sz) (szleng)

- nagy sebességgel, teljes gázzal (megy, hajt)

(úgy néz ki, mint egy) jóllakott napközis (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, teltarcú, kövérkés testalkatú, elhízott, pufók személy

(úgy néz ki, mint egy) jóllakott óvodás (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, teltarcú, kövérkés testalkatú, elhízott, pufók személy

(úgy viselkedik, mint) elefánt a porcelánboltban (sz) (biz), (tréf)

- a) esetlen, ügyetlen, nehézkes ember;
- b) tapintatlan, otromba ember

(úgy) áll <vki> v. <vmi,> mint a kőfal (sz) (ritk)

- (személy, tárgy) szilárdan, megingathatatlanul áll

(úgy) áll <vki> v. <vmi,> mint a Sion hegye (sz) (vái)

- erősen, szilárdan, rendíthetetlenül áll vki v. vmi

(úgy) áll, mint a [egy] kapubálvány (sz) (nép)

- mereven, mozdulatlanul áll

(úgy) áll, mintha odaszegezték volna (sz) (neutr)

- a) szilárdan, biztosan áll a helyén;
- b) (meglepetéstől, rémülettől) teljesen mereven, mozdulatlanul áll

(úgy) bámul, mint a sült hal (a tálból) (sz) (biz)

- meredt, mozdulatlan szemmel néz, bámul

(úgy) bán <vmit,> mint a kutya, amelyik kilencet kölykezett [fiadzott] (sz) (neutr)

- nagyon bán, sajnál vmit

(úgy) dolgozik, mintha hajtának (sz) (neutr)

- sokat és gyorsan dolgozik

(úgy) él, mint hal a vízben (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jómódban él

(úgy) elver <vkít,> hogy csak úgy porzik (sz) (biz)

- nagyon elver, megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy elverlek, hogy csak úgy porzik!)

(úgy) elver <vkít,> mint a kétfenekű dobót (sz) (biz)

- (rendszerint gyereket) alaposan elver, elfenekel

(úgy) elver <vkít,> mint a lovat (sz) (nép)

- kíméletlenül (el)ver, (meg)ver vkit

(úgy) elver <vkít,> mint jég a határt (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon elver vkit;
- b) (versenyben) legyőz vkit, jobbnak bizonyul nála

(úgy) erőlködik, mint a gyenge ló a nehéz kocsival (sz) (nép)

- nagyon erőlködik

(úgy) forog, mint a kerge birka (sz) (neutr)

- céltalanul, ok nélkül forgolódik

(úgy) forog, mint a szélkakas (sz) (neutr)

- politikai nézeteit az éppen uralkodó irányzatoknak és saját érdekeinek megfelelően sűrűn változtatja

(úgy) fut [rohan v. szalad v. vágat], mint az agár (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, hogy a lába nem [sem] éri a földet (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, hogy csak úgy porzik utána (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, mint a nyúl (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, mintha hajtának (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) fut, mintha kergetnék (sz) (neutr)

- nagyon siet, rendkívül gyorsan megy v. fut

(úgy) futkos [jön-megy], mintha besózták volna (biz) (sz) (neutr)

- nyugtalanul szaladgál, járkál

(úgy) futkos, mint pók a falon (sz) (biz), (tréf)

- intenzíven (de nem célszerűen) tevékenykedik

(úgy) hiányzik [kell] <vkinek> <vmi,> mint ablakos [üveges] tótnak a hanyatt esés (sz) (biz), (tréf)
• vkinek egyáltalán nincs szüksége vmire, nem hiányzik neki

(úgy) hiányzik [kell] <vkinek> <vmi,> mint púp a hátára (sz) (biz), (gúny)
• egyáltalán nincs szüksége vmire, nem hiányzik neki vmi

(úgy) hiányzik <vkinek> <vmi,> mint léggömbárusnak a nyílzápor (sz) (biz), (tréf)
• egyáltalán nincs szüksége vmire, nem hiányzik neki vmi

(úgy) hozzátartozik <vmihez> <vmi,> mint kutyához a bolha (sz) (biz)
• vmi elválaszthatatlan vmitől

(úgy) jár <vkinek> a keze [a lába], mint a motolla (sz) (nép)
• sebesen hadonászik, ill. nagyon rúgkapál

(úgy) jár <vkinek> a keze, mint a cséphadaró (sz) (nép)
• gyorsan dolgozik

(úgy) jár <vkinek> a szája [pörög <vkinek> a nyelve], mint a motolla (sz) (nép)
• gyorsan, hadarva beszél

(úgy) jár <vkinek> az ujjá, mint a motolla (sz) (nép)
• ujjával nagyon gyorsan és ügyesen csinál vmit

(úgy) játszik <vkivel,> mint (a) macska az egérrel (sz) (neutr)
• (főleg vetélkedésben, versenyben) erősebb félként kárörvendően, általában fölényét kihasználva élvezi, hogy tetszése szerint bánhat a nála gyengébbel

(úgy) kiabál, ahogy a torkán kifér [hogy majd a torka szakad belé] (sz) (neutr)
• nagyon hangosan, teljes erejéből kiabál, ordít

(úgy) leüt [lever] <vkít> v. <vmit,> mint a бүдös bogarat (sz) (szleng)
• a) elver, megver vkit (gyakran veréssel való fenyegetés kifejezéseként is: (Úgy) leütlek [leverlek], mint a бүдös bogarat!);
• b) (versenyben) megalázó vereséget mér vkire (versenyben gyakran erőfölénnyel való fenyegetés kifejezéseként is: (Úgy) leütlek [leverlek], mint a бүдös bogarat!)

(úgy) leüt [lever] <vkít> v. <vmit,> mint vak a poharat (sz) (szleng)
• a) elver, megver vkit (gyakran veréssel való fenyegetés kifejezéseként is: (Úgy) leütlek [leverlek], mint vak a poharat!);
• b) (véletlenül) lever, leüt vmit

(úgy) lever <vkít,> mint paraszt a mezsgyekarót (sz) (szleng)
• nagyon megver, elver vkit (gyakran veréssel való fenyegetés kifejezéseként is: (Úgy) leverlek, mint paraszt a mezsgyekarót!)

(úgy) megbán <vmit,> mint a kutya, amelyik kilencet kölykezett [fiadzott] (sz) (neutr)
• nagyon megbán, sajnál vmit

(úgy) megver <vkít,> mint a lovat (sz) (nép)

- kíméletlenül (meg)ver vkit

(úgy) megy, mint az [egy] óriút (sz) (biz)

- (járművel) gyorsan, vadul hajt, száguld

(úgy) megy, mintha kergetnék (sz) (neutr)

- nagyon siet, rendkívül gyorsan megy v. fut

(úgy) néz <vkire,> mintha apját-anyját megölte volna (sz) (neutr)

- dühösen, haragosan néz vkire

(úgy) néz, mint a bagoly (sz) (nép)

- tágra nyitott szemekkel néz, bámul

(úgy) néz, mint a sült hal (a tálból) (sz) (biz)

- meredt, mozdulatlan szemmel néz, bámul

(úgy) néz, mint a vett malac (sz) (nép)

- csodálkozik

(úgy) néz, mint Nyilas Misi az éjféli misén (sz) (szleng)

- csodálkozva néz, bámul

(úgy) néz, mint nyuszi a nullás lisztben (sz) (szleng)

- csodálkozva néz, bámul

(úgy) néz, mint Rozi a moziban (sz) (szleng)

- csodálkozva néz, bámul

(úgy) néz, mintha döfni akarna (sz) (biz)

- nagyon dühös, komor

(úgy) ordít [visít], mintha nyársba [nyársra] húznák (sz) (neutr)

- (félelmében v. fájdalmában) nagyon hangosan ordít

(úgy) ordít [visít], mintha nyúznák (sz) (neutr)

- (félelmében v. fájdalmában) nagyon hangosan ordít

(úgy) ordít, ahogy a torkán kifér [hogymajd a torka szakad belé] (sz) (neutr)

- nagyon hangosan, teljes erejéből kiabál, ordít

(úgy) ordít, mint a fába szorult féreg (sz) (neutr)

- elkeseredetten, kétségbeesetten ordít

(úgy) ordít, mint az oroslán (sz) (neutr)

- hangosan, elkeseredetten ordít

(úgy) rohan, mint a kengyelfutó (sz) (rég)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) rohan, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) rohangál, mint pók a falon (sz) (biz), (tréf)

- intenzíven (de nem célszerűen) tevékenykedik

(úgy) siet [szalad], mintha a tatár kergetné (sz) (rég)

- rémülten v. esztelenül szalad, siet

(úgy) szalad, hogy a lába nem [sem] éri a földet (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) szalad, mint a nyúl (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) szalad, mint egy őrült (sz) (biz)

- nagyon gyorsan fut, szalad

(úgy) szalad, mintha kergetnék (sz) (neutr)

- nagyon siet, rendkívül gyorsan megy v. fut

(úgy) vágat, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan fut

(úgy) vesznek [visznek v. vásárolnak] <vmit,> mint a cukrot (sz) (neutr)

- vmi nagyon kelendő, sokat vásárolnak vmiből

(úgy) vesznek <vmit,> mintha ingyen adnák [osztogatnák] (sz) (neutr)

- nagyon kelendő, sokat vásárolnak vmiből

(úgy) villog, mint a kicsapott százas égő (sz) (szleng)

- feltűnősködik, erejét fitogtatja

(úgy) villog, mint Jani az akciós mobillal (sz) (szleng)

- feltűnősködik, erejét fitogtatja

(úgy,) mint a sicc (sz) (biz)

- gyorsan, hirtelen, könnyedén, fennakadás nélkül

(Ugyan) eredj már! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: ne mondj ilyet, úgyse hiszem}

(ugyan)azzal az erővel (sz) (neutr)

- a) egy fáradsággal, egyúttal;
- b) ugyanolyan joggal, ugyanúgy

(ugyan)ezzel az erővel (sz) (neutr)

- a) egy fáradsággal, egyúttal;
- b) ugyanolyan joggal, ugyanúgy

(új) életre kel (sz) (neutr)

- (újra) élni, fejlődni kezd

(új) erőre kap <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy a várakozással ellentétben v. hirtelen) megerősödik;
- b) (szokás, intézmény, törekvés, mozgalom) általánossá válik, elterjed

(újra) reneszánszát éli <vmi> (sz) (vál)

- (művész, művészeti irányzat, divat,) újra népszerű, virágzó lesz

(utolsó) istenhozádót mond <vkinek> (sz) (vál)

- örökre elválik, elbúcsúzik vkitől

(üres) frázisokat pufogat (sz) (neutr)

- közhelyszerűvé vált, általános érvényű, fennkölt kifejezéseket mondogat

(üres) szalmát csépel (sz) (nép)

- a) lényegtelen dolgokat mond, haszontalanul fecseg;
- b) (rég) hiábavaló munkát végez

(valósággal) fejbe kólint [vág] <vmi> <vkit> (sz) (neutr)

- (különösen vmely hír) nagyon meglep, megdöbbsent vkit

(valósággal) zörögnek <vkinek> a csontjai (sz) (biz), (tréf)

- szörnyen sovány

(valóságos) aranybánya van <vkinek> a kezében (sz) (neutr)

- olyan foglalkozása, vállalkozása van, amellyel sok pénzt lehet keresni

(végleg) beteszi a kaput <vkinek> v. <vminek> <vmi> (sz) (biz)

- a) <vkinek:> vmi nagy bajt, kárt okoz vkinek;
- b) <vminek:> vmi elront, tönkretesz, megakadályoz, lehetetlenné tesz vmit

(végleg) beteszi az ajtót <vkinek> v. <vminek> <vmi> (sz) (biz)

- a) <vkinek:> nagy bajt, kárt okoz vkinek;
- b) <vminek:> elront, tönkretesz, megakadályoz, lehetetlenné tesz vmit

(végleg) lehúzza a redőnyt (sz) (neutr)

- a) (gyakran csőd miatt) üzletét végleg bezárja;
- b) (biz) vmilyen tevékenységet végleg abbahagy;
- c) (biz) meghal

(vén) tengeri medve (sz) (biz), (tréf)

- a tengerészlethez edződött, régóta hajón szolgáló (vén) tengerész

(Vigyázz, mert) elsül a fejed! (hm) (biz), (tréf)

- {leintés kifejezése: túlságosan okos akarsz már lenni, olyasmire is hozzászólsz, amihez nem értesz}

(Vigyázz, mert) kihúrod a gyufát! (hm) (biz)

- {rendreutasítás, veréssel való fenyegetés}

(Vigyázz, mert) kihúrod a lutrit! (hm) (biz)

- {fenyegetés, figyelmeztetés kifejezése: ne szemtelenkedj, mert nagyon elverlek!}

„Ez a hét is jól kezdődik”, mondta a cigány, mikor akasztani vitték. (hm) (tréf)

- {mondják keserű gúnnyal, amikor vmi nagyon rosszul kezdődik}

„hányd el, vesd el” módon (csinál <vmit>) (sz) (nép)

- gyorsan, hanyagul összecsapva (csinál vmit)

<vhol> v. <vkin,> <vmin> jár <vkinek> az esze [<vki> v. <vmi> jár <vkinek> az eszében] (sz) (neutr)

- vkire v. vmire gondol, vkivel gondolatban, képzeletben hosszasan foglalkozik, vmit tervezget

<vmilyenre> veszi a figurát (sz) (biz)

- a) színlel, eljátszik vmilyen szerepet;
- b) fölvesz vmilyen stílust, modort

<vmire> (menekülésre, könyörgésre) fogja a dolgot (sz) (neutr)

- előző magatartását megváltoztatva vmi máshoz folyamodik

..., (hogy) csak úgy füstöl. (hm) (biz), (tréf)

- {mellékmondatban a főmondatban kifejezett állítás nyomatékosítása, fokozása: nagyon}

...ha kell, ha nem. (hm) (neutr)

- {értelmetlen eltökéltség kifejezése: akár szükség van vmire, akár nincs}

...hogy jobban se kell! (hm) (neutr)

- {fokozás, felsőfok kifejezése: a lehető legnagyobb mértékben, teljes megelégedésre, alaposan, kitűnően}

A (fészkes) fene (se) tudja! (hm) (biz)

- {annak kifejezése, hogy nem tudunk vmit v. tanácstalanok vagyunk}

A (keserves) mindenit! (hm) (neutr)

- {nyomatékosító káromkodás}

a (két [maga]) keze munkája után él (sz) (neutr)

- fizikai munkával tartja el magát

a (két) szép szeméért [a (két) szép szeme kedvéért] (sz) (biz), (tréf)

- ingyen, ellenszolgáltatás nélkül, csupán vkinek a kedvéért {vkinek}

a (leg)végsőkig feszíti [kiélezi] a helyzetet [a végsőkig feszíti a húrt] (sz) (neutr)

- (viselkedésével, túlzott követeléseivel) olyan (feszült, válságos) helyzetet teremt, hogy a megegyezés lehetetlenné válik

a (maga [a saját]) szájától vonja el [meg] a falatot (sz) (neutr)

- inkább maga nem eszik eleget, hogy másnak v. más célra több pénz jusson

a (nagy) világba (sz) (neutr)

- a) meggondolatlanul, felelőtlenül;
- b) céltalanul

a (saját) halálos ítéletét írja alá [mondja ki v. hozza meg] <vmivel> (sz) (neutr)
• vmely tetteivel saját maga pusztulását, romlását idézi elő

a (sáros) cipőjét sem törölné <vkibe> v. <vkihez> (sz) (neutr)
• megvet, semmire se tart vkit

a (sáros) csizmáját se törölné <vkibe> (sz) (neutr)
• megvet, semmire se tart vkit

a (tyúkokkal kel, a) tyúkokkal fekszik (le) (sz) (biz)
• (nagyon korán kel, és) nagyon korán fekszik le

A [azt a] hétszázát! (hm) (neutr)
• {elégedetlenség, bosszankodás, enyhe káromkodás kifejezése}

a [egy] meztelen csiga gerinces állat <vkihez> (sz) (neutr)
• képezt (szleng), (tréf) igen gerinctelen, megalkuvó ember

a 22-es [huszonkettes] csapdája (sz) (neutr)
• olyan kilátástalan csapdahelyzet, amelyben a lehetséges megoldási módok kioltják egymást

a bába mosdatott (leg)utoljára <vkit> (sz) (biz), (tréf)
• piszkos, mosdatlan

A baj nem [ritkán v. sohasem] jár egyedül. (km) (neutr)
• {gyakran több baj, csapás éri az embert rövid időn belül}

a baj(u)sa alatt beszél [dörmög v. mond v. motyog <vmit>] (sz) (neutr)
• csendesen, alig hallhatóan motyog, dörmög, mond vmit

a baj(u)szát tépdeli (sz) (vál)
• zavarában húzogatja a bajuszát

a bányászbéka fenéke [(sz) (neutr)
• durva) segge] alatt van <vki> v. <vmi> (biz) a) (személy) szegény, nincs pénze;
• b) (személy) szomorú, elkeseredett;
• c) (dolog, teljesítmény) silány, rossz minőségű, színvonalatlan

a becsület mezején (sz) (vál)
• hivatásának, feladatának, kötelességének lelkiismeretes teljesítése közben

a becsületébe gázol [tapos] (sz) (neutr)
• durván megsért vkit {vkinek}

A becsületes ember megöszül, a huncut megkopaszodik. (km) (tréf)
• {csipkelődésképpen mondják a kopasz embernek}

a becsületes emberek sorába lép (sz) (tréf)
• megnősül

a becsületes neve (sz) (biz)

- vkinek az igazi, valódi neve, nem a gúnyneve {vkinek}

a begyében marad <vmi> (sz) (biz)

- nem tudja elmondani azt, ami nyugtalanítja, bosszantja {vkinek}

a begyében van <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) személy v. annak magatartása, megnyilatkozása sok bosszúságot okozott neki, s ezért neheztel rá;
- b) alig várja, hogy elmondhasson vmit {vkinek}

a béka fenéke [(sz) (neutr)]

- durva) segge] alatt van <vki> v. <vmi> (biz) a) (személy) a legrosszabb, legnyomorúságosabb helyzetben, állapotban van;
- b) (dolog) silány, rossz minőségű, színvonalatlan

a béke apostola (sz) (vál)

- mindig a békességet, ellentét esetén békés megoldást kereső személy

A berendezés marad! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: vigyázzunk, ne tegyünk tönkre semmit!}

a betevő falatra sem telik (sz) (neutr)

- a legszükségesebb ennivalója sincs meg, igen szegény {vkinek}

A betű öl. (km) (neutr)

- {vmely szabálynak, utasításnak, törvénynek a betű szerinti értelméhez való merev ragaszkodás akadályozza a lényeg megértését, érvényesülését}

A bicska is kinyílik (tőle) az ember zsebében. [Kinyílik (tőle) a bicska az ember zsebében.] (hm) (biz), (tréf)

- a) {annak jelzése, hogy vmi felháborító, dühítő, kétségbeejtő};
- b) (ritk) {savanyú, élvezhetetlen bor jellemzése}

a bika éve (sz) (neutr)

- (tőzsdén) áremelkedés, hossz

a bolhából (is) elefántot csinál (sz) (neutr)

- eltúlozza, felfújja a dolgot

A bolond és a gyerek mondja (meg) az igazat. (km) (neutr)

- {a bolondok és a gyerekek gyakran (önkéntelenül és mások helyett is) kimondják az igazságot}

A bolond is lát(hat)ja [tud(hat)ja] (, hogy ...). (hm) (biz)

- {nyilvánvalóság kifejezése: egyszerű, nyilvánvaló dolog, könnyű kitalálni}

a bolondját járhatja <vkivel> (sz) (neutr)

- (bosszúból, tréfából v. ugratásként) értelmetlen dolgot csináltat vkivel

A bolondnak is megéri (, hát még neked)! (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás kifejezése: nagyon olcsó és jó minőségű áru, érdemes megvenni}

a bor beszél <vkiből> (sz) (neutr)

- (a szesz hatására) badarságokat fecseg összevissza

a bor megoldja <vkinek> a nyelvét (sz) (neutr)

- a szesz hatására beszédessé válik

a bosszúját elteszi holnapra (sz) (neutr)

- vminek az elintézését, megtorlását későbbi v. alkalmasabb időpontra halasztja

A botnak két vége van. (km) (neutr)

- a) {óvatosnak kell lenni a támadásban, mert az ellenfél visszavághat};
- b) {az ellenkező szempontból is meg kell vizsgálni a dolgokat}

a bölcsek köve (sz) (vál)

- (az alkímisták által keresett) csodaszer (, amely mindent gyógyít, és a nem nemes fémeket arannyá, ezüstté tudja változtatni)

a bölcsőtől a koporsóig [a sírig] (sz) (vál)

- a születéstől a halálig

a bőrére megy a dolog [a játék] (sz) (neutr)

- neki kell viselnie vminek a hátrányos következményeit {vkinek}

a bőréről van szó (sz) (neutr)

- az életéről, legfontosabb érdekeiről van szó {vkinek}

a bőrével fizet <vmiért> (sz) (neutr)

- meghal (vmiért)

a bőrt (is) lehúzza [lehúzná v. lenyúzza v. lenyúzná] <vkiről> (sz) (neutr)

- munkában v. anyagiakban kíméletlenül kihasznál vkit

A börtönben mindenki olyan, mint a Balaton: langyos és homokos. (hm) (biz), (tréf)

- {a börtönben könnyen válhat vki homoszexuálissá}

a bőség kosara (sz) (neutr)

- az anyagi javak bősége

a bőség zavara (sz) (neutr)

- kínálat, ajánlatok, lehetőségek zavarba ejtően gazdag választéka

a bőség zavarában van [zavarával küszködik v. küzd] (sz) (neutr)

- kínálat, ajánlatok, lehetőségek zavarba ejtően gazdag választéka miatt nehezen tud dönteni

A büdös életbe! (hm) (biz)

- {bosszankodás, elégedetlenség, düh kifejezése}

a büdös életbe(n) se(m) (sz) (biz)

- soha

a bűn útja (sz) (neutr)

- a bűnözés

a bűn útjára lök [taszít] <vkít> (sz) (neutr)

- bűnözővé tesz vkit

a bűn útjára téved (sz) (neutr)

- bűnözővé lesz, bűnt követ el

a büszkeségét legyezi <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- úgy cselekszik, olyat mond vki v. úgy hat vmi, hogy vki hiúságának jólesik, hízeleg {vkinek}

a cégére alatt (sz) (neutr)

- álcázásképpen, a megtévesztés szándékával (történik vmi, tesz vki vmit) {vminek}

A cél szentesíti az eszközt. (km) (neutr)

- {adott cél elérése érdekében minden eszköz megengedett}

a céltáblájává lesz [válík] (sz) (neutr)

- vki indulatainak, gúnyolódásának célpontja lesz {vkinek v. vminek}

a cipőjébe tol <vmit> (sz) (biz)

- felelőssé tesz vkit vmiért {vkinek}

a családban marad <vmi> (sz) (neutr)

- a) (tárgy) nem jut idegen kézre;
- b) (szégyellni való dolog) nem kerül vmely szűkebb közösség körén kívülre

a császár kenyerét eszi (sz) (rég)

- az osztrák-magyar hadseregben katonáskodik

a csata hevében (sz) (neutr)

- a harc, a küzdelem közepette, minden figyelmét a küzdelemre összpontosítva

a csavargárban dolgozik (sz) (szleng), (tréf)

- csavarog

a cserebogarak halhatatlanságáról beszél (sz) (biz)

- érdektelen témáról beszél

a csillagok állása (sz) (neutr)

- a) csillagkép;
- b) (tréf) a(z aktuális) helyzet, az események (várható) alakulása

a csillagokat bámulja (nép) (sz) (neutr)

- nem csinál semmit

a csillagokat is lehozná az égről <vkinek> (sz) (neutr)

- minden kívánságát lesi és teljesítené
- a csillagokat nézi (nép) (sz) (neutr)**
- nem csinál semmit
- a csillagokat számlálja (sz) (neutr)**
- álmodozik, ábrándozik
- a csillagokban jár (sz) (neutr)**
- álmodozik, ábrándozik
- a csillagokból olvas (sz) (neutr)**
- az égitestek állásából jósol, következtet a jövőre
- a csillagokig (sz) (neutr)**
- végtelen magasra v. magasba
- a csírája benne van <vmiben> [<vminek> a csíráját v. csírait magában hordja <vmi>] (sz) (neutr)**
- benne van vminek a lehetősége vmiben {vminek}
- A csoda vigye el! (hm) (neutr)**
- {bosszankodás, mérgelődés kifejezése}
- a csodájára jár (sz) (neutr)**
- megcsodál vkit v. vmit {vkinek v. vminek}
- a csontja velejéig (gonosz [rossz v. romlott]) (sz) (neutr)**
- alapvetően, nagy mértékben (gonosz, rossz, romlott személy)
- a csontjához szárad a bőre (sz) (neutr)**
- annyira lefogy vki, hogy feltűnően kilátszanak a csontjai {vkinek}
- a csontjaiban érez <vmit> (sz) (neutr)**
- főleg vmi jövőbeni történést (gyakran közelgő veszélyt) előre megérez
- a csőd szélén áll <vki> v. <vmi> [a csőd szélére jut <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)**
- (személy, vállalkozás) közel kerül a bukáshoz
- a damaszkuszi út (sz) (vái)**
- a pálfordulás, a köpönyegforgatás jelképe
- a damaszkuszi úton jár [közlekedik] (sz) (vái)**
- (politikai) véleményét, nézetét megváltoztatja
- A damaszkuszi úton nagy a tolongás. (hm) (gúny)**
- {politikai rendszerváltozás után az előző rendszerben fontos szerepet játszott egyének jellemzése, akik nézeteiket, véleményüket gyorsan megváltoztatva az új rendszer mellé állnak}
- a délibábok hőse (sz) (vái)**
- álmodozó, meddón fantáziáló ember

a disznó sem tudja, mitől hízik (sz) (nép)

- mindent összevissza eszik

a dolga után jár [megy] (sz) (neutr)

- ügyét v. ügyeit intézi

a dolgok ilyen [ilyetén v. jelenlegi] állása mellett (sz) (neutr)

- a jelen helyzetben, ilyen körülmények között

A dolog le van vajazva [zsírozva]. (hm) (szleng)

- {{(cinkos) megegyezés kifejezése: rendben van, előre el van intézve a dolog}}

a dolog természetében rejlik <vmi> (sz) (neutr)

- nyilvánvaló, természetes vmi

a dzsungel törvényei uralkodnak <vhol> (sz) (neutr)

- kemény, szigorú (már-már embertelen) törvények vannak érvényben vhol

A fák nem nőnek az égig! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: semmi sem fokozható a végtelenségig, mindennek van határa}

a fal mellett jár [oson] (sz) (neutr)

- kerüli a feltűnést, óvatos

A fal(ak)nak is füle van. (km) (neutr)

- a) {ha titkos dolgokról tárgyál az ember, legyen óvatos, mert sohasem tudhatja, mikor hallgatják ki};
- b) {ne beszéljünk (hangosan), mert nem tudjuk, ki hallja meg}

a falat támasztja [támogatja] (biz) (sz) (neutr)

- tétlenül ácsorog, lustálkodik

a falnak beszél (sz) (biz)

- hiába beszél, nem fogadják meg, amit mond

a falnak fordul (sz) (neutr)

- elalszik

a falu bikája (sz) (szleng)

- a) (vmely faluban v. más közösségben) közismerten nagy nemi képességű és (nemi) vágyait gátlás nélkül kiélő, nagyképű férfi;
- b) erős, menő fiatalember, férfi

a falu farka (sz) (nép), (tréf)

- a) a falu vége;
- b) pletykás személy (különösen nő)

a falu rossza (sz) (nép)

- romlott, züllött, hitvány ember, főleg férfi

a falu szája (sz) (neutr)

- a (helyi) pletyka

A farkas az akol oldalát bontogatja. [A farkas (már) bent van az akolban.] (hm) (neutr)

- {veszélyhelyzetre való figyelmeztetés kifejezése: nagy veszély fenyeget}

a farkok csóválja a kutyát (sz) (biz)

- a) jelentéktelen v. alkalmatlan v. beosztott személy irányítja a dolgok alakulását;
- b) vmi a megszokottal ellentétes módon történik, intéződik

a fatornyos faluja (sz) (tréf)

- vkinek a szülőfaluja v. szülővárosa, ahonnan vki származik, s ahonnan messze elkerült {vkinek}

a fatornyos hazája (sz) (tréf)

- vkinek a szülőfaluja v. szülővárosa, ahonnan messze elkerült {vkinek}

a fegyvert önmaga ellen fordítja (sz) (neutr)

- (azzal a fegyverrel, amellyel addig harcolt, ölt v. védekezett, hirtelen elhatározással) öngyilkosságot követ el

a fehér sport (sz) (neutr)

- a tenisz (, amelyet régebben fehér ruhában játszottak)

a fehérét is feketének mondja (sz) (rég)

- folyton hazudik, meghamisítja a tényeket

a feje fölött lebeg <vkinek vmi> (vál) (sz) (neutr)

- (veszély, fenyegetés) egészen közel van vkihez

a feje tetején áll <vmi> (sz) (neutr)

- a) a természetes rendjétől eltérően működik;
- b) rendetlenség, zűrzavar uralkodik vhol

a feje tetejére állít <vmi> (sz) (neutr)

- a) a természetes rendjéből kifordít, alapjaiban megváltoztat vmit;
- b) rendetlenséget csinál

a fejébe csepegtet <vkinek vmit> (sz) (neutr)

- megtanít vkinek vmit {vkinek}

a fejébe száll a dicsőség (sz) (neutr)

- elveszti józan ítélőképességét, az elért eredmények elbizakodottá, gőgössé tesznek vkit {vkinek}

a fejébe száll az ital (sz) (neutr)

- berúg, lerészegedik {vkinek}

a fejébe ver <vkinek vmit> (sz) (neutr)

- erőszakkal v. folyamatos ismétléssel eléri, hogy megjegyyezzen vmit

a fejébe vés <vmit> (sz) (neutr)

- megjegyez vmit

a fejébe vesz <vmit> (sz) (neutr)

- elhatároz vmit

a fejében forog <vmit> (sz) (neutr)

- gondolkodik, töpreng vmin

a fejéhez kap (sz) (neutr)

- a) vmire hirtelen visszaemlékezik v. vmit hirtelen megértett;
- b) hirtelen megbán vmit

A fejéhez menj, ne a fenekéhez! (hm) (biz)

- {tanács kifejezése: a főnökkel beszélj, ne a beosztottal!}

a fejéhez vág <vkinek vmit> (sz) (neutr)

- (véleményt) tapintatlanul, durván, sértően megmond vkinek {vkinek}

a fejéhez vagdál <vkinek vmit> (sz) (neutr)

- ismételten sértő, bántó v. szemrehányó szavakat mond vkinek {vkinek}

A fejem(et) teszem rá! (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, fogadni mernék rá}

a fejére ejtettek <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- bolond, örült

a fejére koppint [koppant] (sz) (neutr)

- kellemetlen módon figyelmeztet vkit {vkinek}

a fejére nő (sz) (biz)

- a) (gyermek) nagyon megnő;
- b) (gyermek, pártfogolt) annyira önállósul, hogy már nem lehet neki parancsolni, nem lehet vele rendelkezni {vkinek}

a fejére olvas <vkinek vmit> (sz) (neutr)

- bűneit, hibáit nyíltan megmondja vkinek, megszid vkit {vkinek}

a fejére olvassa [idézi] a szavait (sz) (neutr)

- vkinek régebben elhangzott szavait, véleményét megrovásképpen v. felelősségre vonásként az illető ellen használja {vkinek}

a fejére üt (sz) (neutr)

- kellemetlen módon figyelmeztet vkit {vkinek}

a fejről a talpára állít <vmit> (sz) (neutr)

- helyére teszi, helyesen, logikusan szemléli a dolgokat

a fejét (rá)adja <vmire> (sz) (neutr)

- a) nagy nehezen elszánja magát, vállalkozik vmire;

- b) szenvedélyesen elmerül, elmélyed vmiben, foglalkozik vmivel

a fejét csóválja (sz) (neutr)

- (tagadás v. nemtetszés jeléül) fejét jobbra-balra mozgatja

a fejét ingatja (sz) (neutr)

- (tagadás v. nemtetszés jeléül) fejét jobbra-balra mozgatja

a fejét teszi <vmire> (sz) (neutr)

- nagyon biztos vmiben

a fejét veszi (sz) (neutr)

- a) <vkinek:> (tréf) nagyon megharagszik vkire;
- b) <vminek:> (pl. lázadásnak) a lényegét, a legfontosabb részét, vezető erejét kiiktatja {vkinek v. vminek}

a fejével játszik (sz) (neutr)

- az életét kockáztatja, veszélyezteti

a fél fogára sem elég [<vkinek> a fél fogára is kevés] <vmi> (sz) (neutr)

- ennivaló nagyon kevés vkinek {vkinek}

a fél szemére alszik, mint a nyúl (sz) (neutr)

- igen éb(e)ren, nyugtalanul alszik

a feledés homályába merül <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- lassanként teljesen elfelejtenek vkit v. vmit

a felhőkig nyúlik [emelkedik] <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon magasra nyúlik, emelkedik vmi

a fellegekben jár (sz) (neutr)

- az adott lehetőségekkel és körülményekkel nem számolva megvalósíthatatlan terveken gondolkodik

a felső tízezer (sz) (neutr)

- a legelőkelőbb, leggazdagabb társadalmi réteg

a felszínen marad [mozog] (sz) (neutr)

- nem hatol a kérdés mélyére

a felszínen tart <vmit> (sz) (neutr)

- gyakran emleget vmit, tartósan ráirányítja a figyelmet

a felszínre dob [hoz] <vmit> (sz) (neutr)

- köztudomásúvá v. szembetűnővé tesz vmit

a felszínre jön [jut v. kerül] <vmi> (sz) (neutr)

- a figyelem ráirányul vmire, tudomást vesznek róla

A fene (se) gondolta (volna)! (hm) (biz)

- {meglepetés kifejezése: erre senki sem számított, erre nem lehetett felkészülni}

A fene bánja! (hm) (biz)

- {enyhe bosszúságot leplező, közönyös lemondás kifejezése}

A fene egye meg! [A fene essen bele!] (hm) (biz)

- {sikertelenség, kényszerű lemondás miatti dühös bosszúság, beletörődés kifejezése: nem törődöm veled, bánom is én!}

a fenébe kíván <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- szabadulni szeretne vkitől v. vmitől

a fenéke alá kerül [a fenéke alatt van] <vmi> (sz) (biz)

- vkinek vmi a rendelkezésére áll, a birtokában van (többnyire úgy, hogy az illetőnek semmit sem kell érte fizetnie v. tennie) {vkinek}

a fenéke alá tesz <vmit> (sz) (biz)

- vkinek vmit úgy bocsát a rendelkezésére, hogy az illetőnek semmit sem kell érte fizetnie v. tennie {vkinek}

a fenékén sötétben is világít a tojásbéj (sz) (szleng)

- nagyon fiatal, tapasztalatlan {vkinek}

a fenékre ver <vminek> (biz) (sz) (neutr)

- (pénzt, vagyont) könnyelműen elkölt, elherdál

a fenékét nyalja (sz) (durva)

- behízeglő módon (többnyire érdekből) mindenben túlzottan igyekszik vkinek a kedvére tenni {vkinek}

A féreg is megtekeri magát [meggyüremlik], ha reá hágnak [reá tapodnak]. [A féreg is meggyűri magát, ha tapodják.] (km) (rég)

- {a legelnyomottabb embernek is egyszer elfogy a türelme, ha méltatlanul bántják}

A férfi szívéhez a gyomrán [(durva) a farkán] keresztül vezet az út. (km) (biz), (tréf)

- {a férfi kötődését egy nőhöz leginkább annak jó főztje v. a szexualitás befolyásolja}

A férfinak csak egy fokkal kell szebbnek lennie az ördögnél. (km) (neutr)

- {a férfiakat nem a szépségük szerint ítélik meg}

a fiókja számára ír (sz) (neutr)

- a) saját szórakoztatására, kedvtelésből ír (cikket, verset, regényt stb.);
- b) írásait (vmely oknál fogva) nem ad(hat)ják ki

A fiúk a bányában dolgoznak. (hm) (szleng), (tréf)

- {kitérő válaszként mondják tréfásan akkor, ha keresünk vkit és az nincs otthon v. a helyén}

a fixa ideája (sz) (neutr)

- vkinek a rögeszméje {vkinek}

a foga között (sz) (neutr)

- félhangosan, a szót elharapva (mond vmit)

a fogai között két perc szünet van (sz) (szleng), (tréf)

- hiányos, hézagos a fogsora {vkinek}

a fogára való <vkinek vmi> (sz) (neutr)

- nagyon tetszik vkinek vmi, szeretné, ha az övé volna

A fogával ássa meg az ember a sírját. (km) (rég)

- {sok ember azért hal meg, mert túl sokat eszik}

a föld alól is előkerít [előteremt] <vkit> v. előkerít [előteremt v. kikapar v. megszerez] <vmit> (sz) (neutr)

- akármilyen nagy fáradtsággal v. kockázattal jár is, de előkerít vkit v. előteremt, megszerez vmit

a föld gyomra (sz) (vál)

- a föld belseje

a föld hátán [kerekén v. kerekéségén] (sz) (neutr)

- a) (állító mondatban) bárhol v. vhol a világon;
- b) (tagadó mondatban) sehol a világon

a földdel [a föld színével] tesz egyenlővé <vmit> (sz) (neutr)

- (épületet, várat, várost) teljesen elpusztít, lerombol

a földhöz veri a fenekét [(durva) a seggét] (örömeben) (sz) (biz)

- nagyon örül

a földön csúszik <vki> (sz) (neutr)

- előtt bántó módon alázatoskodik vki előtt

a földre gyűr <vkit> (sz) (neutr)

- a) birkózás, verekedés folyamán úgy teper le vkit, hogy az a földre kerül;
- b) szellemi párharcban, vetélkedésben teljesen felülkerekedik vkin

A franc egye meg! [A franc essen v. üssön bele!] (hm) (durva)

- {düh kifejezése}

A franc tudja! (hm) (durva)

- {annak jelzése, hogy nem tudunk vmit}

A francba! (hm) (durva)

- {düh kifejezése}

A francot nem [nincs]! (hm) (durva)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása: dehogynem, dehogynincs!}

A frász essen bele! (hm) (biz)

- {indultatos bosszankodás kifejezése}

a frászt hozza <vkire> (sz) (biz)

- megijeszt vkit

a futásban keres menedéket (sz) (neutr)

- (félelmében, gyávaságból) elfut, elmenekül

a fű is alig nőtt ki <vkinek> a sírján (sz) (neutr)

- csak nemrég halt meg

a fű növést is hallja (sz) (neutr)

- a) (tréf) tökéletes hallása van;
- b) (rég), (gúny) sokat tud, igen bölcs

A függöny legördül. (hm) (vál)

- {annak kifejezése, hogy vmely ügynek, eseménynek v. az emberi élet vmely szakaszának egyszer s mindenkorra vége van}

a füle botját [a fülét] se mozdítja [mozgatja v. billenti] (sz) (neutr)

- úgy tesz, mintha nem hallana vmit, nem teszi meg azt, amire kéri

a füle is alig látszik ki [a füle sem látszik ki] a munkából (sz) (neutr)

- nagyon sok a dolga, a munkája {vkinek}

a füle is alig látszik ki [a füle sem látszik ki] az adósságból (sz) (neutr)

- nagyon sok adóssága van {vkinek}

A füle is kétfelé áll. (hm) (biz), (tréf)

- a) {következményes mellékmondatokban a főmondatban kifejezett állítás, pl. evés, ijedelem tréfás nyomatékosítása, fokozása};
- b) {annak tréfás szemléltetése, hogy vkinek olyasmit kell hallania, ami elképeszti v. amit, épp ellenkezőleg, már nagyon un}

a fülébe jut [megy] <vmi> (sz) (neutr)

- tudomására jut vmi, megtud vmit {vkinek}

A füleden ülsz? (hm) (biz)

- {méltatlankodás amiatt, hogy vki nem hallotta, amit mondtak neki}

a fülén ül (sz) (tréf)

- nem hallja meg, ha szólnak hozzá

a fürdővízzel együtt a gyereket is kiönti (sz) (neutr)

- túlzott buzgalomával, jóindulatával kárt okoz, mert a rosszal együtt a jót is megszünteti

a gall kakas (sz) (neutr)

- a francia szellem v. a (néha túlzottan érzett) francia nemzeti önérzet jelképe

a gallérja mögé hányja az ételt (sz) (tréf)

- gyorsan, sietve, az étel ízével nem törődve eszik

a gallérja mögé önti a bort (sz) (tréf)

- egy lendülettel megissza a bort

A gép forog, az alkotó pihen. (hm) (vál)

- {elégedettség kifejezése: hosszabb ideig tartó munka eredményes lezárása után most már minden megy magától}

a gombhoz csináltatja [varratja] a ruhát (sz) (pej)

- a) csupán azért költ jelentős összeget vmire, hogy kárba ne menjen vmely kis értékű holmija;
- b) nem az egészhez alakít vmilyen részletet, hanem a meglévő (alkat)rész, kellék alapján határozza meg az egésznek a jellegét

a gondjára bíz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- rábíz vkire vkit v. vmit, hogy felügyeljen rá {vkinek}

a gondolatnál is sebesebben jár [megy] (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan jár v. megy

A görcs álljon [essen] bele! (hm) (nép)

- {enyhe szitkozódás kifejezése}

a guta kerülget [környékez] <vkit> (sz) (biz)

- a) roppant mérges, nagyon haragszik;
- b) nagyon melege van

A guta üti meg az embert! (hm) (neutr)

- {heves érzelmi állapot, méreg, idegesség kifejezése: azt sem tudja az ember, mit tegyen}

a gyanú árnyéka fér <vkihez> [vetődik v. vetül <vkire]> (sz) (neutr)

- megbízhatatlan, gyanús személy

a gyanúnak még az árnyéka sem férhet <vkihez> (sz) (neutr)

- tökéletesen megbízható, erkölcsös, semmi rosszal nem gyanúsítható személy

a gyenge [leggyengébb] láncszem (sz) (neutr)

- vminek a gyenge v. leggyengébb tagja, eleme

A gyenge kezdés után erősen visszaesett. (hm) (gúny), (tréf)

- {annak tréfás kifejezése, hogy vki egyre romló teljesítményt nyújt}

a gyenge oldala (sz) (neutr)

- a) az, amiben járatlan, tudatlan, gyakorlatlan;
- b) (biz) olyan étel, ital, amelyet nagyon kedvel, és nehezen tudja megállni, hogy ne egyék, igyék belőle {vkinek}

a gyengébb(ik) nem (sz) (tréf)

- a női nem, a nők összessége

a gyomrában van [(ritk) fekszik] <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nagyon utál, gyűlöl vkit v. vmit {vkinek}

a gyújtópontjába kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a figyelem, az érdeklődés vki v. vmi felé irányul {vminek}

a gyújtópontjában áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- központi helyet, szerepet kap vki v. vmi vhol {vminek}

a hadak útja (sz) (rég), (vál)

- (a magyar mondavilágban) a Tejút

a haja tövéig elpirul (sz) (neutr)

- szégyenében erősen elpirul

a haját tépi (sz) (neutr)

- tehetetlen dühében erősen bosszankodik

A hal úszni szeret. (km) (neutr)

- {ha halat evett az ember, utána bort kell innia}

a halál angyala (sz) (vál)

- a megszemélyesített halál

a halál árnyéka (sz) (vál)

- halálos veszedelem

a halál kapuja (sz) (vál)

- a halál közvetlen közelsége

a halál kaszája (sz) (vál)

- a halál pusztítása, megsemmisítő ereje, hatalma

a halál kutyája ugat <vkiből> (sz) (nép)

- erősen, ugatásszerűen köhög

a halál küszöbe (sz) (vál)

- a halál közvetlen közelsége

a halál lekaszáll <vkit> (sz) (vál)

- meghal

a halál torka (sz) (vál)

- halálos veszedelem

a halála <vkinek> a fejére száll (sz) (vál)

- vkinek (főleg gyilkosság általi) haláláért bűnhődik (gyakran átok gyanánt is) {vkinek}

a halála <vmi> (sz) (biz)

- vkit vmi nagyon bosszant, nem bír vmit elviselni {vkinek}

a halálán van (sz) (neutr)

- közel van a halálhoz, hamarosan meg fog halni

a halálba kerget [küld] <vkit> (sz) (neutr)

- olyan helyre v. helyzetbe kényszerít vkit, ahol az meghal

a halálba megy (sz) (neutr)

- a) olyan helyre megy, ahol halálos veszedelem fenyegeti;
- b) öngyilkos lesz

a halállal küzd (sz) (neutr)

- haldoklik

a halat úszni tanítja (sz) (rég)

- olyasmire tanít vkit, amit az tanítás nélkül is nagyon jól tud

a hálójába kerül (sz) (neutr)

- vki csábításának az áldozatává lesz {vkinek}

a hálójában vergődik <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy v. terv, elképzelés) vmely negatív körülmény (pl. befolyás, ígéretetés, ellentmondás) hatása alatt van {vminek}

a hamut is mamunak mondja (sz) (neutr)

- olyan öreg, hogy már alig tud értelmesen beszélni

A harag árt a szépségnek. (hm) (tréf)

- {mérgező embernek mondják tréfásan: ha haragszik az ember, csak magának árt vele}

a harag napja (sz) (vál)

- viszály, perpatvar

A harag rossz tanácsadó. (km) (neutr)

- {a hirtelen harag olyan cselekedetekre is ráveheti az embert, amelyeket később megbán}

a haragját elteszi holnapra (sz) (neutr)

- bosszúságának, dühének kinyilvánítását későbbi v. alkalmasabb időpontra halasztja

A haragos [mennydörgős v. tüzes] istennyila! (hm) (nép)

- a) {káromkodás, indulat kifejezése}

a harang szava [beszéde] (sz) (vál)

- a harangozás hangjába beleértett értelmes emberi szöveg

a harci helyzet (sz) (biz), (tréf)

- a tényállás

a harmadik világ (sz) (neutr)

- a fejlődő országok

a három Grácia (sz) (vál)

- három előkelő, szép hölgy megnevezése

a hasa az istene (sz) (neutr)

- legfontosabb vki számára az evés {vkinek}

a hasára süt a nap (sz) (neutr)

- késő reggelig alszik, lustálkodik {vkinek}

a hasára üt (, és úgy mond <vmit> (sz) (biz)

- gondolkodás nélkül, ötletszerűen mond vmit, amikor alaposabb megfontolásra, tájékozottságra volna szükség

a hasát fogja nevéttében (sz) (neutr)

- jóízűen nevet

a hasát sütteti a nappal (sz) (neutr)

- nem dolgozik, lustálkodik

a háta mögött (sz) (neutr)

- a) amikor a szóban forgó személy nincs jelen;
- b) vkinek a megkerülésével, tudtán kívül, őt esetleg kijátszva {vkinek}

a háta mögött áll (sz) (neutr)

- támogat, véd vkit {vkinek}

a háta mögött van <vmi> (sz) (neutr)

- elmúlt, megélt már vmit, túljutott rajta {vkinek}

a hátába kerül (sz) (neutr)

- a) (sereget) hátulról (meg)támad;
- b) vkit v. vmit az érdekelt személy tudta nélkül, alattomban megtámad {vkinek v. vminek}

a hatalmában áll <vmi> (sz) (neutr)

- módja és lehetősége van megtenni vmit {vkinek}

a hatalmában van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- ki van szolgáltatva vkinek {vkinek}

a hátán csattan az ostor (sz) (neutr)

- (más hibájáért) ő bűnhődik, ő szenved {vkinek}

a hátán kapaszkodik fel (sz) (neutr)

- vki által, az ő segítségével érvényesül {vkinek}

a hátán szánkázik (sz) (rég), (nép)

- nyomorgat, sanyargat vkit {vkinek}

A határ a csillagos ég. (hm) (neutr)

- {nyomatékosítás kifejezése: különösen árat, pénzösszeget semmi sem korlátoz}

a hátsó [becses v. becstelen] fertálya (sz) (biz), (tréf)

- vkinek a feneke {vkinek}

a háttérbe húzódik (sz) (neutr)

- szerényen viselkedik

a háttérben marad (sz) (neutr)

- személye nem válik ismertté, noha vmely ügy, dolog intézésében fontos a szerepe

a háttérből mozgatja az eseményeket (sz) (neutr)

- (személyt, dolgot) befolyásával, kezdeményezésével, hatalmával (észrevétlenül) irányít

a ház asszonya (sz) (vál)

- a ház és a család életének irányítója

a ház ura (sz) (neutr)

- a családfő

A haza minden előtt. (km) (vál)

- {az ember számára a haza a legfontosabb}

a háza népe (sz) (neutr)

- a) a családtagok összessége;
- b) (rég) a cselédség

A hazug embert könnyebb utolérni, mint a sánta kutyát. (km) (neutr)

- {a hazugot hamar leleplezik}

a hegy leve (sz) (vál)

- a bor

a helyébe lép (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az utódja lesz bizonyos tevékenységben, szerepben {vkinek v. vminek}

A helyzet fokozódik! (hm) (biz), (tréf)

- {halmozódó, növekvő baj, probléma, kellemetlenség kifejezése}

a helyzet magaslatán áll (sz) (neutr)

- az adott, általában válságos, nagy problémákat felvető viszonyok között szilárdan, magabiztosan létezik, cselekszik

a helyzet ura (sz) (neutr)

- az adott pillanatban v. helyzetben kezében van az irányítás, a vezetés

A henyélés az ördög párnája. (km) (neutr)

- {a lustálkodás sok bűnnek a forrása}

a herceg a fehér lovon [a fehér lovon érkező herceg] (sz) (neutr)

- az ideális férj(jelölt)

a herkópáter se(m) (sz) (rég), (tréf)

- senki sem, bármilyen hatalmas is

a herkópáternek se(m) (sz) (rég), (tréf)

- semmiképpen sem, semmilyen unszólásra v. kényszerítésre sem

a hét szabad művészet (sz) (vái)

- a hellenisztikus korban kialakult hét tudományág (nyelvtan, dialektika, retorika, számtan, mértan, zene, csillagászat) összefoglaló neve

a hetedik határban (sz) (nép)

- nagyon messze

a hetedik mennyországban érzi magát (sz) (neutr)

- nagyon boldog

a hiányzó láncszem (sz) (neutr)

- az utolsó elem, amely ahhoz hiányzik, hogy vmi egy egésszé összeálljon

A hiba nem az ön készülékében van. (hm) (biz)

- {felelősség elhárításának kifejezése: nem ön a hibás, felelős vmiért}

a híd alatt lakik (sz) (neutr)

- hajléktalan, nincs otthona

a hideg futkározik [futkos] <vkinek> a hátán (sz) (neutr)

- borzongás, rémület, nagyfokú félelem fog el vkit

a hideg lel <vkit> (sz) (neutr)

- a) nagyon lázas;
- b) (vmely hirtelen támadt erős érzelem, különösen undor, rémület miatt) valóságos rosszullet fog el vkit;
- c) (ritk) <vkiért> v. <vmiért:> nagyon kíván vkit v. vmit, nagyon szeretné, hogy az övé legyen

a hideg ráz <vkit> (sz) (neutr)

- a) lázas, ezért rosszul van, fázik, reszket;
- b) (<vkiért>) nagyon odavan (vkiért);
- c) <vkitől> v. <vmitől:> szorongást v. nagyfokú idegenkedést érez vki v. vmi iránt

a hideg vízre valót sem keresi meg (sz) (neutr)

- nagyon keveset v. semmit nem keres

a hír szárnyaira kap <vkit> (sz) (vái)

- ismertté válik vki

A hit hegyeket mozgat meg. (km) (vái)

- {a hit, a bizalom ereje óriási}

a hiúság vására (sz) (vái), (pej)

- az emberi hiúság, magamutogatás jelképe

A hóhér kössön fel neved napján! [A hóhér kösse meg a nyakkendődet v. kösse fel a nyakravalódat!] (hm) (nép),

- tréf.{szitkozódás kifejezése: akasszanak föl!}

a holdat ugatja (sz) (neutr)

- az ellen acsarkodik, akinek v. aminek nem tud ártani

a holdban jár (sz) (neutr)

- álmvilágban jár, illúziókban él

a holdudvarához tartozik (sz) (vál)

- vkinek v. vminek a közvetlen környezetébe, hatókörébe, befolyása alá tartozik {vkinek v. vminek}

a holtak birodalma [ország] (sz) (vál)

- a temető

A holtakkal ne hadakozz! (km) (rég)

- {embertelenség vkit a halála után is gyűlölni}

A holtról (vagy) jót, vagy semmit. (km) (neutr)

- {halott emberről nem illik rosszat mondani}

a hóna alá nyúl (sz) (neutr)

- (anyagilag, erkölcsileg, szellemileg) támogat, megsegít vkit {vkinek}

a hosszú kések éjszakája (sz) (neutr)

- a) 1934. június 30-a éjszakája, a Hitler és az SA közötti hatalmi harc véres lezárásának elnevezése;
- b) emberek váratlan, éjszakai tömeges legyilkolása politikai okokból

A hülyék a túloldalon laknak! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés méltatlankodó kifejezése}

A játszma elveszett. [A játszmának vége.] (hm) (neutr)

- *a) {cselekvés, folyamat befejezésének, végének jelzése: vége van};
- b) {lemondás, reménytelenség, kudarc, sikertelenség kifejezése: semmi remény a további sikeres folytatásra}

A java még hátravan! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: még csak ezután következik a dolog kellemesebb v. éppen kellemetlen, nehezebb része}

a javára billenti a mérleget (sz) (neutr)

- (összehasonlítás, szembeállítás, döntés kapcsán) előnyös, kedvezőbb helyzetbe hoz vkit v. vmit {vkinek v. vminek}

a javára ír <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek érdeméül ismer el vmit {vkinek v. vminek}

a javára válik <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek a hasznára van vmilyen tapasztalat {vkinek}

a javát akarja (sz) (neutr)

- olyat akar, ami vkinek (esetleg csak később, de) mindenképpen hasznos, előnyös {vkinek}

a jég hátán is megél (sz) (biz)

- ügyes, leleményes, életrevaló

A jó ég tudja! (hm) (neutr)

- {tájékozatlanság, bizonytalanság kifejezése: nem tudom, nem is sejtem}

A jó lónak nem kell ostor. (km) (nép)

- {a jó munkás elvégzi a maga dolgát nógatás nélkül is}

A jó munka dicséri a mestert. (km) (neutr)

- {a jól végzett munka dicsőség}

A jó pap (is) holtig tanul. (km) (neutr)

- {mindig tanulhatunk, tapasztalhatunk vmi újat}

a jó szag is bűdös (sz) (biz)

- folyton elégedetlen {vkinek}

A jóakaróimtól ments meg uram isten, az ellenségeimmel elbánok magam is. (km) (neutr)

- {az ügyetlen jóakaró még az ellenségnél is többet árthat az embernek}

a jobb keze (sz) (neutr)

- vkinek a legjobb (beosztott) munkatársa, segítőtársa {vkinek}

a jobbik énje (sz) (vál)

- nemesebb hajlamainak, érzelmeinek összessége {vkinek}

A jókedvnek sírás a vége. (hm) (neutr)

- {olyan gyermekeknek mondják figyelmeztetésképpen, akik nem bírnak a jókedvükkel}

A józan ész azt diktálná, hogy ... (hm) (neutr)

- {logikus következtetés kifejezése: a normális értelem alapján, logikusan az következne (, hogy ...)}

a jövő záloga (sz) (neutr)

- a jobb sors biztosítója, biztosítéka

a jövő zenéje (sz) (neutr)

- olyan elképzelés, amelynek megvalósulása csak a (távoli) jövőben remélhető

a jövőbe lát (sz) (neutr)

- megsejti az elkövetkezendő eseményeket

a jövőben olvas (sz) (neutr)

- megsejti az elkövetkezendő eseményeket

a kákán is csomót keres (sz) (neutr)

- mindent kifogásol, ott is hibát akar találni, ahol nincs

A kakas is úr a (maga) szemétdombján. (km) (neutr)

- {mindenkinek joga van úgy intézkedni a maga hatáskörében, ahogy éppen tetszik neki}

a kalapja mellé tűzhet <vmit> (sz) (biz)

- értéktelen, nem megy semmire vmivel

A kár nem áll meg háromig. (km) (neutr)

- {gyakran több baj, csapás éri az embert rövid időn belül}

a karjai közé menekül (sz) (neutr)

- védelmet, segítséget, menedéket keres vkinél {vkinek}

a karjaiba kerget [taszít] <vkít> (sz) (neutr)

- a) arra készletet vkít, hogy eredeti szándéka v. vonzalma ellenére vkinél v. vmely közösségnél keressen támogatást, védelmet;
- b) olyan helyzetbe juttat vkít, hogy az kénytelen vkinek a szerelmese v. házastársa lenni {vkinek}

a karjaiba veti magát (sz) (neutr)

- elszántan, elkeseredetten v. önfeledten átengedi magát vminek, belemerül vmibe {vminek}

a karmába kaparint <vmit> (sz) (neutr)

- mohón megszerez vmit

a karmai közé kerül (sz) (neutr)

- vkinek erőszakos, kegyetlen hatalmába kerül {vkinek}

a karmai között vergődik (sz) (neutr)

- vkinek erőszakos, kegyetlen hatalmában van {vkinek}

a karzatnak játszik (sz) (neutr)

- a) (megalkuvó módon) azt mondja, amit szeretnének tőle hallani;
- b) a szélesebb tömegek véleményét, hangulatát v. érdekeit igyekszik kiszolgálni

A kecske is jóllakik, a káposzta is megmarad. (km) (neutr)

- {egyik fél sem veszít a dolgon semmit}

a kedvében jár [<vkinek> a kedvére tesz] (sz) (neutr)

- (mindent) vkinek a kedve szerint cselekszik v. intéz {vkinek}

a kedvét keresi (sz) (neutr)

- meg akarja nyerni vkinek a jóindulatát, s ezért annak kívánsága, ízlése szerint jár el, kedvez neki {vkinek}

a kegyeibe férkőzik [lopakodik] [beférkőzik v. befurakodik <vkinek> a kegyeibe] (sz) (vál)

- rendszerint leplezett eszközökkel és csalárd szándékkal, szinte észrevétlenül elnyeri vkinek a jóindulatát, szeretetét {vkinek}

a kelleténél többet beszéd [bevesz] a jóból (sz) (biz), (tréf)

- berúg, lerészegedik

a kellős közepe (sz) (neutr)

- vminek éppen, pontosan a közepe {vminek}

a kemény mag (sz) (neutr)

- a hangadók, vmely csoport(osulás) legelszántabb, leghajthatatlanabb tagjai

a kenyerét eszi (sz) (neutr)

- vki eltartja az illetőt {vkinek}

a képébe nevet (sz) (neutr)

- nyíltan, kihívóan viselkedik vkivel {vkinek}

a képére mászik (sz) (biz)

- a) összever vkit, összekarmolja vkinek a képét;
- b) keményen, durván nekitámad vkinek {vkinek}

a képére üt (sz) (neutr)

- vkihez hasonlít {vkinek}

a kerek ég alatt (sz) (neutr)

- az egész világon

A kerék is jobban forog, ha kenik. (km) (neutr)

- a) {annak intézik el gyorsan, kedvezően az ügyeit, aki hajlandó ajándékokat, pénzt adni az ügyintézőnek};
- b) (ritk) {minél több pénzt ajánlunk egy munkáért, annál jobban végzik el}

a kereszt vallása (sz) (vál)

- a kereszténység

a kerítést támasztja (sz) (nép), (tréf)

- nem dolgozik, lustálkodik

a kertek alatt (sz) (neutr)

- a) a rövidebb úton;
- b) titokban, észrevétlenül

a készből él (sz) (neutr)

- abból él, amit régebben megszerzett

a készre jön [megy] (sz) (neutr)

- olyankor érkezik, amikor már minden el van készítve az étkezéshez

a két (fekete) kaszás (sz) (ritk)

- az a két hetes számjegy, amellyel a 77. életévet jelölik, és amely a közeli halálnak is jelképe

a két szemével lát <vmit> (sz) (neutr)

- a saját szemével és nagyon jól, pontosan lát vmit

a kezdet kezdetén (sz) (neutr)

- a legelején

a keze alá dolgozik (sz) (neutr)

- a) olyan kisegítő munkát végez, amivel megkönnyíti, meggyorsítja másnak a dolgát;
- b) összejátsszik vkivel {vkinek}

a keze alá kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy v. ügy) vkinek az irányítása, felügyelete alá kerül {vkinek}

a keze közé kaparint <vkit> (sz) (neutr)

- fáradtsággal v. ügyességgel elfog vkit, hogy elbánhasson vele

a keze nyoma (sz) (neutr)

- meglátszik <vhol> v. <vmin> vmely cselekedetben vki munkájának, tevékenységének a hatása, eredménye ismerhető fel {vkinek}

a keze nyomára ismer <vhol> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- vmely cselekedetben felismeri vkinek a munkáját, hatását, befolyását {vkinek}

a keze ügyébe esik <vmi> [<vkinek> a keze ügyében van <vmi>] (sz) (neutr)

- a közvetlen közelében, könnyen hozzáférhető helyen van vmi {vkinek}

a kezébe adja a gyeplőt (sz) (vál)

- uralkodni enged vkit {vkinek}

a kezébe kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy v. ügy) vkinek az irányítása, felügyelete alá kerül {vkinek}

a kezébe tesz le <vmit> (sz) (vál)

- (hatalmat, életet, sorsot) vkire rábíz, úgy, hogy ezentúl csak attól függ {vkinek}

a kezében futnak össze a szálak (sz) (neutr)

- az illető személy irányítja az ügyeket {vkinek}

a kezében van a gyeplő (sz) (neutr)

- az illető személy irányítja az ügyeket {vkinek}

a kezében van a marsallbot (sz) (neutr)

- vezető, irányító szerepe van az illetőnek {vkinek}

a kezéhez békül (sz) (vál)

- engedelmeskedni kezd vkinek {vkinek}

a kezén ér <vmit> (sz) (ritk)

- megtalálja vkinél a lopott holmit {vkinek}

a kezén hord <vkit> (sz) (ritk)

- figyelmesen gondoskodik vkiről

a kezén van <vmi> (sz) (neutr)

- a) vkinek a gondjaira van bízva vmi;
- b) (vmely vagyontárgy) a birtokában van {vkinek}

a kezére [<vmilyen> kézre] kerül <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek a birtokába kerül vmi {vkinek}

a kezére [kézre] esik <vmi> (sz) (neutr)

- a) (tárgy, eszköz) olyan helyzetben van, hogy jól tud vele bánni, vmit ügyesebben el tud vele v. rajta végezni;
- b) (művelet) a tárgy állása, helyzete folytán könnyen, ügyesen végezhető;
- c) (teendő, terv végrehajtása) a körülmények alakulása folytán könnyen, jól sikerülhet vkinek {vkinek}

a kezére ad <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek a hatalmába, tulajdonába ad, juttat vkit v. vmit {vkinek}

a kezére áll <vmi> (sz) (neutr)

- egyes vmely kézzel végzendő munkában {vkinek}

a kezére dolgozik (sz) (neutr)

- a) olyan kisegítő munkát végez, amivel megkönnyíti, meggyorsítja másnak a dolgát;
- b) összejátszik vkivel {vkinek}

a kezére jár (sz) (neutr)

- (munkájában) készséggel támogat vkit, segítségére van {vkinek}

a kezére játszik (sz) (neutr)

- a) összejátszik vkivel;
- b) <vmit:> ügyeskedésével, mesterkedésével (hozzá)segít vkit vmihez {vkinek}

a kezére juttat <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek a hatalmába, tulajdonába ad, juttat vkit v. vmit {vkinek}

a kezére pályázik (sz) (neutr)

- feleségül szeretne venni v. nőül kér vkit {vkinek}

a kezét ígéri <vkinek> (sz) (vál)

- azt ígéri, hogy feleségül megy vkihez

a kezét nyújtja <vkinek> (sz) (vál)

- feleségül megy vkihez

A kibicnek semmi sem drága. (km) (neutr)

- {könnyű a kockázat veszélye nélkül meggondolatlan lépésre rávenni az embereket}

a kilencedik hónapban van (sz) (neutr)

- (nő) szülés előtt áll

A király is (csak) ember. (hm) (rég)

- {tréfás mentegetőzés, ha vki hibát követ el}

A király meztelen! (hm) (neutr)

- {bírálat kifejezése: minden titkolózás ellenére kiderülnek a hibák, az igazság}

a királyok bora, a borok királya (sz) (neutr)

- a tokaji bor (különösen az aszú)

a kiskapuig sem megy <vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- után (nép) a legkisebb fáradságot sem vállalja vkiért v. vmiért

a kisujja is többet ér <vkinél> (sz) (neutr)

- sokkal különb, sokkal értékesebb vkinél {vkinek}

a kisujjában (is) több (ész) van, mint ... (sz) (neutr)

- sokkal nagyobb tudású, jóval képzetesebb, mint ... {vkinek}

a kisujjában van <vmi> (sz) (neutr)

- remekül, kitűnően tud, ismer vmit {vkinek}

a kisujjából szopott <vmit> (sz) (neutr)

- ő maga talált ki vmit, alaptalanul mond vmit

a kisujját sem mozdítja <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- noha megvan rá a lehetősége, mégsem tesz semmit vkinek v. vminek az érdekében

A kitarító munka meghozza gyümölcsét. (km) (neutr)

- {érdeemes kitarítóan dolgozni, mivel így előbb-utóbb biztosan elérjük a kitűzött eredményt}

a kívánt [kellő] mederbe szorít <vmit> (sz) (neutr)

- (beszélgetést, vitát, indulatokat) nem enged parttalanná v. durvává válni

A kóbor apácák megtévesztésére. (hm) (szleng), (tréf)

- {álcaént, leplezés, megtévesztés céljából}

A kocka el van vetve. (hm) (neutr)

- {visszavonhatatlan döntés kifejezése: megtörtént a döntő lépés, az elhatározást nem lehet megmásítani}

a kontójára (csinál <vmit>) (sz) (biz)

- vkinek a számlájára, a terhére (iszik, vásárol stb.) {vkinek}

a konyhájára jár (sz) (neutr)

- rendszeresen étkezik vkinél {vkinek}

a kormányrúdnál áll (sz) (neutr)

- irányít, vezető szerepet játszik

a koronázatlan királya (sz) (neutr)

- olyan személy, aki vmiben (mesterségben, hozzáértésben) a legelső, a legjobb {vminek}

a köbön (sz) (biz)

- hatalmas, igen nagyfokú (pl. hülyeség, szemtelenség) {vmi}

A költözködés felér egy leégéssel. (hm) (biz), (tréf)

- {a költözöködéssel járó bajok kifejezése: sokba kerül és általában sok kárral is jár az új lakásba költözés}

a könnyebb végét fogja meg a dolognak [a munkának] (sz) (neutr)

- kivonja magát a feladat nehezebb v. terheesebb részének elvégzése alól

a könnyökén jön ki <vmi> (sz) (biz)

- un már hallani vmit {vkinek}

A könyv a legjobb barát. (km) (neutr)

- {szeretni kell a könyveket, mert bennük nem csalódnak}

a könyv ünnepe (sz) (vál)

- a könyvhét, a könyvnap(ok)

a könyvek könyve (sz) (vál)

- a Biblia

a köpönyegéből bújt ki (sz) (vál)

- szellemi atyjának, elődjének tekint vkit {vkinek}

a kör bezárul (sz) (vál)

- a) két irányban indult vizsgálódás, nyomozás két ága összeér;
- b) vmely – rendszerint végzetes, tragikus – folyamat lezárul, és olyan helyzet következik be, amelyből nincs menekülés, szabadulás;
- c) <vki(k)> v. <vmi(k)> körül: az üldözök v. támadók teljesen körülveszik, körülfogják (öket), s elvágnak a menekülés, a szabadulás útját

a kör négyesítés (sz) (neutr)

- vmely megoldhatatlan probléma

a körme hegye se látszik ki (sz) (neutr)

- nagyon fel van öltözve, nagyon be van takarva {vkinek}

a körmére koppint [üt] (sz) (neutr)

- erélyesen, rendszerint kisebb büntetéssel rendretasít vkit {vkinek}

a körmére néz (sz) (neutr)

- a) figyel vkit, hogy az illető nem tesz-e vmi rosszat, különösen, hogy nem lop-e el vmit;
- b) utánanézés, hogy vki lelkiismeretesen végzi-e munkáját {vkinek}

a körmét rágja (sz) (neutr)

- nagyon izgul, ideges(kedik)

a követ is meglágyítaná (sz) (neutr)

- (panasza, sírása) a legridegebb embert is meghatná

a közelébe se ér [jön v. jut] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- össze se lehet vkivel v. vmivel hasonlítani vkit v. vmit {vkinek v. vminek}

a közelébe se megy (sz) (neutr)

- elkerül vkit v. vmit, mert ki nem állhatja v. tart tőle {vkinek v. vminek}

A Krisztusát! (hm) (nép)

- {indulat kifejezése, enyhe káromkodás}

a kulisszák mögé lát [néz v. tekint] (sz) (neutr)

- felismeri, megtudja, hogy mi van a háttérben

a kulisszák mögött (sz) (neutr)

- a nyilvánosság felé mutatott látszat mögött, titokban

a kultúra kivágja a biztosítékot <vkinél> (sz) (biz)

- nagyon buta, kulturálatlan személy

a kunyhótól a palotáig (sz) (vál)

- a szegények és a gazdagok egyaránt

A kutya is akkor vész meg, mikor legjobb dolga van. (km) (neutr)

- {sokan nem tudják megbecsülni jó anyagi helyzetüket, sőt akkor kezdenek elégedetlenkedni, amikor a legkedvezőbb helyzetbe jutnak}

A kutya is haragszik az orráért [, ha az orrát piszkálják]. (hm) (nép)

- {megértés, indokoltság kifejezése: indokolt vkinek a haragja}

A kutya is oda szarik, ahol nagyobb a rakás. (km) (durva)

- {olyan személy jut nagyobb pénzösszeghez, aki amúgy is anyagi jólétben él}

A kutya mindenit [mindenségit] (annak a ...)! (hm) (biz)

- {bosszúság, harag, felháborodás kifejezése}

a kutya se(m) (sz) (biz)

- senki

a kutya se(m) ugat (meg) <vkit> (sz) (biz)

- senki sem törődik vkivel, senkinek sem hiányzik

A kutya ugat, a karaván halad. (km) (neutr)

- {a céltudatos ember nem törődik az ellenség gáncsoskodásával és fecsegő mendemondáival}

a kutyáját se(m) bízna az ember <vkire> (sz) (neutr)

- nagyon megbízhatatlan (az illető személy)

a kutyának is jobb dolga van (sz) (neutr)

- nagyon rossz dolga van (a szóban forgó személynek)

a kutyának se(m) kell <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- senkinek nincs szüksége vkire v. vmire

A kutyának sem jó az első kölyke [fia]. (km) (nép)

- {ha olyan dolgot csinálunk, amivel korábban még nem próbálkoztunk, az nem mindig sikerül elsőre}

a küszöb alatt folyik be <vkihez> (sz) (szleng)

- megalázkodik, hízeleg, hajbókol

a küszöb öre (sz) (vál)

- a halál

a lába alá [elé] néz (sz) (neutr)

- megnézi, hova lép

a lába alatt elfúj a szél (sz) (rég), (biz)

- felakasztották az illetőt {vkinek}

a lába kapcája (sz) (neutr)

- olyan személy, akinek megvetést és mindenféle durvaságot el kell szenvednie vkitől {vkinek}

a lába kapcája sem lehet (sz) (neutr)

- sokkal hitványabb vkinél, erkölcsileg nem is hasonlítható vkihez {vkinek}

a lába nyomába se léphet (sz) (neutr)

- érték, kiválóság tekintetében meg sem közelít vkit {vkinek}

a lába nyomát is megcsókolja (sz) (neutr)

- hódolattal teljes tiszteletet, szerelmet érez vki iránt {vkinek}

a lába szárába száll az esze (sz) (nép),

- (tréf), (gúny) (öreg embernek) szellemi képességei meggyöngülnek {vkinek}

a lába(i) elé borul (sz) (vál)

- hódolatát, csodálatát fejezi ki vki előtt {vkinek}

a lábába megy [száll] az ital [a bor] (sz) (neutr)

- úgy becsíp, berúg, hogy dülöngve jár, bizonytalanul áll {vkinek}

a lábainál [a lábai előtt] hever (sz) (biz)

- *a) nagyon szerelmes vkibe; *b) behódol vkinek {vkinek}

A lábam nem sétatér! (hm) (biz), (gúny)

- {gúnyos méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vkinek a lábára léptek: ne lépj a lábamra!}

a lábával szavaz (sz) (neutr)

- ideológiai, politikai üldöztetése miatt elhagyja a hazáját

A labda gömbölyű. (hm) (biz)

- a) {labdajátékok mérkőzésein (különösen labdarúgásban) nem mindig lehet az eredményt előre kiszámítani, mert a gyengébb félnek is van esélye a győzelemre};
- b) {bizonytalanság kifejezése: egyes folyamatok, történések meglepetésszerű eredménnyel végződhetnek, nem lehet azokat előre kiszámítani}

a Lajtán túl [túl a Lajtán] (sz) (neutr)

- Ausztriában, ill. tágabb értelemben Nyugat-Európában, Nyugaton

a lángok martalékául esik [martalékává válik] <vmi> (sz) (vál)

- vmi teljesen elég, megsemmisül a tűzben

A látszat csal. (km) (neutr)

- {a külsőségek gyakran megtévesztik az embert}

a lázában ég (sz) (neutr)

- nagyon lelkesedik vmiért {vminek}

a legfőbb úr (sz) (rég), (vál)

- a király, az uralkodó

a legjobb szándékkal sem (sz) (neutr)

- bármennyire szeretné sem, a legnagyobb igyekezettel sem

a legkisebb helyiség (sz) (biz)

- illemhely

a legnagyobb csendben (sz) (neutr)

- titokban, mások tudta nélkül

A legnagyobb örömmel! (hm) (neutr)

- {szolgálatkészség kifejezése: szívesen, készségesen}

A legolcsóbb áru mindig a legdrágább (sz) (neutr)

- . (km) {a nagyon olcsó ár mindig silány minőséget takar}

a legősbibb mesterséget űzi (sz) (szépitő)

- prostitúcióból él

a légy is elcsúszik <vkinek> a koponyáján (sz) (biz), (tréf)

- kopasz

a légynek sem árt [vét] (sz) (neutr)

- nem bánt senkit, mert szelíd, jámbor ember

a lehetetlenséggel határos (sz) (neutr)

- majdnem, szinte lehetetlen, nagyon nehéz

A lejtőn nehéz megállni [nincs megállás]. (km) (neutr)

- {aki egyszer rossz útra tért, nehezen javul meg}

a lélek is sír <vkiben> (sz) (vál)

- elfog vkit a keserűség, a bánat

A lélek kész, de a test erőtlen. (km) (vál)

- {a jó szándék nem hiányzik ugyan, de a végrehajtás mégis gyakran meghiúsul emberi gyengeségeink miatt}

a lelke mélyén (sz) (neutr)

- legbelül, titokban, talán még önmaga előtt is rejtve

a lelke üdvösségét is odaadná <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- lelkesen, odaadóan minden tőle telhetőt megtesz v. megtenne vkiért v. vmely ügy, dolog érdekében

a lelkébe gázol (biz) (sz) (neutr)

- szóval v. tettel nagyon megbánt vkit {vkinek}

a lelkébe lát (sz) (neutr)

- vkinek a legtitkosabb gondolatait is ismeri, kitalálja {vkinek}

a lelkébe lop <vmit> (sz) (vál)

- vmely érzést, gondolatot vkinek mintegy a tudatába csempészve sugall {vkinek}

a lelkében olvas (sz) (neutr)

- vkinek a legtitkosabb gondolatait is ismeri, kitalálja {vkinek}

a lelkéből [lelkétől] lelkezett <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- olyan, aki v. ami vkinek v. vminek a leglényegesebb alkati sajátosságait örökölte és hordja magában {vkinek v. vminek}

a lelkéhez nőtt <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- annyira megszeretett, megszokott vkit v. vmit, hogy szinte el sem tudna válni tőle {vkinek}

a lelkén fekszik <vmi> (sz) (neutr)

- súlyos gondot, sok töprengést okoz vkinek vmi {vkinek}

a lelkén szárad <vmi> (sz) (pej)

- vkit terhel vmiért a felelősség {vkinek}

a lelkén viseli <vkinek> a sorsát (sz) (neutr)

- aggódik vkiért

a lelkére beszél (sz) (neutr)

- igyekszik meggyőzni vkit, különösen rávenni arra, hogy vmit megtegyen {vkinek}

a lelkére köt <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon megkér vkit vmire, erkölcsi feladatává tesz vkinek vmit {vkinek}

a lelkét is kitenné [odaadná] <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- lelkesen, odaadóan minden tőle telhetőt megtesz v. megtenne vkiért v. vmely ügy, dolog érdekében

a lelkiismeretén szárad <vmi> (sz) (neutr)

- vmely helytelen cselekedetért az illető a felelős, ő tehet róla {vkinek}

A lényeg (, ami) a lényeg. (hm) (biz)

- {lényeg, fontosság kifejezése: a lényeget összefoglalva}

a leple alatt (sz) (vál)

- úgy, hogy vmi (főleg éjszakai sötétség) miatt nem látható a szóban forgó személy v. dolog {vminek}

a levegőbe bámul (sz) (neutr)

- gondolataiba merülve v. kissé bambán hosszasan maga elé néz

a levegőbe beszél (sz) (neutr)

- a) úgy beszél, hogy senki sem hallgat rá;
- b) haszontalan, üres v. valótlan dolgokat fecseg

a levegőbe repít <vmit> (sz) (neutr)

- felrobbant vmit

a levegőbe repül <vmi> (sz) (neutr)

- felrobban vmi

a levegőben lóg <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy, intézmény) bizonytalan helyzetűvé vált;
- b) (érvelés, okfejtés) nincs megokolva, ésszerűen alátámasztva

a levegőben van <vmi> [benne van a levegőben <vmi>] (sz) (neutr)

- rendszerint milyen kellemetlen esemény készülődik, közeledik

a libák benéznek <vkinek> az ablakán (sz) (nép)

- nagyon alacsonyan van(nak) az ablaka(i)

A lónak négy lába van, mégis (meg)botlik. (km) (neutr)

- {mindenkivel megeshet, hogy hibát követ el, téved}

a lovagiasság szabályai szerint (sz) (neutr)

- a) (rég) a párbajkódex szabályai szerint;
- b) (biz), (tréf) baráti alapon, tisztességes, méltányos megegyezéssel

a lovak közé csap (sz) (neutr)

- a) elindul (gyakran mondatértékű felszólításként, biztatásként: Csapjunk a lovak közé!);
- b) nagy erővel, lendülettel hozzákezd vmihez (gyakran mondatértékű felszólításként, biztatásként: Csapjunk a lovak közé!)

a lovak közé dobja a gyepölt (sz) (neutr)

- a) szabad folyást enged vmely fegyelmezetlenségnek, mértéktelenségnek;
- b) felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával

A lustaság az ördög párnája. (km) (neutr)

- {a lustálkodás sok bűnnek a forrása}

a madarak királya (sz) (vál)

- a sas

a maga [a saját] csapdájába esik (sz) (neutr)

- a saját maga által másoknak kitervelt gonoszság áldozata lesz

a maga [a saját] esze után cselekszik [megy] (sz) (pej)

- makacsul a saját elképzelése, meggyőződése szerint, mások véleményére nem hallgatva cselekszik

a maga [a saját] feje után megy [cselekszik] (pej) (sz) (neutr)

- (makacsul) a saját elképzelése, meggyőződése szerint, mások véleményére nem hallgatva cselekszik

a maga [a saját] fejével gondolkodik (sz) (pej)

- mások véleményére nem hallgatva (makacsul) a saját elképzelése, meggyőződése szerint gondolkodik, dönt

a maga [a saját] nevében nyilatkozik (sz) (neutr)

- csak a saját véleményét mondja el, mások helyett nem beszél

a maga [a saját] sírját ássa (sz) (neutr)

- egészségét rongálja

a maga [a saját] szakállára (sz) (biz)

- a) utasítás, megbízás, engedély nélkül a saját kezdeményezésére v. felelősségére;
- b) saját anyagi felelősségére, számlájára

a maga emberségéből (sz) (nép)

- önerőből

a maga gazdája (sz) (neutr)

- független, önálló ember

a maga kinyára hagy <vkit> (sz) (ritk)

- bajban magára hagy vkit

a maga lábára áll (sz) (neutr)

- önálló, másoktól (főképp anyagilag) független életet kezd

a maga módján (sz) (neutr)

- úgy, ahogy ő szokta csinálni, amilyen ő szokott lenni

a maga nemében (sz) (neutr)

- a) (csak) a hozzá hasonlók csoportján belül;
- b) tulajdonképpen, voltaképpen

a maga oldalára állít <vkit> (sz) (neutr)

- meggyőz vkit, hogy őt támogassa

a maga ura (sz) (neutr)

- szabadon cselekszik, rendelkezik a maga körében

a maga útján megy <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) magát semmitől nem hagyja zavartatni, lassan, de biztosan halad előre;
- b) (folyamat) elkezdődött, és halad tovább

a maga útját járja (sz) (neutr)

- másoktól függetlenül, egyedül, saját belátása szerint cselekszik

A magad lábán járj! (hm) (neutr)

- a) (tréf) {ügyetlenkedésre való figyelmeztetés kifejezése: ne lépj a más lábára!};
- b) {önállóságra való felszólítás kifejezése: légy önálló!}

A magam részéről. (hm) (neutr)

- {állásfoglalás kifejezése: véleményem szerint, ami engem illet}

a magas szerződő felek (sz) (vál)

- az egymással szerződésre lépő államok

a magasabb szférák (sz) (vál)

- magasabb rendű (társadalmi v. szellemi) lét, világ

a magyar ugar (sz) (neutr)

- a) (rég), (vál) az elmaradottság, a változásra való képtelenség jelképe;
- b) a magyar föld, mezőgazdaság

a magyarság virágai (sz) (vál)

- a magyar nyelvben használatos szólások, kifejezések

A majomnak is szép a maga fia. (km) (rég)

- {a szülői szeretet nem függ attól, hogy milyen a gyermek}

a malmában őrlődik (sz) (neutr)

- vmi idegileg egyre inkább v. egyre jobban kimerít, felőröl vkit {vminek}

a malmára hajtja a vizet (sz) (neutr)

- önkéntelenül v. szándéka ellenére is elősegíti vkinek az érdekét, célját {vkinek v. vminek}

a mama kedvence (sz) (tréf), (gúny)

- elkényeztetett, nagyon anyás, érzékenykedő kisgyermek (rendszerint a legkisebb fiúgyermek)

a mannára vár (sz) (ritk), (pej)

- különös szerencsére, váratlanul és minden erőfeszítés nélkül kapott kedvező, előnyös dologra vár

A manó tudja! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nem tudom}

A manó vigye el! (hm) (biz)

- {bosszús elutasítás kifejezése}

A manóba is! (hm) (biz)

- {bosszúság, mérgelődés, elképedés kifejezése}
- a markába csap (sz) (neutr)**
- alkuban megegyezésre jut vkivel {vkinek}
- a markában van (sz) (neutr)**
- vkinek a hatalmában, befolyása alatt van {vkinek}
- a markában volt a szerencse (sz) (neutr)**
- meg lett volna a lehetősége, hogy vállalkozása sikerrel járjon {vkinek}
- a más szennyesét teregeti (<vki> előtt) (sz) (biz), (pej)**
- (kárörvendve, hosszasan részletezve) mindenkinek elmondja vki életének (nem nyilvánosság elé való) ellenszenves mozzanatait, erkölcsi botlásait, hibáit
- a másodperc törtrésze alatt (sz) (neutr)**
- igen gyorsan, szinte érzékelhetetlenül rövid idő alatt
- a másvilágra küld <vkit> (sz) (szépitő)**
- megöl vkit
- a medve éve (sz) (neutr)**
- (tőzsdén) áresés, bessz
- a megszólalásig hasonlít <vkire> <vki> v. <vmire> <vmi> (sz) (neutr)**
- tökéletesen hasonlít vkire vki v. vmire vmi
- a mellényzsebéből kifizet <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)**
- könnyedén, a kiadást meg sem érezve kifizet vkit v. vmit
- a mélyére [a legmélyére] hatol [néz] (sz) (neutr)**
- alaposan tanulmányoz, kutat és minden részletében felderít, megért vmit {vminek}
- A mennykő üssön belé! (hm) (nép)**
- {bosszúság, harag kifejezése}
- a mérleg nyelve [serpenyője] (sz) (neutr)**
- az erkölcsi, társadalmi v. az igazság, rokonszenv szerinti megítélés, döntés jelképe
- a mérleg serpenyőjébe dob [rak v. tesz] <vmit> (sz) (neutr)**
- érvként bizonyítékul előad vmit, ill. a döntést, megítélést befolyásolja vmivel – MEGINDOKOL???
- A mérlegnek két serpenyője van. (km) (neutr)**
- {minden dolognak megvan az előnye és a hátránya is}
- a mesék birodalmába tartozik <vmi> (sz) (neutr)**
- hihetetlen, csodálatos
- a mézesmadzag és furkósbot politikája (sz) (neutr)**

- a jutalmazás, elismerés és a büntetés, fenyegetés módszereit változtatva alkalmazó politika

a meztelen igazság (sz) (neutr)

- a leplezetlen, tényszerű igazság, valóság

A mi kutyánk kölyke. (hm) (biz)

- {együvé tartozás kifejezése: közénk való, hozzánk tartozik}

a mocsarába süpped [sülyed v. merül] (sz) (neutr)

- lealjasodott, erkölcsileg romlott, züllött állapotba kerül {vminek}

A mogorva [morva] életbe! (hm) (biz), (szépitő)

- {bosszankodás, elégedetlenség, düh kifejezése}

a molytalanítóba visz <vmit> (sz) (szleng), (tréf)

- zálogházba ad, tesz vmit

A mór megtette kötelességét, a mór mehet. (km) (neutr)

- {a rábízott feladat elvégzése után nem méltányolják vkinek az érdemeit, hálátlanul félreállítják}

a munka dandárja (sz) (neutr)

- a munka legnagyobb, legnehezebb része

a munka mellé áll [jár] (sz) (neutr)

- (többnyire lustaságból) nem szeret v. nem akar dolgozni

A munka nem szégyen. (km) (neutr)

- {semmiféle munka nem alacsonyítja le az embert}

A munka nemesít. (km) (neutr)

- {a munka tartalmat ad az életnek, jobba teszi az embert}

a múzsa csókja (sz) (vál)

- alkotói ihlet, kedv

A műtét sikerült, (de) a beteg meghalt. (hm) (gúny)

- {kudarc kifejezése: vmit elvileg jól megoldottak, de – többet ártva, mint használva – az eredeti célt nem érték el}

a művelt Nyugaton (sz) (gúny)

- Nyugat-Európában, a nyugati féltekén

a nadrágjába csinál (sz) (biz), (szépitő)

- *a) a nadrágjába piszkít, bekakil;
- b) nagyon megijed

a nadrágjában van a szíve (sz) (neutr)

- elhagyott vkit a bátorsága {vkinek}

a nagy [az utolsó] adu <vkinek> a kezében van (még) (sz) (neutr)

- (vitában, versengésben) még nem mondta ki a döntő érvet

a nagy bűdös helyzet (sz) (biz), (tréf)

- a tényállás

A nagy hal megeszi a kis halat. (km) (neutr)

- {szabad versenyben az erősebb, a hatalmasabb elpusztítja, tönkreteszi a gyengébbet}

a nagy kalap (sz) (neutr)

- az összesített pénzügyi források

a nagy kalapba kerül <vmi> (sz) (neutr)

- (pénzt, támogatást) összekevernek, ellenőrizhetetlenül használnak fel

A nagy nevetésnek [minden nevetésnek] sírás [rívás] a vége. (hm) (nép)

- {figyelmeztetés kifejezése: a szertelen jókedvet szomorúság szokta követni}

a nagy számok törvénye alapján [szerint] (sz) (neutr)

- nagy valószínűséggel

a nagybetűs élet (sz) (neutr)

- a valódi, nehézségektől sem mentes élet (főleg a még nem önálló életet élő v. pályakezdő fiataloknak mondva)

a nagyvilágban [nagyvilágon] (sz) (neutr)

- távol otthonától, a maga szűk körén, közvetlen környezetén kívül

a nap alatt (sz) (neutr)

- a földön, a világon

a nap hőse (sz) (vál)

- vmely eseménynek pillanatnyilag legérdekesebb, legünnepeltebb szereplője

a nap nyugovóra tér (sz) (vál)

- alkonyodik

a napfénynél világosabb <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon könnyen belátható, megérthető, teljesen világos (tényállás, igazság)

a napja lemenőben [leáldozóban] van (sz) (vál)

- (korábbi helyzetéhez képest) előnytelenül, kedvezőtlenül alakul a sorsa, nincs már szerencséje {vkinek}

a napjai meg vannak számlálva (sz) (vál)

- halál, pusztulás v. bukás vár vkire v. vmire {vkinek v. vminek}

a napnál (is) világosabb <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon könnyen belátható, megérthető, teljesen világos (tényállás, igazság)

a napnál dolgozik (sz) (biz), (tréf)

- munkakerülő, naplopó, lazsál

a napnál ebédel (sz) (nép), (tréf)

- sehol sem ebédel, nincs ebédje

a napnál fűtő (sz) (biz), (tréf)

- munkakerülő, naplopó, lazsál

a nemzet napszamosai (sz) (vál)

- a) (a 19. században) a színészek;
- b) a (kevés pénzért dolgozó) tanítók

A nénikéd(et)! (hm) (biz), (szépitő)

- {elutasítás, visszautasítás kifejezése}

a nép ajkán (él) (sz) (vál)

- a népnyelvben, a népköltészetben (él)

a nép nevében (sz) (neutr)

- a nemzet tagjainak véleményét képviselve

a nép szava (sz) (neutr)

- a közvélemény

A nép szava isten szava. (km) (neutr)

- a) {a nép kívánságait, követeléseit tiszteletben kell tartani};
- b) {a közvélemény hatalmas erő}

a népszerűség szárnyaira emel [kap v. vesz] <vkit> (sz) (vál)

- vki hirtelen nagyon népszerű, felkapott lesz

a Nessus-inge [Nessus inge <vki> v. <vmi> (<vkin>)]> (sz) (vál)

- a) romlást hozó ajándék;
- b) kibírhatatlan testi v. lelki kínt okozó személy v. dolog {vminek}

a neve csitt [hallgass v. kuss] (sz) (neutr)

- nem mondhatja el a véleményét, nem szólhat bele másoknak, a tekintélyesebbeknek a beszélgetésébe, vitájába {vkinek}

a nevén szárad <vmi> (sz) (pej)

- (vmely elítélendő tette miatt) hosszú ideig rossz híre van {vkinek}

a nevére ír(at) <vmit> (sz) (neutr)

- vmely ingatlant a telekkönyvbe mint vkinek a tulajdonát jegyzi v. jegyezteti be {vkinek}

a nótáját fújja (sz) (pej)

- szolgalelkűen mindig csak vkinek a véleményét hangoztatja {vkinek}

a nullával egyenlő <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- jelentéktelen, értéktelen személy v. teljesítmény

a nyájjal megy [tart] (sz) (neutr)

- (megalkuvó módon) úgy cselekszik, vélekedik, mint a többség

a nyakába [a nyaka közé] kapja [szedi v. veszi] a lábát (sz) (neutr)

- nagy léptekkel elsiet, elmenekül

a nyakába akaszt <vmit> (sz) (neutr)

- a) (vmely ügyben) pert indít, vádat emel vki ellen;
- b) (rég) megterhel vkit vmivel, kellemetlen helyzetbe hoz vkit {vkinek}

a nyakába borul (sz) (neutr)

- (örömben, szeretete jeléül) átöleli vkinek a nyakát {vkinek}

a nyakába kerül(het) <vmi> (sz) (neutr)

- az élete is veszélybe kerül(het) vmiért {vkinek}

a nyakába ragaszt <vkít> (sz) (neutr)

- (nem kívánt személyt) vkinek a társaságába, környezetébe juttat, úgy, hogy az nem egykönnyen tud tőle szabadulni {vkinek}

a nyakába szó [varr] <vmit> (sz) (neutr)

- a) (főlöleges, silány árut) drágán megvetet vkivel;
- b) olyasmit biz vkire, ami annak kellemetlen, terhes;
- c) túlzott büntetésként szab ki vkire vmit {vkinek}

a nyakába szakad <vmi> (sz) (neutr)

- vminek a gondja, terhe váratlanul, készületlenül vkire hárul {vkinek}

a nyakába ugrik (örömben) (sz) (neutr)

- nagyon megörül vkinek v. vki ajándékának {vkinek}

a nyakába varrja [(ritk) akasztja] magát (sz) (neutr)

- a) (nő) feleségül veteti magát vkivel;
- b) állandó jelenlétével alkalmatlankodik {vkinek}

a nyakába vesz <vmit> (sz) (neutr)

- gyanútlanul elvállal vmit (rendszerint vmilyen később terhe, kellemetlenné váló dolgot)

a nyakába veszi a várost [az országot v. a világot] (sz) (neutr)

- elindul, hogy bejárja, megismerje a várost, az országot, a világot

a nyakába zúdít <vmit> (sz) (neutr)

- kíméletlenül, nyíltan szembesít vkit vmely kellemetlenséggel, szemrehányásokkal {vkinek}

A nyakam(at) teszem rá! (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: teljesen biztos vagyok benne}

a nyakán (van) a kés (sz) (neutr)

- közel van a tönkremenéshez v. a halálhoz {vkinek}

a nyakán élősködik (sz) (neutr)

- hosszabb időn át másnak a keresetéből s rá nézve terhes módon él {vkinek}

a nyakán lóg [ül] (sz) (neutr)

- a) hosszúra nyúló látogatásával, terhes jelenlétével zavar vkit;
- b) basáskodik vkin v. vmely népen, közösségen {vkinek}

a nyakán marad <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) terhes vkinek, nem lehet tőle megszabadulni;
- b) (dolog) vkinek kívánsága ellenére tulajdonává válik v. továbbra is a tulajdonában van, s nem tud rajta túladni {vkinek}

a nyakán van <vmi> (sz) (neutr)

- a) terhes, alkalmatlan vkinek vmi;
- b) időben nagyon közel van vmi, hamarosan bekövetkezik {vkinek}

a nyakára hág (sz) (neutr)

- a) legyőz vkit, fölébe kerekedik vkinek;
- b) (tréf) (pénzt, vagyont) könnyelműen elkölt, elpazarol {vkinek v. vminek}

a nyakára hoz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- kellemetlen személyt v. társaságot juttat vkinek a közelébe v. más módon kényelmetlen helyzetet teremt a számára {vkinek}

a nyakára jár (sz) (neutr)

- kérésével sorozatosan felkeres, zaklat vkit {vkinek}

a nyakára jön [megy] (sz) (neutr)

- nem szívesen látott vendéggént érkezik vkihez {vkinek}

a nyakára küld <vkit> (sz) (neutr)

- olyan embert küld vkihez, aki annak terhére van, gondot fog neki okozni {vkinek}

a nyakára nő (sz) (neutr)

- a) (gyermek) növésben utolér, meghalad vkit (rendszerint felnőttest);
- b) vkinek a testi ereje, hatalma, befolyása annyira megnő, hogy a másik már nem bír vele {vkinek}

a nyakára teszi a kötelet (sz) (neutr)

- erőszakkal, fenyegetéssel vminek az elkövetésére kényszerít vkit {vkinek}

a nyakára ül (sz) (neutr)

- hosszúra nyúló látogatásával, terhes jelenlétével v. basáskodásával zavar vkit {vkinek}

a nyakára ültet <vkit> (sz) (neutr)

- vkinek a főnökéül nem kívánt, kellemetlenkedő, basáskodó személyt nevez ki {vkinek}

a nyakára visz <vkit> (sz) (neutr)

- kellemetlen, alkalmatlankodó személlyel megy vkihez látogatóba {vkinek}

a nyakát szegi (sz) (neutr)

- (személynek v. törekvésnek) hirtelenül és rendszerint erőszakosan a pusztulását okozza {vkinek v. vminek}

A nyakazás elmarad. (hm) (biz), (tréf)

- {nyugtató kifejezése: nem kell félni, mert nem lesz büntetés}

a nyakuk közé cserdít (<vkiknek>) (sz) (tréf)

- hangoskodók, veszekedők közt erélyesen csendet, rendet teremt

A nyavalya tudja! (hm) (biz)

- {tagadás, elutasítás indulatos kifejezése: nem tudom!}

A nyelv gonosz fegyver. (km) (neutr)

- {rágalmazással, hamis hírek terjesztésével sok bajt okozhatnak másoknak a gonosz emberek}

a nyelvén [a nyelve hegyén] van <vmi> (sz) (neutr)

- szóról, névről vkinek az az érzése, hogy emlékszik rá, mégsem tudja kimondani {vkinek}

a nyelvén a szíve (sz) (neutr)

- őszinte, nyílt ember {vkinek}

a nyelvére jön <vmi> (sz) (neutr)

- vmely szót, nevet keresetlenül kimond {vkinek}

a nyelvére vesz <vkit> (sz) (neutr)

- pletykálni kezd vkiről

a nyelvét élesíti [köszörűli] <vkin> (sz) (neutr)

- csípős, bántó, gúnyolódó megjegyzéseket tesz vkire, rágalmaz vkit

a nyelvét koptatja (sz) (neutr)

- fölöslegesen sokat fecseg

a nyelvével mindent megcsinál (sz) (neutr)

- csak ígéri, hogy megcsinál vmit, valójában azonban semmit sem tesz

a nyelvével vág (sz) (neutr)

- élesen, sértő szándékkal mond vmit

a nyílt színen (sz) (neutr)

- mindenki szeme láttára, nyilvánosan, nem titkolva

a nyomába lép (sz) (neutr)

- a) követni kezdi vkinek a példáját;
- b) vkinek a helyére áll, munkáját folytatja {vkinek}

a nyomába se ér [léphet] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- értékét tekintve vki v. vmi messze elmarad vkitől v. vmitől, össze sem lehet hasonlítani vele {vkinek v. vminek}

a nyomában jár [van] (sz) (neutr)

- szorosán követ(ni szokott) vkit {vkinek}

a nyomain jár (sz) (neutr)

- mint példaképet követ vkit {vkinek}

a nyomára akad [jön v. jut] (sz) (neutr)

- (elrejtett v. eltűnt személyt, dolgot) megtalál {vkinek v. vminek}

A nyomdafesték mindent [sokat] elbír. (hm) (neutr)

- {rosszallás kifejezése: a sajtóban szinte bármit le lehet írni büntetlenül}

a nyomdokába [a nyomdokaiba] lép (sz) (vál)

- vkinek a munkáját folytatja {vkinek}

a nyomdokain jár [<vkinek> a nyomdokait követi] (sz) (vál)

- mint példaképet követ vkit, ugyanazon az úton halad, az ő szellemében cselekszik {vkinek}

a nyúl farkán (is) gombot [csomót] köt (sz) (rég)

- aprólékos, szőrészálhasogató személy

a nyúl viszi a puskát (sz) (szleng), (tréf)

- a) jelentéktelen v. alkalmatlan v. beosztott személy irányítja a dolgok alakulását;
- b) vmi a megszokottal ellentétes módon történik, intéződik

a padot [padokat] koptatja (sz) (neutr)

- iskolába jár

a palástja alatt (sz) (vál)

- vmi által, vmivel takarva, rejtve, védve {vminek}

a pálmát <vkinek> v. <vminek> (oda)ítéli (vál) (sz) (neutr)

- győztesnek hirdeti ki vmiben vkit v. vmit

a panaszára megindul mindenki (sz) (vál)

- mindenki megsajnálja az illetőt {vkinek}

a papagáj szürke galamb <vkihez képest> (sz) (biz), (tréf)

- túl feltűnően, cífrán öltözött személy

A papír türelmes. (km) (neutr)

- {akármilyen ostobaságot v. hazugságot le lehet írni}

a papírkosárba kerül <vmi> (sz) (neutr)

- írásművet válasz nélkül hagynak, elutasítanak, nem közölnék

a papírt sem éri meg <vmi> (sz) (neutr)

- (a szóban forgó írásmű) tartalmilag értéktelen, csekély értékű

a paradicsomban érzi magát (sz) (vál)

- boldogan, gondtalanul él

A parancs az parancs. (hm) (neutr)

- {belenyugvás kifejezése: mást nem lehet tenni, mint engedelmeskedni}

a párkák fonala (sz) (vál)

- az emberi életnek a sors által megszabott folyamata, tartama

a parkett ördöge (sz) (biz), (tréf)

- kiváló táncos

a pártján áll [van] (sz) (neutr)

- támogat vkit, egyetért vkivel (vmely ügyben) {vkinek}

a pártjára áll [kel] (sz) (neutr)

- védelmébe vesz, támogat vkit (vmely ügyben) {vkinek}

a pártját fogja (sz) (neutr)

- a) <vkinek:> védelmébe vesz, támogat vkit (vmely ügyben);
- b) <vminek:> (biz), (tréf) ellop, elcsen vmit {vkinek v. vminek}

A patkányok elhagyják a sülyedő hajót. (hm) (neutr)

- {cserbenhagyás kifejezése: veszély esetén mindig a leghitványabbak, a legaljasabbak menekülnek el elsőként, a többieket magukra hagyva a bajban}

A penész essen belé! (hm) (biz)

- {bosszankodás, mérgelődés kifejezése}

A pénz nem boldogít. (km) (neutr)

- {nem a gazdagság tesz vkit boldoggá}

A pénznek nincs szaga. (km) (neutr)

- {nem számít, hogy milyen forrásból származik a bevétel, csak az a fontos, hogy pénz legyen}

a pénztárcájában hordja az eszét (sz) (neutr)

- gazdag, de ostoba személy

a percei meg vannak számlálva (sz) (neutr)

- halál, pusztulás v. bukás vár vkire v. vmire {vkinek v. vminek}

a percnél él (sz) (neutr)

- csak a jelennek törődik, nem gondol a jövőre

a piacról él (sz) (biz)

- nem mellékes dolog a pénzszerzés vkinek

a pillanat szüleménye (sz) (neutr)

- a helyzetből adódó hirtelen elhatározás, tett

A piros alma is gyakran [lehet] férges. (km) (nép)

- {a szép külső gyakran hitvány belsőt takar}

a pofájába vág <vmit> (sz) (durva)

- kíméletlenül, nyíltan megmond vkinek vmely számára kellemetlen dolgot {vkinek}

a pofájára mászik (sz) (durva)

- megpofoz vkit {vkinek}

a pogány is megszánna <vkit> [még a pogánynak is megesett volna a szíve <vkin>] (sz) (rég)

- nagyon szájalomra méltó

a pokol (mélységes) fenekére kíván [küld] <vkit> (sz) (neutr)

- udvariatlanul elküld, elutasít vkit (, mert az illető nagyon terhére van neki)

A pokol (ország)útja [a pokolba vezető út] (is) jó szándékkal [jóindulattal] van kikövezve. (km) (neutr)

- {az is okozhat kárt, bajt, akit a legjobb szándék vezet, ezért elsősorban nem a szándék, hanem az eredmény alapján kell megítélni a tetteket}

a pokol minden kínját kiállja (sz) (neutr)

- szinte elviselhetetlen fájdalmat, szenvedést érez

a pokolba [a pokolra] jut [kerül] (sz) (vál)

- elkárhozik

a pokolba kíván [küld] <vkit> (sz) (neutr)

- udvariatlanul elküld, elutasít vkit (, mert nagyon terhére van neki)

a pokolra küld <vkit> (sz) (neutr)

- a) megöl vkit;
- b) udvariatlanul elküld, elutasít vkit (, mert nagyon terhére van)

a pokolra süllyed (sz) (ritk)

- nyomorultul elpusztul

A pontosság a királyok udvariassága. (km) (vál)

- {a pontosság az udvariasság alapvető követelménye}

a porból emel fel magához <vkit> (sz) (neutr)

- a legnagyobb nyomorból, a legmegalázóbb helyzetből emel fel vkit

a porondra lép [kiáll a porondra] (sz) (neutr)

- nyíltan vállalja a küzdelmet, nem fél

a prímet [a prímhagedűt] játssza (<vmiben> v. <vhol>) (sz) (vál)

- ő az irányító, a hangadó, a vezér (vmiben v. vhol)

A puding próbája az evés [az, hogy megeszik]. (km) (neutr)

- {csak a gyakorlati kipróbálás során derül ki vmiről, hogy valóban milyen, hogy működik}

a pult alól (sz) (neutr)

- tisztességtelen kedveményként egyes személyek részére félretett árukészletből, titokban (rendszerint saját hasznára is)

a puszta földön (fekszik) (sz) (neutr)

- közvetlenül a földön, nem fekvőhelyen, pokrócon v. szalmán (fekszik)

a rabjául esik (sz) (vál)

- vkinek a hódolója lesz, beleszeret vkibe {vkinek}

a rabjává válik (sz) (vál)

- vkinek v. vminek a hatása, irányítása alól nem tud menekülni {vkinek v. vminek}

a régi [a rendes] kerékvágásba zökken <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) egyszerre visszatér rendes életmódjához, szokásaihoz;
- b) (vmely cselekvés, történés) hirtelen visszatér megszabott folyamatába, rendeződik, újra a szokott menetében halad tovább

a régi dicsőségéből él (sz) (neutr)

- már csak múltbeli eredményeire, érdemeire támaszkodik

a régi szép idők (sz) (neutr)

- a múlt nosztalgikus emléke

A remény hal meg utoljára. (hm) (neutr)

- {bizakodás kifejezése: sosem szabad feladni a reményt}

a rend éber őre (sz) (tréf)

- rendőr

A rest kétszer fárad. (km) (neutr)

- {annak, aki lustaságból nem végez el vmit, gyakran sokkal több munkával kell az elmulasztottakat pótolnia}

A restség az ördög párnája. (km) (neutr)

- {a lustálkodás sok bűnnek a forrása}

a retek is megteremne [kikelne] <vkinek> a kezén [a térdén] (sz) (neutr)

- vastagon fedi a piszok, a kosz vkinek a kezét v. a térdét

A retek reggel méreg, délben éték, este orvosság. (hm) (neutr)

- {étkezési jó tanács kifejezése: reggel nem tanácsos, délben nem árt, este pedig egészséges retket enni}

A rézangyalát (neki)! (hm) (nép), (tréf)

- {enyhe káromkodás, szitkozódás főleg bosszankodás, csodálkozás kifejezéseként}

A rohadt életbe! (hm) (biz)

- {bosszankodás, elégedetlenség, düh kifejezése}

A rosseb tudja! (hm) (durva)

- {tagadás, visszautasítás kifejezése: nem tudom, nem érdekel}

A rossz hír szárnyon jár (, a jó alig kullog). (km) (neutr)

- a) {a rossz hír hamarabb elterjed, mint a jó};
- b) {szívesebben beszélnek az emberek mások hibáiról, bajáról, mint érényeiről, sikereiről}

a rossz nyelvek (szerint) (sz) (neutr)

- a pletykás, rosszindulatú emberek (szerint)

A rossz példa ragadós. (km) (neutr)

- {a rosszat mindig nagyon gyorsan átveszik, megtanulják egymástól az emberek}

a rosszabbik énje (sz) (vál)

- gonoszabb hajlamainak, érzelmeinek összessége {vkinek}

a rovasára ír <vmit> (sz) (neutr)

- hibáztat vkit {vkinek}

a rovasára megy <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek a kárára, hátrányára van vmi {vkinek v. vminek}

a rövidebbet húzza (sz) (neutr)

- (rendszerint két személy közül az egyik) a felmerült ügyben, vetélkedésben, viszályban stb. rosszabbul jár, alulmarad

a saját [a maga] kárán tanul (sz) (neutr)

- az önhibájából elszenvedett veszteség, kellemetlenség óvatossá, elővigyázatossá tesz vkit

a saját farkába harap <vki> v. <vmi> [a kigyó] (sz) (neutr)

- a) (személy) önmagának okoz kárt, cselekedete a visszájára fordul;
- b) (dolog) előlről kezdődik, nem lesz vége, eredménye

a saját kelepccéjébe esik (sz) (neutr)

- a saját maga által gonoszul más számára készített csapda áldozata lesz

a saját lábára áll (sz) (neutr)

- önálló, másoktól (főképp anyagilag) független életet kezd

a saját peccenyéjét süti [sütögeti] (sz) (neutr)

- csak a maga önző érdekével, hasznával törődik

a saját szavát sem érti az ember <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon nagy a zaj vhol

a saját szemüvegén keresztül lát mindent (sz) (neutr)

- másokra nem figyelve mindent a maga szemszögéből lát

a sárban fetreng [hentereg] (sz) (neutr)

- züllött, erkölcstelen életet él

a sárga földig lehord [leszid] <vkit> (sz) (neutr)

- gorombán, durván megszid v. leszid vkit

a sárga földig leissza magát (sz) (neutr)

- az öntudatlanság állapotáig leissza magát

a sarkában jár [van] (sz) (neutr)

- a) kitartóan követ v. üldöz vkit;
- b) megfigyelése, felügyelete alatt tart vkit {vkinek}

a sarkában jár [van], mint az árnyék(a) (sz) (neutr)

- állandóan követ vkit {vkinek}

a sarkára áll (sz) (neutr)

- erélyesen lép fel, öntudatosan szembeszáll vkivel

a sarki fűszeres (sz) (neutr)

- a) kis vegyesbolt tulajdonosa;
- b) olyan személy, akinek mindenről van tudomása, véleménye

A sas nem kapkod legyek után. [A sas nem legyekre vadászik.] (km) (neutr)

- {a nagyok nem foglalkoznak kis dolgokkal}

a sátán cimborája (sz) (neutr)

- alávaló, elvetemült, minden gonoszságra képes gazember

a sátánnal cimborál (sz) (neutr)

- minden gonoszságra képes, s ezáltal mindent el is ér

a sebeit nyalogatja (sz) (neutr)

- a) (verekedés, baleset után) a sérüléseit gyógyítgatja;
- b) (veszekedés, kudarc, csalódás után) lelki fájdalmát enyhíti, próbál vigasztalódni

a segge alá tesz <vmit> (sz) (szleng), (durva)

- (ellenszolgáltatás nélkül) nekiad vkinek vmit, kiszolgál vkit {vkinek}

a segge alatt van <vmi> (sz) (szleng), (durva)

- (ellenszolgáltatás nélkül) a rendelkezésére áll vmi {vkinek}

a seggét nyalja (sz) (durva)

- ellenszenves, szolgálai módon hajbókol, hízeleg vkinek {vkinek}

a semmibe vész <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nyomtalanul eltűnik vki v. vmi

A semminél (ez is) jobb! (hm) (gúny)

- {elégedettség, belenyugvás, vigasztalás kifejezése}

A semminél a kevés is többet ér. (km) (nép)

- {a keveset is meg kell becsülni, mert az is ér vmit}

a semmivel egyenlő <vmi> (sz) (neutr)

- (teljesítmény, eredmény) kevés, értéktelen, jelentéktelen, gyenge

a serpenyőbe dob [rak v. tesz v. vet] <vmit> (sz) (neutr)

- érvként, bizonyítéku előad, felhasznál vmit, ill. a döntést, megítélést befolyásolja vmivel – MEGINDOKOL ???

A show-nak mennie [folytatódnia] kell (tovább)! (hm) (biz)

- {vigasztalás kifejezése: bármi (szörnyű esemény) történt is, az élet nem állhat meg}

a sír szélén áll [van] (sz) (neutr)

- nem sokáig él már

a sírból hoz vissza <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vki már a halálán volt, ill. vmi (pl. versenyben győzelem) már elveszettnek látszott, de végül sikerült megmenteni

a sírját ássa (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek a teljes pusztulását készíti elő {vkinek v. vminek}

a síron túl (sz) (vál)

- a halál után is, örökké

a sivatag hajója (sz) (neutr)

- a teve

A sólyommadárnak nem lesz galamb fia. (km) (rég)

- {a bátor embernek nem szokott a gyereke szelíd v. gyáva lenni}

a sor végén állt, mikor az észet osztogatták (sz) (biz), (tréf)

- nagyon buta

a sorok között olvas (sz) (neutr)

- kitalálja vmely szöveg rejtett értelmét

a sors fintora [iróniája] (sz) (neutr)

- olyan esemény, helyzet, amelyet vmely régebbi helyzettel való ellentéte miatt mintha gúnynak, bosszantásnak szánt volna a véletlen

a sors keze [ujja] (sz) (vál)

- vmely váratlan esemény mint útmutatás, figyelmeztető jel vmely bizonytalanságban

a sorsát megpecsételi <vmi> [<vkinek> v. <vminek> a sorsa meg van pecsételve] (sz) (vál)

- vkinek v. vminek a helyzetét, a jövőjét kedvezőtlen irányba eldönti v. eldöntötte vmi {vkinek v. vminek}

a sorsra bíz <vmit> (sz) (neutr)

- hagyja, hogy a gondviselés, a véletlen döntsön vmiről

A sörnek is (csak) bor az anyja. (hm) (rég)

- {meg lehet inni a sört is, de finomabb ital a bor}

a sötétben bujkál (sz) (neutr)

- (vmely szégyellni való tette, kijelentése miatt) rejtőzködik, kerüli az embereket

a sötétben tapogat(ódzik) (sz) (neutr)

- bizonytalankodva keresi a helyes megoldást

a sötétség anyyala (sz) (vál)

- a) a sátán;
- b) gonosz személy

a sötétség birodalma (sz) (vál)

- a pokol

a sötétség fejedelme (sz) (vál)

- a) a sátán;
- b) gonosz személy

a sötétség fiai [hatalmai] (sz) (vál), (pej)

- nemes emberi törekvések ellenségei

a sötétség országa (sz) (vál)

- a pokol

a sötétség szelleme (sz) (vál)

- a) a sátán;
- b) gonosz személy

a sportok királynője (sz) (neutr)

- az atlétika

A stílus maga az ember. (km) (vál)

- {beszédmódunk, viselkedésmódunk megmutatja, hogy milyenek is vagyunk valójában}

A suszter maradjon a kaptafánál! (hm) (neutr)

- {jó tanács kifejezése: mindenki csinálja csak azt, amihez ért, mással ne foglalkozzon}

A suszternek mindig lyukas a cipője. (km) (neutr)

- {vminek a szakembere gyakran a saját dolgait hanyagolja el, hagyja leromlani}

a szabad ég alatt (sz) (neutr)

- körül nem határolt, be nem zárt területen, térben

A szabály az szabály. (km) (neutr)

- {a szabályokat mindenkinek minden körülmények között be kell tartania}

a szája íze (szerint) (sz) (neutr)

- vkinek a tetszése, ízlése, kedve (szerint) {vkinek}

a szájába adja a szót (sz) (neutr)

- a) vki nyilatkozatának tüntet fel vmit;
- b) megmondja vkinek, hogy mit mondjon (vmire) {vkinek}

a szájába rág <vmit> [<vkinek> a szájába rágja a szót] (sz) (neutr)

- jól megmagyarázza, többször elismétli vkinek, hogy mit kell mondania (vhol, vkinek) {vkinek}

a szájából veszi ki a szót (sz) (neutr)

- vkinek éppen arról kezd beszélni, amiről a másik beszélni akart {vkinek}

a száján van a szó (sz) (neutr)

- már-már kimondaná az adott szót, de hirtelen nem jut eszébe {vkinek}

a szájára jön (egy szó [egy kifejezés]) (sz) (neutr)

- véletlenül, szándéka ellenére kimond vmely szót, kifejezést {vkinek}

a szájára üt (sz) (neutr)

- (e mozdulatával) jelzi elégedetlenségét, megbánását, mert elszólta magát v. mert illetlen dolgot mondott

a szájára üt (sz) (neutr)

- (főként gyereket) illetlen v. modortalan, szemtelen beszédért megfenyít {vkinek}

a szájára vesz a világ <vkit> (sz) (neutr)

- megszólít vkít, pletykálnak vkiről

A szakáccsal nem jó haragban lenni. (km) (neutr)

- {akitől jót vár az ember, azzal jóban kell lenni}

a szakállába dörmög [dűnnyög v. mor(m)og] (<vmit>) (sz) (neutr)

- nem nyíltan, hanem elfojtva fejezi ki bosszúságát, elégedetlenségét

a szálai összefutnak <vhol> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- a) sok részből álló intézmény központi ellenőrzés, irányítás alatt áll;
- b) bonyolult okfejtés összefüggő részletei vmely közös okhoz vezetnek;
- c) bonyolult történet egyes ágai vmely közös eseményt, dolgot, állapotot készítenek elő {vminek}

a számát se (lehet) tudni (sz) (neutr)

- nagyon sok (van vmiből) {vminek}

a számlájára [a számlája terhére] ír <vmit> (sz) (neutr)

- vkít okol, hibáztat vmiért {vkinek}

a száműzetés keserű kenyerét eszi (sz) (vál)

- száműzetésben sínylődik

a szar is ízetlen <vkinek> (sz) (durva)

- mindig mindennel elégedetlen

a szárnya(i) alá menekül (sz) (vál)

- rábízta magát vkinek a védelmére, menedéket keres nála {vkinek}

a szárnya(i) alá vesz [fogad] <vkit> (sz) (vál)

- pártfogásába, oltalmába vesz vkit

a szárnyai alatt él [van] (sz) (vál)

- vkinek az oltalma, védelme alatt él {vkinek}

a szart is megrágja (sz) (durva)

- nagyon fukar

A szart nem [nincs]! (hm) (durva)

- {állítás, javaslat elutasítása: dehogynem v. dehogy nincs!}

a szavába vág [kap] (sz) (neutr)

- vki beszédét közbeszólásával megszakítja {vkinek}

a szavaiba kapaszkodik (sz) (neutr)

- szórszálhasogató módon a mondottak, a szöveg kifejezésein akad fenn {vkinek}

a szavaival élve (sz) (neutr)

- vkinek a szavait idézve {vkinek}

a szavak embere (sz) (neutr)

- ügyesen, választékosan fejezi ki magát

a szavakba kapaszkodik (sz) (neutr)

- szórszálhasogató módon a mondottak, a szöveg kifejezésein akad fenn

a szavakon lovagol (sz) (neutr)

- vmely pontatlan fogalmazásban túlzó, fontoskodó módon hibát keres

a szavát se lehet venni (sz) (neutr)

- nagyon hallgatag {vkinek}

a szebbik nem (sz) (tréf)

- a női nem, a nők összessége

A szegénység nem szégyen (, csak kellemetlen). (hm) (tréf)

- {tréfás önvigasztalás kifejezése, ha nincs vmije az embernek, amire éppen szüksége volna v. ha mások előtt nyilvánvalóan megmutatkozik a szegénysége}

a szekere farkán ül (sz) (rég)

- saját érvényesülése érdekében vkinek a nézeteit hangoztatja, elveit vallja {vkinek}

a szekere rúdját <vmerre> v. <vki,> <vmi> felé fordítja (sz) (nép)

- vmerre készül menni, vhova irányítja az útját

A szekeret is kenni kell. (km) (nép)

- {vmely hivatali ügy elintézéséhez néha pénzzel v. ajándékkal kell megnyerni az illetékeseket}

a szekerét tolja (sz) (neutr)

- (rendszerint önző céllal, tekintélyével, összeköttetései révén) vkit támogat, vkinek az ügyét segíti {vkinek}

a szél sem ér <vkinek> a nyomába (sz) (neutr)

- nagyon gyors(an megy, fut)

a szélrózsa minden irányába [irányából] (sz) (vál)

- mindenfelé v. mindenfelől

a széltől is óv <vkit> (sz) (neutr)

- minden ártalom ellen féltő gonddal óv vkit

A szem a lélek tükre. (km) (neutr)

- {az ember szeméből, tekintetéből rendszerint lelkivilágára is következtethetünk}

a szem rágógumija (sz) (biz), (tréf)

- a televízió

a szemé elé kerül <vki> (sz) (neutr)

- az illető személy látható, megjelenik vhol {vkinek}

a szemé elé tár <vmit> (sz) (neutr)

- kimerítő tájékoztatást ad vmiről {vkinek}

a szemé előtt [látára] (sz) (neutr)

- vki előtt nyíltan, nem titkolva előtte vmit, úgy, hogy láthatja {vkinek}

a szemé előtt elsötétül a világ (sz) (neutr)

- a) szédülés miatt elsötétül a látása;
- b) hirtelen elveszti önuralmát, dühös lesz {vkinek}

a szemé előtt lebeg <vmi> (sz) (neutr)

- mint megvalósítandó feladat áll előtte, célként tűzte ki maga elé {vkinek}

a szemé fénye [világa] (sz) (neutr)

- a) vkinek a látása;
- b) az a személy, akit mindenki másnál jobban szeret, jobban félt {vkinek}

a szemé közé nevet (sz) (neutr)

- válaszként elutasítólag, kihívóan, gúnyosan nevet {vkinek}

a szemé közé néz (sz) (neutr)

- bátran szembenéz vkivel, nem hátrál meg vki előtt {vkinek}

a szemé közé vág <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely kényes, kellemetlen dolgot) nyíltan, bátran – néha már sértő, bántó módon – megmond vkinek {vkinek}

a szemé se rebben (sz) (neutr)

- nyugodtan, a legcsekélyebb idegesség nélkül tesz vmit {vkinek}

a szemébe mond <vmit> (sz) (neutr)

- (általában vmely kényes, kellemetlen dolgot) nyíltan, bátran – néha már sértő, bántó módon – megmond vkinek {vkinek}

a szemébe nevet (sz) (neutr)

- válaszként elutasítólag, kihívóan, gúnyosan nevet {vkinek}

a szemébe néz (sz) (neutr)

- bátran szembenéz vkivel, nem hátrál meg vki előtt {vkinek}

a szemébe ötlík [szökik v. ugrik] <vmi> (sz) (neutr)

- rögtön meglát vmit, feltűnik vmi {vkinek}

a szemébe vág <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely kényes, kellemetlen dolgot) nyíltan, bátran – néha már sértő, bántó módon – megmond vkinek {vkinek}

a szemére hány [vet] <vmit> (sz) (neutr)

- megmondja vkinek, hogy rosszallja vmely tettét, hibáztatja magatartásáért {vkinek}

a szemét se(m) hunyta be [le] (sz) (neutr)

- (egész éjjel) semmit sem aludt

a szemétből [a szeméten] szed fel <vkit> (sz) (neutr)

- züllött életmódból, nyomorúságos (családi) körülményekből kiemel vkit

a szemétdombra kerül <vmi> (sz) (neutr)

- mint értéktelent, divatjamúltat nem használnak tovább vmit

a szemétre dob [hajít v. vet] <vmit> (sz) (neutr)

- mint haszontalant elvet vmit, lemond vmiről

a szemével néz <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek a megítélése, felfogása, ízlése szerint cselekszik, értékkel vmit {vkinek}

a szempillája sem rezdül (sz) (neutr)

- semmiféle érzelmet nem árul el {vkinek}

a szentnek sem (sz) (neutr)

- semmiképpen sem (hajlandó megtenni vmit)

a szerelem gyümölcse (vál) (sz) (neutr)

- a gyermek

a szerelem nyila (sz) (vál)

- a szerelem sebző hatása, szerelembe esés

a szerelem papnője (sz) (szépítő)

- prostituált nő

A szerelem sötét verem. (km) (neutr)

- {a szerelemmel bánat, kínok, nehézségek is együtt járnak}

A szerelem vak. (km) (neutr)

- {aki szerelmes, az rendszerint nem veszi észre a szeretett személy hibáit}

a szerelem záloga (sz) (vál)

- a gyermek

a szerencse <vkihez> pártol [<vki> mellé szegődik] (sz) (neutr)

- alkalmoszerűen v. következetesen kedvez vkinek a szerencse, kedvezően alakulnak vkinek a dolgai

a szerencse fia (sz) (neutr)

- szerencsés ember

A szerencse forgandó. (km) (neutr)

- {sem a kedvező, sem pedig a kedvezőtlen véletlenek nem szoktak tartósan ismétlődni}

a szerencse kereke [szekere] (sz) (vál)

- a gyorsan beköszöntő, de könnyen múló siker, a gyakran kedvező, de általában változékony sors

a sziklából is vizet facsar (sz) (ritk)

- minden lehetőséget ki tud használni

a színe elé járul (sz) (vál)

- vki előtt megjelenik {vkinek}

a színét sem látta (sz) (neutr)

- egyáltalán nem látott vkit v. vmit, nem ismeri {vkinek v. vminek}

a színfalak mögött (sz) (neutr)

- (cinkos módon) a nyilvánosság kizárásával, a háttérben

a szívbaj kerülget <vkit> (sz) (biz)

- megijed, megdöbben

a szíve bálványa (sz) (vál)

- vkinek a megkülönböztetett szeretetével körülvelt személy {vkinek}

a szíve csücske (sz) (tréf)

- vkinek a kedvence, vki számára a legkedvesebb személy {vkinek}

a szíve hölgye (sz) (biz), (tréf)

- vkinek a szerelmese {vkinek}

a szíve megszűnik dobogni (sz) (vál)

- meghal {vkinek}

a szíve vágya (sz) (vál)

- legkedvesebb, leghőbb vágya {vkinek}

a szíve választottja (sz) (vál)

- vkinek a szerelmese, imádottja {vkinek}

a szívébe férkőzik (sz) (vál)

- rendszerint leplezett eszközökkel és csalárd szándékkal eléri, hogy vki barátságába, bizalmába fogadja {vkinek}

a szívébe lopja magát (sz) (neutr)

- megszeretteti magát vkivel {vkinek}

a szívébe markol [nyilallik] <vmi> (sz) (vál)

- vmi nagyon megdöbrent, megráz, meghat, elszomorít vkit {vkinek}

a szívébe vés <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon megjegyez vmit

a szívéhez nő <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon megszeret, megkedvel vkit v. vmit {vkinek}

a szíveket és a veséket vizsgálja (sz) (vál)

- a legtitkosabb gondolatokat, érzéseket vizsgálja

a szívére beszél (sz) (neutr)

- érzelmeire hatva rábeszél vkit vmire {vkinek}

a szívére hallgat (sz) (neutr)

- döntésében érzelmei és nem az esze vezérlik

a szívére megy <vmi> (sz) (neutr)

- (pl. idegeskedés) vkinek a megbetegedését v. a halálát okozza {vkinek}

A szíves marasztalást nem kell [ne tessék] komolyan venni! (hm) (neutr)

- a) {az olyan házigazda jellemzése, aki nem vendégszeretetből, hanem csak udvariasságból marasztalja a vendéget};
- b) (tréf) {indulásra, távozásra való biztatás kifejezése: most már lehet hazamenni}

a szívét eltölti (sz) (vál)

- a) <vmi:> szinte teljesen lefoglal, hatalmába kerít vkit vmely érzés;
- b) <vmi<vel:> vmely mélyre ható érzést kelt vkiben {vkinek}

a szívét nyomja <vmi> (sz) (neutr)

- bánt, elkésérít vkit vmi {vkinek}

A szó elrepül, az írás megmarad. (km) (neutr)

- {az írásbeli megállapodás megbízhatóbb, mint a szóbeli}

A szó köztünk maradjon! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ne szólj másnak arról, amit mondtam, legyen ez a kettőnk titka!}

a szó szoros értelmében (sz) (neutr)

- a) a szó eredeti, elsődleges, nem átvitt jelentésében;
- b) valósággal, igazában véve

a szó(nak a) legrosszabb értelmében (sz) (neutr)

- rosszálló értelemben, a lehető legrosszabbra gondolva

a szobát őrzi (sz) (biz)

- betegség miatt nem hagyhatja el a szobát, nem mehet a szabad levegőre

a szokás hatalma (sz) (neutr)

- a megszokás (ereje)

A szomszéd rétje [fűje v. kertje] mindig zöldebb. (km) (neutr)

- {a másé mindig szebbnek, jobbnak tűnik fel, mint a magunké}

a szőnyeg alá seper [söpör] <vmit> (sz) (neutr)

- (pl. nézeteltérést, problémát) a kedvező látszat megőrzése céljából leplez, titkol

a szőnyeg szélén áll (sz) (neutr)

- szidást, dorgálást kap, felelősségre vonnak vkit vmiért

a szűkebb hazája (sz) (neutr)

- vkinek a szülőföldje {vkinek}

a szűkebb pátriája (sz) (neutr)

- vkinek a szülőföldje {vkinek}

A szükség nagy úr. (km) (neutr)

- {vminek a hiánya olyan dolgok megtételére kényszerítheti az embert, amelyeket egyébként semmiképp nem tenne meg}

a szükségből erényt csinál [kovácsol] (sz) (neutr)

- kellemetlen, kényszerű helyzetet ügyesen kihasználva azt a saját javára fordítja

a szükséges rossz (sz) (neutr)

- kellemetlen, sőt káros, de a dolgok rendjénél, természeténél fogva elkerülhetetlen dolog

a szürke hétköznapi (sz) (neutr)

- az élet élmény nélküli, egyhangú, egyforma, hosszabb-rövidebb szakaszai

a taccsvonalon (kívül) áll [a taccsvonalra kerül] (sz) (neutr)

- mellőzött v. kilátástalan helyzetbe kerülve kívülről szemléli az eseményeket, nincs befolyása rájuk

a taccsvonalra szorít [tesz] <vkit> (sz) (neutr)

- mellőz, kedvezőtlen, kilátástalan helyzetbe hoz vkit

a tagadás szelleme (sz) (vál)

- a) az embernek az a késztetése, hogy szeret tagadni;
- b) az örök ellenszegülés megszemélyesített alakja (pl. Lucifer)

a taláros testület (sz) (neutr)

- az alkotmánybíróság

a talpára ugrik (sz) (neutr)

- a) gyors mozdulattal talpon terem;
- b) (átmeneti vereség, csapás után) szellemi v. testi képességeit újra mozgósítja, összpontosítja

a talpát nyalja (sz) (pej)

- elvtelenül hízeleg vkinek {vkinek}

a távozás hímes mezejére [(durva) hímes vesszejére v. hímveszejére] lép (sz) (tréf)

- eltávozik

A te anyád! (hm) (szleng), (durva)

- {visszavágás sértésre}

A tehenet először etetni kell, és csak utána lehet fejni. (km) (neutr)

- {előbb be kell ruházni vmibe, hogy az később hasznot is hozzon}

a teknősbéka agár <vkihez képest> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon lassú személy

A téma az utcán hever (, csak le kell hajolni érte). (hm) (neutr)

- {{újság}íróknak, riportereknek szóló figyelmeztetés: a legérdekesebb témákat a mindennapi életből kell ellesni}

A téma befejezve [lezárva]! (hm) (biz)

- {leintés kifejezése: hagyjuk abba a beszélgetést, a vitát}

a temetőben pihen (sz) (vál), (szépitő)

- meghalt

a templom mellé jár (sz) (nép), (tréf)

- kocsmázik

A tények makacs dolgok. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: a tények mindig az igazságot mutatják}

a tenyerébe csap (sz) (neutr)

- üzletet, egyezséget v. fogadást köt (, és ennek megerősítéseként nagy lendülettel kezét is fog vkivel) {vkinek}

a tenyeréből eszik (sz) (neutr)

- a) tetszés szerint bánnak vkivel, kihasználnak vkit;
- b) nagyon szelíd ember, akit megbecsülnek, akivel jól bánnak {vkinek}

a tenyeréből etet <vkít> (sz) (neutr)

- a) tetszése szerint bánik vkivel, kihasznál vkit;
- b) megbecsül vkit, jól bánik vkivel

a tenyeréből olvas (sz) (neutr)

- (babonás hiedelem alapján) a tenyér vonalaiból következtet vkinek a jövőjére {vkinek}

a teremtés koronája (sz) (tréf)

- a férfi

a térfelén pattog [van] a labda (sz) (biz)

- az illetőnek kell (előbb) cselekednie {vkinek}

a terhére esik [van] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy v. cselekvés, állapot) nehezen elviselhető, alkalmatlan vkinek;
- b) vmi nagy erőfeszítésébe kerül vkinek, nehezen, nem szívesen csinál vmit {vkinek}

a terhére ír [ró] <vmit> (sz) (neutr)

- vmely helytelen magatartásért v. rossz cselekedetért hibáztat, elmarasztal vkit {vkinek}

a természet (lány) öle (sz) (vál)

- a szépnak látott, kellemes tartózkodási helynek érzett természet

a természet adománya (sz) (vál)

- vele született rendkívüli testi v. lelki tulajdonság, adottság, rátermettség, képesség

a természet parancsa (sz) (vál)

- a természeti törvény szükségszerűsége

a test kívánságai (sz) (neutr)

- a testi élvezetek

a teste a földé (sz) (vál)

- meghalt, eltemették {vkinek}

a testére van szabva <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ruha) a testre szorosan rásimul, testhez álló;
- b) (szerep, feladat) vkinek a személyiségéhez illik, annak megfelel, testhezálló {vkinek}

A tétlenség az ördög párnája. (km) (neutr)

- {a semmittevés bűnre visz}

A tett az első, a szó a második. (km) (nép)

- {előbb cselekedjünk, s csak azután beszéljünk róla}

a tettek embere (sz) (vál)

- olyan ember, aki keveset beszél, de sokat és határozottan cselekszik

a tettek mezejére lép (sz) (vál)

- (határozottan) cselekedni kezd

a tiszta vizet is megszíri (sz) (ritk)

- a) kicsinyes;
- b) fősvény

A tisztaság fél egészség. (km) (neutr)

- {egészségünket szolgáljuk azzal, ha tisztán tartjuk magunkat és környezetünket}

a Tisztelt Ház (sz) (vál)

- a parlament

A tisztességes ember megőszül, a huncut megkopaszodik. (km) (tréf)

- {csipkelődésképpen mondják a kopasz embernek}

A titkot a tyúk is kikaparja. (km) (nép)

- {nincs olyan titok, amely idővel ki ne tudódna}

a tizenkettedik [huszonnegyedik] órában (sz) (neutr)

- közvetlenül vmely baj, kellemetlenség bekövetkezése előtt, az utolsó pillanatban

A tojás a tyúkot tanítja. (hm) (rég)

- {olyan személyre mondják, aki tapasztalatlan, kezdő létére nála jóval tapasztaltabbat bírál}

a tollára jön (sz) (neutr)

- vmi témának, megírni valónak kínálkozik {vkinek vmi}

a torkába [a torkára] fojtja [forrasztja] a szót [a nevetést] (sz) (neutr)

- (hirtelen ijedséget, meglepetést keltve) elhallgattat vkit {vkinek}

a torkában [a torkán] akad [reked] a hang [a szó] (sz) (neutr)

- izalmában, félelmében nem tud megszólalni {vkinek}

a torkában dobog a szíve (sz) (neutr)

- nagyon megijed {vkinek}

a torkában érzi a gyomrát (sz) (neutr)

- annyira megijed v. fél, hogy szinte fulladozni kezd

a torkán (van) a kés (sz) (neutr)

- közel van a tönkremenéshez, a halálhoz {vkinek}

a torkán akad <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek vmely feladat túl nagy, nem tudja megoldani {vkinek}

a torkára forr a szó (sz) (neutr)

- megdöbbenésében v. ijedtében nem tudja kimondani azt, amit akart {vkinek}

a torkára teszi a kést (sz) (neutr)

- olyan helyzetbe kényszerít vkit, amelyből nincs menekvés, kibúvó {vkinek}

a torkát kenegeti (sz) (biz), (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

a torkát köszörüli (sz) (neutr)

- a) krakógó v. köhécselő hangot hallatva tisztítja a torkát;

- b) szólni készül

a torkát locsolgatja [öntözi v. öblíti] (sz) (biz), (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

a torkát reszeli (sz) (neutr)

- a) krákogó v. köhécseelő hangot hallatva tisztítja a torkát;
- b) szólni készül

a torok kéményseprője (sz) (neutr)

- a Negro cukorka

a torta felosztása (sz) (biz)

- vmely nyereség, tisztség v. hatáskör (adott arányban és gyakran cinkos megegyezésen történő) szétosztása

A többi néma csend. (hm) (neutr)

- a) {annak kifejezése, hogy vki pályája, sorsa szomorúan v. drámaian végződik};
- b) {csalódottság kifejezése: a többiek nem érnek semmit sem}

A többség dönt [győz]. (km) (neutr)

- {a többség akaratának kell érvényesülnie}

A tők is este virágzik. (hm) (nép)

- a) {szépitkezés kifejezése: nő este csinosítja ki magát, estére öltözik fel szépen};
- b) {olyan idősező férfire mondják, aki még a nők után fut}

a tönk szélén áll [van v. a tönk szélére jut] (sz) (neutr)

- anyagilag (majdnem) tönkremegy

a tönk szélére juttat [sodor] <vkit> (sz) (neutr)

- anyagilag (majdnem) tönkreteveszt vkit

A törpe csak törpe marad, ha a hegy tetejére áll is [ha a bércezen áll is]. (km) (rég)

- {a tehétségtelen embert a nagy rang, méltóság sem teszi értékeesebbé, kiválóvá}

a történelem kereke (sz) (vál)

- az idő feltartóztatlan haladása, az időbeli változás, fejlődés

a történelem szemétdombja (sz) (vál)

- bukott politikusok, ill. értéktelen politikai eszmék gyűjtőhelye

a történelem szemétdombjára kerül <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- politikai figura v. eszme többé nem játszik történelmi fontosságú szerepet

a történelmi hűség kedvéért (sz) (vál)

- figyelembe véve a történeteket, a tényeket

a törvény betűje (sz) (neutr)

- a törvény szó szerinti értelmezése, gépies alkalmazása

a törvény őre (sz) (neutr)

- a törvények betartását felügyelő személy

A tromfot tromffal szokták leütni. (km) (rég)

- {a sértést, a bántalmat hasonló sértéssel, bántalommal szokták megtorolni}

a tucatban a tizenharmadik (sz) (tréf)

- olyan személy, aki teljesen felesleges vhol

a tudás fája (sz) (vái)

- (a Biblia szerint) a mindentudást adó gyümölcsöt termő édenkerti fa

A tudás hatalom. (km) (neutr)

- {a tudással jelentős erő, befolyás birtokában van az ember}

A tudományt nem vékával mérik. (km) (nép)

- {a tudást nem lehet pénzért megvenni, meg kell dolgozni érte}

a tudomására jut <vmit> (sz) (neutr)

- megtud vmit {vkinek}

a tudomására juttat <vmit> (sz) (neutr)

- módját ejti, hogy az illető megtudjon vmit {vkinek}

a túlsó part (sz) (vái)

- a halál, a másvilág

A túrórt nem [nincs]! (hm) (szleng), (durva)

- {állítás megcáfolása: dehogynem v. dehogynincs!}

A túrórt! (hm) (szleng), (durva)

- {beszéd, kérés durva elutasítása (, mert az elfogadhatatlan), ill. tagadás kifejezése}

A tűz eméssze(n) meg! (hm) (neutr)

- {átkozódás kifejezése: pusztuljon v. pusztulj el!}

a tűz martalékaul esik [a tűz martalékává válik] <vmit> (sz) (neutr)

- (épület) teljesen leég, megsemmisül a tűzben

a tűzzel játszik (sz) (neutr)

- veszedelmes, kockázatos módon cselekszik, él

A tűzzel nem jó játszani. (km) (neutr)

- a) {ostobaság ok nélkül kihívni magunk ellen a veszélyt};
- b) {az olyan szerelmi kaland is veszélyessé válhat, amely eleinte teljesen ártalmatlannak látszik}

a tyúk is kikapar <vmit> (sz) (nép)

- hamar kiderül, könnyen megtudnak vmit

a tyúkszemére lép [hág v. tapos] (sz) (biz)

- szavaival v. tetteivel kínos, kellemetlen helyzetbe hoz vkit, fájó pontját érinti {vkinek}

a vádlottak padján ül (sz) (neutr)

- ő a vádlott

a vádlottak padjára ültet <vkit> (sz) (neutr)

- bíróság elé állít vkit

A vak is azt mondta, majd meglátjuk (, aztán mégse(m) látta meg). (hm) (tréf)

- {bizalmatlanság kifejezése: nem szabad az olyan ígéretben bízni, amelyet a „Majd meglátjuk.” mondattal vezetnek be}

a vakvilágba beszél (sz) (neutr)

- felelőtlenül, meggondolatlanul, összevissza beszél

a választott nép [isten választott népe] (sz) (vál)

- a zsidó nép

a vállán emelkedik (sz) (vál)

- más ereje, tehetsége, munkája révén jut előre {vkinek}

a vállára rak <vmit> (sz) (neutr)

- vmely tehernek, feladatnak elviselésére kényszerít vkit {vkinek}

a vállára vesz <vmit> (sz) (neutr)

- vmely terhet, feladatot elvállal

A változatosság gyönyörködtet. (km) (neutr)

- {bárminemű változatosság jó hatással van az emberre}

a változatosság kedvéért (sz) (neutr)

- az egyhangúság megtörése érdekében

a várakozás álláspontjára helyezkedik (<vmivel kapcsolatban>) (sz) (neutr)

- (döntését halogatva) jobbnak látja nyugodtan kivárni az események végét

a varjú sem károg <vki> (sz) (neutr)

- után senki sem sajnálja vkinek az eltávozását v. a halálát

a város szíve (sz) (vál)

- a belváros, a városközpont

a vasat is megemésztené (sz) (neutr)

- vkinek olyan jó gyomra van, hogy a legnehezebb étel sem árt meg neki

a vasszeget is megenné (, olyan éhes) (sz) (neutr)

- nagyon éhes, nagyon jó étvágya van

a végére jár (sz) (neutr)

- a) kipuhatól, felderít, kinyomoz vmit;
- b) (pénzt, vagyont) elpazarol {vminek}

a végét járja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ember, állat) haldoklik, kimúlóban van;
- b) (főleg fogyó anyag) fogytán van

a végletekig (sz) (neutr)

- nagyon nagy, olykor már túlzott v. veszélyes mértékben

a végső [az utolsó] akkord (sz) (neutr)

- a befejező mozzanat

a végső [az utolsó] ítélet (sz) (vál)

- a világvégét jelentő bibliai ítélet, isten ítélkezése az emberek fölött

a végső akarata (sz) (vál)

- vkinek a végrendelete, ahogyan végrendelkezik {vkinek}

a végsőket rúgja (sz) (biz)

- a) fogytán levő életerejének utolsó megnyilvánulását adja;
- b) (társadalom, társadalmi osztály, réteg, intézmény) fennmaradására utolsó erőfeszítéseket tesz, közel van a megszűnéshez, a teljes pusztuláshoz

a végsőre szánja el magát (sz) (neutr)

- olyan elkeseredett lépésre határozza el magát, amit máskor nem tenne meg

a végzet asszonya [embere] (sz) (vál)

- olyan személy, aki tulajdonságai, tettei, szerepe folytán balszerencsét, az elkerülhetetlen bukást hozza

a végzet hatalma (sz) (neutr)

- a sors rendeltetése

A végzetét senki sem kerülheti el. (hm) (neutr)

- {bukás, végzet kifejezése: aminek meg kell történnie, az előbb vagy utóbb mindenkivel meg is történik}

a velejére tapint (sz) (neutr)

- a kérdés, az ügy leglényegesebb pontjára mutat rá {vminek}

a vér <vkinek> a fejébe tódul (sz) (neutr)

- elfog vkit az indulat, a düh

a vér <vkinek> az arcába szökik (sz) (neutr)

- a) (szégyenében) elpirul;
- b) mérges, dühös lesz

A vér nem válik vízzé. (km) (neutr)

- a) {mindenki inkább a rokonaihoz húz, mint idegenekhez};
- b) {senki sem tagadhatja meg az alaptermészetét}

a vér szava (sz) (neutr)

- a) a vérségi, rokoni kötelék;
- b) a nemi vonzalom, a szerelem ereje

a vére <vkinek> a fejére száll (sz) (vál)

- vkinek (főleg gyilkosság általi) haláláért bűnhődik {vkinek}

a vére <vkinek> a kezén szárad (sz) (vál)

- vétkes vkinek a megölésében {vkinek}

a vére csörgedezik [folyik] <vkinek> az ereiben (sz) (neutr)

- vki vkinek az őse, az ő jellemvonásai ütődnek ki rajta {vkinek}

a vére hajt <vkít> (sz) (neutr)

- erős nemi vágy tart hatalmában vkit

A veréb is madár. (km) (neutr)

- {mely dolognak, fajtának, típusnak nemcsak a legszebb, legjellemzőbb egyedei értékesek}

a verebek is csiripelnek <vmit> (sz) (biz)

- már mindenki tud, beszél vmiről

a vérében van <vmi> (sz) (neutr)

- a) örökölt hajlama v. családi, társadalmi megszokás folytán ösztönszerűen tesz v. szokott tenni, cselekedni vmit;
- b) vmely helyzetben ösztönösen a legcélszerűbben tud tenni vmit {vkinek}

a vérén hízik (sz) (neutr)

- vkinek az erejét kíméletlenül kihasználva, kizsákmányolva gazdagodik {vkinek}

a véres valóság (sz) (biz), (tréf)

- a nem szépített valóság, helyzet

a vérét adja <vmiért> (sz) (vál)

- meghal, az életét is feláldozza vmiért

a vérét ontja <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- harcban elesik, meghal vkiért v. vmiért

a vérét szívja (sz) (neutr)

- kihasznál vkit {vkinek}

a vérévé válik <vmi> [átmegy <vkinek> a vérébe <vmi>] (sz) (neutr)

- szokásává lesz, természetévé, megszokott tulajdonságává válik vmi {vkinek}

A vérfagyasztó vizontlátásra! (hm) (biz), (tréf)

- {búcsúzáskor használt szellemeskedő köszönés}

a veséjébe lát (sz) (neutr)

- kitalálja legtitkosabb gondolatait is {vkinek}

a veséjében olvas (sz) (neutr)

- ismeri legtitkosabb gondolatait is {vkinek}

a vesztébe rohan (sz) (neutr)

- (önmagának jelentős károkat okozva, esetleg életét is veszélyeztetve) felelőtlen viselkedésével megállíthatatlanul halad a bukás felé

a vesztét érzi (sz) (neutr)

- esztelenül, féktelenül viselkedik

A viccet félretéve! (hm) (biz)

- {helyzet, kijelentés komolyságának nyomatékosítása: komolyan mondom, nem tréfálok}

a vihar előszele (sz) (neutr)

- a valódi, komoly vita, veszekedés előjelei

a világ folyása (sz) (neutr)

- az események, a változások megszokott rendje, sora

A világ forog tovább. (hm) (neutr)

- {annak megállapítása (gyakran biztatásként), hogy egy kedvezőtlen esemény ellenére minden megy tovább a maga megszokott módján}

a világ hét csodája (sz) (neutr)

- az ókor hét nevezetes építménye, amely nagyságával, nagyszerűségével bámulatot keltett

a világ közepe (sz) (neutr)

- a) az a hely, amelyet vki bizonyos szempontból a legfontosabbnak tart;
- b) vmely közösségben a legfontosabb személy, aki az érdeklődés középpontjában áll

a világ nyolcadik csodája (sz) (neutr)

- egyedülállóan csodálatos dolog, esemény v. rendkívüli képességekkel rendelkező személy

a világ összedőlhet <vkitől> v. <vki> (sz) (neutr)

- miatt nem törődik semmivel, nem érdekli semmi

a világ rosszsa (sz) (nép)

- romlott, züllött, hitvány ember, főleg férfi

a világ szája (sz) (neutr)

- az ismerősök rosszindulatú pletykálkodása

a világ szájára ad <vkit> (sz) (neutr)

- alkalmat ad rá, hogy vkiről pletykáljanak

a világ szájára kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- pletyka tárgya lesz vki v. vmi

a világ teremtése óta (sz) (neutr)

- nagyon régóta

a világ teremtésén kezd <vmit> (sz) (neutr)

- (az előadandók előzményeiben) nagyon távolról kezd, nagyon messzire megy vissza

a világ vége (sz) (neutr)

- igen távoli, eldugott hely

a világ végéig (sz) (neutr)

- nagyon sokáig

a világ végén (sz) (neutr)

- nagyon messze

a világba beszél (sz) (neutr)

- felelőtlenül, meggondolatlanul, összevissza beszél

a viláért [a világ minden kincséért] se(m) (sz) (neutr)

- semmiképpen se(m), egyáltalán nem

a világot jelentő deszkák (sz) (vál)

- a színpad

a viselt dolgai (sz) (neutr)

- a) a vkivel megtörtént (kalandos) esetek;
- b) vkinek a szégyellni való tettei {vkinek}

a vizály almája (sz) (vál)

- vmely vizályt v. nézeteltérést kiváltó ok

a visszájára fordít <vmit> (sz) (neutr)

- (tervet, szándékot, helyzetet) az ellenkezőjére változtat, eredeti mivoltát meghamisítja

a visszájára fordul [sül el] <vmi> (sz) (vál)

- (terv, szándék) a várttal, a kívánttal ellentétes eredményt hoz

a víz alá nyom <vkit> (sz) (neutr)

- nehéz helyzetbe hoz vkit

a víz se mos le <vkiről> <vmit> (sz) (neutr)

- vmely gaztett, szégyenletes cselekedet örökre az ő nevéhez kapcsolódik

A vízbefúló a szalmazálishoz is kapkod. (km) (nép)

- {aki nagy bajban van, válogatás nélkül mindennel megpróbálkozik, amitől csak segítséget remél}

A vízcsapból is ez folyik! (hm) (biz)

- {megelégedés kifejezése: állandóan csak ezt hallani, mindenki erről beszél}

a vizek útonállója (sz) (neutr)

- a csuka

a vonásaiban fürkészi [<vkinek> a vonásait fürkészi] (sz) (vál)

- vkinek az arcáról szeretné leolvasni annak véleményét, hangulatát {vkinek}

a zápfogára is kevés <vmi> (sz) (nép)

- (ennivaló) vkinek nagyon kevés {vkinek}

a zászlaja alá áll (sz) (neutr)

- vkihez pártol, vmely mozgalomnak a híve lesz {vkinek}

a zászló(k) alá szólít <vkit> (sz) (neutr)

- fegyverbe, harcra hív vkit

a zöld szemű szörny (sz) (vál)

- a féltékenység

a zöld szemű szörnyeteg (sz) (vál)

- a féltékenység

a zsebe bán <vmit> (sz) (neutr)

- neki kell vmit megfizetnie {vkinek}

a zsebében van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki vkinek anyagilag lekötöztette, függ tőle (, mert sokkal tartozik neki);
- b) vmi vkinek a birtokában van, rendelkezik vele {vkinek}

a zsebére megy <vmi> [zsebre megy <vmi>] (sz) (neutr)

- anyagilag felelős vmiért, neki kell fizetnie vmiért {vkinek}

a zsigereiben érez <vmit> (sz) (neutr)

- főleg vmi jövőbeni történést (gyakran közelgő veszélyt) előre megérez

a zsírján él [élősködik v. hízik] (sz) (neutr)

- vkinek a munkájából tartja fenn magát, annak révén él és gyarapodik {vkinek}

a zsoldjában áll (sz) (neutr)

- meggyőződés nélkül, csupán anyagi előnyökért szolgál vkit {vkinek}

a(z eleven) húsába vág <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon érzékenyen érint vkit vmi {vkinek}

a(z utolsó) szalmaszálba is [minden szalmaszálba] belekapaszkodik (, mint a vízbefúló) (sz) (neutr)

- a bajban minden eszközt felhasznál, még az utolsó, legkisebb lehetőséget is megragadja

a(z utolsó) szalmaszálba is [minden szalmaszálba] belekapaszkodik [fűhöz-fához kap(kod) v. fűbe-fába kapaszkodik], mint a vízbefúló (sz) (neutr)

- a bajban minden eszközt felhasznál, még az utolsó, legkisebb lehetőséget is megragadja

A(zt a hét) szentségét [szentségit]! (hm) (durva)

- {rosszallás, felháborodás kifejezésére használt káromkodás}

A(zt a keserves) mindenségit! (hm) (biz)

- {felháborodás, meglepetés, megdöbbenés kifejezése}

A(zt a) nemjóját! (hm) (nép)

- {rosszallás, felháborodás kifejezése}

A(zt a) teremburáját! (hm) (tréf)

- {rosszallás, felháborodás tréfás kifejezése}

A(zt a) teremtését [teremtését]! (hm) (biz)

- {rosszallás, felháborodás kifejezése}

abban a hiszemben (sz) (neutr)

- azt gondolva, úgy vélekedve

abban a hiszemben van, hogy ... (sz) (neutr)

- tévesen azt hiszi, hogy ...

abban a hitben (sz) (neutr)

- azt gondolva, úgy vélekedve

abban a hitben van, hogy ... (sz) (neutr)

- tévesen azt hiszi, hogy ...

abban a minutumban (sz) (biz)

- azonnal, rögtön

Abból (ugyan) nem eszik [eszel]! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nem kap(sz) belőle, abból nem lesz semmi!}

Abból ugyan nem pipál! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: abban nem lesz része, azt nem kapja meg}

ablak a világra (sz) (neutr)

- (jó) lehetőség arra, hogy magunkat (környezetünket, országunkat) a külvilágnak bemutassuk, ill. a külvilágról tájékozódhassunk

Ábrahám kebele (sz) (rég), (vál)

- a mennyország, a túlvilági boldogság

ábrázatot vág (<vmihez>) (sz) (neutr)

- vmilyen arckifejezést ölt {vmilyen}

ad [lehabar] egy susnyákot <vkinek> (sz) (szleng)

- pofon vág vkit

ad [leken v. lekever] egy taslit <vkinek> (sz) (biz), (tréf)

- megpofoz, pofon vág vkit

ad <vki> testének [ad a testének] (sz) (biz)

- (meg)ver vkit

ad <vki> v. <vmi> pofájának [ad a pofájának] (sz) (durva)

- a) (meg)ver vkit;

- b) megtorol vkin vmit;
- c) (ritk) keményen nekilát vmilyen munkának

ad <vkinek> a pofájára (sz) (durva)

- a) (meg)ver vkit;
- b) megtorol vkin vmit

ad <vkinek> a szavára (sz) (neutr)

- vkinek a véleményét figyelembe veszi, értékeli

ad a divatnak (sz) (biz)

- kiöltöz(köd)ik, divatosan öltözik

ad a kultúrának (sz) (szleng)

- színházba megy

ad a munkának (sz) (biz)

- (megerőltetően és/vagy kényszerből) dolgozik

ad a napnak (sz) (biz)

- napozik

ad a szarnak egy pofont (sz) (durva)

- haszontalan, hiábavaló dolgot cselekszik

ad abszurdum (visz <vmit>) (sz) (neutr)

- a képtelenségig, a végsőkéig elmenve (eltúloz vmit, kimutatja vminek ellentmondásos voltát)

ad acta tesz (<vmit>) (sz) (neutr)

- (ügyiratot, ügyet) végérvényesen elintéztnek, befejeztnek tekint

ad egy flemmet <vkinek> (sz) (rég), (szleng)

- megpofoz, pofon vág vkit

ad egy frászt <vkinek> (sz) (biz)

- megpofoz, pofon vág vkit

ad egy fülest <vkinek> (sz) (biz)

- pofon vág vkit

ad egy kis kakaót <vminek> (sz) (szleng)

- a) (rádiót, magnót) felhangosít;
- b) (autót, motort) (fel)gyorsít

ad egy kis kaksit <vminek> (sz) (szleng)

- a) (rádiót, magnót) felhangosít;
- b) (autót, motort) (fel)gyorsít

ad egy nyaklevest <vkinek> (sz) (biz), (tréf)

- megpofoz, pofon vág vkit

ad egyet <vkinek> (, hogy a fal adja a másikat) (sz) (biz)

- jól pofon vág vkit

ad egyet <vkinek> [akkora pofont ad <vkinek>],> hogy a fal adja a másikat (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont ad vkinek

ad magára (sz) (neutr)

- törődik a külsejével, ill. a róla kialakult képpel

Ádámnál és Évánál [Ádámon és Éván v. Ádám-Évától] kezd <vmit> (sz) (neutr)

- messziről kezdve, hosszasan mesél el vmit

Ádámról, Éváról rokonok [rokonok Ádámról, Éváról] (sz) (neutr)

- távoli rokonságban vannak

adatik tudtára [tudtára adatik] mindenkinek (sz) (ritk)

- (hír) mindenkinek szól, mindenkinek meg kell tudnia

ádáz harcot folytat <vkivel> (sz) (neutr)

- ellenséges, gyűlölködő viszonyban van vkivel

Add (meg) uram isten, de (most) mindjárt [hamar v. rögtön]! (hm) (gúny)

- {türelmetlenkedő ember csúfolása}

Add [adja] be másnak ezt a tésztát! (hm) (ritk), (szleng)

- {hitetlenkedés kifejezése: ezt hitesd v. hitesse el mással!}

Add meg a császárnak, ami a császáré, és istennek, ami istené. <km> (km) (neutr)

- {mindenkinek meg kell adni azt, ami neki jár}

Addig egyél, amíg van mit. (hm) (tréf)

- {étek tréfás kínálása}

Addig hajlítsd a fát, amíg fiatal! (km) (nép)

- {fiatal korában lehet v. kell nevelni az embert}

Addig jár a korszó a kútra, míg el nem török. (km) (neutr)

- {addig játszik az ember a veszéllyel, míg a végén ráfizet}

Addig nyújtózz [nyújtózkodj], ameddig a takaró(d) ér! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: számolni kell a lehetőségekkel, ne költsünk anyagi erőnkön felül!}

Addig nyújtózz(ál), míg [ameddig] a lepedő ér. (hm) (nép)

- {figyelmeztetés kifejezése: nem szabad többet költeni, mint amennyit anyagi lehetőségünk megenged}

Addig üsd [verd] a vasat, amíg meleg! (km) (neutr)

- {addig kell a kínálkozó alkalmat kihasználni vminek a megvalósításán fáradozni, amíg kedvező a helyzet}

Adj a tónak szállást, kiver a ház(ad)ból. (km) (rég)

- {a hálátlan ember a jótettet gyakran álnoksággal viszonzza}

Adj egy kis kakaót (neki)! (hm) (szleng)

- {munkára, erőfeszítésre való biztatás kifejezése}

Adj' isten! (hm) (neutr)

- {köszöntés, üdvözlés kifejezése}

Adja (majd) még alább [lejjebb v. olcsóbban] is. (hm) (neutr)

- {megnyugtató kifejezés: a körülmények megváltozásával nem lesz vki mindig ilyen gögös, fölényes, követelődző, igényes}

adja a bankot (sz) (biz)

- fölényesen, nagyképűen viselkedik, henceg

adja a lapot (sz) (biz)

- (főleg nézéssel) szexuális közeledésre biztat

adja a nagyot (sz) (biz)

- nagyképűsködik, fölényeskedik

adja a szentet (sz) (neutr)

- szenteskedik, nagyképűen megbotránkozik vmin

adja a zslugát (sz) (szleng)

- (főleg nézéssel) szexuális közeledésre biztat, bátorít

adja az ártatlant (sz) (neutr)

- úgy tesz, mintha semmiről sem tudna, képmutató

Adja az ég! (hm) (neutr)

- {kívánság kifejezése: szeretném, ha úgy lenne}

adja az előkelőt (sz) (biz)

- nagyoz, azt akarja elhíttetni másokkal, hogy előkelő

Adja az isten, hogy rossz próféta legyek! (hm) (neutr)

- {óhaj, kívánság kifejezése: bárcsak ne következne be az, amit sejtek, érzek}

Adja isten! (hm) (neutr)

- {óhaj, kívánság kifejezése: bárcsak megvalósulna, bárcsak így v. úgy lenne!}

Adjon isten (jó napot)! (hm) (neutr)

- {köszöntés, üdvözlés kifejezése}

Adnak tanácsot, de nem adnak kalácsot. (km) (rég)

- {tanácsot, tervet, ötletet adnak, de a megvalósítás lehetőségeit, különösen a szükséges pénzt nem adják meg}

adomákkal fűszerez <vmit> (sz) (neutr)

- az elbeszélésbe szellemes történeteket sző

adós(a) marad a felelettel [a válasszal] <vkinek> (sz) (neutr)

- (a várakozással ellentétben) nem tud v. nem akar felelni egy kérdésre, reagálni egy helyzetre

Adós, fizess! (hm) (biz), (tréf)

- {ha vki vmit megígért, azt meg is kell tartania, még ha ennek kellemetlen következményei is lennének}

adósságba veri magát (sz) (neutr)

- eladósodik

adót ró [vet] ki <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- megadóztat vkit v. vmit

Adta kis huncutja! (hm) (neutr)

- {kedveskedő rosszállás kisgyermekkel szemben}

adu ász (sz) (neutr)

- (vitában, versengésben) döntően fontos, hatékony érv, körülmény

ágas-bogas (dolog, ügy, kérdés stb.) (sz) (neutr)

- szövevényes, bonyolult, szerteágazó (dolog, ügy, kérdés stb.)

ágaskodik [bujkál v. motoszkál] a kisördög <vkiben> (sz) (neutr)

- a) vmi tiltott dolog elkövetésére készül;
- b) kellemetlen, tapintatlan kérdést készül feltenni vkinek

aggságára van <vkinek> (sz) (rég)

- terhére van vkinek

agyagba döngöl <vkit> (sz) (neutr)

- (vitapartnerét) végleg legyőzi, megsemmisíti

agyagláb(ak)on áll <vmi> (sz) (neutr)

- (elképzelés, tervezet, rendszer) ingatag, bizonytalan, gyenge

agyagláb(ak)on álló [agyaglábú] kolosszus [óriás] (sz) (neutr)

- összeomlással fenyegető nagy szervezet, rendszer

ágyat bont (sz) (neutr)

- lefekvéshez előkészíti az ágyat

ágyat húz (sz) (neutr)

- tiszta lepedőt helyez az ágyra és tiszta huzatot az ágyneműre

ágyba bújjik <vkivel> [ágyba dug <vkit>] (sz) (neutr)

- szexuális kapcsolatot létesít, szeretkezik vkivel

ágyba kényszerít <vkit> (sz) (neutr)

- a) (betegség) ágyban fekvésre kényszerít vkit;
- b) (férfi nőt) szexuális kapcsolatra, szeretkezésre kényszerít

ágyba kerül (sz) (neutr)

- lefekszik aludni

ágyba megy <vkivel> (sz) (neutr)

- szexuális kapcsolatot létesít, szeretkezik vkivel

ágyba tesz [visz] <vkit> (sz) (neutr)

- szexuális kapcsolatot létesít, szeretkezik vkivel

ágyba-főbe dicsér [ver] <vkit> (sz) (neutr)

- túlságosan, mértéktelenül dicsér v. ver vkit

ágybajt lehet kapni <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- roppant idegesítő vki v. vmi

ágyban fekszik (sz) (neutr)

- fekvő beteg

ágyban, párnák közt hal meg (sz) (vál)

- nem tragikus hirtelenséggel hal meg

ágyhoz köt <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- milyen betegség meggátol vkit abban, hogy felkeljen

agyhúgykővet kap (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng),

- (durva), (tréf) dühös lesz (vkitől v. vmitől)

agyilag gyengén bútorozott [kétes v. nulla v. zokni] (sz) (szleng)

- nagyon buta

agymenése van (sz) (szleng)

- tele van szertelenül áradó gondolatokkal {vkinek}

ágynak dől [esik] (sz) (neutr)

- hirtelen megbetegszik és ágyban kell feküdnie

ágynak dönt <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- milyen betegség fekvésre kényszerít vkit

agyon se lehet ütni <vkit> (sz) (neutr)

- a) nem lehet elhallgattatni vkit, egyre csak beszél;
- b) igen életerős, egészséges

agyoncsapja [agyonüti] az időt (<vmivel>) (sz) (neutr)

- a) unalmában eltölti az időt (vmivel);
- b) vmi könnyű elfoglaltságot keres, hogy gyorsabban teljen az idő

agyonüti a napot (<vmivel>) (sz) (neutr)

- vhogy eltölti a napot

agyra gyúr (sz) (szleng)

- szorgalmasan tanul, képezi magát

ágyra jár(ó) (sz) (neutr)

- nincs lakása, csak fekvőhelyet bérel vhol éjszakára

ágyúval [ágyúkkal] lő verébre [verebekre] (sz) (neutr)

- túlméretezett eszközökkel akar egy egyszerű dolgot elintézni, megoldani

agyzérzést kap (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz)

- dühös lesz

Ahány ember, annyi vélemény. (km) (neutr)

- {alapvetően mindenkinek más a véleménye, teljes egyetértés nagyon ritkán fordul elő}

Ahány ház, annyi szokás. (km) (neutr)

- {a szokások közösségenként változnak}

Ahány nyelvet tudsz, annyi ember vagy. (km) (neutr)

- {nagyon fontos az idegennyelv-ismeret}

Ahhoz még sokat kell nőnöd [nőnie]! (hm) (gúny), (tréf)

- {tréfás elutasítás kifejezése: majd ha nagyobb leszel v. lesz}

ahogy a nagykönyvben meg van írva (sz) (biz)

- szabályosan, előírászerűen, tökéletesen

ahogy a szél fúj (sz) (pej)

- a körülmények változásainak megfelelően

Ahogy azt Móricka elképzei! (hm) (biz), (tréf)

- {hitetlenkedés kifejezése v. állítás, kérés, javaslat elutasítása: nem úgy van az, tévedésben van, rosszul gondolja!}

Ahogy esik, úgy puffan. (hm) (neutr)

- {közömbösség kifejezése: mindegy, hogyan sikerül, lesz, ahogy lesz}

ahogy kedve tartja (sz) (neutr)

- ahogy akarja

Ahogy lesz, úgy lesz! (hm) (neutr)

- {közömbösség, nemtörődömség kifejezése: mindegy, hogy mi történik, majd csak lesz valahogy!}

Ahogy ő azt elképzei! (hm) (neutr)

- {tévedés kifejezése: nem úgy van az, tévedésben van, rosszul gondolja}

ahol a madár se(m) jár (sz) (neutr)

- távoli, elhagyatott vidéken

Ahol fát vágnak, ott hullik a forgács. (km) (neutr)

- {határozott intézkedések esetén nem lehet mindig tapintatosan, kíméletesen eljárni}

Ahol feszül, ott szabad [jogos v. oda repül]. (hm) (tréf)

- {akkor mondják, amikor vki lehajol, és ráütnek v. rá akarnak ütni a fenekére}

Ahol lószar van, veréb is van. (km) (durva)

- {ahol lehetőség van vmire, ott mindig lesznek olyanok, akik élnek is ezzel a lehetőséggel}

Ahol nagy a szükség, közel a segítség. (km) (neutr)

- {a nagy bajban mindig akad segítség}

Ahol nincs, ott ne keress! (km) (tréf)

- a) {ahol nem szokott lenni v. nem is lehet vmi, ott fölösleges azt keresni};
- b) {nem szabad semmit várni az olyan embertől, aki már csak azért sem adhat, mert neki magának sincs}

ahová beteszi a lábát, ott nem nő [terem] fű (sz) (neutr)

- működése, tevékenysége csak kárt okoz

ahová lép, ott nem nő [terem] fű (sz) (pej)

- működése, tevékenysége csak kárt okoz

ajakra hull (sz) (szleng)

- csalódik, kiábrándul

ajakra libben (sz) (szleng)

- nagyon meglepődik

Ajándék lónak ne nézd a fogát! (km) (neutr)

- {az ajándékba kapott dolgot nem illik leszólni}

ajánlatot tesz <vkinek> (sz) (neutr)

- (általában férfi nőnek v. prostituált férfinak) szexuális kapcsolat létesítését javasolja

Ajánlom magamat! (hm) (rég), v. (tréf)

- {távozáskor elkészőnésként használt kifejezés: a viszontlátásra}

ajkára vesz <vmit> (sz) (vál)

- beszél, mond v. dalol vmit

ajkuk összeforr (sz) (vál)

- szenvedélyesen szájon csókolják egymást

ájtatos manó (sz) (biz), (gúny)

- álszent, jóindulatot színlelő személy

Ajtó, ablak nyitva. (hm) (biz)

- a) {sportban, különösen labdajátékokban, könnyű gól- vagy pontszerzési lehetőség jelzésére használt kifejezés};
- b) {minden akadály elhárult, minden lehetőség adott (vki v. vmi számára)}

ajtóstul ront (be) [rohan] a házba (sz) (neutr)

- kellő előkészítés, megfelelő bevezetés nélkül beszél vmiről v. kér, tesz vmit

ajtót mutat <vkinek> (sz) (neutr)

- kiutasít, kidob vkit

ajtót se(m) nyit <vkire> (sz) (neutr)

- nem látogat meg, nem keres fel vkit

ajtót tár <vkinek> v. <vminek> (sz) (ritk)

- lehetővé teszi, hogy vki érvényesülhessen v. vmi hatni tudjon

akad [van] a ládafiában (sz) (nép)

- van pénz

akadály(oka)t gördít <vkinek> v. <vminek> az útjába [<vki> v. <vmi> elé] (sz) (neutr)

- a) vkit szándéka megvalósításában akadályoz;
- b) vminek az elintézését, érvényesülését nehezíti

akadályok gördülnek <vkinek> v. <vminek> az útjába [<vki> v. <vmi> elé] (sz) (neutr)

- a) vkit szándéka megvalósításában akadályoznak;
- b) vminek az elintézése, megvalósítása nehezen megy

akadozik <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- (fáradtságtól, részegségtől) lassan, nehézkesen beszél

Akár (az) egyik ujjam vágom [vágjam] el, akár a másikat [akár ezt az ujját harapja meg az ember, akár a másikat] (, egyformán fáj). (km) (nép)

- {két lehetőség közül bármelyiket választom, mindenképp rosszul járok}

Akár [ha] esik, akár [ha] fúj. (hm) (neutr)

- {elszántság, eltökéltség kifejezése: minden körülmények között}

Akár a hajadra is kenheted! (hm) (szleng), (gúny)

- {lekicsinylés, elutasítás kifejezése: értéktelen, semmire sem használható, nem kell}

akár el is adhatja a fésűjét (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon ideges

Akár hiszed, akár nem! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, erősködés kifejezése: bármilyen hihetetlen, akkor is igaz}

Akár tetszik, akár nem. (hm) (neutr)

- {akaratnyilvánítás kifejezése: mindenképpen}

akárki [bárki] emberfia (sz) (nép)

- akárki, bárki, mindenki

Akárki akármit (is) mond ... (hm) (neutr)

- {önálló, tényszerű véleménynyilvánítás kifejezése: mások véleményétől függetlenül, azt figyelmen kívül hagyva}

Akárki meglássa! (hm) (biz)

- {előrelátó figyelmeztetés kifejezése (tudatos nyelvhelyességi hibával): mindenki előtt beigazolódik majd}

Akármi legyenek, ha ... (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése, csak egyes szám első személyben: nyomatékosan kijelentem, biztos vagyok benne, hogy ...}

Akármiibe (fogadok), hogy ... (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése: fogadok, hogy ..., biztos vagyok benne, hogy ...}

Akármiibe [bármibe] fogadok, hogy ... (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése fogadáson keresztül: fogadok, hogy ...}

Akármiilyen kedves vendég, három napig untig elég. (km) (neutr)

- {a kedves vendéget is megunja az ember, ha oly sokáig marad, hogy már terhére van a háziaknak}

Akarom mondani ... (hm) (neutr)

- {helyesbítés kifejezése: vagyis, helyesebben}

Akarsz valamit? (hm) (biz)

- {verekedésre való kihívás kifejezése}

Akaszd fel magad! [Akassza fel magát!] (hm) (biz)

- {elutasítás, közömbösség, közönyösség kifejezése: tégy, amit akarsz v. tegyen, amit akar, engem nem érdekel}

Akasszanak fel a neved napján! (hm) (neutr)

- {rendszerint durva szitokként, ritkábban annak kifejezésére, hogy a beszélő a megszólított személyt nagy kópénak, ügyes csirkefogónak tartja}

akasztófa címere [virága] (sz) (rég)

- nagy gazember

akasztóóra való gazember (sz) (neutr)

- eddigi (súlyos) bűneivel, bünteteivel kiérdemelte a halálbüntetést

Akaszott ember házában kötelet emleget. (km) (neutr)

- {tapintatlanul olyasmiről beszél vki előtt, ami annak kínos, kellemetlen}

akasztottak már <vkinél> jobbat is (sz) (nép)

- nagy gazember

Aki á-t mond, bé-t is mondjon [mondjon bé-t is v. (annak) bé-t is kell mondania]. (km) (neutr)

- {ha belefogtunk vmibe, folytassuk is, és viseljük tetteink következményeit}

Aki bírja, (az) marja. (km) (neutr)

- {ha többen versengenek vminek a megszerzéséért, az győz, aki erősebb v. erőszakosabb}

Aki bottal köszön, annak doronggal felelnek. (km) (nép)

- {a gorombaságot még durvábban szokták viszonzni}

Aki éjszaka legény, nappal is legyen az! (hm) (neutr)

- {lekicsinylés kifejezése: nem férfias dolog átmulatott éjszaka után úgy viselkedni, hogy meglátszódjék az emberen a másnaposság, fáradtság}

aki él és mozog (sz) (neutr)

- mindenki

Aki hátul [utoljára v. utolsó] marad, tegye [húzza] be az ajtót! (hm) (nép)

- {felelősség elhárításának kifejezése: nem törődöm vele, mi történik az elkövetkezőkben}

Aki hazudik, (az) lop is (sz) (neutr)

- . (km) {aki egy kisebb vétséget elkövet, arról feltételezhető, hogy nagyobb bűnt is elkövet}

Aki időt nyer, életet nyer. (km) (neutr)

- {szorongatott, veszélyes helyzetben az időhúzás célszerű lehet}

Aki keres, (az) talál. (km) (neutr)

- a) {addig kell keresni, míg meg nem találja az ember azt, amiről nem tudja, hogy hol van};
- b) {a kitartás előbb-utóbb meghozza jutalmát}

Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók. (km) (neutr)

- {aki rossz társaságba keveredik, maga is elzúllik}

Aki közelebb ül a tűzhöz, jobban melegszik. (km) (neutr)

- {több előnyt élvez az, aki jó viszonyban van az illetékes hivatalos személyekkel}

Aki le van szarva, ne ugráljon! (km) (durva)

- {gyakran tanácsként is: aki bajban van, húzza meg magát, ne hívja fel magára a figyelmet}

Aki magasra hág, nagyot esik. (km) (rég)

- {minél magasabbra emelkedik az ember a ranglétrán, annál csúfosabb a bukása}

Aki másnak vermet ás, maga esik bele. (km) (neutr)

- {aki másnak akar bajt szerezni, ezzel gyakran épp magát juttatja bajba}

Aki mer, az nyer. (km) (neutr)

- {csak a bátor ember számíthat sikerre}

Aki nem dolgozik, ne is egyék! (km) (neutr)

- {a lusta, mások munkáját kihasználó ember az ételt sem érdemli meg}

Aki nem hiszi, járjon utána! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: ha vki nem hisz el vmit, akkor személyesen ellenőrizze, hogy igaz-e a dolog}

Aki nem játszik, nem is nyer. (km) (neutr)

- {aki nem kockáztat, nem számíthat nyereségre}

Aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul. (km) (gúny)

- {nem jó olyasmivel hengegni, amihez nem ért az ember}

Aki nyáron [nyárban] nem gyűjt, télen keveset fűt. (km) (neutr)

- {akkor kell takarékoskodni, amikor van miből, mert – ha megváltoznak a körülmények – szükségét szenved az ember}

Aki siet, elkésik. (km) (neutr)

- {a kapkodva, meggondolatlanul végzett munkának nem lehet jó eredménye}

Aki sokat ígér, keveset ad. (km) (ritk)

- {aki könnyelműen, felelőtlenül ígérget, ritkán szokta beváltani ígérését}

Aki sokat markol, keveset fog. (km) (neutr)

- {a telhetetlen ember kevesebbet kap, mint a szerény}

Aki sokat szól, keveset mond. (km) (rég)

- {a bőbeszédű ember szavaiban rendszerint kevés az érdemi mondanivaló}

Aki szerencsés a játékban, szerencsétlen a szerelemben. [Aki szerencsétlen a játékban, szerencsés a szerelemben.] (km) (tréf)

- {aki nyer a kártyán, annak ugratásként, aki pedig veszít, annak vigasztalásként mondják}

Aki szerencsés a kártyában, szerencsétlen a szerelemben. [Aki szerencsétlen a kártyában, szerencsés a szerelemben.] (km) (tréf)

- {aki nyer a kártyán, annak ugratásként, aki pedig veszít, annak vigasztalásként mondják}

Aki tud, az tud! (hm) (neutr)

- {vkinek a tudását, milyen képességét elismerő kifejezés}

Akiért a harang szól. (hm) (vál)

- {veszélyhelyzet kifejezése: aki v. ami végveszélyben van}

Akinek a fejében nincs, legyen a lábában! (hm) (nép)

- {feledékeny embernek mondják figyelmeztetésként: ha elfelejtettél vmit, újra vissza kell menned}

Akinek a foga fáj, tartsa a nyelvét rajta! (km) (nép)

- {akinek vmi baja van, ne mástól várjon segítséget, hanem maga próbáljon segíteni rajta}

Akinek a szekerén ülsz, annak (a) nótáját fújjad! (km) (nép)

- {annak az érdekeit kell képviselni, akihez tartozunk, akinek az embere vagyunk}

Akinek az isten hivatalt ad, ész is ad hozzá. (km) (gúny), (tréf)

- {nem mindig kell ahhoz hozzáértő embernek lenni, hogy egy állást, tisztséget betölthessen vki}

Akinek lapos az erszénye, az kevéssel is beéri. (hm) (neutr)

- {szerénység, igénytelenség jellemzése}

Akinek nem inge, ne vegye magára! (km) (neutr)

- {aki nem hibás a dologban, ne vonatkoztassa magára a megrovást v. a figyelmeztetést}

Akinek vaj van a fején, ne menjen a napra! (km) (neutr)

- {ha vki hibás, bűnös vmiben, jobb, ha meghúzza magát}

Akinek van füle (a hallásra), hallja. (hm) (neutr)

- {helyzetelemzés, jó tanács kifejezése: az elhangzottakból le kell vonni a megfelelő következtetéseket}

Akkor a nap is melegebben süttött. (hm) (rég)

- {nosztalgia, vágyakozás kifejezése: más, jobb, kedvezőbb világ volt akkor}

Akkor becsüli (meg) az ember az egészséget, (a)mikor nincs [mikor a betegséget érzi]. [(nép)

Akkor drága az egészség, mikor közel v. meglep a betegség.] (km) (neutr)

- {amíg nem beteg az ember, nem gondol az egészségére}

Akkor hiszem, ha látom. (hm) (neutr)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem, amíg saját szememmel meg nem győződöm róla}

Akkor is, ha megfeszül(ök). [Ha megfeszül(ök) is ...] (hm) (biz)

- {fogadkozás, erősködés kifejezése: bármennyire ellenzik, akkor is}

Akkor is, ha meggebed(ek). (hm) (biz)

- {fogadkozás, erősködés kifejezése: bármennyire ellenzik, akkor is}

Akkor lássam, amikor a hátam közepét! (hm) (biz)

- {ellenszenv kifejezése: sose lássak, bár sose látnék többé vkit v. vmit!}

akkor látott (utoljára) vizet, mikor a bába megmosdatta [megfürösztötte] (biz), (sz) (tréf)

- a) nagyon piszkos, nem tisztálkodik rendszeresen;
- b) iszákos

Akkor még a Tisza vize is másfelé folyt. (hm) (rég)

- {múlt kifejezése: nagyon régen volt az}

Akkor se(m), ha megfeszül(ök). [Ha megfeszül(ök) se(m) ...] (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése: minden erőfeszítése(m) ellenére sem tud(ok) megtenni vmit}

Akkor sem, ha meggebed(ek). (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése: minden erőfeszítése(m) ellenére sem tud(ok) megtenni vmit}

Akkor szép az élet, ha zajlik. (hm) (biz)

- {gyakran gúnyos vigasztalásul kellemetlen esemény, fordulat v. zűrzavar esetén: nem kell elkeseredni, ha apróbb kellemetlenségek érik az embert, mert ezek is hozzátartoznak az élethez}

akkora [jár] <vkinek> a szája, mint a bécsi kofának (sz) (rég)

- sokat fecseg

akkora [jó] show (sz) (biz)

- nagyon szórakoztató személy v. dolog

akkora [olyan], mint egy Góliát (sz) (neutr)

- nagyon nagy termetű ember

akkora <vki> v. <vmi,> mint a [egy] mákszem (sz) (neutr)

- a) (személy) alacsony, nagyon kicsi;
- b) (dolog) nagyon apró v. kevés

akkora <vki> v. <vmi,> mint egy (fél) ház (sz) (biz)

- a) nagyon nagy termetű v. kövér, elhízott (ember);
- b) nagy, terjedelmes (tárgy)

akkora <vkinek> a szája, mint a bécsi kapu (sz) (nép)

- nagyhangú, nagyszájú személy

akkora <vmi,> mint a kakasugrás (sz) (rég)

- nagyon kicsi

akkora <vmi,> mint a Noé bárkája (sz) (nép)

- a kelleténél nagyobb (pl. cipő, ruha, helyiség)

akkora <vmi,> mint a veréblépés (sz) (rég), (tréf)

- nagyon rövid v. keskeny

akkora <vmi,> mint egy malomkerék (sz) (biz), (tréf)

- feltűnően nagy (pl. kalap, kenyér, tésztaféle)

akkora a görényszag <vhol,> hogy rá lehet könyökölni (sz) (szleng)

- nagyon büdös van

akkora műsor (sz) (szleng)

- nagyon szórakoztató ember v. dolog

akkora orra van, hogy nyáron kiadhatja csószkunyhónak (sz) (szleng)

- nagy orra van {vkinek}

akkora paraszt, hogy már az óvodában is kombájn volt a jele (sz) (szleng)

- nagyon faragatlan, bugris személy

akkora pofont ad <vkinek,> hogy leég a haja (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont ad vkinek

akkora pofont kap (<vkitől,> hogy a fal adja a másikat (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont kap (vkitől)

akkora pofont kap (<vkitől,> hogy leég a haja (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont kap (vkitől)

akkora szám <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nagyon szórakoztató (ember v. dolog)

akkora, mint a kutya ülve (sz) (biz), (tréf)

- nagyon kicsi, alacsony (személy)

akkora, mint az ólajtó (sz) (biz), (tréf)

- nagy, magas, erős ember

akkora, mint egy kétajtós szekrény (sz) (biz), (tréf)

- nagy, magas, erős ember

akkora, mint egy légyiszok (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, nagyon kicsi ember

akkora, mint egy liftajtó (sz) (biz), (tréf)

- nagy, magas, erős ember

akkora, mint egy víziló (sz) (biz), (tréf)

- nagydarab, kövér ember

akkorák <vkinek> a fogai, hogy kiharapja [ki tudja harapni] a pókot a sarokból (sz) (szleng)

- nagy, hegyes, kiálló fogai vannak

akkorákat ugrik, hogy a vécépapírt sem lehet kihúzni a lába alól (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon kicsit, alacsonyat ugrik

akkorákat ugrik, mint egy bakkecske (sz) (neutr)

- nagyokat ugrik

akkorát [olyat] hazudik, mint a bécsi torony (sz) (nép)

- rettentő nagy hazugságot mond

akkorát esik [elsterül], mint az ólajtó (sz) (szleng), (tréf)

- elesik, nagyot esik

akkorát hazudik, mint egy ház (sz) (biz)

- rettentő nagy hazugságot mond

akkorát percel, mint egy ház (sz) (szleng)

- nagyot esik

aknamunkát folytat [végez] <vki> (sz) (neutr)

- ellen alattomosan, kitartóan áskálódik vki ellen

aláássa <vkinek> az egészségét <vmi> (sz) (neutr)

- egyre betegébbé tesz vkit vmi

Alakul, mint púpos gyerek a prés alatt. (hm) (neutr)

- a) (tréf) {adott folyamattal, változással kapcsolatos elégedettség kifejezése: jól halad};

- b) (gúny) {adott folyamattal, változással kapcsolatos elégedetlenség kifejezése: egyáltalán nem jól halad}

Alamuszi macska nagyot ugrik. (km) (neutr)

- {az alattomos emberrel vigyázni kell, mert meglepetéseket v. váratlan, nagy bajokat okozhat}

alapjában véve (sz) (neutr)

- tulajdonképpen

alapos [ezer és egy] oka van <vmire> (sz) (neutr)

- megalapozottan, joggal cselekszik v. gondol vmit

alapul vesz <vmit> (sz) (neutr)

- összehasonlításnál mércének, összehasonlítási alapnak tekint, abból indul ki

álarc [<vminek> az álarca] mögé bújik [rejtőzik] (sz) (neutr)

- vmilyen (kedvező) látszatot keltve megtévesztően viselkedik, és így leplezi igazi jellemét, ártó szándékát

álarcot ölt (sz) (neutr)

- megtévesztés céljából vmilyen tulajdonságot (pl. kedvességet) színlel {vmilyen}

aláteszi <vkinek> a görgőt (sz) (szleng), (tréf)

- állásból, pozícióból kitér v. elbocsát vkit

alatta marad (sz) (neutr)

- a) nem ér utol vkit v. vmit;
- b) kisebb értékű vkinél v. vminél {vkinek v. vminek}

aláveti magát más(ok) akaratának (sz) (neutr)

- más(ok) akarata, kívánsága szerint cselekszik

alázatos, mint a koldus (sz) (rég)

- az udvariasságot túlzásba vivő ember

albérleti [aszalt] duma (sz) (szleng)

- üres fecsegés, mellébeszélés, szófecsérlés

Áldás, békesség! (hm) (nép)

- {főleg reformátusok körében használatos köszönés}

áldását adja <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) szerencsét kíván vkinek vmihez;
- b) jóváhagy vmit

Áldásom rá [rád v. rátok v. rájuk]! (hm) (neutr)

- {egyetértés v. beletörődés kifejezése: nem kívánok beleszólni vki(k) dolgába, cselekedhet(nek) tetszés szerint}

Áldjon [áldja] meg az ég! (hm) (neutr)

- a) {köszönő hálálkodás kifejezése};
- b) {bosszúság, türelmetlenség kifejezése: csináld v. csinálja már végre!}

Áldjon [áldja] meg az isten! (hm) (neutr)

- a) {köszönő hálálkodás kifejezése};
- b) {rimánkodás kifejezése}

áldomást iszik <vkivel> <vmire> (sz) (nép)

- egyezség megpecsételésére iszik vkivel egy pohárral

áldott állapotban van (sz) (vái)

- várandós, gyereket vár

áldoz(ik) a múzsának (sz) (ritk), (vái)

- írással, költészettel foglalkozik

áldozat(á)ul esik <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vminek a hatására tönkremegy, megsemmisül v. nem jöhet létre;
- b) (tréf), (gúny) (kisszerű dolog, mindennapi tény) eltűnik, megsemmisül {vminek}

áldozati bárány (sz) (neutr)

- vmiért ártatlanul szenvedő, áldozatnak kiszemelt személy

áldozatot hoz (sz) (vái)

- nehezeére eső jó cselekedetet végez jó cél érdekében

áldozatot szed <vmi> (sz) (vái)

- (betegség, háború) egymás után sok embert elpusztít

alfától az ómegáig (sz) (neutr)

- kezdettől a befejezésig, elejétől végig

alig áll a lábán (sz) (neutr)

- a) nagyon fáradt, gyenge, kimerült;
- b) ittas, részeg

alig bírja a lábát (sz) (neutr)

- nagyon fáradt

alig bírja a tagjait (sz) (neutr)

- (fáradtság, betegség miatt) nehezen tud mozogni

alig bírja a testét (sz) (neutr)

- gyenge, erőtlen

alig bújt [kelt] ki a tojásból (sz) (biz)

- még valósággal gyerek, nincsenek tapasztalatai

alig emeli a lábát (sz) (neutr)

- (fáradtság v. betegség miatt) nehezen tud járni

alig forog <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- (fáradtságtól, részegségtől) lassan, nehézkesen beszél

alig látszik ki [ki se(m) látszik] az adósságból (sz) (neutr)

- nagyon sok adóssága van

alig látszik ki a dologból (sz) (neutr)

- rengeteg a tennivalója

alig tud hova lenni (sz) (neutr)

- (rendszerint örömeiben) azt sem tudja, mit tegyen

alig van élet <vkiben> (sz) (neutr)

- nagyon elfáradt v. nagyon beteg

alig van már szusz <vkiben> (sz) (biz)

- alig lélegzik, szinte haldoklik

alig(-alig) a falig (sz) (biz)

- éppen csak, alig-alig

aljas [hitvány v. ocsmány] féreg (sz) (biz), (pej)

- (fizikailag v. erkölcsileg) visszataszító, undort keltő személy

alkalmas vászonra <vmi> (sz) (neutr)

- (téma, irodalmi alkotás) alkalmas arra, hogy megfilmesítsék

alkalmi süket (sz) (biz)

- csak azt hallja meg, amit akar, ami fontos a számára

Alkalom szüli a tolvajt. (km) (neutr)

- {ha kedvező az alkalom, még az is tolvajjá válhat, aki egyébként nem lopna}

alkoholba fojtja bánatát (sz) (biz), (tréf)

- bánatában sok szeszes italt iszik

alkuba [alkura] bocsát <vmit> (sz) (neutr)

- adás-vétel, alku tárgyává tesz vmit

alkuba bocsátkozik <vkivel> (<vmiről>) (sz) (neutr)

- alkudni, tárgyalni kezd vkivel (vmiről)

áll [hallgat], mint egy [a] faszent (sz) (neutr)

- hallgatva, tétlenül, mozdulatlanul áll

áll <vki> v. <vmi,> mint a kőszikla (sz) (neutr)

- (személy, tárgy) szilárdan, megingathatatlanul áll

áll <vki> v. <vmi,> mint a pecek (sz) (neutr)

- a) <vki:> feszesen, katonásan áll;
- b) <vmi:> egyenesen, szilárdan áll

áll <vki> v. <vmi,> mint a szikla (sz) (neutr)

- (személy, tárgy) szilárdan, megingathatatlanul áll

áll <vmi,> mint Katiban a gyerek (sz) (biz), (tréf)

- biztosan, szilárdan áll vmi

Áll a bál. (hm) (biz)

- a) {nagy zűrzavar, fejetlenség van};
- b) {tart a veszekedés, verekedés}

áll a vártán [vártát áll] (sz) (ritk)

- őrt áll, őrködik

Áll a vásár? (hm) (neutr)

- {alku után, üzlet megkötésekor elhangzó kifejezés: megegyeztünk, megkötjük az üzletet?}

áll a világ [neki áll a világ] (sz) (neutr)

- vki számára minden nagyon kedvezően alakul {vkinek}

áll a zászló (sz) (biz)

- vkinek jó esélye van vmire {vkinek}

Áll a zászló! (hm) (biz), (tréf)

- {erekció kifejezése}

Áll az alku! (hm) (neutr)

- {megállapodás, egyezés létrejöttének jelzése}

Áll még Buda (vára). (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: reménykedjünk, nincs még minden veszve}

áll vagy bukik <vmi> (sz) (neutr)

- vminek a léte v. nemléte, sikere v. sikertelensége vkitől v. vmitől függ {vkin v. vmin}

áll, mint a [egy] bálvány (sz) (nép)

- szótlánul, bambán hallgatva áll

áll, mint a cövek (sz) (neutr)

- egyenesen, feszesen, szilárdan áll vki

áll, mint a sóbálvány (sz) (neutr)

- (megdöbbenéstől, meglepetéstől, ijedtségtől) mereven, mozdulatlanul áll

áll, mint akit fejbe vertek (sz) (neutr)

- elképedve, megdöbbenve áll

áll, mint Bálám szamara (a hegyen) (sz) (nép)

- tanácstalanul, bambán egy helyben áll

áll, mint számár a hegyen (sz) (neutr)

- tanácstalanul, bambán egy helyben áll

áll, mintha gyökeret vert volna a lába (sz) (neutr)

- (meglépetéstől, rémülettől) teljesen mereven, mozdulatlanul áll

Allah növezz meg [növezz nagyra] a szakálladat! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás köszönet, jókívánság}

állam bácsi (sz) (biz), (tréf)

- a polgáraitól gondoskodó állam

állást foglal (<vki,> <vmi> mellett v. <vkivel,> <vmivel> szemben) (sz) (neutr)

- adott kérdésben álláspontját, véleményét kinyilvánítja

állati sorban (él) (sz) (neutr)

- nagyon nehéz, szörnyű körülmények között (él)

állatorvosi ló (sz) (neutr)

- olyan szemléltető eszköz, példa, amellyel vmely helyzet, eset összes fogyatékoságát be lehet mutatni

állig begombolkozik (sz) (neutr)

- tartózkodó magatartást tanúsít, nem hajlandó vmilyen ügyben nyilatkozni, állást foglalni

állig fegyverben [fölfegyverkezve] (sz) (neutr)

- teljesen fölfegyverkezve

Állítsd le magad [állítsa le magát]! (hm) (biz)

- {felszólítás vmely cselekvés abbahagyására}

Állítsd magad takarékra! (hm) (biz), (tréf)

- {fenyegető felszólítás tevékenység abbahagyására}

Állj, mosolyszünet! (hm) (biz)

- {felszólítás nevetés abbahagyására}

állja <vkinek> a tekintetét (sz) (neutr)

- bátran szembe néz vkivel

állja a cecet (sz) (szleng)

- fizeti a számlát, állja a költségeket

állja a harcot (sz) (neutr)

- helytáll, eredményesen küzd

állja a szavát (sz) (neutr)

- megtartja az ígétét

állja az alkut (sz) (neutr)

- tartja magát a megállapodáshoz

állja az ütközetet (sz) (neutr)

- helytáll, eredményesen küzd

Álljon meg a fáklyásmenet (, (durva) töke van a menyasszonynak)! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: fontoljuk meg ezt a dolgot még egyszer, mert új összefüggések merültek fel}

Álljon meg a menet! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelmeztetés kifejezése: vigyázzunk, álljunk meg vmely tevékenységben, beszélgetésben, mert vmi elkerülte a figyelmünket}

Álljunk meg egy szóra! (hm) (neutr)

- {felszólítás gondolatmenet, társalgás megszakítására: ezt beszéljük meg alaposabban, mert fontos!}

Állok elébe! (hm) (neutr)

- {bátorság, magabiztosság kifejezése: személytől, feladattól, konfliktushelyzettől stb. nem ijedek meg, vállalom a nehézségeket}

állva felejtette magát (sz) (neutr)

- elfelejtett leülni

Alma az egész! (hm) (szleng)

- {nyomatékos elutasítás, tagadás kifejezése: semmi, nem, nincs, vége, nem lehetséges}

álmában is elmond [tud] <vmit> (sz) (neutr)

- olyan jól tud vmit, hogy szinte öntudatlanul, gépiesen is elmondja

álmában sem gondolta [hitte v. képzelte] (volna, hogy ...) (sz) (neutr)

- egyáltalán nem gondolta, hitte, képzelte (volna)

álmából felébredtve is elmond [tud] <vmit> (sz) (neutr)

- olyan jól tud vmit, hogy szinte öntudatlanul, gépiesen is elmondja

álmai asszonya [lovagja] (sz) (vál)

- v. (gúny) a neki megfelelő, ideális nő v. férfi

almás pitéért (sz) (biz), (tréf)

- olcsón, kevésért

Álmodik a nyomor. (hm) (neutr)

- {megvalósíthatatlan tervek jellemzése: ez csak ábrándozás}

álmodni sem mer <vmiről> (sz) (neutr)

- gondolni sem mer vmire, mert lehetetlennek véli

álmokat sző (sz) (neutr)

- nehezen megvalósítható v. irreális tervek foglalkoztatják

álmot fejt (sz) (neutr)

- babonásan kutatja az alvás közben látottak jelentését, és belőlük jósló

álnok (, mint a) kígyó (sz) (neutr)

- alattomos, álnok, gonosz személy

álmom nehezedik [jön v. száll (le)] <vkinek> a szemére (sz) (vál)

- elálmosodik és elalszik

álomba [álomra] szenderedik (sz) (vál)

- elalszik

álomba esik (sz) (vál)

- (bizonyos körülmények hatására) elalszik

álomba illő (sz) (neutr)

- meseszerű, alig elképzelhető

álomba merül (vál) (sz) (neutr)

- elalszik (és a mély alvás állapotában van)

álomba ringat <vkit> (sz) (neutr)

- a) csitítgatva, énekelve elaltat vkit;
- b) olyan hatással van vmi vkire, hogy elalszik tőle

álomba sírja magát (sz) (neutr)

- (kisgyerek) addig sír(dogál), amíg el nem alszik

álomba(n) ringatja magát (sz) (neutr)

- hasztalanul reménykedik vmiben {vmilyen}

álomra hajtja a fejét (sz) (vál)

- lefekszik, aludni készül

álomvilágban él (sz) (neutr)

- ábrándozik, az élet valóságától elrugaszkodik

alszik egyet <vmire> (sz) (neutr)

- (döntés előtt) jól átgondol, megfontol vmit és csak később határoz

alszik, mint a bunda (sz) (neutr)

- nagyon mélyen alszik

alszik, mint a medve (sz) (neutr)

- nagyon sokat és mélyen alszik

alszik, mint a mormota (sz) (neutr)

- nagyon mélyen alszik

alszik, mint a tej (sz) (neutr)

- édesdeden, mélyen, nyugodtan alszik

általános emberi (sz) (neutr)

- minden emberre egyaránt jellemző és érvényes, az emberiség egészét illető

általános unalomba fullad <vmi> (sz) (vál)

- mindenki annyira un vmit, hogy abba kell hagyni

aludt tej folyik <vkinek> az ereiben (sz) (neutr)

- a) hideg természetű, érzéketlen ember;
- b) gyáva, puhány személy

alulról szagolja az ibolyát (sz) (tréf)

- meghalt, halott

ameddig [amerre] (csak) a szem ellát (sz) (neutr)

- körben, messze, nagy távolságban

Amely ebet bottal kergetnek a nyúl után, nem fogja az meg. (km) (rég)

- {nem lehet jó eredménye az olyan munkának, amelyre kedve ellenére kényszerítenek vkit}

Amely ebet meg akarnak ölni [el akarnak veszteni], veszett nevét [hírét] költik. (km) (rég)

- {akit tönkre akarnak tenni, arra minden rosszat mondanak}

Amely fának árnyékában nyugszol, ne nyeseged! (km) (rég)

- {bájj tisztességesen azokkal (különösen a szüleiddel), akik pártfogolnak, oltalmaznak}

Amely(ik) kutya ugat, az nem harap. (km) (neutr)

- {a hangoskodó, nagyszájú ember rendszerint nem veszélyes}

Amely(ik) kutyanak veszett hírét [nevét] költik, el kell annak veszni(e) [annak veszni(e) kell]. [Amely kutyát meg akarnak ölni v. el akarnak pusztítani, veszett hírét v. nevét költik.] (km) (neutr)

- {rágalmazással vesztét lehet okozni az ártatlan embernek is}

Amelyik tyúk sokat kárál, (az) keveset tojik. (km) (nép)

- {aki nagyon hangosan kiabál, reklamál vmi miatt, rendszerint keveset dolgozik, kevés eredményt tud felmutatni}

áment mond [kimondja az áment] (<vmire>) (sz) (neutr)

- megadja a végső jóváhagyást

Amennyi esze van ... (hm) (neutr)

- {butaság jellemzéseként: olyan kevés az esze, hogy bármilyen ostobaságot, bolondságot elkövethet}

Amerikából jöttem, mesterségem címere ... (hm) (neutr)

- {gyermekjáték mondókája, mellyel a játészó bemutatja vmely foglalkozás jellemző mozdulatait, s megnevezi e foglalatosság nevének kezdőbetűit, a többieknek pedig ebből kell kitalálniuk, hogy mire gondolt}

amerikai nagybácsi (sz) (tréf)

- jótevő, gazdag, távoli rokon

Ami a szívéén, az a száján. (km) (neutr)

- {mindig őszinte, szókimondó}

Ami a tied, az az enyém, de ami az enyém, ahhoz semmi közöd. (hm) (biz), (tréf)

- {önző, magának való ember jelszava}

Ami az enyém, az a tiéd (is). (hm) (neutr)

- {nagylelkűség kifejezése: mindenemet megosztom veled}

Ami azt illeti ... (hm) (neutr)

- {beszédtéma pontosítása: ha már erről van szó, rátérve most már az adott témára}

Ami biztos, (az) biztos. (hm) (neutr)

- {elővigyázatosság, óvatosság, körültekintés kifejezése}

ami csak belefér (sz) (biz)

- a) minden, az egész;
- b) teljes erőből

Ami elmúlt, (az) elmúlt. (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: nem szabad a múlton rágódni, bizonyos megtörtént dolgokat tudomásul kell venni és le kell zárni}

Ami igaz, (az) igaz. (hm) (neutr)

- {egyetértés kifejezése: ez tény, ezt el kell ismerni, még akkor is, ha egyéb tekintetben fenntartással élünk is}

Ami késik, nem múlik. (km) (neutr)

- {ha a várt időpontban nem is következik vmi be, később még bekövetkezhet}

Ami nem megy, nem kell erőltetni. [Ami nem megy, azt ne erőltessük.] (hm) (neutr)

- {lemondás, kudarc kifejezése: nem érdemes ismételt próbálkozni, mert úgysem fog sikerülni}

Ami sok, az sok! (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése pl. túlzott elvárások, igénybevétel miatt: ez több a kellenénél, ez már túrhetetlen}

Ami tied [a tiedet] tedd el, a másét ne vedd el! (hm) (nép)

- {felszólítás, tiltás kifejezése: a magadéra vigyázz, a máséhoz ne nyúlj!}

Ami történt, megtörtént. (hm) (neutr)

- {lemondás, belenyugvás kifejezése: nem lehet változtatni a dolgon}

amíg a szíve dobog (sz) (vál)

- amíg csak él

amíg a világ fennáll (sz) (neutr)

- nagyon sokáig

Amíg él(ek), remél(ek). (hm) (neutr)

- {reménykedés kifejezése: az utolsó pillanatig bízuk, reménykedik az ember}

Amíg jó dolgod van! (hm) (neutr)

- {felszólítás nyomatékosítása, enyhe fenyegetés: amíg nem haragszom meg!}

amíg világ a világ [amíg a világ világ] (sz) (neutr)

- nagyon sokáig

Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. (km) (ritk)

- a) {mindenkitől csak egyéniségének megfelelő tettek, megnyilatkozások várhatók el};
- b) {amilyenek a szülők, olyanok gyermekeik is}

Amilyen a kérdés, olyan a felelet. (km) (neutr)

- {amilyen hangnemben kérdeznak bennünket, ugyanolyanban felelünk}

Amilyen a könyv, olyan a gazdája. (km) (neutr)

- a) {rendetlen ember az, aki bepiszkolja, összegyűri a könyveit};
- b) {az olvasmányjaiból megismerni, hogy ki milyen ember}

Amilyen a mester, olyan a munkája. (km) (nép)

- {a mester igényessége a munkájában is meglátszik}

Amilyen a mosdó, olyan a törülköző. (km) (neutr)

- {ahogyan mi bánunk mással, az is úgy bánik velünk}

Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten. (km) (neutr)

- {úgy viselkednek velünk, ahogyan mi bánunk másokkal v. úgy viselkedünk másokkal, ahogyan mások bánnak velünk}

Amilyen az apja, olyan a fia. (hm) (nép)

- {a fiúgyermek az apja nyomdokain szokott járni}

Amilyen az ember, olyan a tette [a munkája]. (km) (neutr)

- {az ember egyénisége, jelleme határozza meg munkája értékét}

Amilyen szerencsém nekem van! (hm) (tréf), (gúny)

- {panaszkodás kifejezése: (mivel) általában nincs szerencsém (, azért)}

amint isten megteremtett <vkit> (sz) (neutr)

- teljesen meztelenül

amióta világ a világ [amióta a világ világ] (sz) (neutr)

- nagyon régóta

Amit (a két) szeme (meg)lát, (a két) keze ott nem hagyja. (hm) (tréf)

- {enyveskezű személy jellemzése: a szeme elé kerülő minden tárgyat ellop}

Amit a ház ellop, (azt) elő is adja. (km) (nép)

- {ami otthon vész el, az előbb-utóbb elő is kerül}

Amit a réven nyer, elveszti a vámon. (km) (neutr)

- {nem nyer semmit, mert vmely hasznával, előnyével éppen felér a kára, a vesztesége}

Amit a vámon nyer, elveszti a réven. (km) (neutr)

- {nem nyer semmit, mert vmely hasznával, előnyével éppen felér a kára, a vesztesége}

amit egyik kezével ad, a másikkal visszaveszi [amit egyik kezével épít, a másikkal lerombolja] (sz) (neutr)

- amennyi jót tesz egyik cselekedetével, ugyanannyit árt a másikkal

Amit főzött, egye (is) meg! (km) (neutr)

- {mindenki viselje a maga által kitervelt, rosszul végződött tettének következményeit}

Amit Jancsi (meg) nem tanult, nem tudja azt János. (km) (neutr)

- {amit fiatalon nem szokott v. nem tanult meg az ember, azt idősebb korban már nehezebb megszokni v. megtanulni}

Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra! (km) (neutr)

- {legjobb a dolgokat azonnal v. idejében elvégezni, elintézni}

Amit szabad Jupiternek, nem szabad (azt) az ökörnek [a kisökörnek]. (km) (neutr)

- {nem teheti ugyanazt a gyermek, a fiatalabb v. jelentéktelenebb ember, amihez a felnőttnak, az idősebbnek v. a tekintélyes, elismert embernek már joga van}

Amit vesz a réven, megnyeri a vámon. (km) (ritk)

- {nem veszít semmit, mert az egyik alkalommal elszenvedett vesztesége miatt kárpótolja a más alkalommal szerzett nyeresége}

ámokfutást rendez (sz) (vál)

- {dühében, izgatottságában, ingerlékeny állapotában} erőszakosan, közveszélyesen, szinte beszámíthatatlanul viselkedik

Amondó vagyok [volnék], hogy ... (hm) (neutr)

- {vélemény kifejezésének szerényebb bevezetése}

Ámor nyíla (sz) (neutr)

- eltalál [megsebez] <vkit> (vál) szerelembe esik, szerelmes lesz

Ámor nyíla (sz) (vál)

- a szerelem sebző hatása, szerelembe esés

Andersen meghalt (, mese nincs). (hm) (biz)

- {leintés kifejezése: nincs értelme a mellébeszélésnek, beszéljünk a lényegről, a tényekről!!}

Andersen meséi (sz) (neutr)

- hazugságok, füllentések

angol hidegvér (sz) (neutr)

- minden körülmények között megőrzött nyugalom

angolosan távozik (sz) (neutr)

- észrevétlenül, búcsúzás nélkül távozik

angyal <vkinek> a szava, de ördög a szíve (sz) (rég)

- megnyerő a beszéde, de tele van rosszindulattal

Angyal repül [száll] (el) a ház fölött [fölköztünk v. a szobában v. a szobán keresztül]. (hm) (neutr)

- {akkor mondják, ha véletlenül mindenki egyszerre hallgat el a társaságban és kínos csend lesz}

Angyal szóljon belőled! (hm) (neutr)

- {óhajtás kifejezése: bárcsak igazad lenne, úgy történe, ahogy mondogod!}

Angyal vagy! (hm) (neutr)

- {köszönet v. dicséret kifejezése}

angyalbőrbe öltözik [felveszi az angyalbőrt] (sz) (tréf)

- bevonul katonának

angyali türelem (sz) (neutr)

- végtelen, határtalan türelem

Ángyomnak mondom, hogy menyem is értsen belőle. [Ángyomnak szólok, hogy menyem is megértse.] (km) (nép)

- {úgy figyelmeztetek v. dorgálok vkit, hogy máshoz intézem a neki szánt szavakat}

Annak már lőttek! (hm) (biz)

- {lemondás, belenyugvás kifejezése: annak már vége van, abból már nem lesz semmi, nem sikerült}

annak rendje és módja szerint (sz) (neutr)

- olyan kifogástalanul, fennakadás nélkül (megy, működik, zajlik vmi), ahogyan az (a bevett v. megkívánt formának megfelelően) szabályos, kívánatos, szükséges

anno dacumál (sz) (ritk), (biz)

- annak idején, régen hajdan

anyagi nehézségek (sz) (neutr)

- pénzhiány

anyai örömök elé néz (sz) (vál)

- (nő) várandós, gyermeke születését várja

anyám tyúkja (sz) (szleng)

- meg minden egyéb

Anyám, borogass! [Anyám, add el a házat!] (hm) (szleng)

- {megdöbbenés kifejezése}

Anyám, én nem ilyen lovat akartam! (hm) (tréf)

- {kudarccsalódás kifejezése: nem ez volt az elképzelés, a cél}

anyámasszony katonája (sz) (tréf), (pej)

- félénk, elpuhult, pipogya gyermek v. férfi

anyaszült meztelen(ül) (sz) (neutr)

- teljesen meztelen(ül)

anya fia (sz) (neutr)

- egészen olyan, mint az anya, mindenben rá hasonlít

anya lánya (sz) (neutr)

- az anyjára hasonlít, az anya természetét örökölte

annyi [annyit ér] <vmi,> mint halottnak a (kéz)csók [a szenteltvíz v. (szleng) a beöntés v. a napszemüveg] (sz) (biz), (tréf)

- semmit sem ér vmi, haszontalan, értelmetlen, hiábavaló, felesleges dolog

Annyi [az] szent (, hogy ...)! (hm) (biz)

- {kijelentés igazságának nyomatékosítása: az biztos!}

annyi [sok] <vmi,> mint a nyú (sz) (biz)

- nagyon sok vmi

annyi [sok] <vmi,> mint a pelyva (sz) (nép)

- rengeteg, megszámlálhatatlanul sok vmi (különösen pénz)

annyi <vkinek> a pénze, mint a pelyva (sz) (nép)

- nagyon gazdag

annyi <vkinek> a pénze, mint a szemét (sz) (biz)

- nagyon gazdag

annyi <vkinek> a pénze, mint békán a szőr [a toll] (sz) (nép), (tréf)

- szegény, nincs pénze

annyi <vmi,> mint a [egy] mákszem (sz) (neutr)

- nagyon kevés vmi

annyi <vmi,> mint a bűn (sz) (nép)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint a fűszál (a réten) (sz) (neutr)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint a haja szála (sz) (neutr)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint a semmi (sz) (neutr)

- (teljesítmény, eredmény) kevés, nulla, értéktelen, jelentéktelen, gyenge

annyi <vmi,> mint a szemét (sz) (biz)

- rengeteg, megszámlálhatatlanul sok (különösen pénz)

annyi <vmi,> mint a tarka kutya (sz) (neutr)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint a tenger (fövenye [vize]) (sz) (nép)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint égen a csillag (sz) (neutr)

- nagyon sok, számtalan

annyi <vmi,> mint halat vízbe fojtani (sz) (szleng)

- lehetetlen, hiábavaló feladat

annyi <vmi,> mint kilenc medvének egy vackor (sz) (nép)

- nagyon kevés (a szóban forgó több embernek v. állatnak)

annyi az eredetiség <vkiben,> mint egy fénymásolatban (sz) (szleng), (tréf)

- kevésbé egyéni, eredeti személy

Annyi baj legyen! (hm) (neutr)

- {nyugtató, vigasztalás kifejezése}

annyi esélye [sansza] sincs (<vhol> v. <vmiben,> mint a trójai falónak az epsomi derbin (sz) (szleng), (tréf)

- semmi esélye nincsen {vkinek}

annyi esze sincs, mint egy csirkének (sz) (gúny)

- nagyon buta {vkinek}

annyi esze sincs, mint egy porceláncsirkének (sz) (szleng), (gúny)

- nagyon buta személy {vkinek}

annyi esze sincs, mint egy tyúknak (sz) (gúny)

- nagyon buta, ostoba személy {vkinek}

annyi esze van, amennyi a parókája alól hiányzik (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, hogy éppen hazatalál (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, mint egy döglött [szabadnapos] hintalónak (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, mint egy gipszkacsának (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, mint egy marék szárított lepkének (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, mint egy porcelánmacskának (sz) (szleng), (tréf)

- oktalan, buta személy {vkinek}

annyi esze van, mint nekem felesleg (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta {vkinek}

annyi esze van, mint téliszalámiban a hófúvás (sz) (szleng), (tréf)

- esztelen, buta személy {vkinek}

Annyi idős az ember, amennyinek érzi magát. (km) (neutr)

- {nem az életkor, hanem a testi-lelki állapot számít}

annyi(t) sem, mint a körmöm feketéje (sz) (neutr)

- egyáltalán semmi(t) sem

annyi, amennyi (sz) (neutr)

- valamennyi, a lehetőségekhez képest egy kevés

annyian (vannak), mint a kínaiak (sz) (biz)

- nagyon sokan (vannak)

annyian [sokan] (vannak), mint az oroszok (sz) (biz)

- nagyon sokan (vannak)

annyiban hagyja a dolgot (sz) (neutr)

- nem akar rajta változtatni, beletörődik

annyira elmaradott, hogy nála még a szivárvány is fekete-fehér (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon elmaradott személy

annyira különböznek egymástól, mint ég és föld (sz) (neutr)

- óriási a különbség, az ellentét vkik v. vmik között

Annyira lakom őhozzá, mint ő énhozzám. (hm) (neutr)

- {rátartóság kifejezése: miért mennék el én hozzá, jöjjön el ő hozzám, ha látni akar!}

annyira padlón van, hogy még a tacskó is lenéz rá (sz) (szleng), (tréf)

- (lelkileg, fizikailag, anyagilag stb.) rossz állapotban van

annyira van [(olyan,) messze van v. jár] <vki> v. <vmi> <vmitől,> mint Makó Jeruzsálemtől [Jeruzsálemhez] (sz) (neutr)

- nagyon messze, távol van vki v. vmi (a kitűzött céltól v. vmely megoldástól)

annyit [úgy] ért <vmihez,> mint hajdú a harangöntéshez (sz) (rég), (tréf)

- egyáltalában nem ért hozzá, fogalma sincs róla

annyit [úgy] ért <vmihez,> mint tyúk az ábécéhez (sz) (tréf)

- egyáltalában nem ért vmihez, fogalma sincs róla

annyit ér <vmi,> mint (a) süketnek a jó reggelt (sz) (nép)

- hiába mond vkinek vmit az ember, úgy tesz, mintha meg sem hallaná

annyit ér <vmi,> mint döglött lovon a patkó (nép) (sz) (neutr)

- semmit sem ér vmi, nincs semmi haszna, értelme vminek

annyt ért <vmihez,> mint lúd a zsoldárhoz (sz) (rég), (tréf)

- egyáltalán nem ért vmihez

annyt eszik [(durva) zabál], mint a [egy] ló (sz) (biz)

- nagyon sokat eszik

annyt eszik [iszik], amennyi (csak) belefér (sz) (neutr)

- nagyon sokat eszik v. iszik

annyt eszik [iszik], hogy az ujjával is elérí [míg ujjal v. az ujjával el nem éri (a végét)] (sz) (nép)

- mértéktelenül sokat eszik v. iszik

annyt eszik, amennyi (csak) a bőrébe (bele)fér (sz) (neutr)

- nagyon sokat eszik

annyt eszik, hogy a füle is kétfelé áll (bele [tőle]) (sz) (tréf)

- nagyon sokat eszik, alaposan jóllakik

annyt eszik, mint egy madár (sz) (neutr)

- feltűnően keveset eszik

annyt iszik (egyszerre), mint egy veréb (sz) (rég)

- nagyon keveset iszik (a kínált italból)

Apád-anyád idejőjjön! (hm) (biz), (tréf)

- {pézt átvételekor annak kifejezése, hogy szeretnénk még több pénzt kapni}

apait-anyait belead (sz) (neutr)

- nagyon igyekszik, minden erejét beleadja, mindent megtesz, amire képes

Apám is élne, ha meg nem halt volna. (hm) (biz), (tréf)

- {lehetetlen, értelmetlen dolgokat kérő ember visszautasítása}

apáról fiúra száll <vmi> (sz) (neutr)

- (tevékenységet, ismeretet) az egyik nemzedék átadja a másiknak

apja fia [lánya] (sz) (neutr)

- egészen olyan, mint az apja, mindenben rá hasonlít

április bolondja (sz) (neutr)

- (április elsejéhez kapcsolódóan) becsapott, megtréfált ember

áprilist járat <vkivel> (sz) (neutr)

- (főleg április elsején) becsap, megtréfál vkit

apró <vki> v. <vmi,> mint a [egy] mákszem (sz) (neutr)

- a) (személy) alacsony, nagyon kicsi;
- b) (dolog) nagyon apró v. kevés

apró <vmi,> mint a bolha (sz) (neutr)

- nagyon kicsi, apró (pl. betű)

apró-cseprő dolog (sz) (neutr)

- egészen jelentéktelen, haszontalan dolog

aprófát lehet vágni <vkinek> a hátán [hagyja, hogy aprófát vágjanak a hátán] (sz) (neutr)

- roppantul türelmes, elnéző, jámbor természetű

aprópénzre vált (fel) <vmit> (sz) (neutr)

- tehetségét, tudását többnyire anyagi okokból rendszeresen hozzá méltatlan dologra pazarolja

aprópénzzel fizet ki <vkit> (sz) (neutr)

- a) kevesebbet fizet vkinek, mint amennyit megérdemelne;
- b) hamar elintéz vkit, nem ad kielégítő választ vkinek

arany a keze (sz) (neutr)

- nagyon ügyes kezű {vkinek}

arany szíve van (sz) (vál)

- jóságos, bőkezű, adakozó, nagylelkű {vkinek}

aranyat ér <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- rendkívül becses, nagy értéke van vminek vki számára

aranyat ér a keze (sz) (neutr)

- nagyon ügyes kezű {vkinek}

aranyba kellene foglalni <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon értékes ember, nagy becsben kell tartani

aranybetűkkel írja be (a) nevét a történelem könyvébe [lapjaira] (sz) (vál)

- jó emlékű, történelmi jelentőségű tette(ke)t végrehajtva hírnevet, megbecsülést szerez

aranyból van <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- a) jóságos;
- b) bőkezű, adakozó, nagylelkű

aranyhegyeket ígér (sz) (neutr)

- teljesen felelőtlenül mindenféle, valójában teljesíthetetlen ígéreket tesz

aranyhegyekről álmodik (sz) (neutr)

- a valóságtól távol eső tervek és remények foglalkoztatják

aranyhidat épít a futó ellenségnek (sz) (ritk), (vál)

- könnyen felhasználható előnyös visszavonulási lehetőséget nyújt annak, akit legyőzött

aranyhoroggal halászik [horgászik] (sz) (rég)

- megvesztegetéssel akarja elérni a célját

aranyketrecbe zár <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- vkinek a szabadságát, fejlődési lehetőségeit úgy korlátozza, hogy közben anyagi biztonságot, kényelmet nyújt neki

aranytálcán kínál <vkinek> <vmit> (sz) (neutr)

- nyomtatékosan kérve felkínál, felajánl vkinek vmit (pl. állást, lehetőséget)

araszol [emelkedik v. felfelé megy v. feljebb jut] a számléltrán (sz) (gúny)

- előrelép a hivatali ranglétrán, magasabb rangba, beosztásba kerül

arat a halál (sz) (neutr)

- háborúban v. járvány miatt tömegesen halnak meg az emberek

arca verejtékével (sz) (neutr)

- fáradságos munkával, nagyon nehezen

arcának egy izma se(m) rándul [rezdül] (meg) (sz) (neutr)

- uralkodik magán, nyugalommal leplezi érzelmeit

archimedesi [arkhimédészi] pont [<vminek> az archimedesi v. arkhimédészi pontja] (sz) (vál)

- vmely kérdés megoldásának sikerét ígérő v. biztosító szempont, mozzanat, alap

arcokat vág (sz) (neutr)

- egymás után többféle (fintorgó) arckifejezést ölt rosszkedvének v. nemtetszésének kifejezésére

arcra borul <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- előtt (vál) a) hódolata jeléül letérdel vki v. vmi előtt, s arcát a földre hajtja;
- b) fenntartás nélkül, szolgálai módon fejezi ki hódolatát vki v. vmi előtt

arcul csap <vkit> (sz) (neutr)

- a) sértő szándékkal megüti vkinek az arcát;
- b) (viselkedés, váratlan fordulat) kínos helyzetbe hoz, megszégyenít, sért vkit

arcul köp <vkit> (sz) (neutr)

- a) leköp vkit;
- b) megvet, semmire se becsül vkit

arculcsapásként ér <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- (váratlan fordulat, viselkedés) megszégyenítő, kínos hatással van vkire

arénát csap [csinál v. rendez v. csinálja az arénát] (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- a) botrányt csinál (vmi miatt);
- b) veszekszik, összevész (vmi miatt)

árgus szemekkel figyel (sz) (neutr)

- gyanakvóan, minden részletre kiterjedő éberséggel figyel

Ariadné fonala (sz) (vál)

- veszélyes, bonyolult helyzetből való kijutást, szabadulást lehetővé tevő ötlet, segítség

árkon kívül [túl] hegymester (sz) (nép)

- a) hatáskörét, illetékességét túllépő személy;
- b) mondatértékű leintésként: semmi joga beszélni

árkon-bokron át [keresztül] (sz) (neutr)

- semmiféle akadállyal nem törődve, mindenen keresztül (főleg a 'fut', 'szalad', 'rohan' igékkel)

árkon-bokron túl jár [jutott v. van] (sz) (neutr)

- már messze jár, messzire elfutott, elmenekült

árkot ás (<vkik> között) (sz) (neutr)

- (gyűlölködve) ellentéteket szít (vkik között)

ármányt forral [sző] <vki> (sz) (neutr)

- ellen (vál) összeesküvést, cselszövést készít elő vki ellen

árnyék után kapdos [kapkod] (sz) (rég)

- ábrándozik, álmodozik

Árnyékáért becsülik [becsüljük] a vén fát. (km) (neutr)

- {az idősebb embereket elsősorban tapasztalatukért becsüljük}

árnyékával [árnyékkal] bokszol [harcol v. vív] (sz) (rég)

- képzelt ellenféllel vitázik, senki sincs ellene, mégis hadakozik

árnyékkal ijeszti az oroszlánt (sz) (rég)

- bátor embert azzal próbál ijesztgetni, amitől csak a gyáva fél

árnyékként követ <vkit> (sz) (neutr)

- állandóan, kitartóan követ vkit

árnyékot kerget (sz) (neutr)

- mulékony, megfoghatatlan dolog után megy

árnyékot se(m) vet (sz) (rég)

- nagyon sovány

árnyékot vet <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- kedvezőtlen színben tüntet fel vkit v. vkinek a jellemét, tevékenységét

árnyékra vetődik (sz) (neutr)

- téved, melléfog (s így nevetségessé válik)

árok melléki dombmester (sz) (szleng), (tréf)

- semmihez nem értő ember

arra fordítja a köpönyegét, ahonnan [amerről] a szél fúj (sz) (pej)

- állásfoglalását, véleményét, elveit jellemtelenül, önző érdeke szerint változtatja

arra fordítja a palástot, ahonnan [honnét] a szél fúj (sz) (rég)

- önző érdekei szerint változtatja a nézeteit

Arra megy ki a játék, hogy ... (hm) (biz)

- {helyzetelemzés összefoglalásaként: az a végső cél, a legfőbb célkitűzés, hogy ...}

Arra mérget vehet(sz)! [Arra mérget lehet venni!] (hm) (neutr)

- {kijelentés igazságának nyomatékosítása: egészen biztos a dolog, feltétlenül lehet rá számítani}

Arról hallgat az írás. (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy vmi titok, vmit nem lehet tudni}

Arról már lekéstél! (hm) (gúny)

- {késés, hátrány kifejezése: ahhoz korábban v. nagyobb erővel, tehetséggel kellett volna hozzáfognod}

Arról ne is álmodj! (hm) (neutr)

- {leintés, lebeszélés, elutasítás kifejezése: ne is gondoldj rá, mert lehetetlen!}

Arról nem is szólva, hogy ... (hm) (neutr)

- {vélemény kifejezése: nem is említve vmit, pedig arra még inkább vonatkozik, amit mondtunk}

ártatlan, mint a ma született bárány (sz) (neutr)

- teljesen ártatlan, vétlen, hiszékeny

ártatlan, mint a ma született gyerek (sz) (neutr)

- teljesen ártatlan, vétlen

árulkodó Júdás [júdás] (sz) (biz)

- társaira árulkodó gyermek

Árulkodó Júdás, nem kap piros tojást. (hm) (biz)

- {társaira árulkodó gyermek csúfolásának kifejezése}

áruzó Júdás [júdás] (sz) (vál)

- (hálátlan) áruzó

árvaságra jut (sz) (neutr)

- meghalnak a szülei

árverési hiéna (sz) (pej)

- az a személy, aki árveréseken foglalkozásszerűen vesz részt, és ott társaival összejátssza, az árverezett személy és a többi vevő terhére nyereszkedik

Ásd ki a startgödröt! (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás távozásra: menj innét!}

ásó-kapa (s a nagyharang) (se) választ [válasszon] el <vkit> <vkitől> (sz) (nép), (tréf)

- (jegyesek) házasságban, szerelemben mindhalálig húek marad(ja)nak egymáshoz

ász van <vkinek> a kezében (sz) (szleng)

- döntő érveléssel rendelkezik

ásza van (sz) (szleng)

- döntő érveléssel rendelkezik {vkinek}

aszfaltrajzot csinál <vkiből> (sz) (szleng)

- megöli vkit

Asszonykéz van a dologban. (hm) (neutr)

- {feltételezés kifejezése: valószínűleg női beavatkozás eredménye, hogy így alakult a helyzet}

asszonyt hoz [visz] a házhoz (sz) (neutr)

- megnősül

asztagban tűt keres (sz) (rég)

- a) vmely nagy tömegben v. halmazban keres vkit v. vmit, s ezért nem találhatja meg;
- b) hiábavaló, eredménytelen munkát végez

asztal alatt (sz) (biz)

- törvénytelenül, tisztességtelenül

asztalhoz ül (sz) (neutr)

- étkezéshez kezd

asztalt bont (sz) (neutr)

- (a házigazda v. felesége általában felállással) az étkezés végét jelzi az asztalnál ülőknek

átadja a gyeplőt (<vkinek>) (sz) (neutr)

- átadja az irányítást, a hatalmat (vkinek)

átadja a kormányrudat (<vkinek>) (sz) (neutr)

- átadja az irányítást (vkinek)

átadja a marsallbotot (<vkinek>) (sz) (neutr)

- átadja a vezetést, a hatalmat (vkinek)

átadja a stafétabotot (<vkinek>) (sz) (neutr)

- feladatot, munkát, tisztséget (utódjának) átad

átadja a terepet <vkinek> (sz) (neutr)

- átengedi a kezdeményezést, az irányítást vkinek

átalakítja <vkinek> a fazonját (sz) (szleng), (tréf)

- ver, megver, összever vkit

átáll <vkinek> az oldalára (sz) (neutr)

- átpártol vkihez

átázott, mint egy [a kiöntött] ürge (sz) (nép)

- (ember, állat) nagyon megázott, csuromvizes lett

átcsap a másik [az ellenkező] végletbe <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vkinek előbbi szélsőséges magatartása, véleménye v. vmely folyamat hirtelen az ellenkezőjére változik

átcsúszott a nagy lukú rostán <vki> v. <vmi> (sz) (nép)

- (személy v. teljesítmény) átment a felületes v. enyhe ellenőrzésen

átdob [átvág] a palánkon <vkit> (sz) (biz)

- becsap, rászed vkit

átellenben lakik Senki Pállal (sz) (rég), (tréf)

- hajléktalan

átelik [átmegy] a tűzkeresztségen (sz) (neutr)

- a) (katona) először kerül az ellenség tűzébe;
- b) először old meg sikerrel vmely alkalmasságát bizonyító nehéz feladatot

átelik [kihull] a rostán <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (elbíráláskor, szűrővizsgán, versenyben) értéktelennek, színvonalon alulinak bizonyul vki v. vmi

átelik a ló másik [túlsó] oldalára (sz) (neutr)

- előbbi szélsőséges magatartása, véleménye hirtelen az ellenkezőjére változik

átelik a másik [az ellenkező] szélsőségbe <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vkinek előbbi szélsőséges magatartása, véleménye v. vmely folyamat hirtelen az ellenkezőjére változik

átfestik a cégtáblát (sz) (neutr)

- cég, intézmény, szervezet külsőségeit belső tartalmi átalakítás nélkül megváltoztatják

átfut [átvillan] <vkinek> az agyán <vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen visszaemlékezik, rágondol vkire v. vmire

áthelyezi a súlyponto(ka)t [<vminek> a súlypontját] (<vhova>) (sz) (neutr)

- (az eddigi helyzeten változtatva) mást tekint fontos(abb)nak, mint azelőtt

áthidalhatatlan [mély] szakadék húzódik [tátong] <vkik> v. <vmik> között [áthidalhatatlan v. mély szakadék választ el <vkit> v. <vmit> <vkitől> v. <vmitől>] (sz) (vál)

- nagy különbség v. ellentét van vkik v. vmik között

áthúzza a terveket [<vkinek> a terveit] (sz) (neutr)

- meghiúsítja vminek a végrehajtását, megvalósítását

átkot szór [mond] <vkire> [<vkinek> a fejére] (sz) (neutr)

- megátkoz, szid(almaz) vkit

Átkozott tüdőbaj! (hm) (neutr)

- a) (nép) {az mondja köhögése tréfás megmagyarázásaképpen, aki szerelmespárt zavar meg, és köhögéssel hívja fel magára a figyelmet};
- b) (biz), (tréf) {az mondja köhögése tréfás megmagyarázásaképpen, aki sokat dohányzik}

átköltözik a másvilágra (sz) (vál)

- meghal

Atlaszként hord [tart] a vállán <vmit> (sz) (vál)

- vminek a gondjait hordozza, rajta nyugszik vmely nehéz feladat

átlát [keresztüllát] a szitán (sz) (neutr)

- felismer vmely készülő cselet, ellene irányuló tervet

átlát <vkinek> a mesterkedésein (sz) (neutr)

- világosan látja vkinek a tettei, szavai mögött álló rejtett szándékait

átlátszó <vmi,> mint az üveg (sz) (neutr)

- teljesen átlátszó, tiszta (pl. bor)

átlátszó célzás (sz) (neutr)

- olyan célzás, melynek egyértelműen látszik a valódi, leplezni szándékolt értelme

átlendít a holtponton <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) bizonytalan, válságos helyzetét kedvezően megváltoztatja

átlendül a holtponton <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) kijut a válságos, bizonytalan helyzetből, legyőzi az előrehaladás akadályait

átlép a Rubikonon [átlépi a Rubikont] (sz) (vál)

- (vmely nagy jelentőségű ügyben) döntő, visszavonhatatlan lépést tesz

átlépi <vkinek> a (háza) küszöbét (sz) (vál)

- felkeres, meglátogat vkit

átlépi a taccsvonalat (sz) (rég), (szleng)

- disszidál

átmegy <vkinek> a kezén <vmi> (sz) (neutr)

- (pl. ügy, terv) vkinek a tudtával, hozzájárulásával, részvételével kerül tovább v. jut el a céljához

átmegy a köztudatba <vmi> (sz) (neutr)

- vmely hír, gondolat széles körben ismertté, elfogadottá válik

átmegy a retortán [sok retortán megy át] <vmi> (sz) (ritk), (vál)

- sok ellenőrző, módosító, néha feleslegesen beavatkozó fórumon, hivatalon átmenve, rendszerint lényeges minőségi és mennyiségi változást szenved

átmegy szénlehordóba (sz) (szleng)

- nagyon durván, közönségesen viselkedik

átnéz <vkinek> a feje fölött (sz) (neutr)

- a) gőgösen úgy tesz, mintha az illető nem volna ott, nem akarja észrevenni;
- b) lenéz, lebecsül vkit

átok alatt született (sz) (ritk)

- egész élete súlyos csapások sorozata

átok ül <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- sorozatos sikertelenség, kudarc jellemez vkit v. vmit

átokkal sújt <vkit> (sz) (neutr)

- megátkoz, kiátkoz vkit

á-tól z-ig [cettig] (sz) (neutr)

- elejétől végéig, kivétel nélkül

atomjaira hull(ik) [esik szét] <vmi> (sz) (neutr)

- igen apró darabokra esik szét vmi

átpártol a szerencse <vkihez> (sz) (neutr)

- (az eddigiekkel szemben) vki más kezd szerencsés lenni

átrágja [keresztülrágja] magát a kásahegyen (sz) (biz)

- megbirkózik vmely felhalmozódott v. sok részletből álló, hosszadalmas, unalmas munkával

átrendezi <vkinek> az arcukat (sz) (szleng)

- felpofoz, megpofoz vkit

átsegit a holtponton <vkit> v. <vmit> [elmozdít a holtpontról <vkit> v. <vmit>] (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) bizonytalan, válságos helyzetét kedvezően megváltoztatja

átsegit a másvilágra <vkit> (sz) (szépítő)

- megöl vkit

átszakítja [áttöri] a gátat [<vminek> a gátját] (sz) (neutr)

- megtöri vminek az ellenállását

átszenderül [elköltözik] a másvilágra (sz) (vál)

- meghal

átszenderül az örökkévalóságba (sz) (vál)

- csendesen meghal

attikai só (sz) (vál)

- csípős szellemesség, elmésség

Attól már elbúcsúzhat! (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése: elveszettek tekinthet vmit}

átugorja [átviszi] a lécet (sz) (biz)

- megfelel a követelményeknek, sikerrel teljesít vmit

átugrotta az L-et (sz) (biz)

- elmúlt ötvenéves

átvág [átver] <vkit,> mint szart a palánkon (sz) (szleng), (durva)

- becsap, rászed vkit

átveszi a kormányrudat (<vkitől>) (sz) (neutr)

- átveszi az irányítást (vkitől)

átveszi a stafétabotot (<vkitől>) (sz) (neutr)

- feladatot, munkát, tisztséget (elődjétől) átvesz

átveszi a szót (sz) (neutr)

- folytatja vkinek a beszédét, gondolatmenetét

átvitt értelemben (sz) (neutr)

- nem eredeti, hanem olyan értelemben, amelyben a szót v. szókapcsolatot csak utólag kezdték használni v. amelyben alkalmilag használják

Atya világ! (hm) (neutr)

- {megdöbbenés, meglepetés kifejezése}

atyaistennek képzeli magát (sz) (neutr)

- nagyon elbizakodott, és mindenkinek parancsolni akar

Augiász istállója (sz) (vál)

- rendtelenség v. zűrzavaros ügy, melyben szinte lehetetlen rendet teremteni

Az (már egyszer) tuti! [Az tutkó!] (hm) (biz)

- {kijelentés igazságának v. egyetértésnek a nyomatékosítása}

az (utolsó) ingét is odaadja [odaadná] (<vkinek>) (sz) (neutr)

- nagyon jószívú, önfeláldozó, bármit megtenne vkiért

az [a csillagos] eget is (nagy)bőgőnek nézi (sz) (nép)

- a) úgy leissza magát, hogy nem tud magáról;
- b) (rendszerint pofontól, ütéstől) olyan fájdalma van, hogy szinte öntudatlan v. erősen megszédül

Az [egy] a fő, hogy ... [Ez a fő!] (hm) (neutr)

- {fontosság kifejezése: ez v. az a lényeg, ez v. az a legfontosabb!}

az [egy] ujját sem mozdítja <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- nem tesz semmit vkinek v. vminek az érdekében

Az [ez] már (egyszer) szent igaz! (hm) (neutr)

- {állítás, kijelentés nyomatékosítása: ez így van, és nem másként!}

az a bogara, hogy ... (sz) (neutr)

- az a (furcsa) szokása, rögeszméje, szeszélye, hogy ... {vkinek}

Az a feneség, hogy ... [Ott van a feneség, hogy ...] (hm) (biz)

- {panaszkodás kifejezése: az a baj, nehézség, probléma, hogy ...}

az a hír járja, hogy ... (sz) (neutr)

- azt híresztelik, az a hír terjed(t el), hogy ...

Az a mienk, amit megesszünk (, megiszunk). (km) (neutr)

- {ne sajnáljuk magunktól az ételt (és az italt)!}

Az a rossz, aki rosszra gondol! (hm) (neutr)

- {rosszallás kifejezése: szégyellje magát az, aki tudatosan félreért vmit}

Az a sanda gyanúm, hogy ... (hm) (neutr)

- {sejtés, vélelem kifejezése: azt sejttem, azt vélem, hogy ...}

Az a szitu, hogy ... (hm) (szleng)

- {magyarázkodás kifejezése: az a helyzet, hogy ...}

Az a vicc az egészben, hogy ... (hm) (biz)

- {összegző értékelés kifejezése: az a dolog lényege, fortélyja, hogy ...}

az ablakára jár (sz) (nép)

- (az ablakon át) udvarolgat vkinek {vkinek}

az ablakon dobja [hajítja v. szórja] ki a pénzt (sz) (neutr)

- könnyelműen, fölöslegesen költekezik, pazarolja a pénzt

az ablakon hányják [szórják] be a pénzt <vkinek> (sz) (neutr)

- könnyen, gyorsan sok pénzt keres, gazdagszik

az ablakon ömlik be a pénz <vkinek> (sz) (neutr)

- könnyen, gyorsan sok pénzt keres, gazdagszik

az Achilles-sarka (sz) (vál)

- vkinek v. vminek a gyenge, könnyen sebezhető pontja {vkinek v. vminek}

az adott szó (sz) (neutr)

- az ígéret, a fogadalom

Az adott szó kötelez [szent]. (km) (neutr)

- {az ígéreteket, a szóbeli megállapodásokat be kell tartani}

az agyába vés <vmit> (sz) (neutr)

- jól megjegyyez vmit

az agyába villan <vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen visszaemlékezik, rágondol vkire v. vmire {vkinek}

az agyához kap (sz) (szleng)

- meglepődik

az agyára megy <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) megháborodik vki v. vmi miatt;
- b) vki v. vmi nagyon idegesít, bosszant vkit {vkinek}

az agyára ment a slejm (sz) (szleng), (durva)

- nagyképű, beképzelt {vkinek}

az ágyat nyomja [őrzi] (sz) (neutr)

- betegen fekszik

az ágyban [az ágyon] döglök egész nap (sz) (biz)

- semmi hasznosat nem csinál, lustálkodik

az ajkán csügg [csüng] (vál) (sz) (neutr)

- a) hosszan csókolja vkinek az ajkát;
- b) áhítattal, érdeklődéssel hallgatja vkinek minden szavát {vkinek}

az ajkán lebeg [van] <vmi> (sz) (vál)

- szóról, névről vkinek az az érzése, hogy emlékszik rá, mégsem tudja kimondani {vkinek}

az ajkára forraszt < vkinek vmit> (sz) (neutr)

- kemény, néha durva módon megakadályoz vkit, hogy (továbbra is) beszéljen, megszólaljon

az ajkára jön <vmi> (sz) (neutr)

- (szót, kifejezést) keresetlenül kimond {vkinek}

az akasztófa árnyéka (sz) (neutr)

- a halálbüntetés (fenyegető) veszélye

Az akta le van zárva. (hm) (neutr)

- {a cselekvés értelmetlenségének, hiábavalóságának kifejezése: nincs mit tenni, a szóban forgó ügy befejeződött, lezárult}

az álarca alatt (sz) (neutr)

- vmit (pl. megbocsátást) színelve {vminek}

az álcája alatt (sz) (vál)

- vmit (pl. megbocsátást) színelve {vminek}

az alfája és ómegája (sz) (neutr)

- vminek a teljessége, egésze {vminek}

Az alkohol öl, butít és nyomorba dönt. (km) (neutr)

- {a mértéktelen ivás elszegényít és tönkreteszi egészségünket, emberi kapcsolatainkat}

az alkotmány sáncai (sz) (neutr)

- a) (rég) a nemesi kiváltságok az 1848 előtti Magyarországon;

- b) a törvények hatálya, védelme

Az állam én vagyok. (hm) (neutr)

- {a vezetők teljhatalmának közhelyszerű kifejezése}

az állatok királya (sz) (neutr)

- az oroszlán

Az alma nem esik messze a fájától. [Nem esik messze az alma a fájától.] (km) (neutr)

- {a gyermek általában szülei természetét, tulajdonságait öröklí}

az álmok világába tartozik [(csak) az álmok világában van] <vmi> (sz) (neutr)

- csak a képzeletben létezik vmi

az álmok világában él (sz) (neutr)

- ábrándozik, az élet valóságától elrugaskodik

az aludttejet is megfújja (sz) (rég)

- óvatos ember

Az angyalát! (hm) (neutr)

- {nyomatékosító felkiáltás érzelem (pl. meglepetés, bosszúság stb.) kifejezésére}

Az anyád [az anyja] keservét! (hm) (biz)

- {bosszankodó, szitkozódó felkiáltás}

Az anyád [az anyja] kínja [kínját]! (hm) (biz)

- {elutasítás, rendreutasítás, tagadás szitkozódó kifejezése}

az anyatejjel szív [szop] magába <vmit> (sz) (neutr)

- már a szülői házban, gyermekkorában megtanul, elsajátít, megszokik vmit

az anyja emlőjéből szív [szop] magába <vmit> (sz) (neutr)

- már a szülői házban, gyermekkorában megtanul, elsajátít, megszokik vmit

az anyja hasában sem volt jobb dolga (sz) (biz)

- (nem kell elégedetlenkednie, mert) soha nem volt olyan jó dolga, mint most {vkinek}

Az anyja köcsögít! (hm) (szleng)

- a) {csodálat, elégedettség, tetszés kifejezése};
- b) {meglepetés kifejezése};
- c) {düh kifejezése}

az anyja kötényébe kapaszkodik (sz) (neutr)

- félénk, gyámoltalan gyermek

az anyja lehetne (sz) (neutr)

- sokkal idősebb vkinél {vkinek}

az anyja se(m) ismerne rá <vkire> (sz) (neutr)

- teljesen megváltozott a külseje

Az anyja! (hm) (neutr)

- {felfokozott érzelmi állapot – csodálkozás, bosszankodás stb. – kifejezése}

az anyjára ütött (sz) (neutr)

- az anyjára hasonlít, az anyja természetét örökölte

Az anyját neki! (hm) (neutr)

- {felfokozott érzelmi állapot – csodálkozás, bosszankodás stb. – kifejezése}

Az apád [az apja] keservét [kínja v. kínját]! (hm) (biz)

- {bosszankodó, szitkozódó felkiáltás}

az apja lehetne (sz) (neutr)

- sokkal idősebb vkinél {vkinek}

az apjára ütött (sz) (neutr)

- az apjára hasonlít, az apja természetét örökölte

az Apokalipszis lovasai [négy lovasa] (sz) (vál)

- a pusztulás, az összeomlás jelei

az arany középut (sz) (vál)

- a szélsőségektől, túlzásoktól tartózkodó, s ezért a legjobbnak tartott magatartás

az aranyborjút imádja [körültáncolja az aranyborjút] (sz) (vál)

- a pénz, a gazdagság hatalmát szereti

az aranylábú fiúk (sz) (biz), (gúny)

- a magyar (válogatott) labdarúgók

az aranylábú gyerekek (sz) (biz), (gúny)

- a magyar (válogatott) labdarúgó

az arcába kergeti a vért <vmi> (sz) (neutr)

- vmin felindulva elpirul {vkinek}

az arcába nevet (sz) (neutr)

- gúnyosan, kárörvendve, szemtelenül kinevet, elutasít vkit {vkinek}

az arcába vág <vmit> (sz) (neutr)

- rendszerint kellemetlen dolgo(ka)t kíméletlenül megmond vkinek {vkinek}

az arcára fagy a mosoly [a nevetés] (sz) (neutr)

- az arcán kifejeződő érzelem – főleg mosoly, nevetés – váratlan, kellemetlen hatás következtében megszűnik {vkinek}

az arcára van írva <vmi> (sz) (neutr)

- vmely gondolata, érzése, szándéka tükröződik az arcán {vkinek}

Az árgyelusát! (hm) (nép)

- {indulat, elégedetlenség enyhe szitokszerű kifejezése}

az árnyéka sem lehet (sz) (rég)

- meg sem közelít vkit, sokkal rosszabb nála {vkinek}

az aszfalton nő fel (sz) (neutr)

- (városi gyerek) a szükségesnél kevesebb szülői gondoskodás, nevelés mellett nő fel

az asszony az úr a házban [a háznál] (sz) (neutr)

- a családban az asszony parancsol, az ő akarata érvényesül

az asszony hordja [viseli] a kalapot [a nadrágot] (sz) (neutr)

- a családban az asszony parancsol, az ő akarata érvényesül

Az asszony ingatag. (km) (neutr)

- {a nők természete az ingatagság}

Az asztal körül kergették (kisgyerek korában), ha ... (hm) (gúny)

- {méltatlankodás kifejezése: ő sem volt olyan jómódú, előkelő, hogy szégyellnie kellene, ha (olyasmire kényszerül, amit most méltóságán alulinak tart)}

az asztalfiókba kerül <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ügyet) félretesznek;
- b) (írást, kéziratot) nem adnak ki

az asztalfióknak ír (sz) (neutr)

- a) saját szórakoztatására, kedvtelésből ír (cikket, verset, regényt stb.);
- b) írásait (vmely oknál fogva) nem ad(hat)ják ki

az asztalra csap [üt] (sz) (neutr)

- (gyakran annak jeléül, hogy amit mond, ahhoz határozottan ragaszkodik) határozott, erélyes fellépésével rendet teremt

az átkos időkben (sz) (gúny)

- a szocialista pártállam idején, politikai rendszerében

az atyaúristennek sem (sz) (biz)

- semmiképpen, semmilyen körülmények között sem

Az csak egy dolog! (hm) (biz)

- {semmitmondó, lekicsinylő válasz kijelentésre, panaszra: nem számít, nem érdekes!}

az édesanyja kötényén [köténye mellett] ül (sz) (gúny)

- gyerek v. pipogya férfi módjára örökké csak otthon ül

Az ég áldjon [áldja] meg! (hm) (neutr)

- a) {köszönő hálálkodás kifejezése};
- b) {bosszúság, türelmetlenség kifejezése: csináld v. csinálja már végre!}

az ég elszólít <vkit> (sz) (vál)

- meghal

Az ég szerelmére! (hm) (neutr)

- {kérés, könyörgés kifejezése: nagyon szépen kérem, könyörgök}

az égadta világon sehol [semmi v. senki] (sz) (neutr)

- tagadás nyomatékosítása: egyáltalán sehol, semmi, senki

Az egér se jár mindig egy lyukba. (km) (nép)

- a) {aki boldogulni akar, annak sokoldalúnak kell lennie};
- b) {megunja az ember mindig ugyanazt az egyet};
- c) (durva) {a több szeretőt v. felesége mellett szeretőt tartó férfi mentegetődzése}

az egérlukba is bebújna (sz) (neutr)

- nagyon félénk, gyáva

az egész cókómók (sz) (biz)

- minden, az egész

az egész cucc (sz) (biz)

- minden, az egész

az egész cugehőr (sz) (biz)

- minden, az egész

az egész franc (sz) (durva)

- minden, az egész

az egész hóbelevanc (sz) (biz)

- minden, az egész

az egész kacabajka (sz) (szleng), (tréf)

- minden, az egész

az egész mindenség (sz) (biz)

- az a (vacak, a beszélőt bosszantó) dolog, amiről épp szó van

az egész miskulancia (sz) (biz)

- minden, az egész

az egész szakramentum (sz) (ritk), (biz)

- minden, az egész

az egész város beszél <vmit> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- mindenki tud egy érdekes hírről, mindenkit az foglalkoztat

az egész vonalon (sz) (neutr)

- vmely területnek minden pontján, részén

Az egészség ízét a betegség adja. (km) (rég)

- {amíg nem beteg az ember, nem gondol az egészségére}

az egészségére válik <vmi> (sz) (neutr)

- jót tesz vkinek, használ az egészségének {vkinek}

az eget bámulja [nézi] (nép) (sz) (neutr)

- nem csinál semmit

az eget ostromolja (sz) (neutr)

- ismételt imában kér vmit, könyörög vmiért

Az égre [az egekre] kérlek [kérem!] (hm) (neutr)

- {kérés, könyörgés kifejezése: nagyon szépen kérem, könyörgök}

az égvilágon minden [mindenki] (sz) (neutr)

- minden v. mindenki, amit v. akit csak el lehet képzelni v. a szóban forgó esetben gondolni lehet

az égvilágon semmi [senki v. sehol] (sz) (neutr)

- egyáltalán semmi v. senki v. sehol

Az egy dolog. (hm) (biz)

- {annak kifejezése, hogy vki állítása nem teljesen igaz: az nem egészen így van, az csak részben igaz}

Az egyik fülén be(megy), a másikon ki. (hm) (neutr)

- {méltatlankodás amiatt, hogy hiába beszél vkinek az ember, éppen csak meghallgat vmit, de nem fogadja meg}

Az egyik lábad itt (legyen), a másik ott! (hm) (neutr)

- {sietésre való felszólítás kifejezése: nagyon siess!}

az egyik szeme sír, a másik nevet [az egyik szemével sír, a másikkal nevet] (sz) (neutr)

- egyszerre örül is, meg szomorkodik is {vkinek}

Az éhenhaláshoz sok, a megélhetéshez kevés. (km) (neutr)

- {nagyon kevés, a legszűkösebb létfenntartáshoz éppen elég (pénz)}

az éhhalállal küzd (sz) (neutr)

- közel van ahhoz, hogy éhen haljon

Az éhség a legjobb szakács. [Legjobb szakács az éhség.] (km) (neutr)

- {amikor éhes az ember, a kevésbé finom ételt is megeszti}

az éjszaka császára (sz) (neutr)

- léha társaságokban, mulatóhelyeken igen költekező és vezető szerepet játszó személy

az éjszaka lovagja (sz) (neutr)

- az éjszakai élet hőse, a mulatóhelyek törzsvendége

az eke szarvánál [szarva mellett] marad (sz) (nép)

- paraszti sorban marad, nem tanul tovább

Az elején mindent bele, aztán fokozatosan erősíts! (hm) (tréf)

- {tréfás biztatás teljes erőbedobással való küzdésre}

az élére áll (sz) (neutr)

- vminek (mozgalomnak, csoportnak) a vezetését átveszi {vminek}

az élet alkonya (sz) (vái)

- az időskor

az élet árnyékos oldala (sz) (neutr)

- előnytelen, kedvezőtlen életkörülmények

az élet dele (sz) (vái)

- az érett kor (amikor a testi erő és a szellemi képességek általában a legnagyobbak)

az élet fája (sz) (vái)

- a) paradicsombeli fa, amelyen az örök életet adó gyümölcs terem;
- b) az emberi életet jelképező fa

az élet fonala (sz) (vái)

- az élet a maga folyamatában

az élet hajnala (sz) (vái)

- a fiatalkor, az ifjúság

az élet hétköznapijai (sz) (vái)

- az élet élmény nélküli, egyhangú, egyforma, hosszabb-rövidebb szakaszai

Az élet megy tovább. (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: az élet mindig folytatódik, bármi(lyen baj) történjék is}

az élet napos oldala (sz) (neutr)

- előnyös, kedvező életkörülmények

Az élet nem habos torta. (hm) (tréf)

- {vigasztalás kifejezése: az életben vannak nehézségek is}

az élet reggele (sz) (vái)

- a fiatalkor, az ifjúság

az élet rendje (sz) (neutr)

- a dolgok, események szokásos alakulása

az élet sója [sava-borsa] (sz) (neutr)

- minden, ami széppé, izgalmassá teszi az életet, amiért érdemes élni

az élet tavasza (sz) (vái)

- a fiatalkor, az ifjúság

az élete forog kockán (sz) (neutr)

- életveszélyben van {vkinek}

az élete kész [valóságos] regény (sz) (neutr)

- érdekes, fordulatos, kalandos vkinek az élete {vkinek}

az élete párja (sz) (neutr)

- házastársa {vkinek}

az életébe kerül <vmi> (sz) (neutr)

- meghal vmi miatt, vmi a halálát okozza {vkinek}

az életére tör (sz) (neutr)

- a) meg akar ölni vkit;
- b) (tréf) meg akar semmisíteni vmit {vkinek v. vminek}

az életével fizet (<vmiért>) (sz) (neutr)

- vmi a halálát okozza, meghal vmi miatt

az elevenjébe vág [az elevenjéig hat] <vmi> (sz) (neutr)

- mélyen érint vkit vmi, fájó pontját találja el {vkinek}

az elevenjére tapint [talál] (sz) (neutr)

- szóval v. tettel vki számára érzékeny pontot, kényes ügyet, titkolt érzést, vágyat érint, mely rejteget hiányosságra, hibára mutat rá (s ezzel fájdalmat okoz neki) {vkinek}

Az ellenség keze betette a lábát. (hm) (biz), (tréf)

- {veszélyhelyzet, kellemetlen változás, baj szellemeskedő, gúnyos kifejezése képzavarral}

Az ellenségemnek se(m) kívánom! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: vmi átélt szenvedés olyan kínos, kellemetlen, hogy mindenkit szeretnénk megkímélni tőle}

az ellenségének is köszön (sz) (neutr)

- senkire sem haragszik, mindenkivel jóban akar lenni

Az ellentétek vonzzák egymást. (km) (neutr)

- {ellentétes alkatú, természetű személyek gyakran kedvelik, jól megértik egymást}

Az élő istenre esküszöm! (hm) (neutr)

- {eskü nyomatékosítása}

Az előbb vitte két szúnyog (egy) rúdon. (hm) (nép), (tréf)

- {kitérő válasz arra a kérdésre, hogy hol van v. hova lett vki v. vmi}

az első emberpár (sz) (vál)

- a bibliai Ádám és Éva

az első fecske (sz) (neutr)

- a) az elsőnek jelentkező, érkező személy vhol;
- b) az a személy v. dolog, aki v. ami mely örömdetes esemény közeledtét, mely régen várt változás bekövetkezését jelzi, hirdeti

az első hegedűt játssza <vhol> [első hegedűs <vhol>] (sz) (neutr)

- vmely közösségben vezető szerepe van

az első jöttment (sz) (pej)

- akivel először találkozunk, válogatás nélkül bárki

az első lépés (sz) (neutr)

- a kezdet, a kezdeményezés

az első pillanatban (sz) (neutr)

- első észlelésre, az első, rövid tapasztalat alapján

az első sorokban harcol [küzd] (sz) (neutr)

- élharcosa vminek

az első szóra (sz) (neutr)

- (további magyarázatot, kérést nem várva), minden észrevétel, kifogás nélkül azonnal (megtesz vmit)

az első vonal (sz) (neutr)

- vmilyen harcot, mozgalmat támogató v. irányító csoport

Az elsőkből lesznek az utolsók. (km) (neutr)

- {eredményesség, siker tekintetében a körülmények változásával a kezdeti sorrend egyik pillanatról a másikra megváltozhat}

az elsőtől az utolsóig (sz) (neutr)

- mind(et), az összes(et)

az éltető eleme (vál) (sz) (neutr)

- a) olyan személy, aki vmely közösségnek v. vállalkozásnak létét, eredményességét erejével, rátermettségével biztosítja;
- b) olyan dolog, körülmény, amely vkit képessé tesz erejének teljes kifejtésére, tehetségének kibontakoztatására {vkinek v. vminek}

az elveszett nemzedék (sz) (neutr)

- egy sokat szenvedett korosztály

az ember fia [gyereke v. lánya] (sz) (nép)

- a beszélő v. a szóban forgó személy

az emberélet útjának felén (sz) (vál)

- túl az ifjúságon, amikor az ember már kezd idősödni

az emigráció keserű kenyerét eszi (sz) (vál)

- száműzetésben sínylődik

az emlékezetébe hoz [idéz] <vmit> (sz) (neutr)

- emlékeztet, figyelmeztet vkit vmire {vkinek}

az emlékezetében él <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- már meghalt vki v. elpusztult, tönkrement vmi, de még élénken emlékeznek rá, nem felejtették el {vkinek}

Az én házám az én váram. (km) (neutr)

- {otthonában mindenki maga az úr, azt tesz, amit akar}

az enyém, tied, övé (sz) (neutr)

- a magántulajdon és a személyi tulajdon elve

az enyészet birodalma (sz) (vál)

- a temető

az epe beszél <vkiből> (sz) (ritk)

- a gyűlölet, a rosszindulat mondat vkivel vmit

az érdeklődés homlokterébe kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- központi helyet foglal el, mindenki az illető személlyel v. dologgal foglalkozik

az érem másik oldala (sz) (neutr)

- vmely dolog, kérdés az ellenkező szempontból tekintve

Az éremnek két oldala van. (km) (neutr)

- a) {minden dolognak megvan az előnye és a hátránya is};
- b) {nem minden olyan egyszerű, mint amilyennek látszik}

az érett színeket kedveli (sz) (szleng)

- (járművel) behajjt a piros jelzésbe

Az erő legyen veletek! (hm) (szleng)

- {biztatás, bátorítás kifejezése: sok sikert!}

Az erős akarat diadalt arat. (km) (neutr)

- {kitartással mindent el lehet érni}

az erős emberek sportja (sz) (neutr)

- a súlyemelés

az erős kéz politikája (sz) (neutr)

- szigorral, hatalmi szóval való kormányzás

az erős oldala (sz) (neutr)

- az, amiben igen jártas, gyakorlott, kiváló {vkinek}

Az erősebb kutya közöszül [(durva) baszik]. (km) (neutr)

- {mindig az erősebb, erőszakosabb, a jobb (hatalmi) pozícióban lévő fél irányít v. győz}

az erősebb(ik) nem (sz) (tréf)

- a férfi nem, a férfiak összessége

az érzékeny oldala (sz) (neutr)

- vkinek a könnyen támadható, sebezhető pontja, az, aminek v. ritkábban akinek az emlegetése vkit kellemetlenül érint {vkinek}

Az ész bajjal jár. (km) (neutr)

- a) {a túlzott okoskodásnak rossz vége lehet};
- b) {bizonyos körülmények között jobb tudatlannak lenni v. látszani}

az eszéhez kell érteni [mérni] <vmit vkinek> (sz) (gúny)

- (szavai, cselekedetei megítélésekor) figyelembe kell venni (korlátolt v. fejletlenebb) értelmi képességeit (gyakran lekicsinylés elnéző kifejezéseként is: Az eszéhez kell érteni [mérni]!)

az ezerfejű cézár (sz) (vál), (pej)

- a tartózkodó, kiszámíthatatlanul ítélkező közönség, tömeg

az ezerfejű szörny (sz) (vál), (pej)

- a tartózkodó, kiszámíthatatlanul ítélkező közönség, tömeg

az ezerfejű szörnyeteg (sz) (vál), (pej)

- a tartózkodó, kiszámíthatatlanul ítélkező közönség, tömeg

Az hét szentség! (hm) (durva)

- {egyvetértés v. kijelentés igazságának nyomatékosítása}

az idegei a végsőkig [pattanásig] feszülnek (sz) (neutr)

- nagyon ideges, izgatott {vkinek}

az idegein zongorázik [táncol] (sz) (neutr)

- (türelmével v. kiszolgáltatottságával huzamosan visszaélve) bosszant, idegesít, izgat, nyugtalanít vkit {vkinek}

az idegeire megy <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nagyon ideges vkitől v. vmitől, bosszantónak, elviselhetetlennek tart vkit v. vmit {vkinek}

az idegeit őrli <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- állandó bosszantásával nagyon megvisel, (fel)idegesít vkit {vkinek}

Az idő (el)jár, senkire se vár. (km) (ritk)

- {aki nem fejlődik a változó időnek megfelelően, az lemarad, korszerűtlenné válik}

az idő <vkinek> dolgozik (sz) (neutr)

- a helyzet az idő múlásával vki számára előnyösen, vmely célnak megfelelően alakul

Az idő felszárítja a könnyeket. (km) (neutr)

- {idővel minden bánat, sérelem enyhül, elmúlik}

az idő kereke (sz) (vál)

- az idő feltartóztathatatlan haladása, az időbeli változás, fejlődés

Az idő minden sebet begyógyít. (km) (neutr)

- {idővel minden bánat, sérelem enyhül, elmúlik}

Az idő nagy tanító(mester). (km) (neutr)

- {idővel sok mindent megtanul az ember, sok tévedésére rájön}

Az idő pénz. (km) (neutr)

- {ha jól osztjuk be az időnket, többet dolgozhatunk, és ez több jövedelmet jelent}

az idő vasfoga (sz) (neutr)

- az idő múlásának szükségszerűen pusztító hatása

az idő vasfoga (sz) (neutr)

- megrág <vmit> az idő múlásával romlik vminek az állapota

az idő(k) moha (sz) (ritk), (vál)

- az idő múlásának szükségszerűen pusztító hatása

az idők emlékezete óta (sz) (vál)

- régóta

az idők homályába vész [veszik] <vmi> (sz) (vál)

- nagyon régen volt már

az idők szava (sz) (vál)

- egy adott (általában a jelen) történelmi korszak követelményei, feladatai

az idők végezetéig (sz) (vál)

- örökké

az időre bíz <vmit> (sz) (neutr)

- úgy gondolja, hogy az idő múlásával megoldódik a dolog

Az igaz ember megöszül, a huncut megkopaszodik. (km) (tréf)

- {csipkelődésképpen mondják a kopasz embernek}

az igazak álmát alussza (sz) (neutr)

- nyugodt, tiszta lelkiismerettel, mélyen alszik

az igazára esküszik (sz) (neutr)

- feltétlenül igaznak, helyesnek, jogosnak tartja vkinek az állítását, álláspontját {vkinek}

Az igazat megvallva [megmondva]. (hm) (neutr)

- {őszinte beszéd bevezetéseként: őszintén}

az igazi arca (sz) (neutr)

- valódi egyénisége, mivolta {vkinek}

az igazság bajnoka (sz) (vál)

- minden körülmények között az igazságot kereső, mellette feltétlenül kiálló személy

Az igazság odaát van. (hm) (neutr)

- {titok, titokzatosság kifejezése: az adott ügyben sosem fogjuk megtudni az igazságot}

Az igazság vízum nélkül utazik. (hm) (neutr)

- {az igazságba vetett hit kifejezése: mindenképpen kiderül az igazság vmely ügyben}

Az igazságot a tyúk is kikaparja. [Az igazságot nem lehet véka alá rejteni.] (km) (nép)

- {ami igaz, az előbb-utóbb kiderül}

az ígéret földje (sz) (vál)

- a) a bibliai Kánaán;
- b) a boldogság, a jólét országa

Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó. (km) (neutr)

- {az ígéret csak akkor ér valamit, ha meg is tartják}

az íróasztal(a) számára ír [dolgozik] (sz) (neutr)

- (irodalmi, tudományos) alkotásait (egyelőre) nem szánja közzétételre v. nincs módjában megjelentetni őket

az iskola mellé [(ritk) mellett] jár (tréf) (sz) (neutr)

- iskolába járás helyett csatangol

Az iskoláját! (hm) (biz)

- {bosszankodás, enyhe káromkodás}

az ismeretlenség homályába burkoló(d)zik [rejtőzik] (sz) (vál)

- titkolja kilétét

az ismeretlenség homályából előbukkan [kilép] (sz) (vál)

- felfedi kilétét

Az istállóját! (hm) (biz)

- {bosszankodás, enyhe káromkodás}

Az isten áldjon [áldja] meg! (hm) (neutr)

- a) {köszönő hálálkodás kifejezése};
- b) {rimáncodás kifejezése}

Az isten bűnömül [vétkemül] ne vegye! (hm) (neutr)

- {megdöbentő v. megbotránkoztató kijelentés, cselekedet bevezetésekként}

az isten háta mögött (sz) (neutr)

- nagyon messze, félreeső, eldugott helyen

az isten is egymásnak teremtett <vkiket> [az isten is <vkinek> teremtett <vkít>] (sz) (neutr)

- összeillenek, szép párt alkotnak

az isten is jókedvében teremtett <vkít> (sz) (neutr)

- minden tekintetben derék, becsületes és jó külsejű ember

az isten se győzi (pénzzel) (sz) (neutr)

- vminek a fenntartása túl sokba kerül, vki annyit költ, amennyit elő sem lehet teremteni

az isten se mos le <vkiról> <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely gaztett, szégyenletes cselekedet) örökre az ő nevéhez kapcsolódik, az ő szégyene marad

az isten se találna meg <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- annyira elképzelhetetlen, eldugott helyen van, hogy lehetetlenség megtalálni

az isten se tehet eleget <vkinek> (sz) (neutr)

- folyton van vmilyen kérése, kívánsága, amivel a többieket zaklatja

az isten sem tud eligazodni [elmenni] <vkin> (sz) (neutr)

- teljesen kiismerhetetlen, soha nem lehet tudni, hogy fog viselkedni

az isten szabad ege alatt (sz) (neutr)

- a szabadban

Az isten szerelmére [szerelméért]! (hm) (neutr)

- {indulatos beszédben megdöbbenés, félelem kifejezése v. kérés, könyörgés nyomatékositása}

az isten ujja (sz) (vál)

- vmely váratlan esemény mint útmutatás, figyelmeztető jel vmely bizonytalanságban

Az isten verje meg! (hm) (biz)

- {dühös szitok, átok kifejezése}

az istenadta nép (sz) (neutr)

- a nemzet egyszerű tagjai

az istenek itala (sz) (vál)

- nektár, finom bor

Az istenit! (hm) (biz)

- {düh v. meglepetés kifejezése}

Az istennek se(m)! (hm) (neutr)

- {tagadás, elutasítás kifejezése: semmiképpen sem}

az istennek sem (akar [tesz meg] <vmit>) (sz) (biz)

- semmiképpen sem (akar v. tesz meg vmit)

az istenre kér <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon könyörög vkinek

Az istenségít (neki)! (hm) (durva)

- {bosszankodást, felháborodást, dühöt kifejező káromkodás}

Az istókját! (hm) (nép)

- {bosszankodás, enyhe káromkodás}

Az lett a nóta vége, hogy ... (hm) (biz)

- {esemény, cselekvés lezárulásának kifejezése: úgy fejeződött be a dolog, hogy ...}

Az már más! (hm) (neutr)

- {tetszés, megnyugvás kifejezése: ez már jobban tetszik, mindjárt ezt kellett volna mondani!}

Az még csak kismiska, hogy ... (hm) (biz)

- {kissé lekicsinylő értékítélet kifejezése: az még csak hagyján, az nem is olyan jelentős v. fontos dolog}

Az neki [a számára v. előtte] semmi! (hm) (neutr)

- a) {közömbösség kifejezése: nem vesz figyelembe vmit, közömbös neki, nem hat rá};
- b) {könnyen elvégezhető feladat jelzése: a legnagyobb könnyedséggel elvégez vmit}

Az nevet (igazán [a legjobban]), aki utoljára nevet. (hm) (neutr)

- {óvatosságra, kivárára való figyelmeztetés kifejezése: csak annak van oka örömrre, akié a végső győzelem}

az oldalán áll (sz) (neutr)

- vkinek az érdekeit, ügyeit képviseli, vkit támogat {vkinek}

az oldalára áll (sz) (neutr)

- átpártol vkihez {vkinek}

Az operáció sikerült, (de) a beteg meghalt. (hm) (gúny)

- {kudarckifejezése: vmit elvileg jól megoldottak, de – többe ártva, mint használva – az eredeti célt nem érték el}

az Óperenciás-tengeren is túl (sz) (tréf)

- nagyon messze

az órái meg vannak számlálva (sz) (neutr)

- már bizonyos, hogy vki nem él v. vmi nem marad fenn sokáig {vkinek v. vminek}

az orra alá dörgöl [dörzsöl] <vmit> (sz) (biz), (pej)

- a) hibát, hibául felrótt cselekvést vkinek rosszállón felemlít;
- b) bizonyítékot diadalmasan, nyomatékosan vki elé tár {vkinek}

az orra alá hányja az ételt (sz) (nép), (tréf)

- mohón v. gyorsan eszik

az orra alá piszkál (rég), (sz) (pej)

- érzékeny pontján kihívóan megsért vkit, egyéni ügyébe illetéktelenül beleavatkozik {vkinek}

az orra elől elüt <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (csellel, ügyeskedéssel) elszed vkitől vkit v. vmit, hogy a maga részére megkaparintsa {vkinek}

az orra előtt (sz) (neutr)

- közvetlenül vki előtt, jól láthatóan {vkinek}

az orra előtt ment el <vmi> (sz) (neutr)

- vmely jármű éppen akkor ment el, amikor fel akart rá szállni, az utolsó percben késett le róla {vkinek}

az orra hegyéig se(m) lát el az ember [az orra hegyét sem látja az ember] (sz) (neutr)

- olyan sötét v. sűrű köd van, hogy semmit sem lehet látni

az orrán keresztül beszél (sz) (neutr)

- orrhangon beszél

az orrára koppint [üt] (sz) (neutr)

- erélyesen, rendszerint kisebb büntetéssel rendreutasít vkit {vkinek}

az orrát fintorgatja (<vmire>) (sz) (neutr)

- nem tetszik vkinek vmi, csak fitymál vmit

az orrát megüti <vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen vmilyen szagot kezd érezni {vkinek}

az orrát sem látja az ember (sz) (neutr)

- olyan sötét v. sűrű köd van, hogy semmit sem lehet látni

az orrával túrja a földet (sz) (neutr)

- a) (rég) nyomorúságos körülmények között a legnehezebb mezőgazdasági munkát végzi;
- b) (nép) részegen hasra vágódik

az ország érrendszere (sz) (vál)

- a vasút

az ország szekere (sz) (ritk), (vál)

- (a viszontagságokban, veszélyes fordulatokban gazdag sorsú) ország

az öklét rázza (<vkire>) (sz) (neutr)

- fenyegetőzik, fenyegetően lép fel (vkivel szemben)

Az ökröt szarván, az embert (pedig) beszédén [nyelvén fogják meg.] (km) (rég), (nép)

- {a saját szavai, elszólásai árulják el az embert}

Az ördög a részletekben lakik [van]. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: nagyon sok nehézséggel találkozhatunk a részletek nem elég alapos ismerete, kezelése esetén}

az ördög bibliája (sz) (tréf)

- (egy csomag) játékkártya

az ördög boronája (sz) (rég)

- boszorkány, banya

az ördög bújjik <vkibe> (sz) (neutr)

- a) a gonoszság, a rosszindulat kerekedik felül vkiben;
- b) (gyerek) egy idő óta folyton rosszakodik

az ördög cimborája (sz) (neutr)

- gazember, alávaló, elvetemült ember

Az ördög nem alszik. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: a kísértés, csábítás, baleset veszélyére mindig gondolni kell}

az ördög se(m) (sz) (neutr)

- senki

az ördög súgott <vkinek> <vmit> (sz) (ritk)

- vesztére cselekedte, olyat tett, amiből nagy kár, kellemetlenség származott

az ördög tömjénje (sz) (rég)

- cigaretta, dohány

az ördög ügyvédje (sz) (neutr)

- a) szentté avatási eljárásban hivatalból kifogásokat támasztó egyházi jogász;
- b) vkinek az álláspontját (mindenben hibát keresve) megcáfolni igyekvő személy

Az ördögbe (is)! (hm) (neutr)

- {bosszankodás, bosszúság v. meglepetés, csodálkozás kifejezése}

az ördöggel cimborál (sz) (neutr)

- galád, nemtelen eszközök használatával éri el céljait

az ördögnek adja a lelkét (sz) (neutr)

- (gyakran aljas érdekből) rossz ügyet v. személyt támogat

Az ördögnek tartozott ezzel (az úttal) [egy úttal]. (hm) (neutr)

- {hiábavalóság, haszontalanság kifejezése: hiába, feleslegesen, haszontalanul jött el v. tett meg vmit}

az ördögök nagyanyja (sz) (biz), (tréf)

- csúnya öregasszony, vén banya

az ördögöt a falra festi [(a) falra festi az ördögöt] (sz) (neutr)

- olyasmit v. olyasvalakit emleget, aminek a bekövetkezésétől v. akinek a megjelenésétől félünk

az ördögöt is be tudná meszelni (sz) (rég)

- ért hozzá, hogy sokkal kedvezőbb színben tüntessen fel vmit, mint amilyen az a valóságban

az örök békesség (sz) (vál)

- a halál (nyugalma, békéje, csendje)

az örök kínok helye (sz) (vál)

- a pokol

Az örök világosság fényeskedjék neki! (hm) (vál)

- {halottról való megemlékezés kifejezése: legyen része (halála után is) az örökké tartó mennyei boldogságban!}

az örökkévalóságba költözött (sz) (vál)

- meghalt

az őrületbe kerget <vkit> (sz) (neutr)

- vki v. vmi folyamatosan bosszant, rendkívül idegesít vkit

az örvény szélén áll [az örvény szélére kerül v. jut v. sodródik] <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- pusztulás, bukás fenyeget vkit v. vmit (pl. vállalkozást)

az ötödik lovas (sz) (vál)

- a halál

Az rendeli a nótát, aki fizeti a zenészt. (km) (neutr)

- {az határozza meg a dolgok menetét, aki a költségeket viseli}

Az tenné (csak [ám]) be az ajtót! (hm) (biz)

- {vmely kedvezőtlen dolog bekövetkeztétől való félelem kifejezése: még csak az hiányozna!}

Az úgy kezdődött, hogy (X.) visszaütött. (hm) (neutr)

- {magyarázkodás kifejezése: a szóban forgó vitában, veszekedésben, verekezésben mindkét fél hibás}

az új idők szele (sz) (vál)

- a kor követelménye, szelleme

az újdonság varázsa (sz) (neutr)

- vminek új jellegéből adódó kedvező (esetleg a valóságosnál pozitívabb) megítélése

az ujja köré csavar [teker v. az ujja körül forgat] <vkit> (sz) (neutr)

- tetszése szerint bánik vkivel, kihasznál vkit

az ujjából szopott <vmit> (sz) (biz)

- csak úgy kitalált vmit, alaptalanul mondja

az ujjára koppint (sz) (neutr)

- rendreutasít vkit {vkinek}

az ujját is megnyal(hat)ja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- után a) ritka finomságot evett;
- b) pompás emberrel került kapcsolatba (különösen házastársi viszonyba)

Az ujjunk se(m) egyforma. (km) (neutr)

- {nem egyformák az emberek, nem szabad mindenkit egyformán megítélni}

Az úr a pokolban is úr. (km) (neutr)

- a) {a finom ember még szerényebb körülmények között is megőrzi megszokott életformáját, választékos modorát};
- b) {a fontos embernek összeköttetései révén minden sikerül, mindenhol elsőbbséget élvez}

Az Úr adta, az Úr elvette. (hm) (vál)

- {vkinek a halálába való belenyugvás kifejezése}

az Úr elszólít [magához szólít v. hazaszólít] <vkit> (sz) (vál)

- meghal

az ura és parancsolója (sz) (tréf)

- a férfi, a férj {vkinek}

az Úrban boldogult (sz) (vál)

- megholt, néhai

Az úristenit! (hm) (biz)

- {düh, meglepetés kifejezése}

az urnához járul [megjelenik az urnánál] (sz) (neutr)

- részt vesz a szavazásban, leadja szavazatát

az uszályába kerül [szegődik] (sz) (vál), (pej)

- (ellenséges, káros ideológiájú) személynek v. irányzatnak a hatása alá kerül, úgy, hogy az szabja meg további gondolkodását, cselekvését {vkinek v. vminek}

az uszályát hordozza (sz) (vál), (pej)

- önálló cselekvés, gondolkodás nélkül, megalkuvóan szolgálja vkinek az érdekét {vkinek}

az utca embere (sz) (neutr)

- az egyszerű átlagember

az utca volt a gyerekszobája (sz) (neutr)

- utcagyerek, nevetlen gyerek {vkinek}

az utcán keresi (meg) a kenyerét (sz) (biz), (szépítő)

- prostituált (személy)

az utcán találja magát [az utcára kerül] (sz) (neutr)

- a) elveszti az állását, munka nélkül marad;
- b) (nő) elzúllik

az utcára visz <vkit> (sz) (neutr)

- tüntetni hív vkit

az utcára vonul (sz) (neutr)

- tüntet(ni megy)

az útja el van zárva (sz) (neutr)

- vmely cselekedetet nem lehet megtenni {vminek}

az útját követi (sz) (neutr)

- vkinek a példája után indul, az ő szellemében cselekszik {vkinek}

az utolját járja <vki> v. <vmi> (sz) (nép)

- a) (ember) haldoklik, (állat) kimúlóban van;
- b) (fogyó anyag) a végénél tart, nincs elég belőle

az utolsó [minden] ütkártyáját kiadja [kijátssza] (sz) (neutr)

- a) előáll az utolsó (döntő) érveléssel;
- b) megteszi az utolsó lehetséges lépést vminek az érdekében

az utolsó csepp véréig (sz) (neutr)

- ereje legvégéig, amíg csak bírja

az utolsó cseppig (sz) (neutr)

- úgy (kiivott, kiöntött vmit), hogy nem maradt belőle

az utolsó emberig (sz) (neutr)

- kivétel nélkül mind, valamennyi(t)

az utolsó fillérig (sz) (neutr)

- összességében teljesen (úgy, hogy semmi pénze nem marad)

az utolsó gombig kész <vmi> (sz) (neutr)

- (ruha) teljesen elkészült

az utolsó órában (sz) (neutr)

- akkor, amikor már majdnem lejárt az idő vminek a megtételére

az utolsó percben (sz) (neutr)

- akkor, amikor már majdnem lejárt az idő vminek a véghezvitelére, elvégzésére

az utolsó pillanatban (sz) (neutr)

- akkor, amikor már majdnem lejárt az idő vminek a véghezvitelére, elvégzésére

az utolsó szálig (sz) (neutr)

- az elejétől a végéig, teljesen, mind(egyik)

az utolsó szalmaszál (sz) (neutr)

- az utolsó remény, lehetőség, segítség

az utolsó szegig (sz) (neutr)

- az utolsó (mozdítható) darabig, minden(t)

az utolsó szemig (sz) (neutr)

- teljesen

az utolsó szó joga (sz) (neutr)

- a vádlottnak az a joga, hogy ítélelhozatal előtt még egyszer elmondhassa védelmére azt, amit fontosnak tart

az utolsó szó jogán szól (sz) (neutr)

- (vádlott) az ítélethozatal előtt még egyszer elmondja védelmére azt, amit fontosnak tart

az utolsó szóig (sz) (neutr)

- minden kis részletében, teljes egészében (igaz, úgy történt, úgy áll a dolog)

az utolsó vacsora (sz) (vál)

- Jézus Krisztus utolsó étkezése apostolaival, elfogatása előtt

az utolsó vasig (sz) (biz)

- úgy (kiköltekezve), hogy semmi pénze nem marad

az utolsó(já)t járja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ember) haldoklik, (állat) kimúlóban van;
- b) (fogyó anyag) a végénél tart, nincs elég belőle

az utolsó(ka)t rúgja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (állat v. (durva) ember) közel áll a kimúláshoz, a halálhoz;
- b) (társadalom, társadalmi osztály, réteg, intézmény) fennmaradására utolsó erőfeszítéseket tesz, közel van a megszűnéshez, a teljes pusztuláshoz

Az üzlet az üzlet. [Az üzlet – üzlet.] (km) (neutr)

- {üzleti ügyekben pusztán az anyagi előny, a kereseti lehetőség az irányadó, érzelmi, emberiségi v. más szempontoknak helye nincs}

Az vessen [dobjon] rá követ [az vesse rá az első követ], aki ... (hm) (neutr)

- {elnéző ítélkezés kifejezése: az ítélje el, aki maga nem követett el hasonló vétket}

Az(t a szentséges) atyaúrstenit! (hm) (biz)

- {indulatos felkiáltás elégedetlenség kifejezésére}

Ázik a kötél! (hm) (nép), (tréf)

- {fenyegetés rosszkedő gyerekek: ki fogsz (otthon) kapni!}

azon az áron, hogy ... (sz) (neutr)

- azzal a feltétellel, hogy ...

azon melegében (sz) (neutr)

- (vmely cselekvés v. esemény után) közvetlenül, azonnal, rögtön

azon nyomban (sz) (neutr)

- azonnal, rögtön

Azon veszi észre magát, hogy ... (hm) (neutr)

- {megállapításként: hirtelen azt kell megállapítania, hogy ...}

azonos [egy] hullámhosszon van <vkivel> (sz) (neutr)

- jól megértik egymást, egymásnak még a gondolatait is kitalálják

Azt a fűzfán füttyülő (, jégen kopogó) rézangyalát! (hm) (nép), (tréf)

- {enyhe káromkodás, szitkozódás főleg bosszankodás, csodálkozás kifejezéseként}

Azt a fűzfán füttyülőjét! (hm) (tréf)

- {enyhe káromkodás, szitkozódás főleg csodálkozás, bosszankodás kifejezéseként}

Azt a hét meg a nyolc(át)! (hm) (tréf)

- {bosszankodás, csodálkozás kifejezésére használt, enyhe, gyakran kissé tréfás káromkodás}

Azt a leborult szivarvégét! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás bosszankodás, káromkodás}

Azt a lovat ütik, amelyik (a leg)jobban húz. (km) (neutr)

- {attól kívánnak egyre több munkát, aki egyébként is jól dolgozik}

Azt adja az ég! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: szeretném én azt látni!}

Azt akarja, hogy a farkas is jóllakjon, a bárány is megmaradjon. (km) (ritk)

- {arra törekszik, hogy mindkét, egymással ellentétes érdeknek eleget tegyen}

Azt csiripelik a madarak, hogy ... (hm) (neutr)

- {hír kifejezése: azt beszélnek, hogy ...}

Azt csiripelik a verebek, hogy ... (hm) (neutr)

- {hír kifejezése: azt beszélnek, hogy ...}

azt gondolja [hiszi], hogy fenéig tejfel <vki> v. <vmi> (, pedig csupa savó) (sz) (nép)

- minden szempontból jónak, kifogástalannak vél vkit v. vmit (, noha éppen nem az)

azt gondolja: övé ország, világ (sz) (rég)

- úgy tesz, mintha mindenütt ő volna az úr, mintha mindent szabad volna neki

Azt hiszed, (hogy) lopom az idő(me)t? (hm) (neutr)

- {szemrehányás, elutasítás kifejezése: nincs olyan sok időm, hogy ráérnék hiábavalóságokkal foglalkozni}

Azt hiszi az étel, hogy kutya ette, ha vizet isznak rá. (hm) (nép)

- {annak kifejezése, hogy étkezéskor az ételre alkoholt szokás inni}

azt hiszi magáról, hogy ő az atyaisten (sz) (neutr)

- nagyon elbizakodott, és mindenkinek parancsolni akar

azt hiszi, hogy a gólya hozza a gyereket (sz) (neutr)

- nagyon hiszékeny

azt hiszi, hogy körülötte forog a világ [hogy ő a világ közepe v. hogy ő találta fel a világot] (sz) (gúny)

- nagyképzű, beképzelt, öntelt

azt hiszi, hogy ő fújja a passzátszelet (sz) (szleng), (tréf)

- nagyképű, beképzelt (személy)

azt hiszi, hogy ő huyozta a Golf-áramot (sz) (szleng),

- (durva), (tréf) nagyképű, beképzelt

azt hiszi, hogy ő nyalta hegyesre a piramist (sz) (szleng), (tréf)

- nagyképű, beképzelt, öntelt személy

azt hiszi, hogy ő találta fel a kanálban a mélyedést (sz) (szleng), (tréf)

- beképzelt, magát mindenkinél különbnek tartja

azt hiszi, hogy ő találta fel a spanyolviasz(ko)t (sz) (gúny)

- beképzelt, magát mindenkinél különbnek tartja

azt hiszi, hogy rászakad a mennybolt (sz) (neutr)

- nagyon megrémül (fenyegető veszedelemtől, szégyentől)

azt hiszi, hogy rászakad az ég (sz) (neutr)

- (fenyegető veszedelemtől, szégyentől) nagyon megrémül

azt hiszi, hogy rászakad az égbolt (sz) (neutr)

- nagyon megrémül (fenyegető veszedelemtől, szégyentől)

azt hiszi, ő nyalta hegyesre a süveget (sz) (szleng)

- nagyon beképzelt, öntelt személy

Azt hitte, hogy, pedig dehogy! (hm) (biz), (tréf)

- {tévedés, csalódás kifejezése}

Azt már nem! (hm) (neutr)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése}

azt se(m) mondja [annyit se(m) mond]: bükkmakk (biz), (sz) (tréf)

- szó, köszönés nélkül távozik

Azt se(m) mondta, (hogy) befellegzett. (hm) (biz)

- a) { meglepetésszerű megállapítás kifejezése vki távozása kapcsán: szó nélkül, búcsúzás nélkül távozott};
- b) (ritk) {meglepetésszerű megállapítás kifejezése vki halála kapcsán: hirtelen meghalt}

Azt se(m) mondta, bú vagy bá. (hm) (biz)

- {meglepetésszerű megállapítás kifejezése vki hallgatása kapcsán: egy szót sem szólt, nem foglalt állást}

Azt se(m) mondta, fapapucs! (hm) (biz)

- {udvariatlanul távozó személy jellemzése: nem szólt egy árva szót sem}

azt se(m) tudja (<vmiről),> eszik-e vagy isszák (sz) (neutr)

- semmit sem tud vmiről, nem ismeri

Azt se(m) tudja, bú-e vagy bá. (hm) (biz)

- {szellemi kapacitás lekicsinylésének kifejezése: tájékozatlan, tudatlan, buta ember}

azt se(m) tudja, fehér-e vagy fekete (sz) (rég)

- alapvető v. lényegesen különböző dolgokat is összetéveszt

azt se(m) tudja, fiú-e vagy lány (sz) (neutr)

- a) nagy zavarban van;
- b) nagyon részeg

azt se(m) tudja, hol áll a feje (sz) (neutr)

- nagyon elfoglalt, sok a dolga

azt se(m) tudja, hová legyen örömében [boldogságában v. bánatában v. szomorúságában] (sz) (neutr)

- igen nagy örömet v. boldogságot v. bánatot v. szomorúságot érez

azt se(m) tudja, hova lépjen (sz) (ritk), (gúny)

- kényeskedve jár, lép

azt se(m) tudja, hova tegyen <vkit> (sz) (neutr)

- (örömében, boldogságában) nem tudja, hogyan kedveskedjék vkinek, hogyan kényeztessen vkit

azt se(m) tudja, melyik lábára álljon (sz) (neutr)

- (zavarában, izgalmaiban) nem tudja, mit csináljon, fesszeng

azt se(m) tudja, melyik malac ki ökre (sz) (nép), (tréf)

- fogalma sincs vmiről, teljesen tájékozatlan vmivel kapcsolatban (pl. vkinek a származását v. rokoni kapcsolatait illetően)

azt se(m) tudja, mihez kapjon (sz) (neutr)

- bizonytalankodik, habozik

azt se(m) tudja, sírjon-e, vagy nevéssen (sz) (neutr)

- az őt ért vegyes érzelmi hatások alatt egyszerre szomorú és boldog is

Azt sottogja a fáma. (hm) (neutr)

- {hír, híresztelés bevezetése: úgy hírlík}

Azt ugyan lesheti. (hm) (neutr)

- {káröröm kifejezése: arra ugyan hiába vár, úgy sem lesz belőle semmi}

Aztán majd halljunk rólad! (hm) (neutr)

- {felszólítás híradásra: adjál majd hírt magadról!}

Aztán szégyent ne hozz ősz fejemre! (hm) (tréf)

- {figyelmeztetés kifejezése: aztán ne kelljen szégyenkezniem miattad!}

ázsiai [balkáni] állapotok (sz) (neutr)

- rendezetlen, zavaros, kulturálatlan állapotok

ázsíója van (sz) (neutr)

- a) (személy) tekintélyes, népszerű;
- b) (dolog) kedvelt, kelendő {vkinek v. vminek}

azsúr(ban) van (<vmivel>) (sz) (biz)

- a) jól tájékozott, nincs lemaradva az eseményektől, a fejlődéstől;
- b) vmely munka végzésében éppen ott tart, ahol lennie kell

azsúrba hoz <vmit> (<vmivel>) (sz) (biz)

- vmely lemaradást pótolva naprakész állapotba hoz vmit

B

babát vár (sz) (neutr)

- (nő) terhes

Bábel tornya (sz) (neutr)

- a nyelvi zűrzavar, ill. a soknemzetiségű emberek keveredésének jelképe

bábeli hangzavar (sz) (neutr)

- nagy láрма, hangoskodás, melyben mindenki összevissza beszél

bábeli nyelvezavar (sz) (vál)

- sok különböző nyelv egy időben való (zavaró) hangzása, nyelvi sokszínűség

bábeli zűrzavar (sz) (neutr)

- nagyfokú zűrzavar, kavalkád, hangzavar, láрма

babérokra tör (sz) (neutr)

- sikerekre, dicsőségre törekszik

bagóért vesz <vmit> (sz) (biz)

- olcsón vesz vmit

bagóhiten él <vkivel> (sz) (nép), (gúny)

- törvényes házasságkötés nélkül élettársi viszonyban él vkivel

Bagoly is bíró (a) barlangjában. (km) (rég)

- {a saját otthonában mindenki úr}

Bagoly mondja (a) verébnek, (hogy) nagyfejű. (km) (neutr)

- {olyan bírál másokat, aki hibásabb, mint az, akit bírál}

bagót sem ér <vmi> (sz) (biz)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

Baj történt. (hm) (biz), (széppítő)

- {akkor mondják, ha kisgyermek ágyba vizelt v. székelt}

baj van <vkinél> az [a felső] emeleten (biz) (sz) (neutr)

- buta, nem normális az illető

Baj van az emeleten. (hm) (biz)

- {értékítélet kifejezése: nem normális az illető}

Baj van Köpecen. (hm) (tréf)

- {baj, hiba jelzése: vmi nincs rendben}

baja történt (sz) (biz), (szépitő)

- (kisgyermek) ágyba vizelt v. székelt {vkinek}

bajba esik (sz) (rég)

- (leány) állapotos lesz, megesik

bajba hoz <vkit> (sz) (rég)

- (leányt) terhessé tesz

bajba jut (sz) (rég)

- (leány) állapotos lesz, megesik

Bajban ismerjük meg a barátot. [Bajban ismerszik meg a jó barát.] (km) (neutr)

- {csak nehézség esetén derül ki, hogy ki áll igazán az ember mellett}

Bajjal jár a baj. (km) (neutr)

- {gyakran több baj, csapás éri az embert rövid időn belül}

Bajos ott lopni, (a)hol a gazda (maga) is tolvaj. (km) (neutr)

- {nehéz a ravaszul gonosz embert becsapni, megkárosítani}

bajt hoz [idéz v. zúdít] <vkinek> a fejére (sz) (neutr)

- gondot, problémát, kellemetlenséget okoz vkinek

bajt vív <vkivel> (sz) (rég)

- párbajozik vkivel

Bajuszod nő! (hm) (nép), (tréf)

- {leánygyermeknek mondják tréfás fenyegetésként, ha bajuszos férfit megcsókol}

bajuszt akaszt <vkivel> (sz) (nép)

- nézeteltérése támad, összeveszik vkivel

bakit csinál (sz) (biz)

- a) (színpadon, rádióban stb.) nyelvbottlást követ el;
- b) hibázik, nevetségesen melléfog

baklövést követ el (sz) (neutr)

- feltűnő hibát követ el, nevetségesen melléfog

bakot áll <vkinek> (sz) (neutr)

- előrehajolva, kezét térdére támasztva, fejét lehajtva áll, hogy vki nekifutásból átugorhasson rajta

bakot fej (sz) (rég)

- a) esztelenül, ostobán cselekszik;
- b) hiábavaló munkát végez

bakot ló (sz) (neutr)

- bosszantó, neveléses hibát követ el

bakot tart <vkinek> (sz) (neutr)

- előrehajolva, meggörnyedve, kezét térdére támasztva, fejét lehajtva áll, hogy vki nekifutásból átugorhasson rajta

bakot ugrik (sz) (neutr)

- bakon v. bakot álló személyen (nekifutva, tenyerét annak hátára támasztva, lábát szétterpesztve) átugrik

bal lábbal kelt fel (sz) (neutr)

- rosszkedvű, ingerült

baleknek néz <vkít> (sz) (biz)

- rászédhető, hiszékeny, kihasználható embernek tart vkít

balekot fog [talál] (sz) (biz)

- kellemetlen v. terhes feladat elvégzésére kihasznál vkít (annak hiszékenysége, együgyűsége folytán)

balhét csap [csinál v. csinálja a balhét] (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- felháborodását, elégedetlenségét hangosan, botránys módon fejezi ki (vmi miatt)

balkézőről esküszik [házasodik v. nőül] <vkivel> (sz) (biz), (tréf)

- törvényes házasságkötés nélkül kezd nővel együtt élni

balkézőről kötött házasságban él <vkivel> (sz) (biz), (tréf)

- nem anyakönyvezett házasságban él vkivel

balkézőről való feleség [gyerek] (sz) (biz), (tréf)

- nem törvényes feleség v. gyerek

balkézőről vesz feleségül <vkít> (sz) (biz), (tréf)

- törvényes házasságkötés nélkül kezd nővel együtt élni

balul sül el [üt ki] <vmi> (sz) (neutr)

- nem sikerül, rosszul, szerencsétlenül végződik vmi

bálványt imád (sz) (neutr)

- vmihez túlzott tisztelettel kötődik

balzsamot önt a sebre (sz) (vál)

- vigaszt, kárpótlást, enyhülést nyújt (vkinek)

bamba, mint a birka (sz) (ritk)

- nagyon bamba

bámul, mint a falusi kislány Pesten [az angol vécén] (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon csodálkozik, álmélkodik

bámul, mint borjú az új kapura (sz) (neutr)

- bambán, bután bámul

bámulja a csillagokat (sz) (nép)

- nem csinál semmit

bámulja az eget (sz) (nép)

- nem csinál semmit

banánérlelő meleg van (sz) (biz)

- nagyon meleg van

bánat marja [nyomja] <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- nagyon szomorkodik vmi miatt

bánatában meghasad <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- rendkívül szomorú, nagyon fájlal vmit

bánatnak adja [ereszti] a fejét (sz) (vál)

- búsulni, szomorkodni kezd

Bánja (a) kánya! (hm) (nép), (tréf)

- {közömbösség kifejezése: nem fontos, nem érdemes törődni vmiel}

Bánja a fene! (hm) (biz)

- {enyhe bosszúságot leplező, közönyös lemondás kifejezése}

Bánja a hóhér! (hm) (biz)

- {közömbösség nyomatékosítása: nem bánom!}

Bánja a nehézség! (hm) (nép)

- {tagadás, elhárítás, elutasítás indulatos kifejezése: nem bánom, nem tudom}

Bánja a szösz (hm) (biz), (tréf)

- {beletörődés kifejezése: nem bánom}

bankban van <vmi> (sz) (szleng), (tréf)

- zálogházban van

bankot robbant (sz) (neutr)

- kártyajátékban v. rulettben a játékos(ok) a bankban felhalmozódott egész pénzt megnyeri(k)

Bánom is én! (hm) (neutr)

- {közömbösség, érdektelenség kifejezése: nem törődöm velem, nem érdekel}

bántja <vkinek> a csőrét <vmi> (sz) (biz)

- bánt, bosszant, ingerel vkit vmi, nem tetszik neki vmi

bántja <vkinek> a szemét <vmi> (sz) (neutr)

- nem tetszik vkinek vmi, amit lát, tapasztal

bántja <vkinek> az orrát <vmi> (sz) (neutr)

- meg van sértődve, nehezten vmiért

bántódása esik (sz) (neutr)

- bántanak, bántalmaznak vkit {vkinek}

Bár(csak) a próféta szólna belőled! (hm) (neutr)

- {óhaj, kívánság kifejezése: bár igaz lenne, beválna, amit mondasz!}

barackot nyom <vkinek> a fejére (sz) (neutr)

- (kedveskedés jeleként az ujjak csavart mozdulatával) megkoppintja a gyerek feje búbját

báránybőrbe bújt [öltözött] farkas (sz) (neutr)

- jóindulatot színlelő, gonosz ember

baráti alapon (sz) (neutr)

- barátilag, önzetlenül

baráti jobbot nyújt <vkinek> (sz) (vál)

- kibékül vkivel

Barátja az erénynek (és a túrós lepénynek). (hm) (biz), (tréf)

- {évődő és kissé lekicsinylő megszólítás}

barázdá(ka)t szánt [vés] <vkinek> a homlokára [az arcára] <vmi> (sz) (vál)

- (szenvedés, gond) ráncot hagy, meglátszik vkinek az arcán

Bárki bármit (is) mond. (hm) (neutr)

- {önálló, tényszerű véleménynyilvánítás kifejezése: mások véleményétől függetlenül, azt figyelmen kívül hagyva}

barlangjában győzi le [öli meg] a fenevadat (sz) (neutr)

- odahaza (sportban a saját pályáján) győzi le félelmetes ellenfelét

bármely pillanatban (sz) (neutr)

- bármikor a közeli jövőben

Bármí [bárhogy] legyen is (, ...). (hm) (neutr)

- {elszántság kifejezése: mindegy, mi történik, kitartok szándékom, elhatározásom mellett}

bármí [bármely] áron (sz) (neutr)

- nem törődve a költségekkel

barnát dob (sz) (szleng), (durva)

- széketet ürít

bassza a legyet (sz) (szleng), (durva)

- pizsmog, vacakol

Basszorkányos Varga János! (hm) (szépítő), (tréf)

- {düh kifejezése v. káromkodás}

bátor, mint a nyúl az agarak előtt (sz) (rég), (gúny)

- nagyon gyáva, nagyon fél

bátorságát veszti (sz) (neutr)

- elbátortalanodik, megijed

bátorságra kap (sz) (neutr)

- legyőzi bátortalanosságát, felbátorodik

Bátraké a szerencse. (km) (neutr)

- {a szerencse v. a véletlen a bátor embereket segíti}

bazsalyog, mint a tótrózsza (sz) (szleng), (tréf)

- mosolyog

be nem áll <vkinek> a kereplője [jártatja a kereplőjét] (sz) (biz), (gúny)

- feleslegesen sokat fecseg

be nem áll <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- állandóan, sokat, folyamatosan beszél

be van kötve <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- vmely körülmény folytán nem tudja helyesen megítélni, tisztán látni a dolgokat

be van nyomva, mint rajzszög a falba (sz) (szleng)

- teljesen be van rúgva, tökrészeg

be van rúgva, mint a(z) albán számar (sz) (biz)

- teljesen be van rúgva, tökrészeg

be van rúgva, mint az [egy] (öreg) ágyú (sz) (neutr)

- tökrészeg

bead egy mesét (<vkinek>) (sz) (szleng)

- hazudik, valótlanúságot hitet el vkivel

beadja a deftert (sz) (rég), (szleng)

- a) vki jól odamond vkinek;
- b) vmi megadja az utolsó lökést vmely kellemetlen fordulathoz

beadja a derekát (sz) (neutr)

- nem ellenkezik tovább, hanem beleegyezik vmibe

beadja a keserű pirulát <vkinek> [lenyeleti a keserű pirulát <vkivel>] (sz) (neutr)

- (az ügy érdekében) kénytelenségből elszenvedett vkivel vmely (főleg lemondásban, megaláztatásban v. beismerésben megnyilvánuló) kellemetlenséget

beadja a kulcsot (sz) (biz), (tréf)

- a) meghal;
- b) (anyagilag) tönkremegy

beadja a maszlagot <vkinek> (sz) (biz)

- becsap, félrevezet vkit

beadja a pályázatot <vkinek> (sz) (szleng)

- hevesen udvarol vkinek

beadja a rizsát <vkinek> (sz) (szleng)

- szédít, ámít vkit

beadja az ipart <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vállalkozását, üzleti tevékenységét megszünteti; (biz)
- b) (személy) meghal;
- c) (dolog) tönkremegy, elpusztul

beáll a sorba (sz) (neutr)

- a többségi véleményhez, az általános folyamatokhoz igazodik

Beborít(a)lak, mint déli szél a szörföst a Balatonba! (hm) (szleng), (tréf)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: vigyázz, mert jól megverlek!}

bebőrösödött [bebőröződött] <vkinek> a szeme (sz) (ritk), (szleng)

- meghalt

becsali csárda (sz) (szleng), (tréf)

- rossz, színvonalatlan szórakozóhely (, ahol gyakran becsapják a vendégeket)

becsap <vkit> v. <vmit,> mint szél a budiajtót [a klozetajtót] (sz) (szleng), (durva)

- a) (személyt) nagyon rászéd, kijátszik;
- b) (ajtót, ablakot) kíméletlenül becsap, bevág

becserkészi a gyíkot (sz) (szleng), (tréf)

- közösül (csak férfi)

becstelenséggel illet <vkit> (sz) (neutr)

- megsért vkit

becsukja [becsapja] az ajtót <vki> előtt [<vkinek> az orra előtt] (sz) (neutr)

- elutasít vkit, lehetetlenné teszi, hogy elérje célját vmilyen ügyben

becsukja [bezárja] a kaput [<vminek> a kapuit] <vki> (sz) (neutr)

- előtt akadályozza, lehetetlenné teszi vkinek vmilyen tevékenységét

becsukja a boltot (sz) (biz)

- (sikertelen) tevékenységgel felhagy

becsúszik egy gikszer [gikszer csúszik be] <vkinél> v. <vhol> (sz) (biz)

- hiba, melléfogás, tévedés következik be vkinél v. vhol

becsületbe vágó (sz) (neutr)

- a becsületet érintő v. sértő (ügy, kérdés stb.)

becsületben megőszült (sz) (neutr)

- az életét becsületesen leélt (személy)

becsületére állít [fogad v. mond] <vmit> (sz) (neutr)

- nyomatékosan állít, mond vmit, fogadkozik

becsületszavát adja (<vkinek> <vmire>) (sz) (neutr)

- a) ünnepélyesen állítja (vkinek), hogy igaz, amit mond;
- b) ünnepélyesen megfogad (vkinek) vmit, kötelezi magát vmire

Becsülöm az eszét [az eszedet]. (hm) (biz)

- a) {dicséret, elégedettség kifejezése: nagyon örülök, amiért ilyen okosan v. ügyesen oldott(ál) meg vmit};
- b) (gúny) {ostobaság jellemzéseként: hogy lehet(sz) ilyen ostoba?}

bedob a köztudatba <vmit> (sz) (neutr)

- vmely gondolatot széles körben elterjeszt

bedob a mély vízbe <vkit> (sz) (biz)

- (kezdőt v. éppen előléptetett személyt) azonnal vmilyen nehéz, önállóan elvégzendő feladattal bíz meg

bedob egy témát (sz) (biz)

- (beszélgetés közben) megemlíti vmit

bedobja [bevágja v. beveri] a hunyót (sz) (szleng), (tréf)

- elalszik

bedobja [bevágja v. beveri] a szundit (sz) (biz)

- (el)alszik

bedobja [bevágja v. beveri] a szunyát (sz) (biz)

- (el)alszik

bedobja a törülközőt (sz) (biz)

- a) abbahagy, felad vmit, meghátrál;
- b) meghal

bedobott három lapát kokszt a pulóver alá (sz) (szleng), (tréf)

- nagyképű, beképzelt, elbizakodott, túl nagy az önbizalma

bedől <vkinek> v. <vminek,> mint maci a málnásba (sz) (szleng), (tréf)

- gyanútlanul elhisz vmely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

bedől <vkinek> v. <vminek,> mint medve a málnásba (sz) (szleng), (tréf)

- gyanútlanul elhisz vmely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

bedug [betöm] egy lyukat (sz) (neutr)

- vmely sürgős hiányt pótol, szükségletet kielégít

bedugja [befogja] a fülét (sz) (neutr)

- nem akar meghallani, tudomásul venni vmit

bedugja <vkinek> a száját (sz) (neutr)

- a) (nép) éhes gyereket megetet;
- b) (ajándékkal v. vesztegetéssel) hallgatásra bír vkit, aki kellemetlen dolgokat mondhatna el róla

bedurran <vkinek> az agya (sz) (szleng)

- feldühödik, ideges, indulatos lesz

beépít a virágágyásba <vkit> (sz) (szleng)

- alaposan elver, megver vkit

beépített ember (sz) (neutr)

- milyen szervezet tagja, aki titokban az ellenfélnek szállít információkat

beesz a fene <vkit> <vho<va> (sz) (biz)

- váratlanul, hivatlanul beállít, betolakszik vhova

beevez a házasság révébe (sz) (tréf)

- megnősül

befejezi földi pályafutását (sz) (vál)

- meghal

befogja a bagólesőjét (sz) (biz), (tréf)

- hallgat, nem beszél

befogja a csipogóját (sz) (szleng)

- elhallgat

befogja a lepénylesőjét (sz) (biz)

- elhallgat

befogja a pofáját (sz) (durva)

- a) hallgat, elhallgat;
- b) <vkinek> a pofáját: elhallgattat vkit

befogja a száját (sz) (neutr)

- hallgat, nem felel vissza

befordul a célegyenesbe [célegyenesbe ér v. jut] (sz) (neutr)

- vminek a befejező szakaszához ér

befutót játszik (sz) (neutr)

- lóversenyen két nyerő ló beérkezési sorrendjének eltalálására fogad

befúzi <vkinek> az agyát (sz) (szleng)

- a) elszédít, elámít vkit;
- b) megpróbál rábeszélni, rávenni vkit vmire

begyepesedett fejű (sz) (neutr)

- maradi, régies gondolkodású, a szokásokhoz, hagyományokhoz túlzottan ragaszkodó személy

begyepesedik [berozsdásodik] <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- szellemileg nehézkessé válik, nem tud korszerűen gondolkodni

begyepesedik <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- szellemileg nehézkessé válik, nem tud korszerűen gondolkodni

begyógyulnak a (rég)i sebek (sz) (neutr)

- vmely (rég)i sérelem, bánat, fájdalom megszűnik

behányja magába az ételt (sz) (biz)

- gyorsan, kapkodva eszik

behunyja a szemét <vmi> (sz) (neutr)

- felett elnézően úgy tesz, mintha nem látna vmit, nem lenne róla tudomása, nem törődik vele

behunyt szemmel is odatalál <vhova> (sz) (neutr)

- nagyon jól ismeri az utat, a járást

behúz [beakaszt v. bemos v. bepanszol v. betámaszt v. bevág] egyet <vkinek> (sz) (biz)

- megüt vkit

behúz a csőbe <vkit> (sz) (szleng)

- alaposan becsap, rászed, megtréfál vkit

behúz a rinyarelé (<vkinél>) (sz) (szleng), (tréf)

- megijed

behúzza [bevonja] a vitorlát (sz) (vál)

- céljához érve megpihen

behúzza a csápjait (sz) (neutr)

- ellenállásba ütközve óvatosan visszavonul

behúzza a farkát (sz) (neutr)

- meghunyászkodik

behúzza a nyakát (sz) (neutr)

- meghunyászkodik, visszakozik

beindul a fűnyíró (<vhol>) (sz) (biz)

- (kiadások lefaragása miatt) különbségtétel nélkül, egyenlő mértékben takarékoskodnak, bocsátanak el beosztottakat v. számolnak fel részlegeket (vhol)

beindul a gőzhenger (sz) (biz)

- a túlerő megsemmisítő hatása érvényesülni kezd

beindul a verkli (sz) (biz)

- sűrűsödnek a tennivalók, az események

beindul a vetítőgép (<vkinél>) (sz) (szleng)

- valószínűtlen dolgokat mond, hazudik

beindul az [egy] üzlet (sz) (neutr)

- kezdenek jól menni a dolgok

beír a feketekönyvbe <vkit> [feketekönyvbe ír <vkit>] (sz) (neutr)

- azt gondolja vkiről, hogy hibás, bűnös vmiben

beírja a nevét a történelembe (<vmivel>) [beírja (a) nevét <vminek> az aranykönyvébe (<vmi<vel>)]> (sz) (vál)

- jó emléké, történelmi jelentőségű tette(ke)t végrehajtva hírnevet, megbecsülést szerez

bejár ungot-berket (sz) (ritk)

- bejárja a vidék minden zegét-zugát

bejárja [megjárja v. összejárja] Tolnát, Baranyát (sz) (nép)

- nagy területen mindenfelé megfordul, sokat utazik

bejön [beválik] <vkinek> a számítása (sz) (neutr)

- pontosan az következik be, amire számított

bejön <vkinek> az utcájába (sz) (biz)

- akaratlanul is a várt módon, vkinek az elképzelése szerint cselekszik

bejön a csőbe (sz) (szleng)

- hagyja magát becsapni

Béka nő(l) a hasadban! (hm) (tréf)

- {tréfás figyelmeztetés kifejezése (főleg gyerekeknek): ne igyál olyan sok vizet!}

béka-egér harc (sz) (neutr)

- nagy lelkesedéssel vívott, de valójában kisszerű, jelentéktelen v. nevetséges harc

becap <vmit,> mint kutya a legyet (sz) (neutr)

- (falatot) hirtelen, ügyesen becap

becapja a cumit (sz) (szleng)

- megjárja, ráfizet

becapja a csalit (sz) (biz), (gúny)

- gyanútlanul elhisz mely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

becapja a horgot (sz) (biz), (gúny)

- gyanútlanul elhisz mely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

becapja a legyet (sz) (neutr)

- a) (biz) a naivul elhisz vmit;
- b) (szleng) (nő) elveszti szüzességét, ill. (házasságon kívül) terhes lesz

bekapja a sakkot (sz) (ritk)

- kezdeményezésében (nem egészen indokolatlanul) korlátozást v. vereséget szenved

bekapta a rongyot (sz) (szleng)

- leitta magát, lerészegedett

Béke poraira [hamvaira]! (hm) (vál)

- {halott búcsúztatásakor v. emlegetésekor használt kegyeleti kifejezés: ne zavarja semmi síri nyugalomát}

békebeli állapotok (sz) (neutr)

- békés, nyugalmas helyzet

békében [békén] hagy <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem nyúl vkihez v. vmihez, nem bántja, nem foglalkozik vele

békegalambokat ereget (sz) (szleng)

- szellent

békejobbot nyújt [kínál] <vkinek> (sz) (vál)

- jelzi vkinek kibékülési szándékát

békén marad (sz) (neutr)

- nem tesz semmi olyat, ami más nyugalomát zavarná

békepharat iszik <vkivel> (sz) (vál)

- kibékül, megbékél vkivel

beképzelt majom (sz) (biz)

- nagyon beképzelt személy

békét hagy (sz) (neutr)

- nem nyúl vkihez v. vmihez, nem bántja, nem foglalkozik vele {vkinek v. vminek}

béklyóba szorít <vkit> (sz) (ritk), (vál)

- erőszakkal korlátoz, fékez vkit

béklyóba ver [vet] <vkit> (sz) (ritk), (vál)

- rabbá tesz vkit

beköti <vkinek> a fejét (sz) (neutr)

- feleségül vesz vkit

bekötik <vkinek> a fejét (sz) (neutr)

- férjhez adnak v. feleségül vesznek vkit

belátható időn belül (sz) (neutr)

- hamarosan

beleártja magát <vkinek> a dolgába (sz) (neutr)

- olyan dolgokkal foglalkozik, amelyek nem rá tartoznak

belebeszél [beleszól] a nagy fehér mikrofonba (sz) (szleng), (durva)

- behány a vécékagylóba

belebújik az ördög <vkibe> (sz) (neutr)

- a) a gonoszság, a rosszindulat kerekedik felül vkiben;
- b) (gyerek) egy idő óta folyton rosszkodik

belecsap [beleüt] <vkinek> a markába (sz) (neutr)

- alkuban megegyezésre jut vkivel

belecsap <vkinek> a tenyerébe (sz) (neutr)

- üzletet, egyezséget v. fogadást köt (, és ennek megerősítéseként nagy lendülettel kezét is fog vkivel)

belecsap a lecsóba (sz) (szleng)

- belekezd vmibe

beleesik [bele van esve] <vkibe,> mint ló a gödörbe (sz) (szleng), (tréf)

- szerelmes (lesz) vkibe

beleesik [belekerül] a csávába (sz) (neutr)

- kellemetlen helyzetbe, bajba kerül

beleesik [belekerül] a szórásba (sz) (biz)

- sokakkal együtt őt is eléri vminek a kellemetlen következménye

beleesik a csapdába (sz) (neutr)

- veszélyes, kellemetlen helyzetbe kerül

beleesik a verembe (sz) (ritk)

- vmely csel, fortély áldozataként veszélyes v. kellemetlen helyzetbe jut

belefájdul <vkinek> a szíve <vmibe> (sz) (neutr)

- a) nagyon sajnál vmit;
- b) nagyon tetszik vkinek vmi, gyönyörködik vmiben

belefér <vkinek> az idejébe <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek van ideje vmire

belefingik a nullás lisztbe (sz) (szleng), (durva)

- kellemetlen, nem várt bonyodalmat okoz

belefojtja a szót <vkibe> (sz) (neutr)

- (durván) félbeszakít, elhallgattat vkit

belefojtja a szuszt <vkibe> (sz) (biz)

- a) megöl, megfojt vkit;

- b) (ritk) elhallgattat vkit

belefullad a saját zsírjába (sz) (neutr)

- túlságos jó módjával nem tud mit kezdeni (különösen nem tudja értékesíteni, amit termelt)

belegabalyodik [belekeveredik] <vmibe,> mint majom a házicérnába (sz) (szleng)

- nagyon belezavarodik vmibe

belegabalyodik <vmibe,> mint hülye gyerek a hószentpéterbe (sz) (biz), (tréf)

- nagyon belegabalyodik, belebonyolódik vmibe

belegabalyodik gyárilag hülye (sz) (biz), (gúny)

- (születésétől fogva) nagyon buta, hülye

belegázol [belegyalogol v. beletipor v. beletapos] <vkinek> a lelkivilágába (sz) (biz)

- megbánt, megsért vkit

belegázol [belegyalogol] <vkinek> a lelkébe (sz) (biz)

- szóval v. tettel nagyon megbánt vkit

belegázol [beletapos] <vkinek> a becsületébe (sz) (neutr)

- durván megsért vkit

belegazolja a pénzét <vmibe> (sz) (szleng)

- pénzt befektet vmibe

belehajt a pirosba (sz) (neutr)

- áthajt a tilos jelzésen

beleharap a savanyú almába (sz) (neutr)

- kellemetlen munkába, feladatba kedvetlenül, kényszeredetten belefog

belejön <vmibe,> mint kiskutya az ugatásba (sz) (tréf)

- gyorsan beletanul vmibe, hamar begyakorolja magát

belekerül <vmibe,> mint Pilátus a krédóba (sz) (neutr)

- vmibe (rendszerint kellemetlen ügybe) akarata, tudta nélkül, véletlenül kerül

belekerül a képbe <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- mint olyanról, akinek v. aminek (fontos) szerepe lesz vmiben, beszélni kezdenek

belekever a csávába <vkit> (sz) (neutr)

- bajba kever vkit

beleköp a levesbe [<vkinek> a levesébe] (sz) (biz)

- vkinek a szándékát, tervét rosszindulatból megghiúsítja

beleköp a tálba (sz) (biz)

- vkinek a szándékát, tervét rosszindulatúan megghiúsítja

belelát <vkinek> a kártyájába [a kártyáiba] (sz) (neutr)

- (ki)ismeri vki rejtett szándékait, rájön vkinek a taktikájára

belelát <vkinek> a lapjába [a lapjaiba] (sz) (neutr)

- (ki)ismeri vki rejtett szándékait, rájön vkinek a taktikájára

belelát <vkinek> a veséjébe (sz) (neutr)

- kitalálja legtitkosabb gondolatait is

belelóg <vkinek> a keze a bilibe [bilibe lóg <vkinek> a keze] (sz) (biz), (tréf)

- álmodozás után csalódva visszatér a valóságba

belemegy (<vkinek>) a fenekébe (sz) (biz)

- (egy másik autó hátuljának ütközve) karambolozik

belemegy <vkinek> v. <vminek> a seggébe (sz) (durva)

- (egy másik autó hátuljának ütközve) karambolozik

belemegy <vmilyen> alkuba <vkivel> (<vmiről>) (sz) (neutr)

- alkudni, tárgyalni kezd vkivel (vmiről)

belemegy a csínbe [csínbe megy] (sz) (biz)

- nehéz, kellemetlen, előnytelen helyzetbe kerül

belemegy a játékba [benne van a játékban] (sz) (neutr)

- beleegyezik vmely ravaszul kigondolt, de titkos terv végrehajtásába, ill. részt vesz annak végrehajtásában

belemegy a tréfába (sz) (neutr)

- hajlandó elfogadni v. folytatni a mástól elkezdett tréfálkozást

belenéz <vkinek> a kártyájába [a kártyáiba] (sz) (neutr)

- kikutatja vkinek a rejtett szándékait, terveit

belenéz <vkinek> a lapjába [a lapjaiba] (sz) (neutr)

- kikutatja vkinek a rejtett szándékait, terveit

belenyúl a pénztárcájába (sz) (neutr)

- kiadásra szánja el magát

belép [bemegy v. bemerészkedik] az oroslánbarlangba (sz) (neutr)

- veszedelmes helyre v. barátságtalan, mogyorva személyhez be mer menni

belepi a dér <vkinek> a fejét [a haját] (sz) (vál)

- megőszül

beleragad a szó <vkibe> (sz) (neutr)

- nem tudja folytatni, befejezni azt, amiről elkezdett beszélni

beleránt a szarba <vkít> (sz) (durva)

- bajba kever vkit

belerúg a döglött oroslánba (sz) (neutr)

- megalázza a bukott, befolyását, hatalmát elvesztett embert

belesül a beszédbe (sz) (neutr)

- belezavarodik a mondandójába

beleszakad a madzag <vkibe> (sz) (szleng)

- megijed

beleszarik az alkotmányba (sz) (szleng),

- (durva), (tréf) nem törődik semmivel

beleszarik az egészbe (sz) (szleng), (durva)

- nem törődik semmivel

beleszart a ventilátorba (sz) (szleng), (durva)

- nagyon szeplős (személy)

beleszorul a szusz <vkibe> (sz) (biz)

- a) megijed;
- b) meglepődik, elcsodálkozik

beletapos a gázba (sz) (biz)

- (járművel) hirtelen gyorsítani, száguldani kezd

beletörök <vkinek> a bicskája <vmibe> (sz) (neutr)

- nem sikerül vkinek vmi, nem tud megbirkózni egy feladattal

beletörök <vkinek> a foga <vmibe> (sz) (neutr)

- nem sikerül vkinek vmi (pedig nagy önbizalommal fogott hozzá)

beletörök <vkinek> a nyelve <vmibe> (sz) (neutr)

- (a szokatlan hangképzés miatt főleg idegen) szót, nevet nehezen v. hibásan mond ki

beletörődik a sorsába (sz) (neutr)

- vmely (rossz) helyzetbe belenyugszik

beleüti [beledugja] az orrát <vmibe> (sz) (biz)

- illetéktelenül beleártja magát vmibe

belevágja a kavicsot a vécébe (sz) (szleng), (durva)

- nagy botrányt csinál

beleváló ember: fejjel a betonba [az ötszázás cementbe] (sz) (szleng)

- ellenszenves, nem kedvelt személy

beleváló gyerek (sz) (biz)

- a) rendes ember;
- b) ügyes, talpraesett, találékony ember

belevész a semmibe <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nyomtalanul eltűnik vki v. vmi

beleveti magát az élet sűrűjébe (sz) (neutr)

- olyan közegbe kerül, ahol a mindennapi élet egymást gyorsan követő pozitív és negatív történéseinek középpontja van

belilul <vkinek> a feje (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng)

- dühös, bosszús (lesz) (vkitől v. vmitől)

belilul <vkinek> az agya (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz)

- dühös lesz, indulatosá válik (vkitől v. vmitől)

belopja magát <vkinek> a szívébe (sz) (neutr)

- megszeretteti magát vkivel

belügyi kolbász (sz) (szleng), (tréf)

- gumibot

belül van a tarkája (sz) (nép)

- a) <vkinek> ravasz ember;
- b) <vminek> tetszetős, de hibás dolog {vkinek v. vminek}

Belzebubbal úzi ki a sátánt [az ördögöt] (sz) (vál)

- egyik rosszat a másikkal helyettesítve haszontalanul fáradozik

bemegy [besétál] a málnásba (sz) (szleng), (tréf)

- gyanútlanul elhisz mely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

Bemegy mint Rómeó, és kijön, mint Júlia. (hm) (biz), (tréf)

- {olyan egyénre mondják, aki börtönbüntetése alatt homoszexuálissá válik}

beméri <vkinek> a fejét (sz) (szleng)

- megüt vkit

bemocskolja [beszenyezi] a nevét (sz) (vál)

- a) mindenki tudomására jutott szégyenteljes tettet hajt végre;
- b) <vkinek> a ne<vét:> megrágalmaz, meggyaláz vkit

bemond egy házsámot (sz) (biz)

- vaktában mond egy számot (, mert nem tudja pontosan)

bemondja az unalmast <vki> v. <vmi> (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon un, abbahagy vmit;
- b) elutasít, visszautasít vmit;
- c) meghal;
- d) (gép, eszköz) elromlik, tönkremegy

Bemondta a rádió! (hm) (neutr)

- {bizonyosság tréfás v. gúnyos kifejezése: teljesen biztos, bizonyos}

béna kacsa (sz) (neutr)

- formálisan még hatalmon lévő, de a politikai erőviszonyok megváltozása miatt már cselekvőképtelen politikus v. politikai szervezet

bengáli fény (sz) (neutr)

- bizonyos anyagok elégetésekor keletkező vörös fény, amelyet színpadi jelenetek hatásos megvilágítására v. esti kerti ünnepélyeken látványosságként alkalmaznak

benn van a (kis [cukros]) pikszisben (sz) (biz)

- (nagy) becsben, kegyben van, (nagyon) kedvelnek, szeretnek vkit vhol

benne hagy a csávában <vkit> (sz) (neutr)

- cserbenhagy vkit

benne hagy a kakaóban <vkit> (sz) (szleng), (szépitő)

- bajban hagy, cserbenhagy vkit

benne hagy a kakiban <vkit> (sz) (szleng), (szépitő)

- bajban hagy, cserbenhagy vkit

benne hagy a pácban <vkit> (sz) (biz)

- benne hagy vkit abban a bajban, amelyet részben v. egészben ő okozott neki

benne hagy a slamasztikában <vkit> (sz) (biz)

- bajban hagy, cserbenhagy vkit

benne hagy a szarban <vkit> (sz) (durva)

- bajban hagy, cserbenhagy vkit

benne marad [van] a pácban (biz) (sz) (neutr)

- nem tud kijutni vmely kínos v. kellemetlen helyzetből

benne ül [van] a szarban (sz) (durva)

- (nagy) bajban, (roppant) kellemetlen, kínos helyzetben van

benne van <vkinek> a keze <vmiben> (sz) (neutr)

- illetéktelenül, az ügy kimenetelét pozitív v. negatív módon befolyásolva beavatkozik vmibe

benne van a brancsban (sz) (biz)

- tagja egy (többnyire elég zártkörű) társaságnak

benne van a buliban (sz) (biz)

- a) előnyös munka, vállalkozás részese;
- b) együtt szórakozik a társasággal

benne van a csávában (sz) (neutr)

- bajban van, kellemetlen helyzetbe került

benne van a csóben (sz) (szleng)

- bajban van

benne van a húsdarálóban (sz) (biz)

- kellemetlen, nehéz helyzetben van, ahol ellentétes érdekek között őrlődik

benne van a kakaóban (sz) (szleng), (szépitő)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

benne van a kakiban (sz) (szleng), (szépitő)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

benne van a képben <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- mint olyanról, akinek v. aminek (fontos) szerepe van vmiben, már beszélnek

benne van a korban (sz) (neutr)

- már nem fiatal

benne van a lekvárban [lekvárban van] (sz) (biz)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

benne van a mókuserékben (sz) (neutr)

- nem tud kitörni a hétköznapi robotolásból, sodródik az eseményekkel

benne van a slamasztikában (sz) (biz)

- bajban van, kellemetlen helyzetbe került

benne van a szószban (sz) (biz)

- kellemetlen helyzetben, bajban van

benpszakad a szó <vkiben> (sz) (neutr)

- nem tudja folytatni, befejezni azt, amiről elkezdett beszélni

benő <vkinek> a feje lágya (sz) (biz)

- megkomolyodik

benyom egy állásba <vkit> (sz) (biz)

- összeköttetései révén eléri, hogy vki megkapjon egy állást

benyom egy stokedlit (sz) (ritk), (szleng)

- csípős megjegyzést tesz

benyomja a tüskét <vkinek> (sz) (biz)

- csípős megjegyzést tesz vkire

benyújtja a számlát <vkinek> (sz) (neutr)

- vmely sérelmet, mellőzést megtorol, megbosszul (vkin)

beosztással él (sz) (neutr)

- takarékosan vezeti a háztartását

bepillant [betekint] a kulisszák mögé (sz) (neutr)

- felismeri, megtudja, hogy mi van a háttérben

bepiszkítja [bepiszkolja] a kezét (<vmivel>) (sz) (neutr)

- elvtelenül, erkölcstelenül cselekszik

berak a bokorba <vkit> (sz) (szleng)

- jól elver, megver vkit

berezel a nadrágjába (sz) (biz), (szépitő)

- *a) a nadrágjába piszkít, bekakil; *b) nagyon megjíed

berúg [be van rúgva v. részeg], mint a csacsi (sz) (biz), (tréf)

- nagyon berúg(ott)

besétál a csapdába (sz) (neutr)

- gyanútlanul, óvatlanul cselekszik

Beszart a halott! (hm) (durva)

- {lemondás kifejezése: hirtelen vmely kedvezőtlen fordulat történt vmely ügyben, folyamatban v. megszakadt, vége lett annak}

beszédbe elegyedik <vkivel> (sz) (neutr)

- beszélgetni kezd vkivel

beszéde van <vkivel> (sz) (neutr)

- a) meg akar beszélni vkivel vmit;
- b) meg akar szidni vkit, szemrehányást akar tenni neki {vkinek}

beszegi <vkinek> a fülét (sz) (szleng), (durva)

- terhes nővel közösül

beszél <vkinek> a fejével (sz) (biz)

- a) megszid, kioktat, rendreutasít vkit;
- b) igyekszik jobb belátásra téríteni vkit

beszél a nagyvilágba (sz) (neutr)

- összevissza beszél

beszél a világba (sz) (neutr)

- összevissza beszél

Beszélj(en) csak egyes számban! (hm) (neutr)

- {ellenvetés, elutasítás, elhatárolódás kifejezése: csak a maga(d) nevében beszélj(en)!}

Beszélni könnyű! (hm) (neutr)

- {felkiáltás annak kifejezésére, hogy beszélni vmiről könnyű, ám megtenni sokkal nehezebb v. lehetetlen}

beszélő viszony (sz) (neutr)

- a) olyan kapcsolat, amelyben két személy ismeri egymást, beszélgetni is szoktak, de nincs köztük közelebbi barátság;
- b) olyan kapcsolat, amelyben két személy között nincs harag

Betakarlak, mint Moszkvát a hó(esés)! (hm) (szleng), (tréf)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: nagyon megverlek!}

Betakarlak, mint téli tájat a hó(esés)! (hm) (szleng), (tréf)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: nagyon megverlek!}

betapasztja <vkinek> a csőrét (sz) (biz)

- elhallgattat vkit

betapasztja <vkinek> a száját (sz) (neutr)

- elhallgattat vkit

bertartja [megtartja] a játékszabályokat (sz) (neutr)

- becsületes emberként tartja magát a közmegegyezésen alapuló, íratlan szabályokhoz

betegyet jelent (sz) (neutr)

- bejelenti, hogy megbetegedett (és vhol nem tud megjelenni, vmiben nem tud részt venni)

betegre [halálra v. hülyére] neveti magát (sz) (biz)

- olyan sokat nevet (vkin v. vmin), hogy egészen belefárad

betegre eszi magát (sz) (neutr)

- a) beteg lesz az evéstől;
- b) teljesen eltelik az evéstől

betegre neveti [röhögi] magát (sz) (biz)

- szinte a rosszullétig, nagyon hosszan és hangosan nevet

betelik a mérték (sz) (neutr)

- vkinek a viselkedése eléri a még eltűrhetőnek a legvégső határát

betelt a pohár (<vkinél>) (sz) (neutr)

- vmely cselekedet v. magatartás elérte a tűrhető legvégső határt (vkinél)

betemeti az árkokat (<vkik> között) (sz) (neutr)

- megszünteti az ellenségeskedést, megbékélést hirdet (vkik között)

beteler az [a közös] akolba <vkit> v. <vmít> [egy akolba terel <vkit> <vkivel,> <vmít> <vmivel> v. <vkiket,> <vmiket>] (sz) (neutr)

- (érdekközösségen alapuló kiegyezést létrehozva) személyeket v. csoportokat összekovácsol, egyesít

betesz a hintába <vkit> (sz) (szleng)

- becsap, rászed vkit

beteszi [beülteti] a bolhát <vkinek> a fülébe [bolhát ereszt v. tesz v. ültet <vkinek> a fülébe] (sz) (neutr)

- olyasmit közöl vkivel, ami az illetőt nyugtalanítja, elgondolkodtatja v. kíváncsivá teszi

beteszi a bogarat <vkinek> a fülébe (sz) (neutr)

- olyasmit közöl vkivel, ami az illetőt nyugtalanítja, elgondolkodtatja, kíváncsivá teszi

beteszi a lábát <vhova> (sz) (neutr)

- megérkezik, belép vhova

beteszi a seggét <vho<va> (sz) (durva)

- (szemtelenül) betelepszik vhova

betolja a képét <vho<va> v. <vkihez> (sz) (neutr)

- a) (pej) szemtelenül ellátogat vkihez, pedig tudja, hogy ott nem látják szívesen;
- b) (tréf) ellátogat vhova, meglátogat vkit

betolja a pofáját <vho<va> v. <vkihez> (sz) (durva)

- a) (pej) szemtelenül ellátogat vkihez, pedig tudja, hogy ott nem látják szívesen;
- b) (tréf) ellátogat vhova, meglátogat vkit

betolja az ábrázatát <vho<va> v. <vkihez> (sz) (ritk)

- a) (pej) szemtelenül ellátogat vkihez, pedig tudja, hogy nem látják ott szívesen;
- b) (tréf) ellátogat vhova, meglátogat vkit

betonba tapos <vkit> (sz) (szleng)

- gátlástalanul átgázol vkin

betömi <vkinek> a száját (sz) (neutr)

- a) (nép) éhes gyereket megetet;
- b) (ajándékkal v. vesztegetéssel) hallgatásra bír vkit, aki kellemetlen dolgokat mondhatna el róla

betű szerint (sz) (neutr)

- teljesen, pontosan

betűről betűre (sz) (neutr)

- minden kis részletre kiterjedően, teljesen

betűt vet (sz) (rég)

- ír

Betyárból lesz a legjobb pandúr. (km) (neutr)

- {gyakran az tud másokat legjobban vmely rendelkezés végrehajtására rászorítani, aki régebben maga vétett leginkább a fegyelem, a rendszabályok ellen}

beugrik a kép <vkinek> (sz) (biz)

- megért vmit, hirtelen visszaemlékezik, rágondol vmire

beugrik a nagybögőbe (sz) (biz), (tréf)

- mulat, szórakozik

beugrik egy pofavizitre (<vho<va> v. <vkihez> [pofavizitet tesz (<vhol> v. <vkinél)]) (sz) (biz)

- illendőségből v. képmutatásból röviden megjelenik (vhol v. vkinél)

beül a bársonyszékbe (sz) (neutr)

- hatalomba, fontos beosztásba kerül

beül a hintába (sz) (szleng)

- naivan elhisz vmit, bedől vkinek v. vminek

beül a készbe (sz) (neutr)

- a munkából nem veszi ki a részét, gondtalanul élvezi más munkájának az eredményét

beül a malomba (sz) (szleng)

- elhisz vmit, bedől vminek

beültet a hintába [hintába tesz v. ültet] <vkít> (sz) (szleng)

- becsap, rászed vkit

beüt a mennykő (<vhova>) (sz) (biz)

- vminek a véghezvitelében, megvalósításában hirtelen igen nagy akadály merül fel

beüt az áldás (sz) (biz)

- a) váratlanul régóta remélt, nagyon jó dolog történik;
- b) (gúny) váratlan balszerencse következik be

beüt az istennyila (<vhova>) (sz) (nép), (tréf)

- hirtelen, váratlanul nagy baj, felfordulás keletkezik (vhol)

bevágja az ajtót <vki> előtt [<vkinek> az orra előtt] (sz) (neutr)

- durván elutasít vkit, lehetetlenné teszi, hogy elérje célját vmilyen ügyben

bevágódik <vho<va,> mint a fél téglá (sz) (szleng), (tréf)

- hirtelen, váratlanul megjelenik vhol

beveri <vkinek> a pofáját (sz) (durva)

- ver, megver, összever vkit

bevés a szívébe <vmit> (sz) (vál)

- kellemes emlékként megőriz vmit

beveszi a fejhúst (sz) (szleng), (tréf)

- terhes lesz

beveszi a kefét (sz) (szleng)

- elhisz vmit, bedől vminek

beveszi a maszlagot (sz) (biz)

- engedi, hogy becsapják, félrevezessék

bevesznek a buliba <vkít> (sz) (biz)

- a) előnyös munka, vállalkozás részesévé válik;
- b) meghívják vkit egy társaság szórakozására

beveti az ágyat (sz) (neutr)

- beágyaz

bevett szokás (sz) (neutr)

- vminek az elfogadott, régóta meghonosodott módja

bevezet az életbe <vkit> (sz) (vál)

- előkészít az életre vkit

bevisz [elküld] az erdőbe <vkit> (sz) (szleng)

- tévútra visz, becsap vkit

bevisz a málnásba <vkit> (sz) (szleng)

- félrevezet, becsap vkit

bevonja <vkinek> a betétlapját (sz) (szleng), (tréf)

- (diákot) megbuktat

bevonja a zászlót (sz) (neutr)

- abbahagyja a küzdelmet, megadja magát

bevonul a zászló alá (sz) (neutr)

- katonának megy

bezárja a kapuját <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely intézmény, üzlet, gyár, színház stb.) ideiglenesen v. végleg megszűnteti működését

bezárkózik [elzárkózik] az elefántcsonttoronyba (sz) (vál)

- (az őt körülvevő problémák hatására) elzárkózik, visszavonul

bibliai kor (sz) (neutr)

- nagyon idős kor

bíborba, selyembe öltöztet <vkit> (sz) (ritk), (vál)

- módfelett kényeztet, minden széppel, jóval körülvész vkit

bíborban született (sz) (vál)

- királyi, fejedelmi származású

biciklis ember (sz) (szleng)

- lefelé másokat taposó, háttérbe szorító, felfelé hajlongó, talpnyaló személy

Bikával álmodsz! (hm) (ritk)

- {gyerekek mondják, ha nagyon sokat eszik vacsorára: nyugtalanul fogsz aludni, rosszakat fogsz álmodni}

bilincsbe ver <vkit> (sz) (neutr)

- megbilincsel vkit

bimbójában van <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) (növény) bimbózik;
- b) (érzés) születőben van;
- c) (személy) még fejlődésben van

bír a lába <vkit> [bírják a lábai] (sz) (neutr)

- bírja a járást, a gyaloglást

bír gyomorral <vmit> (sz) (neutr)

- könnyedén túlteszi magát olyasmin, ami ellen más tiltakozik, fellázad

bír idegekkel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- türelemmel elvisel vkit v. vmit

bír szuflával <vmit> (sz) (biz)

- elég ereje van vmihez, kitart, helytáll

bír szusszal <vmit> (sz) (biz)

- elég ereje, kitartása van vmihez

bírja [győzi] az iramot (sz) (neutr)

- bírja erővel a (mások v. saját maga által diktált) lendületet, együtt tud haladni az eseményekkel

bírja a kiképzést (sz) (szleng)

- jól tűri a (fizikai v. szellemi) terhelést, igénybevételt, a problémákkal való bajlódást

bírja a tempót (sz) (neutr)

- bírja erővel a (mások v. saját maga által diktált) lendületet, együtt tud haladni az eseményekkel

bírja az italt (sz) (neutr)

- sokat tud inni anélkül, hogy berúgna

bírja cérnával (sz) (biz)

- kitartó, türelmes

bírja madzaggal (sz) (szleng)

- kitartó, türelmes

birkózik a nagy barna medvével (sz) (szleng), (szépítő)

- széketet ürít

birokra kap [kel v. megy v. száll] <vkivel> v. <vmivel> (<vál>) (sz) (neutr)

- a) birkózni kezd vkivel;
- b) szembezáll vkivel v. vmivel, küzd ellene

bíróság elé állít <vkit> (sz) (neutr)

- a) vádat emel vki ellen;
- b) beperel vkit

birtokon belül van (sz) (neutr)

- a vagyontárgy tényleges birtokában van

bisz-basz dolog (sz) (durva)

- jelentéktelen, figyelemre sem méltó dolog

bitóra [bitófára] jut (sz) (neutr)

- utolér az igazságszolgáltatás vkit, felakasztják

bitóra [bitófára] juttat [küld] <vkit> (sz) (neutr)

- akasztással kivégeztet vkit

bivalybőr van a képén (sz) (nép)

- szemtelen, érzéketlen, a kritikával nem törődő ember {vkinek}

bizalmas viszonyba kerül <vkivel> (sz) (neutr)

- meghitt, bizalmas viszonyt alakít ki vkivel

bízik csillagában (sz) (neutr)

- bízik abban, hogy szerencséje lesz

Bizony isten! (hm) (neutr)

- {fogadkozás, állítás megerősítése}

bizonytalan [kétes] egzisztencia (sz) (neutr)

- bizonytalan v. kétes eredetű jövedelemből élő ember

bizonytalan <vmi,> mint a kutya vacsorája (sz) (nép)

- vmi nagyon bizonytalan

biztat <vkit,> mint a cigány a lovát (sz) (nép)

- üres ígérgetéssel (hasztalanul) biztat vkit

biztos a dolgában (sz) (neutr)

- a) érti a munkáját, tudja, mit kell tennie;
- b) nem kételkedik abban, hogy célját eléri, ügyét kedvezően bírálják el;
- c) határozott, magabiztos a viselkedése

Biztos csak a halál. [Csak a halál biztos] (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: semmit sem mondhatunk előre bizonyosnak}

biztos dugás (sz) (szleng), (durva)

- szexuálisan könnyen elérhető nő

biztos numera (sz) (durva)

- szexuálisan könnyen elérhető nő

Biztos, ami biztos. [(szleng) Biztos, ami tuti v. ziher.] (hm) (neutr)

- {elővigyázatosság, óvatosság, körültekintés kifejezése}

biztosan ül a nyeregben (sz) (neutr)

- sikerült elérnie a célját, biztosnak érzi magát vmely számára előnyös helyzetben

biztosra megy [utazik] (sz) (neutr)

- biztos akar lenni a dolgában, úgy fog neki vminek, hogy a sikertelenséget, kudarcot eleve lehetetlennek tartja

bízva bízik (<vmiben>) (sz) (neutr)

- erősen bizakodik, bízik (vmiben)

bizsereg <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- alig érezhető, finom remegéssel pezsdítő, enyhén izgató, kellemes érzés hat vkiben

BMV-vel jár munkába (sz) (szleng), (tréf)

- busszal, metróval, villamossal jár dolgozni

Bocsánat, hogy élek! (hm) (gúny)

- {bocsánatkérés, mentetetődzés kifejezése: bocsánat, elnézést}

bocsánatos bűn (sz) (neutr)

- vétség, kisebb bűn

Bocsásson meg a világ! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás, ellenkezés kifejezése}

bocskorbőr <vkinek> az arca [(durva) a pofája] (sz) (nép)

- szemtelen, szemérmetlen

bogara van (sz) (neutr)

- (furcsa) szokása, rögeszméje, szeszélye van {vkinek}

bogarat tesz [ültet] <vkinek> a fülébe (sz) (neutr)

- olyasmit közöl vkivel, ami az illetőt nyugtalanítja, elgondolkodtatja, kíváncsivá teszi

bohócot csinál <vkiből> (sz) (biz)

- nevetségessé tesz vkit

bohócot csinál magából (sz) (biz)

- nevetségessé teszi saját magát

bokros teendő (sz) (neutr)

- a) sok és sürgős munka;
- b) (gúny) nem sürgős és lényegtelen munka

boldog békeidők (sz) (neutr)

- olyan időszak, amikor béke uralkodik vmely országban v. a világ részében

boldog emlékezetű (sz) (vál)

- elhunyt, hozzánk közel álló személy, akiről szeretettel, tisztelettel beszélünk

boldog emlékű (sz) (vál)

- elhunyt, hozzánk közel álló személy, akiről szeretettel, tisztelettel beszélünk

boldogabb haza (sz) (rég), (vál)

- a másvilág, a mennyország

boldogabb hazába költözött (sz) (rég), (vál)

- meghalt

boldoggá tesz <vkit> (sz) (neutr)

- a) <vmi:> örömet szerez vmi vkinek;
- b) (szleng), (tréf) <vki:> (férfi nővel) nemileg közösül

Boldogok a lelki szegények (, mert övék a mennyek országa). (hm) (vál)

- {annak gyakran gúnyos kifejezése, hogy néha jobb a hiszékenyeknek, az együgyűeknek, mert nem fogják fel az őket körülvevő világ romlottságát}

Boldogságot nem lehet pénzen venni. (km) (neutr)

- {a gazdagság nem tesz boldoggá}

bolhabetűkkel ír (sz) (neutr)

- nagyon apró betűkkel ír

bólogató [fejbólintó] János (sz) (neutr)

- olyan – rendszerint közéleti – személy, aki minden felsőbb véleményt bíráló nélkül helyesel, nemcsak szolgai tekintélytiszteléből, hanem mert nincsenek is önálló nézetei

bolond fejjel (sz) (neutr)

- meggondolatlanul, bolond módra

Bolond lyukból bolond szél fúj. (km) (neutr)

- {bolond embertől nem lehet okos, értelmes szót várni}

bolond szerencséje van (sz) (biz)

- vmi sokkal jobban sikerül vkinek, mint reméli v. megérdemli {vkinek}

bolonddá tart <vkit> (sz) (vál)

- hiteget vkit

bolonddá tesz <vkit> (sz) (neutr)

- félrevezet, rászed, becsap vkit

bolondgombát evett (sz) (biz)

- bolond, őrült

Bolondnak áll [kedvez] a szerencse. (km) (biz)

- {az szokott szerencsés lenni, az jár jól, aki nem érdemli meg}

bolondokat beszél (sz) (neutr)

- butaságokat, ostobaságokat mond

bolondot csinál [úz] <vkiből> (sz) (neutr)

- félrevezet, rászed, becsap vkit

bolondot csinál magából (sz) (neutr)

- nevetségessé teszi saját magát

bolsevik vírustól fertőzésmentes (sz) (szleng)

- soha nem volt kommunista

bolygó [(ritk) repülő] hollandi (sz) (neutr)

- nyugtalan, helyét sehol sem találó ember

bolygó zsidó (sz) (biz), (tréf)

- nyugtalan, helyét sehol sem találó ember

bombaként hat [robban] <vmi> (sz) (neutr)

- (esemény, hír) nagy meglepetést, riadalmat kelt

bombasikere van <vkinek> v. <vminek> (sz) (biz)

- vkinek v. vminek nagy sikere van {vkinek v. vminek}

boncaszatra fektet [tesz] <vmit> (sz) (vál)

- szétszed, megvizsgál vmit

bonckés alá vesz <vmit> (sz) (vál)

- (pl. tudományos tételt, állítást) tüzetesen megvizsgál, megbírál

boogie van <vkinek> a lábában (sz) (szleng)

- táncolni lenne kedve

borba fojt <vmit> (sz) (neutr)

- (bánatot, keserűséget) úgy űz el, hogy jól leissza magát

Borban az igazság. (km) (neutr)

- {az ittas ember őszintén beszél, kimondja, amit gondol}

borítékban szabadul (sz) (ritk), (szleng), (tréf)

- meghal

borítékolja a lépést (sz) (biz)

- előre megjósolja vminek a bekövetkezését

borközi állapot(ban van) (sz) (neutr)

- enyhén ittas állapot(ban van)

borotvaélen táncol <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy v. intézmény) olyan tevékenységet folytat, mely bármely pillanatban veszélyessé, végzetessé válhat, melynek nyomán könnyen válság robbanhat ki

borsó(d)zik <vkinek> a háta <vmitől> (sz) (neutr)

- a) vmi láttára, hallatára megborzong;
- b) fél, idegenkedik vmitől, nincs kedve vmihez

borsos ár (sz) (neutr)

- túl magas ár

borsos számla (sz) (neutr)

- (túlságosan) drága, nagy összegű számla

borsot tör <vkinek> az orra alá (sz) (neutr)

- bosszant vkit, kellemetlenséget okoz vkinek

Bort, búzát, békességet (, szép asszony feleséget)! (hm) (nép)

- {népi jókívánság}

Borúra derű. (km) (neutr)

- {a balszerencse, szomorúság után szerencsés fordulat, jókedv szokott jönni}

borvirág fakadt [nőtt v. nyílt] <vkinek> az orrán (sz) (nép), (tréf)

- a sok ivástól vörösös lett az orra

borzolja <vkinek> az idegeit <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon idegesít vkit vki v. vmi

borzolja a kedélyeket [<vkinek> a kedélyét] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- idegesít, bosszant, nyugtalanít vkit vmi

bosszorkányságot művel <vkivel> (sz) (neutr)

- megbabonáz, elvarázsol vkit

bosszúért kiált <vmi> (sz) (neutr)

- (cselekedet) nem maradhat megbosszulatlanul

bosszúért liheg (sz) (neutr)

- (nem titkolja, hogy) kegyetlen bosszúállásra készül

bosszút áll <vkin> v. <vmin> (<vkiért> v. <vmiért>) (sz) (neutr)

- megbosszul vkit v. vmit

bosszút esküszik <vki> (sz) (neutr)

- ellen fogadkozik, hogy megbosszul vkit

bosszút forral <vki> (sz) (neutr)

- ellen bosszút készül állni vkin

bosszút liheg (sz) (neutr)

- (nem titkolja, hogy) kegyetlen bosszúállásra készül

botcsinálta doktor (sz) (vál)

- olyan személy, akit vki v. vmely körülmény arra kényszerít, hogy hozzáértés v. kedv nélkül vállaljon vmely szerepet, tisztséget

botos kégli (sz) (szleng), (tréf)

- rendőrségi őrszoba

botrányba fullad <vmi> (sz) (neutr)

- a) vmi botrányos jelenettel végződik;
- b) vmi szégyenletes sikertelenséggel végződik

bottal hegedülnek <vkinek> a hátán (sz) (ritk), (tréf)

- bottal ütik vkinek a hátát

bottal ütheti <vkinek> v. <vminek> a nyomát (sz) (neutr)

- a) vki már messzire jár, sikerült elmenekülnie;
- b) már lemondhat arról, hogy vmit visszakapjon, viszontlásson

bottal ver bele <vkibe> <vmit> [bottal veri bele <vkibe,> hogy ...] (sz) (neutr)

- veréssel (vagy más módon) kényszerít vkit vminek az elsajátítására

bő [hosszú] lére ereszt <vmit> (sz) (biz)

- hosszan, körülményesen mond el vmit

bőg [bömböl], mint a bika (sz) (rég)

- (gyerek) nagyon hangosan sír

bőg a butaság <vkiből> (sz) (neutr)

- látszik vkin, hogy nagyon buta

Bőg a szamárr, eső lesz. (hm) (pej)

- {síró gyerekek, hangosan és hamisan éneklő embernek mondják csúfolódásból}

bőg, mint a vadszamárr (sz) (biz), (tréf)

- nagyon hangosan bőg, sír

bőg, mint a zálogos borjú (sz) (nép)

- nagyon hangosan bőg, sír

böhöm nagy ember (sz) (biz)

- nagy testű személy

bőki <vkinek> a csőrét <vmi> (sz) (biz)

- bánt, bosszant, ingerel vkit vmi, nem tetszik neki vmi

Bőr óra szőr perc (, libabőr másodperc). (hm) (szleng), (tréf)

- {tréfás válasz annak jelzésére, hogy nem tudjuk megmondani az időt, mert nincs óránk}

bőrig ázik (sz) (neutr)

- nagyon megázik

bőrön át néz (sz) (szleng), (tréf)

- alszik

bőrt húz a fogára (sz) (ritk), (szleng), (tréf)

- a) abbahagyja a vigyorgást;
- b) elhallgat

bucira ver <vkit> (sz) (szleng)

- a) többször alaposan, vadul megüt, összever vkit;
- b) (versenyben) legyőz vkit, sokkal jobb vkinél

Búcsú a fegyverektől. (hm) (neutr)

- {a remélt béke, fegyverzetkorrólátózás, leszerelés közhelyszerű kifejezése}

búcsút jár <vho<va> v. <vkihez> (sz) (vál)

- (emberek csoportja) tömegesen fölkeres vkit v. vmit

búcsút mond <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- a) <vkinek:> véglegesen elválík, elbúcsúzik vkitől;
- b) <vminek:> lemond vmiről, megválík vmitől, nem folytat tovább vmit

búcsút vesz <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- a) <vkitől:> véglegesen elválík, elbúcsúzik vkitől;
- b) <vmitől:> lemond vmiről, megválík vmitől, nem folytat tovább vmit

búcsút vesz a kapufélfától (sz) (nép)

- búcsúzás nélkül távozik vhonnan

búcsút vesz az árnyékvilágtól (sz) (tréf)

- meghal

Bújj(on) a víz alá (száradni)! (hm) (biz)

- a) {bosszús felszólítás távozásra: tűnj(ön) el a szemem elől!};
- b) {hitetlenkedés kifejezése: ugyan ne mondj(on) már ilyeneket!}

bújja a könyveket (sz) (neutr)

- állandóan, sokat olvas

bujkál a sötétben (sz) (neutr)

- (vmely szégyellni való tette, kijelentése miatt) rejtőzködik, kerüli az embereket

bújócskát játszik <vkivel> (sz) (neutr)

- bujkál vki elől, kerüli vele a találkozást

bukásra áll (<vmiből>) (sz) (neutr)

- eddigi (iskolai) teljesítménye alapján elégtelen osztályzatot érdemel

bukéja van (sz) (szleng), (gúny)

- vmi búzlik, büdös {vminek}

bukfencet hány [vet] (sz) (neutr)

- a) a test hosszában a fejen és a háton előre v. hátra átfordul;
- b) nagyon örül

bukik a bank (sz) (neutr)

- szerencsejátékban a bankban levő pénz teljes egészében a játékosé lesz

Buknak [dőlnek] ki a csontvázak a szekrényből. (hm) (biz), (pej)

- {botrány, meglepetés, felháborodás kifejezése: ismét előkerülnek a régi, botrányos ügyek v. újfent szerephez jutnak rossz hírbe keveredett, hitelüket vesztett személyek}

bukott [félvilági] nő (sz) (neutr)

- feslett erkölcsű, kitartott nő, aki a nagyvilági nők életmódját utánozza

bukott angyal (sz) (neutr)

- a) a mennyből kitaszított, pártütő angyal;
- b) (szépitő) az erkölcs útjáról letért, (szép) fiatal nő

Bukta van. (hm) (szleng), (tréf)

- a) [tanulmányi sikertelenség kifejezése: (diák) megbukott a vizsgán];
- b) {kudarcc, tévedés, lebukás beismerésének kifejezése}

bulit csap (sz) (biz)

- összejövetelet rendez

búnak adja a fejét (sz) (vál)

- búsulni, szomorkodni kezd

búnak ered (sz) (vál)

- búsulni, szomorkodni kezd

búnak ereszti a fejét (sz) (vál)

- búsulni, szomorkodni kezd

bura alatt nevel [tart] <vkit> (sz) (neutr)

- féltésből minden külső hatástól elzárva nevel vkit

Buridán számara (sz) (vál)

- határozatlan, döntésképtelen ember

burkolt [homályos] célzás (sz) (neutr)

- olyan megjegyzés, amelyben a beszélő óvatosságból v. félrevezetés végett szándékosan elhomályosítja az összefüggéseket

burokban született (sz) (neutr)

- rendkívül szerencsés ember

búsul [fohászkodik], mint a kárvallott cigány (sz) (nép), (tréf)

- nagyon szomorú v. bánatában nagyokat sóhajt

búsul [olyan v. (úgy) néz], mint akinek nem jutott dinnyeföld (sz) (nép), (tréf)

- nagyon szomorú, búslakodó

buta (, mint a) liba (sz) (biz), (pej)

- nagyon buta, ostoba nő, lány

buta tyúk (sz) (biz), (pej)

- ostoba nőszemély

buta, mint a cipőm talpa (sz) (biz)

- nagyon buta

buta, mint a csizmám talpa (sz) (biz)

- nagyon buta

buta, mint a csizmatalp (sz) (biz)

- nagyon buta

buta, mint a föld (sz) (biz)

- nagyon buta, szörnyen ostoba

buta, mint a segg(em) (sz) (durva)

- nagyon ostoba, buta (személy)

buta, mint a tök (sz) (biz)

- nagyon buta

buta, mint az ágyú (sz) (neutr)

- nagyon buta

buta, mint egy [hat pár] rendőrcsizma (sz) (biz)

- nagyon buta (személy)

Butaság ellen nincs orvosság. (km) (biz), (tréf)

- {a butasággal, a buta emberrel nehéz dolga van az embernek}

búval bélelt (sz) (vál)

- szomorú, levert, kedvetlen (ember)

buzog <vkinek> a vére [buzog a vér <vkiben]> (sz) (neutr)

- heves érzés, indulat hat át vkit

büdös <vki> v. <vmi,> mint a dög (sz) (durva)

- nagyon бүdös, nagyon бүzlik vki v. vmi

büdös <vkinek> a kapanyél (sz) (nép), (pej)

- lusta, munkakerülő ember

büdös <vkinek> a levegő (sz) (biz)

- érzi a közelgő veszélyt (, amely elől menekülni készül)

büdös <vkinek> a munka (sz) (biz)

- nem szeret dolgozni

büdös <vmi,> mint a szar (sz) (durva)

- vmi nagyon бүdös, nagyon бүzlik

büdös a dolog (sz) (biz), (gúny)

- lusta, nem szeret dolgozni {vkinek}

büdös kölyök (sz) (biz)

- rossz, csintalan gyerek

büdös, mint a bak (sz) (rég)

- (személynek) nagyon kellemetlen testszaga van

büdös, mint a bakkecske (sz) (durva)

- nagyon büdös, nagyon bűzlik

büdüset érez (sz) (biz)

- érzi a készülő bajt, kellemetlenséget

Bű-e vagy bá? (hm) (biz)

- {kérdésként: jó hírt tudsz-e mondani az ügyben vagy rosszat?}

bükkfanyelve van (sz) (neutr)

- feltűnően nehezen tanul v. nagyon rossz kiejtéssel beszél vmely idegen nyelvet {vkinek}

bükkfanyelven beszél (sz) (neutr)

- (főleg hivatalnok, politikus) nehézkes, esetlen (túlzottan hivatalos) stílusban beszél

bűnbaknak állít [tesz meg] <vkit> (sz) (neutr)

- vkire hárítja a felelősséget

bűnbocsánatot nyer (sz) (neutr)

- megbocsátják bűneit, vétkeit

büntetés terhe alatt [mellett] (sz) (neutr)

- okvetlenül, feltétlenül (betartandó, megteendő, mert a tilalom megszegőjére v. a parancs nem teljesítőjére a legsúlyosabb büntetés várhat)

büszke [kevély], mint a (kan) páva (sz) (neutr)

- nagyon kevély, büszke

büszke, mint egy spanyol grand (sz) (vál)

- nagyon büszke

C

Canossát jár (sz) (vál)

- megalázkodik, bocsánatot kér

Canossát járat <vkivel> (sz) (vál)

- az illetőt megalázva bocsánatkérésre kényszerít vkit

catói jellem (sz) (vál)

- következetes, puritán és igazságszerető személy

cefetül érzi magát (sz) (szleng)

- betegnek érzi magát, rosszul van

cefetül néz ki (sz) (szleng)

- betegnek látszik, rosszul néz ki

cefetül van (sz) (szleng)

- betegnek érzi magát, rosszul van

cégéres [címeres] gazember (sz) (neutr)

- közismerten jellemtelen, alávaló, gonosz ember

cégünk reklámja (sz) (tréf)

- v. (gúny) vmely közösség nagyon kiváló, sikeres tagja

célba [célhoz] ér <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) megvalósítja szándékát;
- b) (segítség) eljut a megfelelő helyre

célba vesz <vmit> (sz) (neutr)

- el akar érni, meg akar valósítani vmit

célt téveszt [eltéveszti a célt] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) nem éri el a célját;
- b) (lövedék, bomba) nem talál célba

céltáblának [céltáblául] használ <vkit> (sz) (neutr)

- az illető személyen gúnyolódik, rajta vezeti le az indulatait

céltáblául szolgál <vkinek> (sz) (neutr)

- vki indulatainak, gúnyolódásának célpontja lesz

célul tűz ki <vmit> (sz) (neutr)

- el akar érni, meg akar valósítani vmit

cérnaszálon függ [lóg] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) bizonytalan vkinek a helyzete;
- b) kevés hiányzik vminek a bekövetkezéséhez

cicamosdást végez (sz) (tréf)

- gyorsan, felületesen (éppen csak az arcát bevizezve) mosakodik

cifra nyomorúság (sz) (neutr)

- a jólét látszatával leplezett szegénység

cifrákat mond (sz) (neutr)

- furcsa v. durva szavakat használ

Cifrán állunk [vagyunk]. (hm) (biz)

- {nehézség kifejezése: szokatlanul nehéz v. furcsa helyzetben vagyunk}

cigánykereket hány [vet] (sz) (neutr)

- a) tenyerén és talpán kerék módjára oldalsó irányban egyszer v. többször átfordul úgy, hogy a feje nem érinti a földet;
- b) nagyon örül

cigányútra megy [jut v. szalad v. téved] <vmi> (sz) (neutr)

- (étel v. ital) véletlenül a légszőbe kerül és erős, görcsös köhögést okoz

cikiben van (sz) (szleng)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

cilinderben szaladgál az ágy [a szekrény] alatt (sz) (biz), (tréf)

- (a férj) teljesen jelentéktelen, pipogya ember otthon

címeres marha (sz) (biz)

- nagyon buta ember

címeres ökör (sz) (biz)

- nagyon buta ember

címkórságban szenved (sz) (neutr)

- betegesen tiszteli v. hajszolja a címeket, rangokat

cinkelt kártya (sz) (neutr)

- csalás céljából megjelölt kártya

cinkelt kártyákkal játszik (sz) (neutr)

- csal

cinkelt lapokkal játszik (sz) (neutr)

- csal

cinkét fog <vkinek> az orra (sz) (nép), (tréf)

- vörös lesz vkinek az orra a hidegtől

cipekedik, mint a málhás számár (sz) (neutr)

- nagyon sok terhet, csomagot kell vinnie

cipóra ver <vkit> (sz) (biz)

- nagyon felpofoz vkit

cipzár van <vkinek> a száján (sz) (szleng)

- hallgat, nem beszél

citromba harapott (sz) (neutr)

- kedvetlen, kényszeredett a viselkedése, az arckifejezése

Civil a pályán! (hm) (biz), (tréf)

- a) {(sportban) a játékban részt nem vevő, idegen személy van a játéktéren};
- b) {vmely helyzetben oda nem illő, idegen személy a jelenlétével zavar}

cokipoharat ad <vkinek> (sz) (rég)

- szépszerével elbocsát, elküld vkit

cukorból van (sz) (biz)

- nagyon kényeskedő, magát törekenynek mutató ember

cukros bácsi (sz) (biz)

- serdületlen leányokat kéjelgés céljából cukorkával magához csalogató (idősebb) férfi

cukros szájú (sz) (neutr)

- nagyon szereti az édességeket

Cupido nyila (sz) (vál)

- hirtelen támadt szerelem

cviklibe csúszik [kerül] (sz) (biz), (tréf)

- kínos, szorongatott, fenyegető helyzetbe kerül

cvikliben van (sz) (biz), (tréf)

- kínos, szorongatott, fenyegető helyzetben van

Cs

csábító pillantást vet <vkire> (sz) (neutr)

- érzi, kihívó tekintettel néz vkire

Csacsi ül a számaron. (hm) (nép)

- {a számar hátán ülő ember v. az egymás hátán lovagoló gyerekek csúfolása}

Csak a bolond nem látja [tudja] (, hogy ...). (hm) (biz)

- {nyilvánvalóság kifejezése: egyszerű, nyilvánvaló dolog, könnyű kitalálni}

csak a csupasz [meztelen] teste van (sz) (neutr)

- nagyon szegény, testén kívül jóformán semmije sincs {vkinek}

Csak a fejét, hogy meg ne sántuljon! (hm) (tréf)

- {biztatás kifejezése: ne sajnáld, üsd-verd, ahol éred!}

Csak a halott indián a jó indián. (km) (neutr)

- {csak a halott ellenfél, vetélytárs nem tud már ártani}

csak a hasának él [csak a hasára gondol] (sz) (neutr)

- csak azzal törődik, hogy jókat ehessen, ihasson

csak a hasát növeszti (sz) (neutr)

- nem csinál semmi hasznosat, csak eszik, lustálkodik, hízik

csak a hátát látja [nézheti] (sz) (neutr)

- a) az illető személy már eltávozott;
- b) (versenyben) le van maradva az illető személytől {vkinek}

Csak a holttestemen át [keresztül]! (hm) (tréf)

- {ellenállás, tiltakozás kifejezése: mindenképpen megakadályozom, a végsőkig ellenállok!}

csak a jó isten <vminek> a megmondhatója (sz) (neutr)

- senki nem tud, nem sejt vmit

csak a kályhától tud elindulni (sz) (biz)

- (nem túl eszes személy) csak vmilyen egyszerű, alapvető viszonyítási pontból kiindulva tud elvégezni egy (bonyolultabb) feladatot

csak a kezét kell kinyújtania <vkéért,> <vmiéért> v. <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- után az életben könnyen, különösebb fáradság nélkül elérhet, megszerezhet vkit v. vmit {vkinek}

csak a kosz tart egyben <vmit> (sz) (biz)

- nagyon piszkos

Csak a kötelességemet teljesítettem. (hm) (neutr)

- {köszönetre adott válasz}

csak a lába szárán csap(kod)ja a legyet (sz) (nép)

- nem dolgozik, lustálkodik

csak a napot nézi (sz) (nép)

- nem dolgozik, lustán ácsorog

csak a seprű hiányzik <vkinek> a lába közül (sz) (biz), (gúny)

- (főleg nőnek) elviselhetetlen (boszorkány) természete van

csak a száját kell kinyitnia <vmihez> (sz) (neutr)

- elég, ha megszólal (és máris teljesül a kívánsága) {vkinek}

csak a szeme kíván <vmit> (sz) (neutr)

- nem éhes, és csak azért mondja, hogy enni szeretne, mert előtte van az étel v. mert mást enni lát {vkinek}

csak a szentlélek tart <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon gyöngye v. ingatag, bizonytalan helyzetű vmi, ill. olyan rossz állapotban van, hogy már csaknem összedől, eldől, elszakad v. leesik

Csak a szépre emlékezem. (hm) (neutr)

- {annak közhelyszerű kifejezése, hogy jobb a kellemetlen eseményeket elfeledni v. eltitkolni}

csak a szónál marad (sz) (neutr)

- nem jut el a tettig v. nem váltja be az ígéretét

Csak a testemen át [keresztül]. (hm) (neutr)

- {tiltakozás, ellenállás kifejezése: csak az én legyőzésem árán, engem erőszakkal félreállítva (érhető el vmi)}

csak a tökét vakarja (durva) (sz) (neutr)

- (férfi) tétlenkedik, henyel

Csak a vak nem látja (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {nyilvánvalóság kifejezése: egyszerű, nyilvánvaló dolog, könnyű kitalálni}

Csak akkor nem eszi meg a farkas a bányát, ha el nem éri. (km) (rég)

- {a gonosz ember csak akkor nem árt másoknak, ha nincs rá alkalm}

csak álom (sz) (neutr)

- elérhetetlen dolog

csak annak él, hogy ... (sz) (neutr)

- idejét, érdeklődését, munkáját kizárólagosan vminek szenteli

Csak az a vég, csak azt tudnám feledni! (hm) (gúny)

- {mely kellemetlenség kifejezése: nem szeretnék emlékezni a dologra}

csak az időt [<vkinek> az idejét] rabolja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- feleslegesen sok v. az eredményekhez képest sok időt vesz igénybe vki v. vmi

csak az imádság tart (össze) <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon gyöngye v. bizonytalan helyzetű vmi, ill. olyan rossz állapotban van, hogy már csaknem összedől, eldőli, elszakad v. leesik

csak az imádság tartja a lelket <vkiben> (sz) (neutr)

- nagyon beteg, csaknem halálán van

Csak az nem követ el hibát, aki nem dolgozik. (km) (neutr)

- {minden munkában akadhat hiba}

csak az orráig lát (sz) (neutr)

- nem látja a következményeket, az összefüggéseket, a lényegét

Csak az ökör következetes. (km) (neutr)

- {oktalanság mindig és mindenben következetesnek lenni}

csak azért beszél, hogy járjon a szája (sz) (neutr)

- értelmetlenül, feleslegesen fecseg

csak azért beszél, hogy szaporítsa a szót (sz) (neutr)

- értelmetlenül, feleslegesen beszél

Csak azért is [sem]! (hm) (neutr)

- {tiltó v. parancsoló mondatokra válaszolva, heves ellenkezés, dac kifejezése: most már aztán annál inkább, akár tetszik, akár nem}

csak azon imádkozik, hogy ... (sz) (neutr)

- nagy izgalommal csak azt várja, abban reménykedik, hogy ...

csak cipőkanállal lehet beférni [bejutni] <vhova> (sz) (neutr)

- (zsúfolt helyiségbe, kis autóba) nagyon nehéz beférni, bejutni

Csak csínján! (hm) (neutr)

- {csitítás, nyugtatás kifejezése: csak türelem, csak lassan!}

Csak dísznek van itt. (hm) (neutr)

- {olyan személyre v. dologra mondják, aki v. amely nem valódi feladatát tölti be, hanem csak a látszat kedvéért van vhol}

csak egy falás (sz) (biz)

- igen kicsi, kedves gyerek

csak egy fokkal jobb <vkinél,> <vminél> v. mint <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- csak kevéssel jobb vkinél, vminél v. mint vki, vmi

csak egy fokkal szebb az ördögnél (sz) (gúny)

- (személy) nagyon csúnya

csak egy karnyújtás(nyira) (sz) (neutr)

- kis távolság(ra), közel(re)

csak egy kődobás(nyira) (sz) (biz)

- aránylag kis távolság(ra), közel(re)

csak egy kőhajítás(nyira) (sz) (biz)

- aránylag kis távolság(ra), közel(re)

csak éppen hogy [csak úgy] tessék-lássék (módon [módra]) (sz) (neutr)

- nem szívesen, kevés igyekezettel és kevés gonddal, csak a látszat kedvéért

csak fél füllel figyel [hallgat] <vmit> (sz) (neutr)

- szórakozottan, nem teljes figyelemmel követ vmit

csak fűttyenteni kell <vkinek> (sz) (neutr)

- nagyon készséges, szinte szolgai módon engedelmeskedik

csak hódolat illet meg, nem bírálát <vkít> v. <vmit> (sz) (vál)

- dicsérni illik nem pedig bírálni azt a személyt v. dolgot, aki v. ami hibái ellenére is dolgozik, működik

Csak így tovább! (hm) (neutr)

- {biztatás, elismerés kifejezése: ilyen eredményesen kell tovább dolgozni}

csak játékszer <vkinek> v. <vminek> a kezében (sz) (neutr)

- mások szabják meg, hogy mit tegyen, mi legyen a sorsa

csak másodhegedűs (<vhol>) (sz) (neutr)

- alárendelt, kevésbé fontos a szerepe (vhol)

csak mosdásra használja a vizet (sz) (tréf)

- szereti az italt, általában csak szeszes italt iszik

Csak ne olyan hevesen! (hm) (neutr)

- {nyugtató, csitító kifejezése: ne olyan türelmetlenül, gondolkodjunk előbb!}

Csak ne olyan hévvel! (hm) (biz)

- {nyugtató, csitító kifejezése: ne olyan türelmetlenül, gondolkodjunk előbb!}

csak ott seper [sepreget], ahol a papok táncolnak (sz) (nép)

- csak ott seper, takarít, ahol látszik

csak papíron van úgy <vmi> (sz) (neutr)

- (a gyakorlattal, a valósággal ellentétben) csak elméletben létezik, működik vmi

csak rá kell nézni <vkire> (sz) (neutr)

- már egy pillantás elárulja, hogy vki hogy néz ki, milyen tulajdonságai vannak

csak sátoros ünnepeken (sz) (tréf)

- nagyon ritkán, kivételes alkalmakkor

Csak semmi kertelés! (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése egyenes, határozott beszédre, válaszra}

csak szenteltvíz <vmi> (sz) (tréf)

- (szer, eszköz, módszer) közömbös hatású, nem sokat ér

csak szó marad (sz) (neutr)

- (vmely dolog, szándék, terv) nem valósul meg, nem válik tette

csak tapasztalatokkal lesz gazdagabb (sz) (tréf)

- nem nyer semmit (pl. vetélkedésben, sportversenyen)

Csak tréfa volt! (hm) (neutr)

- {sértő magatartás, kijelentés enyhítésének békítő, kiengesztelő kifejezése: nem szabad komolyan venni és miatta megsértődni, mert nem volt bántó v. félrevezető szándékú}

csak úgy bolondjában (sz) (nép)

- meggondolatlanul, vaktában

csak úgy gondolomformán (sz) (nép)

- (biztos adat, ismeret, támpont nélkül) ötletszerűen

csak úgy gondolomra (sz) (nép)

- (biztos adat, ismeret, támpont nélkül) találomra

csak úgy gyalog (sz) (biz), (tréf)

- a) pusztán kézzel, eszköz használata nélkül;
- b) minden teketória nélkül

csak úgy nyeli a jó levegőt (sz) (neutr)

- jó levegőn nagyokat lélegzik

csak úgy reng a föld <vki> (sz) (neutr)

- alatt nagyon kövér (ember)

Csak úgy ropog! (hm) (biz)

- {egyértés, helyeslés, elégedettség kifejezése: (úgy halad, történik vmi,) ahogy csak kell}

csak úgy szemre (sz) (neutr)

- megközelítőleg

csak úgy szikrázik <vkinek> az esze (sz) (ritk)

- gyors felfogású, okos

Csak úgy! (hm) (neutr)

- {indoklás megtagadásának a kifejezése: különösebb ok v. cél nélkül}

Csak úgy, mint otthon! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése szívesen látott vendégnek: érezd magad kényelmesen, fesztelenül!}

Csáki szalmája (sz) (neutr)

- szabad prédára hagyott, gazdátlan dolog, amelyet bárki szabadon használhat

családi [szerelmi] háromszög (sz) (neutr)

- három olyan személy közötti viszony, akik közül kettő házastárs, a harmadik az asszonynak v. a férjnek a szeretője

családi fészek (sz) (neutr)

- vkinek az otthona

családi szentély (sz) (vál)

- otthon, családi kör

családi tanács (sz) (biz), (tréf)

- a családtagok összességének megbeszélése a családot érintő vmely fontos kérdésben

családi tűzhely (sz) (vál)

- az otthon

családot alapít (sz) (neutr)

- megházasodik

Csalánba nem üt a mennykő. (hm) (neutr)

- a) {közömbös megállapításként: rossz, hitvány embert nem szokott baj érni};
- b) (tréf) {nyugtatás kifejezése: nem kell féltetni az illetőt}

csalánra hugyozott (sz) (szleng), (durva)

- nem várt kínos helyzetbe került

csáléra áll <vkinek> a szeme (sz) (nép)

- kancsal

csáléra megy a dolog (sz) (nép)

- nem v. rosszul sikerül vmi

csapdába ejt <vkit> (sz) (neutr)

- becsap vkit

csapdába esik (sz) (neutr)

- veszélyes, kellemetlen helyzetbe kerül

csapdát állít <vkinek> (sz) (neutr)

- csselfogással becsap vkit

csapja a szelet <vkinek> (sz) (neutr)

- hevesen udvarol vkinek

Csapjon bele a mennydörgős mennykő! (hm) (nép)

- {szitkozódás, átkozódás, szörnyülködés kifejezése}

császárnak érzi magát (sz) (tréf)

- korlátlan úrnak képzei magát, nagyon jó dolga van

Csata után okos a magyar. (km) (rég)

- {akkor tudjuk, mit kell tennünk, amikor már utána vagyunk a dolognak}

csatasorba áll (sz) (neutr)

- kész arra, hogy milyen feladatot elvégezzon, milyen ügy mellett kiálljon

csatasorba állít [szólít] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- milyen harcra, küzdelemre, vmely feladat elvégzésére mozgósít vkit v. vmit

csatát veszít (sz) (neutr)

- küzdelemben, versenyben alulmarad

csatát vív (<vkivel>) (sz) (neutr)

- (versenyben) küzd, harcol (vki ellen)

Csatlakozom az előttem szólóhoz. (hm) (neutr)

- {egyetértés kifejezése: teljesen egyetértek vele}

csattanós választ ad <vmire> (sz) (neutr)

- (kérdésre, felszólításra v. vitában) váratlan, meglepő, élesen és szellemesen megfogalmazott megnyilatkozással válaszol

csattogtatja az ostort (sz) (neutr)

- szigorú

csávába esik [kerül] (sz) (neutr)

- kellemetlen helyzetbe, bajba kerül

csavar (egyét) az adóprésem (sz) (neutr)

- szigorítja az adó behajtását v. növeli az adót v. új adót vezet be

csavarja <vkinek> az orrát <vmi> (sz) (neutr)

- (vmilyen szag) kellemetlen, szúró, tüsszentésre ingerlő érzést okoz

csavaros az esze [csavaros eszű] (sz) (neutr)

- nagyon ravasz, furfangos {vkinek}

csavaros az észjárása [csavaros észjárású] (sz) (neutr)

- nagyon ravasz, furfangos személy {vkinek}

csavaros észjárás (sz) (neutr)

- ravaszság, furfangosság

cseberből vederbe (esik [jut v. kerül]) (sz) (neutr)

- egyik bajból, kellemetlenségből egy hasonló másikba v. még nagyobbba (jut, kerül)

csehül áll (<vmivel>) (sz) (neutr)

- rosszul, gyengén áll (egészségileg, anyagilag stb.)

csehül érzi magát (sz) (neutr)

- rosszul érzi magát

csehül van (<vmivel>) (sz) (neutr)

- rosszul, gyengén áll (egészségileg, anyagilag stb.)

csejt sző <vki> (sz) (neutr)

- ellen ravasz módon veszedelmes helyzetbe hoz vkit

csejt vet <vkinek> (sz) (neutr)

- ravasz módon veszedelmes helyzetbe hoz vkit

csendes [kihált] <vmi,> mint a temető (sz) (neutr)

- senki se jár vhol, néptelen a környék

csendes kemping (sz) (szleng), (tréf)

- temető

csendes örült (sz) (biz)

- furcsa szokásokkal rendelkező, de valójában ártalmatlan személy

csendes többség (sz) (neutr)

- a nyílt állásfoglalást, véleménynyilvánítást kerülő többség

csendes, mint hernyó a levél alatt (sz) (rég)

- lapít, meghúzza magát

cseng <vkinek> a füle (sz) (neutr)

- külső inger nélkül a csengőhöz hasonló zajt vél hallani

csepeget [csöppög] <vkinek> az orra (sz) (neutr)

- nagyon náthás

cseppfolyós állapotban van <vmi> (sz) (neutr)

- kialakulatlan, bizonytalan még a dolog

cserbenhagy az emlékezete <vkit> (sz) (neutr)

- elfelejt dolgokat, nem emlékezik mindenre

csigaparipán jár (sz) (rég)

- lassan jár

Csigavér és nyugalom! (hm) (biz), (tréf)

- {nyugtató kifejezése: mindenki maradjon nyugodtan!}

csigázza a várakozást (sz) (neutr)

- a figyelem felkeltésével erősen fokozza a reménykedést, a bizakodást, az elvárást

csikorgatja a fogaskereket [hallani, ahogy kattognak a fogaskerekek a fejében] (sz) (szleng)

- erősen gondolkodik, töpreng

csikorgatja a fogát (sz) (neutr)

- nagyon dühös, haragos

csillagászati szám (sz) (neutr)

- igen (általában a milliónál is nagyobb) nagy szám

csillagokat lát (az éhségtől [a fájdalomtól]) (sz) (neutr)

- hirtelen olyan erős fájdalom, éhség kínozza, hogy szinte káprázik a szeme

csillagot rúgat <vkivel> (sz) (nép)

- alvó ember lábujjai közé durva tréfából papirost tesz és meggyújtja, úgy, hogy az illető hirtelen felébredve, rugdalózással igyekszik megszabadulni az égő papírcsíktól

csillogtatja a tudását (sz) (vál)

- (mások elkápráztatására) megmutatja képességeit

csinálja [veri] a palávert [palávert csap] (sz) (biz)

- hangskodik, zúgolódik, botrányt csinál

csinálja a cirkuszt (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- nagyon dühöng, hisztériázik, veszekedik (vmi miatt)

csinálja a fesztivált (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- a) botrányt csinál (vmi miatt);
- b) feszültséget kelt

csinálja a forradalmat (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- botrányt csinál (vmi miatt)

csinálja a görögtűzet (sz) (szleng)

- ünnepel

csinálja a grimbuszt [grimbuszt csap v. csinál] (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- veszekszik, botrányt csinál (vmi miatt)

csinálja a műsort (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- botrányt csinál, hangskodik, zúgolódik (vmi miatt)

Csinálni kell(ene) már valamit! (hm) (neutr)

- {felszólítás cselekvésre: nem maradhatunk tovább tétlenül!}

csinján bánik <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- a) szelíd, gyengéd hangon, tapintatosan beszél vkivel;
- b) óvatosan v. takarékosan bánik vmivel

csinos (kis) összeg (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

csinos (kis) summa (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

csip-csup dolog (biz) (sz) (neutr)

- nem fontos, jelentéktelen dolog

csip-csup ügy (biz) (sz) (neutr)

- nem fontos, jelentéktelen ügy

csípi <vkinek> a szemét <vmi> (sz) (biz)

- dühösít, bosszant, idegesít vkit vmi

Csipiszt az orrodra [az orrára]! (hm) (biz), (tréf)

- {elutasítás kifejezése rendszerint fület mutatva: nem kapod v. kapja meg, nem kapsz v. kap belőle}

Csípje meg [vigye el] a kánya! (hm) (nép), (tréf)

- a) {enyhe szitkozódás bosszankodás, meglepetés, elégedetlenség kifejezésére};
- b) {lemondás kifejezése: mit bánom én!}

Csípje meg a kakas! (hm) (nép), (tréf)

- a) {enyhe szitkozódás bosszankodás, meglepetés, elégedetlenség kifejezésére};
- b) {lemondás kifejezése: mit bánom én!}

Csipkerózsika-álmát alussza (sz) (neutr)

- mélyen és hosszan alszik

csípőből cáfol <vmit> (sz) (biz)

- azonnal, gondolkodás nélkül cáfol vmit

csípőből tüzel (sz) (biz)

- azonnal, gondolkodás nélkül támad, bírál

csípőre teszi a kezét (sz) (neutr)

- hetykén, kihívóan viselkedik

csípős a nyelve (sz) (neutr)

- bátran, szókimondóan, sértő módon szokott beszélni {vkinek}

csírájában elfojt [eltapos] <vmit> (sz) (neutr)

- még kezdeti állapotban, az elején megszüntet vmit

Csiriz a markodba! (hm) (neutr)

- {ügyetlenség jelzése: ügyetlen vagy, hogy nem tudsz megfogni v. kézben tartani vmit}

csirizes <vkinek> a tantusza (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon buta személy

csirizes kezű (sz) (biz), (tréf)

- lopni szokott, tolvaj természetű

csirizes markú (sz) (biz)

- tolvaj természetű

csirkehústra fáj <vkinek> a foga (sz) (biz), (gúny)

- (idősebb férfi) fiatal lánynak udvarol

csiszolatlan gyémánt (sz) (neutr)

- vmely téren nagyon tehetséges, de még fejlődésre szoruló személy

csiszolja az elméjét (sz) (neutr)

- tanul, képzi magát

Csizmadia és kéjgáz. (hm) (biz), (tréf)

- {annak jellemzése, ha vmi fellengzős, értelmetlen ostobaságról van szó}

csizmás kandúr (sz) (neutr)

- mesebeli kandúr, Kacor király

csizmát ad <vkinek> (sz) (szleng)

- a) elbocsát vkit az állásából;
- b) kidob vkit egy helyiségből

Csoda, hogy ... (hm) (neutr)

- {meglepetés kifejezése: az ember nem is várta, gondolta volna, hogy ...}

Csodák csodája! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meglepetés kifejezése: szinte hihetetlen, valószínűtlen, hogy vmi bekövetkezett, sikerült}

csodaszámba megy <vmi> (sz) (neutr)

- olyan ritka jelenség vmi, hogy már szinte hihetetlen

csodával határos (módon) (sz) (neutr)

- rendkívüli(en), szinte lehetetlen(ül)

csókja van (sz) (szleng)

- protekciója van {vkinek}

csokorba szedi magát (sz) (szleng), (tréf)

- szellemi v. testi képességeit fokozottan összpontosítja

csókos barát (sz) (biz)

- bennfentes, protekciós személy

csókot rabol <vkitől> (sz) (neutr)

- (férfi) nőt (enyhe) erőszakkal v. csellel megcsókol

csókra áll <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- csücsörít

csomót köt a nyelvére (sz) (tréf)

- jól meggondolja, hogy mit mond

csomót köt a zsebkendőjére (sz) (neutr)

- (a csomó által) emlékezteti magát vmire

csonka mise (sz) (neutr)

- nagypénteken mondott mise, amelyből a mise néhány fontos része hiányzik

csont nélkül (biz) (sz) (neutr)

- a) kosárlabdában a labda úgy hull a gyűrűbe, hogy nem ér annak karikájához;
- b) célba dobott tárgy pontosan célba talál;
- c) hibátlanul, minden nehézség nélkül (sikerül vmi v. old meg vki egy feladatot);
- d) vita nélkül (elfogadnak vmely javaslatot)

csont van <vkinek> a hasában (sz) (ritk), (tréf)

- merev tartású, nem szeret meghajolni

csontig benyal <vkinek> (sz) (durva)

- túlzottan hízeleg vkinek

csontig hat(ol) a hideg (sz) (neutr)

- nagyon hideg idő van

csontig lerágott téma (sz) (neutr)

- az unalomig ismételt, sokszor megtárgyalt téma

csontra harap (sz) (szleng)

- megjárja, ráfizet

csontra hízik (sz) (nép), (tréf)

- a) nem hízik v. éppen lefogy;
- b) (nő) terhes

csonttá fagy (sz) (neutr)

- úgy megfagy, hogy kőkeménnyé válik

csorba esik <vmin> (sz) (neutr)

- értékesnek tartott tulajdonság (főleg becsület, hírnév) mások szemében csökken

csorbát ejt <vmin> (sz) (neutr)

- értékesnek tartott tulajdonságot (főleg becsületet, hírnevet) mások szemében kisebbit

csorbát szenved <vmi> (sz) (biz)

- kár ér vmit, hiány esik vmiben

csordában mennek (sz) (nép)

- (emberek) összevissza, rendetlenül mennek

csordultig van <vkinek> a szíve (<vmivel>) (sz) (neutr)

- tele van vkinek a szíve, lelke vmilyen érzellemmel (pl. boldogsággal, keserúséggel)

csordultig van a pohár (<vkinél>) (sz) (neutr)

- elege van vkinek vmből

csorog [csurog v. folyik] <vkinek> a nyála <vmi után> (sz) (biz)

- nagyon kíván vmit

csorog [csurog] a víz <vkiről> (sz) (neutr)

- a) erősen izzad;
- b) nehézségekkel küzd, szenved

csóválja a farkát (sz) (neutr)

- behízeltgőn keresi mások jóindulatát

csóválja a fejét (sz) (neutr)

- (tagadás v. nemtetszés jeléül) fejét jobbra-balra mozgatja

cső végére kapja a vadat (sz) (neutr)

- (vadat) lelő

csőbe híz <vkit> (sz) (szleng)

- alaposan becsap, rászed, megtréfál vkit

csődbe jut <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy, vállalkozás) fizetéseképtelenné válik;
- b) (kísérlet, vállalkozás) sikertelen, eredménytelen marad

csődöt mond <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki tehetetlennek, sikertelennek, eredménytelennek bizonyul;
- b) vmi nem működik tovább;
- c) terv, elképzelés nem valósul meg

csökönyös, mint a [egy] számár (sz) (neutr)

- nagyon csökönyös, makacs (személy)

csökönyös, mint az [egy] öszvér (sz) (biz), (pej)

- nagyon csökönyös, makacs

csőre töltött fegyverrel (sz) (neutr)

- lövésre készen

csőre van töltve (sz) (szleng)

- a) gazdag;
- b) erekciója van

Csőrög a szarka, vendég jön. (hm) (nép)

- {akkor mondják, ha a szarka hangját hallani a ház körül}

csörteti a kardját (sz) (neutr)

- fenyegető magatartást tanúsít

csőstül jön a baj [(gúny) az áldás] (sz) (biz)

- bőven akad probléma

csuda egy alak (sz) (biz)

- szórakoztató, furcsa, különleges ember

csuda egy muksó (sz) (biz)

- furcsa, szórakoztató ember

csuda fej (sz) (biz)

- szórakoztató, furcsa, különleges ember

csúffá tesz <vkit> (sz) (neutr)

- kigúnyol, megszégyenít vkit, erkölcsileg lehetetlenné teszi

csúfot úz <vkiből,> <vmiből> v. <vkivel,> <vmivel> (sz) (neutr)

- durva módon nevetségessé tesz, kigúnyol vkit v. vmit

Csukd be (a) szemed, nyisd ki (a) szád (, adok bele cukorkát)! (hm) (tréf)

- {gyermeknek mondják meglepetéskor, ajándékozáskor}

csuklós kutya (sz) (biz), (tréf)

- tascsó, dakszli

csukott könyv <vmi> <vki> előtt v. <vki> (sz) (neutr)

- számára vmi rejtett, ismeretlen v. megismerhetetlen vki számára

csukott szemmel is odatalál <vhova> (sz) (neutr)

- nagyon jól ismeri az utat, a járást

csukott szemmel jár a világban (sz) (neutr)

- szándékosan v. egyéb okból nem vesz tudomást a körülötte zajló eseményekről

Csúnya madár az, amelyik a saját fészkébe piszkít. (km) (neutr)

- {rossz, hitvány ember az, aki szűkebb környezetét, a hozzá legközelebb állókat rágalmazza, bántja}

csúnya szája van [csúnya szájú] (sz) (neutr)

- nagyon csúnyán, durván, illetlenül beszél {vkinek}

csúnya, mint az ördög (öreganyja) (sz) (neutr)

- nagyon csúnya személy

csupa fül (sz) (neutr)

- nagyon figyel

csupa ideg (sz) (szleng)

- nagyon ideges

csupa szem (és fül) (sz) (neutr)

- élénk, mindenre kiterjedően figyel, szemlélődik

csupa szív (sz) (neutr)

- a) mély érzésű, jóságos, segítőkész (személy);
- b) lelkes, szenvedélyes, odaadó (személy)

csupa tűz (sz) (neutr)

- nagyon lelkes, tevékeny, mozgékony személy

csupa víz <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- teljesen átnedvesedett vki v. vmi

csupasz, mint a tenyerem (sz) (neutr)

- teljesen csupasz v. kopasz személy

Csúszdán vagy! (hm) (szleng), (tréf)

- {felszólítás távozásra: menj innen!}

csúszdára tesz <vkit> (sz) (szleng), (tréf)

- a) állásból, munkából elbocsát vkit;
- b) szakít vkivel

csügg [csüng] <vkinek> a szaván (sz) (neutr)

- nagy figyelemmel hallgatja vkinek a beszédét

csügg [csüng] <vkinek> az ajkán (sz) (vál)

- a) hosszan csókolja vkinek az ajkát;
- b) áhítattal, figyelemmel, érdeklődéssel hallgatja vkinek minden szavát

csülökre megy (<vkivel>) (sz) (biz), (tréf)

- verekedni, birkózni kezd (vkivel)

csüng a kagyklón (sz) (biz)

- hosszasan telefonál

csúri-csavarja a szót (sz) (neutr)

- fondorlatosan, ravasz módon beszél

csütörtököt mond <vmi> (sz) (biz)

- a) (fegyver) nem sül el;
- b) (vállalkozás) nem sikerül

D

dacol az elemekkel (sz) (vál)

- ellenáll a romboló természeti erőknél (pl. viharok, háborgó tengernek, tűznek)

dagad [duzzad] <vkinek> a pénztárcája (sz) (neutr)

- nagyon gazdag

dagad [duzzad] <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- sok a pénze

dagad <vkinek> a keble (<vmitől>) (sz) (vál)

- nagyon büszke vmire, örül vminek

dagad <vkinek> a mája (sz) (neutr)

- nagyon tetszik, jólesik vkinek vmi, elégedett

dagad <vkinek> a melle (az örömtől [a büszkeségtől]) (sz) (neutr)

- öröm, büszkeség tölt el vkit

dagad <vkinek> a szíve (<vmitől>) (sz) (vál)

- (pozitív érzéstől) nagyon boldog, büszke

dagadó vitorlával halad (sz) (vál)

- lendületesen tör előre

dagasztja <vkinek> a szívét <vmi> (sz) (vál)

- (pozitív érzéstől) nagyon boldog, büszke

dagasztja v. duzzasztja <vkinek> a keblét <vmi> (sz) (vál)

- nagyon büszke vmire, örül vminek

dajkálja a labdát (sz) (biz)

- (labdajátékban, különösen labdarúgásban) önző módon, a csapatjáték szellemével ellentétesen, nem adja tovább a labdát

dalra fakad [gyújt] (sz) (neutr)

- (jókedvében) elkezd énekelni

Damoklesz kardja (ott lebeg [függ] <vkinek> a feje fölött) (sz) (vál)

- állandó, fenyegető veszély(ben van)

darabokra hull <vmi> (sz) (neutr)

- a) (tárgy) eltörik;
- b) (birodalom) szétesik

darabokra szed <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- erőteljesen kritizál vkit v. vmit

Darabos a benzin. (hm) (biz), (tréf)

- {akkor mondják, ha rángat, rázkódik az autó, mert göröngyös úton megy v. mert rosszul vezet a sofőr}

darázsfaszekbe nyúl (sz) (neutr)

- kényes, veszélyes helyzetbe v. kérdésbe avatkozik bele

Dárius kincse (sz) (vál)

- nagyon nagy vagyon, gazdagság

Dávid és Góliát harca [küzdelve] (sz) (vál)

- a kicsi, a gyenge és a nagy, az erős küzdelve

De még mennyire! (hm) (biz)

- {kérdésre adott felelet v. állítás nyomatékosításának kifejezése rendszerint büszkeség v. keserűség árnyalatával: hát persze, természetesen!}

De sok bolondja van az úristennek! (hm) (biz), (tréf)

- {csodálkozás kifejezése: sok furcsa, bolond ember van a világon}

degeszre eszi [tömi] magát (sz) (nép)

- jóllakik, teljesen eltelik az evéstől

délben gyújt gyertyát (sz) (rég)

- a) magánál okosabbat akar tanítani;
- b) olyasmit magyaráz, ami magyarázat nélkül is jól érthető

delet harangoznak [elharangozták a delet] <vkinek> a gyomrában [a hasában] (sz) (tréf)

- éhes, szeretne már ebédelni

délibábos nyelvészet (sz) (neutr)

- a nyelvtudomány alaptörvényeinek ismerete nélküli nyelvészkedés, nyelvhasználat

délibábot kerget (sz) (vál)

- olyasmire törekszik, ami elérhetetlen számára

derékba tör <vmit> (sz) (neutr)

- (életet, pályát) teljes kibontakozása előtt v. közben végleg tönkretesz

derékba török <vmi> (sz) (neutr)

- (élet, pálya) teljes kibontakozása előtt v. közben végleg tönkremegy

derékon csíp <vkit> (sz) (neutr)

- (általában fiú lányt) hirtelen, gyors mozdulattal megragadja, hogy vhoval (pl. táncolni) vigye

derús színben látja a világot (sz) (neutr)

- a) a valóságosnál kedvezőbb színben lát vmit;
- b) (egy kissé) ittas

derúsen néz a világba (sz) (neutr)

- bizakodó, derűlátó

deszkát árul (Földváron) [elmegy (Földvára) deszkát árulni] (sz) (nép)

- meghal és eltemetik

Dicsérem az eszedet [az eszét]. (hm) (neutr)

- {dicséret kifejezése: ez okos megjegyzés, megoldás volt v. okos, leleményes ember (vagy)}

Dicsérem az eszét, aki kitalálta. (hm) (neutr)

- {dicséret kifejezése: ez okos, ügyes találmány, szerkezet, ötlet}

Dicséretedre [dicséretére] legyen mondva. (hm) (neutr)

- {dicséretként: meg kell dicsérni érte}

dicséretére válik <vmi> (sz) (neutr)

- érdemének számít {vkinek}

dicsхимnusz(oka)t zeng(edez) <vkiről> v. <vmiről> (sz) (gúny), (tréf)

- túlzott dicsérettel szól vkiről v. vmiről

dicsőségének bealkonyult (sz) (neutr)

- már nem tisztelik, nem ismerik el érdemeit

díjat tűz ki <vkinek> a fejére (sz) (neutr)

- (vkinek az elfogásáért) nyomravezetőnek pénzjutalmat ajánl föl

diktálja a tempót (sz) (neutr)

- meghatározza a dolgok menetét, irányát

diliházba dug <vkit> (sz) (biz)

- elmeegógyintézetbe zár vkit

dilis [fura v. hangyás] (egy) fazon (sz) (szleng)

- bolondos, különcködő ember

dilis alak (sz) (biz)

- bolondos, különcködő ember

dinyét nyel (sz) (ritk), (szleng)

- (nő) terhes lesz

Diogenész hordója (sz) (vál)

- a) a kialakult társadalmi értékrend megvetésének, a civilizációs javak elutasításának jelképe;
- b) (gúny) szűkös, szegényes lakhely

Diogenész lámpása (sz) (vál)

- a jó szándékú, de hiábavaló keresés jelképe

dióhéjba szorítva [dióhéjban elmondva] (sz) (neutr)

- röviden, tömören összefoglalva (mond, mesél el vmit)

Dirmeg-dörmög a medve, nincsen neki jókedve. (hm) (nép), (tréf)

- {duzzogó ember tréfás bosszantása}

díszbe vágja magát (sz) (neutr)

- kiöltözik, a legszebb ruháját veszi fel

díszes [finom v. gyalázatos v. jó v. szép (kis)] firma (sz) (biz), (tréf), (gúny)

- (lekicsinylő, bírálós jellemzőként is) haszontalan, erkölcsstelen személy

disznó szerencséje van (sz) (biz)

- vmi sokkal jobban sikerül vkinek, mint reméli v. megérdemli {vkinek}

disznó vicc (sz) (neutr)

- az illetet sértő, durva vicc

disznója [disznaja] van (sz) (biz)

- nagyon szerencsés személy {vkinek}

disznók elé szórja a gyöngyöt [disznók elé gyöngyöt szór] (sz) (vál)

- olyanokra pazarol (szellemi) értékeket, akik azokra méltatlanok, azokat nem tudják kellően értékelni

disznón gyapjat keres (sz) (rég)

- mindenből hasznot akar húzni

disznóról is gyapjat nyír (sz) (rég)

- minden vállalkozása (valószínűtlenül) szerencsés

divatba hoz <vmit> (sz) (neutr)

- divatossá, népszerűvé tesz vmit

divatba jön <vmi> (sz) (neutr)

- divatossá, népszerűvé válik vmi

divatban van <vmi> (sz) (neutr)

- éppen divatos, népszerű vmi, mindenki azt hordja, azzal foglalkozik stb.

dob egy barnát (sz) (szleng), (durva)

- széketet ürít

dob egy fantát (sz) (szleng), (tréf)

- vizez

dob egy hátast [hátast dob] (sz) (szleng)

- a) elmegy lefeküdni;
- b) meglepődik, megdöbben

dob egy jaffát (sz) (szleng), (tréf)

- vazel

dob egy pit (sz) (szleng), (durva)

- vazel

dob egy sárgát (sz) (szleng), (durva)

- vazel

dobál a flamó <vkit> (sz) (szleng)

- nagyon éhes

dobáló(d)zik a szavakkal (sz) (neutr)

- (hatáskeltés végett) fellengzős, felelőtlen kijelentéseket tesz

dobbal megy nyulászni [verebet fogni] (sz) (rég)

- előre kifecsegi vmely titkos tervét

Dobbal nem lehet verebet [madarat] fogni. (km) (neutr)

- {nem helyes kifecsegnünk terveinket, mert könnyen megghiúsulhatnak}

Dobd [dobja] a pokolba! (hm) (neutr)

- {lenéző, lekicsinylő elutasítás kifejezése: nincs rá szükség, pusztuljon, vesszen el!}

Dobd [vidd v. vonszold] arrébb a habtested! (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás arra, hogy vki menjen arrébb}

dobog <vkinek> a szíve <vkiért> (sz) (vál)

- szeret vkit

dobogó szívvel (sz) (neutr)

- nagyfokú izgalommal, szorongással v. boldogan

dobol a majré (sz) (szleng)

- nagy a félelem (vkiben v. vhol)

dobra kerül <vmi> (sz) (neutr)

- elárvereznek vmit

dobra üt [ver] <vmit> (sz) (neutr)

- a) elárverez vmit;
- b) elpletykál, kifecsegi, elhíresztel vmit;
- c) nagyon reklámoz vmit

Dobszóval nem lehet verebet [madarat] fogni. (km) (neutr)

- {nem helyes kifecsegnünk terveinket, mert könnyen megghiúsulhatnak}

dodonai jóslat (sz) (vál)

- homályos, kétértelmű jóslat

dolga van <vhol> v. <vkinél> (sz) (neutr)

- elintéznivalója van vhol v. vkinél

dolga van <vkivel> (sz) (neutr)

- személyes jellegű kapcsolata, elintézni- vagy tisztáznivalója van vkivel

dolgát végzi (sz) (biz), (szépitő)

- székletet ürít, ill. vizez

dolgozik az ital <vkiben> (sz) (neutr)

- hat vkire a szesz ereje, részeg lesz

Dolgozatosok legények, holnap lesz a vásár! (hm) (nép)

- {munkások biztatására, siettetésére használt kifejezés}

Dolgozzon a halál! (hm) (biz)

- {lustaság kifejezése}

doromboló cica (sz) (tréf)

- hízelgő, simulékony személy (lány, nő)

dosztig van [van dosztig] <vmiből> (sz) (biz)

- több is van vmiből, mint kellene

dosztig van <vmivel> (sz) (biz)

- vkinel elege van vmiből

döglivel van (<vmiből>) (sz) (biz)

- nagyon sok van vmiből

Döglött méh nem ad mézet. (km) (rég)

- {addig kell megbecsülni vkit, amíg él, mert csak addig vehetjük hasznát}

döglött oroslán (sz) (gúny)

- hatalmát, erejét, befolyását vesztett személy

döglött ügy (sz) (neutr)

- lezáratlan, megoldatlan, de időről-időre újra elővett bűnügy

döglött világ (sz) (szleng), (tréf)

- biológia, élővilág (tantárgyként)

Dögölj meg cipőben! (hm) (durva), (pej)

- {szitkozódás, rosszakarat kifejezése: ne természetes halállal halj meg!}

Dögöljön meg a szomszéd tehene is. (hm) (biz)

- {rosszindulat kifejezése: ha minket kár ért, másnak se legyen jobb}

dögrováson van (sz) (biz)

- a) halálos beteg;
- b) (tréf) rosszul érzi magát

dől [gurul v. fuldoklik] a nevetéstől (sz) (neutr)

- nagyon sokat és jóízűen nevet

dörmög, mint a medve (sz) (neutr)

- mély hangon beszél

dörzsöli a kezét (sz) (neutr)

- a) (erősen bizakodva) számít vmire v. vminek a bekövetkezésére;
- b) nagyon elégedett, örül vminek

dörzsöli a tenyerét (sz) (neutr)

- a) (erősen bizakodva) számít vmire v. vminek a bekövetkezésére;
- b) nagyon elégedett, örül vminek

dörzsölt vagány (sz) (biz)

- ravasz, tapasztalt ember

drága <vmi,> mint a muzsikaszó (sz) (nép)

- vmi (pl. áru) nagyon drága, nem éri meg a ráfordított pénzt v. fáradságot

drága <vmi,> mint a patika (sz) (nép)

- nagyon drága (üzlet, árucikk)

drága árat fizet <vmiért> (sz) (neutr)

- a) sok áldozatba kerül vmi, súlyos következményeket kell vállalni vmiért;
- b) keservesen megbűnhődik vmiért

drága multság <vmi> (sz) (neutr)

- a) vmi rendkívül költséges, nagyon sokba kerül;
- b) (tett) súlyos következményekkel jár

drága pénzen [pénzért] (sz) (neutr)

- sok pénzért, drágán

Drágább a folt a ruhánál [a nadrágnál]. (km) (rég)

- {a javítás többbe kerül, mint amennyit a javítandó tárgy ér}

Drágalátos [szép (kis)] mákvirág! (hm) (biz), (gúny)

- {megszólításként, jellemzésként: haszontalan fráter, gazfickó}

drágán adja az életét (sz) (neutr)

- a végsőkig küzd az életéért v. a vereség ellen

drágán megfizet <vmiért> (sz) (neutr)

- meglakol, megbűnhődik vmiért

drákói ítélet (sz) (vál)

- nagyon szigorú ítélet

drákói szigor (sz) (vál)

- igen nagyfokú szigorúság

drákói törvények (sz) (vál)

- szigorú, de igazságos törvények

drótja van (<vkivel>) (sz) (szleng)

- randevúzik, randevúja van

dróton rángat <vkit> (sz) (biz)

- saját akaratának teljesen alávet vkit, folyton parancsolgat neki

drótot kap (sz) (szleng)

- titkos értesítést kap

dugába dől <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, elképzelés, vállalkozás) meghiúsul

dugába dönt (<vmivel>) (sz) (neutr)

- <vmit> (vmely tervet, elképzelést, vállalkozást) meghiúsít (vmivel)

dugig van (sz) (biz)

- a) (helyiség, jármű) zsúfolásig tele van;
- b) (személy) nagyon teleette magát

Dugót a szádba! (hm) (szleng)

- {felszólítás kifejezése: hallgass el, ne beszélj!}

dugulása van (sz) (szleng), (tréf)

- a) nem beszél;
- b) szorulása van

dúl-fúl mérgében (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös

Dunába hordja a vizet [Dunába vizet hord] (sz) (neutr)

- fölösleges, értelmetlen munkát végez

Dunában keres vizet (sz) (rég)

- keres vmit, pedig ott van előtte

Dunát lehetne rekeszteni <vmivel> (sz) (neutr)

- nagyon sok van vmiből

Dupla költség, fél multság. (hm) (tréf)

- a) {ha az ember magával viszi a feleségét, többet költ és nem is szórakozik olyan jól};
- b) {olyasmi, ami a vártnál többbe kerül, de keveset ér}

dupla nulla (sz) (biz), (tréf)

- a) illemhely;
- b) teljesen értéktelen, silány (dolog)

dupla szeme van (sz) (biz)

- szemüveget visel {vkinek}

Dupla vagy semmi! (hm) (neutr)

- {kockázatás kifejezése: mindent kockáztatok az eddiginél sokkal nagyobb eredmény reményében}

duplán lát (sz) (neutr)

- annyira részeg, hogy kettőt lát

Durr bele! (hm) (biz)

- {felkiáltás annak kifejezésére, hogy vki nagyot téved, éppen a lehető legrosszabbat csinálja v. mondja}

durva [goromba] (, mint a) pokróc (sz) (neutr)

- durva, goromba, mogorva, indulatos személy

dús keblű (sz) (neutr)

- nagy mellű nő

dutyiba csuk [dug v. vág] <vkit> (sz) (neutr)

- bebörtönöz, lecsuk vkit

duzzad az egészségtől (sz) (neutr)

- nagyon egészséges (személy)

duzzad az erőtől (sz) (neutr)

- látszik vkin, hogy igen erős, izmos

dühbe gurít <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- felbosszant, felmérgecskít vkit (vmivel)

dühbe gurul (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi miatt>) (sz) (biz)

- hirtelen nagyon dühös, mérges lesz (vkitől, vmitől v. vki, vmi miatt)

dühbe hoz <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- felbosszant, felmérgecskít vkit (vmivel)

dühbe jön (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi miatt>) (sz) (biz)

- hirtelen nagyon dühös, mérges lesz (vkitől, vmitől v. vki, vmi miatt)

dűlőre jut (sz) (neutr)

- a) <vmi:> (válságos helyzet, vita) tárgyalások után elintéződik, megoldódik;
- b) <vki> <vki>vel:> (vita után) megegyezik vkivel, eredményt ér el vmiben

dűlőre juttat [visz] <vmit> (sz) (neutr)

- (válságos helyzetet, vitát) eldönt, elintézt, megold

E, É

Eb mondja kutyának, kutya a farkának. (km) (rég)

- {ahelyett, hogy elintézne vmit, továbbítja az utasítást másnak, főként beosztottnak, alsóbb szervnek}

Eb ura fakó! (hm) (nép)

- {dacos ellenszegülés, tiltakozás kifejezése: nekem ugyan nem parancsol, azt teszem, amit jónak látok}

éb(e)ren alszik, mint a nyúl (sz) (neutr)

- igen éb(e)ren, nyugtalanul alszik

Eb, aki (meg)bánja. (hm) (nép)

- a) {beleegyezés kifejezése: nem bánom v. nem fogom megbánni};
- b) {megegyezés megpecsételése: hitvány ember, aki megszegi a megállapodásunkat}

Ebben [ezzel] [aztán] kimerül(t) a [minden] tudománya. (hm) (biz), (gúny)

- {kudarcc, sikertelenség kifejezése: reményeket be nem váltó szereplésben, vállalkozásban többre nem (volt) képes, ezzel megakad(t) minden próbálkozása}

Ebből lesz valami. (hm) (neutr)

- {bizakodás, reménykedés kifejezése: ez majd eredményesen fejeződik be}

Ebből nem élünk meg! (hm) (neutr)

- {elégedetlenség, biztatás kifejezése: ez még nem elég vmely eredmény eléréséhez}

Ebcsont beforr. (hm) (biz), (tréf)

- {vígasztalás olyan személynek (főleg gyereknek), aki kisebb sérülést szenvedett: nem kell megijedni, hamar meggyógyul a sérülés}

ebéd után forgatja a nyársat (sz) (rég)

- elkésve és emiatt haszontalanul végez vmit

eben gubát cserél (sz) (neutr)

- a) értéktelen dolgot hasonlóan értéktelennel cserél fel;
- b) egyik rossz helyébe másik jön

ebestül, macskástul (sz) (biz)

- minden holmijával, pereputtyával együtt

ebre bízza a hájat (sz) (nép)

- olyan megbízhatatlan emberre bíz vmit – ritkábban vkit –, aki épp az ellenkezőjét teszi annak, amit várnak tőle, inkább kárt tesz benne

ébren álmodik (sz) (neutr)

- csodálatos, hihetetlen dolgokat él át

ebrúdon kidob [kivet] <vkit> (sz) (nép)

- durván kidob, kiebrudal vkit

Ebül szerzett jószág ebül vész el. [Ebül gyúlt, ebül megy. v. Ebül kapta, ebül veszett.] (km) (nép)

- {a tisztességtelenül szerzett vagyon könnyen v. tisztességtelenül veszik el}

ecsetet vesz a kezébe (sz) (neutr)

- festeni kezd

ecsetre [ecsetjére] vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- lefest vkit v. vmit

Edd meg, amit főztél! [Egye meg, amit főzött!] (hm) (biz)

- {felelősség áthárítása: viselni kell tetteink következményeit}

Eddig és ne tovább! (hm) (neutr)

- {erélyes tiltás kifejezése: a dolgot nem szabad úgy folytatni, ahogy idáig engedtem!}

eddig van (<vmivel>) (sz) (biz)

- (a kéznek a fej fölé emelésével jelezve) megeléged (vmit)

édes <vmi,> mint a (cseppentett) méz (sz) (neutr)

- vmi nagyon édes

édes <vmi,> mint a cukor (sz) (neutr)

- vmi nagyon édes

Édes a bosszú. (km) (neutr)

- {a bosszú kielégít, lecsillapít, elégtételt ad}

édes élet (sz) (neutr)

- a fényűzés, a luxus jelképe

Édes jó istenem! (hm) (neutr)

- {felkiáltásban csodálkozás, ijedség, félelem, fájdalom kifejezése}

édes kettesben (sz) (neutr)

- (férfi és nő) bizalmas, meghitt együttlétben

édes kevés (sz) (neutr)

- nagyon kevés

édes mindegy <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek teljesen közömbös vmi {vkinek}

édes semmittevés (sz) (tréf)

- kellemes pihenés, lustálkodás

ég (és) föld megindul (sz) (neutr)

- nagy veszedelem, katasztrófa kezdődik

ég <vkinek> a keze alatt a munka (sz) (neutr)

- ügyesen, gyorsan és jól dolgozik

ég <vkinek> a pofája (sz) (durva)

- szégyelli magát, zavarban van

ég <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- (látótól, szégyentől) pirul, kipirosodik az arca

ég <vmi,> mint a zsír (sz) (neutr)

- nagyon jól ég vmi

ég a föld <vkinek> a lába [a talpa] alatt (sz) (neutr)

- a) nyugtalan, ideges, türelmetlen;
- b) veszélyben van, el kell menekülnie üldözői elől

ég a ház <vkinek> a feje fölött (sz) (neutr)

- sürgős cselekvésre késztető bajban van

Ég a pokol. (hm) (neutr)

- {akkor mondják, ha nagy mennyiségű v. nagyon erős szeszes italtól vkinek gyomorégése van}

ég a ruha <vkin> v. <vkiről> (sz) (nép)

- (munkában v. játékban) hamar elszagattja a ruháját

ég a talaj <vkinek> a lába [a talpa] alatt (sz) (neutr)

- a) nyugtalan, ideges, türelmetlen;
- b) veszélyben van, el kell menekülnie üldözői elől

ég a vágytól (sz) (neutr)

- nagyon szeretne már megtenni vmit

Ég áldjon [áldja]! (hm) (neutr)

- {köszönés búcsúzaskor}

ég és fázik (sz) (neutr)

- heves, ellentétes érzések hullámzanak vkiben

ég és föld különbség van [ég és föld a különbség] <vkik> v. <vmik> között [ég és föld választ el <vkít> <vkítől> v. <vmit> <vmitől>] (sz) (neutr)

- óriási a különbség, az ellentét vkik v. vmik között

Ég veled [önnel]! (hm) (neutr)

- {köszönés búcsúzaskor}

Ég veled és a gyöngyharmat! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás köszönés búcsúzaskor}

ég, mint a kalapgyár (sz) (szleng), (tréf)

- a) szégyenli magát, zavarban van;
- b) (mérközésen, versenyen) csúfosan veszít

ég, mint a Reichstag (sz) (szleng), (tréf)

- a) szégyenli magát, zavarban van;
- b) csúfosan veszít (mérközésen, versenyen)

ég, mint a rongy (sz) (szleng), (tréf)

- a) szégyelli magát, zavarban van;
- b) (versenyben, vetélkedésben) csúfosan veszít

egálban van <vkivel> (sz) (biz)

- a) adósságát visszafizette vkinek;
- b) versenyben egyenlően áll vkivel

égbe nyúló (sz) (vál)

- nagyon magas (pl. épület, hegy)

égbekiáltó bűn (sz) (neutr)

- nagyon nagy bűn

égbekiáltó hazugság (sz) (neutr)

- szemtelenül nagy hazugság

égből hullott manna (sz) (vál)

- a) (a Biblia szerint az égből hullott) nagyon finom eledel;
- b) váratlan szerencse, meg nem szolgált jótétemény

Egek ura! (hm) (neutr)

- {megdöbbenést kifejező felkiáltásként: istenem!}

égen és földön (sz) (neutr)

- mindenhol (a világon)

egerészni tanítja a macskát (sz) (rég)

- arra tanít kít, amit az anélkül is nagyon jól tud

egerfogóba kerül (sz) (neutr)

- (vki rosszindulata folytán) szorult, kilátástalan helyzetbe jut

egerutat kap (sz) (neutr)

- sikerül elmenekülnie üldözői elől

egerutat keres (sz) (neutr)

- menekülési lehetőséget keres

egerutat nyer [talál] (sz) (neutr)

- sikerül elmenekülnie üldözői elől

egész [egy] sor (sz) (neutr)

- számos, nagyon sok, seregnyi

egész [valóságos] búcsújárás van <vhol> v. <vkinél> (sz) (neutr)

- sok ember megfordul vhol v. vkinél

egész álló nap (sz) (neutr)

- egész nap, a nap folyamán végig

egész élet(é)re szóló barátság (sz) (neutr)

- örökké tartó barátság

egész estét betöltő (sz) (neutr)

- nagyszabású, terjedelmes (pl. előadás, műsor)

egész estét betöltő fenék (sz) (szleng), (tréf)

- nagy fenék (főleg nőé)

egész háreme van [egész háremet tart] (gúny), (sz) (tréf)

- egyidejűleg több nővel is szerelmi kapcsolatot tart fenn {vkinek}

egész világ tátong [van] közöttük [<vkik> v. <vmik> között] (sz) (neutr)

- nagy és áthidalhatatlan távolság, különbség van köztük, nem tud azonosulni vkivel v. vmivel

egészen a síríg (tartó) (sz) (vál)

- egész életében (tartó)

egészen emberi ábrázata van (sz) (neutr)

- a várakozással ellentétben teljesen normális, szép, emberi vonásokat mutat {vkinek}

egészen más nótát fúj (sz) (neutr)

- másként vélekedik, másképpen beszél

egészséges, mint a makk (sz) (neutr)

- teljesen egészséges

egyetlen hazugság (sz) (neutr)

- óriási hazugság

egyetlen (meg)ígér (sz) (neutr)

- hangzatos, de teljesíthetetlen ígéreteket tesz, mindent megígér

egyetlen (ritk) egyetlen megrázó (sz) (neutr)

- olyan, ami nagy megrázkódtatással jár az emberiség számára

egyetlen megmozgat (sz) (neutr)

- minden lehetőt megtesz vkinek v. vminek az érdekében

égető kérdés (sz) (neutr)

- nagyon fontos kérdés, probléma

égi hatalom (sz) (vál)

- isten, sors

égi lajtorja (sz) (biz), (tréf)

- szokatlanul magas, sovány személy (főleg nő)

égi talyiga (sz) (szleng), (tréf)

- repülőgép

éigig érő (sz) (vál)

- nagyon magas (pl. épület)

égnek a vonalak (<vhol>) (sz) (neutr)

- egy bizonyos telefonszámot nagyon sokan hívnak ugyanabban az időben (vhol)

égnek áll [mered] <vkinek> a haja [minden haja szála] (<vmitől>) (sz) (neutr)

- azt sem tudja, mit csináljon rémületében, megdöbbenésében

égre-földre esküszik [esküdzözik v. fogadkozik] (sz) (neutr)

- erősen fogadkozik

Égszakadás, földindulás! (hm) (neutr)

- a) (tréf) {akkor mondják tréfásan, ha hirtelen és váratlanul felboruló nehéz tárgyak zuhanása, csörömpölése hallik};
- b) {figyelmeztetés kifejezése: nagy baj van, jön a veszedelem!}

egy (árva [büdös]) kukkot se(m) ért [tud] <vmiből> (sz) (biz)

- semmit sem ért, tud vmiből

egy (árva [teremtett]) lélek se(m) (sz) (neutr)

- egyáltalán senki sem

egy (baráti) kézfogásért (sz) (biz), (tréf)

- ingyen, semmiért

egy (és) más (sz) (neutr)

- több, szorosan össze nem tartozó dolog

egy (fületlen) pitykét sem ér <vmi> (sz) (ritk)

- semmit sem ér vmi

egy (jó) darabig (sz) (neutr)

- meghatározott ideig

egy (nagy) csomó (sz) (biz)

- sok

egy (nagy) halom (sz) (biz)

- sok

egy (nagy) kalap pénz (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

egy (nagy) nulla (sz) (biz)

- jelentéktelen, értéktelen személy

egy (nagy) rakás (sz) (biz)

- sok

egy (nagy) senki (sz) (neutr)

- jelentéktelen ember

Egy (nagy) túró(t)! (hm) (szleng), (durva)

- {beszéd, kérés durva elutasítása (, mert az elfogadhatatlan), ill. tagadás kifejezése}

egy (szál) ingben is elvesz <vkit> (sz) (neutr)

- szegényen, hozomány nélkül is elvesz vkit feleségül

egy (szál) szalmát sem tesz keresztbe (sz) (nép)

- a) semmit sem dolgozik, henyél;
- b) semmit sem tesz vminek az érdekében;
- c) (ritk) senkinek sem árt

egy [egész] kocsiderékkel (sz) (nép), (tréf)

- roppant nagy mennyiségben

egy [kész] csődtömeg (sz) (biz), (pej)

- a) kudarc;
- b) ügyetlen, tehetetlen, általában gyengén szereplő ember

egy [kész] katasztrófa (<vmiben>) (sz) (biz)

- ügyetlen, tehetetlen, vmiben gyengén szereplő ember

Egy a lelkem. (hm) (rég)

- {fogadkozás kifejezése: bizony mondom, állítom, esküszöm!}

Egy a lényeg. (hm) (neutr)

- {közbevetett megjegyzésként: az a fontos, lényeges, hogy ...}

egy a sok közül (sz) (neutr)

- akárki, akármí

egy állapotban van, mint a Samu nadrágja (sz) (nép)

- a) nem romlik, de nem is javul az állapota;
- b) nem halad előre a dolgában

egy álló hétig (sz) (neutr)

- egy héten át

egy állító [ültő] helyében (sz) (neutr)

- anélkül, hogy álló v. ülő helyzetén változtatna, egyszerre

egy árva [bűdös v. lyukas v. megveszekedett] vasat sem ér <vmi> (sz) (neutr)

- igen csekély értékű vmi, semmit sem ér

egy árva szó sem (sz) (neutr)

- semmi, egyetlen szó sem

egy az egybe(n) (sz) (biz)

- a) pontosan ugyanúgy;
- b) (labdajátékban) az ellenféllel szembe (vezetve a labdát)

Egy az utunk. (hm) (neutr)

- a) {közös útirány, cél kifejezése: egy irányba megyünk};
- b) {egyetértés kifejezése: egyet akarunk}

egy bajjal (sz) (nép)

- egyszerre, egy fáradtsággal

egy betű sem igaz <vmiből> (sz) (neutr)

- semmi sem igaz vmiből

egy betűt [egy betű nem sok, annyit] se(m) értett <vmiből> (sz) (neutr)

- semmit sem értett meg vmiből

egy betűt se(m) enged <vmiből> (sz) (neutr)

- (szerződést, megállapodást) a legapróbb részletekig betart(at)

Egy bolond százat csinál. (km) (biz)

- {az emberek gondolkodás, meggyőződés nélkül utánozzák egymást}

egy bordában szótték őket (nép), (sz) (pej)

- egyformák, egyik sem jobb a másiknál

egy cipőben jár <vkivel> (sz) (neutr)

- hasonló helyzetben van vkivel, hasonlóak a problémáik

egy csapásra (sz) (neutr)

- gyorsan, könnyen, erőfeszítés nélkül

egy csapásra kettőt (sz) (neutr)

- egyszerre két dolgot intéz el, kettős célt ér el

egy csapással (sz) (neutr)

- gyorsan, könnyen, erőfeszítés nélkül

egy csepp hija volt (, hogy ...) (sz) (neutr)

- nagyon kevés hiányzott (, hogy ...)

egy cseppet (sz) (neutr)

- kissé

egy cseppet sem (sz) (neutr)

- egyáltalában nem

egy csónakban evez <vkivel> (sz) (biz)

- (összefogást szükségessé tevő) azonos helyzetben van vkivel, azonosak a gondjaik, bajaik

egy csontot rágnak (sz) (rég)

- mindketten v. valamennyien ugyanazt az állást, tisztséget v. ugyanazt az előnyt akarják megszerezni maguknak

Egy életem, egy halálom. (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: akármilyen lesz is, nem ijedek meg semmilyen nehézségtől v. veszélytől, mindenképp megpróbálom}

egy életre megtanulta a leckét (sz) (neutr)

- (hibáiból okulva) levonta a tanulságot (és ennek megfelelően cselekszik)

egy életre szól <vmi> (sz) (neutr)

- fontos, meghatározó, komoly dolog

egy emberként (sz) (neutr)

- teljes egyetértésben, mindenkit magával ragadó lelkesedéssel

Egy fa nem erdő. (km) (neutr)

- {egyetlen dologból nem lehet az egészre v. az általánosra következtetni}

Egy fecske nem csinál tavaszt [nyarat]. (km) (neutr)

- a) {egyetlen jelből még nem következtethetünk arra, hogy már megvalósult vmi v. hogy hamarosan beköszönt vmely várt, kedvező fordulat};
- b) {egyetlen ember nem elegendő ahhoz, hogy vmilyen vonatkozásban alapvető változás, javulás következék be}

egy fedél alatt él [lakik] <vkivel> (sz) (neutr)

- egy házban v. egy háztartásban él, lakik vkivel

egy fejhosszal vezet [győz v. lemarad] (sz) (neutr)

- versenyben (eredetileg a ló előre nyújtott fejének hosszúságával mint előnnyel v. hátránnyal) szorosan vezet, győz v. lemarad

Egy fenékkal [[durva] egy seggel] nem lehet két lovat megülni. (km) (biz)

- {egyszerre csak egy tevékenységet lehet (alaposan) végezni}

egy fenékkal [egy farral v. (durva) egy seggel] két lovat ül meg [két nyeregben v. két nyeret ül] (sz) (biz)

- a) egyidejűleg két olyan munkát végez v. két olyan állást tölt be, amelyek mindegyike egész embert kívánna;
- b) egyidejűleg két ellentétes követelésnek akar megfelelni, két ellentétes szempontot próbál kielégíteni

egy fia se (sz) (nép)

- (hiány kifejezéseként) semmi (sem), egy (darab, szál) sem

egy fikarc(ot) [fikarcnyi(t)] se(m) (sz) (biz)

- semmi(t) sem

egy fillér nélkül (sz) (neutr)

- teljesen pénz nélkül

egy fillér sem tapad <vkinek> a kezéhez (sz) (neutr)

- (az ellenkező gyanú, feltevés ellenére) a legkisebb összeget sem tulajdonította el

egy fillér(jé)be se(m) kerül <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek teljesen ingyen van vmi {vkinek}

egy fillérnek sem ura (sz) (neutr)

- nincs egy fillérje sem, nincs pénze

Egy frászkarikát! (hm) (biz)

- {tagadás, elutasítás kifejezése: dehogy!}

Egy frászt! (hm) (biz)

- {állítás, kérés, javaslat elutasítása: nem, dehogy!}

egy füst alatt (sz) (neutr)

- egy munkával, ugyanazzal a fáradtsággal

egy fütyentésre (sz) (neutr)

- az első parancsszóra, rendelkezésre

Egy gombostűt se(m) lehet(ett volna) leejteni. (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy vhol nagyon sokan vannak (v. voltak), óriási tömeg van (v. volt)}

Egy gonddal kevesebb! (hm) (neutr)

- a) {öröm, megkönnyebbülés kifejezése, ha gondtól, kellemetlenségtől megszabadultunk};
- b) {gúny} {beletörődés, kényszerű lemondás kifejezése}

egy gondolat átfut [átvillan] <vkinek> az agyán (sz) (neutr)

- hirtelen visszaemlékezik, rágondol vmire

Egy gondolat bánt engemet. (hm) (tréf)

- {kérés, óhaj kissé tréfás kifejezése: de jó lenne, ha ...}

egy gondolattal (sz) (vál)

- nagyon kevéssel, picivel

egy gyékényen árul <vkivel> (sz) (neutr)

- a) (biz) ugyanaz a véleménye, szándéka, mint a másinak;
- b) (pej) ő sem különb, jobb vkinél

egy gyenge pillanatában (sz) (neutr)

- vmilyen befolyás alatt, eredeti elveihez, szokásos viselkedéséhez képest meglepő módon (engedékenyvé válva)

Egy gyerek nem gyerek. (km) (neutr)

- {nem jó az, ha csak egyetlen gyerek van a családban}

egy gyűszűre való (sz) (neutr)

- (folyadékból, rendszerint röviditalból) nagyon kevés

egy haja szála se(m) görbül meg (sz) (neutr)

- vkinek semmi baja sem történik {vkinek}

egy haja szála se(m) hull(ot)t ki <vmiért> (sz) (tréf)

- vmely tudományban, a tanulás folyamán nem nagyon erőltette meg magát {vkinek}

egy hajóban eveznek [evez <vkivel>] (sz) (neutr)

- a) (rendszerint vmi rosszban) egyetértenek, jól megértik egymást;
- b) azonos (rendszerint nem előnyös) helyzetben vannak, közös a sorsuk

egy hajszálnyi)ra [hajszálnyit] se(m) (sz) (neutr)

- egyáltalán nem

egy hajszála se(m) görbül meg (sz) (neutr)

- vkinek semmi baja sem történik {vkinek}

egy hajszállal (sz) (neutr)

- egy kicsit, egy kevésbé

egy hajtásra (kiüríti [kiissza] a poharat) (sz) (neutr)

- egyszerre felhajtva (kiüríti v. kiissza a poharat)

egy halom szar (sz) (durva)

- rossz, silány dolog

Egy hangot se halljak! (hm) (neutr)

- {határozott felszólítás kifejezése: csend legyen!}

egy hangot sem szól (sz) (neutr)

- egyáltalán nem beszél

egy hangyányira [hangyányit] (sz) (biz)

- kevésbé v. keveset

egy helyben topog [tapos] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (vki v. vmely ügy, vita) nem halad előre

egy hiten van <vkivel> (sz) (neutr)

- a) ugyanazt a vallást követi;
- b) hasonló nézet(ek)et vall

egy hónapban egyszer szól (sz) (biz)

- ritkán beszél

egy húron pendül <vkivel> (sz) (pej)

- cinkos módjára egyetért, együttműködik vkivel, nem különb vkinél

egy hús, egy vér <vkivel> (sz) (neutr)

- vkinek édes testvére

egy hűzésra (sz) (biz)

- (poharat) egy hajtásra (kiürít)

egy jenért (sz) (szleng), (tréf)

- ingyen, semmiért

egy jó szót szól <vkinek> az érdekében (sz) (neutr)

- (arra érdemes személyt) dicsérve ajánl, támogat, pártfogol

egy jottát [jottányit] sem enged (<vmiből>) (sz) (neutr)

- annyira ragaszkodik álláspontjához, hogy a legcsekélyebb engedményre sem hajlandó

egy jottát sem ért <vmiből> (sz) (neutr)

- (szövegből, beszédből) semmit sem ért

egy kalap alá vesz [von] <vkit> <vkivel> v. <vmit> <vmivel> (sz) (neutr)

- különböző jellegű személyeket v. dolgokat helytelenül összetartozónak v. azonosnak tekint, azonos módon ítél meg

egy kalap szar(t se ér) <vmi> (sz) (durva)

- rossz, silány, értéktelen dolog

Egy kalap szart! [(szépítő) Egy (nagy) kalappal!] (hm) (durva)

- {jókívánság, szerencsekívánság kifejezése: sok szerencsét!}

egy kapavágást sem tesz (sz) (nép)

- semmit sem tesz

egy kaptafára húz mindent (sz) (neutr)

- mindent sablonosan csinál v. ítél meg

egy kaptafára megy <vmi> (sz) (neutr)

- azonos (már-már unalmas) mintára készült vmi, nincs semmi egyedi jellege

egy karintiért (sz) (szleng), (tréf)

- ingyen, semmiért

egy kaszás is jóllakna <vmivel> (sz) (nép)

- bőséges adag étel egy ember számára

egy kávéskanállal (sz) (gúny)

- apránként, nagyon kis mennyiségben, adagokban

egy kenyéren él [van] <vkivel> (sz) (neutr)

- a) (nép) közös háztartásban él vkivel;

- b) (ritk) hasonló életkörülmények között él

egy kerékvágásban jár <vkivel> (sz) (rég)

- ugyanaz a véleménye, mint vki másnak

egy kézlegyintéssel elintéz [intéz el] <vmit> (sz) (neutr)

- a megoldást, végrehajtást (mint számára érdektelen v. jelentéktelen ügyet) könnyeden elhárítja magától, s ezzel az ügyet befejezettnek tekinti

egy kézre dolgoznak (sz) (ritk)

- együttműködnek vmiben, összejátszanak

Egy kicsit beszél magyar. (hm) (biz), (gúny)

- {arra a személyre mondják, aki nem tudja kifejezni magát}

Egy király, egy cigány. [Egy cigány, egy király.] (hm) (tréf)

- {sorrendről, elhelyezésről szólva: egymástól nagyon különböző személyeket v. igen eltérő dolgokat (gyakran szándékosan) keverve}

egy kis hazai (sz) (biz)

- otthoni csemege, finomság

Egy kis türelmet kérek! (hm) (neutr)

- {udvarias kérés kifejezése: még egy kis figyelmet, csendet kérek!}

Egy kis utam van. (hm) (neutr)

- {elintézni való, tennivaló kifejezése}

egy kockára tesz (fel) mindent (sz) (ritk)

- egyetlen lehetőségtől tesz mindent függővé, egyetlen dolognak rendel mindent alá

egy kocsirakomány gyerek (sz) (tréf)

- egy csomó, sok gyerek

egy követ fúj <vkivel> (sz) (pej)

- vmely önző érdeket szolgáló, kényes v. vitatható ügyben, tervben azonos álláspontot foglal el, azonos felfogást vall vkivel

egy krajcár ára [egy krajcárt érő] becsületet sem hagy <vkin> (sz) (ritk)

- alaposan leszid vkit

egy krajcárnyi becsületet sem hagy <vkin> (sz) (ritk)

- alaposan leszid vkit

egy kukkot se(m) szól (sz) (biz)

- meg se szólal, egy szó(t) se(m) szól

egy láng lesz <vkinek> az arca (sz) (vál)

- (vmilyen érzelem hatására) hirtelen teljesen elpirul

egy lélegzetre (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan és egyfolytában

Egy lépés előre, két lépés hátra. (hm) (neutr)

- a) {taktikázó, megalkuvó magatartás jellemzése};
- b) {tevékenység sikertelenségének kifejezése}

egy lépést sem (tesz <vkiért> v. <vmiért>) (sz) (neutr)

- a legkevesebbet sem, semmit sem (tesz vkiért v. vmiért)

egy levegőt szív <vkivel> (sz) (neutr)

- együtt van, együtt él vkivel

egy lóhosszal (vezet [győz v. lemarad]) (sz) (tréf)

- (versengésben az őt megelőző, ill. az utána következő személyhez viszonyítva) nem nagy különbséggel (vezet, győz v. veszít)

Egy lópikulát! (hm) (durva)

- {elutasítás kifejezése: hogyanisne!}

egy lyukból hideget, meleget fúj (sz) (rég)

- egyszer ezt mondja, máskor meg az ellenkezőjét

egy madzagon van <vkivel> (sz) (ritk), (szleng)

- éppoly hitvány, mint a szóban forgó személy

Egy mákszemet se(m)! (hm) (neutr)

- {nyomatékos tagadás kifejezése: semmit sem, egy csöppet sem}

egy malomban őről <vkivel> (sz) (neutr)

- mindkettlen lényegében ugyanazt akarják v. mondják

egy miatyánk alatt (sz) (rég)

- rövid idő alatt

Egy mindenkéért, mindenki egyéért. (km) (neutr)

- {a közös cél érdekében össze kell fogni}

Egy morzsányi(t) se(m)! (hm) (neutr)

- {nyomatékos tagadás v. tiltás kifejezése: semennyi(t) se(m), semmi(t) se(m)}

egy mukkot se(m szól) (sz) (biz)

- egyetlen hangot, egyetlen szót se(m szól)

Egy nap nem a világ. (hm) (neutr)

- {lényegtelenység, vigasztalás kifejezése: egy napi halasztás, mulasztás nem nagy baj, nem azon múlik a dolog}

egy nótát fúj <vkivel> (sz) (neutr)

- egy véleményen, állásponton van vkivel

Egy null(a) a javadra. (hm) (biz)

- {tévedés, kudarc beismerése: én tévedtem, neked volt igazad}

egy nyelven [nyelvet] beszél <vkivel> (sz) (neutr)

- egyetért vkivel, azonosak az érdekeik

egy percig sem (sz) (neutr)

- semeddig

egy pillantással megsemmisít <vkit> (sz) (neutr)

- dühös, parancsoló tekintettel hallgatásra v. megkezdett tevékenységének abbahagyására készlet vkit

egy pindurit (sz) (biz)

- egy kevésbé, kicsit

egy pissz se hallatszott (sz) (neutr)

- teljes csend volt

egy pisszenés se hallatszik (sz) (neutr)

- egy hang, egy zokszó sem hallatszik

egy pofa sör (sz) (biz)

- annyi sör, amennyit az ember egy hajtásra megiszik

egy rahedli (sz) (biz)

- nagyon sok

egy rókáról két bőrt húz [nyúz] le (sz) (neutr)

- vmiből kétszer is hasznot húz

Egy rókáról két bőrt nem lehet lehúzni. (km) (neutr)

- {nem lehet ugyanabból a dologból kettős hasznot húzni}

egy rossz szó sem esett [volt] soha köztük (sz) (neutr)

- békeességben, egyetértésben, veszekedés nélkül éltek

egy rossz szót sem mond [szól] <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- semmi rosszat nem mond vkiről v. vmiről

egy rubrikába helyez [sorol v. vesz] <vkit> <vkivel> (sz) (rég)

- egy kategóriába sorol vkit vkivel, egyformán ítéli meg őket

egy semmivel kiszúrják <vkinek> a szemét (sz) (ritk)

- munkáját lebecsülve jelentéktelen dologgal akarják kielégíteni

egy sorba állít [helyez] <vkit,> <vkivel> v. <vmit> <vmivel> (sz) (neutr)

- egyenlő értékűnek tart vkit v. vmit vkivel v. vmivel

egy sorban áll <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- egyenlő értékű vkivel v. vmivel

egy sorban küzd <vkivel> (sz) (neutr)

- ugyanazért az ügyért harcolnak

egy sort (sz) (neutr)

- sokat, jócskán

egy szájból hideget, meleget fúj (sz) (neutr)

- (éreből, kétszínűen) egymásnak ellentmondó kijelentéseket tesz, ill. több ellentétes álláspontot akar egyszerre érvényesíteni

egy szál bele [béle] van (sz) (biz)

- sovány ember, nagyon keveset eszik, étvágytalan {vkinek}

egy szál maga (sz) (neutr)

- teljesen egyedül

egy szál semmiben (sz) (biz)

- meztelen(ül)

egy szalmaszál sem tesz <vkinek> az útjába [egy szalmaszál sem tesz keresztbe <vki> előtt] (sz) (neutr)

- semmilyen módon nem akadályozza vkinek a tevékenységét, boldogulását, nem árt neki

egy szalmaszál sem tesz keresztbe [mozdít meg] (sz) (neutr)

- a) semmit sem dolgozik, henyél;
- b) semmit sem tesz vminek az érdekében;
- c) (ritk) senkinek sem árt

egy szava sem igaz (sz) (neutr)

- állandóan hazudik {vkinek}

egy szavát sem lehet elhinni (sz) (neutr)

- állandóan hazudik {vkinek}

egy szemernyi [szikrányi] érzés sincs <vkiben> (sz) (neutr)

- érzéketlen, gonosz, kegyetlen

egy szemernyit sem aludt (sz) (neutr)

- semmit v. nagyon keveset aludt

egy szemet sem aludt (sz) (neutr)

- semmit v. nagyon keveset aludt

egy szemhunyás [szemhunyásnyi idő] alatt (sz) (neutr)

- gyorsan, rövid idő alatt

egy szemhunyást sem aludt (sz) (neutr)

- egyáltalán semmit sem aludt

egy szempillantás alatt (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan, nagyon rövid idő alatt

egy szép nap(on) (sz) (neutr)

- egyszer csak, egyszerre

egy szikra sem (sz) (nép)

- semmi

egy szikrá(nyi)t sem (sz) (neutr)

- semmit, egyáltalán nem

egy szikrát sem (sz) (neutr)

- semmit, egyáltalán nem

Egy szív, egy lélek. (km) (neutr)

- {érzésben, gondolkodásban megegyeznek, eggyé forrtak}

egy szívvel-lélekkel (sz) (neutr)

- teljes egyetértésben

Egy szó (annyi), mint száz. (hm) (neutr)

- a) {leintés kifejezése: nem is érdemes vmiről többet beszélni (, hiszen a dolgot úgyis meg kell tenni)};
- b) {az elhangzottak összefoglalása: végeredményben, egy szóval}

egy szóra (sz) (neutr)

- (további magyarázatot, kérést nem várva), minden észrevétel, kifogás nélkül azonnal (megtesz vmit)

egy szót se szól, azt is lassan mondja (sz) (neutr)

- szűkszavú, keveset beszél

Egy szót se többet (erről [róla])! [Elég a szavakból!] (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: ne beszéljünk tovább róla!}

egy szót sem ért az egészből (sz) (neutr)

- semmit nem ért, teljesen értetlenül áll a dolog előtt

egy szuszra (sz) (biz)

- a) egy erőfeszítéssel, egyúttal, egyfolytában;
- b) nagyon gyorsan

egy tál lencséért (sz) (neutr)

- egy későbbi, gazdagabb lehetőségről lemondva pillanatnyi v. jelentéktelen kis előnyért, haszonért (elad, odaad vmit v. lemond vmiről)

egy tálból cseresznyézik <vkivel> (sz) (neutr)

- bizalmas kapcsolatban áll vkivel

egy tapodtat sem (sz) (neutr)

- a) egyetlen lépést sem;
- b) a legkevésbé sem, egyáltalán nem

Egy test, egy lélek. (hm) (neutr)

- {egyetértés, nézetazonosság kifejezése: érzésben, gondolkodásban, akaratban s a másokkal szemben tanúsított magatartásban teljesen egyek, egyetértenek}

egy tollvonásba kerül <vmi> (sz) (neutr)

- egyszeri hivatali intézkedéssel elintézhető vmi vki által {vkinek}

egy tollvonással elintéz <vmit> (sz) (neutr)

- minden formáságot v. tárgyalást mellőzve, gyors elhatározással elintéz vmit, dönt vmiről

Egy tragédia! (hm) (biz), (pej)

- {személy, dolog, esemény negatív értékelésének kifejezése: nevetséges, alkalmatlan}

egy trappban (sz) (biz), (tréf)

- (személy) egyhuzamban szaladva, sietve

egy ugrás (sz) (neutr)

- rövid idő alatt megtehető kis távolság, ill. az a rövid idő, amely alatt ilyen kis távolság megtehető

egy ugrásra van (<vmitől>) (sz) (neutr)

- vmi nagyon közel van, gyorsan elérhető

egy ujjal sem nyúl <vkihez> (sz) (neutr)

- nem bánt vkit, nem ver meg vkit

egy úton jár <vkivel> (sz) (rég)

- azonos felfogásúak, közös célért harcolnak

egy ültében (sz) (neutr)

- anélkül, hogy közben felállna

egy vagyon (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

egy vagyonba kerül <vmi> (sz) (biz)

- nagyon sokba kerül vmi

egy valag(ra való) (sz) (durva)

- nagyon sok

egy vállrándítással intéz el <vmit> (sz) (neutr)

- a megoldást, rendezést, végrehajtást (mint számára érdektelen v. lekicsinyelt ügyet) elhárítja magától, s ezzel az ügyet befejezettnek tekinti

egy vicc (sz) (biz), (pej)

- nevetséges személy v. dolog

egy világ dől [omlik] össze <vkiben> (sz) (neutr)

- (újabb ismereteket szerezve) kiábrándul abból, csalódik abban, aki v. ami előzőleg igen értékes volt számára

egy világ választ el <vkit> <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- nagy és áthidalhatatlan távolság, különbség van köztük, nem tud azonosulni vkivel v. vmivel

egy vonással sem hasonlít <vkihez> (sz) (neutr)

- egészen más

egy zokszó sem hagyja el <vkinek> a száját [egy zokszó sem jön <vkinek> az ajkára v. egy zokszót sem ejt] (sz) (neutr)

- nem panaszkodik, pedig lenne miért

egy(etlen) kártyára tesz föl mindent (sz) (ritk)

- vakmerő kockázattal egyetlen lehetőségtől, esélytől, tényezőtől tesz függővé mindent

egy(etlen) vonással (sz) (neutr)

- gyorsan, határozottan és eredményesen

egy(ik) kezén [egy kézen] is megszámolhat <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon kevés van vmiből

Egy, csak egy legény van talpon a vidéken. (hm) (vál)

- {elismerés, dicséret kifejezése: csak egyvalaki képes megtenni vmely bonyolult, nehéz feladatot}

Egye fene! [Egye meg a (fészkes) fene!] (hm) (biz)

- {sikertelenség, kényszerű lemondás miatti dühös bosszúság, beletörődés kifejezése: nem törődöm veled, bánom is én!}

Egye meg a kutya (a dolgát)! (hm) (biz)

- {bosszúság kifejezése}

Egye meg a macska! (hm) (biz)

- {bosszús felkiáltás, enyhe bosszankodás kifejezése}

Egyéb [más] baja nincs? (hm) (neutr)

- {helytelenítés kifejezése: túlzottan tartjuk vkinek az igényeit, kívánságát}

egyéb se(m) kell (sz) (neutr)

- már az eddigiek is elegendők arra, hogy vmire elhatározza magát {vkinek}

egyebek között [mellett] (sz) (neutr)

- hasonló más dolgok között

egyebektől eltekintve (sz) (neutr)

- mást nem is számítva

Egyedem-begyedem tengertánc, hajdú sógor mit kívánsz? (hm) (neutr)

- {kiszámoló gyermekvers}

egyedül marad [van], mint az ujjam (sz) (neutr)

- mindenkije meghal v. mindenki elhagyja

Egyedül nem megy. (hm) (neutr)

- {összefogás kifejezése: szükség van a dologhoz partnerekre is}

Egyél, ne éhezzél [ne koplalj], mint otthon! (hm) (nép), (tréf)

- {tréfás kínálás kifejezése, amely érthető úgy is: „nálam ne éhezzél, mint ahogyan otthon szoktál”, és úgy is: „úgy egyél, mintha csak otthon volnál”: csak láss hozzá az evéshez, lakjál jól!}

Egyem a húsát! (hm) (biz)

- {{főleg nőhöz, gyerekhez szólva} hízelgés, kedveskedés kifejezése (gúnyos értelemben is)}

egyenes <vkinek> a gerince (sz) (neutr)

- büszke, becsületes, önérzetes személy

egyenes ágon (sz) (neutr)

- olyan leszármazási viszonyban, hogy az egyik személy közvetlenül v. közvetve a másiktól származik, annak fia, unokája stb. v. apja, nagyapja stb.

egyenes arányban áll [van] <vmi> <vmivel> (sz) (vál)

- éppen úgy és olyan arányban változik vmi, mint amaz

egyenes beszéd (sz) (neutr)

- nyílt, őszinte beszéd

egyenes ötös [ötös részletre] (sz) (szleng), (tréf)

- egyes, elégtelen osztályzat (iskolában)

egyenes úton jár (sz) (neutr)

- őszinte és becsületes

egyenes választ ad <vmire> (sz) (neutr)

- őszintén, nyíltan válaszol vmire

egyenes(en), mint a nyíl (sz) (rég)

- teljesen egyenes(en)

egyenes, mint a gyertya (sz) (neutr)

- sudár növésű, egyenes tartású ember

egyenes, mint a gyertyaszál (sz) (neutr)

- sudár növésű, egyenes tartású ember

egyenes, mint a nád (sz) (neutr)

- sudár növésű, egyenes tartású ember

egyenesbe hoz <vmit> (sz) (neutr)

- kényelmetlen, bonyolult helyzetet követően nyugodt, kiegyensúlyozott állapotot hoz létre (pl. a lemaradást megszünteti, a hiányt pótolja)

egyenesbe jön [jut v. kerül] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- kényelmetlen, bonyolult helyzetet követő nyugodt, kiegyensúlyozott állapotba jut vki v. vmi (pl. a lemaradás megszűnik, a hiányt pótolják)

egyenesben van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- túl van a kezdeti nehézségeken, ügyei v. az ügyek már rendben mennek

egyengeti <vkinek> v. <vminek> az útját (sz) (neutr)

- igyekszik elhárítani az akadályokat vkinek az érvényesülése v. vminek a sikere előtt

egyéni szépség (sz) (szleng)

- csúnya személy (főleg nő)

Egyéni szocprobléma! (hm) (biz), (tréf)

- {felelősség elhárítása, elutasítása: nem érdekel, semmi közöm hozzá!}

egyenlő [egyforma] mércével mér <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- igazságosan, azonos szempontok szerint ítél (meg vkit v. vmit)

egyenlő [egyforma] mértékkel mér <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- igazságosan, azonos szempontok szerint ítél (meg vkit v. vmit)

egyenlő a semmivel <vmi> (sz) (neutr)

- (teljesítmény, eredmény) kevés, nulla, értéktelen, jelentéktelen, gyenge

egyenlőségjelet tesz <vkik> v. <vmik> (sz) (neutr)

- közé két, többé-kevésbé hasonló személyt v. jelenséget egymással egyenlő értékűnek tekint

egyesült erővel (sz) (neutr)

- közös erőfeszítéssel, szövetkezve, egyetértve

egyét lép előre, kettőt (lép) hátra (sz) (neutr)

- csak látszólag halad előre, fejlődik, valójában inkább visszafejlődik, elmarad

Egyet mondok, kettő lesz belőle. (hm) (tréf)

- {tréfás megjegyzésként: van egy jó gondolatom, ami hasznos, célravezető}

Egyetek, hadd nőjön a begyetek! (hm) (tréf)

- {igy kínálják tréfásan az ételt, főleg gyerekeknek}

egyetlen porcikája sem kíván <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon tiltakozik vmi ellen, nagyon nem szeretne megtenni vmit {vkinek}

egyik (ember) a másik kezébe adja a kilincset [egymásnak adják a kilincset] (<vhol>) (sz) (neutr)

- egymás után jönnek-mennek az emberek, nagyon sok a látogató (vhol)

egyik a másikat éri (sz) (neutr)

- a) (több dolog) sűrűn van egymás mellett;
- b) (több dolog, esemény) gyorsan, sűrűn követi egymást

egyik ájulásból a másikba esik (sz) (neutr)

- meglepetésében azt sem tudja, mit tegyen

egyik ámulatból a másikba esik (sz) (neutr)

- nem győz csodálkozni, nagyon meglepődik

egyik csodálkozásból a másikba esik (sz) (neutr)

- ismételten csodálkozni kényszerül

egyik kezét a seggébe dugva (is) (sz) (durva)

- könnye(dé)n (csinál vmit)

Egyik kutya, másik eb. (km) (neutr)

- {egyformán rossz mind a kettő, egyik sem különb a másiknál}

egyik lába süket (sz) (neutr)

- (labdarúgó) egyik lábával nem tudja kezelni a labdát {vkinek}

egyik lábáról a másikra áll (sz) (neutr)

- (zavarásban, izgalmában) nem tudja, mit csináljon, feszeng

egyik lyukat a másikkal dugja [tömi] be (sz) (neutr)

- a) úgy pótol egy hiányt, hogy onnan vesz el vmit, ahol szintén nagy szükség volna rá;
- b) úgy fizeti ki a tartozását, hogy újabb adósságot csinál

egyik napról a másikra (sz) (neutr)

- (több napi v. még hosszabb ideig való várakozás után) hirtelen, váratlanul

egyik napról a másikra él (sz) (neutr)

- csak annyit keres, hogy a mindennapi szükségletét fedezni tudja

egyik olyan, mint a másik (sz) (neutr)

- mindkettő egyformán rossz v. gyenge minőségű

egyik szavát a másikba ölti (sz) (neutr)

- beszéd közben logikátlanul egyik témáról a másikra ugrik

egyik szavát agyonüti [meghazudtolja] a másikkal [egyik szavával agyonüti v. meghazudtolja a másikat] (sz) (neutr)

- saját maga megcáfolja előbbi kijelentését

egyiptomi sötétség (sz) (vái)

- nagyon nagy sötétség

Egy-két napi dínomdánom, holtig való [tartó] szánom-bánom. (km) (nép)

- a) {olyan mulatozás, főleg lakodalom, amelyet sokáig tartó megbánás, főleg szomorú és kölcsönös vonzalom nélküli házasság követ};
- b) {a szertelen jókedvet bánat szokta követni};

- c) {a hatalomban való rövid tobzódásért gyakran sokáig tartó szenvedéssel kell fizetni}

egy-két szóra (sz) (neutr)

- rövid beszélgetésre

egymás hegyén-hátán (sz) (neutr)

- nagy tömegben, zsúfoltan, összevissza, rendetlenül, egymást taszigálva

egymás közt (sz) (neutr)

- szűk körben, a nyilvánosság kizárásával

egymás sarkát tapossák <vkik> (<vmiért>) (sz) (neutr)

- tülekednek, versengenek (vmiért)

egymás szájából kapkodják a szót (sz) (neutr)

- (többen) ugyanarra gondolva versenyeznek, hogy ki mondjon ki előbb vmit

egymásnak esnek (sz) (neutr)

- a) összevesznek, veszekszenek;
- b) összeverekednek

egymásra mutogatnak (sz) (neutr)

- egymásra hártják a felelősséget, egymást okolják a bajért

egymást érik (sz) (neutr)

- a) (több dolog) sűrűn van egymás mellett;
- b) (több dolog, esemény) gyorsan, sűrűn követi egymást

egyre lejjebb csúszik a lejtőn (sz) (neutr)

- vkinek a helyzete, (erkölcsi, anyagi, fizikai) állapota egyre romlik

egyre megy <vmi> (sz) (neutr)

- (vminek a hatása, értéke v. eredménye) ugyanaz, teljesen mindegy

Egységben az erő. (km) (neutr)

- {az a közösség erős, amelynek tagjai egyetértenek, összetartanak}

Egyszer él az ember! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: használjuk ki az életet, mert az úgyis rövid!}

Egyszer élünk! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: használjuk ki az életet, mert az úgyis rövid!}

Egyszer esik esztendőben karácsony. (km) (nép)

- {ritkán engedheti meg magának a szegény ember, hogy szabadabban költjön v. hogy kedvére egyék-igyék}

Egyszer hopp, máskor [másszor] kopp. (km) (neutr)

- {a váltakozó szerencse jellemzése: egyszer mindene megvan vkinek, máskor viszont nélkülöznie kell}

egyszer már megégette a száját (a forró kása) (sz) (neutr)

- egyszer már olyat mondott, úgy nyilatkozott, hogy bajba került miatta, ezért most óvatos

egyszer rúgott be, azóta csak rátölt (sz) (biz), (tréf)

- állandóan részeg

egyszer s mindenkorra (sz) (neutr)

- véglegesen

Egyszer van egy évben gyereknapi! [Nincs minden nap gyereknapi! v. Vége a gyereknapi!] (hm) (biz)

- a) {leintés kifejezése: csak egyszer szokott kivételes szerencséje lenni az embernek};
- b) {önmérsékletre intés kifejezése: néha kevesebb is be kell érnie az embernek};
- c) {elnéző beleegyezés kifejezése: hadd legyen boldog, legyen úgy, ahogy ő akarja}

Egyszer van karácsony (egy évben)! (hm) (neutr)

- a) {leintés kifejezése: csak egyszer szokott kivételes szerencséje lenni az embernek};
- b) {önmérsékletre intés kifejezése: néha kevesebb is be kell érnie az embernek};
- c) {elnéző beleegyezés kifejezése: hadd legyen boldog, legyen úgy, ahogy ő akarja}

Egyszer volt Budán kutyavásár. (km) (neutr)

- a) {csak egyszer szokott kivételes szerencséje lenni az embernek};
- b) {elutasítás, leintés kifejezése: abból, hogy egyszer megengedtek vkinek vmit, még nem következik, hogy máskor is megengedik neki ugyanazt}

Egyszer volt, hol nem volt ... (hm) (neutr)

- {mesék kezdőmondata, mesészerű történet bevezetése}

egyszer, máskor [másszor] (sz) (neutr)

- egyik-másik esetben, néha-néha

egyszeri [első] látásra (sz) (neutr)

- amikor (leg)először futólag lát vkit v. vmit, anélkül, hogy alkalma lenne alaposabb megtekintésre, vizsgálatra

egyszerű <vmi,> mint a [egy] pofon (sz) (biz)

- vmi nagyon egyszerű, világos, mindenki számára érthető

egyszerű <vmi,> mint a kétszerkettő (sz) (neutr)

- nagyon egyszerű, világos, mindenki számára érthető

egytől egyig (sz) (neutr)

- kivétel nélkül mind

együtt bőg a nyájjal (sz) (neutr)

- (megalkuvó módon) a saját véleményétől eltérő többségi álláspontot hirdet

együtt dobban <vkinek> a szíve <vkivé> (sz) (vál)

- együtt érez vkivel vmely alkalommal

együtt jár <vkivel> (sz) (neutr)

- szerelmi viszonyt folytat vkivel

együtt üvölt a farkasokkal (sz) (neutr)

- megalkuvásból, haszonlesésből vmely hangos, erőszakos, rosszindulatú nagyobb csoporthoz csatlakozik

éhes [éhezik v. úgy él], mint a molnár tyúkja [csirkéje] (sz) (nép), (gúny)

- bőven van mit ennie, gondtalanul él

Éhes disznó makkal álmodik. (km) (neutr)

- {mindenkit az foglalkoztat leginkább, amire vágyik}

Éhes ember nem válogat. (km) (neutr)

- {aki éhes, minden ételt megeszik}

Éhes szűnyog jobban csíp. (km) (neutr)

- {a nyomorban élő v. a hatalomhoz először hozzájutó ember, közösség jobban kihasználja a kínálkozó alkalmakat (pl. a harácsolásra), mint az olyan, aki már hozzászokott a jóléthez v. a hatalomhoz}

éhes, mint a farkas <XXX>n (sz) (neutr)

- agyon éhes

éhes, mint a kutya (sz) (neutr)

- nagyon éhes

éhezi az igazságot (sz) (vál)

- csak az igazat szeretné hallani

Ehhez pofa kell! (hm) (durva)

- {szemrehányás kifejezése: ilyesmit csak nagyon szemtelen ember tesz}

éhkoppon marad [nyeli az éhkoppot] (sz) (nép)

- éhes marad, éhezik, koplal

éjféli mise (sz) (neutr)

- szenteste mondott ünnepi mise

éjjeli [éjszakai] pillangó (sz) (biz)

- prostituált nő

éjjeli bagoly (sz) (neutr)

- éjjel is szívesen fennmaradó, sokat virrasztó ember

éjjeli lepke (sz) (neutr)

- prostituált, utcai nő

éjnek évadján [idején] (sz) (neutr)

- késő éjszaka

éjszakába nyúló (sz) (neutr)

- hosszan tartó

éjt, napot egygé [éjt nappallá v. nappá] téve (dolgozik) (sz) (neutr)

- pihenés, megállás nélkül (dolgozik)

éket ver <vkik> (sz) (neutr)

- közé személyek között ellentétet szít

Ekkor és [meg] ekkor. (hm) (neutr)

- {időpont megjelöléseként: olyan időpontban, melyet a beszélő v. vki más ismer, de vmilyen ok miatt nem akar részletezni, pontosabban meghatározni}

ekkora lesz <vkinek> a feje (sz) (biz)

- dühös lesz (és ezt a (két) kéz fej fölé v. mellé emelésével jelzi)

EI (onnan) a kézzel [a kezekkel]! [EI a kezet!] (hm) (neutr)

- {felszólítás sértő, zavaró tevékenység, jogellenes cselekmény abbahagyására}

él a gyanúperrel (sz) (neutr)

- gyanakszik, megsejt vmi rosszat

él a gyanúval (sz) (neutr)

- gyanakszik, megsejt vmi rosszat

él az alkalommal (sz) (neutr)

- kihasználja a kínálkozó lehetőséget

él és virul (sz) (neutr)

- egészségesen és boldogan él

eladja a lelkét az ördögnek (sz) (neutr)

- (gyakran aljas érdekből) rossz ügyet v. személyt támogat

eladja a meccset (sz) (biz)

- (sportban) pénzért, előnyökért szándékosan vereséget szenved

eladja magát a sátánnak (sz) (neutr)

- minden gonoszságra kapható

eladná [elinná] a Krisztus köntösét [palástját v. a Krisztus palástjáról a csatot] (is) (sz) (nép)

- mindent eltékozolna v. elinna

eladókorban van (sz) (neutr)

- (lány) elérte azt a kort, amikor férjhez lehet adni

eladósorban van (sz) (neutr)

- (lány) elérte azt a kort, amikor férjhez lehet adni

elakad [eláll v. elszorul] <vkinek> a lélegzete (sz) (neutr)

- ijedtében v. a meglepetéstől nem kap levegőt

elakad [eláll] <vkinek> a szava (sz) (neutr)

- (megdöbbenéstől) hirtelen kényszerű szünet áll be a beszédében

eláll <vkinek> a húgya (sz) (durva)

- a) meglepődik, megdöbben;
- b) megijed

eláll <vkinek> a szíve verése (sz) (neutr)

- (vmely megdöbrentő élmény hatására) hirtelen bénító ijedség, félelem lep meg vkit

elalszik <vkinek> a gyertyája (sz) (nép)

- meghal

elaltatja a lelkiismeretét (sz) (neutr)

- elhiteti magával, hogy cselekedete nem rossz

elaltatja az ügyet (sz) (neutr)

- hatásosan közbelép annak érdekében, hogy az illetékesek ne foglalkozzanak az ügygel

Elárulok egy hadititkot. (hm) (tréf)

- {közlés tréfás bevezetése: hadd mondjak meg vmit}

elássa [eltemeti] a csatabárdot (sz) (neutr)

- befejezi az ellenségeskedést

elássa [eltemeti] a harci bárdot (sz) (neutr)

- befejezi az ellenségeskedést

elborul <vkinek> az agya (sz) (biz)

- a) dühös lesz, indulatosá válik;
- b) megbolondul, megőrül

elborul <vkinek> az elméje (sz) (neutr)

- megbolondul

elbúcsúzik a kapufélfától (sz) (nép)

- búcsúzás nélkül távozik vhonnan

elbúcsúzik az élettől (sz) (vál)

- meghal(ni készül)

elcsapja a gyomrát (sz) (neutr)

- ételtől, italtól hasmenést kap

elcsapja a hasát (sz) (neutr)

- ételtől, italtól gyomorrontást, hasmenést kap

elcsavarja <vkinek> a fejét (biz) (sz) (neutr)

- a) (férfi nőt v. nő férfit gyakran léhán) elcsábít;
- b) (ritk) szép szavakkal belevisz vkit vmely nehéz v. kellemetlen helyzetbe

elcsavarja <vminek> az értelmét (sz) (neutr)

- szándékosan félremagyaráz vmit

elcsépelte frázis (sz) (neutr)

- gyakran, az analomig ismételtetett mondat, kifejezés

elcsípi [elkapja] <vkinek> a frakkját (sz) (biz)

- elcsíp, megszólít vkit általában azért, hogy jól összeszidja v. megverje

elcsuklik <vkinek> a hangja (sz) (neutr)

- beszéde csukló hangot adva megakad v. fojtottá válik

elcsúszik egy banánhéjon (sz) (neutr)

- vmely nagyobb vállalkozás vmilyen kis hiba v. jelentéktelen esemény, fordulat miatt nem sikerül

elcsúszik egy narancshéjon (sz) (neutr)

- vmilyen előre nem látható, jelentéktelen ok vkinek a kudarcát okozza

eldobja [elhajítja v. elveti] a sulykot (sz) (neutr)

- a) helytelen túlzásra ragadtatja magát;
- b) füllent, lódit

eldobja [kiteregeti] a rókabőrt [rókabőrt tereget] (sz) (nép), (szépítő)

- hány

eldobja a nyulat (sz) (szleng), (tréf)

- a) hány;
- b) (férfi) önkielégítést végez

eldobja az agyát (sz) (szleng)

- (el)ámul, (el)csodálkozik, meglepődik

eldobja az agyvelejét (sz) (szleng)

- meglepődik, megdöbben

eldobja az életét (sz) (vál)

- öngyilkos lesz

eldől a borjú <vkiben> (sz) (nép)

- elveszti önuralmát, méregbe jön

eldől a kocka (sz) (neutr)

- döntés születik vmely ügyben

eldördül(t) a startpisztoly (sz) (neutr)

- folyamat, tevékenység, vállalkozás elindul(t), beindul(t)

eldurran <vkinek> az agya (sz) (szleng)

- feldühödik, ideges, indulatos lesz

elébe néz <vminek> (sz) (neutr)

- vminek a bekövetkezését várja

elébe vág <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- a) (a másikat szinte leszorítva az útról) járművel hirtelen megelőz vkit;
- b) (előrelátó módon) megelőz, megakadályoz vmit

Elég (volt) a jóból! (hm) (gúny)

- {gyakran gúnyos megjegyzésként: kezd unalmassá v. túlzóvá válni a dolog, ennek már véget kell vetni!}

Elég a (süket) dumából! [Hagyjuk a süket dumát!] [Sok a duma!] (hm) (szleng)

- {felszólítás mellébeszélés v. felesleges beszéd abbahagyására}

Elég a bolondozásból! (hm) (neutr)

- {fegyelmező felszólítás kifejezése: elég a tréfából, beszéljünk, ill. viselkedjünk komolyan!}

Elég a sóderből! (hm) (szleng)

- {felszólítás értelmetlen beszéd abbahagyására: hallgass!}

Elég a szövegből! (hm) (szleng)

- {türelmetlen felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass, mert unom már, hogy annyit beszélsz!}

Elég a visszapofázásból! (hm) (durva)

- {durva felszólítás beszéd abbahagyására: ne feleselj!}

Elég az hozzá, hogy ... (hm) (neutr)

- {közbevetett megjegyzésként: hogy röviden összefoglaljam v. lezárjam a kérdést}

elég lenne egy kaszásnak is <vmi> (sz) (nép)

- bőséges adag étel egy ember számára

Elég tág a világ. (hm) (neutr)

- {nyugtató kifejezése: mindenkinek megvan a lehetősége az érvényesülésre, még a vetélytársak is jól megférnek egymás mellett}

elege lesz [van] <vmiből> (sz) (neutr)

- megeleget vmit

elege van a dicsőségből (sz) (biz), (tréf)

- elege van vmiből, megun vmely kellemetlen állapotot, helyzetet, munkát {vkinek}

eleget tesz <vminek> (sz) (neutr)

- vmit (kérelmet, kívánságot) teljesít

Eléggé el nem ítéhető módon. (hm) (gúny)

- {vmely hiba, helytelen cselekedet, szokás bírálatának kifejezése}

elégtételt vesz magának (<vkin> <vmiért>) (sz) (neutr)

- elszenvedett kárért v. sérelemért kárpótolja magát, visszavág

elejét veszi (sz) (neutr)

- előzetes intézkedésével meghiúsítja vminek a bekövetkezését {vminek}

elejétől fogva (sz) (neutr)

- kezdettől

elejétől végig (sz) (neutr)

- teljes egészében

elejt egy megjegyzést (sz) (neutr)

- célzatosan, szándékkal, de ezt a szándékot leplezve mond vmit

elejtette a kanalat (sz) (nép)

- elkésve érkezett az étkezésre (ebédre v. vacsorára)

elejti [elveszti] a beszéd fonalát (sz) (neutr)

- figyelmének lankadása v. egyéb zavaró körülmény miatt nem tudja a saját v. a beszélő gondolatmenetét folytatni

elejti a fonalat (sz) (neutr)

- (vmely zavaró körülmény miatt) kiesik a beszéd, a téma gondolatmenetéből, elfelejti, hogy mit akart mondani

elejti a gépet (sz) (szleng), (tréf)

- karambolozik, autót tönkretesz

elejti a pártát (sz) (rég)

- (lány) elveszti a szüzességét

elemébe jön (sz) (neutr)

- belemelegszik a beszédbe, előadásba, munkába stb.

elemében érzi magát [van] (sz) (neutr)

- élnéksége mutatja, hogy tudását, képességét, szenvedélyét, szokását a legkedvezőbb módon, a siker érzésével tudja érvényesíteni

elemi csapás (sz) (neutr)

- a) árvíz, aszály, jégverés, vihar, tűz stb. okozta kár, pusztulás;
- b) nagyon rossz, csintalan gyerek

élen jár (<vmiben>) (sz) (neutr)

- (vmilyen területen) a legkiválóbb teljesítményt nyújtja, vezető szerepe van

elenged [elereszt] a füle mellett <vmit> (sz) (neutr)

- szándékosan nem veszi figyelembe a hozzá intézett szavakat, figyelmeztetést, kérést, tanácsot

elengedi [elereszti] fülét-farkát (sz) (biz), (tréf)

- a) pihen, kikapcsolódik;
- b) szomorú, csüggedt, leverte lesz, nagyon elhagyja magát

elengedi a szót a füle mellett (sz) (neutr)

- nem akar tudomásul venni vmit

élenk színekkel ábrázol [ecsetel v. fest] <vmit> (sz) (neutr)

- szemléletesen mutat be, ad elő vmit

élenken [elevenen] él (<vkiben> <vmi>) (sz) (neutr)

- (esemény, emlék) még nagyon friss, tovább hat vkiben

elér a keze <vhova> (sz) (neutr)

- hatalma, befolyása érvényesül vhol {vkinek}

elér a törvény keze <vkit> (sz) (neutr)

- megbüntetnek vkit

elér a végzet(e) <vkit> (sz) (neutr)

- megkapja, amit megérdemelt, bekövetkezik, ami elkerülhetetlen volt számára

éleire állít <vmit> (sz) (neutr)

- döntésre viszi a dolgot v. a kérdést

éleire rakja a garast [a pénzt] (sz) (neutr)

- kapzsi módon gyűjti a pénzt, nagyon takarékoskodik

elereszt egy pingvint (sz) (szleng)

- szellent

elérkezettnek látja az időt <vmire> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- úgy látja, hogy el lehet kezdeni vmilyen cselekvést

elérkezik útja legvégéhez (sz) (vál)

- meghal

elérti a tréfát (sz) (neutr)

- a) komolyan veszi a dolgot, nincs humorérzéke;
- b) nem érdemes vele tréfálgozni, hamar megsértődik

éles [szöges] ellentétben áll <vmi> <vmivel> (sz) (neutr)

- homlokegyenest szemben áll vmi vmivel, éppen az ellenkezője

éles <vmi,> mint a borotva (sz) (neutr)

- nagyon éles (eszköz)

éles <vmi,> mint a kasza (sz) (neutr)

- nagyon éles (eszköz)

éles esze van [<vkinek> éles az esze v. éles eszű] (sz) (neutr)

- gyors felfogású, okos, agyafúrt {vkinek}

éles fényt vet <vmire> (sz) (neutr)

- nyilvánvalóan, érthetően megmagyaráz, teljesen egyértelművé tesz vmit

éles hangon beszél (<vkivel>) [bírál (<vkit> v. <vmit>)]> (sz) (neutr)

- támadó szándékú, bántó, sértő szavakat használ (vkivel v. vmivel kapcsolatban)

éles nyelve van [<vkinek> éles a nyelve v. éles nyelvű] (sz) (neutr)

- bátran, szókimondóan, sértő módon szokott beszélni {vkinek}

éles toll (sz) (neutr)

- szókimondó, kíméletlenül bíráló írásmód

élet és halál [élet-halál] között lebeg (sz) (neutr)

- oly súlyosan beteg, hogy bele is halhat

életbe lép <vmi> (sz) (neutr)

- (hivatalos intézkedés, rendelkezés, rendelet, törvény) hatálya, érvénye megkezdődik

életbe léptet <vmit> (sz) (neutr)

- (hivatalos intézkedést, rendelkezést, rendeletet, törvényt) bevezet

életbe vágó (sz) (neutr)

- nagyon fontos (kérdés, probléma)

életben hagy <vkit> (sz) (neutr)

- nem öl meg vkit

életben van <vmi> (sz) (neutr)

- (hivatalos intézkedés, rendelkezés, rendelet, törvény) érvényes

élete alkonyán (sz) (vál)

- idős korában

élete fogytáig (sz) (neutr)

- élete végéig, a legvégsőig, haláláig

élete virágjában (sz) (vál)

- alkotó ereje csúcán

életében elparentál <vkit> (sz) (vál)

- úgy beszél vkiről, mintha már meghalt volna

életet ad <vkinek> (sz) (vál)

- gyermeket szül

életét adja [áldozza] <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- kész meghalni vkiért v. vmiért (pl. ügyért)

életet önt <vkibe> (sz) (neutr)

- a) testileg láthatóan megerősít, felfrissít vkit;
- b) csüggedtségéből felráz, felbátorít vkit

életet ver <vkibe> (sz) (neutr)

- mély álmából nagy nehezen felkelt vkit v. öntudatlan állapotából magához térít vkit

élet-halál kérdése <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon fontos, sorsdöntő kérdés

élet-halál ura (sz) (neutr)

- a) joga van halálbüntetést is kiszabni;
- b) rendkívül nagy hatalma van

életjelt ad magáról (sz) (neutr)

- eltűnt v. rejtőzködő v. nehezen megközelíthető embertől jeladás, értesítés érkezik

életre hív (sz) (vál)

- (intézményt, szervezetet, társadalmi rendszert, törvényt) létrehoz, megteremt

életre lehel <vkit> (sz) (vál)

- melengető leheletével föléleszt vkit

életre-halálra (sz) (neutr)

- a) (harcban, párviadalban) az egyik fél haláláig;
- b) a legvégsőkéig

Életünket és vérünket (, de zabort nem)! (hm) (neutr)

- {áldozathozatal kifejezése (, amit a mondat zárójeles része viszonylagossá tehet)}

eleven [élő] halott (sz) (neutr)

- hosszabb ideje súlyosan beteg személy

eleven [fürge], mint a csík (sz) (neutr)

- nagyon eleven, élénk, mozgékony személy (főleg gyerek)

eleven kalendárium (sz) (nép)

- olyan személy, aki az ünnep- és névnapokat is emlékezetében tartja

eleven ördög (sz) (neutr)

- mozgékony, pajkos gyermek v. fiatal nő

eleven, mint a tűz (sz) (neutr)

- nagyon eleven, élénk, mozgékony személy (főleg gyerek)

Elevenen megnyúznak! (hm) (biz)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: nagyon elverlek!}

elfacsarodik <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- annyira elszomorodik, hogy csaknem sírni kezd

elfelhősödik [elhomályosodik] <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- (főleg vmely érzelemtől) hirtelen könnyes lesz a szeme

elfog a félsz <vkit> (sz) (neutr)

- megjíjed

elfog a harctéri idegesség <vkit> (sz) (biz)

- hirtelen nagyon ideges lesz, izgulni kezd

elfog a levegőben <vkit> (sz) (szleng)

- tetten érve elfog vkit

elfog az álmom <vkit> (sz) (neutr)

- elalszik

elfoglalja a trónt (sz) (neutr)

- uralkodni kezd

elfogy [kifogy] a szufla <vkiből> v. <vmiből> [kifogy a szuflából <vki> v. <vmi>] (sz) (biz)

- a) (személy) nem győzi tovább tudóvel, erővel a fáradságot;
- b) (dolog, jelenség) gyengül, összeomlik, hanyatlani kezd

elfogy <vki> v. <vmi,> mint a holdvilág (sz) (tréf)

- a) vki egyre soványabb lesz;
- b) vmiből egyre kevesebb lesz

elfogy <vkinek> a cérnája [nem bírja v. győzi cérnával] (sz) (biz)

- elveszti a türelmét

elfogy <vkinek> a nafta [a naftája] (sz) (szleng)

- nincs több ereje, elfárad

elfogy <vkinek> a türelme [kifogy a türelemből v. a türelméből] (sz) (neutr)

- nem bír tovább eltűrni, elnézni, elviselni vmit, és ingerültté válik, kitör belőle az indulat

elfogy a szusz <vkiből> (sz) (biz)

- nem győzi tovább tudóvel, erővel a fáradságot

elfogy, mint a gyertyaszál (sz) (tréf)

- teljesen lesoványodik

elfogyott [element] <vkinek> a sütnivalója (sz) (biz), (tréf)

- megbolondult, elment a józan esze

elfolyik a pénz <vkinek> a kezében [a keze között] (sz) (neutr)

- pazarol, nagyon hamar, szinte észrevétlenül elkölti az összes pénzt

elfordítja a fejét (sz) (neutr)

- a) nem akar észrevenni vkit v. vmit;
- b) nem akar köszönni vkinek

elföldeli [leereszti] az antennát (sz) (szleng), (tréf)

- vizez

elföldeli a hildát (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vazel

Elfújta a szél. (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy nyom nélkül elmúlt vmi, vminek még emléke sem maradt}

elfut [előnt] a pulykaméreg <vkit> (sz) (neutr)

- hirtelen haragos, dühös lesz

elfut [előnt] az epe <vkit> (sz) (neutr)

- hirtelen dühös, mérges lesz

elfutja [előnti] <vkinek> az arcát a pír (sz) (neutr)

- (főként szégyenében) hirtelen elvörösödik

elfutja [előnti] <vkinek> az arcát a vér (sz) (neutr)

- a) (szégyenében) elpirul;
- b) hirtelen mérges, dühös lesz

elfutja <vkinek> a szemét a könny (sz) (neutr)

- (főleg vmely érzelemtől) hirtelen könnyes lesz a szeme

elfutja <vkinek> az arcát a láng (sz) (vál)

- (vmilyen érzelem hatására) hirtelen teljesen elpirul

elgázolt [elütött] a fűnyíró <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon rövidre vágták vkinek a haját

elgázolt [elütött] a fűnyíró gép <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon rövidre vágták vkinek a haját

elhagy a szerencse [a szerencséje] <vkit> (sz) (neutr)

- adott időponttól kezdve többé nem szerencsés

elhagyja <vkinek> az ajkát <vmi> (sz) (neutr)

- (hang v. szó) elhangzik a szájából

elhagyja a sülyyedő hajót (sz) (neutr)

- veszély esetén gyáván, a többieket cserbenhagyva elmenekül

elhagyott a múzsája <vkit> (sz) (vál)

- elapadt vkinek a költői ihlete, kedve

elhájasodik <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- szellemileg nehézkessé válik, nem tud korszerűen gondolkodni

elhajítja az életét [elhajítja magától az életet] (sz) (vál)

- öngyilkos lesz

elhal <vkinek> az ajkán a szó (sz) (vál)

- (a döbbenettől v. ijedtében) hirtelen elhallgat

elhalász(ik) <vkinek> az orra elől <vmit> (sz) (neutr)

- vmely lehetőséget (pl. állást) elvesz, megkaparint vki elől

elhallgatnak a fegyverek (sz) (neutr)

- tűzszünet v. béke lesz

elharap <vmely> szót [elharapja <vmely> szó végét] (sz) (neutr)

- vmely szó végét nem mondja ki tisztán

elhegedüli <vkinek> a nótáját (sz) (neutr)

- alaposan elver vkit

elhelyezi aknáit <vki> (sz) (neutr)

- ellen alattomos csapdát készít vkinek

elhinti <vminek> a magvát [a magvait] (sz) (vál)

- széles körben megteremti azt a lehetőséget, amelyből vmely érzelem, mozgalom, közös tevékenység kialakulhat

elhomályosodik [elfeketedik] a világ <vki> (sz) (neutr)

- előtt megszédül, elsötétül a látása

elhordja [(el)viszi] az irháját (sz) (gúny)

- eloldalog, megfutamodik

elhull <vkinek> a pártája (sz) (rég)

- (lány) elveszti a szüzességét

elhullatta [elhányta] már a csikófogát (sz) (ritk), (gúny)

- nem éppen fiatal már, megöregedett

elhúz [elmegy] a mezőnytől (sz) (neutr)

- (sportoló versenyben) hirtelen jelentős előnyt szerez

elhúz [nyújt] <vmit,> mint a rétestésztát (sz) (neutr)

- a) nagyon hosszan, körülményesen mond el vmit;
- b) a kelletnél tovább nyújtja, húzza a nótát

elhúz melegebb éghajlatra (sz) (biz)

- eltűnik, elkotródik (főleg távozásra való dühös felszólításként: Húzz(on) el melegebb éghajlatra!)

elhúz melegebb égtáj(ak)ra (sz) (biz)

- eltűnik, elkotródik (főleg távozásra való dühös felszólításként: Húzz(on) el melegebb égtáj(ak)ra!)

elhúzatja <vkinek> a nótáját (sz) (neutr)

- alaposan megveret vkit

elhúzódik <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- (vmely érzelem, indulat hatása alatt) nemtetszése, megvetése jeléül önkéntelenül elhúzza, félrehúzza a száját

elhúzza [elrántja] <vkinek> a nótáját (sz) (neutr)

- alaposan elver vkit

elhúzza a bélést (sz) (szleng), (tréf)

- elmegy vhonnan

elhúzza a belét (sz) (szleng), (durva)

- elmegy, elfut, elmenekül

elhúzza a csíkot (sz) (szleng)

- sietve távozik, elmenekül

elhúzza a mézesmadzagot <vkinek> a szája előtt [(ritk) mézesmadzagot húz <vkinek> a száján (végig)] (sz) (neutr)

- (kecsegtető kilátással v. határozatlan ígéretekkel) hiteget vkit

elhúzza a száját (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- (vmely érzelem, indulat hatása alatt) nemtetszése, megvetése jeléül önkéntelenül elhúzza, félrehúzza a száját

elhúzza a szennyest (sz) (szleng), (tréf)

- elmegy vhonnan

elhülyüli az időt (sz) (szleng)

- piszmog, vacakol

éli az életét (sz) (neutr)

- saját elképzelései szerint, önállóan, függetlenül él

éli világát (sz) (neutr)

- gondtalanul, vígan él, élvezi az élet örömeit

elillan [elpárolog v. eltűnik], mint a kámfor [kámforrá válik v. kámfort játszik] (sz) (neutr)

- (személy) hirtelen, nyomtalanul eltávozik, eltűnik

elindítja a lavinát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- rendszerint apró, jelentéktelennek tűnő esemény v. cselekedet beláthatatlan, katasztrofális következményekkel járó folyamatot eredményez

elindul a nagyvilágba (sz) (neutr)

- maga sem tudja, hova akar menni

elismerés övez <vkit> (<vhol>) (sz) (neutr)

- (vmely közösségben) tisztelnek, becsülnek vkit, teljesítményét elismerik

elismeréssel adózik <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- elismerését, tiszteletét fejezi ki vki v. vmi iránt

elismerést arat [vív ki] (<vhol> <vmivel>) <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely közösségben) tetszést vált ki vki v. vmi

elissza az agyát (sz) (biz)

- a) teljesen lerészegedik;
- b) iszákosság miatt elbutul

elissza az eszét (sz) (biz)

- a) teljesen lerészegedik;
- b) iszákosság miatt elbutul

Élj(etek) [éljen] boldogul [boldogan]! (hm) (neutr)

- {búcsúzó köszönés, jókívánság kifejezése}

eljár [elhalad] az idő <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- fölött a) (személy) megöregszik;
- b) (tárgy) régi már, avított, kopott

eljár <vkinek> a pofája (sz) (durva)

- véletlenül kifecseg vmit

eljár <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- a) titkot kifecseg;
- b) meggondolatlanul, a kelleténél őszintébben nyilatkozik

eljárnak az évek <vki> (sz) (neutr)

- felett öregszik

eljátszik <vmilyen> trükköt (sz) (biz)

- vmilyen cselt, ravasz fogást alkalmaz

eljátszik egy [a] gondolattal (sz) (neutr)

- vmilyen számára kedves dologra gondol, tervezget vmit

eljátszotta kisdéd játékait (sz) (gúny)

- bizonyos ideig vmely kifogásolható tevékenységet folytatott, de kénytelen volt abbahagyni, mert felismerték v. leleplezték hitványságát

eljátssza a becsületét (sz) (neutr)

- becstelen tettekkel elveszíti a belé helyezett bizalmat

eljátssza az életét (sz) (neutr)

- nem ragad meg vmely kedvező alkalmat, és ezzel (egész életére) szerencsétlenné teszi magát

eljön [itt van (már)] a Kánaán (sz) (vál)

- megvalósulnak a legszebb álmok

eljön <vkinek> v. <vminek> az ideje (sz) (neutr)

- a) vki nagy lehetőséghez jut, amikor kifejtheti képességeit, tehetségének megfelelően érvényesülhet;

- b) (nő) hamarosan szülni fog;
- c) vmi bekövetkezik, elérkezik, megtörténik, időszerű

eljön <vminek> a sora (sz) (neutr)

- vmely esemény bekövetkezik

eljön a kaszás <vkiért> (sz) (neutr)

- meghal az illető

eljut <vkinek> az agyáig <vmi> (sz) (neutr)

- megért, felfog vmit

elkap [elragad] a ló <vkit> [elszalad a ló <vkivel>] (sz) (nép)

- elbizakodottá, gőgössé válik

elkap [magával sodor v. ragad] az ár <vkit> (sz) (neutr)

- helytelennek tartott mozgalomba, tevékenységbe sodródik bele

elkap a gépszj <vkit> (sz) (biz)

- a) (ritk) akarata ellenére belesodródik vmilyen nem tiszta, törvénybe ütköző ügybe;
- b) jelentéktelen sikertől v. lehetőségtől megszedül és elbízta magát;
- c) elragadja az indulat;
- d) egyik baj a másik után ér vkit; e) túl sokat dolgozik, nem tudja abbahagyni a munkát

elkap a harci láz <vkit> (sz) (neutr)

- fellelkesedik, izgalomba jön

elkap a szapora <vkit> (biz) [rájön a szapora <vkire>] (sz) (neutr)

- vkinek hasmenése van

elkap egy fordulóra <vkit> (sz) (szleng)

- a) leszid vkit;
- b) közösül vkivel

elkapja <vkinek> a gallérját (sz) (neutr)

- elfog vkit (bűnözőt, csintalan gyereket) és nem engedi távozni

elkapja <vkinek> a grabancát (sz) (biz)

- a) kérdőre von, leszid vkit;
- b) megver vkit

elkapja <vkinek> a tökét (sz) (durva)

- megtorol vkin vmit

elkerüli <vkinek> a figyelmét <vmi> (sz) (neutr)

- nem vesz észre vmit

elkerüli az álom <vkinek> a szemét (sz) (neutr)

- nem tud aludni (, mert vmi erősen foglalkoztatja)

elkészül a végsőre (sz) (vál)

- felkészül a halálra is

elkészül az erejével (sz) (biz)

- elfárad, kimerül

elkomorodik [elsötétedik] <vkinek> a tekintete (sz) (neutr)

- kedvetlen, haragos, visszafojtott indulatot tükröző arckifejezést ölt

elköltené a Dárius kincset is [nem elég <vkinek> a Dárius kincse sem] (sz) (vál)

- nagyon sok pénzt költ

elkölti a gatyáját is (sz) (biz)

- (ki)költekezik

elköltözik [eltávozik] az örök vadászmezőkre (sz) (szépítő)

- meghal

elköltözik Ábrahám kebelébe (sz) (rég), (vál)

- meghal

elköltözik az árnyékvilágból [itt hagyja az árnyékvilágot] (sz) (tréf)

- meghal

elköltözik az élők sorából (sz) (vál)

- meghal

elköti a borjút (sz) (szleng), (tréf)

- hány

elküld a bánatba <vkit> (sz) (szleng)

- elküld, elutasít vkit vhonnan

elküld a búsba <vkit> (sz) (szleng)

- a) durván elküld, elzavar vkit;
- b) durván elutasít vkit

elküld a fenébe <vkit> (sz) (biz)

- elküld, elutasít vkit

elküld a francba <vkit> (sz) (durva)

- a) elküld vkit vhonnan;
- b) elutasít vkit

elküld a pitlibe <vkit> (sz) (biz), (szépítő)

- elküld, elutasít vkit

elküld a pokolba <vkit> (sz) (neutr)

- udvariatlanul elküld, elutasít vkit (, mert nagyon terhére van neki)

elküld a túróba <vkit> (sz) (szleng), (durva)

- a) elküld vkit vhonnan;

- b) elutasít vkit

elküld az anyjába <vkit> (sz) (szleng), (durva)

- a) elküld vkit vhonnan;
- b) elutasít, visszautasít vkit;
- c) megsért, sérteget vkit

elküld az örök vadászmezőkre <vkit> (sz) (szépítő)

- megöl vkit

elküld melegebb éghajlatra [éghajlat alá] <vkit> [melegebb éghajlatra v. éghajlat alá küld <vkit>] (sz) (biz)

- káromkodva és durván elküld, leszid vkit

elküld melegebb égtáj(ak)ra <vkit> [melegebb égtáj(ak)ra küld <vkit>] (sz) (biz)

- káromkodva és durván elküld, leszid vkit

elküld túróért <vkit> (sz) (szleng), (durva)

- becsap, rászed vkit

elküldi a selyemzsinórt <vkinek> (sz) (vái)

- a) felszólít vkit az öngyilkosságra;
- b) felszólít vkit a lemondásra, a visszavonulásra

ellátja [elintézi] <vkinek> a baját (sz) (neutr)

- megver, megszid vkit

ellene szól [mond] <vminek> <vmi> (sz) (neutr)

- (helyzet, tény) ellentmond vminek, cáfolni látszik vmit

ellene van <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- ellenkezik vkivel v. ellenez vmit

ellenére van a dolog (sz) (neutr)

- nem tetszik vkinek vmi, nem helyesli {vkinek}

ellenkező előjellel (sz) (neutr)

- éppen fordítva, ellentétes formában

ellenkező esetben (sz) (neutr)

- ha nem így v. úgy történe

ellentámadásba megy át (sz) (neutr)

- (vitában) új érveket felsorakoztatva támadó jelleggel visszavág

ellesi <vminek> a kunsztját (sz) (biz)

- (tudást, ismeretet) elsajátít, megtanul

ellopja <vkinek> a szívét (sz) (vái)

- (vágyának teljesüléseként) eléri, hogy vki beleszeressen

ellopja <vkinek> az álmát (sz) (neutr)

- (kudarcc, rossz hír stb.) nyugtalan éjszaká(ka)t okoz vkinek

ellövi [ellövíldözi v. elpufogatja] a puskaporát (sz) (neutr)

- minden érvét elmondja

ellövi a patront (sz) (szleng)

- szexuálisan kielégül

elmarad [lemarad] egy brosúrával (sz) (biz)

- (információ, ismeretek hiányában) nem tudja követni az eseményeket, a társalgást, a gondolatmenetet

elmarad a világtól (sz) (neutr)

- nem fejlődik, nem halad előre (az ismeretekben)

Elmegy [leesne v. el ne vesszen v. legyen meg] a Péterkéje [péterkéje]! (hm) (nép)

- {akkor mondják figyelmeztetésként, ha terhes nő v. ritkábban másvalaki nagyon megkíván vmit (és nem akarják, hogy emiatt baja történjék)}

elmegy <vkinek> a kanala <vmitől> (sz) (szleng)

- elmegy a kedve vmitől, nincs kedve vmihez

elmegy <vkinek> a kedve <vmitől> (sz) (neutr)

- már nem akar tovább csinálni vmit

elmegy <vkinek> a Péterkéje [péterkéje] <vmitől> (sz) (szleng)

- elmegy a kedve vmitől, elveszti a lelkesedését

elmegy <vkinek> az [a józan] esze (sz) (neutr)

- elveszti józan ítélőképességét

elmegy <vkinek> az étvágya <vmitől> (sz) (neutr)

- megun vmit, megundorodik vmitől

elmegy a hajó (sz) (szleng)

- a) vége van vkinek v. vminek;
- b) kielégül, ejakulál

elmegy a végső határig (sz) (neutr)

- a) (engedékenységben, szívességben) megtesz minden tőle telhetőt;
- b) (viselkedésében, cselekedeteiben) a lehetőség, az illendőség v. az illetékesség végső fokáig szélsőséges, túlzó

elmegy a végsőkig (sz) (neutr)

- a) (engedékenységben, szívességben) megtesz minden tőle telhetőt, lehetségest;
- b) (viselkedésében, cselekedeteiben) a lehetőség, az illendőség v. az illetékesség végső fokáig szélsőséges, túlzó

elmegy az útból (sz) (neutr)

- szabaddá teszi más számára a mozgást v. cselekvést

elmegy egy fordulóra <vkivel> (sz) (szleng)

- közösen vkivel

elmegy síelni (sz) (szleng), (szépítő)

- vizelni megy

elmegy szerencsét próbálni (sz) (neutr)

- bizonytalan kimenetelű vállalkozásba azzal a reménnyel fog bele, hogy kedvező eredményt ér el

elmegy vakondokországba (sz) (nép), (tréf)

- meghal és eltemetik

elmenne a munka temetésére (sz) (biz)

- munkakerülő, naplopó

elmenne a világ végére [végéig] is <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- mindent megtenne vkiért v. vmiért

Elment (Kukutyinba) zabot hegyezni. (hm) (biz), (tréf)

- {kitérő válasz arra a kérdésre, hogy hova ment vki}

elment <vkinek> a jó dolga (sz) (biz)

- értelmetlenül tesz vmit

elment <vkinek> a természete (sz) (nép), (szépítő)

- magömlése volt

Elment a hajó. [Ez a hajó már elment.] (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése: ezt a lehetőséget már elszalasztottuk, nincs mit tenni}

Elment a jó dolgod? (hm) (neutr)

- {megrovás kifejezése értelmetlen magatartás láttán: nem tudod, mit csinálsz?!}

Elment a vonat. (hm) (biz)

- {kudarcc, sikertelenség jelzése: lemaradtunk vmiről, elmulasztottunk vmit, nem sikerült a dolog}

Elment az [a józan] esze(d)? (hm) (neutr)

- {értetlenkedés, megdöbbenés, felháborodás kifejezése: hogy tehetett v. tehetnél ilyet?}

Elment jeget aszalni. (hm) (nép), (tréf)

- {kitérő válasz kifejezése: nem lehet tudni, hova ment, mit csinál}

Elment Kukutyinba zabot hegyezni. (hm) (biz), (tréf)

- {kitérő válaszként arra a kérdésre, hogy hova ment vki}

elmentek (hazulról [otthonról]), de még nem jöttek vissza (sz) (biz), (szépítő)

- a) úgy viselkedik, mintha nem volna épeszű, normális;
- b) figyelmen (kedik), elméláz {vkinek}

elmentek hazuról (sz) (biz), (szépítő)

- a) úgy viselkedik, mintha nem volna épeszű, normális;
- b) figyelmetlen(kedik), elméláz {vkinek}

elmentek otthonról (biz), (sz) (szépítő)

- a) úgy viselkedik, mintha nem volna épeszű, normális;
- b) figyelmetlen(kedik), elméláz {vkinek}

elmerül <vkinek> a szennyesében [kiteregeti <vkinek> a szennyesét (<vki> előtt) v. kiteregeti a szennyest v. mások szennyesében turkál v. turkál <vkinek> a szennyesében] (sz) (biz), (pej)

- (kárörvendve, hosszasan részletezve) mindenkinek elmondja vki életének (nem nyilvánosság elé való) ellenszenves mozzanatait, erkölcsi botlásait, hibáit

elmerül a fertőben (sz) (neutr)

- erkölcsileg teljesen elzüllick

Elmész [elmehet(sz)] a (búbánatos) francba! (hm) (durva)

- {elutasítás kifejezése}

elmozdul a holtpontról <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) kijut a válságos, bizonytalan helyzetből, legyőzi az előrehaladás akadályait

Elmúlik [elfelejtet], mire menyasszony leszel! (hm) (neutr)

- {mondják vigasztalásul a síró kislánynak}

Elmúlik [elfelejtet], mire vőlegény leszel! (hm) (neutr)

- {mondják vigasztalásul a síró kislánynak, ha megüti v. felsebzi magát}

elmúlt [eltűnt] <vmi,> mint a tavalyi hó (sz) (neutr)

- nyomtalanul elmúlt, eltűnt vmi

elnehezedik <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- a) álmos lesz;
- b) (fáradtságtól, italtól v. gondtól) bódult lesz

elnehezedik <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- aggodalom, szorongás, szomorúság fog el vkit

elnéz <vkinek> a feje fölött (sz) (neutr)

- a) gőgösen úgy tesz, mintha az illető nem volna ott, nem akarja észrevenni;
- b) lenéz, lebecsül vkit

Élni és élni hagyni. (hm) (neutr)

- {engedékenység kifejezése: mindenki csinálja azt v. úgy, ami v. ahogy neki tetszik}

elnyel a sír szája <vkit> (sz) (vál)

- meghal

elnyelt a föld <vkit> (sz) (neutr)

- nyomtalanul eltűnt

elnyeri [elviszi] a pálmát (sz) (vái)

- övé az elsőség, a dicsőség, a legjobb eredményt éri el vmely cselekvésben v. vmely versenyen

elnyeri <vkinek> a kezét (sz) (vái)

- megkap, elvesz vkit feleségül

elnyeri <vkinek> a szívét (sz) (vái)

- (vágyának teljesüléseként) eléri, hogy vki beleszeressen (és esetleg házasságot is kössön vele)

elnyeri a babérkoszorút (sz) (vái)

- győz, diadalmaskodik

elnyom a buzgóság <vkit> (sz) (tréf)

- (rendszerint az alvás megszokott idején kívül) elszundikál, elalszik

elnyom az álom <vkit> (sz) (neutr)

- elalszik

eloltották <vkinek> a gyertyáját (sz) (nép)

- megöltek vkit

elozlik <vmi,> mint a buborék (sz) (neutr)

- hirtelen, nyomtalanul eltűnik vmi

élő [eleven] lexikon (sz) (neutr)

- olyan ember, aki az ismeretek minden területén sok adatot tud

élő [eleven] tilalomfa (sz) (vái), (pej)

- a tiltás jelképévé vált erkölcsös személy

Elő [ki] a farbával! (hm) (biz)

- {felszólítás színvallásra: tessék nyilatkozni, halljuk a döntő érvet, a lényegét!}

Előbb járjon az eszed, azután a nyelved! (hm) (nép)

- {figyelmeztetés megfontoltságra: jól gondold meg, mit beszélsz v. mit cselekszel!}

Előbb kimozdul sarkából [sarkaiból] a föld (, mintsem [minthogy] ...) (hm) (gúny)

- {bizonytalankodás, lemondás kifejezése: a nagyon messzi, bizonytalan jövőben v. sohanapján valósul meg a szóban forgó dolog}

előbb vagy utóbb (sz) (neutr)

- valamikor mindenképpen

előbújik [kibújik v. kijön] a csigaházából (sz) (neutr)

- zárkózottságából felenged, közlékenyebb lesz

Előfordul [megesik v. megtörténik] (ilyesmi) a legjobb családban is. (hm) (biz)

- {nyugtatás, biztatás kifejezése: mindenkivel előfordul, s ezért nem is olyan nagy szegyen}

előjön [előhozakodik] az aduval [kijátssza v. kivágja az aduját] (sz) (neutr)

- (vitában, versengésben) kimondja a döntő érvet

előjön [kijön] a farbával (sz) (biz)

- a) nyíltan megmondja, mit akar;
- b) döntő érvét előadja

előjön a nagyágúval (sz) (biz)

- (vitában) előhossa a legerősebb, legnyomósabb érvét

előkészíti a talajt (<vkinek> <vmire>) (sz) (neutr)

- fogékonyra tesz vkit vmire

elől állt, (a)mikor az észet osztogatták (sz) (neutr)

- eszes, okos ember

elől deszka, hátul lécs (sz) (szleng), (tréf)

- lapos, sovány nő (, akin nincs semmi fognivaló)

Elöl kopasz: okos kopasz; hátul kopasz: bolond kopasz; felül kopasz: koros kopasz. (km) (rég), (tréf)

- {az okos ember elől, az oktan hátul kezd kopaszodni, akinek pedig a feje tetején kezd hullani a haja, az már nem fiatal ember}

Elöl tűz, hátul víz. [Elöl víz, hátul tűz.] (hm) (nép)

- {veszély kifejezése: mindenfelől veszély fenyeget}

elől vőlegény, hátul menyasszony (sz) (biz), (tréf)

- homoszexuális személy

előnt a görögtűz <vkit> (sz) (szleng)

- nagyon boldog, örül

előnt a mérreg <vkit> (sz) (neutr)

- hirtelen mérges, dühös lesz

előnt a vörös köd <vkit> [előnti a vörös köd <vkinek> az agyát] (sz) (biz)

- dühös, indulatos lesz

előnti <vkinek> az agyát a vér [(szleng), (durva) a húgy v. a szar] (sz) (biz)

- dühös, indulatos lesz

előnyére válik <vmi> (sz) (neutr)

- kedvező, előnyös vki számára vmi {vkinek}

előre iszik a medve bőrére (sz) (neutr)

- még el nem ért eredménynek, sikernek örül

előreveti az árnyékát <vmi> (sz) (neutr)

- (általában vmely kellemetlen, nemkívánatos eseménynek) mutatkoznak az előjelei, bekövetkeztét sejtteni lehet

először és utoljára (sz) (neutr)

- csak egyetlen egyszer, soha többé nem (tesz v. mond vmit)

Először, másodszer, (senki többet) harmadszor! (hm) (neutr)

- a) {árverésen használt kifejezés, amellyel a győztes licitálónak adják az adott kikiáltási tárgyat};
- b) (tréf) {figyelmeztetés kifejezése: ez az utolsó pillanat, lehetőség vminek a megtételére v. (különösen a vita során) az esetleges hozzászólásra}

előtérbe állít [helyez] <vki> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a közfigyelmet ráirányítja vkire v. vmire

előtérbe kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a figyelem ráirányul vkire v. vmire

előtérbe lép [nyomul] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) fontos szerepet vállal;
- b) (dolog) fontossá válik

előtör az állat <vkiből> (sz) (neutr)

- előbújik a kíméletlenség, a gorombaság, a durvaság vkiből

előveszi a jobbik eszét (sz) (neutr)

- belátja tévedését, hibáját és helyesen kezd gondolkodni

elpártol a szerencse <vkitől> (sz) (neutr)

- adott időponttól kezdve többé nem szerencsés

elpattan egy húr <vkiben> (sz) (neutr)

- nagy szomorúság, bánat ér vkit (vmely kellemes dolog, pl. szerelmi kapcsolat befejeztével)

elpihen az Úrban (sz) (vál)

- meghal

elpukkan [kípukkad v. szétpattan v. szétpukkan] <vmi,> mint a szappanbuborék (sz) (neutr)

- a) (nagyra törő terv, elképzelés) eredmény, hatás nélkül semmivé lesz;
- b) (kijelentés, szónoki fordulat) hatás nélkül hangzik el

elpuskázza az életét (sz) (neutr)

- elrontja az életét, boldogtalanná válik

elragad [elvisz] a halál <vkit> (sz) (vál)

- meghal

élre kerül (sz) (neutr)

- (versenyben) a többieket megelőzve első lesz

elrejt a sorok közé <vmit> (sz) (neutr)

- nem ír meg nyíltan vmit, csak az írásmű többi részével sejteti

elrontja <vkinek> a szája ízét (<vmitől>) (sz) (neutr)

- annyira megbánt vkit, hogy elmegy az illető kedve (vmitől)

elrontja <vminek> a csattanóját (sz) (neutr)

- a legrosszabb pillanatban ügyetlenül elveszi, tönkreteszi egy helyzet tréfás jellegét

elsárgul az irigységtől (sz) (neutr)

- olyan irigy, hogy az arcán is tükröződnek érzelmei

elsimulnak a hullámok (<vhol>) (sz) (neutr)

- megszűnik a veszekedés, megoldódik a nézeteltérés (vhol)

elsírja a baját (<vkinek>) (sz) (vál)

- elpanaszolja sérelmeit, bánatát (vkinek)

elsózza a levest (sz) (ritk)

- elrontja a dolgot

első az egyenlők között (sz) (vál)

- jogilag, elvileg egyenlő személyek között gyakorlatilag mégis elsőbbséget, vezető szerepet élvező személy

Első az igazság. (km) (neutr)

- {az igazság megtagadását semmi sem menti}

első blikkre (sz) (biz)

- azonnal, első látásra

első eresztésre (sz) (biz)

- első próbálkozásra

első hallásra (sz) (neutr)

- úgy, hogy csak egyszer hallotta (szöveget, dallamot megjegyez)

első kézből (sz) (neutr)

- a) közvetlenül a termelőtől v. az első tulajdonostól (beszerezve);
- b) az első forrásból

első látásra beleszeret <vkibe> v. <vmibe> (sz) (neutr)

- azonnal és ellenállhatatlanul beleszeret vkibe v. vmibe

első nekifutásra (sz) (neutr)

- azonnal, az első próbálkozásra

első pillanatra (sz) (neutr)

- a) az első, felületes benyomás alapján;
- b) első (meg)látásra

első ránézésre (sz) (neutr)

- felületes, futólagos megtekintés alapján

első számú közellenség (sz) (neutr)

- a legfőbb ellenségnek, veszélynek tekintett személy v. dolog (pl. betegség)

első vérig (sz) (rég)

- (párbajban) az első (vérző) sérülésig tartó küzdelem

elsőpör az útjából <vkit> (sz) (neutr)

- erőszakkal eltávolít vkit vhonnan, hogy szabadon tehessen vmit

elsötétedik [elsötétül] a világ <vki> (sz) (neutr)

- előtt megszedül, elsötétül a látása

elsötétedik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- kedvetlen, haragos, visszafojtott indulatot tükröző arckifejezést ölt

elsötétedik <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- kedvetlen, haragos, visszafojtott indulatot tükröző arckifejezést ölt

elsuhan, mint egy árnyék (sz) (neutr)

- gyorsan, nesztelenül elhalad

elsül <vkinek> a keze (sz) (szleng)

- (különösen sportban) váratlanul sikerül vkinek vmi (pl. egy jó ütés, dobás)

elsül <vkinek> a lába (sz) (neutr)

- labdarúgásban jó rúgás, góllövés váratlanul sikerül vkinek

elsüt egy poént (sz) (biz)

- (a helyzethez illő) frappáns, szellemes megjegyzést tesz

elsüt egy viccet (sz) (biz)

- elmond egy viccet

elsüti a nagyágyút (sz) (biz)

- (vitában) előhossa a legerősebb, legnyomósabb érvét (, amelytől sikert remél)

Elszabadult a pokol! (hm) (vál)

- a) {gonoszság kifejezése: a gonosz, kártékony erők szabadon garázdálkodnak, s az emberek nagy tömegei szenvednek miattuk};
- b) {annak jelzése, hogy vmely közösségben megbomlott a rend, és a rendbontók diktálnak}

elszabadult hajóágyú (sz) (pej)

- otrombán, szélsőségesen, minden ellenőrzés nélkül cselekvő (, másokra is veszélyt jelentő) személy

elszakad <vkinek> (az) élete fonala (sz) (vál)

- meghal

elszakít [megszakít] minden köteléket (<vkivel>) (sz) (neutr)

- megszüntet minden kapcsolatot (vkivel)

elszakítja a falatot [<vmilyen> falato(ka)t] a szájától (sz) (vál)

- étvágyát leküzdve (vmilyen) ennivalót megvon magától

elszalasztja az [a megfelelő] alkalmat (sz) (neutr)

- nem tudja kihasználni a lehetőséget

elszalasztja az aranyadarat (sz) (rég), (vál)

- nem használja ki a kedvező lehetőséget

elszáll [eltűnik] <vmi,> mint a füst (sz) (ritk)

- eltűnik, semmivé lesz vmi

elszáll <vkinek> a haragja (sz) (neutr)

- megszűnik a haragja, megenyhül

elszáll <vmi,> mint a harmat (sz) (ritk)

- vmi nyomtalanul eltűnik

elszállít. (hm) (szleng), (tréf)

- {tréfás vigasztalás kifejezése: nem baj!}

elszarta [(szépítő) eltolta] a kalapács nyelét (sz) (szleng), (durva)

- a) elvesztette a hitelét, a becsületét;
- b) hibázott, elrontott vmit

elszarta [(szépítő) eltolta] a kalapácsnyelet (sz) (szleng), (durva)

- a) elvesztette a hitelét, a becsületét;
- b) hibázott, elrontott vmit

elszívja a békepipát <vkivel> (sz) (tréf)

- kibékül, békét köt vkivel

elszólít az isten <vkit> (sz) (szépítő)

- meghal az illető

elszorul <vkinek> a hangja (sz) (neutr)

- (félelmében, izgalmában) hirtelen nem v. alig tud megszólalni

elszorul <vkinek> a melle (sz) (neutr)

- félelem fog el vkit, elszomorodik

elszorul <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- a) hirtelen félelem fog el vkit;
- b) hirtelen szomorú lesz

elszorul <vkinek> a torka (sz) (neutr)

- (félelmében, izgatottságában, meghatottságában, elérékenyülésében) hirtelen nem v. alig tud megszólalni

eltalálja <vkinek> v. <vminek> a gyengéjét (sz) (neutr)

- (véletlenül) eltalálja vkinek a hibáját, érzékeny v. sebezhető pontját

eltalálja a helyes utat (sz) (neutr)

- különböző eljárások közül megtalálja a legcélszerűbbet

eltalálja a kellő hangot (<vkivel> szemben) (sz) (neutr)

- olyan modorban beszél (vkivel), amely az adott helyzetben a leginkább megfelelő, célravezető

eltalálta szarva közt a tőgyét (sz) (nép), (tréf)

- alaposan tévedett

eltapsolja [elveri] a pénzt (sz) (neutr)

- rosszul gazdálkodik, pazarol, hiábavalóságokra költi a pénzt

eltátja a száját (sz) (neutr)

- maflán elbámul, elcsodálkozik

eltávozik [eltűnik] a balfenéken (sz) (biz), (gúny)

- megszegyenülve, észrevétlenül odébbáll, eloldalog

eltávozik az élők sorából (sz) (vál)

- meghal

élte szakad (sz) (rég)

- meghal {vkinek}

élte világa (sz) (vál)

- vkinek az élete {vkinek}

eltemeti a titkot (sz) (neutr)

- soha nem beszél róla

eltér [elkalandozik] a tárgytól (sz) (neutr)

- mondanivalójához nem tartozó dologról v. dolgokról kezd beszélni

eltérít a jó [helyes] útról <vkit> (sz) (neutr)

- odahat, hogy vki az eddigtől eltérően rossz, züllött magatartást vegyen föl

eltérít a tárgytól <vkit> (sz) (neutr)

- (beszéd közben) arra késztet vkit, hogy szakítsa meg gondolatmenetét, és másról kezdjen beszélni

eltéríti [eltereli v. elvonja] <vkinek> a figyelmét <vkiről> v. <vmiről> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- (szavaival, viselkedésével v. cselekvésével) arra késztet vkit, hogy másra figyeljen, mint amire addig figyelt

eltherül, mint a Nagyalföld (sz) (szleng), (tréf)

- a) elesik;

- b) leül, lefekszik és kényelmesen elhelyezkedik

eltesz az útból [az útjából] <vkit> (sz) (neutr)

- a) saját érvényesülése érdekében kíméletlenül elbánik vkivel, rendszerint elmozdítja állásából;
- b) megöl vkit, aki akadályozza célja elérésében

eltesz láb alól <vkit> (sz) (neutr)

- megöl v. más módon ártalmatlanná tesz vkit, hogy megszabaduljon tőle

eltesz szem elől <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vmely kellemetlen v. nehézséget támasztó személyt v. dolgot eltávolít v. távol tart vhonnan

elteszi magát holnapra (sz) (tréf)

- lefekszik aludni

elteszi magát másnapra (sz) (biz), (tréf)

- lefekszik aludni

eltévedt bárány (sz) (neutr)

- rossz útra tért, de még megmenthető személy

eltéveszti [elvéti] a lépést (sz) (neutr)

- helytelenül cselekszik

eltéveszti a házzszámot (sz) (biz)

- melléfog, téved, félreért vmit

eltolja a bringát (sz) (szleng)

- elmegy, eltávozik

eltompul <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- elbutul

eltökélt [feltett] szándék (sz) (neutr)

- szilárd elhatározás

eltörök a mécses (sz) (biz), (tréf)

- v. (gúny) (gyerek) elpityeredik, sírva fakad (gyakran helyzetmondatként is: Eltörött a mécses.)

eltöröl a föld színéről <vmit> (sz) (neutr)

- (épületet, várat, várost) teljesen megsemmisít, a földig rombol

eltűnik <vkinek> a kezén <vmi> (sz) (neutr)

- hűtlenül gazdálkodik vmivel

eltűnik a feledés homályában <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- lassanként teljesen elfelejtenek vkit v. vmit

eltűnik a horizontról <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (nyomtalanul) eltűnik vki v. vmi

eltűnik a mezőnyből (sz) (neutr)

- (sportoló) nagyon gyenge teljesítményt nyújt, a játékban szinte egyáltalán nem vesz részt

eltűnik a süllyesztőben (sz) (biz)

- nem szerepel többen a nyilvánosság előtt, a közéletben (, mert levitézlett, félreállították)

eltűnik a történelem süllyesztőjében <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- politikai figura v. eszme többé nem játszik történelmi fontosságú szerepet

eltűnik, mint Petőfi a ködben [a kukoricásban] (sz) (biz), (tréf)

- vki nyomtalanul eltűnik

eltűnik, mint szürke szamár a ködben (sz) (biz), (tréf)

- nyomtalanul eltűnik

elúszik <vkinek> a pénze (sz) (neutr)

- vagyon nélkül marad

elül a csatazaj (sz) (neutr)

- vita, veszekedés után béke, nyugalom lesz

elül a vihar (sz) (neutr)

- vita, veszekedés után béke, nyugalom lesz

elüt <vkinek> a kezéről <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) olyan személyt (pl. munkatársat, versenyzőt), akit másvalaki már-már szerződtenni vélt, hirtelen beavatkozással (csellel, ügyeskedéssel, pénzzel) vetélytársával szemben magának szerez meg;
- b) nőt v. férfit szerelmesétől, házastársától elcsábít;
- c) olyan dolgot, amelyet másvalaki már-már a saját tulajdonának vélt, hirtelen beavatkozással (csellel, ügyeskedéssel) magának szerez meg

elüti a kérdést (<vmivel>) (sz) (neutr)

- másra tereli a szót, mert nem akar felelni

elvágja <vkinek> v. <vminek> az útját (sz) (neutr)

- akadályoz vkit v. vmit

elválasztja [szétválasztja] az ocsút a búzától (sz) (neutr)

- értéktelen, használhatatlan dolgot elválaszt az értékestől, használhatótól

elválnak ágytól és asztaltól (sz) (neutr)

- házasságuk felbomlik, nem éneke tovább együtt

elválnak az útjaik (sz) (neutr)

- az élet folyamán külön v. távol kerülnek egymástól

elvan, mint a befőtt (sz) (szleng)

- nem csinál semmit, nyugalomban van, éppen csak létezik

elvarratlan szál (sz) (vái)

- vmely cselekvés, történés, kapcsolat befejezetlen volta

elvarrja a szálakat (sz) (vái)

- vmely tevékenységet, kapcsolatot úgy fejez be, hogy nem marad utána semmi függőben, bizonytalanságban

elvégi a dolgát (sz) (biz), (szépítő)

- széketet ürít, ill. vizek

elver a háztól <vkit> (sz) (neutr)

- elüldöz, elkerget vkit otthonról

elveri <vkinek> a fenekét (sz) (neutr)

- (főleg gyereket) elver

elveri <vkinek> a seggét (sz) (durva)

- (különösen gyereket) megver, elver

elveri a port <vkin> (sz) (biz)

- a) nagyon megver vkit;
- b) (megérdemelten) szigorú büntetésben, bírálóban részesít vkit

elveri az éhségét (sz) (neutr)

- csak éppen annyit eszik, hogy ne maradjon éhes, de nem lakik jól

elvesz(i)ti a játékot (sz) (neutr)

- merész, kockázatos vállalkozása nem sikerül

elvesz(i)ti a játszmat (sz) (neutr)

- merész, kockázatos vállalkozása nem sikerül

elvesz(i)ti a mértéket (sz) (neutr)

- cselekedeteiben, magatartásában erősen túloz

elveszett ember (sz) (neutr)

- a) olyan ember, akire pusztulás, halál vár;
- b) erkölcsi züllésnek indult ember

elveszi <vkinek> a kenyerét (sz) (neutr)

- egészen v. részben megfoszt vkit a megélhetést biztosító kereseti lehetőségtől

elveszi <vkinek> a szája ízét (<vmitől>) (sz) (neutr)

- annyira megbánt vkit, hogy elmegy az illető kedve (vmitől)

elveszi <vkinek> az ártatlanságát (sz) (vái)

- elveszi vkinek a szüzességét

elveszi <vkinek> az életét (sz) (vái)

- megöl v. kivégez vkit

elveszi <vkinek> az eszét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek hatására elveszti józan ítélőképességét

elveszi <vkinek> az isten <vkijét> (sz) (vál)

- vkinek meghal vkije

elveszi <vminek> az élet (sz) (neutr)

- vmely megnyilatkozás sértő, támadó jellegét csökkenti v. meg is szünteti

Elveszít egy csatát, de megnyeri a háborút. (km) (neutr)

- {átmeneti sikertelenség után végül mégis sikeres lesz, győzelmet arat}

elveszíti a bátorságát (sz) (neutr)

- elbátortalanodik, megijed

elveszti a béketűrését [kifogy a béketűrésből] (sz) (neutr)

- annyira dühös lesz, hogy nem tudja magát fékezni

elveszti a beszélgetés fonalát (sz) (neutr)

- figyelmének lankadása v. egyéb zavaró körülmény miatt nem tudja a saját v. a beszélő gondolatmenetét folytatni

elveszti a fejét (sz) (neutr)

- megzavarodik, elveszti ítélőképességét v. önuralmát

elveszti a fogadást (sz) (neutr)

- a fogadásban a másik félnek lesz igaza (s ezért a fogadásban vállalt kötelezettségét teljesítenie kell)

elveszti a fonalat (sz) (neutr)

- (vmely zavaró körülmény miatt) kiesik a beszéd, a téma gondolatmenetéből, elfelejti, hogy mit akart mondani

elveszti a gatyáját (sz) (neutr)

- (szerencsejátékban) sok pénzt veszít

elveszti a hallását (sz) (neutr)

- a) megsüketül;
- b) zenei hallása megromlik

elveszti a hangját (sz) (neutr)

- a) bereked, nem tud hangosan beszélni;
- b) nem tud többé művészién énekelni

elveszti a hidegvérét (sz) (neutr)

- hirtelen ideges, dühös lesz

elveszti a hitelét (sz) (neutr)

- a) vkinek nem hisznek többé, nem tekintik többé hitelesnek;

- b) vmit nem tekintenek többé hitelesnek, valódinak, érvényesnek

elveszti a kenyerét (sz) (neutr)

- elveszti állását, kereseti lehetőségét

elveszti a látását (sz) (neutr)

- megvakul

elveszti a szeme világát (sz) (vál)

- a) megvakul;
- b) erős fénytől egy ideig káprázik a szeme

elveszti a szívét (sz) (vál)

- *a) beleszeret vkibe;
- b) (ritk) megijed, megrémül

elveszti a talajt a lába alól (sz) (neutr)

- a) megszédül, elesik;
- b) elveszti megélhetését, anyagilag tönkremegy;
- c) magatartása, állásfoglalása ingadozóvá, bizonytalanává válik

elveszti az [a józan] eszét (sz) (neutr)

- a) megbolondol, megőrül;
- b) elveszti józan ítélőképességét, dühös lesz

elveszti az ártatlanságát (sz) (vál)

- elveszti a szüzességét

elveti <vminek> a gondját (sz) (neutr)

- vmely teendőt gyorsan elvégez, elintézi, hogy ne kelljen vele foglalkoznia a jövőben

elveti a kockát (sz) (neutr)

- döntő lépésre szánja el magát

élvezi az életet (sz) (neutr)

- úgy él, hogy az élet minden percét kellemessé téve élvezi

elvisz a Szent Mihály lova <vkit> [kivisznek a Szent Mihály lován <vkit>] (sz) (nép)

- meghal, kiviszik a temetőbe és eltemetik

Elvisz a vasorrú bába! (hm) (tréf)

- {tréfás fenyegetés rosszalkodó gyerekeknek}

elvisz az ördög <vkit> (sz) (neutr)

- a) elmegy, eltávozik;
- b) elpusztul, meghal

elviszi a balhét (sz) (szleng)

- felelősséget vállal vmiért, viseli vminek a kellemetlen, hátrányos következményeit

elvitte a cica <vkinek> a nyelvét (sz) (tréf)

- (főleg gyerek) nagyon hallgatag

Elvitte a cica a nyelvedet? (hm) (tréf)

- {gyerekek mondják biztatásként, ha az nem akar (társaságban) megszólalni}

Elvitte a kétszárnyú veréb. (hm) (réf), (tréf)

- {szomorkodás kifejezése: hol van már a jókedv?}

elzár a világtól <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) távol tart vkit a társas élettől és ennek eseményeitől;
- b) vmely területet v. népet kirekeszt a haladásból, megakadályoz a fejlődésben

elzárja [leereszti] a zsilipe(ke)t [<vminek> a zsilipjét v. zsilipjeit] (<vmi előtt>) (sz) (neutr)

- félbeszakítja v. meggátolja vminek a szabad érvényesülését, vminek a megnyilatkozását

elzárja az utat <vmi> (sz) (neutr)

- elől vminek a hatását, kifejlődését megakadályozza

elzsongítja <vkinek> az agyát (sz) (biz)

- elszédít, elámít vkit

ember a gáton [a talpán] (sz) (neutr)

- minden helyzetben helytálló ügyes, okos, bátor ember

ember ember hátán (sz) (neutr)

- zsúfoltan, egymás közelsége miatt alig elférve

Ember embernek farkasa. (km) (neutr)

- {az emberek ott ártnak egymásnak, ahol csak tudnak}

Ember legyen a talpán, aki ... (hm) (neutr)

- {vmilyen nehézség kifejezése: ügyesnek, tájékozottnak kell annak lennie, aki ...}

Ember tervez, isten végez. (km) (neutr)

- {az emberi szándékok megvalósítását néha előre nem látható körülmények lehetetlenné teszik v. megváltoztatják}

embere szavának (sz) (neutr)

- minden körülmények között megtartja ígérését

Embere válogatja. (hm) (neutr)

- {értékítélet kifejezése: nem minden emberről lehet ezt elmondani, attól függ, hogy ki az a személy, milyen ember, akinek tennie kell vmit}

emberemlékezet óta (sz) (neutr)

- nagyon régóta

Emberen [emberrel] esik (az) meg [szokott az megcsinálni v. megtörténni]. (hm) (nép)

- {annak mondják vigasztalásul, aki utólag szégyelli, hogy megártott neki az ital: nem kell szégyenkezni, mással is történt már hasonló eset}

emberére akad [talál] (<vkiben>) (sz) (neutr)

- olyan vkivel kerül szembe, aki legalább olyan ügyes, erős, mint ő v. aki bátran megmondja a véleményét

emberi számítás szerint (sz) (neutr)

- minden valószínűség szerint, valószínűleg

emberségre tanít <vkit> (sz) (nép)

- megszid vkit

emberszámba vesz <vkit> (sz) (neutr)

- egyenrangú félként kezel vkit

embert farag <vkiből> (sz) (neutr)

- (türelmes, kitartó munkával) megbecsült, jelentős, értékes személyt nevel vkiből

Embert szaván, ökröt szarván. (km) (nép)

- {a saját szavai, elszólásai árulják el az embert}

Emeld fel a fundusodat! (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás kifejezése: ne restellj felállni!}

emeletes marhaság(ot mond) (sz) (biz)

- nagyon nagy butaság(ot mond)

emeletes paraszt (sz) (biz), (tréf)

- lovas rendőr

emeli poharát <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- vkinek a tiszteletére, üdvözlésére, vminek a sikerére iszik

emelkedett hangulat (sz) (neutr)

- jókedv, vidámság

emelkedik <vkinek> a keble (sz) (vál)

- büszke érzés tölt el vkit

emelt fejvel [fővel] (sz) (neutr)

- igazsága tudatában, büszkén, öntudatosan, magasan feltartott fejvel

emelt hangon (sz) (neutr)

- az illetőnek a beszédére általában jellemzőnél erősebb, magasabb, bátrabb hangon

Emelték a tantusz árát. (hm) (szleng), (tréf)

- {nagyfokú butaság kifejezése}

Emlegetik a verebek. (hm) (nép), (tréf)

- {akkor mondják, ha csuklik vki}

emléket állít <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- méltó módon megemlékezik vkiről v. vmiről

emlékezetébe ró [vés] <vmit> (sz) (neutr)

- megjegyvez vmit

emlékezetében megőriz [tart] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- emlékszik vkire v. vmire, nem felejt el vkit v. vmit

említésre sem érdemes [méltó] <vmi> (sz) (neutr)

- annyira nem fontos vmi, hogy beszélni sem kell róla

Én ezt a rizsát nem veszem be [nem kajálom meg]! (hm) (szleng)

- {elutasítás kifejezése: nem hiszem!}

Én ezt másképp látom. (hm) (neutr)

- {véleménynyilvánítás kifejezése: nekem erről más a véleményem}

Én is a saját lábamon járok! (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése: ne lépj(en) a lábamra}

Én is voltam valaha szép asszonynak kocsisa. (km) (nép)

- {én is éltem valamikor vidám, szép időköt, nekem is voltak valaha sikereim a nőknél}

Én köptem. (hm) (ritk), (gúny)

- {dicsekvés kifejezése: létét, hatalmát, tekintélyét nekem köszönheti az illető}

Én se most jöttem Ceglédről a hat húszassal. (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: nem lehet ám engem olyan könnyen becsapni}

Én vagyok a hunyó! (hm) (biz)

- {tréfás mentegetődzés v. sajnálkozás kifejezése: elismerem, hogy én vagyok a hibás, bánom, amit tettem}

enged a (szép) szónak (sz) (neutr)

- enged a burkolt felszólításnak, meggyőzik az érvek

Engem hagyj(atok) ki a játékból! (hm) (biz)

- {óvatosságból történő elutasítás kifejezése: nem szeretnék részt venni vmely ravasz terv v. gyanús, kockázatos dolog végrehajtásában}

Engem sem a gólya hozott [költött]. (hm) (neutr)

- {öntudat kifejezése: én sem vagyok akárki, nekem is jár az (a megbecsülés), ami mászt megillet}

Ennek is éppen [pont] most kellett elromlania! (hm) (neutr)

- {bosszankodó kifejezés vmely gép, eszköz elromlása kapcsán: nagy baj, kár, hogy éppen most romlott el}

Ennek már harangoztak! (hm) (biz)

- {reménytelenség, lemondás kifejezése}

Ennek nem lesz jó vége! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: baj lesz ebből!}

Ennél nagyobb baj ne legyen soha! (hm) (neutr)

- {megnyugtató, vigasztalás kifejezése}

enni ad a gatyájának (sz) (szleng), (tréf)

- ijedtében a nadrágjába piszkít

enni lehet a padlóról (<vhol>) (sz) (neutr)

- nagyon nagy tisztaság, rend van vhol

Enyém a vár, tiéd a lekvár! (hm) (nép)

- {gyermekjátékhöz kapcsolódó, enyhén csúfolódó mondóka}

Enyhén szólva. (hm) (neutr)

- {szépités kifejezése: a legcsekélyebb túlzás nélkül is, ez a legkevesebb, amit mondani lehet vmiről}

Enyhén szólva. (hm) (neutr)

- {tapintatból a szakásosnál és jogosnál kevésbé nyersen kifejezett méltatlankodás, elítélés, megbélyegzés, elutasítás: hogy ne használjunk erősebb kifejezést}

ennyi meg ennyi (sz) (neutr)

- ismert, de nem részletezett, közelebről meg nem határozott mennyiségű (pénz, életkor stb.)

Ennyiben maradunk. (hm) (neutr)

- {megállapodás kifejezése: ebben megállapodunk, ehhez tartjuk magunkat}

Ennyire jutott(ál) [ment(él) v. vitte(d)]? (hm) (neutr)

- {tudakozódás kifejezése: ilyen magasra, ill. mélyre, ilyen megbecsült, ill. szánalmas helyzetbe került(él)?}

Ennyit se(m)! (hm) (neutr)

- {tagadás kifejezése: egyáltalán nem (bán, sajnál vmit), egyáltalán semmit (sem ér vmi)}

enyves <vkinek> a keze [<vkinek> enyves keze van] (sz) (biz), (tréf)

- lopni szokott, tolvaj természetű

ép bőrrel megússza [megúszta] a dolgot (sz) (neutr)

- veszélyes, nehéz helyzetből sértetlenül megmenekül(t)

Ép testben ép lélek. (km) (neutr)

- {az egészséges életmód a lelki életre is jó hatással van}

Ép testben épp, hogy él. (hm) (tréf)

- {betegség, rosszullét kifejezése: beteg, rosszul van, rossz a közérzete}

epébe mártja (a) tollát (sz) (neutr)

- keserű gúnnnyal ír vki v. vmi ellen

epeömlést kap (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz)

- dühös lesz (vki v. vmi miatt)

epés megjegyzés (sz) (neutr)

- rosszindulatú észrevétel

epét okád <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- keserű gúnnnyal támad vkire v. vmire

épp hogy meg nem szólal <vmi> (sz) (neutr)

- a) (főként festmény, fénykép, szobor) az eredetinek hű, szinte tökéletes mása;
- b) (alkotás) elragadóan szép, nagyon jól sikerült

Éppen az [ez] hiányozna! (hm) (biz), (gúny)

- {elégedetlenkedés, bosszankodás, méltatlankodás kifejezése: épp erre nem lenne szükség, nagy szemtelenség lenne ...}

éppen csak hogy él (sz) (neutr)

- tengődik, nyomorban él

Éppen jókedvemben találsz! (hm) (gúny)

- {bosszankodás, elégedetlenkedés kifejezése: éppen rossz a kedvem, ingerlékeny hangulatban vagyok!}

epret szed más(ok) kebelébe [kosarába] (sz) (rég)

- úgy viselkedik v. úgy cselekszik, hogy abból csak más(ok)nak van haszna

érdemes <vkinek> a kezére (sz) (vái)

- érdemes arra, hogy vki feleségül menjen hozzá

Eredj (az) utadra! (hm) (neutr)

- {elbocsátó, búcsúzó kifejezés}

Eredj a dolgodra! (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése: menj innen, nincs rád itt szükség!}

Eredj a pokolba [a pokol fenekére]! (hm) (neutr)

- {bosszús felszólítás távozásra: menj innen, tűnj el!}

Eredj a sóhivatalba! (hm) (biz), (tréf)

- {elutasítás kifejezése: ne bolondozz, ne akarj engem v. minket félrevezetni!}

Eredj(en) a francba! (hm) (durva)

- a) {felszólítás távozásra};
- b) {elutasítás kifejezése}

ereje teljében (lévő) (sz) (neutr)

- akkor, amikor a legerősebb

erején felül költekezik (sz) (neutr)

- több pénzt költ el, mint amennyivel rendelkezik

erejét öli <vmibe> (sz) (neutr)

- erejét (magának ártva) vmely haszontalan dologra fordítja

ereszd el a hajamat (főleg a Lesz még itt ereszd el a hajamat. Volt ott nagy ereszd el a hajamat. alakokban) (sz) (ritk)

- a) hangos (gyakran veszekedésé fajuló) mulatozás;
- b) haddelhadd, küzdelem

eresztékeiben [minden eresztékében] recseg-ropog <vmi> (sz) (neutr)

- (intézmény, rendszer) nagyon meggyengült, összeomlás előtt áll

eret vág <vkin> (sz) (neutr)

- a) (rég) gyógyítás végett felvágja vkinek az erét;
- b) (biz) (váratlanul) nagyobb pénzüsszeget csal ki vkitől, megszarol vkit

éretlen tacskó (sz) (biz)

- tapasztalatlan, kezdő személy

érett gyümölcsként hull <vkinek> az ölébe <vmi> (sz) (neutr)

- készen kap meg vmit, nem kell érte fáradoznia

érez <vmit,> mint (a) macska az esőt (sz) (nép)

- a szóban forgó dolgot homályosan sejt, érzi, de nem tudja biztosan

Érezd magad otthon! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése szívesen látott vendégnek: érezd magad kényelmesen, fesztelenül!}

Ergó, morgó, vigyorgó. (hm) (ritk), (tréf)

- {következtető megjegyzés bevezetéseként: tehát}

Erisz almája (sz) (vál)

- vmely vizsályt v. nézeteltérést kiváltó ok

erkölcsi halott (sz) (neutr)

- olyan ember, aki elvesztette minden becsületét, s akit ezért a társadalom megvet

erkölcsi hulla (sz) (neutr)

- olyan ember, aki elvesztette minden becsületét, s akit ezért a társadalom megvet

erkölcsi nulla (sz) (neutr)

- olyan ember, aki elvesztette minden becsületét, s akit ezért a társadalom megvet

erkölcsi tőke (sz) (neutr)

- eddigi magatartásával, teljesítményével megszerzett hírnév

erkölcstelen életet él (sz) (neutr)

- az adott társadalom erkölcsi normáinak nem megfelelő életet folytat

erőnek erejével (sz) (neutr)

- erőszakkal, erőszak árán is

erős <vmi,> mint a bőr (sz) (neutr)

- (általában textilanyag) nagyon erős, tartós

erős <vmi,> mint a méreg (sz) (neutr)

- nagyon erős, csípős ízű (étel, fűszer, főként paprika)

erős kézzel fog <vkit> (sz) (neutr)

- erősen fegyelmeztet vkit

erős, mint a [egy kis] vasék (sz) (nép)

- erős, egészséges, jól fejlett (gyermek)

erős, mint a bika (sz) (neutr)

- nagyon erős (ember)

erős, mint a bivaly (sz) (neutr)

- nagyon erős (ember)

erős, mint a marha (sz) (biz)

- nagyon erős ember

erős, mint a medve (sz) (rég)

- nagyon erős ember

erős, mint a vas (sz) (neutr)

- nagyon erős, ellenálló szervezetű ember

erős, mint az ökör (sz) (ritk)

- nagyon erős (ember)

erős, mint Toldi Miklós (unokája) (sz) (rég)

- nagyon erős ember

erőszakhoz folyamodik (sz) (neutr)

- erőszakkal vesz rá vkit vminek a teljesítésére

erőszakos halál (sz) (neutr)

- gyilkosság okozta halál

erőszakot alkalmaz (sz) (neutr)

- erőszakkal vesz rá vkit vminek a teljesítésére

erőszakot követ el <vkin> (sz) (neutr)

- megerőszköli vkit

erőszakot tesz (sz) (neutr)

- a) <vkin> v. <vmin:> akarata ellenére ráveszt vkit vmire v. túlságosan igénybe vesz vmit;
- b) magán: természetete, hajlama ellen való magatartást, cselekedetet kényszerít magára

erőszakot vesz igénybe (sz) (neutr)

- erőszakkal vesz rá vkit vminek a teljesítésére

erőt önt <vkibe> (sz) (neutr)

- a) csüggedtségéből felráz, felbátorít vkit;
- b) testileg láthatóan megerősít, felfrissít vkit

erőt vesz (sz) (neutr)

- a) <vkin> <vmi:> vkin vmi elhatalmasodik;
- b) magán: összeszedi akaraterejét, visszanyeri önuralmát;
- c) (ritk) <vmin:> megfékez, legyőz vmit

Erőt, egészséget! (hm) (neutr)

- a) {hivatalos köszöntési forma a katonaságnál};
- b) (tréf) {tréfás köszöntés: jó napot}

erőtelves nyelvcsapásokkal halad előre (sz) (durva), (tréf)

- törtet, hízelgéssel kiváltságokat szerez

erőtől duzzadó (sz) (neutr)

- látszik vkin, hogy igen erős, izmos

erre int, arra mutat (sz) (rég)

- kétszínű, álnok személy

Erre közelebb, arra hamarabb. (hm) (tréf)

- {távolság kifejezése: nagyjából egyforma hosszú mind a két út, amelyen eljuthatunk vhova}

Erre mondj kádenciát! (hm) (ritk)

- {biztatás kifejezése: na erre felelj vmi okosat, ha tudsz}

Erre nincs szó! (hm) (neutr)

- {erős felháborodás kifejezése}

Erre születni kell! (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: van, amit nem lehet szorgalommal sem megtanulni, hanem csakis veleszületett tehetség kérdése}

Erre vevő vagyok! (hm) (biz)

- {beleegyezés, egyetértés kifejezése: szívesen elfogadom, mert egyetérték velem, jónak tartom}

Erre volt utam. (hm) (neutr)

- {elintéznivaló, tennivaló kifejezése: éppen errefelé volt dolgom}

Erről ennyit! (hm) (biz)

- {leintés kifejezése: hagyjuk abba az adott témáról folyó beszélgetést, vitát}

Erről hallgat [nem szól] a fáma. (hm) (neutr)

- {hallgatás, titokzatosság kifejezése: erről nem tudni semmit}

Erről hallgat [nem szól] a krónika. (hm) (neutr)

- {hallgatás, titokzatosság kifejezése: erről nem mondtak, nem beszéltek semmit, nem tudni róla semmit}

Erről még sok szó fog esni (a malom [a torony] alatt). (hm) (neutr)

- {mely téma fontosságának jelzése: erről még sokat fognak beszélni}

Erről van szó! (hm) (neutr)

- {helyeslés, egyetértés, biztatás kifejezése}

Erszényemben vagyok. (hm) (rég)

- {tartozás miatti függő viszony kifejezése: függ tőlem az illető, mert tartozik nekem}

Ért <vkinek> a nyelvén (sz) (neutr)

- ismeri vkinek a gondolkodásmódját, szokásait és rendszerint tudja, hogyan lehet vele megegyezni

Ért a szóból (sz) (neutr)

- felfogja a hallott figyelmeztetés, célzás értelmét és aszerint cselekszik

Ért a szóhoz (sz) (neutr)

- jól tud beszélni, jó előadó v. szónok

Érte is meghalt a Krisztus (a keresztfán). (hm) (nép)

- {egyenlő bánásmód igényének kifejezése: őt is tekintetbe kell venni, őt is megilleti az, ami mást}

Értelmet ad [tulajdonít] <vminek> (sz) (neutr)

- ilyen v. olyan módon értelmez vmit {vmilyen}

Értelmet ad <vminek> <vmi> (sz) (neutr)

- indokoltá tesz vmilyen cselekedetet vmi

Értem, csak [de] fel nem foghatom. (hm) (neutr)

- {értelmetlen beszéd jellemzése: csak a szavakat értem, de a mondanivaló lényegét már nem}

Érti [ismeri v. tudja] a dörgést [tudja, mi a dörgés] (sz) (biz)

- jól tájékozott, ismeri a szokásokat, vminek az elintézési módját

Érti <vminek> a módját (sz) (neutr)

- tudja, hogyan kell vmit jól elintézni, megcsinálni

Érti a csíziót (sz) (biz)

- tájékozott, ravasz és ügyes ember, aki jól tudja, hogyan kell akár tisztességtelen módon hasznot, előnyt szerezni magának v. hozzáértéssel elintézni vmit

Érti a dolgát (sz) (neutr)

- nagyon jól csinálja azt, amivel éppen foglalkozik, szakember vmiben

Érti a tréfát (sz) (neutr)

- van humorérzéke, nem sértődékeny

érti a tréfát, de nem szereti (sz) (tréf)

- nem szereti, ha viccelődnek vele

Értsünk szót! (hm) (neutr)

- {kölcsonös megértésre v. megegyezésre való törekvés kifejezése: értsük meg egymást, egyezzünk meg!}

érzékeny [fájó] pont (sz) (neutr)

- a) olyan cselekedet, magatartás, tulajdonság, amelynek (v. ritkábban olyan személy, akinek) az emlegetése vkit kellemetlenül, fájdalmasan érint;
- b) vkinek a könnyen támadható, sebezhető tulajdonsága

érzékeny húr(oka)t penget (sz) (neutr)

- érzelmileg erős hatást gyakorol vkire

érzelmi szálak (sz) (vál)

- gyengéd, szerelmes érzés

Érzem a vizeletemen. (hm) (durva), (tréf)

- {megézés, sejtés kifejezése: az az érzésem, gyanúm, sejtésem}

Érzem benne a velőt. (hm) (szleng)

- {elégedettség, megelégedés kifejezése}

érezik <vkinek> a szája (sz) (nép)

- vkinek kellemetlen lehelete van

És [kész], passz! (hm) (biz)

- {türelmetlen leintés kifejezése: vége, elég, ne beszéljünk többet róla!}

És most essek hasra? (hm) (biz), (tréf)

- {lekicsinylés kifejezése: nincs ebben semmi meglepő, nagyszerű}

esetről esetre (sz) (neutr)

- minden egyes alkalommal, külön-külön

esik <vkinek> a szemében (sz) (neutr)

- csökken vkinek a megbecsülése vki előtt

Esik eső karikára. (hm) (nép)

- {sűrű, nagy cseppekben esik az eső, úgy, hogy a vízbe v. tócsákba hullva körök, kör alakú kis hullámok keletkeznek}

Esküdni mernék arra, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: teljesen bizonyos vagyok abban, hogy ...}

esküdt ellensége (sz) (neutr)

- mindent megtesz vki v. vmi ellen {vkinek v. vminek}

esküszik <vkinek> a szavára (sz) (neutr)

- feltétlenül igaznak tartja, amit a szóban forgó személy mond(ott)

esküszik a szakállára (, ami nincs) (sz) (tréf)

- alap nélkül, nagyon esküdözik

Esküt mernék tenni arra, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: teljesen bizonyos vagyok abban, hogy ...}

Eső után köpönyeg. (hm) (neutr)

- {hiábavalóság kifejezése: elszenvedett kár után már hiábavaló az óvatosság, a védekezés}

esőre áll [hajlik] az idő (sz) (neutr)

- nemsokára esni fog

Essen belé a nyavalya! (hm) (biz)

- {bosszús szitkozódás kifejezése}

Este virágzik a tök (, reggel köt). (hm) (nép)

- a) {szépitkezés kifejezése: nő este csinosítja ki magát, estére öltözik fel szépen};
- b) {olyan idősödő férfire mondják, aki még a nők után fut}

estére hajlik [jár] az idő (sz) (neutr)

- már-már este van

estéről estére (sz) (neutr)

- (hosszabb időn át) minden este

esz a fene <vkít> (sz) (biz)

- a) nyugtalan, kötekedő, veszekedő hangulatban van;
- b) <vkiért> v. <vmiért> szerelmes vkibe, vágyakozik vki után v. vágyik vmire, sóvárog vmi után

esz a franc <vkít> <vkiért> v. <vmiért> (dur<va>) (sz) (neutr)

- szerelmes vkibe, vágyik vkire v. vmire

esz a méreg <vkít> (sz) (neutr)

- nagyon mérgelődik, dühöng, bosszankodik

ész nélkül (sz) (neutr)

- nagy sietséggel, fejesztetten

észbe kap (sz) (neutr)

- hirtelen ráeszmél, rádöbben arra, hogy másképp kellett volna cselekednie

észben tart <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- többször gondol vkire v. vmire, hogy el ne felejtse

esze ágában sincs (<vkinek vmit megtenni>) (sz) (neutr)

- egyáltalán nem szándékozik (vmit tenni)

Esze(d) tokja [tokját]! (hm) (biz)

- a) {elutasítás, leintés kifejezése: butaságot beszél(sz)};
- b) {tagadás kifejezése: szó sincs róla}

eszében sincs (<vkinek vmit megtenni>) (sz) (neutr)

- egyáltalán nem szándékozik (vmit tenni)

eszében tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- többször gondol vkire v. vmire, hogy el ne felejtse

Eszedbe [eszébe] ne jusson! (hm) (neutr)

- {tiltás kifejezése: nehogy megtegyed v. megtegye!}

Eszem [egyem] a szíved [a szívé]! (hm) (biz), (tréf)

- {szerelem v. szeretet kedveskedő, félig tréfás, félig gúnyos kifejezése: jaj de kedves, jaj de aranyos (az illető személy), jaj, de szeretem!}

Eszem a lelked [a lelkét]! (hm) (neutr)

- {szerelem v. szeretet kedveskedő, lelkes kifejezése}

Eszem a máját! (hm) (neutr)

- {lelkes, lelkenedző felkiáltásként: jaj de kedves, jaj de aranyos!}

Eszem a szádat [a száját]! (hm) (tréf)

- {szerelem v. szeretet kedveskedő, félig tréfás, félig gúnyos kifejezése}

Eszem a zúzáját! (hm) (nép)

- {lelkes, lelkenedző felkiáltás: jaj, de kedves, aranyos (az illető személy), jaj, de szeretem!}

Eszemben [eszem ágában] sincs! (hm) (neutr)

- {kérés, felszólítás nyomatékos visszautasítása: dehogy teszem meg!}

Eszem-iszom, dínomdánom, nembánomból van a bánom. (km) (nép)

- {a sok evés-ivás, mulatozás megbosszulja magát}

eszem-iszomot csap (sz) (nép)

- nagy evés-ivással járó mulatozást, lakmározást rendez

eszénél van (sz) (neutr)

- képes józanul megfontolni, amit tesz

eszére tér (sz) (neutr)

- a) (öntudatlanság v. kábultság után) újra tisztán kezd gondolkodni;
- b) belát vmit és okosabban kezd viselkedni

eszére térít <vkit> (sz) (neutr)

- (erős eszközökkel) meggyőz vkit vmiről

eszét vesz(i)ti (sz) (neutr)

- megőrül, megháborodik

eszét veszi <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi megőrjíti vkit {vkinek}

észhez tér (sz) (neutr)

- a) (öntudatlanság v. kábultság után) újra tisztán kezd gondolkodni;
- b) belát vmit és okosabban kezd viselkedni

észhez térít <vkit> (sz) (neutr)

- (erős eszközökkel) meggyőz vkit vmiről

eszi <vkinek> a máját <vmi> (sz) (neutr)

- gyötör, emészt vkit vmi

eszi a kefét (sz) (szleng)

- dühöng, bosszankodik, mérgelődik

eszi a pénzt <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon sokba kerül vmi

Eszi, nem eszi, nem kap mást. (hm) (neutr)

- {kényszerűség kifejezése: vagy beéri azzal, amit kapott, vagy nem kap semmi mást}

eszik pár száz falatot (sz) (szleng)

- étkezik

eszmecserét folytat <vkivel> (<vmiről>) (sz) (vál)

- megbeszél, megvitat egy kérdést vkivel

eszmét cserél <vkivel> (<vmiről>) (sz) (vál)

- megbeszél, megvitat egy kérdést vkivel

esznek, mint a sáskák (sz) (tréf), (pej)

- (többen) nagyon sokat, falánkul és mohón esznek

Észnél [eszeden] légy! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: gondold meg jól, ne hamarkodd el, ne bolondozz!}

Észnél [eszeden] vagy? (hm) (biz)

- {értetlenkedés, megdöbbenés, felháborodás kifejezése: megbolondultál, hogy tehetnél ilyet?}

észnel van (sz) (neutr)

- képes józanul megfontolni, amit tesz

észre tér (sz) (neutr)

- a) (öntudatlanság v. kábultság után) újra tisztán kezd gondolkodni;
- b) belát vmit és okosabban kezd viselkedni

észre térít <vkit> (sz) (neutr)

- (erős eszközökkel) meggyőz vkit vmiről

Ésszel él az ember. (km) (neutr)

- {okosnak, ügyesnek kell lennünk, ha vmit el akarunk érni}

esztendőre vagy kettőre (sz) (nép)

- egy-két év múlva

Ettől (ugyan) nem esik le az aranygyűrű az ujjáról. (hm) (neutr)

- {enyhe szemrehányás kifejezése: nem méltóságán v. rangján aluli, ha elvégzi ezt a munkát}

Ettől elmúlik a fejfájása [a fejfájásod]. (hm) (biz)

- {kellemes dolog, jelenség jellemzése}

Ettől még senkinek sem lett gyereke! (hm) (biz)

- {nyugtató kifejezése: nem baj, nem kell izgulni emiatt}

Ettől nem megy(ek) a falnak. (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés kifejezése: kevés, értéktelen a kapott dolog}

étvágyat csinál <vkinek> <vmihez> (sz) (neutr)

- kedvet csinál vkinek vmihez

Éva kosztümjében (sz) (ritk)

- (nő) meztelenül

Éva l(e)ánya (sz) (tréf)

- olyan nő, akiben szembetűnően megvannak a jellegzetes női tulajdonságok

Evés közben jön meg a postás. (hm) (szleng), (tréf)

- {enyhe bosszankodás kifejezése: gyakran megzavarják az embert elfoglaltság közben}

Evés közben jön meg az étvágy. (km) (neutr)

- {a siker egyre többre ösztönöz}

évet adna az életéből (, ha ...) (sz) (neutr)

- nagyon szeretne vmit, nagy áldozatokat is képes lenne hozni vmiért {vmennyi}

évről évre (sz) (neutr)

- a) minden évben folytatólag v. újra;
- b) egyik évről a következőre

ex cathedra beszél [nyilatkozik] (sz) (vál)

- fölényesen, a csalhatatlanság látszatát keltve beszél

ex has(ibusz) (sz) (biz), (tréf)

- gondolkodás, megfontolás nélkül, ötletszerűen

Ez (a) nyerő! (hm) (szleng)

- a) {egyetértés nyomatékosítása};
- b) {elégedettség, tetszés kifejezése}

Ez (azért már) egy kissé [kicsit] erős! (hm) (biz)

- {túlzó, goromba, sértő, szemtelen magatartás, megjegyzés jellemzése}

Ez (már) az ördögé! (hm) (neutr)

- {lemondás kifejezése: vmi kárba veszett, vki vmely szenvedélynek a rabja lett}

Ez (már) baj! (hm) (neutr)

- {helytelenítés, bosszúság kifejezése}

Ez (már) enyhe túlzás! (hm) (neutr)

- {túlzásra való figyelmeztetés kifejezése}

Ez (már) igen! (hm) (neutr)

- {helyeslés, egyetértés kifejezése: ez már helyes, ezzel egyetértek, ez tetszik nekem}

Ez (már) kész [egy] kabaré! (hm) (biz), (pej)

- {nevetséges személy v. dolog jellemzése}

Ez (már) mindennek a koronája! (hm) (neutr)

- a) {elismerés, dicséret kifejezése: ez mindennél kiválóbb dolog};
- b) (gúny) {felháborodás, méltatlankodás kifejezése: ennél felháborítóbb, elítélendőbb dolog el sem képzelhető!}

Ez (már) mindennek a teteje! (hm) (biz)

- {felháborodás, méltatlankodás kifejezése: ennél felháborítóbb dolog el sem képzelhető!}

Ez (nagy) cumi! (hm) (szleng)

- {méltatlankodás kifejezése: ez nagy kitolás}

Ez (olyan [tök]) ciki! (hm) (biz)

- {nehézség kifejezése: milyen kínos, kellemetlen!}

Ez (tutira) nem jön [jött] össze! [Ez sehogy(an) sem akar(t) összejönni.] (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése sikertelenség, kudarc esetén: a dolog nem sikerül(t)}

Ez (volt) az utolsó csepp a pohárban. (hm) (neutr)

- {megelégedés kifejezése: vmely cselekedet v. magatartás elérte a tűrhető legvégső határt}

Ez a beszéd! [Ez már beszéd!] (hm) (neutr)

- {egyetértés, helyeslés, tetszésnyilvánítás kifejezése: ennek van értelme, ez megfelel}

Ez a dolog [dolgok] rendje [sora]. (hm) (neutr)

- {helyeslés, belenyugvás, beletörődés kifejezése: ez az események természetes, törvényszerű menete, amin nem lehet és nem is kell változtatni}

Ez a harc lesz a végső! (hm) (neutr)

- {elszántság kifejezése vmely küzdelem előtt}

Ez a harci [nagy büdös] helyzet. (hm) (biz)

- {kissé beletörődő helyzetértékelés kifejezése: így áll a dolog}

Ez a malom nem őröl. (hm) (biz)

- {állítás, kérés, javaslat elutasítása: ez nem megy}

Ez a méreg, nem a cián(káli)! (hm) (biz), (tréf)

- {annak kifejezése, hogy mi az igazi baj}

Ez a nóta járja. (hm) (biz)

- {felkapott vélemény, nézet jellemzése: ez a jelszó divatos mostanában}

Ez a te bajod [a ti bajotok]! (hm) (biz)

- {közömbösség v. felelősség elhárításának kifejezése}

Ez a vég kezdete. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: közel már a pusztulás, a bukás}

Ez a világ rendje [sora]. (hm) (neutr)

- {helyeslés, belenyugvás, beletörődés kifejezése: ez az események természetes, törvényszerű menete, amin nem lehet és nem is kell változtatni}

Ez árt a szépségednek [szépségének]! (hm) (biz), (gúny)

- {mondják csúfolódva a mérgeskedő embernek: ne mérgeledj(ön)!}

Ez az egész? (hm) (neutr)

- {hiányérzet, elégedetlenség kifejezése: ez nagyon kevés!}

Ez az ember tud valamit! (hm) (gúny)

- {gúnyos megjegyzés túl magabiztosan viselkedő emberre}

Ez az én bajom [a mi bajunk]! (hm) (biz)

- {felelősség, feladat vállalásának kifejezése}

Ez az én formám! (hm) (biz)

- {panaszkodás kifejezése: velem mindig ilyen balszerencse történik!}

Ez az utolsó szavad? (hm) (neutr)

- {rákérdezés, megbizonyosodás kifejezése: nincs több mondanivalód, ez a megmásíthatatlan véleményed, végső elhatározásod?}

Ez az utolsó szavam! (hm) (neutr)

- {határozott döntés kifejezése: így döntöttem, nincs több ellenvetés}

Ez az! (hm) (neutr)

- {helyeslés kifejezése: úgy van, eltaláltad, egyetértek veled}

Ez benne van a pakliban. (hm) (szleng)

- {figyelmeztetés kifejezése: ezt számításba kell venni, erre számítani kell}

Ez csak (olyan) dajkamese (hölgyeknek)! (hm) (biz), (pej)

- {hitetlenkedés (rejtett céllal) kitalált történettel, hírrel, kifogással, indoklással kapcsolatban}

Ez csak bükkmakk! (hm) (biz)

- {lekicsinylő vélemény kifejezése: semmit sem érő, haszontalan, hitvány dolog}

Ez csak olyan lárifári! (hm) (neutr)

- {hiábavaló, haszontalan, üres fecsegés jellemzése}

Ez csak rózsavíz! (hm) (ritk), (tréf)

- {lemondás, elítélés tréfás kifejezése: ez csak szépen hangzó, de üres, eredménytelen, értéktelen intézkedés, kijelentés, ígéret}

Ez csípi a szememet! (hm) (biz)

- a) {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem!};
- b) {bosszankodás, felháborodás, kifogás kifejezése}

Ez csúcs! (hm) (biz)

- a) {megelégedettség, öröm kifejezése, jó minőség jelzése: ez egyszerű, fantasztikus!};
- b) {gúny} {hitetlenkedés, szörnyülködés kifejezése: ez hihetetlen, borzasztó!}

Ez eléggé [egy kissé] meredek! (hm) (biz)

- {kockázatra, veszélyre való figyelmeztetés kifejezése: a dolog kockázatos, veszélyes, nehéz}

ez és ez (sz) (neutr)

- egy bizonyos, a szövegkörnyezetben pontosabban meg nem határozott dolog v. személy

Ez gáz! [Gáz (Géza) van!] (hm) (szleng)

- {baj, kellemetlenség, veszély jelzése: baj van, veszély fenyeget}

Ez hiányzott (nekünk), meg egy púp a hátunkra! (hm) (biz), (gúny)

- {elutasítás, méltatlankodás, tiltakozás kifejezése: még csak ez kellett nekünk, erre aztán semmi szükségünk se volt}

Ez hozzá képest suviksz! (hm) (biz)

- {lebecsülés kifejezése: ahhoz képest semmi}

ez idő szerint (sz) (neutr)

- mostanában

Ez így gömbölyű! (hm) (biz)

- {megelégedett helyeslés kifejezése: a dolog így jó, helyes}

Ez így van rendjén. (hm) (neutr)

- {helyeslés kifejezése: ez így szabályos, helyes}

Ez is megvan, még sincs este! (hm) (biz)

- {munka befejezésével kapcsolatos elégedettség kifejezése: elég hamar elvégeztük a feladatot, munkát}

Ez is valami? (hm) (neutr)

- {lekicsinylés kifejezése: nem kell annyira hancegni vele}

Ez itt a bibi! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: ez a gond, ez a probléma}

Ez itt a bökkenő! [Itt valami bökkenő van!] (hm) (neutr)

- {akadály, nehézség jelzése: a kitűzött cél megvalósítása útjában akadály, nehézség bukkant fel}

Ez itt a kérdés! (hm) (neutr)

- {nehéz döntés előtti tanácstalanság kifejezése: ez a probléma, erre kell megoldást találni}

Ez itt a reklám helye. (hm) (biz)

- {hírverés, hirdetés kifejezése}

Ez jó mulatság, férfimunka volt. (hm) (vál)

- {elismerés kifejezése: ez szép, derekas teljesítmény, eredmény volt}

Ez jól betett nekem! (hm) (biz)

- {bosszankodás kifejezése: ez nagy bajt, bosszúságot okozott nekem}

Ez kész [tisztá v. valóságos] téboly(da)! (hm) (biz)

- {bosszankodás, méltatlankodás kifejezése: a szóban forgó állapot, helyzet, körülmény nagyon zűrzavaros, idegesítő}

Ez kész [tisztá] csatatér! (hm) (neutr)

- {nagy rendetlenség miatt való megbotránkozás kifejezése}

Ez külön fejezet. (hm) (biz)

- {eltérés, különbség jelzése: vmi nincs összefüggésben vmivel, más elbírálást, más szempontot igényel}

Ez lett a nóta vége. (hm) (biz)

- {esemény, cselekvés lezárulásának kifejezése: így fejeződik v. fejeződött be a dolog}

Ez már a kutyáké. (hm) (neutr)

- {lemondás kifejezése: kárba vészett, odavan}

Ez már aztán mindennek a netovábbja! (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése: ez olyan túrhetetlen viselkedés, amire szinte már reagálni sem lehet}

Ez már döfi! (hm) (biz), (tréf)

- {elégedettség, elismerés kifejezése: ez olyan, hogy kívánni sem lehet jobbat v. többet}

Ez már kész [tisztá] komédia! (hm) (biz)

- {hitetlenkedő felkiáltásként: a helyzet túlzottan abszurd, nevetséges}

Ez már kész cirkusz! (hm) (biz)

- {felháborodás, megbotránkozás kifejezése}

Ez már mindennek a legteteje! (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése: ennél felháborítóbb dolog már el sem képzelhető}

Ez már nem tréfa! (hm) (neutr)

- {leintés v. komoly viselkedésre való felszólítás kifejezése: hagyjuk a tréfálkozást, mert ezt a dolgot már komolyan kell vennünk}

Ez már sok is a jóból! (hm) (gúny)

- {gyakran gúnyos megjegyzésként: kezd unalmassá v. túlzóvá válni a dolog, ennek már véget kell vetni!}

Ez már sok! (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése pl. túlzott elvárások, igénybevétel miatt: ez több a kelleténél, ez már tűrhetetlen}

Ez már több a soknál! (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése pl. túlzott elvárások, igénybevétel miatt: ez több a kelleténél, ez már tűrhetetlen}

Ez már több a tréfánál! (hm) (neutr)

- {sértődött megjegyzés kifejezése: ez már sértő, durva dolog!}

Ez már valami! (hm) (neutr)

- {dicséret, elismerés kifejezése: ez már tetszik nekem!}

Ez más tézta! (hm) (biz)

- {elhárítás, tisztázás kifejezése: ezt ne keverjük ide, ez más ügy!}

Ez más történet! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: rosszul tudod, nincs igazad}

Ez még egy lónak is sok volna! (hm) (biz)

- {túlzás kifejezése: sok ez egy embernek, nem bír (el) ennyi terhet v. szenvedést az ember}

Ez még gombócból is sok. (hm) (biz)

- {fokozás, mennyiség jelzése: túl sok vmiből}

Ez még valahogy elmegy. (hm) (biz)

- {gyenge minőség jellemzése: épp hogy elfogadható}

Ez messze [messzire] vezetne. (hm) (neutr)

- {érvelés, figyelmeztetés, lebeszélés kifejezése: nagyon eltávolodnánk a tárgytól, ha a szóban forgó dologról beszélünk}

Ez milyen csehszlovák! (hm) (szleng), (pej)

- {lekicsinylés, becsmérlés kifejezése: nagyon rossz}

Ez nagy bukovári! (hm) (szleng), (tréf)

- {szemrehányó v. szégyenkező kifejezés: nagy tévedés, melléfogás történt}

Ez nagy bukta! (hm) (szleng), (tréf)

- {szemrehányó v. szégyenkező kifejezés: nagy tévedés, melléfogás történt}

Ez nagyon húzós (volt)! (hm) (biz)

- {kellemetlenség, nehézség kifejezése: a dolog, a helyzet nagyon kellemetlen, fáradságos (volt)}

Ez nagyon király! (hm) (szleng)

- {elégedettség, elragadtatás kifejezése: nagyon jó, kiváló}

Ez nagyon necces (volt)! (hm) (biz)

- {kellemetlenség, nehézség kifejezése: vmi majdnem kudarcra jár(t)}

Ez nagyon sirály! (hm) (szleng)

- {elégedettség, elragadtatás kifejezése: nagyon jó, kiváló}

Ez nálunk nem cikk. (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nálunk az ilyesmit nem kedvelik, nálunk az ilyesmi nem szokásos}

Ez nekem gyerekjáték! (hm) (neutr)

- {feladat, munka elvégzésének kissé lekicsinylő kifejezése: nagyon könnyű megtenni, elvégezni}

Ez nekem kínai [kínaiul van]. (hm) (biz), (tréf)

- {értetlenség kifejezése: semmit sem értek belőle}

Ez nekem magas! (hm) (szleng), (tréf)

- {annak jelzése, hogy nem értettünk meg vmit}

Ez nekem magas, mint kacsának az eperfa! (hm) (szleng), (tréf)

- {annak jelzése, hogy nem értettünk meg vmit}

Ez nekem magas, mint tyúknak a tűzoltólétra [a farzseb]! (hm) (szleng), (tréf)

- {annak jelzése, hogy nem értettünk meg vmit}

Ez nekem suviksz! (hm) (biz)

- {közömbösség kifejezése: nem számít, nem érdekel}

Ez nekem új! (hm) (gúny)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem akarom elhinni!}

Ez nem (lehet) igaz! (hm) (neutr)

- a) {csodálat, tetszés, elégedettség kifejezése};
- b) {meglepetés, hitetlenkedés kifejezése}

Ez nem [már mégsem] járja! (hm) (neutr)

- {helytelenítés kifejezése: ez nem helyes, nem illik}

Ez nem Amerika! (hm) (biz)

- {enyhe megrovás, leintés kifejezése: tévedés azt hinni, hogy itt minden lehetséges}

Ez nem az én bajom [a mi bajunk]! (hm) (biz)

- {közömbösség v. felelősség elhárításának kifejezése}

Ez nem az én napom! (hm) (biz)

- {belenyugvás, lemondás kifejezése: ma nincs szerencsém, bármit teszek, rosszul végződik}

Ez nem az én világom! (hm) (neutr)

- {ellenérzés, tiltakozás kifejezése: nem érzem magam jól ebben a környezetben}

Ez nem életbiztosítás! (hm) (gúny), (tréf)

- {veszély, kockázat, bizonytalanság jelzése: nagyon veszélyes a dolog, a vállalkozás v. bizonytalan az állás, a megélhetés}

Ez nem eljárás! [Micsoda eljárás ez?!] (hm) (biz)

- {megbotránkozás kifejezéseként, meg nem érdemelt, elutasító, sértő, durva, erőszakos cselekedet, intézkedés, magatartás megbélyegzésére}

Ez nem emberi! (hm) (neutr)

- {elviselhetetlen érzés kifejezése: az ember számára alig elviselhető}

Ez nem gyerekjáték! (hm) (neutr)

- {feladat, munka nehézségének kifejezése: nagyon nehéz, bonyolult megtenni, elvégezni}

Ez nem igazság! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése: ez nem méltányos, nem igazságos dolog}

Ez nem is arc, hanem kudarc. (hm) (szleng), (pej)

- {ronda arcú ember jellemzése}

Ez nem jött be! (hm) (biz)

- {kudarc, sikertelenség jelzése: hiába próbálkoztál előnyt szerezni megtevesztéssel, csalással stb., nem sikerült}

Ez nem kérdés! (hm) (neutr)

- {egyértelműség kifejezése: ez teljesen egyértelmű, kétségtelen, vitathatatlan}

Ez nem kismiska. (hm) (biz)

- {pozitív értékítélet kifejezése: jelentős, számításba veendő dolog}

Ez nem kóser! (hm) (biz)

- {elutasítás, kifogásolás kifejezése: (vmely dolog, ügy v. személy) gyanús, kifogásolható, nem egészen tiszta v. megbízható}

Ez nem lesz könnyű szalámi! (hm) (szleng)

- {nehézség kifejezése: ez nem (lesz) könnyű dolog, feladat}

Ez nem mehet így a világ végéig! (hm) (neutr)

- {elégedetlenség, tiltakozás kifejezése: ez nem folytatódhat így örökké}

Ez nem mehet így az idők végezetéig [végtelenéig]! (hm) (neutr)

- {tiltakozás kifejezése: a helyzet tarthatatlan}

Ez nem mesterségem! [Ez nem vág a mesterségembe!] (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: ehhez nem értek, ezt nem szoktam csinálni!}

Ez nem nevetni való! (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: ez nem nevetséges, hanem inkább fájdalmas, komoly dolog}

Ez nem oké! (hm) (biz)

- {elégedetlenség, tiltakozás kifejezése}

Ez nem piskóta! (hm) (biz)

- {elismerés, dicséret kifejezése}

Ez nem sokat mond. (hm) (neutr)

- {bíráló értékelés kifejezése: lényeges dologban nem ad útbaigazítást}

Ez nem téma! (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: erről ne beszéljünk!}

Ez rég(en) rossz! (hm) (biz), (tréf)

- {lemondás kifejezése: teljesen elhibázott a dolog}

Ez se kutya! (hm) (biz)

- {elismerés kifejezése: ez is fontos, jelentős, ezt is figyelembe kell venni}

Ez úgy szar, ahogy van. (hm) (durva)

- {negatív értékítéletként tárgyról v. helyzetről: rossz, értéktelen, nem jó semmire v. kilátástalan}

Ez valami csoda. (hm) (neutr)

- {vmi kimondhatatlanul nagyszerű kifejezése}

Ez van (, ezt kell szeretni)! (hm) (biz)

- {beletörődés kifejezése: ezen nem lehet változtatni!}

Ez van, ezt kell szeretni! (hm) (biz)

- {beletörődés kifejezése: ezen nem lehet változtatni!}

Ez vért kíván! (hm) (neutr)

- {harcias felkiáltás: vmilyen felháborító eljárást, cselekedetet meg kell bosszulni!}

Ezek mennek, meg a bárányfelhők. (hm) (biz)

- {helyzetértékelés kifejezése: mennek a dolgok a maguk megszokott módján}

ezen a szent helyen (sz) (neutr)

- itt, e helyütt

Ezen már a pap se segít! (hm) (nép), (tréf)

- {lemondás kifejezése: senki, semmi sem segíthet rajta}

Ezen ne múljon az idej kavicstermés. (hm) (ritk), (szleng)

- {beleegyezés kifejezése: ezen ne múljon a dolog!}

Ezer [kész] örömmel! (hm) (neutr)

- {szolgálatkészség kifejezése: szívesen, készségesen}

Ezer bocs (és [meg] egy anyamedve). (hm) (biz), (tréf)

- {bocsánatkérés, mentegetődés kifejezése: bocsánat, elnézést}

Ezer bocsánat! (hm) (neutr)

- {bocsánatkérés, mentegetődés kifejezése: bocsánat, elnézést}

ezer dolga van [<vkinek> ezer a dolga] (sz) (neutr)

- rengeteg a tennivalója {vkinek}

ezer és [meg] egy (sz) (neutr)

- nagyon sok v. sokféle, számtalan különféle

ezer éve, hogy ... (sz) (neutr)

- nagyon rég

ezer helye van a pénznek <vkinél> (sz) (neutr)

- nagyon sok mindenre kell(ene) v. lehet(ne) költenie a pénzét

ezer kétség között (sz) (neutr)

- teljes bizonytalanságban

Ezer köszönet! (hm) (biz)

- {hálás köszönetnyilvánítás kifejezése}

ezer közül egy (sz) (neutr)

- nagyon ritka, nagyon kevés

ezer meg [és] ezer (sz) (neutr)

- nagyon sok, rendkívül sok

Ezer szerencse, hogy ... (hm) (biz)

- {vigasztalás, nyugtatás kifejezése: még jó, hogy így történt}

Ezért (még) számolunk! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: majd beszélünk még a dologról, és akkor felelősségre vonlak}

Ezért a pénzért (akár) le is ülhetünk! (hm) (tréf)

- {leülésre való felszólítás kifejezése: ne álldogáljunk, ülünk le!}

ezekre megy [rúg] (<vminek> a száma) (sz) (neutr)

- igen sok

Ezret teszek egy ellen (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: egész biztosnak tartom (, hogy)}

Ezt (még) megemlegeti [megemlegeted]! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: ezért olyan kellemetlensége(d) lesz, amit nem fog(sz) elfelejteni}

Ezt a baromságot! (hm) (szleng)

- {beszéd, vélemény elutasítása, mert az elfogadhatatlan a hallgatónak}

Ezt add [adja] be másnak! (hm) (biz)

- {hitetlenkedő elutasítás kifejezése: ezt nem hiteted v. hiteti el velem}

Ezt add össze! (hm) (biz)

- {meglepetés kifejezése: no, ehhez mit szólsz?}

Ezt adta ki a gép! (hm) (szleng)

- {beletörődés, lemondás kifejezése: ezen nem lehet változtatni!}

Ezt az állatságot! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem, nem tudom elfogadni}

Ezt az ökörséget! (hm) (szleng)

- {beszéd, vélemény elutasítása, mert az elfogadhatatlan a hallgatónak}

Ezt én nem cuclizom meg! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem!}

Ezt én nem kajálok meg! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem!}

Ezt faggyúzd meg! (hm) (biz)

- {meglepődés, csodálkozás kifejezése: ezt fejtsd meg, ehhez szólj hozzá!}

Ezt felírjuk [fel kell írni] (korommal) a kéménybe! (hm) (tréf)

- {akkor mondják tréfásan, ha szokatlan esemény történik (pl. ritka látogató érkezik v. vki szokása ellenére jól viselkedik): ilyesmi se szokott mindennap előfordulni}

Ezt is az ördög hozta ide! (hm) (biz), (pej)

- {bosszankodás kifejezése: rosszkor jött}

Ezt kapd el [ki], ne a náthát! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelemfelhívás kifejezése: ezt kapd el, ezt figyeld meg!}

Ezt kapd ki (, ne a náthát [a tífuszt Afrikában])! (hm) (szleng)

- {figyelemfelhívás kifejezése: ezt figyeld meg!}

Ezt kellett megérnem! (hm) (neutr)

- {sopánkodás, szörnyülködés kifejezése}

Ezt már hallottuk! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem, már többször elhangzott, és semmi sem lett belőle}

Ezt már nevezem valaminek! (hm) (neutr)

- {dicséret, elismerés kifejezése: ez már tetszik nekem!}

Ezt már nevezem! (hm) (neutr)

- {vminek a kiválóságát, értékét elismerő dicséret kifejezése: ez igen!}

Ezt már szeretem! (hm) (biz)

- {elégedettség kifejezése: ez nagyon jó, ennek van értelme}

Ezt megjegyzem magamnak! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, fenyegetés kifejezése: ezt a sértést nem felejttem el!}

Ezt megsütheted! (hm) (biz)

- {elégedetlenség, bosszúság, lemondás kifejezése: ennek már vége, elromlott!}

Ezt meséld [mond] a nagymamádnak! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: engem ugyan nem csapsz be ezzel, úgysem hiszem el!}

Ezt minden gyerek tudja! (hm) (neutr)

- {lekicsinylés kifejezése: ez köztudott, ezt mindenki ismeri}

Ezt nem írom alá. (hm) (neutr)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nem értek ezzel egyet}

Ezt nem vártam (volna) tőle(d)! (hm) (neutr)

- {csalódás kifejezése: csalódtam benne(d)}

Ezt se nekem mondták! (hm) (biz)

- {kárörvendő v. ugrató kijelentésként: az elhangzott erős célzás v. nyílt gorombaság sértés akart lenni vkire nézve}

Ezt sem én mondtam! (hm) (neutr)

- {nyomatékos egyetértés kifejezése}

Ezt vegyük át még egyszer! (hm) (szleng), (tréf)

- {kérés az elhangzottak megismétlésére, mert nem (jól) hallottuk v. nem értettük meg}

Ezzel (aztán) sokra megyek! (hm) (gúny)

- {elégedetlenkedés, lemondás kifejezése: nem segít a problémám megoldásában}

Ezzel [itt] lehet kezdeni valamit [valamit kezdeni]. (hm) (biz)

- {bizakodás, reménykedés kifejezése: jó kilátás van némi üzleti vállalkozásra, (esetleg erkölcsileg kifogásolható) haszonra}

Ezzel a dolog kvitt. (hm) (neutr)

- {ügy lezárásának kifejezése: a dolog el van intézve, be van fejezve, le van zárva}

Ezzel aztán kinn [kint] van [vagyok] a vízből! (hm) (gúny)

- {elégedetlenség, lemondás kifejezése: ezzel nem ér(ek) sokat, ettől nem javult a helyzete(m)}

Ezzel egy madár se lakna jól! (hm) (biz)

- {mennyiségi kifogásként: nagyon kevés ennivaló ez}

Ezzel nem szolgálhatok. (hm) (vál)

- {udvarias elutasítás kifejezése: ez nincs, nem kapható, nem tudom megtenni}

F

fabatkát sem ér <vmi> [nem ér <vmi> egy fabatkát sem] (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

fából vaskarika (sz) (neutr)

- képtelen, lehetetlen dolog (főleg állítás, amelyben logikai ellentmondás van)

facsarja <vkinek> az orrát <vmi> (sz) (neutr)

- (szag) kellemetlen, szúró, tüsszentésre ingerlő érzést okoz

Faguriga legyek, ha ... (hm) (szleng)

- {bizonyosság v. elutasítás kifejezése, csak egyes szám első személyben: nyomatékosan kijelentem, biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

faiskolába járt [faiskolát végzett] (sz) (biz), (gúny), (tréf)

- tanulatlan, alacsony végzettségű maradt

fáj <vkinek> a feje <vki,> <vmi> miatt v. <vkitől,> <vmitől> (sz) (neutr)

- vki v. vmi sok gondot okoz vkinek

fáj <vkinek> a foga <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- szeretne megszerezni vkit v. vmit, vágódik rá

fáj <vkinek> a szíve (vál) (sz) (neutr)

- a) szomorú;
- b) <vkiért> v. <vmiért:> nagyon sajnál vkit v. vmit;
- c) <vmiért:> szeretne elnyerni, megkapni vmit

fájdítja <vkinek> a szívét (sz) (neutr)

- emlékeztet vkit vmire, amit az nagyon fájlal, sajnál

fájó szívvel (sz) (neutr)

- szomorúan, sajnálkozva

fájrontot csinál (sz) (nép)

- befejezi a munkát

faképnél hagy <vkit> (sz) (neutr)

- a) váratlanul, egy szó v. búcsúzás nélkül távozva otthagyt vkit;
- b) hirtelen messze megelőz vkit

fal mellett (sz) (szleng)

- óvatosan, nagy elővigyázattal, számítóan

falból csinál <vmit> (sz) (szleng)

- álcázásul, megtévesztésül csinál vmit

falhoz állít <vkit> a) agyonlövésrel kivégzésre ítélt v. kivégez vkit; * (sz) (neutr)

•

- b) (biz) rászéd, becsap vkit

Falhoz csapni és szarni rá! (hm) (durva)

- {biztatás kifejezése: túl kell lépni a dolgon!}

falhoz vág <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- (esemény, hír) erősen megdöbbsent, lesújt vkit

falja a betűt (sz) (neutr)

- nagyon sokat és gyorsan olvas

falja a könyveket (sz) (neutr)

- állandóan, sokat olvas

falra borsót hány (sz) (neutr)

- hiába beszél vkinek, eredménytelenül oktat, figyelmeztet vkit

falra hányt borsó (sz) (neutr)

- hiábavaló, eredménytelen beszéd, oktatás, figyelmeztetés

falra mászik <vmitől> [a pipától] (sz) (szleng)

- nagyon dühöng, bosszankodik

falra megy (sz) (szleng), (rég)

- hagyja, hogy becsapják

faltörő kos (sz) (neutr)

- nehéz v. veszélyes feladat előkészítésére felhasznált személy v. csoport

falusi liba (sz) (biz), (pej)

- naiv, ostoba nő, lány

fancsali képet vág <vmihez> (sz) (neutr)

- csalódott, kedvetlen, kelleetlen, kényszeredett a viselkedése, az arckifejezése

fantomok ellen küzd (sz) (vál)

- képzelt, nem valóságos ellenfelek ellen küzd

fantomokat kerget (sz) (vál)

- ábrándozik

fára mászik <vkitől> v. <vmitől> (sz) (biz)

- idegesít, bosszant vkit vki v. vmi

fáradt gőz (sz) (szleng), (tréf)

- vizelet

fáradt, mint a kutya (sz) (neutr)

- nagyon fáradt

fáradt, mint az olaj (sz) (szleng)

- nagyon fáradt

faragatlan tuskó (sz) (neutr)

- műveletlen, modortalan ember

farba rúg <vkít> v. <vmit> (sz) (nép)

- a) (személyt) cserbenhagy;
- b) (ügyet, dolgot) nemtörődomséggel leráz magáról

farkasétvágya van (sz) (neutr)

- nagyon éhes, nagy étvágya van {vkinek}

farkasordító hideg (van) (sz) (neutr)

- dermesztően hideg (van)

farkasra bizza a nyáját (sz) (rég)

- olyan személyre bíz vkit v. vmilyen (értékes) dolgot, akire a legkevésbé tanácsos

Farkast emlegettünk [emlegetnek] (, a kert alatt jár [kullog]). (hm) (nép)

- {akkor mondják, ha váratlanul éppen az lép be, akit emlegettünk, akiről szó volt}

farkaszemet néz <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- a) (gyermekjátékként) mereven, pillantás nélkül néz vkinek a szemébe;
- b) dacosan, kihívóan néz vkire;
- c) dacos elszántsággal szembenéz vmivel, hajlandó elszenvetni vmit

fasé van <vkik> között [fasében van <vkivel>] (sz) (biz)

- haragban vannak

fasírozottat csinál <vkiből> (sz) (biz)

- jól megver vkit (rendszerint fenyegetés kifejezéseként: Fasírozottat csinállok belőled!)

fasírt van <vkik> között [fasírtban van <vkivel>] (sz) (biz)

- haragban vannak

fasírtot csinál <vkiből> (sz) (biz)

- jól megver vkit (rendszerint fenyegetés kifejezéseként: Fasírtot csinállok belőled!)

fát lehet vágni <vkinek> a hátán (sz) (neutr)

- roppantul türelmes, elnéző

fátylat [fátyolt] borít [vet] <vmire> (sz) (neutr)

- el akar felejteni vmit, többé nem akar tudni róla

fátylat [fátyolt] borít [vet] a múlttra (sz) (neutr)

- elfelejtettnek, meg nem történtnek tekinti a történeteket

fátylat ölt (sz) (vál)

- apáca lesz, kolostorba vonul

favágó munka (sz) (neutr)

- egyhangú, sivár, lélekölő munka

fázik a gondolattól (, hogy ...) (sz) (neutr)

- még gondolni sem akar vmire, még gondolatban sem szeretne vmit

fázik a munkától (sz) (neutr)

- nem szeret dolgozni, lusta

fázik, mint a fagyaltos kutyája (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon fázik

fázik, mint a kutya (sz) (neutr)

- nagyon fázik

fecseg, mint a papagáj (sz) (neutr)

- értelmetlenül, összevissza fecseg

Fecskét látok, szeplőt hányok. (hm) (nép), (tréf)

- {az első fecske megpillantásakor mondott babonás népies mondóka szeplők elmulasztására v. keletkezésük meggátolására}

fedél alá jut [kerül] (sz) (neutr)

- biztonságos, fedett helyre ér (, ahol nyugodtan megpihenhet, alhat)

fegyverbe állít [hív v. szólít] <vkit> (sz) (neutr)

- fegyveres készenlétbe, harcra kész állapotba helyez vkit

fegyverben áll (sz) (neutr)

- fegyveres készenlétben, harcra kész állapotban van

fegyvert fog (sz) (neutr)

- (egy v. több személy) katonaként harcba indul, készül a harcra

fegyvert kovácsol <vmiből> (<vki> ellen) (sz) (neutr)

- saját előnyére, hasznára, támadó érvelésre alkalmaz vmit vki ellen

fegyvert ragad (sz) (neutr)

- (egy v. több személy) katonaként harcba indul, készül a harcra

fehér [kék] könyv (sz) (ritk)

- diplomáciai okmányok gyűjteménye, amelyet vmely kormány ad ki álláspontjának, eljárásának igazolására

fehér <vmi,> mint a gyolcs (sz) (rég)

- vmi (pl. vászon) tiszta fehér, hófehér

fehér <vmi,> mint a hattyú (sz) (neutr)

- (női testrész) ragyogóan szép fehér színű

fehér <vmi,> mint a hó [fehérebb a hónál] (sz) (neutr)

- nagyon szép fehér (pl. kenyér, bőr, frissen meszelt fal)

fehér <vmi,> mint az alabástrom (sz) (vál)

- hamvasan tiszta, fehér (női arc, bőr)

fehér arany (sz) (vál)

- a víz (különösen mint energiaforrás)

fehér éjszaka (sz) (neutr)

- a sarkvidék közelében bizonyos ideig szinte nappali fénnel megvilágított éjszaka

Fehér ember nem felejt. (hm) (neutr)

- a) {bosszúvágó kifejezése: nem felejtjük a rajtunk esett sérelmet és alkalomadtán meg is toroljuk majd};
- b) (ritk) {segítség viszonzásának kifejezése: a kapott segítséget viszonzni fogjuk}

fehér folt (sz) (neutr)

- ismeretlen, még fel nem kutatott (földrajzi v. tudományos) terület, dolog

fehér holló (sz) (neutr)

- rendkívüli ritkaság

fehér irodalom (sz) (rég)

- a társadalmi problémákat nem érintő, a nemiség kérdéseit kerülő, főleg serdülő lányoknak szánt irodalom

fehér karácsony (sz) (neutr)

- olyan karácsony, amikor hó borítja a tájat

fehér szén (sz) (neutr)

- a vízi energia

fehér vicc (sz) (neutr)

- az illetet nem sértő vicc, amelyet nők v. gyerekek előtt is el lehet mondani

fehér zászló (sz) (neutr)

- megadásra, fegyverletételre, tárgyalásra való készség jeleként felmutatott, kitűzött zászló, kendő

fehér, mint a galamb (sz) (neutr)

- teljesen ősz, galambősz a haja

fehér, mint a hipóreklám (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon fehér bőrű személy

fehér, mint a kísértet (sz) (neutr)

- ijesztően megviselt, sápadt és lesoványodott (személy)

fehér, mint a liliom (sz) (vál)

- ártatlan, erkölcsileg tiszta személy

fehér, mint a tej (sz) (neutr)

- nagyon fehér bőrű (személy)

fehérasztal mellett (sz) (neutr)

- (tárgyalás, baráti csevegés, evés, borozás közben) nem hivatalosan, kötetlenül

fehérek közt európai (sz) (vál)

- hitvány emberek közül kitűnő értékes, tisztességes személy

fehéren feketén (sz) (ritk)

- a) írásban, nyomtatásban;
- b) egyértelműen, félreérthetetlenül, világosan

fehérgalléros bűnözés (sz) (neutr)

- gazdasági bűnözés

fehérgalléros bűnöző (sz) (neutr)

- gazdasági bűnözéssel foglalkozó személy

fehérré mos <vkit> (sz) (neutr)

- vád v. gyanú alól (érdemtelenül) tisztáz vkit

fehérré mossa magát (sz) (neutr)

- mentegeti magát, igyekszik magát ártatlannak feltüntetni

fej fej mellett (sz) (neutr)

- (versenyben) szoros küzdelemben, úgy, hogy egyik sincs a másiktól lemaradva

Fej vagy írás! (hm) (neutr)

- {sorsoláskor, választáskor: (pénzdarab feldobásával) válasszunk, döntsük el!}

fejben kiszámol <vmit> (sz) (neutr)

- segédeszköz (pl. számológép) nélkül végzi el a számtani műveletet

fejben tart <vmit> (sz) (neutr)

- nem felejt el vmit, emlékszik vmire

Fejek fognak hullani (a porba)! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: a felelősöket meg fogják büntetni}

fején találja a szegyet [a szöveget] (sz) (neutr)

- a) rátalál a helyes megoldásra, a lényegre;
- b) talpraesett választ ad

Fejére szól, ki szót emel! (hm) (vál)

- {figyelmeztetés kifejezése: elnyomás, önkény esetén jobb, ha az ember csendben marad és nem hangoztatja a saját véleményét, mert könnyen bajba juthat}

fejest ugrik <vmibe> (sz) (biz)

- gondolkodás, megfontolás nélkül nekivág vminek

fejjet hajt <vki> (sz) (neutr)

- előtt (váll) megalázkodik vki előtt, meghódol, engedelmeskedik vkinek

fejét töri (sz) (neutr)

- a) (<vmin>):> erősen gondolkodik (vmin);
- b) (<vmiben>):> (pej) vmi rosszat, csínyat akar elkövetni

fejét veszti (sz) (neutr)

- megzavarodik, elveszti ítélőképességét v. önuralmát

Fejétől búzlik [büdösödik] a hal. (km) (neutr)

- {mely közösségben tapasztalható hibák, hiányosságok többnyire a vezető(k) mulasztásából erednek}

fejjel megy a falnak (sz) (neutr)

- szándékosan, meggondolatlanul cselekszik és ebből baja, kára keletkezik

fejlővése van [<vki> fejlődést kapott] (szleng), (sz) (tréf)

- jól berúgott, lerészegedett {vkinek}

fejmosásban részesít <vkit> (sz) (biz)

- szemrehányóan, kioktatva leszid, megdorgál vkit

fejmosásban részesül [fejmosást kap] (biz) (sz) (neutr)

- szemrehányó, kioktató szidást, dorgálást kap

fejőstehénnek néz <vkit> (sz) (biz), (gúny)

- (viszonylag csekély ellenszolgáltatás fejében) rendszeresen és gátlástalanul kiaknázzható jövedelmi forrásnak tekint vkit

fejre áll (, mint a jancsiszög) (sz) (szleng)

- a) elesik, felborul;
- b) megjárja, nem sikerül neki vmi

fejre áll, mint a jancsiszög (sz) (szleng)

- a) elesik, felborul;
- b) megjárja, nem sikerül neki vmi

fejre ejtett a bába <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- bolond, örült

fejszével sem lehet agyonverni <vkit> (sz) (biz)

- betegség v. rossz életkörülmények sem tudják elpusztítani életkedvét, életerejét

fejtágítón van (biz), (sz) (tréf)

- továbbképző tanfolyamon vesz részt

fejtágítóra küld <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- továbbképző tanfolyamra küld vkit

fejtetőre áll <vmi> (sz) (neutr)

- a) felfordul, zűrzavarossá válik vmi;
- b) (szleng) elromlik, tönkremegy vmi

fejtetőre állít <vmit> (sz) (neutr)

- a) felfordulást okoz vhol;
- b) (szleng) elront, tönkretesz vmit

fejtől-lábtól fekszenek (sz) (neutr)

- (szűk helyen) úgy fekszenek v. alszanak, hogy egyiknek a feje a másiknak a lábánál van

fejvesztés [(rég) fővesztés] terhe mellett [alatt] (sz) (biz), (tréf)

- feltétlenül (betartandó, megteendő)

féken tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szigorú fegyelmet kényszerít vkire v. vmire

féket tesz a nyelvére (sz) (neutr)

- megfontolja, hogy mit mond, óvatosan fogalmaz

fekete <vki> v. <vmi,> mint a holló (sz) (neutr)

- mélyfekete, teljesen fekete (színű, pl. haj)

fekete <vki> v. <vmi,> mint a korom (sz) (neutr)

- mélyfekete, teljesen fekete (színű, pl. haj)

fekete <vki> v. <vmi,> mint a suviksz (sz) (biz)

- nagyon fekete v. piszkos (személy v. dolog)

fekete <vki> v. <vmi,> mint a szurok (sz) (neutr)

- (személy, haj, szem) mélyfekete, teljesen fekete (színű)

fekete <vmi,> mint a bogár (sz) (neutr)

- mélyfekete, fényes fekete (színű)

fekete <vmi,> mint a föld (sz) (neutr)

- (vkinek a keze, lába) nagyon piszkos

fekete <vmi,> mint a tinta (sz) (neutr)

- mélyfekete, teljesen fekete (színű)

fekete arany (sz) (vál)

- a kőolaj

fekete bárány (sz) (neutr)

- az a személy, akire ártatlansága ellenére minden rosszat ráfognak

fekete doboz (sz) (neutr)

- a repülőgépek pilótafülkéjében elhangzott beszélgetést rögzítő készülék (baleset, nem várt esemény utólagos elemzéséhez)

fekete gyémánt (sz) (vál)

- (fekete)szén, kőszén

fekete halál (sz) (rég)

- kolera, pestis

fekete humor (sz) (neutr)

- akasztófahumor

fekete karácsony (sz) (neutr)

- olyan karácsony, amikor nincs hó

Fekete karácsony – fehér húsvét. (hm) (neutr)

- {népi megfigyelés: ha karácsonykor nincs hó és olvadás az idő, húsvétkor hideg lesz és havazni fog}

fekete lyuk (sz) (neutr)

- feltáratlan, ismeretlen v. kiaknázatlan terület

fekete mise (sz) (neutr)

- a) misét parodizáló szertartás;
- b) orgia

fekete nap (sz) (neutr)

- szomorú, végzetes események által beárnyékolt nap

fekete péntek (sz) (biz)

- nagy tűzselei árszuhanás napja

fekete, mint a [egy] szerecsen (sz) (neutr)

- nagyon sötét bőrű (különösen sötét arcbőrű) személy

fekete, mint a néger valaga (sz) (szleng), (durva)

- nagyon fekete (személy)

fekete, mint az [a küldött] ördög (sz) (nép)

- nagyon fekete a piszoktól

fekete, mint az ördög segg(e)lyuka (sz) (szleng), (durva)

- nagyon fekete (bőrű) személy

feketelistán van [feketelistára kerül] (<vhol> v. <vkinél> <vmi> miatt) (sz) (neutr)

- (vmely ok miatt) kegyvesztett, nemkívánatos, mellőzendő személy (lesz) (vhol v. vkinél)

feketelistára tesz <vkit> (sz) (neutr)

- (vmely ok miatt) nemkívánatos, mellőzendővé, kegyvesztetté nyilvánít vkit

feketén lát [feketére fest] <vmit> (sz) (neutr)

- túlzottan borúlátó, a helyzetet a valóságosnál rosszabbnak ítéli meg

fekvő nyolcas (sz) (szleng), (tréf)

- életfogytiglani börtönbüntetés

fél <vkitől> v. <vmitől,> mint a tűztől (sz) (neutr)

- nagyon fél, retteg vkitől v. vmitől

fél <vkitől> v. <vmitől,> mint ördög a szenteltvíztől [a tömjén(füst)től] (sz) (neutr)

- nagyon fél, retteg vkitől v. vmitől

Fel a fejjel (, amíg van)! (hm) (biz)

- {biztatás, bátorítás kifejezése: ne csüggedj, szedd össze magad!}

Fel a kezeket [a kezekkel]! (hm) (neutr)

- {megadásra való felszólítás kifejezése: add meg magad!}

fél füllel hall <vmit> (sz) (neutr)

- pontatlan, megbízhatatlan módon jut a tudomására vmi

fél gözzel (csinál <vmit>) (sz) (biz)

- erőtllenül, lassan, kedvetlenül (csinál vmit)

Fel is út, le is út. (hm) (neutr)

- {kiutasítás kifejezése: mehet(sz), amerre tetszik, csak itt ne maradj(on)}

fél kézzel (sz) (neutr)

- könnyedén, játszva

fél lábbal (már) a sírban [a koporsóban] van (sz) (neutr)

- a) halálos beteg;
- b) (biz) nagyon idős

fél lábbal van <vhol> [fél lábbal már ott van <vhol>] (sz) (neutr)

- csak részben van vhol v. vállal szerepet vmiben, ill. részben már ott van, szerepet vállal

fél lábon is kibír <vmit> <vmeddig> (sz) (neutr)

- (vmely nehezen elviselhető, kellemetlen állapot) már nem tarthat olyan soká, hogy el ne viselné az ember

fél szavakból [szóból] is ért <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- csonka mondatból, futó célzásból, más számára érthetetlen utalásból is rögtön tudja, miről van szó, mit kell tennie

fél téglával veri a mellét (sz) (biz), (gúny)

- (a nyilvánosság előtt) hangosan fogadkozva állít vmit v. vélt érdemeire hivatkozva kérkedik, dicsekszik vmivel

fel van adva a lecke <vkinek> (sz) (neutr)

- nehéz feladatot kapott

fél, mint a nyúl (sz) (neutr)

- nagyon fél, félénk

feladja a játszmat (sz) (neutr)

- meghátrál, enged (a nagyobb erőnek)

feladja a leckét <vkinek> (sz) (neutr)

- nehéz, komoly probléma elé állít vkit

feladják (sz) (neutr)

- az utolsó kenetet <vkinek> (rég) a nemsokára meg fog halni;
- b) teljesen tönkremegy, megbukik

felakad <vkinek> a szemé (sz) (neutr)

- a) (haldoklónak, ájultnak, epileptikus rohamban lévőnek) szemé a fehérjével felfelé fordulva nyitva marad és megmerevedik;
- b) nagyon megdöbben, elcsodálkozik

felakasztották <vkinek> a kanalát (sz) (nép)

- elkésve érkezett az étkezésre (ebédre v. vacsorára)

feláldoz <vminek> az oltárán <vmit> (sz) (vál)

- áldozatot hoz vminek a javára, amit különösen tisztel

feláldozza az életét <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- a) meghal vkiért v. vmiért;
- b) lemond a boldogságról vki v. vmi kedvéért

feláll a dobogó legmagasabb fokára (sz) (neutr)

- (versenyben) győzedelmeskedik

feláll a szőr <vkinek> a hátán (sz) (neutr)

- a) dühös, ingerült lesz;
- b) <vmitől:> nagyon irtózik vmitől, nagyon ellenszenves vkinek vmi

félárbocon van a zászló [félárbocra eresztik a zászlót] (sz) (vál)

- közigazgatásban a gyász jeléül a zászlót az árboc magasságának feléig húzzák fel v. le

félben áll [van] <vmi> (sz) (neutr)

- nincs befejezve vmi

Felcsúszott az óráim (sz) (neutr)

- . (hm), (tréf) {elutasító, kitérő válaszként: nem tudom, hány óra van, nincs óráim}

felderül [felragyog] <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- arckifejezése derűssé válik

feldobja a bakancsot (sz) (szleng), (tréf)

- meghal

feldobja a bocskort (sz) (szleng), (tréf)

- meghal

feldobja a pacskert (sz) (ritk), (szleng), (tréf)

- meghal

feldobja a papucsot (sz) (biz), (tréf)

- meghal

feldobja a patáját (sz) (biz), (tréf)

- meghal

feldobja a prakkert (sz) (szleng)

- meghal

feldobja a skárpit (sz) (szleng)

- meghal

feldúlja <vkinek> a boldogságát (sz) (neutr)

- megzavarja vkinek a lelki békéjét, nyugalmát, házasságát

Fele költség, dupla mulatság. (hm) (tréf)

- a) {ha az ember nem viszi magával a feleségét, kevesebbet költ és jobban is szórakozik};
- b) {olyasmi, ami a vártnál kevesebbe kerül, de sokat ér}

felébe(n) hagy <vmit> (sz) (neutr)

- félbehagy, befejezetlenül hagy vmit

feléből harmadából (sz) (neutr)

- nagyjából, megközelítőleg

felébred <vkinek> a lelkiismerete (sz) (neutr)

- vmely tettét, magatartását v. szándékát egyszer csak helytelennek kezdi látni

felébreszti [felkelti] az alvó oroszlánt <vkiben> (sz) (neutr)

- felkelti vkinek addig elfojtott dühét, indulatát

feledésbe merül <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- lassanként teljesen elfelejtenek vkit v. vmit

felégeti maga mögött az utolsó hidat is (sz) (neutr)

- (vmely döntés, tett következtében) visszafordíthatatlan helyzetet teremt magának

feléje se(m) néz (sz) (neutr)

- a) elkerüli vkinek a házát, hosszabb ideig nem látogat meg vkit;
- b) nem törődik vmivel {vkinek v. vminek}

Félek a boiotiaiak üvöltésétől. (hm) (vál)

- {félelem, óvatoskodás kifejezése: félek az ostoba, nehézfejű emberek véleményétől}

félelem és gáncs nélküli lovag (sz) (vál)

- feddhetetlen, becsületes, derék ember

felelősségre von <vkit> (sz) (neutr)

- a) vmit számon kér vkitől;
- b) bíróság elé állít vkit

felemeli a hangját (sz) (neutr)

- hirtelen hangosabban, fenyegetőbben kezd beszélni

felemeli a szavát (sz) (neutr)

- a) <vki> v. <vmi> ellen: ellenző, tiltakozó véleményét nyilvánítja ki vkivel v. vmivel kapcsolatban;
- b) <vki,> <vmi> mellett v. <vkinek,> <vminek> az érdekében: pártoló, támogató véleményét nyilvánítja ki vkivel v. vmivel kapcsolatban

felemelt fejjel [fővel] (sz) (neutr)

- igazsága tudatában, büszkén, öntudatosan, magasan feltartott fejjel

felér ésszel <vmit> (sz) (neutr)

- megért, belát vmit

Feleségül ne vegyelek? (hm) (gúny)

- {méltatlankodás túlzott elvárások, igénybevétel miatt}

felette áll [van] <vkinek> v. <vminek> (<vmiben>) (sz) (neutr)

- a) (vmiben) különb vkinél v. vminél;
- b) különbnek tartja magát annál, hogy törődjék vkivel v. vmivel

felfakadnak [felszakadnak] a (rég)i sebek (sz) (neutr)

- vmely (rég)i sérelem, bánat, fájdalom újra fájni kezd, ismét beszélnek róla

felfedi [leveti] inkognitóját (sz) (neutr)

- (a titkolózást abbahagyva) nyilvánosságra hozza valódi énjét

felfedi a kártyáit (sz) (neutr)

- betekintést enged terveibe

felfedi a lapjait (sz) (neutr)

- (előzetes titkolózás után) őszintén kinyilvánítja szándékait, céljait

felfelé bukik (sz) (biz), (pej)

- (egyértelmű, jelentős hibája, tévedése ellenére) látszólag fontosabb beosztásba kerül (, ami a korábbinál akár jövedelmezőbb is lehet, de valójában gyakran kisebb hatalommal, hatáskörrel jár)

felfelé buktat <vkit> (sz) (biz), (pej)

- (egyértelmű, jelentős hibája, tévedése ellenére) látszólag fontosabb beosztásba helyez vkit (, ami a korábbinál akár jövedelmezőbb is lehet, de valójában gyakran kisebb hatalommal, hatáskörrel jár)

felfelé halad a lejtőn <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy v. vállalkozás) lassan megszabadulva a nehézségektől, a kibontakozás reményében halad, működik

felfordul [felkavarodik] <vkinek> a gyomra <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- a) hányinger fog el vkit vkitől v. vmitől;
- b) erkölcsi v. esztétikai undor fog el vkit vkitől v. vmitől

felfordul a világ (sz) (neutr)

- megszűnik az élet régi, megszokott rendje

felforgatja a házat (sz) (neutr)

- felforgatja a lakás megszokott rendjét

felforr [felmeleg] <vkinek> az agyvize (szleng) (sz) (neutr)

- a) nagyon melege lesz;
- b) (<vkitől> v. <vmitől>):> hirtelen mérges, dühös lesz (vkitől v. vmitől)

felforr <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- hirtelen elfog vkit az indulat, a düh

felforr <vkinek> az epéje (sz) (neutr)

- hirtelen dühös, mérges lesz

felforr a trágyalé <vkiben> (sz) (durva)

- nagyon dühös, haragos az illető

felforralja <vkinek> a vérét <vmi> (sz) (neutr)

- a) (vmely felháborító körülmény) hirtelen heves haragra gerjeszt vkit;
- b) (nemi izgalom) felgerjeszti az érzékeit

felfújja a dolgot (sz) (neutr)

- a kelletnél nagyobb jelentőséget tulajdonít vminek

felfújja magát, mint a duda (sz) (rég)

- felfuvalkodott, gőgös ember

felfuvalkodott [felfújt] hólyag (sz) (biz)

- ostoba, de nagyhangú, beképzelt ember

felfuvalkodott béka (sz) (biz)

- beképzelt, gőgös személy

felgújtja <vkinek> a vérét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felkelti vkinek az érzékiségét vki v. vmi

felgyúri [feltúri] az inge ujját (sz) (neutr)

- nekilát vminek (általában vmely munka legnehezebb részének)

felhívás keringőre (sz) (biz), (tréf)

- burkolt formában való felbátorítás, biztatás vmely kényes ügyben, gyakran szerelmi közeledésre

felhívja <vkinek> a figyelmét <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- ráirányítja az érdeklődését vkire v. vmire, ajánlja, kéri, hogy foglalkozzék vkivel v. vmivel

felhős <vkinek> a homloka (sz) (vál)

- nagyon gondterhelt

felhúzza [(nép) felüti] az orrát (<vmiért> v. <vmi miatt>) (sz) (biz)

- megsértődik és duzzog (vmi miatt)

felhúzza [felölti] a mundért (sz) (neutr)

- katona lesz

felhúzza [felveszi v. (ritk) felrántja] a nyúlcipő(ke)t [nyúlcipőt híz] (sz) (biz), (tréf)

- elfut, elmenekül, elszökik

felhúzza [összehúzza v. összevonja] a szemöldökét (sz) (neutr)

- nemtetszését, haragját v. csodálkozását, meglepetését kinyilvánítja

felhúzza a vállát (sz) (neutr)

- bosszúságát, nemtetszését, közömbösségét, érdektelenségét, nemtörődömségét fejezi ki

félíg igen, félíg nem (sz) (neutr)

- bizonyos mértékig úgy van, de nem egészen

feljön [felragyog] <vkinek> a csillaga (sz) (neutr)

- szerencsés, sikeres időszaka van, hatalma, tekintélye növekszik

feljön [felvirrad v. felragyog] <vkinek> a napja (sz) (neutr)

- sorsa jóra fordul, szerencsésen alakul az élete

feljön <vkinek> a feje vize [a fejevize] (sz) (szleng)

- dühös lesz, hisztériázik, idegrohamot kap

feljön <vkinek> a fejevize (sz) (szleng)

- dühös lesz, hisztériázik, idegrohamot kap

feljut a csúcsra (sz) (neutr)

- (személy) karriert csinál

felkap <vmit,> mint gyöngytyúk a taknyot (sz) (szleng), (durva)

- hirtelen, gyors mozdulattal felkap vmit

felkapaszkodik [felmászik] az uborkafára (sz) (gúny)

- alacsony sorból, beosztásból különösebb érdem v. képesség nélkül magas rangra, jó anyagi helyzetbe jut, s ott rátarti módon viselkedik

felkapja [felszívja] az iszapot (<vmitől> v. <vmin>) (sz) (szleng)

- dühös lesz (vmitől)

felkapja <vkinek> a nevét a hír [felkapják <vkinek> a nevét] (sz) (neutr)

- híressé válik

felkapja a fejét (sz) (neutr)

- hirtelen felnéz (pl. meglepetés, megütközés hatására v. azért, mert egyszerre figyelni kezd vmire)

felkapja a savat (<vmitől> v. <vmin>) (sz) (szleng)

- megsértődik (vmin)

felkapja a vizet (<vmitől> v. <vmin>) (sz) (biz)

- dühös, mérges lesz (vmitől)

felkarolja <vkinek> v. <vminek> az ügyét (sz) (neutr)

- mindenben segítségére van vkinek v. vminek, hatalmával, befolyásával előmozdítja sikerét, boldogulását

félkarú [félkezű] rabló (sz) (neutr)

- játékautomata

felkavarja <vkinek> a gyomrát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) hányingert okoz vkinek vki v. vmi;
- b) erkölcsi v. esztétikai undort okoz vkinek vki v. vmi

felkavarja az állóvizet (sz) (neutr)

- (cselekedetével, megnyilatkozásával) hirtelen és kissé zavaró módon megváltoztatja mely közösség egyhangú életét

felkopik [fölkopik] <vkinek> az álla (sz) (biz)

- a) éheznek, nélkülözni kényszerül;
- b) nem kap meg vmit, amire számított v. vágyott

felkorbácsolja <vkinek> a vérét <vmi> (sz) (neutr)

- felizgat, indulatba hoz vkit vmi

felkötö a fehérneműt (sz) (biz), (tréf)

- (vmely cél elérése érdekében) beleerősít, szellemi v. testi képességeit fokozottan összpontosítja

felkötö a nadrágját (sz) (neutr)

- összeszedi minden erejét, képességét, nekigyürkőzik vmely munkának

felkötö a nyulak bocskorát (sz) (tréf)

- elfut, elmenekül

felkötö a nyúlbockort [nyúlbockort köt] (sz) (biz), (tréf)

- a) nekiiramodik, futni kezd;
- b) gyáván megfutamodik

fellebben a fátyol <vkiől> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- hirtelen láthatóvá válik vmi (v. vkinek vmely tulajdonsága), ami eddig rejtve volt

fellebbenti a fátlyat <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- rejtett, titkolt dolgot, tulajdonságot leleplez, feltár

Fellőtték a pizsamát. (hm) (biz), (tréf)

- {takarodó van, itt az ideje aludni menni}

felmegy <vkinek> a cukra (sz) (biz)

- ideges lesz

felmegy <vkinek> a vércukra (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz)

- ideges lesz (vkitől v. vmitől)

felmegy <vkinek> a vérnyomása (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- dühös lesz (vkitől v. vmitől)

felmegy <vkinek> v. <vminek> az ázsiója (sz) (neutr)

- a) (személy) népszerűbbé válik, nő a tekintélye;
- b) (dolog) kelendővé válik, értéke növekszik

felmegy a függöny (sz) (neutr)

- (színházban) megkezdődik az előadás

felmegy a pumpa <vkiben> (<vkitől> v. <vmitől>) [felmegy <vkinek> a pumpája (<vkitől> v. <vmitől>)]> (sz) (biz)

- ideges, dühös lesz (vkitől v. vmitől)

felmegy az égbe (sz) (vál)

- meghal

felmelegíti <vkinek> a szívét <vmi> (sz) (vál)

- fellelkesít vkit vmi

felmelegíti <vkinek> a vérét <vmi> (sz) (neutr)

- felélénkít, fellelkesít vkit vmi

Felmelegítve csak a töltött káposzta jó. (km) (neutr)

- {nem lehet v. nem érdemes egy viszonyt, különösen szerelmet újra kezdeni, fölleveníteni}

felment [feloldoz] a bűnei alól <vkit> (sz) (vál)

- megbocsátja vkinek a bűneit

felmondja <vkinek> a lába a szolgálatot (sz) (neutr)

- nem tud megállni a lábán v. tovább menni

felmondja a szolgálatot <vmi> (sz) (neutr)

- a) (gép, szerkezet, szerv) elromlik, többé nem használható;
- b) (vmely képesség) nem működik tovább

felmossa [feltörli] a padlót <vkivel> (sz) (biz)

- alaposan megver, jól elagyabugyál vkit

Felnőttek jelenlétében gyerekeknek hallgass a neve. (km) (neutr)

- {a gyerekeknek nem szabad beleszólnia a felnőttek beszélgetésébe}

felnyalja a dohányt (sz) (szleng)

- pénzt felvesz, átvesz

felnyílik [kinyílik] <vkinek> a csipája (sz) (biz)

- a) tisztábban, világosabban lát vmit;
- b) eddigi félélnk viselkedését elhagyva bátran, szinte már elbizakodva mond véleményt v. követel vmit

felnyílik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) hirtelen tisztábban, világosabban lát vmely vonatkozásban, rádöbben vmire;
- b) hirtelen öntudatra ébredve bátorrá, sőt olykor szemtelenné, követelődzővé válik

felnyitja [kinyitja v. megnyitja] a zsilipe(ke)t [<vminek> a zsilipjét v. zsilipjeit] (<vmi előtt>) (sz) (neutr)

- szabad érvényesülést, megnyilatkozást enged vminek

felnyitja [kinyitja] Pandóra szelencéjét (sz) (vál)

- kíváncsiságával bajt, szerencsétlenséget idéz elő

felnyitja <vkinek> a szemét (sz) (neutr)

- rádöbrent vkit vmire, hozzásegít vkit, hogy tisztábban lásson v. vmi a tudomására jusson

feloldódik a görcs <vkiben> (sz) (neutr)

- felszabadul, megnyugszik

felölti [felveszi] a fátylat (sz) (vál)

- apáca lesz, kolostorba vonul

felölti az uniformist (sz) (neutr)

- bevonul katonának

felönt(ött) a garatra (sz) (tréf)

- alaposan berúg(ott)

felőrli <vkinek> az idegeit <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- állandó bosszantásával nagyon megvisel, (fel)idegesít vkit

felőrlődnek <vkinek> az idegei (<vmiben>) (sz) (vál)

- idegileg tönkremegy (vmiben)

felpattan [kinyílik] Pandóra szelencéje (sz) (vál)

- beláthatatlan következményekkel járó baj, szerencsétlenség keletkezik

felpattan, mintha vipera csípte volna meg (sz) (neutr)

- váratlanul úgy ugrik fel, mintha hirtelen erős, csípésszerű testi fájdalmat érezne

felpeszdti <vkinek> a vérét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- kellemes izgalomba v. lelkesült állapotba hoz vkit v. vmely közösséget vki v. vmi

felpezdül <vkinek> a vére (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- személy v. közösség kellemes izgalomba v. lelkesült állapotba jut

felpizskált gép (sz) (szleng)

- felerősített teljesítményű autó

Félre a tréfával! [Félretéve a tréfát!] (hm) (neutr)

- {leintés v. komoly viselkedésre való felszólítás kifejezése: hagyjuk a tréfálkozást, mert ezt a dolgot már komolyan kell vennünk}

Félre az útból! (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése: ne akadályozzuk a továbbhaladást!}

Félre bajusz, jön a szakáll! (hm) (rég)

- {figyelmeztetés, leintés kifejezése: az idősebb elől ki kell térni, az okosabbnak engedni kell}

Félre, bokor, jön [itt] a fa! [Félre, bokor, jön az erdő!] (hm) (rég)

- {felszólítás kifejezése: térj ki az utamból!}

félreáll <vkinek> a hasa (sz) (biz)

- jóllakott

félreáll <vkinek> a kontya (sz) (nép)

- (nő) annyit ivott, hogy már nem egészen józan

félreáll <vkinek> a köténye (sz) (szépítő)

- az előrehaladott terhesség meglátszik az illető nőn

félreáll <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- pityereg, sírdogál

félreáll <vkinek> az orra (sz) (ritk)

- meg van sértődve, duzzog, neheztel

félreáll <vkinek> az útjából (sz) (neutr)

- nem akadályoz vkit, hagyja, hogy az illető érvényesülhessen

félreáll az útból (sz) (neutr)

- szerényen visszahúzódik

félreeső hely (sz) (szépítő)

- illemhely

félrehúzódik <vkinek> a szája [félrehúzza a száját] (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- (vmely érzelem, indulat hatása alatt) nemtetszése jeléül önkéntelenül elhúzza, félrehúzza a száját

félrehúzódik <vkinek> az ajka (sz) (neutr)

- (kellemetlen hatás következtében) önkéntelenül félrehúzza a száját

félrehúzza az orrát (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (neutr)

- grimaszokkal (gúnyos) nemtetszését, elégedetlenségét fejezi ki (vmi miatt)

félretesz az útból [az útból] <vkit> (sz) (neutr)

- a) saját érvényesülése érdekében kíméletlenül elbánik kivel, rendszerint elmozdítja állásából;
- b) megöli vkit, aki akadályozza célja elérésében

félreveri a harango(ka)t (sz) (neutr)

- vmely vélt v. valószínű veszélyre szóban v. írásban felhívja a figyelmet

felriad (az) álmából (sz) (neutr)

- (külső hatásra) hirtelen felébred, föleszmél

felrobbantja a bankot (sz) (neutr)

- kártyajátékban v. rulettben a játékos(ok) a bankban felhalmozódott egész pénzt megnyeri(k)

felső ágyas (sz) (szleng)

- újonc, kiskatona

felsőbb érdekből (sz) (neutr)

- állami v. közérdekből

felsőbb hatalmak (sz) (neutr)

- a) természetfölötti erők;
- b) (tréf), (gúny) feljebbvalók, magasabb szervek

felsőfokban beszél <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- (gyakran elfogultságában) túlzó kifejezéseket használva beszél vkiről v. vmiről

felszabadítja a kaput (sz) (neutr)

- (labdajátékban játékos) olyan messze juttatja a kaputól a labdát, hogy azzal a pillanatnyi gólveszélyt elhárítja

felszabadító érzés (sz) (neutr)

- testi és lelki megkönnyebbülést okozó érzés

felszaggatja [felszakítja v. feltépi] a (rég)i sebe(ke)t (sz) (neutr)

- (tapintatlanságával) vmely már-már elfelejtett lelki fájdalmat felújít

felszáll a (fehér) füst (<vhol>) (sz) (neutr)

- vmely (rég)en várt) egyezség, döntés, engedély megszületik (vhol)

felszárad <vkinek> a könnye (sz) (vál)

- elmúlik vkinek a bánata

felszárítja <vkinek> a könnyeit (sz) (vál)

- vkit megvigasztal, bánatát, fájdalmát, szenvedését enyhíti

felszed egy pár kilót (sz) (biz)

- meghízik

felszedi a horgonyt (sz) (vál)

- a) (hajós a hajóval, ill. hajó) a horgonyt felhúzza elindul;
- b) (személy) eltávozik

felszissen [felugrik], mintha darázs csípte volna meg (sz) (neutr)

- váratlanul úgy szisszen v. ugrik fel, mintha hirtelen erős, csípésszerű testi fájdalmat érezne

felszissen [felugrik], mintha kígyó csípte [marta v. harapta] volna meg (sz) (neutr)

- váratlanul úgy szisszen v. ugrik fel, mintha hirtelen erős, csípésszerű testi fájdalmat érezne

félt <vkit> v. <vmit,> mint a szeme fényét [világát] (sz) (neutr)

- nagyon félt vkit v. vmit

feltalálta a seprűbe a nyelet (sz) (biz), (gúny)

- magától értetődő dologra jött rá

feltalálta a spanyolviasz(ko)t (sz) (gúny)

- közismert dolgot felfedezésként, újként, saját gondolataként hirdet

feltalálta fedőn a púpot (sz) (gúny)

- olyasmit állapít meg, amit amúgy is tud mindenki v. amit épp az előbb már mondott vki

feltámad a hajnal (sz) (vál)

- felkel a nap, pirkadni kezd

feltámad a vadállat <vkiben> (sz) (neutr)

- kegyetlen, nemtelen indulatai, ösztönei erőt vesznek vkin

feltámad halottaiból (sz) (vál)

- a) halálából új életre kel;
- b) súlyos betegség után jobban lesz

feltámad, mint a fénixmadár (sz) (vál)

- (lesújtó vereség után) ismét sikeres lesz, magára talál

feltámaszt halottaiból <vkit> (sz) (vál)

- a) halálából új életre kelt vkit;
- b) gondos kezeléssel, ápolással eléri, hogy egy súlyos beteg jobban legyen

feltárja a lelkét (<vki> előtt) (sz) (neutr)

- elmondja minden baját, legbensőbb érzelmeit, titkait (vkinek)

feltárja a szívét (<vkinek> v. <vki> előtt) (sz) (vál)

- őszintén, bizalommal elmondja vkinek minden baját, legbensőbb érzelmeit, titkait

feltesz <vmely> kérdést <vkinek> (sz) (neutr)

- megfogalmaz v. hangosan kimond vmely kérdést (vki előtt), és feleletet vár v. keres rá

felteszi a fejét <vmire> (sz) (neutr)

- a siker reményében v. vmely állításának igazául nagy kockázatot vállal v. hajlandó vállalni

felteszi a hangfogót [hangfogóval beszél] (sz) (neutr)

- a) halkán beszél;
- b) tapintatosan fejezi ki magát, kerüli az erős kifejezéseket

felteszi a kontyot <vkinek> a fejére (nép) (sz) (neutr)

- feleségül vesz vkit

felteszi a koronát <vmire> (sz) (neutr)

- a) újabb, az eddiginél nagyobb dicsőséggel tetézi működését, munkáját stb.;
- b) (pej), (gúny) eddigi gyalázatos cselekedeteit betetőzi egy még nagyobb

felteszi a nyakát <vmire> (sz) (neutr)

- a siker reményében v. vmely állításának bizonyítására nagy kockázatot vállal

felteszi a pontot az i-re (sz) (neutr)

- befejez, végleg lezár vmit

felteszi a szájkosarat (sz) (biz)

- a) elhallgat;
- b) véleményét nem meri kimondani

feltette az Orbán süvegét (sz) (rég)

- a) nagyon jó kedve van, mulat; *b) berúgott;
- c) elbizakodottá vált

Feltéve, de meg nem engedve. (hm) (vál)

- {megengedő kifejezésként: a további érvelés kedvéért egyelőre igaznak elfogadva, de a föltevés helytálló voltát tagadva}

félti a bőrét (sz) (biz)

- félti az életét

félti a kocot (sz) (neutr)

- görcsösen ragaszkodik vmely gazdag jövedelmi forráshoz

félti a nyakát (sz) (neutr)

- félti az életét, a testi épségét

félti a vonalait (sz) (neutr)

- nem szeretne elhízni, ezért keveset eszik

félti a(zt a) tyúkszaros életét (sz) (durva), (gúny)

- nagyon gyáva

félti az alakját (sz) (neutr)

- fél, hogy meghízik és kövér lesz

félti az irháját (sz) (tréf)

- fél, hogy megverik

feltör, mint a talajvíz (sz) (szleng)

- (személy) érvényesül, sikeres lesz

feltöri a diót (sz) (neutr)

- megold vmely nehezebb feladatot

felturbózza az agyát (sz) (szleng)

- hirtelen mérges, dühös lesz

feltűnési viselkedésben szenved (sz) (tréf), (gúny)

- mindig mindenhol jelen akar lenni és szerepelni vágyik

feltűnik <vki> szerencséjének a csillaga (sz) (vál)

- vkinek kezd szerencséje lenni, kezd boldogulni

feltűz a tolla hegyére <vkit> (sz) (neutr)

- támadó éllel ír vkiről

felül a (magas) lóra (sz) (neutr)

- indokolatlanul fölényesen, nagyképpén beszél, viselkedik

felül a pegazusra [megnyergeli a pegazust] (sz) (vál)

- verseket kezd írni, megpróbál költővé válni

felül áll <vmin> (sz) (ritk)

- méltóságán alulnak tart vmit, nem ereszkedik le odáig

felül marad (sz) (neutr)

- (küzdelemből) győztesen kerül ki

felül van (sz) (neutr)

- (küzdelemben) fölényben van

Felülről jön az áldás. (km) (tréf)

- {annak mondják tréfás megjegyzésként, akinek a fejére esik vmi v. akire felülről rádől, ráfolyik, rácseppen vmi (pl. galambpiszok)}

felült (neki) Lackó (a nyakára [a hátára]) (sz) (nép)

- dologidőben a nagy meleg miatt nem ízlik vkinek a munka, s a hűvösre megy pihenni

felüti a fejét <vmi> (<vhol>) (sz) (neutr)

- váratlanul megjelenik és kezd elterjedni, elhatalmasodni vmi vhol

felüti a sátorfáját <vhol> (sz) (neutr)

- hosszabb időre letelepszik vhol

felüti a tanyáját <vki> v. <vmi> <vhol> (sz) (neutr)

- a) (egy v. több ember) vhol letelepszik, és azt a helyet kezdi ideiglenesen vmely szempontból otthonának tekinteni;
- b) (állapot, hangulat vhol, vmely közösségben) bizonyos időre állandósul és az embereket hatalmába keríti

félvállról beszél <vkivel> (sz) (neutr)

- lekicsinylően, leereszkedően beszél vkivel

félvállról kezel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- lenéz, jelentéktelennek tekint vkit v. vmit, nem törődik vele

félvállról szól <vkihez> (sz) (neutr)

- lekicsinylően, leereszkedően szól vkihez

félvállról vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- lenéz, jelentéktelennek tekint vkit v. vmit, nem törődik vele

felveri [felsrófolja] <vminek> az árát (sz) (neutr)

- (árut) megdrágít

felveri az egész házat (sz) (neutr)

- olyan nagy zajt csinál, hogy körülötte mindenki felébred

felveszi [felszedi v. összeszedi] a betyárbútort (sz) (nép), (tréf)

- összecsomagolja a holmiját és elköltözik, továbbáll

felveszi [kiállja] a versenyt <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- a) vállalja a versenyt, a megmérettetést vkivel v. vmivel;
- b) vkihez v. vmihez hasonló képességekkel, tulajdonságokkal rendelkezik

felveszi a beszéd fonalát (sz) (neutr)

- folytatja a megszakadt beszélgetést

felveszi a beszélgetés fonalát (sz) (neutr)

- folytatja a megszakadt beszélgetést

felveszi a harcot <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- vállalja a küzdelmet, a szembehelyezkedést vkivel v. vmivel

felveszi a keresztet (sz) (rég)

- beáll a keresztetek seregébe

felveszi a munkát (sz) (neutr)

- dolgozni kezd

felveszi a néhai előnevet (sz) (biz), (tréf)

- meghal

felveszi a néhai nevet (sz) (tréf)

- meghal

felveszi a(z elejtett) fonalat (sz) (neutr)

- félbeszakadt beszédet, gondolatmenetet, tárgyalást újra kezd, tovább

felveszi a(z odadobott) kesztyűt (sz) (neutr)

- elfogadja a kihívást

felvette a csörgősapkát (sz) (biz)

- bolondozik, tréfálkozik

felviszi a hangot (sz) (neutr)

- (beszéd, beszélgetés közben) egyszerre emelt hangon v. kihívóan kezd beszélni

felviszi az isten <vkinek> a dolgát [a sorsát] (sz) (neutr)

- magas állásba kerül és jómódban él

felvonultatja <vminek> a (teljes) fegyvertárát (sz) (neutr)

- tudásának, ismereteinek, képességeinek összességét (bizonyítás, meggyőzés céljából) bemutatja

Fene a (jó) dolgod(at) [dolgát]! (hm) (biz)

- {bosszankodás, enyhe szitkozódás kifejezése}

Fene a pofádat [a pofáját]! (hm) (durva)

- {durvább szitkozódás}

fenéken billent [rúg] <vkit> (sz) (neutr)

- a) belerúg vkinek az ülepébe;
- b) megszid, megró, megfenyít vkit (gyakran fenébe rúgással való fenyegetés kifejezéseként is: Fenéken billentelek [rúglak]!)

fenekestül felforgat <vmit> (sz) (neutr)

- (keresés közben nagy rendetlenséget csinálva) a legapróbb részletekig átkutat (pl. szobát, lakást)

feneketlen bendőjű (sz) (biz)

- nagy étvágyú, sokat evő személy

feneketlen hordó <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon sokba kerül vmi, semmi pénz sem elég rá

feneketlen zsák (sz) (biz)

- a) pénzsóvár, kapzsi személy;
- b) falánk ember

fenéig üríti (a) poharát (sz) (neutr)

- az utolsó cseppig kiissza a poharát

fenéig üríti <vminek> a (keserű) kelyhét (sz) (vál)

- vmely negatív élményt (pl. megpróbáltatást) elszenved és feldolgoz magában

fenéig üríti a szenvedések poharát (sz) (vál)

- sok szenvedésben van része

fenéig üríti az élvezetek poharát (sz) (vál)

- hajhássza az élvezeteket, élvezi az élet örömeit

feni a bicskáját (<vmire>) (sz) (biz)

- régóta készülődik vmire (főleg arra, hogy vmiben kitegyen magáért)

feni a fogát <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) szeretne vkit v. vmely közösséget elpusztítani, tönkretenni;
- b) nagyon kíván, szeretne megszerezni vkit v. vmit

feni az agyarát <vkire> (sz) (ritk)

- szeretne vkit tönkretenni, elpusztítani

Fenn az ernyő, nincsen kas. (km) (neutr)

- {megjátzott, látszólagos jó mód mögött valójában szegénység van}

fenn hordja a fejét (sz) (neutr)

- elbizakodott, büszke

fenn hordja a krumpliját (sz) (szleng)

- gőgösen, büszkén, másokkal szemben lenézően viselkedik

fenn hordja az orrát (sz) (neutr)

- gőgösen, büszkén, másokkal szemben lenézően viselkedik

fenn jár (sz) (neutr)

- (beteg) már nem fekszik állandóan, mert gyógyulófélben van

fenn van (sz) (neutr)

- ébren van, fölkel

fennakad <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) (haldoklónak, ájultnak, epileptikus rohamban lévőnek) szeme a fehérjével felfelé fordulva nyitva marad és megmerevedik;
- b) nagyon megdöbben, elcsodálkozik

fény az éjszakában <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (nehéz, reménytelen körülmények között is felbukkanó) reménysugár, vigasz (gyakran helyzetmondatszerű használatban biztatás kifejezéseként: Te vagy a fény az éjszakában.)

fény derül (sz) (neutr)

- a) <vmire:> (titokban tartott v. homályban lévő dolog) világossá, érthetővé válik;
- b) <vkinek> a <viselt> dolgaira: ismertté válnak olyan, az élete folyamán megtörtént események, általa elkövetett tettek, amelyeket kalandosságuk v. negatív tartalmuk miatt takargatni kell

fény gyúl [gyullad] ki <vkinek> az agyában [a fejében] (sz) (vál)

- hirtelen ráeszmél vmire, megért vmit

fény kapott, amikor született (sz) (szleng), (tréf)

- színes bőrű személy (néger v. cigány)

fényes <vmi,> mint a csillag (sz) (rég)

- ragyogóan fényes

fényes <vmi,> mint a tükör (sz) (neutr)

- (tárgy) nagyon fényes, tiszta

fényes alak (sz) (ritk), (biz)

- nagyon mulatságos, szórakoztató személy

fényes kedvében van (sz) (neutr)

- vidám, jókedvű

fényes papi segédlettel (sz) (tréf)

- nagy kíséréttel, sok kísérő jelenlétében

fényes pofa (sz) (biz)

- nagyon mulatságos, szórakoztató alak

fénykorát éli <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- fejlődésének csúcán van vki v. vmi

fénylik [olyan fényes] <vmi,> mint (a) Salamon töke (sz) (biz)

- (kifényesített tárgy) erősen fénylik, nagyon fényes

fényt derít <vmire> (sz) (neutr)

- (titokban tartott v. homályban lévő dolgot) világossá, érthetővé tesz

ferde helyzet (sz) (neutr)

- nem tisztázott, kínos, kényelmetlen helyzet

ferde szemmel néz <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- neheztel, gyanakszik vkire v. vmire, bizalmatlan vkivel v. vmivel szemben

ferde szemű (sz) (biz), (tréf)

- ázsiai, mongol típusú személy

férjhez ad <vkit> (sz) (neutr)

- (nőt) kiházásít

férjhez megy <vkihez> (sz) (neutr)

- (nő) házasságot köt (vkivel)

férjnél van (sz) (neutr)

- (nő) házasságban él, vkinek a felesége

festeni sem lehet különbet (sz) (neutr)

- olyan szép, hogy a festő (művésze) sem alkothat szebbet

festeni való (sz) (neutr)

- nagyon szép, mutatós

festő ecsetjére való (sz) (neutr)

- nagyon szép, lefesteni való

festő sem festhet különbet (sz) (neutr)

- olyan szép, hogy a festő művészete sem alkothat szebbet

feszeget egy kérdést (sz) (neutr)

- egy kérdést folyamatosan előhoz annak ellenére, hogy a környezete nem kíván róla tárgyalni

feszít [teszi magát], mint két cső tengeri egy zsákban (sz) (nép)

- nevetségesen büszke, nagyzol

feszít, mint koszos [(durva) szaros] Pista Jézus [Krisztus] neve napján (sz) (biz)

- a) ízléstelenül kiöltözik és büszkén mutogatja magát;
- b) a szokottnál gondosabban, választékosabban öltözik fel

fészket rak [ver] (<vhol>) (sz) (vál)

- családi házat épít, családjának lakást rendez be (vhol)

fetreng [kifekszik v. (durva) bepisál v. bebrunyal] a röhögéstől (sz) (biz)

- nagyon nevet

Fiamnak mondom, menyem is értsen [érthet] belőle. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, dorgálás kifejezése: úgy figyelmeztetek v. dorgálok vkit, hogy máshoz intézem a neki szánt szavakat}

Fiatal (még) az idő. (hm) (neutr)

- {gyakran marasztalás kifejezése: korán van még lefeküdni v. elmenni vhonnan}

fiatal [ifjú] éveiben (sz) (neutr)

- fiatal korában

Fiatalság, bolondság. (km) (neutr)

- {a fiataloknak el kell néznünk, ha olykor meggondolatlanok, komolytalanok}

figyelembe se(m) vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- észre sem vesz vkit v. vmit, nem törődik vkivel v. vmivel

figyelembe vesz <vmit> (sz) (neutr)

- (mint meglévő, megfontolandó körülményt) számításba vesz vmit, tekintettel van vmire

figyelemmel van <vmire> (sz) (neutr)

- (mint meglévő, megfontolandó körülményt) számításba vesz vmit, tekintettel van vmire

figyelemre se(m) méltat <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- észre sem vesz vkit v. vmit, nem törődik vkivel v. vmivel

figyelmen kívül hagy <vmit> (sz) (neutr)

- a) nem vesz észre vmit, nem tűnik fel neki vmi;
- b) nem vesz tekintetbe, számításba vmit, nem tulajdonít jelentőséget vminek

filléres alapon (sz) (neutr)

- csekély anyagi ráfordítással v. kockázattal

filléres gondjai vannak (sz) (neutr)

- szegénységben él {vkinek}

fillérre elszámol (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- teljesen pontosan elszámol (vkivel v. vmivel)

filmszakadás van <vkinél> (sz) (szleng)

- hirtelen nem emlékszik semmire

Finggal nem lehet tojást festeni. (km) (durva)

- a) {megfelelő, hozzávaló szerszám híján nem lehet jó munkát végezni};
- b) {nem kell sajnálni a pénzt, ha vmi jobbat akarunk}

fingja sincs (róla, hogy) mit csináljon (sz) (durva)

- tehetetlenkedik

fingja sincs <vmiről> (sz) (durva)

- nem tud vmiről, tanácstalan

Fingom sincs (róla)! (hm) (durva)

- {annak kifejezése, hogy nem tudunk vmit v. tanácstalanok vagyunk}

finom [jó] (kis) cég (sz) (gúny), (tréf)

- kétes hírű, megbízhatatlan személy

finom [puha] <vmi,> mint a selyem (sz) (neutr)

- nagyon finom v. kellemesen puha tapintású (szövet, haj, bőr)

fintorgatja az orrát (<vmire>) (sz) (neutr)

- grimaszokkal nemtetszését, elégedetlenségét fejezi ki

Fityiszt az orrodra [az orrára]! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: szó sem lehet róla, hogy képzeled v. képzelei!}

fityiszt mutat (<vkinek>) (sz) (biz), (tréf), (gúny)

- a) (durva, csúfolódó, gúnyolódó elutasítás kifejezéseként) hüvelykujjának hegyét behajlított mutató- és középső ujjja közt kidugja;
- b) durván v. gúnyolva elutasít vkit v. vmit

fittyet hány <vkinek,> <vminek> v. <vkire,> <vmire> (sz) (biz)

- fölényesen, lekezelően viselkedik vkivel, beszél vkiről v. vmiről

fizet <vki> v. <vmi,> mint a köles (sz) (neutr)

- a) (személy) bőkezűen, pazarolva fizet;

- b) (növény) sokat terem, nagy haszon van belőle

fizet egy rundot (sz) (biz)

- (asztaltársaságnál) fizet egy italt a többiek számára

fizet, mint a katonatiszt (sz) (biz), (tréf)

- a) a méltányosnál többet v. túl sokat fizet;
- b) becsületesen, pontosan fizet

flottul él (sz) (biz)

- gondtalanul, csak a mának él

flottul elintéz <vmit> (sz) (biz)

- könnyedén, simán elintéz, megcsinál vmit

fog [vág] <vkinek> az esze, mint a borotva (sz) (neutr)

- gyors felfogású, okos

fog a szó <vkin> (sz) (neutr)

- megfogadja a tanácsot, az intelmet

foga van <vminek> (sz) (ritk), (vál)

- értéke, jelentősége van (és ezért megbecsülendő)

foga van a fagnak [a télnek v. a hidegnek v. az időnek] (sz) (nép)

- nagyon hideg, fagyos idő van

foga van a napnak (sz) (nép)

- (rendszerint télen) bár süt a nap, mégis csípős hideg van

foga van a szélnek (sz) (nép)

- csípős, hideg szél fúj

fogadatlan [(ritk) hívatlan] prókátor (sz) (neutr)

- olyan személy, aki kérés, felszólítás nélkül beleavatkozik más dolgába

Fogadatlan prókátornak ajtó mögött a helye. (hm) (ritk)

- {elutasítás kifejezése : akinek semmi köze nincs vmely dologhoz, kéretlenül ne szóljon bele!}

Fogadd nemzetiszínű farkcsóválásomat! (hm) (biz), (tréf)

- {elismerés, gratuláció kifejezése: üdvözöllek, gratulálok, fogadd elismerésemet!}

Fogadni mernék, hogy ... (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése fogadáson keresztül: fogadok, hogy ...}

fogához veri a garast (sz) (neutr)

- kicsinyesen takarékos, zsugori

fogas [fogós] kérdés (sz) (neutr)

- furfangos, fejtörést okozó, nehezen megoldható kérdés v. probléma

fogást keres [talál] <vkin> (sz) (neutr)

- ürügyet próbál találni, ill. talál arra, hogy a másikba belekössön

fogatlan [haldokló] oroszlán (sz) (gúny)

- hatalmát, erejét, befolyását veszített személy

Fogd be a csőröd [fogja be a csőrét!] (hm) (biz)

- {felszólítás kifejezése: hallgass(on)!}

Fogd be a pofád! [Fogja be a pofáját!] (hm) (durva)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass(on)!}

foggal, körömmel harcol [küzd] (<vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> ellen) (sz) (neutr)

- elkeseredetten, a végsőig harcol v. küzd (vkiért, vmiért v. vki, vmi ellen)

foghegyről beszél <vkivel> [foghegyről odavet <vkinek> <vmit>] (sz) (neutr)

- felsőbbséget érzető, lenéző, fölényeskedő szűkszavúsággal beszél vkivel

fogja [nem ereszti] <vkinek> a frakkját (sz) (biz)

- beleakaszódik vkibe, nem engedi távozni

fogja [veszi] a batyuját (sz) (nép)

- elindul, elmegy

fogja a fejét (sz) (neutr)

- tehetetlenül kesereg

fogja magát, és ... (sz) (neutr)

- (hirtelen) elhatároz vmit, és hozzálát, hogy megtegye

Fogjon kézen az ipari áram! (hm) (szleng), (pej)

- {rosszkívánság kifejezése: érjen vmilyen szerencsétlenség!}

Fogjuk meg, aztán [és] vigyétek! (hm) (biz)

- {olyan ember csúfolásának kifejezése, aki mások terhére kivonja magát a munka (neheze) alól, de társait nagy hanggal ugyanarra a munkára biztatja}

Fogjunk kezét! (hm) (neutr)

- {felszólítás összetartásra}

Foglalkozz azzal, ami veled egyidős! (hm) (biz)

- {elutasítás, felszólítás tevékenység abbahagyására}

fogós műtéttel született (sz) (biz), (tréf)

- bolond, őrült

fogyóban van <vmi> (sz) (neutr)

- egyre jobban fogy v. fogyni kezd vmi

fogytán van <vmi> (sz) (neutr)

- kevés van vmiből

fojtogatja <vkinek> a torkát <vmi> (sz) (neutr)

- vmely érzelem, indulat, megnyilatkozás úgy hat vkire, hogy lélegzete elakad, beszéde szaggatottá válik

fokozza [gyorsítja] a tempót (sz) (neutr)

- a) növeli a sebességet;
- b) növeli a cselekvés, az események folyásának ritmusát

fokról fokra (sz) (neutr)

- egyre inkább, egyre jobban

felt esik [van] <vkinek> a becsületén [a hírnevén] (sz) (neutr)

- erkölcsi vétséget követ el

felt hátán felt (sz) (neutr)

- sok helyen v. többszörösen megfoltozott (ruha)

felt van <vkinek> a múltján (sz) (neutr)

- korábban szégyenletes, titkolni való tettet követett el

feltot ejt <vkinek> a becsületén [a hírnevén] (sz) (neutr)

- erkölcsi vétséget követ el vki ellen

folyékony kenyér (sz) (biz)

- sör

folyékony szén (sz) (neutr)

- a kőolaj

folyik <vkinek> az orra (sz) (neutr)

- nagyon náthás

folyik a bor (<vhol>) (sz) (neutr)

- sok bort isznak, nagy a mulatozás (vhol, vmely társaságban)

folyik a víz <vkiről> (sz) (neutr)

- a) erősen izzad;
- b) nehézségekkel küzd, szenved

Folyjon ki a szemem, ha ... (hm) (biz)

- {vmely állítás erős nyomatékosítása: vakuljak meg, ha nem igaz, amit mondok}

folyó ügyek (sz) (biz), (tréf)

- kis szükség, vizezés

folyton szoknya után fut(kos) [szaladgál] (biz), (sz) (tréf)

- minden nőnek udvarol, mindegyiket szeretné meghódítani

folytonossági hiány (sz) (tréf)

- lyuk, szakadás, törés

fonák helyzet (sz) (neutr)

- a körülmények kedvezőtlen alakulása folytán kialakult, a várttal teljesen ellentétes, furcsa helyzet

fontolóra vesz <vmit> (sz) (neutr)

- döntés előtt minden szempontból megfontol, mérlegel vmit

fontolva haladó (sz) (vál)

- olyan, aki a forradalmi változás helyett reformokkal igyekszik a haladást szolgálni

fontos elvtárs (sz) (tréf), (gúny)

- fontos, befolyásos ember

fordít (egyet) a dolgon (sz) (neutr)

- (hirtelen) másképpen folytatja, mint ahogy elkezdte

fordít egyet a beszéden (sz) (neutr)

- (hirtelen) más témáról kezd beszélni

fordít egyet a beszélgetésen (sz) (neutr)

- (hirtelen) más témáról kezd beszélni

fordít egyet a kormányrúdon (sz) (neutr)

- megváltoztatja a kormánypolitika irányát

fordít egyet a köpönyegén [köpönyeget fordít] (sz) (pej)

- (önző érdekből, haszonlesésből) hirtelen elvet, álláspontot, pártállást változtat

fordított szék (sz) (szleng), (tréf)

- négyes, jó osztályzat (iskolában)

fordul a kerék (sz) (neutr)

- a dolgok természetes rendje szerint változik a helyzet

fordul a kocka (sz) (neutr)

- változik a szerencse

fordul egyet (sz) (neutr)

- rövid sétát, utat tesz

fordul, mint az árnyék (sz) (rég), (pej)

- folyton változtatja a nézeteit, a magatartását

forgalomba hozza <vkinek> a nevét (sz) (neutr)

- azáltal, hogy beszél róla, széles körben ismertté tesz vkit

forgalomba jön <vkinek> a neve (sz) (neutr)

- széles körben ismertté válik vki, beszélni kezdenek róla

forgalomban van <vkinek> a neve (sz) (neutr)

- széles körben ismert vki, beszélnek róla

forogat a fejében <vmit> (sz) (neutr)

- a megvalósítás lehetőségeit, módozatait latolgatva töpreng, gondolkodik vmin

forogat az elméjében <vmit> (sz) (neutr)

- a megvalósítás lehetőségeit, módozatait latolgatva töpreng, gondolkodik vmin

forogat az eszében <vmit> (sz) (neutr)

- a megvalósítás lehetőségeit, módozatait latolgatva töpreng, gondolkodik vmin

forgatja a szemét (sz) (neutr)

- álszent módon viselkedik

forintos labda (sz) (biz)

- (labdajátékban, különösen labdarúgásban) kedvező helyzetet v. gólhelyzetet teremtő átadás, passz

forog <vkinek> a fejében <vmi> (sz) (neutr)

- huzamosabb ideig gondolkodik vmin, gondol vmire

forog <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- élénken, kíváncsiskodva jobbra-balra nézelődik

forog <vkinek> az eszében <vmi> (sz) (neutr)

- huzamosabb ideig gondolkodik, töpreng vmin

forog a sírjában (sz) (neutr)

- (elhunyt személy) a halála után is hevesen ellenezne vmit, mert az kiáltó ellentétben van szándékával, felfogásával

forog a világ <vkivel> (sz) (neutr)

- (betegség v. lelki megrázkódtatás miatt) erősen szédül

forr <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- a) mértéktelenül dühös;
- b) erős vágy, indulat kerít hatalmába vkit, ill. tart hatalmában vkit

forr a düh <vkiben> (sz) (neutr)

- nagyon dühös

forr a haragtól (sz) (neutr)

- rendkívül haragszik, dühöng

forr a méreg <vkiben> (sz) (neutr)

- magában mérgelődik, dühöng, bosszankodik

forr az epe <vkiben> [forr <vkinek> az epéje] (sz) (neutr)

- nagyon bosszankodik, alig tudja dühét visszatartani

forró <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- a) heves vérmérsékletű, hirtelen természetű személy;
- b) erősen érzéki természetű, könnyen szerelemre v. érzéki vonzalomra lobbanó személy (főként nő)

forró a föld <vkinek> a lába [a talpa] alatt (sz) (neutr)

- a) nyugtalan, ideges, türelmetlen;
- b) veszélyben van, el kell menekülnie üldözői elől

forró a talaj <vkinek> a lába [a talpa] alatt (sz) (neutr)

- a) nyugtalan, ideges, türelmetlen;
- b) veszélyben van, el kell menekülnie üldözői elől

forró áru (sz) (neutr)

- törvénytelen úton szerzett áru, amelytől jobb minél előbb megszabadulni

forró drót (sz) (neutr)

- (fontos döntéshozók – különösen politikusok – közötti) közvetlen telefonösszeköttetés

forró fej (sz) (neutr)

- indulatainak könnyen engedő, meggondolatlan cselekedetekre hajlamos természetű ember

forró hullám csap át <vkinek> a szívére (sz) (vál)

- hirtelen kellemes érzés v. meleg rokonszenv támad vkiben

forró nyom(on) (sz) (neutr)

- közvetlenül mely bűntett elkövetése után a még menekülésben lévő elkövető elfogását lehetővé tevő nyom(on)

forró percek(et él át) (sz) (neutr)

- kellemetlen, nehézségeket, megpróbáltatásokat tartalmazó rövid időszak(ot él át)

forró tőke (sz) (neutr)

- bűnös, tisztességtelen módon szerzett pénz

Forró vizet a kopaszra [a kopaszra]! (hm) (biz), (tréf)

- {vkinek a kopaszságára való csúfolódó célzás, kopasz embernek elijesztésül mondott tréfás fenyegetés v. kopaszra nyírt gyerekek fejmosásakor használt tréfás kifejezés}

Fortuna festett lapjai (sz) (rég)

- kártya, játékkártya

Fortuna szekere (sz) (vál)

- a gyorsan beköszöntő, de könnyen múló siker, a gyakran kedvező, de általában változékony sors, szerencse

fossa a szót (sz) (durva)

- badarságokat és sokat fecseg

foszlányokban lóg a ruha <vkin> (sz) (neutr)

- nagyon rongyos, tépett vkinek a ruhája

fő <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- a) (<vki> v. <vmi> miatt): nagy gondban van, nagyon töpreng (vki v. vmi miatt);
- b) <vmiben:> eltervez vmit;
- c) <vmiben:> (pej) tréfát, huncutságot tervez

Fő a hidegvér! (hm) (neutr)

- {nyugtató kifejezése: őrizzük meg a nyugalunkat, gondolkodjunk józanul!}

főbenjáró bűn (sz) (neutr)

- nagyon súlyos vétség

föld terhe (sz) (pej)

- a) aki csak gond, baj vkinek;
- b) lusta ember

földbe gyökerezik <vkinek> a lába (sz) (neutr)

- (ijedtségében, ámulatában) mozdulatlaná dermedve áll

földbe tesz <vkit> (sz) (vál)

- eltemet vkit

földbe tipor <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szándékosan durván megsért, meggyaláz vkit v. vmit

földhöz vág [ver] <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- a) (alkohol) nagyon részeggé tesz vkit;
- b) (hír) nagyon megdöbben, lesújt vkit;
- c) (fizetendő pénzösszeg) túlságosan magas vkinek

földi mennyország (sz) (vál)

- különleges élvezet, gyönyör

földi paradicsom (sz) (vál)

- olyan hely, ill. állapot, ahol gondtalanság, nyugalom, boldogság uralkodik

földönfutóvá lesz (sz) (neutr)

- mindenét elveszíti, nincstelenné válik

földönfutóvá tesz <vkit> (sz) (neutr)

- nincstelenné tesz, mindenétől megfoszt vkit

földre borul <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- előtt a) hódolata jeléül leborul vki v. vmi előtt, s arcát a földre hajtja;
- b) fenntartás nélkül, szolgálai módon fejezi ki hódolatát vki v. vmi előtt

földre küldi ellenfelét (sz) (neutr)

- a) (ökölívó) úgy üti meg ellenfelét, hogy az rövidebb-hosszabb ideig elterülve marad, és gyakran küzdőképtelen lesz;
- b) szellemi párharcban, vetélkedésben teljesen felülkerekedik vkin

földre sújt <vkit> (sz) (vál)

- nagyon elszomorít, elkeserít vkit

földre szállt angyal (sz) (neutr)

- igen jólelkű, szelíd ember (különösen nő)

fölébe [föléje] emelkedik [kerekedik v. nő] (sz) (neutr)

- legyőz vkit, jobb vkinél {vkinek}

Fösvénynek gyakorta tékozló a fia. (km) (rég)

- {amit a fősvény apa gyűjt, gyerekei általában elherdálják}

főúri dolga van (sz) (neutr)

- kedvező helyzetben van {vkinek}

Franc (se) tudja! (hm) (durva)

- {annak jelzése, hogy nem tudunk vmit}

frankó balhé (sz) (szleng)

- a) könnyű dolog, feladat;
- b) (olyan) bűntény, amelyben leleplezéstől, következménytől nem kell tartani

frászkarikát sem ér <vmi> (sz) (biz)

- semmit sem ér vmi

friss [könnyű], mint az ólomgalamb (sz) (rég), (gúny)

- lomha, lassú mozgású, tunya személy

friss hús (sz) (szleng)

- a) új vki vhol v. vmiben;
- b) (férfinak nő) új szerelmi kaland, hódítás

friss vér (sz) (neutr)

- (vmely közösségben) a mozgató erőt jelentő, tevékeny fiatal(ok)

friss, mint a fűj (sz) (neutr)

- gyors, fűrge, élénk (főleg nő)

friss, mint az ólommadár (az iszapban) [gyors v. könnyű, mint az ólommadár v. repül, mint az ólommadár: ha hajítják, száll, ha leesik, áll v. sebes v. úgy jár, mint az ólommadár] (sz) (nép), (gúny)

- lomha, lassú mozgású, tunya személy

fuccsba megy <vmi> (sz) (biz)

- megsemmisül, semmivé lesz vmi

fúj [fújtat], mint egy gőzgép (sz) (neutr)

- (megerőltetéstől) erősen fúj(tat), liheg

fújhatja a bürköt (sz) (szleng)

- haszontalan, hiábavaló minden cselekedet

fújja a kását (sz) (nép)

- (álmában) hangosan szuszog, horkol

fújja a magáét (sz) (biz)

- szüntelenül a maga mondanivalóját, panaszát hangoztatja anélkül, hogy a másik fél érveire, ellenvetéseire, kérdéseire ügyelne

fújja a passzátszelet (sz) (szleng), (tréf)

- meghatározza a dolgok menetét, irányít

fújja az indulót (sz) (rég)

- nagyon készül menni v. hova, sürgeti az indulást

fújt a bőrgyár (sz) (szleng)

- közeleg a halál

fukar kezekkel mér (sz) (neutr)

- fukar, garasoskodó személy

fuldoklik a sírástól (sz) (neutr)

- úgy sír, hogy szinte elakad a lélegzete, szinte megfullad

fullánk <vkinek> minden szava [olyan <vkinek> a nyelve, mint a fullánk] (sz) (neutr)

- mindenre csípős, gúnyos, sértő megjegyzéseket tesz

fullánkos nyelvű (sz) (neutr)

- gonoszkodó, rosszindulatú, szúrós megjegyzéseket tevő személy

fura alak (sz) (biz)

- bolondos, különcködő ember

fura bogár (sz) (biz)

- bolondos, különcködő ember

fura madár (sz) (biz)

- bolondos, különcködő ember

furdal [vádol] a kisbíró <vkit> (sz) (nép)

- gyötör vkit a lelkiismeret

furdal a lelkiismeret <vkit> (sz) (neutr)

- sajnál vmit, (meg)bánja vmely tettét

furdalja [(majd) kifúrja] <vkinek> az oldalát a kíváncsiság (sz) (neutr)

- nagyon kíváncsi vmire

fúrja <vkinek> az oldalát <vmi> (sz) (neutr)

- a) nagyon kíváncsi vmire;
- b) (nép) nagyon nyugtalanít, aggaszt vkit vmi

fúróval ültették <vkinek> a haját (sz) (szleng), (tréf)

- feltűnően ritkás hajú

Fusson ki a szemem, ha ... (hm) (biz)

- {vmely állítás erős nyomatékosítása: vakuljak meg, ha nem igaz, amit mondok}

Fusson, ki merre lát! (hm) (neutr)

- {veszélyre való figyelmeztetés kifejezése: meneküljön mindenki, amerre tud, mert nagy veszély közeledik}

fut <vkinek> a kocsit (sz) (neutr)

- jól alakul az élete, sikerei vannak

fut a ház (sz) (neutr)

- nagy rendetlenség van a házban

fut a lakás (sz) (neutr)

- nagy rendetlenség van a lakásban

fut a pénze után (sz) (neutr)

- a) (szerencsejátékban) vissza szeretné nyerni a pénzét, s ezért tovább játszik;
- b) azon van, hogy pénzbeli befektetése vmiképpen megtérüljön v. legalább vmi hasznot hajtson

fut még egy kört (<vkinél> v. <vminél>) (sz) (biz)

- a) tesz még egy próbálkozást (az illetékeseknél) vkinek v. vminek az érdekében mielőtt döntene, cselekedne;
- b) (ritk) (látszólag) kéreti magát

fut, amerre (a szeme) lát (sz) (neutr)

- a) határozott cél nélkül fut;
- b) az elbujdosás szándékával elfut vhonnan

fut, amerre a szeme lát (sz) (neutr)

- a) határozott cél nélkül fut;
- b) a menekülés szándékával elfut vhonnan

futásra veszi a dolgot (sz) (neutr)

- (félelmében, gyávaságból) elfut, elmenekül

futóhomokra épít (sz) (neutr)

- a) kétes értékű ígérek megvalósulásában reménykedik;
- b) <vmit:> tervet, következtetést megbízhatatlan alapokra épít

futóhomokra épül <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, következtetés) megbízhatatlan, bizonytalan alapokon nyugszik

futószalagon gyártott [készült] (sz) (pej)

- olyan készítmény, (szellemi) alkotás, amely gépies v. felületes munkával, egyéni jelleg nélkül, tömegben készült

Futottak még ... (hm) (neutr)

- {eredménytelenség kifejezése: vmely versenyben, pályázaton részt vettek még, de nem értek el eredményt}

futótűzként terjed (el) <vmi> (sz) (neutr)

- (hír) nagyon gyorsan (el)terjed, általánosan ismertté válik

fű alatt (sz) (biz)

- titokban, titkon

fűbe harap (sz) (biz)

- (harcban, gyilkosság által) meghal

fűbe-fába kapaszkodik (, mint a vízbefúló) (sz) (neutr)

- a bajban minden eszközt megragad, hogy szorult helyzetéből kiszabaduljon

Fűben-fában (van) az orvosság. (km) (ritk)

- {számos növénynek gyógyító hatása van}

Fűcsomó legyek, ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

fügét mutat (<vkinek>) (sz) (tréf), (gúny)

- a) (durva, csúfolódó, gúnyolódó elutasítás kifejezéseként) hüvelykujjának hegyét behajlított mutató- és középső ujjja közt kidugja;
- b) durván v. gúnyolva elutasít vkit v. vmit

fűhöz-fához fordul (sz) (neutr)

- (főként segítségkérés céljából) mindenkivel kapcsolatba lép, akit csak ismer

fűhöz-fához kap(kod) (, mint a vízbefúló) (sz) (neutr)

- a bajban minden eszközt megragad, hogy szorult helyzetéből kiszabaduljon

fűhöz-fához kap(kod) [fűbe-fába kapaszkodik], mint a vízbefúló (sz) (neutr)

- a bajban minden eszközt felhasznál, még az utolsó, legkisebb lehetőséget is megragadja, hogy szorult helyzetéből kiszabaduljon

Füledet a szádba nyomom! (hm) (szleng)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése}

fülel, mint (a süket) disznó a búzában (sz) (nép)

- nagyon figyel (rendszerint azért, hogy megszökhessen, mielőtt még rajtakapják)

fülel kap [kap egy fülel] (sz) (neutr)

- a) (biz) pofont kap;
- b) (szleng) információt kap

fület-farkát elengedi [elereszti] (biz), (sz) (tréf)

- a) pihen, kikapcsolódik;
- b) szomorú, csüggedt, leverte lesz, nagyon elhagyja magát

fülig eladósodik (sz) (neutr)

- teljesen eladósodik

fülig ér <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- nagyon örül vminek, nagyon tetszik neki vmi

fülig pirul (sz) (neutr)

- hirtelen nagyon elpirul

fülig szalad <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- jóízűen nevet

fülig szerelmes (<vkibe>) (sz) (neutr)

- nagyon szerelmes (vkibe)

fülön csíp [fog] <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- elfog vkit (bűnözőt, csintalan gyereket) és nem engedi távozni

fültövön vág <vkit> (sz) (szleng)

- megüt, felpofoz vkit

fűnek-fának adós [tartozik] (sz) (neutr)

- nagyon sok embernek tartozik pénzzel

fűnek-fának elmond <vmi> (sz) (neutr)

- válogatás nélkül mindenkinek, akivel csak találkozik, elmond vmit

fürge, mint a gyík (sz) (neutr)

- nagyon eleven, élénk, fürge, mozgékony személy

fürge, mint a karika (sz) (nép)

- nagyon fürge, gyors mozgású személy

fürge, mint az ürge (sz) (nép)

- nagyon fürge személy (különösen gyerek)

Füst Milán klub (sz) (szleng), (biz)

- dohányzó (általában iskolai mellékhelyiség)

füstbe megy <vmi> (sz) (neutr)

- (remény, terv, munka) semmivé válik, megghiúsul

füstöl <vkinek> a feje (sz) (biz)

- erősen töpreng

füstöt farag (sz) (rég)

- hiábavaló, értelmetlen munkát végez

fűt-fát ígér (<vkinek>) (sz) (neutr)

- mindent (még teljesíthetetlen dolgokat is) megígér (vkinek)

fűt-fát megmozgat [megmozdít] (sz) (neutr)

- minden eszközt megragad, hogy eredményt érjen el

fűt-fát összehord (sz) (neutr)

- a) összevissza fecseg;
- b) ügyetlenül mentegeti magát, rossz kifogásokat hoz fel

Fütyim (se) tudja. (hm) (szépitő)

- {annak jelzése, hogy nem tudunk vmit}

Fütyül a vonat, indul a bakterház. (hm) (biz), (tréf)

- {mondják, ha vonatfütyt hallatszik v. ha sietésre nógatnak vkit}

fűvel-fával (meg)csal <vkit> (sz) (neutr)

- sokszor, sok személlyel megszegi szerelmi v. házastársi hűségét

fűzi <vkinek> a fejét (sz) (szleng)

- a) szédít, ámít vkit;
- b) megpróbál rábeszélni, rávenni vkit vmire

fűzi <vkinek> az agyát (sz) (szleng)

- a) szédít, ámít vkit;
- b) megpróbál rábeszélni vkit vmire

G

gajdeszbe küld <vkit> (sz) (rég), (szleng)

- megöl vkit

gajra megy <vmi> (sz) (szleng)

- a) elromlik, tönkremegy;
- b) (emberi kapcsolat) felbomlik

gajra•tesz [vág] <vmit> (sz) (szleng)

- a) elront, tönkretesz vmit;
- b) (emberi kapcsolatot) felbomlaszt

galambpéje van (sz) (neutr)

- jámbor, szelíd természetű, nehezen veszi el a türelmét {vkinek}

galléron csíp [fog] <vkit> (sz) (neutr)

- elfog vkit (bűnözőt, csintalan gyereket) és nem engedi távozni

gáncs nélküli lovag (vál) (sz) (neutr)

- feddhetetlen, becsületes, derék ember

gáncsot vet <vkinek> (sz) (neutr)

- ravaszul v. alattomosan akadályozza vkinek a terveit, szándékát

garmadával van <vmi> (sz) (neutr)

- nagy mennyiségben, bőven van vmiből

gátat emel [vet] <vmi> elé v. <vminek> az útjába (sz) (neutr)

- megakadályozza vminek a szabad megnyilatkozását v. elterjedését

gátat emel <vkik> (sz) (neutr)

- közél elválaszt vkiket egymástól

gatyába ráz <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- a) megfegyelmez vkit;
- b) rendbe tesz vmit

gatyába rázódik <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- halad, javul, kezd rendeződni

gatyarohasztó meleg van (sz) (biz)

- nagyon meleg van

gázban van (sz) (szleng)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

gazda nélkül csinál(ja a) számadást [számvetést] (sz) (ritk)

- a legfontosabb ember nélkül dönt

Gazda szeme hizlalja a jószágot. (km) (neutr)

- {akkor boldogul az ember, ha maga is utánanéz a dolgának}

gazdája akad (sz) (tréf)

- fog vki vmit és elviszi, ellopja {vminek}

gazdát cserél <vmi> (sz) (neutr)

- (tárgynak) más tulajdonosa lesz

Gebéből lesz a táltos. (km) (rég)

- {olykor éppen azok képesek rendkívüli teljesítményekre, akiket vmely közösség leghitványabbjainak tartottak}

gennyésre keresi magát (sz) (biz)

- nagyon sok pénzt keres

gikszert csinál (sz) (biz)

- hibát követ el, melléfog

Gipsz Jakab (sz) (biz)

- akárci, olyan férfiember, akinek nem tudjuk v. nem akarjuk megmondani a nevét

glédába állít <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- (személyeket v. tárgyakat) egyenes sorba állít

glédában áll <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- (személyek v. tárgyak) egyenes sorban állnak

glédában tart <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- (személyeket v. tárgyakat) fegyelemben, rendben tart

Godot-ra vár(va) (sz) (vál)

- hiába vár(va)

golgotát jár (sz) (vál)

- nagy lelki szenvedést él át

gólya járt <vkinél> (sz) (neutr)

- gyerek született vkinél

Gólya viszi a fiát. (hm) (neutr)

- {mondják arra a gyermekjátékra, melyben ketten egymás csuklóját keresztben megfogva kezükre ültetnek és így visznek egy gyermeket}

golyahessentő szer (sz) (szleng), (tréf)

- fogamzásgátló tableta

golyót enged [ereszt] <vkibe> (sz) (biz)

- belelő vkibe

golyót repít [röpít] a fejébe [az agyába] (sz) (neutr)

- öngyilkos lesz

gomba módra szaporodik [nő] <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon nagy mértékben szaporodik v. nő

Gombház, ha leszakad, lesz más. (hm) (tréf)

- {vigasztalás, biztatás kifejezése: semmiség az egész, nem kell miatta búsulni, majd lesz helyette más (különösen szerető, barátó)}

gombóc van <vkinek> a torkában (sz) (neutr)

- (gyakran izgalomtól, idegességtől) elakad vkinek a hangja, nem v. alig tud megszólalni, beszélni

Gond egy szál se. (hm) (biz)

- {nyugtató kifejezése: nem kell nyugtalankodni, nincs semmi probléma}

Gond van. (hm) (biz)

- {probléma, baj, kellemetlenség jelzése}

gondja van <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- törődik vkivel v. vmivel, ügyel rá {vkinek}

gondjaiba fogad [vesz] <vkit> (sz) (neutr)

- vállalja, hogy törődik vkivel, gondoskodik róla

gondját viseli (sz) (neutr)

- törődik vkivel v. vmivel, gondoskodik vkiről v. vmiről {vkinek v. vminek}

gondol egy nagyot és merészet (sz) (tréf)

- arra a meglepő, váratlan elhatározásra jut (, hogy ...)

gondol egyet (sz) (neutr)

- hirtelen ötlettel elhatároz vmit

gondolatban együtt van <vkivel> (sz) (neutr)

- sokat gondol vkire

gondolkodik, mintha rábízták volna az ország dolgát (sz) (rég), (tréf)

- nagyon erősen gondolkodik

gondolkodóba ejt <vkit> (sz) (neutr)

- töprengésre, megfontolásra késztet vkit

gondolkodóba esik (sz) (neutr)

- töprengésre, megfontolásra kényszerül

Gondolta (volna) a fene! (hm) (biz)

- {meglepetés kifejezése: erre senki sem számított, erre nem lehetett felkészülni}

Gondom lesz rá! (hm) (neutr)

- a) {ígéret, fogadkozás kifejezése: majd utána nézek a szóban forgó dolognak, figyelek rá, hogy ne legyen probléma vkivel v. vmivel};
- b) {fenyegetés kifejezése: majd jól megszidom, elverem (az illetőt)!}

gondot fordít <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- törődik vkivel v. vmivel, ügyel rá

gonosz [hamis] <vkinek> a zúzaja (sz) (biz)

- mindig kész a gonoszkodásra, tele van hamissággal

gonosz [hamis] <vkinek> minden porcikája (sz) (neutr)

- aki maga a gonoszság, hamisság

gonosz bordában szőttek <vkit> (sz) (nép), (pej)

- rossz, gonosz ember

gonosz csont (sz) (biz)

- ravasz és általában rosszindulatú ember

Gonosz fegyver a nyelv. (km) (neutr)

- {rágalmazással, hamis hírek terjesztésével sok bajt okozhatnak másoknak a gonosz emberek}

górcső alá vesz <vmit> (sz) (neutr)

- igen alaposan megvizsgál vmit

gordiuszi csomó (sz) (vál)

- megoldhatatlannak látszó, nehéz kérdés, bonyolult ügy

gödörben van (sz) (biz)

- bajban, kellemetlen helyzetben van, sorozatos bajokat él át

görbe egyenes (sz) (szleng), (tréf)

- kettes, elégséges osztályzat (iskolában)

görbe éjszaka (sz) (tréf)

- mértéktelen mulatozással és duhajkodással töltött éjszaka

görbe éjszakát csinál (sz) (tréf)

- egész éjjel mulatozik, szórakozik

görbe estét csap [csinál] (sz) (neutr)

- egész este v. éjjel mulatozik, szórakozik

görbe nap (sz) (biz), (tréf)

- mértéktelen mulatozással és duhajkodással töltött nap

görbe napot csinál magának (sz) (biz), (tréf)

- mértéktelen mulatozással tölti a napot

görbe szemmel néz <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- neheztel, gyanakszik vkire v. vmire, bizalmatlan vkivel v. vmivel szemben

görbe tükör (sz) (vál)

- vmely alkotást, szokást, divatot nevetségesen torzító irodalmi mű, ill. az ilyen alkotások műfaja

görbe úton [utakon] jár (sz) (neutr)

- rejtélyes, gyanús vkinek a viselkedése

görbe úton ér el <vmit> (sz) (neutr)

- becsstelen eszközökkel sikerül elérnie, megvalósítania vmit

görbén néz <vkire> (sz) (neutr)

- a) haragosan, neheztelve, rosszállóan néz vkire;
- b) irigykedve néz vkire

görcsbe rándul <vkinek> a gyomra (<vmitől>) (sz) (neutr)

- ideges lesz v. megijed (vmitől)

görcsöt köt a nyelvére (sz) (biz)

- hallgatást erőltet magára

görény egy alak (sz) (durva)

- semmirevaló, aljas ember

gőzerővel csinál <vmit> (sz) (neutr)

- teljes erőből, teljes sebességgel, nagy lendülettel, kedvvel csinál vmit

gőzerővel folyik (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat) teljes sebességgel, nagy lendülettel zajlik

gőzöl <vkinek> a feje (sz) (szleng)

- nagyon mérges, dühös

gránitba vés <vkít> v. <vmit> (sz) (vál)

- a) gránitból szobrot készít vkiről v. vmiről;
- b) <vmit:> jelentős eseményt megörökít

grízbe kerül (sz) (szleng)

- bajba, kellemetlen helyzetbe kerül

grízben van (sz) (szleng)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

grízfrászt kap (<vmitől>) (sz) (szleng)

- elege van (vmiből), un vmit

Guba gubához (, suba subához [bunda bundához]). (km) (nép)

- a) {az egymáshoz hasonló természetű, értékű emberek illenek össze, vonzzák egymást};
- b) {szegényhez szegény, gazdaghoz gazdag élettárs való}

gubanca van (sz) (szleng)

- bajban van, kellemetlen helyzetben van {vkinek}

guggol a jégen (sz) (szleng), (tréf)

- börtönben van, büntetését tölti

guggolva is kibír(na) <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely nehezen elviselhető, kellemetlen állapot) már nem tarthat olyan soká, hogy el ne viselné az ember

gulyássá aprít <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- kegyetlenül elver vkit

gúnyot úz <vkiből> v. <vmiből> (sz) (neutr)

- durva módon nevetségessé tesz, megszégyenít, kigúnyol vkit v. vmit

gusztusa támad <vmire> [gusztusa van <vmihez>] (sz) (neutr)

- vágyik vmire, kedve van vmihez {vkinek}

gutaütést kap <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- a) nagyon erősen bosszankodik, felbosszantja magát vki v. vmi miatt;
- b) nem bír elviselni vkit v. vmit

gúzsba köt <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- intézkedésével, magatartásával mozgási, cselekvési szabadságától megfoszt vkit, vmit v. szellemi képességeinek kifejtésében akadályoz vkit

gúzsba kötve táncol (sz) (neutr)

- korlátok közé szorítva tevékenykedik, működik

gülszik <vkinek> a szeme (sz) (ritk), (biz)

- bámul, meredten néz

Gy

Gyakorlat teszi a mestert. (km) (neutr)

- {hozzáértést, jártasságot csak hosszabb gyakorlattal szerezhethünk}

gyalog nem is lehet beszélni <vkivel> (sz) (neutr)

- nagyon gőgös, elbizakodott ember

gyanú alatt áll (sz) (neutr)

- gyanús

gyanúba hoz <vkit> <vkivel> (sz) (neutr)

- a vele való szerelmi kapcsolattal gyanúsít vkit

gyanúba kerül [keveredik] (sz) (neutr)

- gyanússá válik

gyanúba kever <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- kompromittál vkit (vmivel), pletykát terjeszt vkiról

gyanút fog (sz) (neutr)

- gyanakodni kezd

gyarló ész (sz) (neutr)

- szűk korlátok között mozgó, az összefüggések, a végső okok felfogására képtelen ész

Gyarlóság, asszony a neved. (km) (tréf)

- {a gyarlóság a nőkre legjellemzőbb tulajdonság}

gyászba borít <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- (vmely közösségnek) mély gyászt, nagy szomorúságot okoz

gyászba borul (sz) (vál)

- (vmely nagyobb közösség) gyászolni kezd

gyászol <vkinek> a körme (sz) (tréf), (gúny)

- a piszoktól fekete a körme alja

gyáva (, mint a) nyúl (sz) (gúny)

- nagyon gyáva, félenk ember

gyáva kukac (sz) (biz), (gúny)

- gyávasága miatt megvetésre méltó ember

gyáva kutya (sz) (gúny)

- nagyon gyáva ember

Gyáva népek nincs hazája. (km) (neutr)

- {aki gyáva, nem mer kockáztatni, az nem is viszi semmire}

gyehennára való (sz) (pej), (tréf)

- a legnagyobb büntetést érdemlő személy

gyenge dolog (sz) (biz)

- rossz, silány dolog

gyenge eresztés (sz) (biz), (gúny)

- gyenge képességű ember v. próbálkozás, tett

gyenge kezű (sz) (neutr)

- érélytelen személy

gyenge lábon áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vkinek a tudása, felkészültsége v. anyagi helyzete rossz, bizonytalan;
- b) (érv, okoskodás) bizonytalan, nem meggyőző

gyenge pont (sz) (neutr)

- a) olyan cselekedet, magatartás, tulajdonság, amelynek (v. ritkábban olyan személy, akinek) az emlegetése vkit kellemetlenül, fájdalmasan érint;
- b) vkinek a könnyen támadható, sebezhető tulajdonsága

gyenge szívű (sz) (vál)

- érzékeny szívű, engedékeny

gyengéd szálak fűznek <vkit> <vkihez> (sz) (vál)

- vonzalom, szerelmi viszony van közöttük

gyengén muzsikál (sz) (biz)

- gyengén, eredménytelenül szerepel, teljesít

Gyere (be), szép szőke herceg(em)! (hm) (biz), (tréf)

- {prostituáltak felajánlkozásának kifejezése}

Gyerek és bolond, mindig igazat mond. (km) (neutr)

- {csak az mondja meg mindig az igazat, aki nem tud számolni igazmondása következményeivel}

Gyerek még az idő. (hm) (biz)

- {marasztalás kifejezése: még korán van hazamenni v. lefeküdni}

gyerekcsináló sapka (sz) (tréf)

- a) ellenző nélküli puha (háló)sapka;
- b) feltűnő, új, divatos sapka

Gyereket még a bolond is tud csinálni. (km) (neutr)

- {nem érdeme az a férfinak, ha (sok) gyereke van}

gyereket vár (sz) (neutr)

- terhes, szülés előtt áll

Gyerekekkel vagyok! (hm) (biz), (tréf)

- {tömegben szokták mondani figyelmeztetésként: vigyázzanak, engedjenek előre!}

Gyerekkorában asztal körül kergették, ha ... (hm) (biz), (gúny)

- {nagyzó, előkelősödő személyről szólva: gyerekkorában nem tehette azt, amit most tesz v. amire igényt tart, mert szegényes körülmények között élt}

gyereksorban van (sz) (neutr)

- még gyerek

gyertyát tart (<vkiknek>) (sz) (biz)

- szerelmespár társaságában fölöslegesen van jelen

gyertyát ugrik (sz) (neutr)

- merev, egyenes testtartással ugrik a vízbe

gyilkol <vkinek> a szeme [gyilkolni tudna a szemével] (sz) (neutr)

- haragosan, gyűlölködően néz vkire

gyilkos kedvében van (sz) (neutr)

- mérges, rosszkedvű, ingerlékeny, veszekedő hangulatban van

gyilkos szemmel méreget <vkít> (sz) (neutr)

- haragosan, gyűlölködően néz vkire

Gyomra fáj a betegnek, s fogát húzza. (km) (rég)

- {egészen más vonatkozásban akar vkin segíteni, mint amiben az segítségre szorul}

gyors <vkinek> a keze [<vkinek> gyors keze van] (sz) (neutr)

- a) gyorsan dolgozik;
- b) (ritk) hamar megharagszik, és haragjában könnyen pofon vág vkit

gyors(an), mint a villám [(szleng) az olajos v. olajozott villám] (sz) (neutr)

- nagyon gyors(an)

gyors(an), mint az (olajozott) istennyila (sz) (nép)

- nagyon gyors(an megy)

gyors, mint a hejderménékő (sz) (nép)

- nagyon gyors

gyors, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyors

gyorsabban jár <vkinek> a nyelve, mint az esze (sz) (neutr)

- meggondolatlanul szokott beszélni

gyorsan él (sz) (neutr)

- szórakozva, dorbézolva él

gyorsan forog [jár v. vág v. vált] <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- gyors felfogású, az összefüggéseket azonnal felismeri

gyökerestül kiirt <vmit> (sz) (neutr)

- teljesen, nyom nélkül megszüntet vmit

gyökeret ereszt [ver] <vhol> (sz) (neutr)

- a) (eszme) terjedni kezd;
- b) (személy) letelepszik, meghonosodik, meggyökeresedik vhol

gyökeret ver <vkinek> a lába (sz) (neutr)

- (meglepetéstől, rémülettől) mozdulni sem bír

gyöngyélete van [gyöngyéletet él] (sz) (neutr)

- vidáman, gondtalanul él {vkinek}

gyöngyözik <vkinek> a homloka (sz) (neutr)

- (erőfeszítés v. izgalom következtében) verejtékcseppek gördülnek le vkinek a homlokáról

Gyönyörű [szép] (kis) virágszál! (hm) (gúny)

- {megvetés, felháborodás kifejezése vkinek a jellemével v. viselkedésével kapcsolatban: haszontalan ember, csapodár nő}

győz szusszal <vmit> (sz) (biz)

- elég ereje van vmihez

győzelmet arat <vkin> v. <vmin> [<vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- felett) legyőz vkit v. vmit, sikert ér el

győzelmi [halotti] tort ül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felett (vál) saját diadalát és a másik fél bukását ünnepli

Győztes csapaton ne változtass! (hm) (biz)

- {jó tanács kifejezése: nem kell azon változtatni, ami bevált, jól működik}

gyúrja [gyúri v. nyomja] az ipart (sz) (neutr)

- a) (biz) komoly erőfeszítéssel, odaadással v. kényszerből dolgozik;
- b) (szleng), (pej) prostituált árulja magát

gyűjt, mint a güzü (sz) (nép)

- nagyon takarékos, kuporgató természetű

gyűjti a jó ponto(ka)t (<vkinél>) (sz) (biz)

- hízeleg {vkinek}

gyűlööl <vkit> v. <vmit> mint a bűnét (sz) (biz)

- nagyon utál vkit v. vmit, undorodik tőle, hallani sem akar róla

Gyümölcséről ismerni meg a (vén) fát. (*km*) (*neutr*)

- {cselekedeteiből, tetteiből ismerik meg az ember igazi értékét}

gyúri befelé [magába] az ételt (*sz*) (*biz*)

- igen sokat és mohón eszik

H

Ha (a) nagyanyámnak kereke lenne [lett volna], nyilván villamos [(rég) omnibusz] lenne [lett volna]. (hm) (biz), (tréf)

- {nagyotmondás elutasítása, hitetlenkedés kifejezése: nem kell túlozni!}

Ha (a) nagyapámnak áramszedője lenne [lett volna], nyilván trolibusz lenne [lett volna]. (hm) (biz), (tréf)

- {nagyotmondás elutasítása, hitetlenkedés kifejezése: nem kell túlozni!}

Ha (a) végsőre kerül a dolog. (hm) (ritk)

- {elhatározás, határozottság kifejezése: ha minden más lehetőség elesik}

Ha (már) lúd, legyen kövér! (hm) (tréf)

- {telhetetlenség, mohóság kifejezése: ha már tesz, mond v. kér vmit az ember, úgy csinálja, hogy az alapos, kiadós v. teljes legyen}

Ha a barátodtól meg akarsz menekülni [szabadulni], adj neki pénzt kölcsön. (km) (ritk)

- {a kölcsön megronthatja a barátságot}

Ha a fene fenét eszik is! (hm) (biz)

- {fogadkozás kifejezése: akármilyen történik is, mindenáron}

Ha a hegy nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez. (hm) (tréf)

- {lemondás, beletörődés kifejezése: ha nem jön el az hozzánk, akivel találkozni szeretnénk, nekünk kell elmennünk hozzá}

Ha a hülyeség(e) biciklit hajtana, sohasem érne haza. [Ha a hülyeség(e) fájna, ordítana (kínjában).

v. Ha a hülyeség(e) szarvat növesztene, guggolva járna az égbolt alatt.] (hm) (szleng), (tréf)

- {nagyon ostoba személy becsmérlő jellemzése: az illető nagy butaságot mond v. követ el v. nagyon bután viselkedik}

Ha a nagymamának kereke lenne [lett volna], nyilván villamos [(rég) omnibusz] lenne [lett volna].

(hm) (biz), (tréf)

- {nagyotmondás elutasítása, hitetlenkedés kifejezése: nem kell túlozni!}

Ha addig élek is! (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: feltétlenül, mindenképpen megteszem}

Ha agyonütnek se(m) ... (hm) (neutr)

- {nyomatékosító tagadás kifejezése: semmiképpen se(m)}

Ha akarja, ha nem. (hm) (neutr)

- {szükségszerűség kifejezése: szándékától, tetszésétől függetlenül}

Ha akarom fehér, ha akarom fekete. [Ha nem fehér, fekete.] (hm) (ritk)

- {köntörfalazás, mellébeszélés jellemzésére: így is lehet, úgy is lehet, ha nem ez, akkor vmely másik}

Ha akarom, vemhes, ha (nem) akarom, nem vemhes. (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy két ellentétes szempont közül azt érvényesíti vki, amelyik az érdekeinek éppen megfelel: mondhatom így is, mondhatom úgy is}

Ha állon váglak, otthon anyád személyi igazolvánnyal sem enged be. (hm) (szleng), (tréf)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése: a felismerhetetlenségig elverlek}

Ha aranytálcán kínálnák [hoznák], akkor sem kellene (neki) [akkor sem fogadná el]. (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: semmiképpen nem kell}

Ha az alkalom úgy hozza. (hm) (neutr)

- {lehetőség, valószínűség kifejezése: ha lehetőség adódik vmire}

Ha az egész világ összedől is! (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: bármi történjék is}

Ha az isten (is) megsegít [erőt ad v. úgy akarja v. engedi]! (hm) (neutr)

- {bizakodás, reménykedés kifejezése: ha semmi akadály, gátló körülmény nem jön közbe, ha szerencsém lesz, akkor sikerül, amit elterveztem}

Ha az isten akarja, a kapanyél is elsül, meg a farkam is. (hm) (durva)

- {bizakodás, reménykedés kifejezése: még azok a dolgok is sikerülhetnek, amelyekre kicsi az esély}

Ha beléd kötök, sohasem bogozod ki. (hm) (szleng), (tréf)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha csak az [ez v. annyi v. ennyi] a baj! (hm) (neutr)

- {nyugtató, vigasztalás kifejezése}

Ha ég-föld összeszakad is. (hm) (neutr)

- {elszántság kifejezése: minden akadály ellenére, minden körülmények között}

Ha egy üzlet (egyszer) beindul! (hm) (biz)

- {bármely jó v. rossz hír magyarázata: sorozatosan egymást követik a jó v. rossz események}

ha egyik arcát ütöd, a másikat is odatartja (sz) (rég)

- az ostobaságig béketűrő, engedékeny (személy)

Ha felkötötte a kolopot, rázza is! (km) (neutr)

- {amit elvállalt az ember, azt teljesítenie is kell}

Ha fénylik Vince, megtelik [tele lesz] a pince. (hm) (nép)

- {ha Vince napján – január 22-én – süt a nap, jó bortermés várható}

Ha hallgattál [nem szóltál] volna, bölcs maradtál volna. (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: butaságokat beszélsz, jobb lett volna, ha meg sem szólalsz}

Ha harc, hát [akkor] legyen harc! (hm) (neutr)

- {küzdelemre, erőpróbára való kihívás elfogadását nyugtázó kifejezés}

Ha hiszed, ha nem! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, erősködés kifejezése: bármilyen hihetetlen, akkor is igaz}

Ha isten éltet! (hm) (neutr)

- {bizakodás, reménykedés kifejezése: ha még élek akkor}

Ha istent ismer(sz)! (hm) (neutr)

- {kérés, könyörgés nyomatékosítása}

Ha jó vagy, magadnak vagy jó. (km) (rég)

- {a becsületes, tisztességes embert környezete szereti, megbecsüli}

Ha jót akar(sz)! (hm) (neutr)

- {fenyegető figyelmeztetés: ha nem akar(sz) vmi bajt, veszedelmet, kellemetlenséget}

Ha jöttök, lesztek, ha hoztok, esztek. (hm) (tréf)

- {tréfás meghívás azzal a figyelmeztetéssel, hogy ennivalóra ne számítsanak a vendégek}

Ha Katalin kopog, karácsony locsog. (hm) (neutr)

- {a népi megfigyelés szerint, ha november 25-én fagy, karácsonykor enyhe idő szokott lenni}

ha kedve tartja (sz) (neutr)

- ha akarja

Ha kedves az élete(d). (hm) (nép)

- {rendszerint népmesében, tiltást kifejező főmondat után: ha életben akar(sz) maradni}

Ha kell, menj magad, ha nem kell, küldj mást! (km) (neutr)

- {a fontos ügyek intézését nem szabad másra bízni, mert senki olyan jól nem végzi el az ember dolgát, mint saját maga}

Ha kettévágnak [kettévágják] se(m). (hm) (neutr)

- {eltökélttség, elutasítás kifejezése: semmiképpen sem (teszem v. teszi meg, amit kérnek)}

ha kettőbe vágják, se (sz) (nép)

- semmiképpen sem

ha kidobják [kiverik] az ajtón, bemegy [visszajön] az ablakon (sz) (neutr)

- túlságosan tolakodó, szemtelen, nem lehet tőle megszabadulni

Ha ló nincs [ha nincs ló], a számár is jó. (km) (neutr)

- {ha vmiből jó minőségű nincs, a kevésbé jó is megfelel}

Ha már szép nem vagy, legalább hülye ne legyél! (hm) (szleng)

- {leintés, méltatlankodás, elutasítás kifejezése}

Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel! (km) (neutr)

- {a jó ember még a sérelmet is jótettel viszonzozza}

Ha meggebed(ek) is ... (hm) (biz)

- {fogadkozás, erősködés kifejezése: bármennyire ellenzik, akkor is}

Ha meggebed(ek) se(m) ... (hm) (biz)

- {lemondás kifejezése: minden erőfeszítése(m) ellenére sem tud(ok) megtenni vmit}

Ha megpukkad is! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: bármennyire erőlködik is, bármennyire akar v. nem akar is vmit}

Ha megütlek, hamarabb kerülök ki a börtönből, mint te a kórházból. (hm) (szleng), (tréf)

- {fenyegetés, fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha minden kötél szakad. (hm) (neutr)

- {lemondó beleegyezés kifejezése: ha semmi sem sikerül, legrosszabb esetben}

Ha nagy leszek, meghálálom! (hm) (biz), (tréf)

- {hála, köszönet tréfás kifejezése}

Ha nem bánod. (hm) (neutr)

- {beleegyezés kérése: ha beleegyezel, ha elfogadod}

Ha nem csalódom. (hm) (neutr)

- {állítás kifejezése: ha nem tévedek, ha jól emlékszem}

Ha nem csordul [csurran], cseppen. (hm) (neutr)

- {szerény haszon, jövedelem forrásának jelzése: ha nincs is belőle sok jövedelem, időnként mégis adódik egy kevés haszon}

ha nem lenne <vkinek> füle, körbevigyorogná a fejét (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon vigyorog

Ha nincs a fejedben, legyen a lábadban! (hm) (nép)

- {feledékeny embernek mondják figyelmeztetésként: ha elfelejtettél vmit, újra vissza kell menned}

Ha nyakon váglak, a talpodon kitör az olaj [kigyúl a hajad]. (hm) (szleng), (tréf)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha olyan fejem lenne, mint neked, hazáig rugdosnám. (hm) (szleng), (tréf)

- {szégyenkezés kifejezése: nagyon szégyellném, ha olyan csúnya v. buta lennék, mint te}

Ha olyan messze lagnál, mint amilyen csúnya vagy, sohasem érnél haza. (hm) (szleng), (tréf)

- {becsmérlés kifejezése: nagyon csúnya vagy!}

Ha orrba váglak, egy hétig egy irányba szaladsz, utána meg visszafelé. (hm) (szleng), (tréf)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha pofon váglak, a családi képet is rablóbandának nézed. (hm) (szleng)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha ráköpsz, sistereg. (hm) (biz), (tréf)

- {homoszexuális személy körülírása}

Ha rálépek a lábadra, a szemed kijön, mint az asztalfiók. (hm) (szleng), (tréf)

- {fizikai erő fitogtatásának kifejezése}

Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel! (km) (neutr)

- {ügyességgel, gyorsasággal, bátorsággal segíthetünk magunkon, kiegyenlíthetjük hátrányunkat}

ha száz keze volna, (még akkor) se(m) tudna elvégezni <vmit> (sz) (neutr)

- annyi a munka, hogy nem egyetlen embernek való

Ha te úgy, én is úgy. (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: én se fokok különbül bánni veled, mint te velem}

Ha törik, ha szakad! (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: bármi történjék is, minden körülmények között, mindenképpen}

Ha tudná az ember, hogy elesik, leülne. (km) (biz), (tréf)

- {ha előre látnánk a veszélyt, elkerülnénk}

Ha úgy tetszik. (hm) (neutr)

- {udvariassági fordulat (mondatba, szövegbe is illesztve): ha nincs ellene kifogásod v. kifogása}

Ha van isten az égben! (hm) (neutr)

- {reménykedés, igazságkeresés kifejezése: ha van igazság a világon}

Ha van orcád! (hm) (ritk), (vál)

- {szemrehányás kifejezése: ha van benned egy kis tisztesség}

habókra beszél (sz) (szleng)

- összevissza beszél, értelmetlen dolgokat mond

habókra megy el <vho<va> (sz) (szleng)

- hiába, fölöslegesen megy el vhova

háborog <vkinek> a gyomra (sz) (neutr)

- gyomorrontás v. undor miatt kavarog, émelyeg a gyomra

habzik <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- nagyon izgatott, dühös

hadat üzen (vál) (sz) (neutr)

- a) <vkinek:> ellenséges viszonyba kerül, összeveszik vkivel;
- b) <vminek:> mozgalmat, harcot indítva vmi ellen igyekszik azt megszüntetni;
- c) <vmely> országnak: bejelenti, hogy háborút kezd ellene

hadat visel (<vkivel> v. <vmely> országgal) (sz) (vál)

- éppen háborúban áll vkivel, vmely országgal

hadba hív [szólít] <vkit> (sz) (vál)

- háborúra készülve a hadseregbe hív vkit

hadba lép [száll] (<vki> ellen) (sz) (vál)

- csapatait összeszedve háborúba indul, háborút kezd (vki ellen)

Hadd hulljon a férgese! (hm) (neutr)

- a) {értékítélet kifejezése: csak hadd vesszen, fogyjon, távozzék, aki v. ami nem odavaló, értéktelen, rossz minőségű, hitvány};
- b) (tréf) {szemrehányó megjegyzésként: nincs szükség olyan társakra, akik nem tartanak ki a mulatságban, cserbenhagyják a szórakozó társaságot}

Hadd legyen (egyszer) neki (is) karácsonya! (hm) (neutr)

- {elnéző beleegyezés kifejezése: hadd legyen boldog, legyen úgy, ahogy ő akarja}

Hadd legyen (egyszer) neki (is) ünnepe! (hm) (biz)

- {engedékenység kifejezése: hadd legyen boldog, hadd örüljön}

hadilábon áll <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- a) ellenséges, haragos viszonyban van vkivel;
- b) (tantárggyal, szakmával) olyan viszonyban van, hogy nem szereti, igen gyenge benne v. nem ért hozzá

hadiösvényre lép (<vkivel>) (sz) (neutr)

- harcolni, háborúskodni kezd (vkivel)

haditanácsot tart (sz) (tréf)

- fontos esemény előtt tanácskozik

hadra fogható (sz) (neutr)

- háborúban mozgósítható, bevethető (állomány)

hadra kel (<vki> ellen) (sz) (vál)

- csapatait összeszedve háborúba indul, háborút kezd (vki ellen)

hagy a fenébe <vmit> (sz) (biz)

- abbahagy vmit, lemond vmiről

hagy a francba <vmit> (sz) (durva)

- abbahagy, felad vmit

Hagyd (már) a (fészkes) fenébe! (hm) (biz)

- a) {felszólítás tevékenység abbahagyására};
- b) {biztatás belenyugváásra}

Hagyd (már) a bánatba! (hm) (szleng)

- a) {felszólítás tevékenység abbahagyására};

- b) {biztatás belenyugvásra}

Hagyd [hagyja] (már) a francba! (hm) (durva)

- {felszólítás tevékenység abbahagyására}

Hagyd [hagyja] az ördögbe az egészset! (hm) (neutr)

- {lemondás, elutasítás kifejezése}

Hagyd a csodába! (hm) (neutr)

- {lemondás, lekicsinylés kifejezése}

Hagyj(on) békén! (hm) (biz)

- {elutasítás, leintés kifejezése: ne zavarj(on), ne idegesíts(en)!}

hagyja, hogy a fején táncoljanak [(durva) hogy a fejére tojjanak] (sz) (neutr)

- túlságosan szelíd, jámbor ember

hagyja, hogy fát vágjanak a hátán (sz) (neutr)

- roppantul türelmes, elnéző

Hagyjuk a süket szöveget! (hm) (szleng)

- {felszólítás mellébeszélés v. felesleges beszéd abbahagyására}

hájat ereszt [növeszt] (sz) (tréf)

- elhízik, megpocakosodik

hajba kap <vkivel> (sz) (neutr)

- összeveszik, összeverekedik vkivel

hajlik a (jó) szóra (sz) (neutr)

- megfogadja az okos tanácsot, meggyőzik az (okos) érvek

hajlik, mint a vessző (sz) (neutr)

- a) könnyed, kecses mozdulatokkal hajladozik, nagyon hajlékony;
- b) könnyen változtatja a véleményét

hajlott kor (sz) (vál)

- öregkor

hajnalok hajnalán (sz) (vál)

- korán reggel

hajótörést szenved <vmi> (sz) (vál)

- (terv, kísérlet, próbálkozás, törekvés) nem sikerül, meghiúsul

Hajszál esett a levesbe. (hm) (biz)

- {kellemetlenség, nehézség kifejezése: vmielőre nem látott kellemetlenség, akadály jött közbe}

hajszálat hasogat (sz) (rég)

- túlzottan apró, jelentéktelen dolgokba is beleköt, akadékoskodik

hajt [hoz] a konyhára <vmi> <vkinek> <vmit> v. <vmennyit> (sz) (biz)

- hasznot, jövedelmet, bevételt jelent vkinek vmi

hajt a vére <vkit> (sz) (neutr)

- erős nemi vágy tart hatalmában vkit

hajtja [tekeri] a verklit (sz) (biz)

- megerőltetően, kimerülésig, monotonon dolgozik

hajtja a csajokat (sz) (szleng)

- nőzik, nők után fut

hajtja a munkát (sz) (neutr)

- sietteti, gyorsítja a munka menetét

Hála az égnek [az istennek]! [Hála isten!] (hm) (neutr)

- {megkönnyebbülés, megnyugvás, öröm, elégedettség, megelégedés kifejezése: csakhogy, végre!}

Hála isten(nek)! (hm) (neutr)

- {öröm, hála kifejezése}

halad a korral (sz) (neutr)

- átveszi, követi az új eszméket, szokásokat, divatot

Halál a fejére [rá]! (hm) (neutr)

- {ítélet kifejezése: ki kell végezni, meg kell ölni!}

Halál ellen nincs orvosság. (km) (neutr)

- a) {egyszer mindenkinek meg kell halnia};
- b) {aminek meg kell történnie, az ellen hiába próbál tenni akármit is az ember}

halál fia (sz) (neutr)

- halálos veszedelembé került személy

halálát leli (sz) (vál)

- meghal

halálért kell küldeni <vkit> (sz) (ritk), (tréf)

- nagyon lassú, sokat késik v. várat magára

halálnak halálával hal (sz) (vál)

- (a halál borzalmas voltának nyomatékosításaként) meghal

halálos ágyán (sz) (neutr)

- haldokolva, közvetlenül a halála előtt

halálos ellenség (sz) (neutr)

- gyűlölködő, rossz szándékú ellenség

halálos ölelés (sz) (neutr)

- látszatra baráti cselekedet, amely végül a másik fél megsemmisítését, ellehetetlenítését eredményezi

halálos vétek (sz) (neutr)

- nyilvánvaló oktalanság, esztelenség

halálra dolgozza [(biz) melózza] magát (sz) (neutr)

- megerőltetően dolgozik

halálra ítélt beteg (sz) (neutr)

- gyógyíthatatlan beteg

halálra keres <vkit> (sz) (neutr)

- izgatottan, sietve mindenütt keres vkit

halálra neveti [röhögi] magát (sz) (biz)

- nagyon nevet

halálra un <vmit> (sz) (biz)

- nagyon un vmit

halálra unja magát (sz) (biz)

- nagyon unatkozik

halálra untat <vkit> (sz) (biz)

- nagyon untat vkit

halálra válik (sz) (neutr)

- (rendszerint az ijedségtől) olyan sápadt lesz, mint a halott, s ereje egészen elhagyja

halált megvető bátorság (sz) (vál)

- a legcsekélyebb félelmet sem ismerő nagy bátorság

halált okád (sz) (neutr)

- (főleg ágyú) lövedékeivel tömeges halált okoz

haláltusáját vívja (sz) (vál)

- haldoklik

hálára kötelez <vkit> (sz) (neutr)

- szívességet tesz vkinek

hálás szerep (sz) (neutr)

- olyan alkalmi feladat, tevékenység, amelyből könnyűsége mellett előny is származik

hálát ad <vkinek> (<vmiért>) (sz) (neutr)

- megköszön vkinek vmit

halat úszni tanít (sz) (rég)

- olyasmire tanít vkit, amit az tanítás nélkül is nagyon jól tud

hálátlan szerep (sz) (neutr)

- olyan alkalmi feladat, tevékenység, amely jót alig, inkább csak kellemetlenséget ígér

hallani sem akar <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- a) egyáltalán nem érdekel vkit vki v. vmi;
- b) irtózik vkitől v. vmitől

hallás után (sz) (neutr)

- kotta nélkül, emlékezetből (énekel, játszik v. tanul meg vmely zenedarabot)

hallásból ismer <vkit> v. <vmit> [tud <vkiről> v. <vmiről>] (sz) (ritk)

- csak hírből ismer vkit v. vmit

hallatja a szavát (sz) (neutr)

- (esetleg közvetett módon) elmondja a véleményét vmiről, felszólal vhol vmely ügyben

Hallgass nyelvem, nem fáj fejem! (km) (rég)

- {tudok a dolgról, de inkább nem beszélek róla, hogy kellemetlenségem ne legyen belőle}

hallgat [lapít v. lapul], mint (a) dinnye a fűben (sz) (szépitő)

- nem mer szólani, gyáván meghúzza magát

hallgat [lapít], mint tetű a var alatt (sz) (nép)

- sunyi módon meghúzza magát hallgat

hallgat a (jó) szóra (sz) (neutr)

- megfogadja az okos tanácsot, meggyőzik az (okos) érvek

hallgat, mint (a süket) disznó a búzában [a rozsbán] (sz) (nép)

- érzi, hogy hibás, bűnös, ezért hallgat, lapít

hallgat, mint a (sült) hal (sz) (neutr)

- nem szól egy szót sem, hallgat

hallgat, mint a csuka (sz) (nép)

- nem szól egy szót sem

hallgat, mint a néma harang (sz) (rég)

- néma, szótlán

hallgat, mint a sír (sz) (neutr)

- vmit titokban tart, nem mond el senkinek

hallgat, mint aki a nadrágjába csinált [tett] (sz) (nép)

- (főleg gyerek) nem szól egy szót sem, mert tudja, hogy olyat tett, amiért büntetést érdemel

hallgat, mint aki beszart (sz) (nép), (durva)

- (főleg gyerek) nem szól egy szót sem, mert tudja, hogy olyat tett, amiért büntetést érdemel

hallgat, mint szar a fűben (sz) (durva)

- hallgat v. nem jön elő, nem jelentkezik, mert tudja, hogy ő a hibás, a bűnös

Hallgatás beleegyezés. (km) (neutr)

- {aki nem mond ellent mely javaslatnak, arról feltehető, hogy egyetért vele}

hallgatásra ítéel <vkit> (sz) (vál)

- (író, művészt, politikust) nem enged megszólalni, publikálni

Hallgatni arany (, beszélni ezüst). (km) (neutr)

- {sokszor hasznosabb, bölcsőbb hallgatni, mint beszélni}

hallomásból ismer <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- csak hírből ismer vkit v. vmit

hallott (már) harangozni valamit <vmiről> (, de nem tudja hol) (sz) (neutr)

- vmi keveset hallott vmiről, de bővebb, pontosabb ismerete nincs róla

hallotta <vminek> a szelét (sz) (neutr)

- titkon megtudott vmit

halomba [halomra] dől <vmi> (sz) (vál)

- a) (épület) teljes egészében elpusztul, romhalmazzá válik;
- b) (állítás, érv) helytelensége, alaptalansága bebizonyosodik;
- c) (remény) meghiúsul

halomba [halomra] dönt <vmit> (sz) (vál)

- a) (épületet) teljes egészében elpusztít;
- b) (állítás, érv) helytelenségét, alaptalanságát bebizonyítja;
- c) (reményt) meghiúsít

halomra gyilkol [öl v. lő] <vkiket> (sz) (vál)

- (embereket, állatokat) tömegesen lemészárol

hálót sző <vkinek> (sz) (neutr)

- olyan módot eszel ki, amellyel hatalmába keríthet, megnyerhet magának vkit

Halott(ak)ról (vagy) jót, vagy semmit. (km) (neutr)

- {halott emberről nem illik rosszat mondani}

halottak napja (sz) (neutr)

- az elhunytakra emlékezés ünnepe (nov. 2.)

halotti csend (sz) (neutr)

- nagyon mély, teljes csend

halotti lepel (sz) (vál)

- szemfedő

halotti tor (sz) (vál)

- temetés után a halott emlékére rendezett vendégség

halva született (sz) (neutr)

- lehetetlen, megvalósíthatatlan, reménytelen (ötlet, terv, dolog)

halva született nagymama (sz) (szleng), (tréf)

- lehetetlen, megvalósíthatatlan, reménytelen ötlet, terv, dolog

halvány gőzekéje sincs <vmiről> (sz) (rég), (biz)

- semmit nem tud vmiről, nem is hallott róla {vkinek}

halvány lövete sincs <vmiről> (sz) (szleng)

- nem tud vmit v. vmiről {vkinek}

hályog van <vkinek> a szemén (sz) (neutr)

- félrevezetve v. elfogultan, nem a valóságnak megfelelően ítéli meg a dolgokat

hályogot húz [von] <vkinek> a szemére (sz) (rég)

- becsap, félrevezet vkit

hamar eljár <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- hamar megharagszik, és haragjában könnyen pofon vág vkit

hamar fellobban, mint a száraz szalma (sz) (rég)

- lobbanékony természetű személy

hamar felrottyan, mint a forró kása (sz) (rég)

- hirtelen feldühödik

Hamar munka ritkán jó. (km) (neutr)

- {az elsietett munkának rendszerint nem sok haszna van, nem jó a minősége}

Hamarabb utoléri a hazug embert, mint a sánta kutyát. (km) (neutr)

- {a hazugot hamar leleplezik}

hámba tör <vkit> (sz) (ritk)

- vmely feladat végzéséhez szükséges rendre, fegyelemre szoktat vkit

hamis <vkinek> a lehelete is (sz) (ritk)

- egész lényében, minden porcikájában hamis (személy)

hamis <vkinek> a mája (sz) (neutr)

- (gyakran nőről) megbízhatatlan, huncut, kacér személy

hamis nyomon jár [halad v. van] (sz) (neutr)

- nem a megfelelő helyen v. módon keres vmit v. vminek a megoldását, felderítését

hamis próféta (sz) (vál)

- a) ellentétes gondolkodású személy szempontjából ugyanabban a dologban rendszerint ugyanarra a tekintélyre hivatkozva más tanokat hirdető személy;
- b) (ritk) hazug vezető, tanító

hamis színben tüntet fel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a valóságtól eltérően mutat be vkit v. vmit

hamis tanú (sz) (neutr)

- a) olyan tanú, aki szándékosan hamis adatokat vall vmely peres ügyben;
- b) (biz), (tréf) az a személy, akit ötletszerűen felszólítunk v. aki ajánlkozik vmely jelentéktelen ügyben való tanúskodásra

hámozott giliszta (sz) (szleng), (tréf)

- sovány, kis étkű személy

hámozott léggömb (sz) (biz), (tréf)

- nagy semmi

hámozott luftballon (sz) (biz), (tréf)

- nagy semmi

hámozva szereti a szőlőt (sz) (tréf)

- jobban szereti a bort, mint a szőlőt

Hamu alatt lappang [(ritk) lakik v. szunnyad] a tűz [a parázs]. (km) (vál)

- {a látszólagos nyugalom gyakran elfojtott szenvedélyeket v. rejtett erőt palástol}

hamu alatt lappangó [szunnyadó] tűz [parázs] (sz) (vál)

- kitörésre kész szenvedély v. forradalmi hangulat

hamut hint [szór] a fejére (sz) (vál)

- (nyilvánosan) megbánja bűneit

hamvába holt (sz) (neutr)

- a) élhetetlen, gyámoltalan (személy);
- b) kilátástalan, eleve kudarcra, sikertelenségre ítélt (terv, ötlet)

hangosan gondolkodik (sz) (neutr)

- a) akaratlanul elszólja magát;
- b) úgy beszél, hogy gondolatait azonnal, rendszerezés nélkül kimondja;
- c) (szleng), (tréf) szellent

hangot ad <vminek> (sz) (neutr)

- elmondja véleményét vmiről

Hangot hallok, de embert nem látok. (hm) (gúny)

- {kis termetű v. jelentéktelen ember csúfolására mondják, és néha még körül is néznek, mintha nem lehetne látni, hogy ki az, aki megszólalt}

hangot használ [üt meg] <vkivel> (sz) (neutr)

- szemben a beszéd v. írásmű stílusával kifejezi véleményét a szóban forgó üggyel v. a vele tárgyáló személlyel kapcsolatban {vmilyen}

hangot kap (sz) (neutr)

- vki megszólal(hat) v. vmi kifejeződik, szabadon megnyilvánul

hangot vált [változtat] (sz) (neutr)

- más (engedékenyebb v. agresszívebb) modorban kezd beszélni

hangsúly esik [kerül] <vmire> (sz) (neutr)

- kiemelt figyelmet kap vmi

hangsúly van <vmin> (sz) (neutr)

- nagyon fontos vmi

hangsúlyt helyez [fektet v. tesz] <vmire> (sz) (neutr)

- nagyon fontosnak tart vmit

hangulatba jön (sz) (neutr)

- jókedvű, vidám lesz

hangzatos frázis (sz) (neutr)

- az adott situációhoz képest túlzottan fennkölt kifejezés

hangyabolyba nyúl (sz) (neutr)

- zavaros, szerteágazó ügybe keveredik

Hannibál a kapuk előtt van! (hm) (vál)

- {figyelmeztetés közelgő veszélyre}

Hány hét a világ? (hm) (nép)

- {érdeklődés kifejezése: hogy vagy, mi újság?}

hány, mint a lakodalmas kutya (sz) (nép)

- erősen hány

hanyag elegancia (sz) (neutr)

- a) divatos, jó szabású, de gondosság nélkül megválasztott ruházat;
- b) könnyed mozdulat, mozgás v. fölényes, kissé nyegle viselkedés

hanyatlík [hanyatlóban van] <vkinek> a csillaga (sz) (neutr)

- eddigi szerencséje, hatalma, hírneve, sikerei fogyatkozni kezdenek

hanyatt döntött [lökött] krumpliszsák (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, kicsi ember

hanyatt-homlok fut [menekül] (sz) (neutr)

- ijedten, az utat és az irányt nem nézve, nagy sietséggel fut v. menekül

hányingere van <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- undorodik vkitől v. vmitől, nagyon visszataszítónak talál vkit v. vmit {vkinek}

hányja-veti a farát (sz) (biz), (tréf)

- a) (többnyire csábítás, figyelemfelkeltés céljából) ringatja a fenekét;
- b) feltűnősködik, hivalkodik

haptákba vágja magát (<vki> előtt) (sz) (ritk)

- a) vigyázzba áll vki előtt;
- b) fegyelmezetten várja, hogy azonnal, engedelmesen teljesítse vki parancsait

haptákban áll (<vki> előtt) (sz) (ritk)

- a) vigyázzban áll vki előtt;
- b) fegyelmezetten várja és azonnal, engedelmesen teljesíti vki parancsait

haragot tart <vkivel> (sz) (neutr)

- tartósan haragszik vkire, nem akar vkivel kibékülni

haragra ingerel <vkit> (sz) (neutr)

- haragossá tesz vkit

haragszomrádot játszik <vkivel> (sz) (biz)

- (enyelgő) haragban van vkivel, duzzogva neheztel rá

harangoz a lábával (sz) (biz)

- (hozzá mérten magas ülőhelyen ülve) két lábát felváltva előre-hátra lóbálja

harapni lehet a ködöt <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sűrű köd van vhol

harapófogóval kell kihúzni [kiszedni] <vkiből> <vmit> (sz) (neutr)

- a) szótlan, hallgatag;
- b) lassan, kínosan, sok faggatásra ad csak a kérdés(ek)re feleletet

harapófogóval sem lehet kihúzni [kiszedni] <vkiből> <vmit> (sz) (neutr)

- semmiképpen nem hajlandó megszólalni, elárulni vmit

harapós <vkinek> a kedve [harapós kedvében van] (sz) (neutr)

- mérges, rosszkedvű, ingerlékeny, veszekedő hangulatban van

harcba száll (<vkivel> v. <vmivel> <vkiért> v. <vmiért>, <vki> v. <vmi ellen>) (sz) (neutr)

- a) fegyveres harcot indít vkiért v. vmiért, vki v. vmi ellen;
- b) vmely nézetet, elvet, eszmét védelmezve harcolni kezd

harcban áll <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- küzd, viaskodik vkivel v. vmivel

harci zaj (sz) (neutr)

- háborús készülődés, háborúra való izgatás

harcol, mint az oroslán (<vkiért>, <vmiért> v. <vki>, <vmi> ellen) (sz) (neutr)

- kitartóan, hősiesen, fáradhatatlanul harcol (vkiért, vmiért v. vki, vmi ellen)

harcra kész (sz) (neutr)

- olyan állapotban tartja magát, hogy bármikor gyorsan tudjon cselekedni

harmadik csöngetés (sz) (ritk)

- utolsó és igen komoly figyelmeztetés arra, hogy az illetőt vmi veszedelem (pl. betegség) fenyegeti

harminckét levelű biblia (sz) (ritk), (tréf)

- (egy csomag) játékkártya

Három a magyar igazság (, negyedik a ráadás). (km) (neutr)

- {úgy teljes vmi, ha eléri a hármat v. ha háromszor teszik (, de erre még ráadást is lehet adni)}

Három a tánc (mindhalálíg)! (hm) (ritk)

- {biztatás, buzdítás kifejezése: folytassuk tovább a táncot, ne hagyjuk abba!}

három helyett eszik (sz) (neutr)

- nagy étvággal, sokat eszik

három lábon jár (sz) (ritk), (tréf)

- bottal jár

három lépés távolságot tart (<vkivel>) (sz) (neutr)

- kerüli a bizalmaskodást, a (túlzottan) közeli, baráti viszony kialakulását (vkivel)

három per hármás (sz) (szleng)

- besúgó, spicli

hasad a hajnal (sz) (vál)

- hajnalodik

hasba akaszt <vkit> (sz) (szleng)

- mond egy nagy hazugságot, nagyot hazudik

hasban vállal(odik) (sz) (biz), (tréf)

- pocakos(sá válik)

hasból beszél [mond <vmit>] (sz) (neutr)

- a) hasbeszélő módjára beszél;
- b) (biz) gondolkodás nélkül, öletszerűen mond vmit, amikor alaposabb megfontolásra, tájékozottságra volna szükség

hason csúszik <vki> (sz) (neutr)

- előtt nagyon megalázkodik vki előtt, bármit képes megtenni a kegyeiért

Hasonló esetem van. (hm) (neutr)

- {hasonló helyzet jellemzése: hasonló dolog fordult velem is elő}

hasra esik (sz) (biz), (tréf)

- nagyon meglepődik

hasra esik [vágódik] <vki> előtt v. <vkitől> v. <vmitől> (sz) (biz), (pej)

- a) szolgálai módon megalázkodik vki előtt;

- b) vkinek a tekintélyét, fölényét, eredményeinek nagyszerűségét (még érdemtelenül is) ámulva, csodálva, elismeri

használja a fejét (sz) (neutr)

- gondolkodik

Használja egészséggel! (hm) (neutr)

- {vételkedés, kölcsönzések, ajándékozások az átadó személy jókívánságának kifejezése: legyen egészséges, amíg használja, viseli!}

Hát (már) ez is baj? (hm) (neutr)

- {csodálkozás, értetlenség kifejezése}

Hát a (kis) fütyim nem kéne? (hm) (szépitő)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása túlzott elvárások, igénybevétel miatt}

Hát ez (marha [nagyon]) jó! (hm) (biz)

- a) {csodálat, elégedettség, tetszés kifejezése};
- b) (gúny) {elutasítás, méltatlankodás kifejezése, mert vmi elfogadhatatlan a hallgatónak v. nem érti, hogy mi történt}

Hát ezt érdemlem én? (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése: ez a köszönet azért, amit tettem?}

Hát lopom én a pénzt? (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése: nem vagyok gazdag ember, fáradtságos munkával keresem a pénzt, és ezért nem pazarolhatom könnyelműen}

hat ökör sem húz [mozdít] ki <vkit> <vhonnan> [hat ökörral sem lehet elvinni <vkit> <vho> <va>] (sz) (tréf)

- semmiképpen, a legnagyobb erővel sem lehet kihúzni vkit (pl. vmilyen bajból), kimozdítani (pl. otthonról), elvinni (pl. vmilyen előadásra)

Hát te hogyan [honnan] cseppentél ide? (hm) (neutr)

- {meglepődés kifejezése vki váratlan megjelenése miatt}

hátára veheti a koldustarisznyát (sz) (ritk)

- annyira elszegényedik, hogy akár koldulni is elmehet

határok közé szorít <vmit> (sz) (neutr)

- a) vminek a szertelenségeit, túlzásait mérsékeli;
- b) (rend)szabályoz vmit

hátat fordít <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- elhagy vkit v. vmit, hűtlen lesz hozzá, elpártol tőle

hátba támad <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (sereget) hátulról (meg)támad;
- b) vkit v. vmit az érdekelt személy tudta nélkül, alattomban megtámad

hatodik érzék (sz) (vál)

- közelebről meg nem nevezhető ösztönös képesség, megérezés

hátraarcot csinál (sz) (neutr)

- a) 180o-os testfordulatot végez;
- b) meghátrál, megfutamodik

Hátrább az agarakkal! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, rendreutasítás kifejezése: szerényebben kell viselkedni, nem szabad annyira erőszakosnak v. követelőzőnek lenni}

hátrafelé megy <vki> v. <vmi,> mint a rák (sz) (neutr)

- vki v. vmi semmit sem halad előre v. éppen visszafelé halad, visszafejlődik

Hátrakötöm a sarkad(at)! (hm) (tréf)

- {rendszerint gyerekeknek mondott fenyegetés kifejezése: majd jól elverlek, meglakolsz még érte!}

Hátravan a neheze! (hm) (neutr)

- {nehézségre való figyelmeztetés kifejezése: most következik vminek a legnehezebb, legkényesebb része}

Hátravan még a feketeleves! [(Még csak most jön a feketeleves!)] (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: még csak ezután következik a dolog kellemetlen, nehezebb része}

Hátravan még a java! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: még csak ezután következik a dolog kellemesebb v. éppen kellemetlen, nehezebb része}

Hátravan még a medve! (hm) (rég)

- {várakozó előjelzés kifejezése: még csak ezután következik a multság java}

hátsó ajtó (sz) (neutr)

- kibúvó, kötelezettség alóli v. kellemetlen helyzetből való menekülési, visszavonulási lehetőség

hátsó gondolat (sz) (neutr)

- vmely magatartás mögött rejlő, azzal ellentétes elképzelés

hátszéllel érkezett (sz) (szleng)

- protekcióval segítettek vkit, helyezték munkakörébe

háttérbe szorít <vkit> (sz) (neutr)

- érvényesülésben akadályoz vkit

háttérbe szorul (sz) (neutr)

- előnyös helyzetét elveszti, és befolyása, szerepe csökken

hátul állt, amikor az észet osztogatták (sz) (neutr)

- tudatlan, buta ember

hátról mellbe (sz) (biz)

- becsstelenül, alattomosan

Hatvan felé hazafelé. (km) (neutr)

- {hatvanéves kora körül az ember már közeledik élete végéhez}

haveri alapon (sz) (biz)

- barátilag, önzetlenül

haverságba kerül <vkivel> (sz) (biz)

- barátok lesznek

haverságban van <vkivel> (sz) (biz)

- barátkozik vkivel

havi dohány (sz) (szleng)

- havi fizetés

havi kétszáz pengő fix(szel az ember könnyen viccel) (rég) (sz) (neutr)

- biztos megélhetést nyújtó, elég magas fizetés(sel), viszonylagos jómód(ban) (él)

havi lóvé (sz) (szleng)

- havi fizetés

hazahúz a szíve <vkít> (sz) (neutr)

- a) ellenállhatatlan vágyat érez, hogy hazatérjen;
- b) honvágynak engedve hazatér

hazai pálya (sz) (biz)

- ismert, előnyös helyzet

hazajáró lélek (sz) (neutr)

- (babonás hiedelem szerint) halála után volt otthonába időnként visszatérő személy, kísértet

Hazának füstje is kedvesebb, mint idegen országnak tüze. (km) (rég)

- {saját hazájában még kedvezőtlenebb körülmények között is jobban érzi magát az ember, mint idegenben}

házaséletet él (sz) (szépitő)

- házastársával (rendszeres) nemi érintkezést tart fenn

házi áldás (sz) (rég)

- naiv versike, mely nyomtatva, festve v. kivarrva és a szoba v. a konyha falára függesztve a boldog együttélés feltételeit foglalja össze vallásos szellemben

házi kereszt (sz) (rég), (tréf)

- feleség

házi szarka (sz) (neutr)

- vki környezetében lévő (alkalmi) tolvaj

Házinyúlra nem lövünk! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelmeztetés kifejezése: a családi, baráti v. munkahelyi körhöz tartozó nővel nem szabad kikezdeni, szerelmi viszonyba kerülni}

házon kívül van (sz) (neutr)

- nincs otthon v. a munkahelyén

háztűznézőbe megy (sz) (nép)

- első alkalommal megy el leendő felesége családjához körülnézni, tudakozódni

hazug disznó (sz) (biz)

- hazug, hazudozó személy

hegyen-völgyön át (sz) (neutr)

- mindenfelé, minden oldalról

hegyen-völgyön lakodalom (sz) (neutr)

- a) (vál) sok ember megvendégelésével, nagy költséggel járó, messze földön híres vigalom;
- b) (rég) a jövő miatt való aggodástól nem zavart, gondtalan, néha felelőtlen, vidám élet

hegyes <vmi,> mint a nyíl (sz) (rég)

- ugyancsak hegyes (eszköz)

hegyezi a fülét (sz) (tréf)

- nagyon figyel

hegyi beszéd (sz) (biz), (gúny)

- (kínos, unalmas) erkölcsi prédikáció, intelem, megrovás

hegyi beszédet mond [tart] (sz) (biz), (gúny)

- (kínos, unalmas) erkölcsi kioktatást tart

hejehuja vér (sz) (vál)

- jókedvű, zajos mulatozásra hajlamos személy

hely(é)re tesz <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) nagyképpű, fontoskodó embert leszid, jól megmondja neki a véleményét;
- b) (dolgot, ügyet) helyesen, adott értékrendnek megfelelően értelmez

Helyben vagyunk! (hm) (neutr)

- a) {adott helyre való megérkezés kifejezése: megérkeztünk oda, ahová indultunk};
- b) {fontosság kifejezése: végre a dolog lényegére térünk}

helyből (meg)kontráz <vmit> (sz) (biz)

- azonnal, egyből ellenez vmit

helyén van <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- nem ijed meg, nem veszti el a lélekjelenlétét

helyén van <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- a) józan ítélőképességének, gondolkodásának birtokában van;
- b) nehéz helyzetben sem jön könnyen zavarba, talpraesett;
- c) nem becsapható, dörzsölt személy

helyén van <vmi> (sz) (neutr)

- jogos, megengedhető, méltányos

Helyes a bőgés (, oroszán)! (hm) (biz), (tréf)

- {egyetértés, helyeslés kifejezése}

helyes hangot üt meg (<vkivel> szemben) (sz) (neutr)

- olyan modorban beszél (vkivel), amely az adott helyzetben a leginkább megfelelő, célravezető

Helyet az ifjúságnak! (hm) (neutr)

- {jó tanács kifejezése: hagyni kell a fiatalokat érvényesülni}

helyet foglal <vki> v. <vmi> <vhol> (sz) (neutr)

- a) (személy) leül v. ült v. ül v. ült;
- b) (tárgy) v. hol elhelyezkedik, v. hol van;
- c) (személy v. tárgy) terjedelmével, tömegével bizonyos helyet betölt;
- d) (személy vmilyen szervezetben) tagként szerepel, annak tagja

helyi menő [vagány] csávó [háemcsé v. hávécsé] (sz) (szleng),

- (gúny), (pej) ismert, befolyásos helyi nagyhangú fiatal férfi

helyre befut [bejön] (sz) (neutr)

- (lőversenyen) ló elsőnek v. másodiknak v. harmadiknak fut be

helyre fogad (sz) (neutr)

- (lőversenyen) arra fogad, hogy a megjárt szott ló az első három közül hányadik helyre fut be

helyt ad <vminek> (sz) (neutr)

- (kérelmet, fellebbezést) elfogad

helytáll a gáton (sz) (neutr)

- a) bátran, derekasan viselkedik;
- b) vmely problémát, helyzetet sikeresen megold

Helyzet van! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelmeztetés vmely kellemetlen helyzetre (, amelyben cselekedni kell)}

helyzetbe hoz <vkít> (sz) (neutr)

- előnyt biztosít vkinek, segít vkít

helyzeti előny (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek adottságaiból, helyzetéből fakadó előny

Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé. (hm) (nép)

- {főleg népmesék befejező részében vmely lakodalom, lakoma nagyságának, gazdagságának jellemzéseként használt kifejezés}

hentes és mészáros (sz) (biz), (tréf)

- sebész

herkulesi munka (sz) (vál)

- rendkívüli erőfeszítést követelő feladat

hérosztratoszi tett (sz) (vál)

- olyan gonosztett, amelyet vki csak azért követ el, hogy hírnévre tegyen szert

herótja van (<vmitől>) [herótot kap (<vmitől>)]> (szleng) (sz) (neutr)

- elege van (vmiből) {vkinek}

hervadtul van [érzi magát] (sz) (szleng)

- betegnek érzi magát, rosszul van

Hét [kilenc] üres faluban sem találni párját. (hm) (tréf), (gúny)

- {sértő, gúnyos megjegyzés beképzelt személlyel kapcsolatban, aki többre tartja magát a többiekénél}

hét ágra süt a nap (sz) (nép)

- erősen, forrón süt a nap

hét bő esztendő (sz) (neutr)

- bőség, gazdagság

hét élete van (sz) (neutr)

- minden veszélyes helyzetből (betegség, baleset stb.) sikeresen, esetenként szerencséivel megmenekül {vkinek}

hét nyelven beszél <vmi> (sz) (neutr)

- elsőrangú, kiváló, nagyszerű (dolog)

hét országra szól <vkinek> v. <vminek> a híre (sz) (neutr)

- nagyon híres

hét országra szól <vmi,> mint a lőcsei kalendárium (sz) (nép)

- (rendszerint vmely esemény) nagyon híres, messze földön ismeretes

hét országra szóló lakodalom (sz) (neutr)

- (főleg népmesékben) nagyon híres, pazar, nagyszabású lakodalom

hét ördög lakik <vkiben> (sz) (neutr)

- a) nagyon gonosz, elvetemült (ember);
- b) furfangos, agyafúrt, ravasz (ember);
- c) nagyon csintalan (gyerek)

hét ördögtől se fél (sz) (nép)

- semmitől és senkitől sem ijed meg

hét pecsét alatt őriz <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon gondosan elzárva, nagy titokban tart vmit

hét szűk esztendő (sz) (neutr)

- szegénység, ínség

hét vármegyére szól(ó) (sz) (rég)

- vmi messze földön ismert (pl. lakodalom)

hét vásáron nem [sem] találni <vkinek> v. <vminek> párját (sz) (nép)

- kiváló (személy), jó minőségű (dolog)

hetedhét határon (is) túl(ra) (sz) (neutr)

- nagyon messz(ir)e

hetedhét országon is túl (sz) (neutr)

- nagyon messze, távol

heten vannak, mint a gonoszok (sz) (tréf)

- éppen heten vannak

hetet-havat összehord (sz) (neutr)

- mindenfélét összevissza beszél

hétmérföldes csizma (sz) (nép)

- nagy távolság gyors megtételére alkalmas mesebeli csizma

hétpecsés titok (sz) (neutr)

- nagyon szigorúan őrzött titok

hétpróbás gazember (sz) (neutr)

- agyafúrt, ravasz, rossz szándékú személy

hétrét görbül [görnyed v. hajol] (sz) (neutr)

- a) (ritk) nagyon mélyen meggörnyed;
- b) (pej) <vki> előtt: szolgailag megalázkodik, meghunyászkodik vki előtt

hétzilvafás nemes (sz) (rég)

- nemesi származású személy, aki birtokainak jelentős részét elveszítette, elszegényedett

Hetvenhétzer megmondta(m) már, hogy ... (hm) (neutr)

- {ismétlődés nyomatékosítása: nagyon sokszor megmondta(m) már, hogy ...}

heves <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- a) heves vérmérsékletű, hirtelen természetű személy;
- b) erősen érzi természetű, könnyen szerelemre v. érzi vonzalomra lobbanó személy (főként nő)

hiába koptatja az iskola padjait (sz) (neutr)

- úgy jár hosszabb ideig iskolába, hogy abból kevés szellemi haszna származik

Hiába mondod a farkasnak: páternoszter, azt mondja rá: bárányláb. (km) (nép)

- {hiába beszélünk nemes eszméről az anyagi, kapzsi embernek, az mindig csak a maga hasznára gondol}

hiányzik <vkinek> a gyerekszobája (sz) (neutr)

- kiskorában nem kapott megfelelő, jó nevelést

hiányzik <vkinek> egy kereke (sz) (biz)

- nem teljesen normális, hóbortos

hiba csúszik (be) (<vkinek>) a számítás(á)ba (sz) (neutr)

- a) számítása vmely tévedés folytán téves eredményt ad;
- b) nem számol vmely lehetőséggel és ezért terve nem sikerül

Hiba van a kréta körül. (hm) (neutr)

- {gyanú, sejtés kifejezése: vmi nincs rendjén, nem úgy megy a dolog, ahogyan kellene (rendszerint vkinek a csalása miatt)}

hibát hibára halmoz [hibát hibával tetéz] (sz) (neutr)

- sorra, egymás után követi el a hibákat

hídba tesz <vkít> (sz) (szleng)

- becsap, rászed vkít

hideg [ecetes] ollóval kell kivenni (a foltot) (<vmely> anyagból, ruhából) (sz) (biz), (tréf)

- (folt) eltüntethetetlen nyomot hagyott (vmely anyagban, ruhán)

hideg [jeges] zuhany (sz) (neutr)

- váratlan, meglepő, kijózanító hatású fordulat, esemény, körülmény

hideg <vki> v. <vmi,> mint a jég (sz) (neutr)

- a) (személy) érzéketlen, szívtelen;
- b) (tárgy, test) nagyon hideg

hideg <vkinek> a keze, mint a béka lába (sz) (neutr)

- hideg és nyirkos a keze

hideg <vmi,> mint a jégverem (sz) (neutr)

- (lakás, helyiség) nagyon hideg

hideg <vmi,> mint a márvány (sz) (neutr)

- a) (tárgy, test) nagyon hideg;
- b) (arc, tekintet) visszautasító, fagyos, merev

hideg fejvel [fővel] (sz) (neutr)

- érzelmek nélkül, higgadtan, szenvtelenül

hideg zuhanyként ér <vkít> v. <vmit> <vmi> [hideg zuhanyként hat <vkire> v. <vmire> <vmi>] (sz) (neutr)

- vmely esemény, körülmény váratlan és kellemetlen meglepetés vki v. vmi számára

hideg, mint a jégcsap (sz) (neutr)

- (ember, különösen nő) hideg, érzéketlen

hidegen hagy <vkit> <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nem hat vkire vki v. vmi

hidegen van (sz) (biz), (tréf)

- börtönben van, börtönbüntetést tölt

hideglelést kap <vkitől> v. <vmitől> [úgy szeret <vkit> v. <vmit,> mint a hideglelést] (sz) (neutr)

- ellenszenvvel viseltetik vki v. vmi iránt, utál vkit v. vmit

hidegrázást kap <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- ellenszenvvel viseltetik vki v. vmi iránt

hidegre tesz <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- a) őrizetbe vesz, börtönbe zár vkit;
- b) eddigi (vezető) munkakörétől megfoszt, hivatalából eltávolít vkit;
- c) (sportban) a csapatjátékából kikapcsol, semlegesít vkit;
- d) (szleng) megöl vkit

híg <vkinek> a veleje (pej) (sz) (neutr)

- nehéz felfogóképességű, mindent könnyen elfelejt, buta

híg <vkinek> az agyveleje (sz) (biz)

- gyenge szellemi képességű, korlátolt (személy)

híján [híjában v. híjával] van (sz) (vál)

- vkinek hiányzik a szóban forgó dolog {vminek}

híját érzi (sz) (vál)

- vkinek hiányzik a szóban forgó dolog {vminek}

himmuszokat zeng <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- túl szépeket mond vkiről v. vmiről, annyira dicsér vkit v. mit, hogy az már hihetetlen

hinni se(m) mer <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon hihetetlennek, elérhetetlennek tart vmit

hintapolitikát folytat (sz) (neutr)

- önző célokból, haszonlesésből két ellentétes érdeket egyaránt kiszolgáló, kétszínű, elvtelen magatartást tanúsít

hinti [lőki] a púdert (sz) (szleng)

- badarságokat fecseg, halandzsázik, mellébeszél

hinti [lőki] a rizsát (sz) (szleng)

- halandzsázik, mellébeszél

hinti [lőki] a sódert (sz) (szleng)

- a) halandzsázik, mellébeszél;
- b) <vkinek:> szédít, ámít vkit

hippokratészi arc (sz) (vál)

- a haldokló ember eltorzult arckifejezése

hippokratészi eskü (sz) (vál)

- az orvosi eskü

hírbe hoz <vkit> (sz) (neutr)

- a) (férfi) alkalmat ad rá, hogy kétértelmű, sikamlós pletyka keletkezzék arról a nőről, akinek udvarol;
- b) pletykát terjeszt vkiről

hírbe jön [keveredik] <vkivel> (sz) (neutr)

- vkivel való szerelmi viszonyáról beszélnek az emberek

hírből ismer <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nincs személyes tapasztalata vkiről v. vmiről

híre fut (sz) (neutr)

- vmely nevezetes esemény hamar ismertté válik {vminek}

híre jár (sz) (neutr)

- elhíresztelnek vmit {vminek}

híre megy [szalad] (sz) (neutr)

- vmely nevezetes esemény hamar ismertté válik {vminek}

híre-hamva sincs (sz) (neutr)

- nyomtalanul eltűnt vki v. vmi {vkinek v. vminek}

hírét se(m) hallotta (sz) (neutr)

- egyáltalán nem ismer vkit v. vmit {vkinek v. vminek}

híríget ad <vkinek> (sz) (szleng)

- (meg)ver vkit

híríget kap (sz) (szleng)

- (meg)vernek vkit

hírmondó is alig marad(t) <vkiből> v. <vmiből> (sz) (nép)

- kevés marad(t) vkiből v. vmiből

hírmondó(ja) se(m) marad(t) (sz) (nép)

- gyökerestül kipusztul(t), folytatás nélkül marad(t) {vminek}

hirtelen halál (sz) (neutr)

- (egy- labdajátékokban) a hosszabbításban a mérkőzés azonnali befejeződését jelentő góllal elszenvedett vereség

hirtelen haragú (sz) (neutr)

- könnyen és hamar megharagszik

hirtelen keze van (sz) (neutr)

- hamar megharagszik, és haragjában könnyen pofon vág vkit {vkinek}

hirtelen nőtt (sz) (tréf)

- magas és vékony testalkatú személy

hirtelen természetű (sz) (neutr)

- indulatos, lobbánékony természetű személy

Hiszem is, nem is. (hm) (neutr)

- {kétkelés kifejezése: kétkedem benne}

Hiszi a mennydörgős mennykő! (hm) (nép)

- {indulatos hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem!}

Hiszi a pici. (hm) (biz)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem én azt!}

Hiszi a piszi! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem én azt!}

Hiszi a tatár! (hm) (tréf)

- {tagadás, elhárítás, elutasítás kifejezése: dehogy hiszem!}

hitele van (<vkinél>) (sz) (neutr)

- hisznek vkinek (vkinek)

hitelét veszti (sz) (neutr)

- a) vkinek nem hisznek többé, nem tekintik többé hitelesnek;
- b) vmit nem tekintenek többé hitelesnek, valódinak, érvényesnek

hitelt ad <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- hisz vkinek, elhisz vmit

hitelt érdemel (sz) (neutr)

- a) (személy) lehet bízni a szavában, hinni neki, mert igazat mond;
- b) (közlés) hihető

hitelt érdemlő forrás (sz) (neutr)

- megbízható (hír)forrás

hitelt érdemlően (sz) (neutr)

- megbízható módon, hitelesen

hitet tesz <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- mellett (vál) a) ünnepélyesen kijelenti, hogy hisz vkiben v. vmiben;
- b) állásfoglalásával, magatartásával, tetteivel megmutatja, hogy meggyőződéssel csatlakozik vkihez v. vmihez

hitetlen Tamás (sz) (vál)

- mindenben kételkedő, érvekkel nehezen meggyőzhető s hinni csak a tényeknek akaró ember

hitvány pondró (sz) (pej)

- jelentéktelen, de ártalmas, kártékony személy

hiú ábránd (sz) (neutr)

- megalapozatlan elképzelés, illúzió

hiú álom (sz) (neutr)

- megalapozatlan elképzelés, illúzió

hiú remény (sz) (neutr)

- megalapozatlan elképzelés, illúzió

hiú reményeket táplál <vmi> (sz) (neutr)

- iránt hiába remél vmit, reménykedik vmiben

Hiúság, asszony a neved. (km) (tréf)

- {a hiúság az asszonyra legjellemzőbb tulajdonság}

Hiúságok hiúsága. (hm) (vál)

- a) {lemondás kifejezése: minden világi fáradozás hiábavaló};
- b) (tréf) {bíráló figyelmeztetés vki hiúságára}

Hív a kötelesség! (hm) (neutr)

- {szabadkozás kifejezése: az elvégzendő feladat távozásra, munkára sürget}

hív az ágy <vkít> (sz) (neutr)

- álmos

hivatása magaslatán áll (sz) (neutr)

- nagyon ért a szakmájához, szinte tévedhetetlen

hivatja a papot (sz) (neutr)

- a) (rég) házasságot kíván kötni;
- b) (súlyosan beteg személynek) az utolsó kenetet kívánja feladatni

Hívatlan vendégnek ajtó mögött a helye. (km) (neutr)

- {akit nem hívtak meg vhova, ne tolakodjék oda}

hízeleg <vki> hiúságának (sz) (neutr)

- (helyzet, szerep, megnyilatkozás) jólesik, tetszik vkinek, mert úgy érzi, hogy ezáltal a maga jelentősége, értéke fokozódik

hízeleg, mint a macska (sz) (neutr)

- kedvesen hízeleg

hízik <vkinek> a mája <vmitől> (sz) (biz)

- nagyon tetszik vkinek vmi, elégedett (vmivel)

hízik a büszkeségtől (sz) (neutr)

- nagyon büszke vmire

hizlalja a hasát (sz) (neutr)

- folyton csak eszik és hízik

hizlalja a szemét <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- gyönyörködve sokáig néz vkit v. vmit

Hoci ide! (hm) (neutr)

- {felszólítás vminek az átadására: add ide, ide vele!}

hoci nesze alapon (sz) (biz)

- azonnali üzletkötés, ill. fizetés mellett

Hoci, nesze! (hm) (tréf)

- {üzleteléskor elhangzó kifejezés: add ide az árut v. a cseretárgyat és rögtön megkapod az ellenértékét}

hódolat illet <vkit> (sz) (vál)

- tisztelnek, becsülnek vkit, elismerik vmilyen teljesítményét

Hogy a (fészkes) fenébe ne? (hm) (biz)

- {bizonygatás nyomatékosítása: (hát) persze, hogy ...}

Hogy a (fészkes) fenébe? (hm) (biz)

- {csodálkozás, megdöbbenés, értetlenkedés nyomatékosítása: hogy lehetséges?}

Hogy a bagoly rúgja meg! (hm) (nép), (tréf)

- {elégedetlenség enyhe, szitokszerű kifejezése}

Hogy a bolondok csodálkozzanak rajta. (hm) (biz), (tréf)

- {kitérő válasz akkor, ha vminek az okát kérdezik, és nem tudunk v. nem akarunk válaszolni: csak}

Hogy a csoda egye meg! (hm) (neutr)

- {bosszankodás, mérgelődés kifejezése}

Hogy a csodába? (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meghökkenés, türelmetlenség kifejezése v. nyomatékosítása az alábbi gyakori kérdésekben: Hogy a csodába lehet ez? Hogy a csodába mondjam meg?}

Hogy a föld nyelné el! [Hogy nyelné el a föld!] (hm) (neutr)

- {szitkozódás kifejezése: hogy pusztulna már el, csak szabadulnék már tőle!}

Hogy a francba? [Hol a francban?] (hm) (durva)

- {csodálkozó, meghökkenésként kérdés: hogyan? v. hol?}

Hogy a guta ütné meg! (hm) (neutr)

- {bosszankodás, bosszúság kifejezése}

Hogy a hollók vájják ki a szemét! (hm) (neutr)

- {átkozódás, fenyegetés kifejezése: akasszák fel, pusztuljon el!}

Hogy a kutyák le ne pisiljék [vizeljék v. (durva) hugyozzák]. (hm) (biz), (tréf)

- {pénztelenségre való figyelmeztetés kifejezése: ne engedjük úgy el az illetőt, hogy nincs nála vmi kevés pénz}

Hogy a nyavalya essen belé [törje ki]! (hm) (biz)

- {bosszús szitkozódás kifejezése}

Hogy a pokolba ne? (hm) (neutr)

- {indulatos, nyomatékosító válaszként: hát persze, hogy ...}

Hogy a rák a vetésre ne menjen! (hm) (nép), (tréf)

- {kitérő válaszként olyan kérdésre, melyre nem akar vki válaszolni: nem mondom meg (az okát), csak}

Hogy a túróba? (hm) (szleng), (durva)

- a) {csodálkozó, meghökkent kérdés: hogyan?};
- b) {düh kifejezése}

Hogy áll [vág] a bajusz? (hm) (nép), (tréf)

- {vkinek a hogyléte felőli érdeklődés kifejezése (a felelet rá rendszerint: Hegyesen! [Kétfelé!])}

Hogy áll a bál? (hm) (nép)

- {adott ügyben történő érdeklődés, tudakozódás kifejezése: mi a helyzet?}

Hogy állunk az Úr színe előtt? (hm) (tréf)

- {érdeklődés kifejezése: mi a helyzet, mi újság?}

Hogy az istennyila üssön [csapjon] bele! (hm) (nép)

- {szitkozódás, átkozódás, szörnyülködés kifejezése}

Hogy az ördög szánkázzon a hátadon! (hm) (tréf)

- {tréfás szidalom kifejezése}

Hogy az ördög vigye [vinné] el! (hm) (neutr)

- {bosszús elküldés, elutasítás, ráhagyás kifejezése}

Hogy az ördögbe? [Hol az ördögben? v. Hová az ördögbe?] (hm) (neutr)

- {csodálkozó, meghökkent, indulatos kérdésként: hogyan v. hol v. hova?}

Hogy egyik szavam(at) a másikba ne öltsem. (hm) (neutr)

- {elbeszélés bevezetése: hogy szép sorjában mondjak el mindent}

Hogy ityeg [lityeg v. lötyög] a fityeg? (hm) (biz), (tréf)

- {kissé lenéző köszönés, érdeklődés kifejezése: hogy vagy, mi újság?}

Hogy jön [kerül] a csizma az asztalra? (hm) (biz), (tréf)

- {leintés, méltatlankodó csodálkozás kifejezése: hát ennek mi köze van a szóban forgó dologhoz?}

Hogy jövök én ahhoz?! (hm) (biz)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nincs hozzá jogcímem, erkölcsi alapom!}

Hogy legyen mit kérdezned! (hm) (tréf)

- {kitérő válaszként olyan kérdésre, melyre nem akar vki válaszolni: nem mondom meg (az okát), csak}

Hogy legyen mivel szórakoznod! (hm) (tréf)

- {kitérő válasz olyan kérdésre, amelyre nem akar vki válaszolni: nem mondom meg (az okát), csak}

hogy majd leszakad [leszáll] <vkinek> a töke (sz) (neutr)

- {dur<va>} (tevékenység nyomatékosságaként) nagyon

Hogy mer(sz) velem így beszélni? (hm) (neutr)

- {méltatlankodás, elutasítás kifejezése}

Hogy nem ég [jön v. sül] le a bőr az arcáról [(biz) a képéről v. (durva) a pofájáról!] (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése: szégyellje magát}

Hogy nem nyílik meg [nem sülyed el] alatta a föld! [Hogy nem szakad le alatta v. vele a föld!] (hm) (neutr)

- a) {szemrehányás, felháborodás kifejezése: hogy követhetett el ilyen szégyenletes tettet v. hogy merészel ilyet mondani v. tenni?!}

Hogy nem sül ki a szeme(d)! [(nép) (Hogy) van szeme(d)?] (hm) (biz)

- {rendreutasítás szégyenérzet felkeltése céljából}

Hogy oda ne biciklizzek! (hm) (biz), (tréf), (gúny)

- {lekicsinylés, lebecsülés kifejezése}

Hogy oda ne rohanjak! (hm) (biz), (tréf), (gúny)

- {lekicsinylés, lebecsülés kifejezése}

Hogy oda ne tipegjen! (hm) (biz), (tréf), (gúny)

- {lekicsinylés, lebecsülés kifejezése}

Hogy szolgál az [a kedves] egészsége? (hm) (neutr)

- {udvarias érdeklődés kifejezése: hogy érzi magát, hogy van?}

Hogy úgy mondjam. (hm) (neutr)

- {vmely keresett v. nehezen megtalált szó, kifejezés bevezetésére, gyakran modoros közbevetésként: valósággal, úgyszólván}

hóhérkézre ad [juttat] <vkít> (sz) (vál)

- fő része van abban, hogy halálos ítéletet szabnak ki vkire, hogy bírói ítélet alapján kivégeznek vkít

hóhétkékre kerül (sz) (vál)

- (halálos ítélet után) átadják a hóhérnak, hogy az kivégezze

Hol a (fészkes) fenében? (hm) (biz)

- {csodálkozás, megdöbbenés nyomatékosítása}

Hol a csodában? (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meghökkenés, türelmetlenség kifejezése v. nyomatékosítása az alábbi gyakori kérdésekben: Hol a csodában járhat [van]?}

Hol a lófütyiben? [Mi a lófütyi(nek)?] (hm) (biz), (szépítő)

- {csodálkozó, meghökkent kérdés: hol, merre, miért, minek?}

Hol a mennykőben? [Mi a mennykő(nek)?] (hm) (nép)

- {csodálkozó, megdöbbenés kérdés: hol v. miért?}

Hol a nyavalyában van? (hm) (biz)

- {indultatos kérdésként: hol van?}

Hol a pokolban? [Hova a pokolba?] (hm) (neutr)

- {kérdés indultatos voltának jelölése v. nyomatékosítása: hol v. hova?}

Hol a szarban? (hm) (durva)

- {csodálkozó, meghökkent, dühös kérdés: hol?}

Hol a túróban? (hm) (szleng), (durva)

- a) {csodálkozó, meghökkent kérdés: hol?};
- b) {düh kifejezése}

Hol az istenben jársz [jártál]? (hm) (biz)

- {dühös kérdésként: merre jársz v. jártál?}

Hol élsz (te)? (hm) (neutr)

- {értetlenség kifejezése: nézd reálisan a dolgokat, ne álmodozz!}

Hol élsz te, biciklibelsőben? (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, meglepődés kifejezése: mit képzelsz?}

Hol jár az esze(d)? (hm) (neutr)

- {figyelmetlen, elmerengő emberhez intézett kérdés: mire gondol(sz), hogy úgy elmereng(sz), miért nem figyel(sz)?}

Hol jársz itt, ahol a madár se(m) jár? (hm) (tréf)

- {tréfás kérdésként találkozáskor: hol jársz erre, hogyhogy itt talállak?}

Hol ringott a bölcsője? (hm) (tréf)

- {rosszalló, csodálkozó kifejezés vkinek az ostobasága, neveletlensége kapcsán}

Hol van (már) a tavalyi hó? (hm) (neutr)

- {elmúlás kifejezése: nyoma sincs már (annak), teljesen elmúlt (már) az}

Hol van az megírva? (hm) (neutr)

- {tiltakozás kifejezése: vajon szükségszerű-e, kötelező-e az?}

Hol volt, hol nem volt ... (hm) (neutr)

- {mesék kezdőmondata, meseszerű történet bevezetése}

Hol voltál, mikor zengett az ég? (hm) (nép)

- {szemrehányás kifejezése: nem voltál itt, amikor a bajban szükség lett volna rád}

Hol voltál? A csavargárban? (hm) (szleng), (tréf)

- {szemrehányó kérdésként: hol csavarogtál, merre jártál?}

holdvilágra ugat (sz) (rég)

- az ellen acsarkodik, akinek v. aminek nem árthat

Holló (a) hollónak nem vájja ki a szemét. (km) (neutr)

- {a cinkostársak nem szoktak egymásnak ártani}

Holnap is nap lesz. [Holnap is lesz nap.] (hm) (neutr)

- a) {felszólítás pihenésre: mára elég a munkából, hagyjunk belőle holnapra is};
- b) {nem szabad azonnal elhasználni, elfogyasztani vmit, takarékosan a holnapra is kell gondolni}

Holnap lesz a napja, hogy ... (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: nem halasztom tovább a dolgot, holnap biztosan megteszem}

Holnapután [sohanapján], kiskedden, borjúnyúzó pénteken. (hm) (nép), (tréf)

- {elutasítás, tagadás kifejezése: semmikor, soha}

holt [hót] jó fej (sz) (szleng)

- a) okos ember;
- b) rendes ember;
- c) szórakoztató ember

holt betű marad <vmi> (sz) (neutr)

- (írás, írott szó, törvény, rendelet stb.) hatástalan, nem válik valósággá

holt hírét költi (sz) (neutr)

- elterjeszti vkiről, hogy meghalt {vkinek}

holta napjáig megemleget <vmit> (sz) (vál)

- állandóan, örökké az emlékezetében van

holtában is hű marad <vkihez> v. <vmihez> (sz) (vál)

- örökké hű marad vkihez v. vmihez

Holtakról (vagy) jót, vagy semmit. (km) (neutr)

- {halott emberről nem illik rosszat mondani}

Holtig tanul az ember. (km) (neutr)

- {mindig tanulhatunk, tapasztalhatunk vmi újat}

holtiponton van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) olyan válságos, bizonytalan helyzetben van, amelyben az előrehaladás lehetetlen

holtipontra jut <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) megáll, megakad, nem halad előre

holtra rémül [vállik] (sz) (neutr)

- olyan (sápadt) lesz, (rendszerint az ijedtségtől), mint a halott, s ereje egészen elhagyja

holtvágányon van [vesztegel] <vmi> [holtvágányra fut v. jut v. téved <vmi>] (sz) (vál)

- (folyamat, ügy) elakad, nem lesz eredménye v. rossz irányba halad

holtvágányra juttat [vezet v. visz] <vmit> (sz) (vál)

- olyan helyzetet teremt, amelyből nincs kiút, megoldás

homályba burkol [homályban hagy] <vmit> (sz) (neutr)

- titkol, leplez vmit

homályos beszéd (sz) (neutr)

- olyan beszéd, amelyben a beszélő óvatosságból v. félrevezetés végett szándékosan elhomályosítja az összefüggéseket

homéri [homéroszi] kacaj (sz) (vál)

- elemi erővel kitörő, harsány, szűnni nem akaró nevetés

homlokát ráncolja (sz) (neutr)

- erősen gondolkodik, töpreng

homlokon csókol(t) a múzsa <vkit> [a múzsa homlokon csókol(t) <vkit>] (sz) (tréf)

- hirtelen ihletet kap(ott) vmely alkotó (gyakran irodalmi) tevékenységhez

homokba dugja a fejét [beledugja a fejét a homokba] (, mint a strucc) (sz) (neutr)

- úgy akar elkerülni vmely bajt, kellemetlenséget, hogy közeledtéről, előjeleiről szándékosan nem vesz tudomást

homokba dugja a fejét [beledugja a fejét a homokba], mint a strucc [úgy tesz, mint a strucc] (sz) (neutr)

- úgy akar elkerülni vmely bajt, kellemetlenséget, hogy közeledtéről, előjeleiről szándékosan nem vesz tudomást

homokos, mint a Szahara (sz) (szleng), (tréf)

- homoszexuális személy

homokra épít (sz) (neutr)

- a) kétes értékű ígérek megvalósulásában reménykedik;
- b) <vmit:> tervet, következtetést megbízhatatlan alapokra épít

homokra épül <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, következtetés) megbízhatatlan, bizonytalan alapokon nyugszik

homokszem kerül a gépezetbe (sz) (neutr)

- vminek a megszokott működésében (vmely apróbb hiba miatt hirtelen) zavar keletkezik (, és az már nem működik olyan jól, mint annak előtte)

hónapról hónapra (sz) (neutr)

- folyamatosan, szakadatlanul

Honnan a (fészkes) fenéből tudnám? (hm) (biz)

- {csodálkozó, értetlenkedő kérdésként: miért kellene tudnom?}

hoppon hagy <vkit> (sz) (ritk)

- (főként férfi nőt) elhagy, cserbenhagy

hoppon marad (sz) (neutr)

- a) (leány) férj nélkül marad;
- b) (nő táncos mulatságon) táncpartner nélkül marad;
- c) kimarad vmiből, nem jut neki belőle, reménye nem teljesül

Hordd el (innen) az irhád(at)! (hm) (neutr)

- {felszólítás távozásra: menj el, ne is lássalak!}

Hordd el magad! [Hordja el magát!] (hm) (biz)

- {határozott felszólítás távozásra: menj(en) el innen!}

hordja <vkinek> v. <vminek> az igáját (sz) (neutr)

- elnyomásban v. kiszolgáltatott helyzetben él

hordja a keresztet [az élet keresztjét] (sz) (neutr)

- sok szenvedésben, megpróbáltatásban van része

Hordja el a manó! (hm) (biz)

- {bosszús elutasítás kifejezése}

Hordja el a tatár! (hm) (neutr)

- {bosszús kívánság, elutasítás kifejezése}

Hordjon [hordja] el a köszvény! (hm) (nép), (tréf)

- {enyhébb elutasító szidalom kifejezése: gyorsan tűnj(ön) el, ne is lássalak v. lássam!}

hordóról beszél [kiáll a hordóra] (sz) (pej)

- demagóg módon szónokol

horgonyt vet [leereszti a horgonyt] (<vhol>) (sz) (vál)

- a) (hajós a hajóval, ill. hajó) a horgonyt kidobva megáll, kiköt (vhol);
- b) (személy) tartósan megállapodik, megtelepedik (vhol)

horogra akad (sz) (neutr)

- a) (bűnöző) az igazságszolgáltatás kezére kerül;
- b) (tréf) gyanútlanul vmely (gyakran szerelmi) fondorlat áldozata lesz

horogra csal <vkit> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen leplezve gyanútlan személyt ravaszul olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. aligha menekülhet

horogra kerít <vkit> (sz) (neutr)

- (bűnözőt) elfog, letartóztat

horogra kerül (sz) (neutr)

- a) (bűnöző) az igazságszolgáltatás kezére kerül;
- b) (tréf) gyanútlanul vmely (gyakran szerelmi) fondorlat áldozata lesz

Hosszabb (a) péntek, mint (a) szombat. (hm) (nép), (tréf)

- {mondják, ha vkinek a szoknyája alól kilátszik az alsószoknyája, alsóruhája}

hosszú <vkinek> a keze [<vkinek> hosszú keze van] (sz) (neutr)

- a) vkinek nagy a hatalma, jó összeköttetései vannak;
- b) nehéz kitérni vkinek a bossúja elől

hosszú <vmi,> mint a böjti prédikáció (sz) (nép)

- (gyűlés, műsor) nagyon hosszú

hosszú <vmi,> mint a vonatfütyty (sz) (neutr)

- vmi nagyon hosszú

Hosszú böjtje lesz (még) ennek! (hm) (neutr)

- {vmely következményre való figyelmeztetés kifejezése: meg kell majd érte (még) szenvedni!}

Hosszú haj, rövid ész. (km) (tréf), (gúny)

- {akinek hosszú a haja – gyakran nőre mondvá –, az buta}

Hosszú kolbász (jó s a) rövid [kurta] prédikáció. (km) (nép), (tréf)

- {csak a kolbászból jó a hosszú, a papolás legyen minél rövidebb}

hosszú orral (távozik) (sz) (neutr)

- kudarccal, felsülve v. szomorúan, leverten (távozik)

hosszú pórázon tart [vezet v. hosszú pórásra ereszt] <vkit> [lazára fogja a pórázt] (sz) (neutr)

- túl nagy szabadságot ad vkinek, többet megenged neki, mint helyes lenne

Hosszú sor! (hm) (nép)

- {történet hosszúságának, bonyolultságának jellemzése: sokáig tartana, ha elmondanám}

Hosszú szenvedésnek halál a vége. (km) (neutr)

- {eredménytelenség kifejezése: többszöri próbálkozás, hosszas vajúdás v. kelleetlenül végzett munka után sem sikerül vmi}

hosszú vajúdás után (sz) (neutr)

- nagy nehezen, hosszas töprengés után

hosszúra nyúlik <vmi> (sz) (neutr)

- (különösen beszéd, előadás) sokáig tart

hosszúra nyúlt arccal (sz) (neutr)

- csalódottan

hosszút köp (sz) (szleng)

- hány

Hova gondol(sz)? (hm) (neutr)

- {megdöbbenés, elutasítás kifejezése: mi jut eszébe v. eszedbe?}

Hová jutnánk, ha ...?! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése: szomorú lenne, ha megtörténne vmi}

Hova lesz a világ? (hm) (neutr)

- {megdöbbenés, csodálkozás, értetlenség kifejezése}

Hová tette a szemét [tetted a szemed(et)]? [Hol (volt) a szeme(d)]? (hm) (neutr)

- a) {csodálkozás kifejezése figyelmetlenség miatt: hogyan lehetséges, hogy nem látta(d)?};
- b) {csodálkozás kifejezése rossz választás miatt: hogy választhatott v. választhatnál ilyen rosszul?}

Hova tetted az eszedet [tette az eszét]? (hm) (biz)

- {felelősségre vonás kifejezése: hogy tehetél v. tehetett ilyen butaságot, helytelen dolgot?}

hözomra ad (sz) (rég)

- hitelbe ad

Hozott isten! (hm) (neutr)

- {üdvözlés érkezéskor}

hozza a formáját (sz) (biz)

- várakozásnak, elvárásoknak megfelel

hozza a tervet (sz) (neutr)

- teljesíti a kitűzött célt

hózzá sem szagol <vmihez> (sz) (biz)

- a) ételhez nem nyúl hózzá;
- b) vmely dologgal nem törődik, nem foglalkozik

hózzá sem tud szagolni <vmihez> (sz) (biz)

- nem ért vmihez

hózzáköti a sorsát <vkihez> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- a) vkinek a felesége, ill. férje lesz;
- b) vmely üggyhöz, vállalkozáshoz teljes odaadással csatlakozik, részt vesz benne

hózzáköti az életét <vkihez> (sz) (neutr)

- házasságot köt vkivel

hozzátapad <vkinek> a kezéhez <vmi> (sz) (biz), (tréf)

- (el)lop vmit

hősi halált hal (sz) (vál)

- hősként, hőstett végrehajtása közben hal meg

Hugyozzam le a lábam, ha ... (hm) (durva), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

hull <vkinek> a könnye [úgy sír], mint a záporosó (sz) (neutr)

- sűrű könnyhullatással sír

hull <vmi,> mint a manna az égből (sz) (vál)

- vmi jó váratlanul és bőségesen árad

hull <vmi,> mint a záporosó (sz) (neutr)

- sűrűn hull (pl. szitok, könny)

hull az áldás <vkire> [<vkinek> a fejére] (sz) (biz), (gúny), (tréf)

- a) hangosan szidnak vkit;
- b) sorozatos baj, szerencsétlenség ér vkit

hull, mint az őszi légy (sz) (neutr)

- (ember, állat) tömegesen pusztul

hull, mint ősszel a légy (sz) (neutr)

- (ember, állat) tömegesen pusztul

Hulla vagyok. (hm) (biz)

- {fáradtság, kimerültség kifejezése}

hullámvölgybe ér [jut v. kerül] (sz) (neutr)

- addigi jó teljesítménye visszaesik, csökkenni kezd, válságba jut

hullámozik <vki> v. <vmi,> mint a tenger (sz) (neutr)

- a) (vál) (személy) nagyon indulatos;
- b) (pl. ár) folyton ingadozik, változik

Huncut legyen a nevem, ha ... (hm) (neutr)

- {fogadkozás, ígret nyomatékosítása: ne tartsanak becületes embernek, ha ...}

Huncut, aki meg nem issza. (hm) (nép), (tréf)

- {biztatás borivásra: ürítsük ki teljesen a poharat, ne hagyjunk benne egy csepp bort se!}

hunyt egyet (sz) (biz)

- alszik (általában keveset)

hunyni megy (sz) (szleng)

- aludni megy

hurokra kerül (sz) (biz)

- (üldözött, körözött személy) a rendőrség, az igazságszolgáltatás kezébe kerül

hús (és) vér (sz) (neutr)

- élő ember, olyan, mint minden más ember

húsából-véréből való (sz) (neutr)

- a) gyermeke, leszármazottja;
- b) olyan, akivel teljesen azonosnak, egynek érzi magát

húsává-vérévé válik <vmi> (sz) (neutr)

- teljesen elsajátít vmit {vkinek}

húsba vágó (sz) (neutr)

- a dolgok szokásos rendjét, a mindennapi életvitelt jelentősen és kellemetlen irányban befolyásoló (probléma, intézkedés)

húsból (és) vérből való (sz) (neutr)

- a) olyan személy, akiben megvannak a minden emberrel közös testi-lelki tulajdonságok;
- b) élő, életszerű (irodalmi alak)

hússá (és) vérré válik [lesz] <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- (gondolat, elgondolás, irodalmi alak) hitelesen megvalósul, megtestesül

Huszonötöt érdemel! [Huszonötöt kellene rá vágni!] (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: keményen meg kellene büntetni}

huszonnyolcra vesz <vkít> (sz) (ritk), (szleng)

- a) lenéz vkít;
- b) becsap, kihasznál vkít

húz a szíve <vkít> <vhova> (sz) (neutr)

- (bizonyos ideje már) eltávozott vhonnan v. vmely közösségből, érzelmei, gyökerei miatt mégis odatartozónak érzi magát (és oda gyakran vissza is tér)

húz a szíve <vkít> <vhova> v. <vkihez> (sz) (neutr)

- vkít v. vmely irányzatot támogat, előnyben részesít

húz egy kövéret (sz) (szleng)

- (autóval) nagyon gyorsan hajt

Huzat van! (hm) (biz)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass!}

húzatja a témát (sz) (szleng)

- erőltet vmit

huzatos <vkinek> a feje (sz) (biz)

- kissé bolondos, nem teljesen normális személy

huzatot kap [vesz] (sz) (szleng), (tréf)

- elszökik, megszökik

Húzd [húzza] el a csikot! (hm) (szleng)

- {felszólítás távozásra: távozz(on), menj(en) el!}

Húzd arrébb a beled! (hm) (szleng), (durva)

- {felszólítás arra, hogy vki menjen arrébb}

Húzd el a beled! (hm) (szleng), (durva)

- {elküldés, felszólítás távozásra}

Húzd el magad! (hm) (szleng)

- {határozott felszólítás távozásra: menj el!}

Húzd meg, ereszd meg! (hm) (neutr)

- {a megszorítások és az engedmények váltogatására alapozott politika, módszer elnevezése}

húzogatja az oroszlán baj(u)szát (sz) (neutr)

- fölkelti vkinek addig szunnyadó dühét, felingerel vkit

húzott szemű (sz) (biz), (tréf)

- ázsiai, mongol típusú személy

Húzz bőrt a fogadra! (hm) (ritk), (szleng)

- {felszólítás beszéd abbahagyására}

Húzz el a kaprosba! (hm) (szleng)

- {felszólítás távozásra}

Húzz el a retkesbe! (hm) (durva)

- {ingerült felszólítás távozásra}

Húzz(on) el innen! (hm) (szleng)

- {határozott felszólítás távozásra: menj(en) el!}

húzza a belét (sz) (szleng), (durva)

- a) (megerőltetően és/vagy kényszerből) dolgozik;
- b) siet, rohan

húzza a bőrt (sz) (biz)

- horkolva, mélyen alszik

húzza a lábát (sz) (neutr)

- sántít, biceg

húzza a lóbőrt (a fagyon) (sz) (nép), (tréf)

- (alvás közben) hangosan horkol

húzza az időt (sz) (neutr)

- szándékosan túl lassan tesz vmit, hogy minél több idő teljen el

húzza az igát (sz) (neutr)

- megerőltetően és/vagy kényszerből kimerülésig dolgozik, robotol

húzzák [elhúzták] (már) a levesnótát (sz) (nép), (tréf)

- delet harangoznak v. harangoztak, ebédidő van

hű tükre (sz) (vál)

- vmi híven mutatja vminek jellemző tulajdonságát {vmi vminek}

Hű, de baba! [Nagyon baba!] (hm) (szleng)

- {elégedettség kifejezése: jó, remek, csodás!}

hű, mint a [egy] kutya (sz) (neutr)

- minden körülmények között, a végsőkéig hűséges

hübelebalázs módjára (sz) (neutr)

- elhamarkodottan, kellő megfontolás nélkül, a várható (kellemetlen) következményekkel nem számolva (tesz vmit)

hült helye marad [van] (sz) (neutr)

- vki v. vmi eltűnik vholonnan {vkinek v. vminek}

hült helyét leli [találja] (sz) (neutr)

- nem talál vkit v. vmit vhol (, mert nyomtalanul eltűnt onnan) {vkinek v. vminek}

hülye duma (sz) (szleng)

- badarság, buta beszéd

Hülye duma! (hm) (szleng)

- {beszéd elutasítása, mert az elfogadhatatlan a hallgatónak}

hülye tyúk (sz) (biz), (pej)

- ostoba nőszemély

hülye, mint a segg(em) (sz) (durva)

- nagyon ostoba, buta (személy)

hülyébb [ostobább] a sokévi átlagnál [, mint a sokévi átlag] (sz) (biz)

- nagyon hülye, ostoba

hülyének néz <vkit> (sz) (biz)

- bolondnak tart, be akar csapni vkit

Hülyének néz(el)? (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése}

hülyére eszi [zabálja] magát (sz) (biz)

- gyorsan és nagyon sokat eszik

hülyére issza magát (sz) (biz)

- nagyon lerészegedik

hülyére melózza magát (sz) (biz)

- megerőltetően és/vagy kényszerből sokat dolgozik

hülyére neveti [röhögi] magát (sz) (biz)

- hosszan és hangosan, szinte a rosszul létig nevet

hülyére tanulja magát (sz) (biz)

- intenzíven, sokat tanul

hülyére unja magát (sz) (biz)

- nagyon un vmit

hülyére ver <vkit> (sz) (biz)

- a) alaposan, vadul összever vkit;
- b) (versenyben) jelentős különbséggel legyőz vkit, sokkal jobb, mint aki

hülyére vesz <vkit> (sz) (biz)

- bolondnak tart, becsap vkit

hülyére veszi a figurát (sz) (biz)

- úgy tesz, mintha nem értene vmit

hülyeséget csinál (sz) (biz)

- súlyos hibát követ el, melléfog

hülyét csinál <vkiből> (sz) (biz)

- nevetségessé tesz vkit

hülyét csinál magából (sz) (biz)

- nevetségessé teszi magát

hülyét kap (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz)

- dühös, ideges lesz (vkitől v. vmitől), nem tud elviselni vkit v. vmit

hüvösön van (sz) (biz), (tréf)

- börtönben ül

hüvösre kerül (sz) (biz), (tréf)

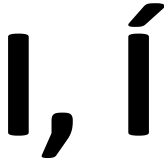
- börtönbe kerül

hüvösre tesz [vág] <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- bebörtönöz vkit

Hymen láncait veszi magára (sz) (rég), (vál)

- megházasodik

ibolyakék szemű (sz) (szleng)

- ártatlan, romlatlan, szűzies (lány, nő)

ibolyát szed (sz) (szleng), (tréf)

- vazel

idáig van <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- (rendszerint a kéznek a torok magasságába v. fej fölé emelésével jelezve) elege van vkiből v. vmiből, un kkit v. vmit

Ide a (rozsdás) bökköt (, hogy ...). (hm) (szleng), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése fogadással: fogadok, hogy ...}

Ide a rozsdás kötőtűt (, hogy ...). (hm) (szleng)

- {bizonyosság kifejezése: egészen biztos vagyok (, hogy ...)}

Ide a rozsdást (, hogy ...). (hm) (szleng), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, fogadok, hogy ...}

ide meg [és] ide (sz) (neutr)

- (pontos hely, lakáscím stb. megjelölése helyett használt kifejezésként) arra az ismert helyre, amelyet a beszélő v. az író vmely okból nem akar v. nem tud megnevezni

Ide nekem az oroszánt is! (hm) (neutr)

- {kissé túlzott tettvágy, önbizalom, magabiztosság kifejezése}

ide se dugja az orrát <vho<va> (sz) (biz)

- sohasem jön ide v. oda, még a közelébe sem megy vkinek v. vminek

Ide süss! (hm) (biz)

- {figyelemfelhívás kifejezése: figyelj ide!}

idegen tollakkal ékeskedik [büszkélkedik] (sz) (neutr)

- olyasmivel (rendszerint sikeres tettel, jó eredménnyel) büszkélkedik, ami nem a sajátja, amit ő csak eltulajdonított

idegen vizeken evez (sz) (neutr)

- más területen v. más célért küzd

idegenbe szakad (sz) (neutr)

- távoli, idegen országba kerül

idegenbe szakadt hazánkfia (sz) (neutr)

- külföldön élő, Magyarországról kivándorolt személy

ideget kap (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng)

- ideges lesz, dühös lesz

ideig-óraig tartó (sz) (neutr)

- ideiglenes, nem túl sokáig tartó

ideje van, teje van, miért ne szoptasson? (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás kifejezése: van rá ideje, igazán megteheti vmit}

idejét múlt (sz) (neutr)

- a divatból kiment, elavult

idézőjelbe tesz [idézőjelben mond] <vmit> (sz) (neutr)

- gúnyos v. egyéb kiemelt értelemben, inkább az ellenkezőjét gondolva mond vmit

idő(nek) előtt(e) (sz) (neutr)

- az alkalmas, tervezett időpont előtt

időnap előtt (sz) (nép)

- korábban, mint a megszokott, természetes, várt időpont

időt és fáradságot nem kímélve (sz) (neutr)

- mindenáron

időt nyer (sz) (neutr)

- (gondolkodáshoz, cselekvéshez) időhöz jut

időt rabló (sz) (neutr)

- olyan tevékenység, amire feleslegesen sok időt kell pazarolni

időt szakít <vmire> (sz) (neutr)

- ideje egy részét vmire fordítja

időtlen idők óta (sz) (neutr)

- nagyon régóta

időtlen időkig (sz) (neutr)

- nagyon sokáig

idővel és hangfogóval (sz) (rég), (szleng)

- majd valamikor, nem egyhamar

Idővel, ha bírjuk tüdővel. (hm) (szleng), (tréf)

- {türelemre intés kifejezése: majd, később}

időzavarba kerül (sz) (neutr)

- nem jól osztja be az idejét, teendőit

időzített bomba (sz) (neutr)

- lappangó, rejtőzködő probléma, amely idővel kitudódva súlyos és kiszámíthatatlan következményekkel jár

Ifjú és bohó. (hm) (neutr)

- {lekicsinylő, elnéző megjegyzés megbocsátás, megértés kifejezésére: még oly fiatal, hogy nem várható tőle más v. jobb}

ifjú titán (sz) (gúny)

- tehetségét túlbecsülő, a hagyományokat nem tisztelő ifjú (, aki szertelen, feltűnő viselkedésével mindenkit el akar képesíteni)

Ifjúság, bolondság. (km) (neutr)

- {a fiataloknak el kell néznünk, ha olykor meggondolatlanok}

iga alatt nyög (vál) (sz) (neutr)

- elnyomásban él

igába [iga alá] hajtja a fejét (sz) (neutr)

- a) (ritk) vállal vmely nehéz, robotolós munkát;
- b) (tréf) megnőszül

igába fog [hajt v. tör] <vkít> (sz) (neutr)

- *a) (emberi közösséget) szolgágra, behódolásra kényszerít; *b) (vonakodó embert) rendszeres, fegyelmezett munkára, kötelességtudatra szoktat

igát hord (sz) (neutr)

- elnyomásban v. kiszolgáltatott helyzetben él

igaz életű (sz) (neutr)

- becsületes ember

igaz hittel mondom! (hm) (rég)

- {ígéret, állítás, eskü megerősítésének kifejezése: becsületesemre állítom}

igaz lélekkel [lelkéből] (sz) (vál)

- őszintén, becsületesen

igaz lelkemre mondom! (hm) (neutr)

- {fogadkozás a mondanivaló hitelének nyomatékosítására: becsületesemre állítom!}

igaz lelkű (sz) (vál)

- őszinte, becsületes

igaz szívvel (sz) (neutr)

- őszinte meggyőződéssel, lelkesedéssel, teljes mértékben

igaz úton jár (sz) (neutr)

- becsületes eszközöket alkalmaz

igaz ügy (sz) (neutr)

- tisztesség, becsületes, a közösség valódi érdekeit képviselő ügy

Igaz, ami igaz. (hm) (neutr)

- {egyetértés kifejezése: ez tény, ezt el kell ismerni, még akkor is, ha egyéb tekintetben fenntartással élünk is}

igazat ad <vkinek> (sz) (neutr)

- elismeri, hogy vkinek igaza van

Igazmondás nem emberszólás. (km) (ritk)

- {nem vétek mások hibáit feltárni, ha igaz az, amit mondunk}

Igazság szerint ... (hm) (neutr)

- {tény megállapításának kifejezése: valójában}

igazságot szolgáltat <vkinek> (sz) (neutr)

- elismeri, hogy vkivel méltánytalanság, jogtalanság történt, s (szóban v. tettekben) kárpótolja is érte

igazságot tesz (<vkik> között) (sz) (neutr)

- vitás helyzetben dönt (vkik között)

Igen is, nem is. (hm) (neutr)

- {bizonytalan válaszként: egyik lehetőség sem igaz teljesen}

igent int (sz) (neutr)

- kéz- v. fejmozdulattal beleegyezését, helyeslését fejezi ki

ígéretéhez híven (sz) (neutr)

- ígéretének megfelelően, ígéretét betartva

ígéretekkel fizet ki <vkit> (sz) (neutr)

- ígéretesekkel szerel le, hárít el magától vkit

Ígéretekkel tele a padlás! (hm) (neutr)

- {türelmetlenség kifejezése: elég az ígéretésből!}

ígét hirdet (sz) (vál)

- (protestánsoknál) prédikációt, egyházi szertartás keretében beszédet mond

Így görbüljek meg, ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {az egyenesen tartott v. kissé meggörbített mutatóujjat mutatva mondott tréfás fogadkozás, esküdözés az állítás nyomatékosítására: megígérem!}

Így jutunk a csillagokig. (hm) (neutr)

- {a latin Sic itur ad astra tükörfordításaként a siker, felemelkedés, karrier kifejezése}

Így kerek [tarka] a világ. (hm) (neutr)

- {változatosság megértő kifejezése: ez is hozzátartozik az élethez, így változatos és teljes az élet}

Így múlik el a világ dicsősége. (hm) (neutr)

- {a latin Sic transit gloria mundi tükörfordításaként a mulandóság kifejezése: az evilági dicsőség múlandó, semmi sem örök}

Így van ez! (hm) (neutr)

- {egyetértés, belenyugvás kifejezése}

Így van leosztva a zsuga! (hm) (szleng)

- {beletörődés kifejezése}

Így van megírva. (hm) (neutr)

- {belenyugvás kifejezése: szükségszerűen, sorsszerűen így kell történnie}

Igyunk (egyet) erre a nagy ijedségre! (hm) (tréf)

- {tréfás biztatás borivásra}

Illa berek (, nádak erek). (hm) (tréf)

- {a gyors menekülés, eltűnés jellemzése: gyorsan, rajta!}

Illatárban úszik (sz) (vál)

- erősen illatozik

illetékes elvtárs (sz) (tréf), (gúny)

- vmely ügyben eljáró, döntéshozó személy

illik <vkire> <vmi,> mint tehenre a gatya (sz) (biz), (tréf)

- vmi (ruhadarab) rosszul, előnytelenül áll vkin

illúziókat kerget [illúziókban él v. illúziókban ringatja magát] (sz) (neutr)

- ábrándozik, az élet valóságától elrugaskodik

Ilyen [olyan] nincs! (hm) (neutr)

- {hitetlenkedés, lehetetlenség kifejezése: ez v. az lehetetlen, nem hiszem el!}

Ilyen az élet! (hm) (neutr)

- {belenyugvás kifejezése: nincs mit tenni, bele kell nyugodni vmely eseménybe, döntésbe}

Ilyen az én formám! (hm) (biz)

- {panaszkodás kifejezése: velem mindig ilyen balszerencse történik!}

Ilyen még a mesében sincs! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, hitetlenkedés kifejezése: ez teljesen hihetetlen, csodálatos, nem létező, lehetetlen!}

Ilyet [olyat] még nem pipált(am)! (hm) (tréf)

- {figyelmeztetés, fenyegetés kifejezése: ilyet v. olyat még nem látott v. láttam, ilyenben v. olyanban még nem volt része(m)}

Ilyet még a (hetvenhetedik) nagyapám sem hallott [látott]. (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meglepődés, hitetlenkedés kifejezése: hihetetlen, hallatlan dolog ez!}

Ilyet még a király sem evett! (hm) (neutr)

- {dicséret kifejezése: micsoda pompás, finom étel!}

Ilyet még a római pápa sem evett [ivott]! (hm) (neutr)

- {dicséret kifejezése: ez aztán remek étel v. ital}

Ilyet még az apád [az apám] se látott! (hm) (nép)

- a) {hitetlenkedés kifejezése: még soha nem láttam ehhez hasonlót};
- b) {megütközés, felháborodás kifejezése: hallatlan, hihetetlen}

Ilyet még nem ettem! (hm) (biz)

- {meglepődés, csodálkozás kifejezése: ilyet még nem láttam, tapasztaltam}

Ilyet még nem látott a világ! (hm) (neutr)

- {ámulat, csodálkozás kifejezése: ehhez hasonló még nem volt}

imába foglal <vkít> [imába foglalja <vkinek> a nevét] (sz) (neutr)

- nagyon hálás vkinek, egész életére a lekötelezettje marad

imádkozik a porcelánhoz (sz) (szleng), (szépitő)

- hány

imádságba foglal <vkít> [imádságba foglalja <vkinek> a nevét] (sz) (neutr)

- nagyon hálás vkinek, egész életére a lekötelezettje marad

inába száll a bátorsága (sz) (gúny)

- a) megijjed;
- b) ijedtében megfutamodik {vkinek}

indexen van [indexre kerül] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vmely szerző, könyv, kiadvány kiadását, terjesztését betiltották, ill. betiltják

indexre tesz <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vmely szerző, könyv, kiadvány terjesztését, olvasását betiltja

indián nyár (sz) (neutr)

- szép, napos őszi idő

Induljunk el a kályhától! (hm) (neutr)

- {bonyolultabb feladat ismételt magyarázatának bevezetéseként: kezdünk mindent előlről, az alapoktól!}

ingadozik [hajlik v. hajladozik], mint a nádszál (sz) (neutr)

- a) könnyed, kecses mozdulatokkal hajladozik, nagyon hajlékony;
- b) ingatag, állhatatlan természetű

ingatja a fejét (sz) (neutr)

- (tagadás v. nemtetszés jeléül) fejét jobbra-balra mozgatja

ingben, gatyában [(tréf) glóriában] (sz) (nép)

- alsóneműben, felső ruha nélkül

inge, gatyája rámegey <vmire> (sz) (biz)

- az összes pénzét, vagyónát elkölti vmire {vkinek}

ingoványos [ingatag] talaj (sz) (neutr)

- bizonytalan, megbízhatatlan, kétes értékű alap

ingyen él (sz) (neutr)

- munka nélkül v. más segítségéből él

ingyen és bérmentve (sz) (biz), (tréf)

- ingyen, semmiért

ingyen se(m) kellene <vmi> (sz) (neutr)

- semmiképpen se(m), legkevésbé se(m) kellene vmi

ingyenbe megy [ingyenben van] <vmi> (sz) (biz)

- nem kerül semmibe vmi

Inkább (a) has szakadjon [fakadjon v. pukkadjon], mint (hogy) étel (meg)maradjon. (hm) (nép), (tréf)

- {évés közbeni tréfás jó tanácsként, kínálásként: ne hagyjunk maradékot a tálban!}

inkább a kútba ugrik (sz) (neutr)

- nagyon nem szeretne vmit megtenni, erősen tiltakozik vmi ellen

inkább elharapja [elharapná v. leharapja v. leharapná] a nyelvét (sz) (neutr)

- inkább megnémul (de nem beszél, nem árul el vmit)

inkább ruházna, mint etetne <vkit> (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon kövér az illető személy

Innen szép nyerni! (hm) (neutr)

- {reménytelenség kifejezése: a helyzet nehéz, vesztesre állunk}

inog <vkinek> a lába alatt a talaj (sz) (neutr)

- vkinek a helyzete, állása bizonytalan, veszélyben van

inog <vkinek> a széke (sz) (neutr)

- bizonytalanná válik vkinek a helyzete

inog a talaj <vkinek> a lába [a talpa] alatt (sz) (neutr)

- vkinek a helyzete, állása bizonytalan, veszélyben van

intézeti gyerek (sz) (neutr)

- árvaházban v. javító-nevelő intézetben lévő gyerek

intim Pista (sz) (biz)

- folyton bizalmaskodó személy

IQ-ból csinál <vmit> (sz) (szleng)

- az esztét használva, nem erővel csinál vmit v. old meg egy problémát

Írány, Horány [Surány]! (hm) (tréf)

- {felszólítás indulásra, útra kelésre: gyerünk!}

íratlan törvény (sz) (neutr)

- a hagyomány által szentesített, általánosan elfogadott és kötelezőnek elismert szokás

írd és mondd (sz) (neutr)

- mindent egybevéve, összesen

Irgalmas ég! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, ijedség, félelem, fájdalom kifejezése}

Irgalmas isten! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, ijedség, félelem, fájdalom kifejezése}

irgalmas szamaritánus (sz) (vál)

- (minden körülmények között) jószívú, jótékony, segítőkész személy

irigy (, mint a) kutya (sz) (neutr)

- nagyon irigy személy

irigy, mint a mirigy (sz) (rég)

- nagyon irigy

írmagja sem marad(t) (sz) (neutr)

- elpusztul(t), semmi sem marad(t) vkiből v. vmiből {vkinek v. vminek}

írói babérok (sz) (neutr)

- irodalmi sikerek

írott malaszt (sz) (vál)

- a) be nem teljesülő, pusztá ígélet;
- b) vkiről hatástalanul lepergő erkölcsi oktatás

irtó hadjárat (sz) (neutr)

- vminek (pl. népcsoport, politikai irányzat, járvány) a kiküszöbölésére, megszüntetésére irányuló intézkedés, mozgalom

irtózik <vkitől> v. <vmitől>, mint ördög a szenteltvíztől [a tömjén(füst)től] (sz) (neutr)

- nagyon fél, retteg vkitől v. vmitől

Írva áll [va(gyo)n], hogy ... (hm) (neutr)

- {kijelentés nyomatékosítása: így van, ez az igazság}

iskolát csinál [teremt] (<vmivel>) (sz) (neutr)

- (tanárnak, kutatónak, művésznek) olyan nagy a hatása, hogy követői lesznek, sokan utánozzák, tanulnak tőle

ismer <vmit>, mint a tenyerét (sz) (neutr)

- (főként helyet) nagyon jól ismer, jól tud tájékozódni benne

Ismerd meg hazádat (mozgalom). (hm) (biz), (tréf)

- {annak kissé gúnyos kifejezése, ha vki vhol eltéved}

Ismered a seggbe rúgás borzalmait? (hm) (durva), (tréf)

- {véréssel való fenyegetés kifejezése}

ismeretlen ismerős (sz) (neutr)

- olyan személy, akit hírből v. látásból ismerünk, de közelebről nem tudjuk, hogy kicsoda

ismeri (az ügy v. a dolog) minden ága-bogát (sz) (neutr)

- bonyolult, szerteágazó dolognak, kérdésnek minden részletét ismeri

ismeri <vminek> a nyitját (sz) (neutr)

- ismeri vminek a magyarázatát, megoldását

ismeri <vminek> minden csínját-bínját (sz) (neutr)

- a legapróbb részletekig ismeri a dolgot, jártas benne

ismeri a bontont (sz) (biz)

- udvarias, jó modorú

ismeri a járást (sz) (neutr)

- a) ismeri azt az irányt és utat, amerre haladva célhoz lehet érni;
- b) jól tud tájékozódni

ismeri a szelek járását (sz) (neutr)

- ismeri a dolgok (különösen a politikai hangulatok) hátterét, változásait, tudja, hogyan kell alkalmazkodni a kialakuló helyzethez

ismeri a széljárást (sz) (neutr)

- ismeri a dolgok (különösen a politikai hangulatok) hátterét, változásait, tudja, hogyan kell alkalmazkodni a kialakuló helyzethez

Ismerlek, szép maszk! (hm) (gúny)

- {figyelmeztetés kifejezése: hiába titkolózol, úgymond tudom, ki és milyen ember vagy!}

ismernek <vkít> (<vhol>), mint a rossz pénzt (sz) (neutr)

- jól ismernek vkít, minden rosszat tudnak róla

Ismétlés a tudás anyja. (km) (neutr)

- {akkor tanulunk meg jól vmit, ha rendszeresen ismétljük, gyakoroljuk}

Isten a megmondhatója! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, fogadkozás kifejezése: bizony mondom, állítom, hogy ...}

Isten a tanúm [a tudója]! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, fogadkozás kifejezése: tiszta lelkiismerettel mondom}

Isten adta, isten elvette. (hm) (nép)

- {gyermek halálakor szokták mondani}

Isten áldjon [áldja]! (hm) (neutr)

- {köszönés búcsúzaskor}

Isten az atyám! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, fogadkozás kifejezése: tiszta lelkiismerettel mondom}

isten barma (sz) (durva)

- nagyon ostoba személy

Isten bizony! (hm) (neutr)

- {fogadkozás, állítás megerősítése}

isten ellen való véték (sz) (neutr)

- nyilvánvaló oktalanság, esztelenség, súlyos hiba

Isten előtt fogadom [mondom] (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {állítás nyomatékosítása, fogadkozás}

Isten éltesse(n)! (hm) (neutr)

- {jókívánság, főként névnap és születésnap alkalmából}

Isten engem [minket] úgy segéljen! (hm) (neutr)

- a) {eskütételkor használt kifejezés};
- b) {bizonygatás, fogadkozás kifejezése}

Isten fizesse meg! (hm) (tréf)

- {köszönet, hála kifejezése: viszonzni nem tudom, de köszönöm}

isten háza (vái) (sz) (neutr)

- templom

Isten hozott! (hm) (neutr)

- {üdvözlés érkezéskor}

Isten irgalmazzon neki! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ha ilyet csinál, annak szörnyű következménye lesz rá nézve}

Isten is megpihent a hetedik napon. (km) (rég)

- {munka után pihenésre is szükség van}

isten ítélőszéke előtt áll (sz) (vái)

- meghalt

isten keze (sz) (vái)

- a) isten hatalma;
- b) isten büntetése

Isten látja (a) lelkemet. (hm) (neutr)

- {bizonygatás, fogadkozás kifejezése: tiszta lelkiismerettel mondom}

Isten legyen irgalmas hozzá [a lelkéhez!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ha ilyet csinál, annak szörnyű következménye lesz rá nézve}

Isten malmai lassan őrlenek. (km) (neutr)

- a) {ha későn is, de utoléri a gonosz embert a méltó büntetés};
- b) (tréf) {vmely hivatalban lassan intézik az ügyeket}

Isten ments(en) (attól, hogy ...)! (hm) (neutr)

- {tiltakozás kifejezése: semmiképpen sem, dehogy, szó sincs róla!}

Isten ne adja! (hm) (neutr)

- {reménykedés, bizakodás kifejezése: nem kívánom, hogy vmi rossz történjék}

Isten neki, fakereszt (, (nép) ha eltörik, az se [majd más] lesz). (hm) (tréf)

- {beleegyezés, belenyugvás kifejezése: jól van, nem bánom, nem törődöm a következményekkel, belevágok a dologba}

Isten nem bottal ver. [Isten nem ver bottal.] (hm) (neutr)

- {akkor mondják, ha gonosz embert ér csapás}

Isten nevében. (hm) (neutr)

- {vállalkozás, kezdeményezés elején mondják biztatásként: isten segítségével, áldásával fogjunk hozzá}

Isten nyugosztalja! (hm) (neutr)

- {elhunytról szólva: nyugodjék békében!}

isten országa (sz) (vál)

- a mennyország

isten ostora (sz) (neutr)

- nagy csapás, büntetés vkire nézve

Isten őrizzen (en) (attól, hogy ...)! (hm) (neutr)

- {tiltakozás kifejezése: semmiképpen sem, dehogy, szó sincs róla!}

Isten segítségével. (hm) (neutr)

- {vállalkozás, kezdeményezés elején mondják biztatásként: isten segítségével, áldásával fogjunk hozzá}

isten szolgálja (vál) (sz) (neutr)

- egyházi ember, pap

Isten tartsa meg a jó szokását! (hm) (tréf)

- {köszönet, elégedettség, hálálkodás kifejezése: máskor is legyen ilyen jó, kedves, adakozó}

Isten tudja! (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: nem lehet tudni, nem biztos}

Isten útjai kifürkészhetetlenek. (km) (neutr)

- {a sors mindig rejtélyes, nem lehet előre megismerni az események alakulását, nem lehet mindig megérteni az események okát}

Isten veled [önnel]! (hm) (neutr)

- {üdvözlés elváláskor}

istenben boldogult (sz) (rég)

- elhunyt (személy)

Istenem, uram! (hm) (neutr)

- {csodálkozás v. öröm kifejezése}

Istenemre fogadom [mondom] (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {állítás nyomatékosítása, fogadkozás}

istenhozzádot mond(hat) <vminek> (sz) (tréf)

- végképpen megválnak v. megválhat vmitől, mert elveszíti v. kölcsönadja, de sohasem fogja visszakapni

isteni adomány (sz) (vál)

- rendkívüli (testi v. lelki) tulajdonság, adottság, képesség, rátermettség

isteni szerencse (sz) (neutr)

- váratlan nagy szerencse

isteni szikra (sz) (neutr)

- a) (ritk), (vál) különleges, rendkívüli tehetség, elhivatottság;
- b) (biz), (tréf) hirtelen támadt, a problémát ügyesen megoldó ötlet

istenigazában elver [leszid] <vkit> (sz) (neutr)

- kegyetlenül, alaposan elver v. leszid vkit

Istennek (legyen) hála! (hm) (neutr)

- {öröm, hála kifejezése}

istent szolgálja (vál) (sz) (neutr)

- egyházi ember, pap

istentől elrugaskodott (sz) (neutr)

- a jó útról letért, komisz, gyalázatos személy

Istók zicsi! (hm) (biz), (tréf)

- {kijelentés, fogadalom igazságának nyomatékosítása}

iszik <vkinék> az egészségére (sz) (neutr)

- jó egészséget kívánva koccint, ill. poharat emel vkiért

iszik, mint a gödény (sz) (nép)

- nagyon sok szeszes italt iszik, iszákos

iszik, mint a kefekötő (sz) (neutr)

- nagyon sok szeszes italt iszik, iszákos

iszonya van <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- nem bír elviselni vkit v. vmit, undorodik tőle {vkinek}

italba fojtja a bánatát (sz) (neutr)

- bánatában sokat iszik, hogy elfeledje szomorúsága okát

itatja az egereket (sz) (biz), (tréf)

- (főleg gyermek) könnyeket hullatva sír, pityereg

ítéletnapig is (sz) (nép)

- nagyon hosszú ideig, a végtelenségig

ítéletnapig se (sz) (nép)

- semmilyen hosszú ideig sem, sohasem

itt [ott] áll [ül] jegyben-gyűrűben (sz) (nép), (tréf)

- teljesen felkészülve, türelmetlenül várakozva áll v. ül

Itt a kezem, nem disznóláb! (hm) (tréf)

- {alku v. fogadás megpecsételése: amit kézfogással megpecsételek, meg is tartom}

Itt a másik lábam is! (hm) (biz), (gúny)

- {gúnyos méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vkinek a lábára léptek: ne lépj a lábamra!}

Itt a piros, hol a piros? (hm) (biz)

- {három lefordított kártyalappal játszott tiltott (utcai, vásári) szerencsejáték, amelyben az nyerhetne, aki a megkevert lapokból a pirosat kiválasztja}

Itt a vége, fuss el véle. (hm) (neutr)

- {mesék, meseszerű történetek tipikus befejező mondata}

itt az ideje (sz) (neutr)

- vmi elérkezik, időszerű {vminek}

Itt az ideje! (hm) (szépitő)

- {szülés előrejelzése: hamarosan szülni fog az illető}

Itt az idő, most vagy soha! (hm) (vál)

- {cselekvésre való felszólítás kifejezése: azonnal cselekedni kell!}

Itt élned, halnod kell. (hm) (neutr)

- {a hazaszeretet szimbolikus kifejezése}

itt és [meg] itt (sz) (neutr)

- a közvetlen szövegkörnyezetben pontosabban meg nem határozott helyen

itt hagyja e siralomvölgyet (sz) (vál)

- meghal

Itt haljak meg (, ha nem igaz, amit mondok)! (hm) (neutr)

- {esküdözés, fogadkozás nyomatékos kifejezése}

Itt már minden hiába. (hm) (neutr)

- {lemondás, belenyugvás kifejezése: nincs értelme további próbálkozásnak, kísérletezésnek}

Itt süllyedjek el, ha ... (hm) (neutr)

- {állítás esküdözésszerű nyomatékosítása: biztos vagyok benne, hogy ...}

Itt vagyok, ragyogok, mint a fekete szurok! (hm) (tréf)

- {tréfás felkiáltás megérkezés jelzésére: megjöttem, én is itt vagyok!}

Itt valami bibi van! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: itt valami hiba van, valami nem jó}

Itt valami nincs rendjén. (hm) (neutr)

- {helytelenítés, gyanakvás kifejezése: nem helyes, nem szabályos a dolog}

Itt van <vkinek> a szájában <vmi> (sz) (neutr)

- a közvetlen közelében van

Itt van a kutya elásva [eltemetve v. elhantolva]. (hm) (neutr)

- {indoklás, megokolás kifejezése: ez az igazi oka vminek, ez itt a baj, a nehézség}

Itt van az eb elhantolva. (hm) (biz), (tréf)

- {indoklás, megokolás kifejezése: ez az igazi oka vminek, ez itt a baj, a nehézség}

Itt vér fog folyni! (hm) (neutr)

- {harcias felkiáltásként: milyen felháborító eljárást, cselekedetet meg kell bosszulni!}

ivásnak adja a fejét (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek a hatására inni kezd

izeg-mozog [jár-kel], mint fíng a fürdőben [a gatyában] (sz) (nép), (durva)

- (személy) állandóan mozog, összevissza futkos, nyughatatlan

ízekre [ízeire] szaggat [szed v. tép] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (művet, alkotást, érvelést, hírt, személyt) legapróbb részleteiben kíméletlenül taglalva, megsemmisítő ítéletet mond róla

izomból csinál [old meg] <vmit> (sz) (biz)

- erővel, erőszakkal csinál v. old meg vmit

izzad, mint a [egy] ló (sz) (biz)

- erősen izzad

ízzé-porrá (csak a 'tör', 'török', 'zúz', 'mállik' és ezekkel rokon értelmű igékkel együtt) (sz) (neutr)

- egészen apró darabokra

J

Jaj (lesz) neked! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: bajba kerülsz, megjáródl!}

Jaj a legyőzötteknek! (hm) (neutr)

- {kiszolgáltatottság kifejezése: a legyőzötteknek nincs joguk, ki vannak szolgáltatva a győztesnek}

Jaj nekem! (hm) (neutr)

- a) {szenvedés, fájdalmas panasz kifejezése};
- b) {ijedség, rémület, kétségbeesés kifejezése}

jámbor, mint a birka (sz) (neutr)

- nagyon jámbor

Janus-arcot mutat (sz) (vál)

- álszent, képmutató, kétszínű

jár <vkinek> a nyelve, mint a pergő rokka (sz) (nép)

- sok hiábavalóságot fecseg

jár <vkinek> a pofája (sz) (durva)

- (gyakran badarságokat fecsegve) állandóan beszél

jár <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- fölöslegesen v. értelmetlenül beszél

jár <vkinek> a szája, mint a kacsá segge (sz) (durva)

- (gyorsan, hadarva) badarságokat fecseg

jár <vkinek> a szája, mint a kereplő (sz) (neutr)

- gyorsan és sokat beszél (különösen kellemetlen hangú nő)

jár <vkinek> a szája, mint a szélkelep (sz) (nép)

- gyorsan, sokat és feleslegesen beszél

jár <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- figyelmesen v. kíváncsian nézelődik

jár <vkinek> a szeme [a feje], mint a gyíknak (sz) (nép)

- gyorsan ide-oda jár a szeme, és így mindent meglát, észrevesz

jár <vkinek> az agyában <vmi> (sz) (neutr)

- (folyamatosan) gondolkodik vmin

jár a gondolata (sz) (neutr)

- gondolatban, képzeletben hosszabban foglalkozik vkivel v. vmivel {vkinek vhol v. vkin v. vmin}

járható út (sz) (neutr)

- célravezető módszer, eljárás

járja a bolondját (sz) (nép)

- a) esztelen ember módjára, érthetetlenül viselkedik;
- b) ittas, részeg

jár-kei [örökké jár], mint (az) Orbán lelke (a pokolban) (sz) (nép)

- nyugtalanul, helyét nem találva jár-kei, jön-megy

jár-kei, mint a kísértet (sz) (neutr)

- puha, zajtalan léptekkel jár-kei

járomba fog [járom alá hajt] <vkit> (sz) (vál)

- *a) (emberi közösséget) szolgásra, behódolásra kényszerít; *b) (vonakodó embert) rendszeres, fegyelmezett munkára, kötelességtudatra szoktat

járt út (sz) (neutr)

- olyan bevált cselekvési mód, amelyet sokan követnek

Járt utat (a) járatlanért el ne hagyj! (km) (neutr)

- {amit a tapasztalat helyesnek, célravezetőnek talált, azt nem szabad értelmetlenül, csak a kísérletezés kedvéért elhagyni}

jártányi ereje sincs (sz) (neutr)

- nagyon legyengült {vkinek}

jártányi erő (sz) (neutr)

- (emberben, állatban) éppen csak annyi erő, hogy járni még bír

jártatja a bagólesőjét (sz) (biz), (tréf)

- feleslegesen sokat beszél

jártatja a lepénylesőjét (sz) (biz)

- fecseg

jártatja a nyelvét (sz) (neutr)

- fölöslegesen sokat beszél

jártatja a pofáját (sz) (durva)

- a) dicsekszik;
- b) (gyakran badarságokat fecsegve) feleslegesen és sokat beszél

jártatja a száját (sz) (neutr)

- a) fölöslegesen, sok badarságot beszél;
- b) dicsekszik;
- c) véletlenül kibeszél vmit

jártatja a szemét <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- egymás után többször megnéz vkit v. vmit

jártatja az agyát (<vmin>) (sz) (biz)

- erősen gondolkodik (vmin)

jártatja az elméjét (<vmin>) (sz) (neutr)

- gondolkodik (vmin)

jártatja az eszét (<vmin>) (sz) (neutr)

- nagyon erősen gondolkodik (vmin)

jártatja az etetőjét (sz) (szleng), (tréf)

- a) badarságokat beszél, fecseg;
- b) véletlenül kifecsegg vmit

játék a szavakkal (sz) (neutr)

- a felelősség vállalása helyett mentséget, kibúvót kereső fogalmazás

játék a tűzzel (sz) (neutr)

- (a következményeket nem kellően felmérő) könnyelmű, kockázatos, veszélyes cselekedet

játékot űz (sz) (neutr)

- a) <vkiből> v. <vmiből:> nevetség, mulatság, gúny tárgyává tesz vkit v. vmit;
- b) <vki<vel:> megtéveszt, félrevezet vkit

játszi könnyedség(gel) (sz) (vál)

- nagy könnyedség(gel)

játszik <vkinek> a szívével (sz) (neutr)

- kacérkodik vkivel

játszik <vkinek> az idegeivel (sz) (neutr)

- szavaival, magatartásával bizonyos ideig idegesít, bosszant vkit

játszik a szavakkal (sz) (neutr)

- mások meghökkentésére, a szavakat ügyesen csoportosítva olyat állít v. bizonyít, amit maga sem hisz

játszik a szavával (sz) (neutr)

- ígéretet, hiteget

játszik a tűzzel (sz) (neutr)

- veszedelmes, kockázatos módon cselekszik, él

játssza (azt) a rossz formáját (sz) (szleng)

- nagyképpen, hivalkodóan, nem természetesen, vmilyen felvett póz szerint viselkedik

játssza a fejét (sz) (szleng)

- a) nagyképszerűsködik;
- b) nem természetesen, pózolja viselkedik

játssza a hülyét (sz) (biz)

- butának, ostobának mutatja magát

játssza a Janit (sz) (szleng)

- nagyképűsködik

játssza a szentet (sz) (neutr)

- szenteskedik, nagyképűen megbotránkozik vmin

játssza az agyát (sz) (szleng)

- beképzelten viselkedik

játssza az eszét (sz) (biz)

- *a) nagyképűsködik, fontoskodik;
- b) nem természetesen, milyen felvett póz szerint viselkedik, színlel

Jatt a jattba! (hm) (ritk), (szleng)

- {felszólítás kézfogásra}

jattot ad (<vkinek>) (sz) (szleng)

- a) borralvót ad (vkinek);
- b) megveszteget vkit

jég hátán [jégen] épít házat (sz) (rég)

- olyan vállalkozásba kezd, amelynek nem lesz eredménye, sikere

jégre visz <vkit> (sz) (neutr)

- hiszékenységét kihasználva bajba sodor, csúnyán rászéd vkit és tönkreteszi

jegyben jár [van] <vkivel> (sz) (nép)

- jegyese vkinek

jegyét vált <vkivel> (sz) (nép)

- eljegyi magát vkivel

jelenése van <vkinek> (<vhol>) (sz) (biz), (tréf)

- el kell mennie egy találkozóra v. találkára

jelenetet csinál [rendez] (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- nyilvános, hangos, feltűnést keltő v. botránycos szóváltást, veszekedést okoz (vmi miatt)

jelenléti lóvé (sz) (szleng)

- kevés fizetés

jelét adja <vminek> (sz) (neutr)

- megmutat, elárul vmit

jó (hangzású) neve van (sz) (neutr)

- ismernek, becsülnék vkit, jó híre van {vkinek}

jó [jobb] házból való (sz) (neutr)

- nem jómódú, de rendezett viszonyok közt élő, tisztességes családból való személy

Jó [nagy] vicc! (hm) (biz)

- {elutasító, lekicsinylő, gúnyos felelet}

jó [ravasz v. ügyes] húzás (sz) (biz)

- ravasz ötleten alapuló ügyes cselekedet

jó [remek] kondiban van (sz) (biz)

- jó egészségi állapotban, erőnlétben van

jó <vkinek> a kereplője [<vkinek> jó kereplője van] (sz) (biz), (gúny)

- feleslegesen sokat fecseg

jó <vkinek> a lapjárása (sz) (neutr)

- vki számára sorozatban kedvezően alakulnak a dolgok

jó <vkinek> a pedigréje (sz) (gúny)

- előkelő származású

jó <vkinek> a szimata [<vkinek> jó szimata van] (sz) (biz)

- hamar tudomást szerez a dolgokról

jó <vminek> az optikája (sz) (neutr)

- vmi első benyomásra jó látszatot kelt

Jó a sör, de (mégis) bor (annak) az anyja. (hm) (rég)

- {meg lehet inni a sört is, de finomabb ital a bor}

Jó a vén fa árnyékában megpihenni. (km) (neutr)

- {szerencsés ember az, aki idősebb, tapasztaltabb emberre bízhatja magát}

jó ajánlólevél <vki> számára <vmi> (sz) (neutr)

- vmely tulajdonság, tett, megnyilvánulás, körülmény előnyös vki számára

jó ajtón kopogtat (sz) (neutr)

- olyan helyen keres, ahol eredményes lehet

jó akar lenni <vkinél> (sz) (biz)

- vkinek a kegyeit keresi

jó alvókája van [<vkinek> jó az alvókája] (sz) (biz), (tréf)

- szeret, jól tud aludni {vkinek}

jó arcot vág <vmihez> (sz) (neutr)

- nem mutatja, hogy bántja, bosszantja vmi

Jó az okos (ember) a háznál. (km) (neutr)

- {előnyös az olyan ember jelenléte, aki jó tanácsokkal, ötletekkel tud segíteni}

Jó az öreg a háznál. (hm) (tréf)

- a) {öregek mondják magukról tréfásan, ha sikerült magukat vmivel hasznossá tenni};
- b) {tréfás megjegyzés arra az emberre, aki váratlanul v. tudtán kívül helyesen tesz vmit, segít vkinek vmiben}

jó beszélőkéje van [<vkinek> jó a beszélőkéje] (sz) (biz), (tréf)

- szeret sokat beszélni {vkinek}

jó bolond (sz) (gúny)

- a) olyan személy, aki megadással tűr mindent;
- b) olyan személy, aki más helyett is dolgozik;
- c) olyan személy, aki beszéde, cselekedetei v. hiszékenysége miatt nevetség tárgya

jó bolt <vmi> (sz) (biz)

- előnyös vétel vmi

jó boltot csinál (<vmivel>) (sz) (biz)

- előnyös üzletet köt, vmi megvételével nyeresége keletkezik

Jó bornak nem kell cégér. (km) (neutr)

- {a jó árunak v. az igaz ügynek nincs szüksége hírverésre}

jó bőr (sz) (szleng)

- csinos, kívánatos nő

jó buli <vmi> (sz) (biz)

- a) kedvező munka, vállalkozás;
- b) jó szórakozás

jó cucc (sz) (biz)

- jó minőségű, divatos (ruha, műszaki cikk)

jó cuccokban jár (sz) (biz)

- jó minőségű, drága és divatos ruhákat visel

jó cúgja van (sz) (biz)

- sokat tud inni egyszerre (főleg szeszes italt) {vkinek}

jó csaj (sz) (szleng)

- csinos nő, lány

jó csillag alatt született (sz) (neutr)

- vkinek minden sikerül, mindenben szerencséje van

jó csillagának köszönhet <vmit> (sz) (neutr)

- szokásos szerencséjének köszönhet vmit

jó dolga van (sz) (neutr)

- kedvező helyzetben van {vkinek}

jó dudái vannak (sz) (biz)

- (nőnek) formás v. nagy mellei vannak {vkinek}

Jó egészség drága kincs. (km) (nép)

- {az egészség nagy érték}

Jó egészséget! (hm) (neutr)

- {búcsúzó köszönés}

jó egészségnek örvend (sz) (neutr)

- jó egészségben van, rendben van az egészsége

jó éjszakát mond <vminek> (sz) (biz)

- végleg lemond vmiről, mert elpusztult, tönkrement

jó ember (sz) (szleng)

- a) rendes ember;
- b) szórakoztató ember

jó erőben van (sz) (neutr)

- erős, egészséges

Jó fának is van férges gyümölcse. (km) (neutr)

- {derék, jóra való szülőknek is lehet haszontalan gyereke}

jó feje van (sz) (neutr)

- a) gyors felfogású;
- b) könnyen tanul {vkinek}

jó fényt vet <vkire> v. <vmire> <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely cselekedet) vkinek jó jellemvonásait v. vminek jó tulajdonságait emeli ki

jó fogás <vmi> (sz) (neutr)

- előnyös vétel vmi

jó fogást csinál (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- sikerül olyan személyt megnyernie v. olyan dolgot megszereznie, aki v. ami nagyon előnyös, hasznos (lehet) a számára

jó formában van (sz) (neutr)

- jó fizikai és szellemi állapotban van, nagy teljesítményekre képes

jó füle van (sz) (neutr)

- azt is meghallja, amit nem neki szántak {vkinek}

jó gyerekszobája volt (sz) (neutr)

- kiskorában jó nevelést kapott {vkinek}

jó gyomra van (sz) (neutr)

- könnyedén túlteszi magát olyasmin, ami ellen más tiltakozik, fellázad {vkinek}

jó helyen [helyütt] jár [keres(kedik) v. tapogat] (sz) (neutr)

- közel van a megoldáshoz, ahhoz, amit keres

jó helyre fordul [megy] (sz) (neutr)

- szívesen látnak vkit vhol, teljesítik a kívánságát

jó helyre tette [vetette] a feje alját (sz) (nép)

- ügyesen, előrelátóan gondoskodik jövődő anyagi helyzetéről

jó helyre tette a gatyáját (sz) (nép)

- szegény ember létére gazdag lányt vett feleségül

jó hírből áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- jót beszélnek vkiről v. vmiről

jó híre van (sz) (neutr)

- jót beszélnek vkiről v. vmiről {vkinek v. vminek}

jó híret költi (sz) (neutr)

- dicsér vkit v. vmit {vkinek v. vminek}

jó hírnévnek örvend (sz) (neutr)

- az emberek között általánosan jó vélemény terjed el vkiről

jó húsban van (sz) (neutr)

- egészségesen kövér, telt idomú

jó huzatja van (sz) (biz), (tréf)

- sokat tud inni (főleg szeszes italt) {vkinek}

Jó hülyének lenni? (hm) (biz)

- {gúnyos kérdés ostoba emberhez}

jó iskola <vki> számára <vmi> (sz) (neutr)

- tanulhat, tapasztalhat vmiből

jó karban van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tárgy, dolog v. tréfás értelemben személy) jó állapotban van

jó karosszériájú (nő) (sz) (biz), (tréf)

- csinos (nő)

jó képet vág <vmihez> (sz) (neutr)

- nem mutatja, hogy bántja, bosszantja vmi

jó kézbe [kezekbe] kerül <vki> v. <vmi> [jó kézben v. kezekben van <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- a) (személy) szigorú v. gondos felügyelet alatt jó irányítást, nevelést kap;
- b) (ügy) lelkiismeretes, hozzáértő személyre van bízva

Jó kezdet fél siker. (km) (neutr)

- {ha vmi jól kezdődik, az lendületet adhat a sikeres folytatáshoz, befejezéshez}

jó kézre [kezekre] bíz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- gondos, lelkiismeretes, hozzáértő személyre bíz vkit v. vmit

jó konyha van <vkinél> (sz) (neutr)

- jól főznek vkinél

jó koponya (sz) (biz)

- okos ember

jó lába van (sz) (neutr)

- a) (főleg) nőnek) szép, formás lába van;
- b) sokat v. gyorsan tud menni, szaladni {vkinek}

jó lábon áll <vkivel> (sz) (neutr)

- jó viszonyban van vkivel

jó lélek (sz) (neutr)

- őszinte, becsületes, jóakarátú, jóindulatú ember

jó lenne tetűpásztornak (sz) (rég)

- lassú mozgású, lomha ember

jó lóra tesz (sz) (neutr)

- jól számít, amikor vmely személy v. ügy sikerét, győzelmét várja

jó massa (sz) (szleng)

- szexuálisan vonzó nő

Jó munkához [munkának] idő kell. (km) (neutr)

- {nem szabad az olyan munkát elhamarkodni, amelytől jó eredményt várunk}

jó napja van (sz) (neutr)

- jókedvű, szerencsés dolgok történnek vele, ill. minden sikerül, aminek nekifog (és ezért bármit lehet kérni tőle) {vkinek}

Jó napot, már itt sem vagyok! (hm) (biz)

- {lemondás, tárgyalási szándék feladásának kifejezése}

jó néven vesz (<vkitől> <vmit>) (sz) (neutr)

- szívesen, örömmel fogad vmit, örül vminek

jó nő (sz) (biz)

- csinos, kívánatos nő, lány

jó nyomon jár [halad v. van] (sz) (neutr)

- közel van vminek a megtalálásához, megoldásához, felderítéséhez

Jó órában legyen mondva! (hm) (neutr)

- {óhaj, kívánság kifejezése: bárcsak úgy maradna, ahogy mondom!}

jó orra van [jó az orra] (sz) (biz)

- a) idejében megsejti a bekövetkezendő eseményeket;
- b) megérzi, hol kell vmit keresnie v. hol van vmely probléma megoldása {vkinek}

jó parti (sz) (biz)

- (többnyire anyagilag) jó házastárs

jó partit csinál (sz) (biz)

- (többnyire anyagi értelemben) jól házasodik

jó passz (sz) (biz)

- szerencse, sikerek sorozata

jó passzban van (sz) (biz)

- egy idő óta minden sikerül vkinek

jó példát mutat (<vkinek>) [jó példával jár elől] (sz) (neutr)

- úgy cselekszik, viselkedik, hogy ezzel a többieket hasonló cselekvésre buzdítja

jó pipa (sz) (ritk), (biz), (gúny)

- hamis, ravasz, ill. a törvényt, szabályt, erkölcsöt kijátszó, megsértő személy

jó pontot szerez (<vkinél>) (sz) (neutr)

- (személy vmely tett révén vkinek a megítélésében) máshoz képest előnyösebb helyzetbe jut

Jó reggelt! (hm) (biz), (tréf)

- {annak mondják tréfás figyelmeztetésként, aki elszólta magát, vmi ostobaságot mondott v. későn reagált vmire}

jó sansza van (<vmire>) (sz) (biz)

- vkinek jó esélye van (vmire) {vkinek}

jó sora van (sz) (neutr)

- kedvező körülmények között, jól él {vkinek}

jó sort (sz) (neutr)

- sokat, jócskán

jó svádája van (sz) (biz)

- ügyesen, könnyedén beszél {vkinek}

jó svungja van (sz) (biz)

- gyors (személy) {vkinek}

jó szeme van (sz) (neutr)

- a) élesen, gyorsan meg tudja különböztetni az értékest az értéktelentől, a szépet a rúttól;
- b) (tudományos kutatásban) meglátja, könnyen felfedezi az összefüggéseket {vkinek}

jó szemmel néz <vkít> v. <vkire> (sz) (neutr)

- szeretettel, jóindulattal van vki iránt

Jó szerencsét! (hm) (neutr)

- {bányászköszönés kifejezése}

jó színben tüntet fel <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az előnyös tulajdonságait hangsúlyozza

jó színben van (sz) (neutr)

- jól néz ki

jó szívvvel (sz) (neutr)

- örömmel, készségesen, szívesen

jó szívvvel van <vki> (sz) (neutr)

- iránt (vál) a) kedves vkihez v. vkivel;
- b) kedvel, szeret vkit

jó torka van (sz) (neutr)

- a) sok szeszes italt tud meginni;
- b) erőteljes, jó hangja van {vkinek}

jó tüdeje van (sz) (neutr)

- kitartóan, erős hangon tud énekelni, kiabálni, sírni {vkinek}

jó úton halad [jár] (sz) (neutr)

- a) a helyes irányba halad;
- b) helyesen cselekszik, a helyes megoldás felé tart

jó útra tér (sz) (neutr)

- (erkölcsileg) megjavul

jó útra térít <vkit> (sz) (neutr)

- odahat, hogy vki az eddigitől eltérően jó magatartást vegyen föl

jó ülőkéje van (sz) (tréf)

- sokáig elüldögél, elidőzik vhol, nehezen távozik {vkinek}

jó üzlet <vmi> (sz) (biz)

- előnyös vétel vmi

jó üzletet csinál (<vmivel>) (sz) (neutr)

- vmi megvételével nyeresége keletkezik

jó vásár <vmi> (sz) (biz)

- előnyös vétel vmi

jó vásárt csinál (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a) házastárral, munkatárral kedvező, sikeres helyzetbe kerül;
- b) vmi megvételével nyeresége keletkezik

Jó volna halálnak. (hm) (tréf)

- {lassúság, késedelem kifejezése: nagyon lassan jár, sokat késik v. várat magára}

Jó, hogy már nem ...! (hm) (biz)

- {méltatlankodás a beszélőpartner vmilyen tevékenysége miatt}

Jó, hogy szól(sz)! (hm) (neutr)

- {köszönet kifejezése figyelmeztetésért: köszönöm a figyelmeztetést}

jóba(n) van <vkivel> (sz) (neutr)

- a) bizalmas, baráti viszonyban van vkivel;
- b) (szépitő) szerelmi viszonyt, szexuális kapcsolatot tart fenn vkivel

jóban, rosszban kitart <vki> mellett [együtt marad <vkivel>] (sz) (neutr)

- hűséges vkihez

jobb <vmi,> mint új korában (sz) (neutr)

- vmi tökéletes állapotban van, kiválóan működik

Jobb a békeesség. (hm) (neutr)

- {beletörődés, belenyugvás kifejezése: ne veszekedjünk, ne erősködjünk vmi miatt}

Jobb a csajnak a hardvere, mint a szoftvere. (hm) (szleng)

- {értéktételek kifejezése: vonzó külsejű, de nem túl okos nő}

Jobb a semminél! [Jobb, mint a semmi!] (hm) (gúny)

- {elégedettség, belenyugvás, vigasztalás kifejezése}

Jobb a sűrű fillér, mint a ritka forint. (km) (nép)

- {a jelentős, de ritka bevételnél többet ér a kisebb, de gyakori jövedelem}

Jobb a sűrű krajcár, mint a ritka garas. (km) (nép)

- {a jelentős, de ritka bevételnél többet ér a kisebb, de gyakori jövedelem}

Jobb adni, mint kapni. (km) (neutr)

- {jobb, ha az ember olyan helyzetben van, hogy másokon is tud segíteni, mint ha olyan szegény, hogy mások támogatására szorul}

jobb belátásra bír <vkit> (sz) (neutr)

- meggyőz vkit, rábeszéli a helyes magatartásra

jobb belátásra jut [tér] (sz) (neutr)

- a korábbinál helyesebben, józanabban ítéli meg a dolgo(ka)t v.viselkedik

jobb belátásra térít <vkit> (sz) (neutr)

- meggyőz vkit, rábeszéli a helyes magatartásra

Jobb félni, mint megijedni. (km) (neutr)

- {ha óvatos, elővigyázatos az ember, nem éri váratlan baj}

Jobb híján. (hm) (neutr)

- {belenyugvás kifejezése: mivel nincs jobb}

Jobb későn, mint soha. (km) (neutr)

- {még mindig jobb, ha megkésve végzünk vmit, mint ha végképp elmulasztjuk}

Jobb kétszer kérdezni, mint egyszer hibázni. (km) (nép)

- {ha nem tud az ember vmit v. nem biztos vmiben, inkább kérdezzen rá, mintsem rosszul csinálja}

jobb lett volna <vkinek> nem megszületnie [meg sem születnie] (sz) (ritk)

- borzalmas szenvedéseket kell átélnie, kiállnia

Jobb lett volna neki vakon születni(e). (hm) (ritk), (tréf)

- {baj, szerencsétlenség kifejezése: szörnyű nagy bajban van}

Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. (km) (neutr)

- {többet ér a biztos kevés a bizonytalan soknál}

Jobb ma egy, mint holnap kettő. (km) (rég)

- {többet ér a biztos kevés, mint a bizonytalan sok}

jobb meggyőződése ellenére (sz) (vál)

- más véleménye ellenére

jobb napokat látott <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) elszegényedett személy;
- b) elnyűtt, tönkrement holmi

Jobb valami, mint semmi. (km) (neutr)

- {a semminél a kevés is többet ér}

Jobb, (ha) száz irigy(ed van), mint egy (meg)szánó(d). (km) (nép)

- {inkább irigyeljenek, mint sajnáljanak bennünket}

Jobb, mint egy hátbavágás! (hm) (biz), (gúny)

- {elégedettség, belenyugvás, vigasztalás kifejezése}

Jobb, mint egy seggbe rúgás! (hm) (durva), (gúny)

- {elégedettség, belenyugvás, vigasztalás kifejezése}

Jobb, mint egy tökön rúgás! (hm) (durva), (gúny)

- {elégedettség, belenyugvás, vigasztalás kifejezése}

Jobban mondva. (hm) (neutr)

- {helyesbítés kifejezése: az előbb kiejtett szót v. említett dolgot kiigazítva}

jobblétre szenderül (sz) (szépitő)

- meghal

Jóból is megárt a sok. (km) (neutr)

- {semmit sem szabad túlzásba vinni}

jófej csaj (sz) (szleng)

- a) rendes nő, lány;
- b) szórakoztató nő, lány

jófej srác (sz) (szleng)

- a) rendes, megbízható fiú, férfi;
- b) szórakoztató fiú, férfi

jojózik <vkinek> a szeme (sz) (biz)

- a) bámul;
- b) (nézéstől, megerőltetéstől) fáj a szeme;
- c) <vmitől:> nagyon elege van vmiből v. nagyon nem szeretne vmit csinálni;
- d) az éhségtől: nagyon éhes

jók <vkinek> az ütközői (sz) (szleng)

- nőnek formás v. nagy mellei vannak

jókat mond (sz) (biz)

- okos, találó, szellemes megjegyzései vannak

jól [rosszul] eresztettek el hazulról <vkit> (sz) (biz)

- jó, ill. rossz anyagi támogatással, neveléssel bocsátottak ki vkit otthonról az életbe

jól áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) anyagilag, egészségileg jó állapotban, helyzetben van;
- b) versenyben jó helyezést foglal el;
- c) vmely hivatalos ügy rendben van

jól áll <vkinek> a kezében <vmi> (sz) (neutr)

- ügyes vmely kézzel végzendő munkában

jól áll <vkinek> a szénája (sz) (biz)

- a) kedvezően alakulnak a körülményei, rendben van vmely (hivatalos) ügye;
- b) (ritk) jó az egészségi állapota

Jól befürödtem [befürödtünk]! (hm) (biz), (gúny)

- {kudarccsal, csalódással kifejezése: reménytelen a helyzet}

jól beszél (sz) (biz)

- vkinek a kedve szerint beszél

jól bevásárolt <vkivel> v. <vmivel> (sz) (biz)

- (személyre v. árura vonatkozóan) rosszul járt vele, csalódott benne

jól bírja a farát (sz) (nép)

- a) (idősebb ember) egészséges, jól érzi magát;
- b) (idősebb ember) még szívesen szerelmeskedik

jól bírja magát (sz) (neutr)

- a) erős, egészséges;
- b) (nép) jó anyagi körülmények között él

jól elintézik a világ dolgát (sz) (tréf)

- (a maguk felfogása szerint értelmezve) megbeszélik a napi eseményeket

jól érzi magát a bőrében (sz) (neutr)

- lelki egyensúlya jó

jól fekszik <vkinek> <vmi> (sz) (biz)

- (feladat, szerep) megfelel vki egyéniségének

jól fekszik <vkinél> (sz) (biz)

- vki számára az illető kedvelt, megbecsült személy

jól forog [jár v. vág v. vált] <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- gyors felfogású, az összefüggéseket azonnal felismeri

jól fut <vkinek> a szekere (sz) (neutr)

- jól alakul az élete, sikerei vannak

jól imádkozik (sz) (tréf)

- sikerül neki a dolog, eléri célját

jól jár <vkinek> a lapja (sz) (biz)

- vkinek szerencséje van

jól jön <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely hasznos dolog) éppen akkor következik be, amikor legjobban várja, amikor legnagyobb szüksége van rá

jól jön ki (sz) (neutr)

- a) <vmi:> vmely cselekvés helyénvaló, kellemes hatást idéz elő;
- b) <vki> <vmiből:> sikerül vkinek eredményesen, kedvezően megoldania vmely nehéz helyzetet

jól kifőz <vmit> (sz) (biz)

- a) ügyesen kieszel, kitalál egy tervet;
- b) (gúny) kudarcot vall a terve, elront vmit

jól kigombolkozik <vkinek> (sz) (biz)

- meghitt barátjának minden bűját-baját, bánatát elmondja

jól kinyitja a szemét (sz) (neutr)

- alaposan megfigyel, megnéz vmit

jól lát <vmit> (sz) (neutr)

- helyesen ítél meg vmit

jól megtanulja a leckét (sz) (neutr)

- a) (gúny) hibátlanul elmondja azt, amit gondolkodás v. meggyőződés nélkül átvesz másoktól (s eszerint viselkedik);
- b) (további kellemetlenség elkerülése végett) levonja a tanulságot vmiből

jól megvetette a feje alját (sz) (nép)

- ügyesen, előrelátóan gondoskodik jövőendő anyagi helyzetéről

jól megy (sz) (neutr)

- kedvező körülmények között, jól él {vkinek}

jól megy [folyik] <vkinek> a dolga (sz) (neutr)

- kedvező helyzetben van

jól megy <vkinek> a sora (sz) (neutr)

- kedvező körülmények között, jól él

jól megy <vmi> (sz) (biz)

- jól működik, tökéletesen rendben van

jól menő (sz) (biz)

- tökéletesen rendben lévő, jól működő, sikeres (pl. vállalkozás)

jól muzsikál (sz) (biz)

- jól, eredményesen szerepel, teljesít

jól néz ki (sz) (biz)

- a) jó színben van;
- b) (gúny) ugyancsak bajban van

jól sül el <vmi> (sz) (neutr)

- (főleg a szerencsének köszönhetően) vmi kedvezően alakul, sikerül

jól szolgál a szerencse <vkinek> (sz) (nép)

- vkinek állandóan minden sikerül

jól tud a mérték mellett szabni (sz) (rég)

- nagyon ravasz, csaló

jól vág <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- élesen, sértő szándékkal mond vmit

jól van bútorozva <vkinek> a koponyája (sz) (szleng)

- okos, eszes

jól van eleresztve [jól el van eresztve] (sz) (biz)

- (különösen anyagilag) semmi sem korlátoz vkit

jól van konzerválva (sz) (biz)

- megőrizte fiatalos külsejét

jóllakik <vminek> a szagával (sz) (neutr)

- aki készíti az ételt, már főzés közben jóllakik, így étkezéskor már nem éhes, nem eszik semmit

Jót ne halljak rólad! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás köszönés búcsúzásakor}

jót tesz <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- gyarapodik vmitől, vmi használ vkinek

jótét lélek (sz) (vál)

- jámbor, könyörületes, másokon segíteni kész ember

Jótett helyébe jót ne várj! (km) (neutr)

- a) {sok hálátlan ember van a világon};
- b) {ne azért segíts másokon, mert hálára számítasz}

Jótett helyébe jót várj! (km) (neutr)

- {aki segít másokon, azon, ha rászorul, szintén segítenek az emberek}

Jótól kérded [kérdi]! (hm) (gúny)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nem a megfelelő személynél érdeklődik}

Jóval kezdett ki! (hm) (neutr)

- {nehézség kifejezése: olyan emberrel kezdett ki, akivel nem egykönnyen tud elbánni}

Jöhet nyár, jöhet tél. (hm) (neutr)

- {közömbösség v. állandóság kifejezése: mindegy mikor v. állandóan}

Jöjjön rád a hasmenés overálban! (hm) (szleng), (durva)

- {rosszallás, neheztelés kifejezése}

Jöjjön, aminek jönni(e) kell! (hm) (neutr)

- {elszántság kifejezése: bármi történik, nem hátrálok meg}

jön [itt van] a (nagy) fúróval (sz) (biz), (tréf), (gúny)

- úgy tesz, mintha mindenkit felülmúló, mindent lehengető ötlete, javaslata volna

Jön a kanyar! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelmeztetés kifejezése: veszély közeleg}

Jön még (a) kutyára dér! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: majd megjáród v. megjárja még, nem megy majd ez mindig ilyen jól}

Jön ő [jössz te] még az én utcámba! (hm) (biz)

- a) {figyelmeztetés kifejezése: kár fölényeskedni, mert szüksége(d) lehet még rám!};
- b) {fenyegetés kifejezése: lesz még alkalmam megtorolni, amit tett(él) v. tenni készül(sz)}

jön-megy, mint a bűnös lélek (sz) (nép)

- nyugtalanul szaladgál, járkál

Jöttem, láttam, győztem. (hm) (tréf)

- {siker büszke bejelentése: gyors sikert értem el}

Jövök melegíteni a radiátort! (hm) (szleng), (tréf)

- {óhaj, kívánság kifejezése: jó lesz egy kis semmittevés}

Júdás csókja (sz) (vál)

- álnok, kétszínű kedveskedés

Júdás-ajakkal szól [esküszik] (sz) (vál)

- hazug, álnok módon szól v. esküszik

junói termet (sz) (vál)

- büszke tartású, magas, tekintélyt sugárzó női termet

Justitia mérlegén (sz) (vál)

- az igazságszolgáltatás előtt, a pártatlan megítélés alapján

Jut eszembe! (hm) (neutr)

- {feledékenység kifejezése: majdnem elfelejtettem mondani}

jut is, marad is <vmi> (sz) (neutr)

- van elég vmiből

K

kabátlopásba [kabátügybe v. kabátlopási ügybe] keveredik (sz) (biz)

- (mivel az ügyben megfordult a neve,) méltatlanul olyasmi elkövetésével gyanúsítják, aminek éppen ő a szenvedő alanya

kábelt fektet (sz) (szleng), (durva)

- széket ürit

kabinetkérdést csinál <vmiből> (sz) (biz)

- személyes tekintélyét, állását, közéleti szereplését köti ahhoz, hogy vmit az ő kedve szerint intéznek-e el v. sem

kacsalábon forgó kastély (sz) (neutr)

- a) (népmesékben) tündérek, királyok lakta csodálatos kastély;
- b) (pej) nagyméretű, fényűzően berendezett ház

Kádár bosszúja (sz) (biz), (tréf)

- a szocializmusból fennmaradt, rossz minőségű termék

káinbélyeget visel (a homlokán) (sz) (vál), (pej)

- vmely bűne, szégyenletes tette miatt megvetés, kirekesztettség sújt vkit

kajakra megy <vkivel> (sz) (szleng)

- (össze)verekszik vkivel

kakas alatt tojást keres (sz) (rég)

- a) nyilvánvaló esztelenséget, hiábavalóságot művel;
- b) hallatlanul kapzsi, mindenből hasznot akar húzni

kakastejjel sütött (sz) (nép), (tréf)

- csodálatosan finom (főleg kalács, kenyér)

kalapács alá kerül <vmi> (sz) (neutr)

- elárvereznek vmit

kalapács és üllő között van (sz) (rég)

- szorongatott, kínos helyzetben van

kalapot emel <vki> (sz) (neutr)

- előtt tiszteletét, elismerését fejezi ki vki iránt

kálváriát jár (sz) (vál)

- sok nehézségen, megaláztatáson, szenvedésen megy keresztül

kálváriát járat <vkivel> (sz) (vái)

- sok nehézséget, szenvedést okoz vkinek

kamatosan [kamatostul] visszaad [visszafizet] <vmit> <vkinek> (sz) (neutr)

- úgy torol meg vmit, hogy a megtorlás súlyosabb, mint az elszenvedett sérelem

kampec dolóresz (sz) (szleng), (tréf)

- (vkinek, ritkán vmely állatnak) vége van, meghalt {vkinek}

kanállal akarja kimerni a tengert (sz) (vái)

- lehetőségeit messze meghaladó v. éppen lehetetlen feladatra vállalkozik

kanállal ette a bölcsességet [a tudományt] (sz) (gúny)

- bölcsnek, tudósnak mutatja magát, úgy tesz, mintha mindenhez értene

kanállal mérik a tudományt (sz) (neutr)

- bőséges lehetőséget biztosítanak a tudományok elsajátítására

kangörcse van (biz), (sz) (tréf)

- (férfi) szexuálisan felizgult állapotban van {vkinek}

kánként táncol örömeiben (sz) (ritk)

- féktelen jókedvében azt sem tudja, mit csináljon

kap a pofájára (sz) (durva)

- kikap (veréssel)

kap a szón (sz) (neutr)

- örül, hogy vki arról kezd beszélni, amire maga is rá akarta terelni a szót

kap egy frászt (sz) (biz)

- pofont kap

kap egy képest (sz) (szleng)

- kap egy pofont

kap egy nyaklevest (sz) (biz), (tréf)

- kap egy pofont

kap egy telefont (sz) (neutr)

- telefonhívása érkezik

kap két egyformát (sz) (biz)

- (jobbról-balról) pofont kap

Kaparj kurta, neked is jut [lesz]. (hm) (nép)

- {érvényesülési tanács kifejezése: dolgozz szorgalmasan, és akkor te is viheted vmire}

Kapás van! (hm) (biz), (tréf)

- {társaságban mondják, ha hirtelen megszólal egy mobiltelefon}

Kapd [kapja] be a fűtyim! (hm) (szépítő)

- {elutasítás kifejezése}

kapkod, mint Bernát a mennykőhöz [a mennykő után] (sz) (neutr)

- összevissza kapkod

kapkodja [szedi] a virgácsait (sz) (szleng)

- fut, siet

kapkodja a lábát (sz) (biz)

- táncol

kapkodja a léceit (szleng) (sz) (neutr)

- fut, siet

kapnak <vmin,> mint a cukron (sz) (neutr)

- nagyon kelendő, sokat vásárolnak vmiből

kapóra jön <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi (különösen segítség) éppen a kellő időben v. alkalommal érkezik {vkinek}

kapós <vmi,> mint a heringfej (sz) (szleng), (tréf)

- vmi senkinek sem kell

káposztalé folyik <vkinek> az ereiben (sz) (gúny)

- a) gyáva, megalkuvó ember;
- b) közömbös, érzéketlen személy (különösen sértésekkel szemben)

káposztalé van <vkinek> a fejében (sz) (gúny)

- buta, ostoba (ember)

káprázik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) (igen erős fény hatására) látási zavarai vannak;
- b) érzékszálódás játszik vele, képzelődik

kapuzárás előtt (sz) (biz)

- a klimax kora előtt, a nemi kiöregedés előtt

kapuzárás előtti pánik (sz) (biz)

- a közelgő nemi és szellemi képességek hanyatlása által okozott félelem (és az ebből fakadó esetleges felfokozott aktivitás)

kapva kap <vmin> (sz) (neutr)

- nagyon örül annak, hogy vmit megtalált, vmihez hozzájutott

kapva kap az alkalmon (sz) (neutr)

- azonnal és gondolkodás nélkül kihasználja a kínálkozó lehetőséget

Kár a benzinért! (hm) (biz)

- {lebeszélés, leintés kifejezése: nem érdemes, nem éri meg a fáradságot, hiábavaló az igyekezet}

Kár a gőzért! (hm) (biz)

- {lebeszélés, leintés kifejezése: nem érdemes, nem éri meg a fáradságot, hiábavaló az igyekezet}

Kár a szóért [minden szóért!] (hm) (neutr)

- {beszéd hiábavalóságának jellemzése: felesleges a beszéd, a dolog megváltoztathatatlan}

Kár tovább ragozni! [Minek ezt annyit ragozni?!] (hm) (biz)

- {egyértelműség kifejezése: a helyzet, a dolog egyértelmű, nem kell tovább beszélni róla}

Karácsony után egy kakasléppel nyúlik a nap. (hm) (nép)

- {népi megfigyelés: karácsony után lassanként már hosszabbodnak a nappalok}

kárára válik <vmi> (sz) (neutr)

- {vmely szempontból, pl. testi-lelki fejlődésében, társadalmi előrelépésében) hátrányos helyzetbe juttat vkit vmi {vkinek}

kárba megy [vész] <vmi> (sz) (neutr)

- a) elkallódik, felhasználatlan marad vmi;
- b) hiábavaló vmi

karba tett kézzel [kezekkel] (sz) (neutr)

- a) tétlenül;
- b) közömbösen

karban tart <vmit> (sz) (neutr)

- jó állapotban tart, ápol vmit

karcsú [olyan (egyenes)], mint a nádszál (sz) (neutr)

- karcsú, sudár növésű, egyenes tartású ember (főleg nő)

karcsú, mint a jegenye (sz) (neutr)

- nagyon karcsú (főleg nő)

karcsú, mint az őz (sz) (ritk)

- szép, karcsú (főleg nő)

Kard ki kard! (hm) (rég)

- {ellenségeskedés, vita kezdetének kifejezése}

kardélre hány <vkít> (sz) (rég), (vál)

- (több személyt) lemészárol

kardjába dől (sz) (neutr)

- a) (rég) öngyilkos lesz;
- b) (tréf) nagyon el van keseredve

kardos menyecske (sz) (neutr)

- igen erélyes, határozott fellépésű, harcias fiatal nő

kardot fog [köt] (sz) (rég)

- harcra készül, katonaként harcba, csatába indul

karikák táncolnak <vkinek> a szeme előtt (sz) (neutr)

- nagyon fáradt, kimerült

karikás <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- nagyon fáradt, kimerült

karikát hány [szór] <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- különösen arculütés okozta erős fájdalom miatt szinte káprázik a szeme

karintival jött (sz) (szleng), (tréf)

- autóstoppal utazott

karjába [karjaiba] zár <vkit> (sz) (vál)

- szorosán átölel vkit

károgó varjú (sz) (pej)

- állandóan a lehetséges veszélyek, károk miatt siránkozó, azokat emlegető személy

káromkodik, mint a [egy] kanász (sz) (neutr)

- csúnyán, durván káromkodik

káromkodik, mint a [egy] kocsis (sz) (neutr)

- csúnyán, durván káromkodik

káromkodik, mint a jégeső (sz) (neutr)

- egyfolytában, szapora beszéddel káromkodik

káromkodik, mint egy zupás őrmester (sz) (ritk)

- cifrán káromkodik

karöltve jár <vmi> <vmivel> (sz) (neutr)

- vmi együtt jár vmivel, egyik a másik kíséretében jelentkezik

karriert csinál (sz) (neutr)

- gyorsan, váratlanul jó v. magas állásba emelkedik, hírnevet szerez

kart karba öltve (sz) (vál)

- a) karonfogva;
- b) egymással egyetértésben, szövetkezve

kárt tesz <vkiben> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- a) megsebez vkit, testi épségét megkárosítja;
- b) tönkretesz vmit, árt vminek

kárt tesz magában (sz) (neutr)

- a) saját testi épségét veszélyezteti;
- b) (szépítő) öngyilkosságot kísérel meg

kártyát vet <vkinek> (sz) (neutr)

- jósol vkinek

kártyavárként dől [omlik] össze <vmi> [összedől v. összeomlik <vmi,> mint a kártyavár] (sz) (neutr)

- (vmely építmény, terv, elképzelés) vmely okból hirtelen összeomlik, megsemmisül

kása van <vkinek> a szájában (sz) (neutr)

- úgy beszél, mintha vmi volna a szájában, ezért nehezen érthető, amit mond

kasszát csinál (sz) (neutr)

- a) (pénztáros) összeszámolja a bevételeket és a kiadásokat;
- b) mérleget, számvetést készít

kátyúba jut <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely ügy, terv, folyamat) megakad, nem megy tovább

kátyúba kerül <vkinek> a szekere (sz) (neutr)

- vkinek az ügye, sorsa megreked, válságba jut

kavarog [kifordul] <vkinek> a gyomra <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- a) hányinger fog el vkit vkitől v. vmitől;
- b) erkölcsi v. esztétikai undor fog el vkit vkitől v. vmitől

kavarog <vkinek> a feje (sz) (biz)

- a) szédül v. fáj a feje, kábult;
- b) úgy követik egymást a (zavaros) gondolatai, hogy szinte szédül bele

Kávéházi Konrád (sz) (gúny)

- a mindig jól informált, mindenkinél mindent jobban tudó személy gúnyneve

kazalban tűt keres (sz) (rég)

- a) nagy tömegben v. halmazban keres vkit v. vmit, és ezért reménytelen, hogy megtalálja;
- b) hiábavaló, eredménytelen munkát végez

keblébe zár <vkit> (sz) (vál)

- megszeret vkit

kecskére bízza a káposztát (sz) (neutr)

- olyan emberre bíz vmit, aki természeténél fogva maga is annak megszerzésére törekszik

kecsketúrót ad <vkinek> (sz) (nép), (tréf)

- felhúzott (jobb) térdrel belerúg vkibe

Kedves egészségedre [egészségére]! (hm) (neutr)

- a) {koccintás közben v. evés, tüsszentés után mondott jókívánság};
- b) (gúny) {gúnyolódva annak mondják, aki maga kereste magának a bajt}

kedvét leli <vmiben> (sz) (neutr)

- a) örül vminek;
- b) örömmel, kedvtelve tesz vmit

kedvező szél (sz) (vál)

- vkinek az érdekeit segítő, kedvező alkalom, körülmény

kedvező szél fújja <vkinek> a vitorláját (sz) (vál)

- kedvez vkinek az éppen kialakult helyzet

kedvező színben tüntet fel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- jobbnak, kedvezőbbnek fest le vkit v. vmit, mint amilyen valójában

kedvező talaj (sz) (neutr)

- alkalmas, megfelelő alap

kegyeiben részesít <vkit> (sz) (vál)

- (nő) elfogadja a férfi közeledését, udvarlását

kegyelemkenyéren él [kegyelemkenyeret eszik] (sz) (neutr)

- kegyelemből, ingyen tartanak el vkit

kegyelettel adózik <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- kifejezi egy elhunyt személy v. egy múltbeli esemény iránti tiszteletét, megbecsülését

kegyes csalás (sz) (neutr)

- mások (boldogítása, megnyugtatása) érdekében tapintatból elkövetett csalás, megtévesztés

kegyes halál (sz) (szépítő)

- gyógyíthatatlan és nagy fájdalmakban szenvedő beteg halálának tudatos előidézése (a beteg és hozzátartozói beleegyezésével)

kék szén (sz) (ritk)

- a szél energiája

kék vér folyik <vkinek> az ereiben (sz) (neutr)

- nemesi, előkelő származású személy

kékre, zöldre válik (sz) (neutr)

- (dühében v. ijedtében) arca erősen színt változtat

kékre, zöldre ver <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon megver vkit

kelepcébe csal [ejt] <vkit> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen leplezve vmely gyanútlan személyt ravasz fogással olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. aligha menekülhet

kelepcébe esik [kerül] (sz) (neutr)

- gyanútlanul szorult helyzetbe jut, melyből csak nehezen v. egyáltalán nem szabadulhat

keleti kényelem (nyugati nyugalom) (sz) (tréf)

- nagyfokú kényelem, kényeztetés (és nyugalom)

Kell egy csapat! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: vmely vállalkozáshoz kellene az ügyes, tehetséges emberek}

kellemesen csalódik (<vkiben> v. <vmiben>) (sz) (neutr)

- negatív várakozásai nem teljesülnek (vkivel v. vmivel kapcsolatban) és ez kellemes meglepetésként éri

Kellett neked [neki] vízibicikli? (hm) (biz), (tréf)

- {csodálkozás, enyhe káröröm kifejezése: mi szükség volt arra, hogy belefogj(on), belekeveredj(ék) vmely rosszul végződő dologba?}

Kellett neki rohamsisak? (hm) (biz), (tréf)

- {csodálkozás, enyhe káröröm kifejezése: mi szükség volt erre v. arra, hogy belefogjon, belekeveredjék a számára rosszul végződő dologba?!}

kemény [pongyola használatlaltal: nehéz] dió (sz) (neutr)

- a) nehezen megoldható, elintézhető feladat, ügy;
- b) (ritk) nehezen meggyőzhető, makacs személy

kemény [rágós] <vmi,> mint a csizmatalp (sz) (neutr)

- (hús) rágós v. ehetetlenül kemény

kemény <vki> v. <vmi,> mint a vídia (sz) (szleng)

- a) (személy) nagyon szigorú;
- b) (föld, hús) nagyon kemény

kemény <vki> v. <vmi,> mint az acél (sz) (neutr)

- a) (tárgy, eszköz, izomzat) nagyon kemény, edzett;
- b) (vál) (jellem, lélek) nagyon szilárd, hajthatatlan

kemény <vkinek> a nyaka (sz) (neutr)

- makacs természetű

kemény <vmi,> mint a gyémánt (sz) (neutr)

- nagyon kemény vmi

kemény <vmi,> mint a kő (sz) (neutr)

- nagyon kemény vmi

kemény fából faragtak <vkit> (sz) (neutr)

- a) erős, edzett, kitartó ember;
- b) szilárd, határozott, hajlíthatatlan egyéniség

kemény falat (<vkinek> <vki> v. <vmi>) (sz) (neutr)

- a) legyőzhetetlen ellenfél;
- b) vkinek az erejét, képességét meghaladó feladat

kemény kézzel (bánik <vkivel>) (sz) (neutr)

- szigorú erővel (bánik vkivel)

kemény kézzel fogja a gyepőlőt (sz) (neutr)

- szigorú rendet, fegyelmet tart vmely közösségben

kemény legény (sz) (neutr)

- elszánt ember, nem adja fel könnyen (a küzdelmet)

kemény ökle van (sz) (neutr)

- vmely erőt kívánó fellépés során nagyon erélyesnek mutatkozik {vkinek}

kemény ököllel sújt le <vkire> (sz) (neutr)

- kíméletlenül lép fel vki ellen, kíméletlenül bánik el vkivel

kemény szíve van [<vkinek> kérges a szíve v. kérges szívű] (sz) (neutr)

- rideg, érzéketlen személy {vkinek}

Ken(je)d a hajadra! [Kenje a hajára!] (hm) (szleng), (gúny)

- {lekicsinylés, elutasítás kifejezése: értéktelen, semmire sem használható, nem kell}

keni a kereket (sz) (ritk), (biz)

- megvesztegetéssel segíti előbbre az ügyet

keni-feni magát (sz) (pej)

- (nő) feltűnően v. visszatetsző módon festi az arcát

kenterben győz [nyer] (sz) (biz)

- igen könnyen, fölényesen győz, nyer

kenterben ver <vkít> (sz) (biz)

- könnyen, nagy fölényvel legyőz vkit

kénye-kedve szerint (sz) (neutr)

- saját tetszése, kívánsága, akarata szerint

kényelembe helyezi [teszi] magát [kényelembe helyezkedik] (sz) (neutr)

- terhektől, szorító v. nehezebb ruhadaraboktól megszabadulva kényelmesen leül

kenyér nélkül marad (sz) (neutr)

- elveszti állását, kereseti lehetőségét

kenyéren és vízen él (sz) (neutr)

- nélkülöz, szűkös anyagi körülmények között él

kenyeres pajtás (sz) (nép)

- olyan jó barát, akire mindig számítani lehet

kenyeret ad <vkinek> (sz) (neutr)

- munkát, megélhetést biztosít vkinek

kenyeret keres (sz) (neutr)

- munkát vállalva megélhetési forrást biztosít magának

kenyérhez jut (sz) (neutr)

- állást, kereseti lehetőséget kap

kenyérre lehetne kenni <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon jószívú, engedékeny, szelíd (személy)

kenyértörésre kerül a dolog (<vki> között) (sz) (neutr)

- (egymással szemben álló felek között) olyan fordulathoz érkezik az ügy, amely tisztázza, hogy végleges szakítással végződik-e a viszonyuk

kenyértörésre viszi a dolgot (sz) (neutr)

- a) addig élezi a két fél közti ellentéteket, hogy végül szakítanak;
- b) döntést csikar ki vmely régóta húzódo vitás ügyben v. felemás helyzetben

kényes kérdés (sz) (neutr)

- olyan kellemetlen probléma, amelynek kezelése sok óvatosságot, körültekintést kíván

kényes pont (sz) (neutr)

- a) olyan cselekedet, magatartás, tulajdonság, amelynek (v. ritkábban olyan személy, akinek) az emlegetése vkit kellemetlenül, fájdalmasan érint;
- b) vkinek a könnyen támadható, sebezhető tulajdonsága

kényszerubbony kell <vkire> (sz) (gúny), (tréf)

- úgy beszél, viselkedik, mintha megőrült volna

kép alá való (sz) (rég)

- nagyon szép (leány)

képben van (sz) (biz)

- pontosan érti, ismeri a helyzetet, jól tájékozott

képen felejt [teremt v. töröl] <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- arcul üt vkit

képernyő nemzedék (sz) (neutr)

- televízió felnőtt generáció

képet fest (<vkiről> v. <vmiről>) (sz) (neutr)

- érzelmileg színezett szavakkal vmilyennek bemutat vkit v. vmit {vmilyen}

kér(et) egy szóra <vkit> (sz) (neutr)

- beszélni szeretne vkivel

Kérd vissza az iskolapénzt! (hm) (tréf)

- {csúfolódás kifejezése: hiába tanultál, rosszul tudsz vmit v. nem tudsz semmit}

Kérdésben a felelet. (hm) (neutr)

- {válaszra való biztatás kifejezése: ha kijelentő formában mondjuk azt, amit kérdeztünk, megkapjuk a feleletet a kérdésre}

kérdőjellé válik [változik] (sz) (ritk)

- (személy) teljesen értetlenül áll vmely kérdéssel, ügygel szemben

kérdőre von [fog] <vkit> (sz) (neutr)

- magatartásának, viselkedésének, cselekedetének okát, magyarázatát erélyes, követelő módon kérdezi

kerek e földön (sz) (neutr)

- a) állító mondatban) az egész világon, mindenütt;
- b) (tagadó mondatban) sehol a világon

kerek e világon (sz) (neutr)

- az egész világon, mindenütt, világszerte

kerek percc (sz) (biz)

- nyíltan, őszintén (megmond, kijelent vmit)

kerékbe tör <vmilyen> nyel<vet> (sz) (neutr)

- nagyon rosszul, hibásan beszél vmely nyelvet

kereket old (sz) (neutr)

- megszökik, meglép, búcsú nélkül távozik

kerekre nyílt szemmel (sz) (neutr)

- nagyon csodálkozva

Keressd a nőt! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: a tettek háttérében rendszerint egy nő áll}

Keressd az asszonyt! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: a tettek háttérében általában egy nő áll}

keresi <vkinek> a kegyeit (sz) (vál)

- igyekszik megnyerni vkinek a jóindulatát, pártfogását

keresi a bajt (sz) (neutr)

- akarva-akaratlanul mindig olyan dolgokat csinál, hogy baj lesz a vége

keresi a helyét <vhol> [a nap alatt] (sz) (neutr)

- keresi a helyét a világban, az életben

keresi a szavakat (sz) (neutr)

- (meghatottságtól v. izgatottságtól) nem találja a megfelelő szavakat mondanivalójához

keresi az [a maga] igazát (sz) (neutr)

- be akarja bizonyítani, hogy neki van igaza

Keress magadnak [keressen magának] más bolondot! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: ebben az ügyben nem fog engem felhasználni}

keresve sem találni jobbat [szebbet] <vkinél> v. <vminél> (sz) (neutr)

- nem lehet jobbat, szebbet stb. találni

kérészetű dicsőség (sz) (vál)

- nagyon rövid ideig tartó dicsőség

kérészetű hatalom (sz) (vál)

- nagyon rövid ideig tartó hatalom

keresztbe fordult szemmel (sz) (ritk)

- kancsalítva

keresztbe tesz <vkinek> (sz) (biz)

- szándékosan árt vkinek

Keresztbe(n) nyellek le! (hm) (tréf)

- {tréfás fenyegetés kifejezése}

keresztben áll <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) kancsalít;
- b) láthatóan ittas;
- c) nagyon álmos

keresztben viszi a lajtorját az erdőben (sz) (nép)

- ügyetlenül, a legkevésbé célszerű módon akar vmit elvégezni

Keresztelő lesz. (hm) (biz), (tréf)

- {társaságban annak mondják, aki felé a véletlenül feldöntött pohárból az ital folyik}

keresztet vet(het) <vmire> (sz) (neutr)

- lemond(hat) vmiről, elveszettnek, elérhetetlennek nyilvánít(hat) vmit

kereszteti <vkinek> az útját (sz) (neutr)

- vkinek a terveit, szándékait ellen cselekszik

keresztkérdéseket tesz fel <vkinek> [keresztkérdéseknek vet alá <vkit>] (sz) (neutr)

- (szigorú és zavarba ejtő módon) elszámoltat vkit

keresztre feszít <vkit> (sz) (neutr)

- nagy lelki fájdalmat, gyötrelmet okoz vkinek

keresztűz alá vesz <vkit> (<vmivel>) [keresztűz alá kerül] (sz) (vál)

- (két v. több oldalról is kérdésekkel) nekitámad(nak) vkinek

keresztülgázol <vkinek> a becsületén (sz) (neutr)

- durván megsért vkit

keresztülhúzza <vkinek> a számítását (sz) (neutr)

- meghiúsítja, tönkreteszi vkinek a terveit, elképzeléseit

keresztülszúr a tekintetével <vkit> (sz) (neutr)

- fenyegetően néz vkire

keresztvíz alá hajtja a fejét (sz) (vál)

- megkeresztelkedik

keresztvíz alá tart <vkit> (sz) (vál)

- megkeresztel vkit

Kérje [kérd] vissza a tandíjat! (hm) (gúny)

- {gúnyos bírálathoz, lekicsinylés kifejezése: rosszul tud(sz) vmit v. nem tud(sz) semmit!}

kertelés nélkül (sz) (neutr)

- szépitgetés nélkül, határozottan, egyenesen a tárgyról szólva (megmond vmit)

kerti törpe (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, kicsi ember

Kerül, amibe kerül. (hm) (neutr)

- {fogadkozás kifejezése: mindenképpen, bármi áron is}

kerülget <vmit,> mint macska a forró kását (sz) (neutr)

- nem mer vmit egyenesen, határozottan megtenni, vmely kényes v. kínos kérdést nyíltan előhozni

kerüli a zajt (sz) (neutr)

- visszahúzódik a társas élettől, a nyilvános szerepléssel járó túlekedéstől

kerüli az iskolát (tréf) (sz) (neutr)

- iskolába járás helyett csatangol

Kerülj(ön) csak a szemem elé! (hm) (tréf)

- {tréfás fenyegetés kifejezése: találkozunk csak, meglakolsz v. meglakol még ezért!}

kerülő út (sz) (neutr)

- olyan módszer, megoldás, amellyel vki a célt, a kívánt eredményt közvetett v. bonyolultabb eszközökkel, gyakran leplezetten igyekszik elérni

kés alá fekszik [kerül] (sz) (biz)

- műtétnek veti alá magát v. műtétre kerül sor

Kés, villa, olló, nem gyerek kezébe való. (km) (neutr)

- {nem szabad engedni, hogy olyan eszközzel játsszon a gyerek, amellyel megvághatja, megszúrhatja magát}

késérű (lesz) <vkinek> a szája íze (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi> miatt v. <vki,> <vmi> után) (sz) (neutr)

- kellemetlen (utó)érzése, hangulata, rossz kedve van, mert csalódott vkiben, vmiben v. kiábrándult vkiből, vmiből

késérű [rossz] <vkinek> a szájíze (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi> miatt v. <vki,> <vmi után>) (sz) (neutr)

- kellemetlen (utó)érzése, hangulata, rossz kedve van, mert csalódott vkiben, vmiben v. kiábrándult vkiből, vmiből

keserű <vmi,> mint az epe (sz) (neutr)

- (étel, ital) nagyon keserű

keserű <vmi,> mint az öröm (sz) (rég)

- (étel, ital) nagyon keserű

keserű falat (sz) (neutr)

- kellemetlen, terhes feladat

keserű igazság (sz) (neutr)

- olyan igazság, amelynek ténye v. bevallása v. tudomásul vétele kellemetlen, fájó

keserű pirula (sz) (neutr)

- vmely kénytelenségből elviselendő kellemetlenség, kényelmetlenség

keserű pohár (sz) (vál)

- szenvedés, gyötrelem

késhegyig [késhegyre] menő (sz) (vál)

- éles, elkeseredett, szélsőséges (harc, vita)

késhegyre megy <vkivel> (sz) (vál)

- könnyörtelen, elkeseredett harcba, vitába keveredik vkivel

keskeny <vkinek> az út (sz) (nép), (gúny)

- részegen dülöngélve megy

keskeny <vkinek> az utca (sz) (biz), (gúny)

- részegen dülöngélve megy

Késő bánat eb gondolat. (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: utólag már nem érdemes bánkódnival, nem lehet helyrehozni a hibát}

Későn ébredt fel. (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: későn jutott eszébe vmi, és ezért lemaradt róla}

Későn jövőnek csont az ebédje [a vacsorája]. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés későn jövőknél}

Későn keltél fel ahhoz, hogy ... (hm) (biz), (gúny)

- {lebecsülés kifejezése: nem vagy elég ügyes, éber, ravasz ahhoz, hogy becsapjál}

későre jár (az idő) (sz) (neutr)

- késő van

kést döf [szúr] <vkinek> a szívébe [kést forgat <vkinek> a szívében] (sz) (vál)

- rosszindulatú megjegyzéseivel nagy lelki fájdalmat okoz vkinek

kést döf <vkinek> a hátába (<vmivel>) (sz) (neutr)

- (vmely alattomos tetteivel) cserbenhagy, megtagad vkit, elpártol vkitől

kész [tisztá] bolondokháza <vmi> (sz) (biz), (pej)

- rendetlen, zajos, nyugtalan ház, helyiség v. veszekedő család, közösség

Kész [tisztá] örület! (hm) (biz)

- {felháborodás, elképedés kifejezése: ez kétségbeejtő, szörnyű!}

kész [tisztá] örültekháza <vmi> (sz) (biz), (pej)

- rendetlen, zajos, nyugtalan ház, helyiség v. veszekedő család, közösség

kész [valóságos] aranybánya <vmi> (sz) (neutr)

- jól jövedelmező foglalkozás, üzleti vállalkozás vmi

Kész a kocs! (hm) (biz), (tréf)

- {elégedettség kifejezése: a dolog, az ügy elintéződött, készen v. rendben van}

kész ember (sz) (neutr)

- (szinte) már felnőtt (többnyire férfi)

kész lesz az erejével (sz) (biz)

- elfárad, kimerül

kész Waterloo (sz) (biz)

- teljes csőd, bukás

kézpénznek vesz [fogad el] <vmit> (sz) (neutr)

- kételkedés nélkül elhisz vmit

kézpénzre vált <vmit> (sz) (neutr)

- a maga érdekében, előnyére felhasznál vmit

készre vár <vkit> (sz) (neutr)

- mindent előkészít vkinek a számára, hogy megérkezésakor ne legyen semmivel se gondja

kesztyűs kézzel (bánik <vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- kíméletesen, tapintatosan (bánik vkivel v. vmivel)

kesztyűt dob [vet] <vkinek> v. <vki> elé [<vkinek> az arcába v. <vkinek> a lábaihoz] [odadobja a kesztyűt <vkinek>] (sz) (neutr)

- éles vitára hív ki vkit, szópárbajt kezd vele

készül a nagy útra (sz) (vál)

- készül a halálra

Két (éles) kard nem fér (meg) egy hüvelyben. (km) (ritk)

- {két ellenséges érzésű, indulatos ember nem fér meg egymással}

két [nem egy] malomban öröl <vkivel> (sz) (neutr)

- mindketten másról beszélnek v. más szempontból nézik a kérdést (és ezért nem értik meg egymást)

két bal keze van (sz) (neutr)

- a) nagyon ügyetlen;
- b) bármihez fog, nem sikerül neki {vkinek}

két bal lába van (sz) (gúny)

- a) nagyon ügyetlenül táncol v. futballozik;
- b) (ritk) csámpásan jár {vkinek}

Két bolond egy pár. (km) (biz), (tréf)

- {nagyon összeillenek, mert egyformán bolondo(sa)k}

Két dudás nem fér meg egy csárdában. (km) (neutr)

- {két, azonos helyen, munkakörben egyaránt vezető szerepre igényt tartó személy nem szokott egymással összeférni}

két faiskolat és egy tánciskolat végzett (sz) (biz), (gúny), (tréf)

- nincs megfelelő iskolai végzettsége

két kapura zabál (sz) (szleng)

- gyorsan és sokat eszik

két kezén is megszámlolhat <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon kevés van vmiből

két kézre fog <vmit> (sz) (neutr)

- (eszközt) mind a két kezével megfog

két kézzel (sz) (neutr)

- a) nagy mértékben, teljes erőből, nagyon szívesen, örömmel (csinál vmit);
- b) mohón

két kézzel hajigálja [szórja] a pénzt (sz) (neutr)

- erősen pazarol, költekezik

két kézzel kap az alkalmon [az ajánlaton] (sz) (neutr)

- azonnal, örömmel, mohón megragad vmilyen alkalmat, ajánlatot

Két kis kakas összeveszett. (hm) (tréf)

- {akkor mondják, ha két gyermek, különösen kislány mérgesen egymásnak támad v. dühösen veszekszik}

két lábbal áll a földön (sz) (neutr)

- nagyon gyakorlatias

két lábon járó lexikon (sz) (neutr)

- olyan ember, aki az ismereteknek minden területén sok adatot tud

két lábon járó mellszobor (sz) (szleng), (tréf)

- magát kihúzza járó alacsony ember

két lábon járó szeszkazán (sz) (szleng), (tréf)

- iszákos ember

két legyet üt egy csapásra (sz) (neutr)

- egy fáradtsággal, cselekedettel kettős célt ér el

két lóra tesz (sz) (neutr)

- két ellentétes lehetőség megvalósulására számítva kétfelé is biztosítja magát

két lovat ül meg [két nyeregben v. két nyeret ü] egy fenékkal [egy farral v. (durva) egy seggel] (biz) (sz) (neutr)

- a) egyidejűleg két olyan munkát végez v. két olyan állást tölt be, amelyek mindegyike egész embert kívánna;
- b) egyidejűleg két ellentétes követelésnek akar megfelelni, két ellentétes szempontot próbál kielégíteni

két malomkő közé kerül [két malomkő közt őrlődik] (sz) (neutr)

- két összeegyeztethetetlen tényezőnek egymással ellentétes hatására testileg, lelkileg v. anyagilag nagyon nehéz helyzetbe kerül v. ilyen helyzetben van

két nulla (sz) (biz), (tréf)

- a) illemhely;
- b) teljesen értéktelen, silány (dolog)

két pofára eszik [fal v. zabál] (sz) (durva)

- száját teletömve, mohón, gyorsan és sokat eszik

két rossz közül a kisebbet [a kisebbik rosszat] választja (sz) (neutr)

- minthogy elkerülhetetlen vmely baj, kellemetlenség, azt a lehetőséget választja, amelyik viszonylag kevésbé hátrányos

két szék közt [között] a pad alá esik [ül] (sz) (neutr)

- két kedvező lehetőség közül (köztük hosszasan válogatva) mindkettőt elszalasztja

két szék közt [közül] a pad alatt (marad [van]) (sz) (neutr)

- két kedvező lehetőség közül egyik sem (valósul meg v. válik be)

két szív (, ha) összedobban (sz) (vál)

- a) két egymással (erős) érzelmi kapcsolatban álló személy vmely érzésben egymásra talál;
- b) (ritk) két személy megszereti egymást

két táborra szakad (sz) (neutr)

- vmely szempontból összetartozó személyek csoportja (vmely okból hirtelen) két, egymással szembenálló részre bomlik

két tűz közé kerül [szorul] (sz) (neutr)

- két oldalról támadják, s így olyan nehéz helyzetbe kerül, amelyből csak nagyon nehezen v. semmiképpen sem tud szabadulni

két tűz közé szorít <vkit> (sz) (neutr)

- két oldalról támadva, olyan nehéz helyzetbe juttat vkit, amelyből semmiképpen sem v. csak nagyon nehezen szabadulhat ki

két vállra fektet <vkit> (sz) (neutr)

- a) birkózásban két vállát földre nyomva legyőzi ellenfelét;
- b) fölénybe kerül vkivel szemben, legyőz vkit

két vasat tart a tűzben [melegen] (sz) (neutr)

- tevékenységével egy időben két különböző irányban is biztosítani akarja hasznát, sikerét

kétélű fegyver (sz) (neutr)

- olyan dolog, ami a várttal épp ellenkező hatást érhet el

kétes hírű [könnyűvérű] nő (sz) (neutr)

- feslett erkölcsű, kitarzott nő, aki a nagyvilági nők életmódját utánozza

kétfelé mentek (sz) (neutr)

- (házastársak) külön élnek

kétkulacsos politika (sz) (neutr)

- önző célokból, haszonlesésből folytatott, elvtelenül két ellentétes érdeket egyaránt kiszolgáló, kétszínű politika

kétkulacsos politikát folytat (sz) (neutr)

- önző célokból, haszonlesésből két ellentétes érdeket egyaránt kiszolgáló, elvtelen magatartást tanúsít

kétrét görbül [görnyed v. hajol] (<vki> előtt) (sz) (neutr)

- túlságosan alázatosan, meghunyászkodva viselkedik

kétség fér <vmihez> (sz) (neutr)

- bizonytalan, gyanúval lehet illetni vmit, vitatkozni lehet vmiről

kétség sem fér(het) <vmihez> (sz) (neutr)

- teljesen biztos, bizonyos

kétségbe ejt <vkit> (sz) (neutr)

- rémült bizonytalanságot, elkeseredést vált ki vkiben

kétségbe von <vmit> (sz) (neutr)

- nem fogad el vmit igaznak, kételkedik vmiben

kétségbeesett tette ragadtatja [szánja el] magát (sz) (neutr)

- reménytelenségében végső próbálkozásként önmagára v. környezetére nézve kockázatos v. végzetes cselekedetet követ el

Kétszer ad, (a)ki gyorsan ad. (km) (neutr)

- {a gyors segítség értékes csak igazán}

kétszer kell <vkinek> bejönnie a szobába, hogy egyszer bent legyen (sz) (biz), (tréf)

- nagyon sovány

kétszer kell agyonütni <vkit> (sz) (neutr)

- a) nem lehet elhallgattatni vkit, egyre csak beszél;
- b) igen életerős, egészséges

kétszer kell ránézni <vkire,> hogy az ember egyszer észrevegye (sz) (szleng), (tréf)

- sovány ember

Kétszer kettő néha öt. (hm) (tréf)

- {váratlan, meglepő, kivételes fejleménnyel kapcsolatos kifejezés: néha meglepő, kivételes dolgokkal találkozhatunk}

kétszer ugrik a vízbe, hogy egyszer csobbanjon (sz) (biz), (tréf)

- nagyon sovány személy

kettéfűrészelt óriás (sz) (biz), (tréf)

- alacsony, kicsi ember

Ketten háromfelé szaladunk! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, fenyegetettség kifejezése: nagy baj lesz, kikapunk}

kettévágja [megoldja] a gordiuszi csomót (sz) (vál)

- bonyolult ügyet, nehéz kérdést meglepően egyszerű, erélyes beavatkozással old meg

Kettőn áll a vásár. (km) (neutr)

- {vmely két embert v. közösséget érintő ügy elintézéséhez mindkét fél beleegyezésére szükség van}

kettős [különböző v. más] mércével mér (<vkit> v. <vmit>) (sz) (neutr)

- részrehajlóan, elfogultan, nem azonos szempontok szerint ítél (meg vkit v. vmit)

kettős életet él (sz) (neutr)

- van egy mindenki által ismert és egy rejtett, titkolt életvitele

kettős játékba kezd [kettős játékot játszik] (sz) (neutr)

- ugyanabban a kérdésben, ügyben kétféle, egymással ellentétes eljárással, magatartással próbál eredményt elérni

kettőt sem szól egy nap (sz) (biz)

- nagyon keveset beszél, hallgató

keveri a dolgokat (sz) (biz), (gúny)

- a dolgok, tények természetes, világos rendjét, összefüggését vmely okból összezavarja

keveri a kártyát [(rég) asztal alatt keveri a kártyát] (sz) (neutr)

- rosszindulatúan, tisztességtelenül (és gyakran a háttérből) mesterkedve irányítja az eseményeket

keveri a lapokat (sz) (biz)

- (a háttérből zavart keltő módon) irányítja az eseményeket

keveri a szart (sz) (durva)

- (áskálódva, kellemetlenkedve) bajt csinál, összezavarja a dolgokat

Kevés (vagy), mint (harmatos) fűben a gyíkpi. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint a kvarcórában a ketyegés. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint árvaházban a szülői értekezlet. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint Balaton szeletben a hullámverés. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint BKV-nál a kényelem. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint börtönben a vészkijárat. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint disznósajtban a rőfögés. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint dobostortában a ritmusérzék [az ütemérzék]. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint erdőtüznél a vízipisztoly. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint futótűznek a gáncs. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint kempingsajtban a sátorfelszerelés [a sátorvas v. a sátorrúd]. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint kompon a vészfék. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lakatlan szigeten a tömegverekedés. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lángolt kolbászban a lángolás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lépés mézben a zümmögés. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lócitromban a C-vitamin. (hm) (szleng),

- (durva), (tréf) {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lószarban a nyerítés. (hm) (szleng),

- {durva}, {tréf} {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint lúdtalpbetétben a gágogás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint Mackó [Medve] sajtban a brummogás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint macskanyelvben a nyávogás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint madártejben a csipogás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint ónos esőben a hajszáritó. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint sivatagban a gémeskút. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint sünben a dauer. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint tanyán a villanyszámla. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint téliszálamban a hófúvás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint térdkalácsban a mazsola. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint tőkés récében a dollár. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint tömött buszon az ülőhely. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint törökmézben a janicsár. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint virsliben a lórúgás. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés (vagy), mint vöröshagymában a proletár öntudat. (hm) (szleng), (tréf)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: nem ért(esz) hozzá, gyenge (vagy), nem (vagy) elég jó}

Kevés [kis v. kicsi] híja, hogy ... nem ... [Kevés v. kis híján...] (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy kevés hiányzik v. hiányzott vmihez: majdnem}

kevés <vkinek> a vágott dohánya <vmihez> (sz) (nép)

- nincs gyakorlati érzéke, ügyetlen, ügyefogyott

kevés a só a sótartóban (sz) (rég)

- vkinek kevés esze van, ostoba

kevés a sütnivalója [nincs <vkinek> sok sütnivalója] (biz), (sz) (tréf)

- nem túl eszes személy {vkinek}

kevés szó esik <vmiről> (sz) (neutr)

- keveset beszélnek vmiről

kevés szóval él (sz) (neutr)

- szűkszavú

kevés van a sótartóban [<vkinek> a sótartójában] (sz) (rég)

- kevés esze van, ostoba

kevésbe néz [vesz] <vkit> v. <vmit> (sz) (nép)

- nincs jó véleménye vkiről, nem tart fontosnak vmit

kevesebb van <vkinek> egy kerékkel [nincs ki <vkinek> mind a négy kereke] (sz) (biz)

- nem teljesen normális, hóbortos

keveset ad <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- nem tart fontosnak vkit v. vmit

keveset iszik (egyszerre), mint egy veréb (sz) (rég)

- nagyon keveset iszik (a kínált italból)

kevésre becsül <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem nagyon értékeli vkit v. vmit

kevésre jut [megy] (sz) (neutr)

- nem ér el nagy sikereket, eredményt

kevésre néz [taksál v. tart] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem nagyon értékeli vkit v. vmit

kevésre viszi (sz) (neutr)

- nem ér el nagy sikereket, eredményt

kevéssel is beéri (sz) (neutr)

- szerény, igénytelen személy

kéz a kézben (sz) (neutr)

- a) kézen fogva;
- b) baráti egyetértésben, szövetkezve

kéz alatt van <vmi> (sz) (neutr)

- (vmilyen eszköz, tárgy) könnyen hozzáférhető, elérhető helyen, a közelben van

kéz alatt vesz <vmit> (sz) (neutr)

- zugforgalomban, nem pedig az adásvétel törvényes keretei között vásárol vmit

kéz kezét mos alapon (sz) (neutr)

- úgy, hogy vmely, általában nem teljesen tisztességes ügyben kölcsönösen támogatják egymást, az egyik is elnéz a másiknak vmit, a másik is

Kéz kezét mos. (km) (neutr)

- a) (rég) {a jótettet, a szívességet jótettel, szívességgel szokták viszonzni};
- b) (pej) {azok, akik tisztességtelen ügyekbe keveredtek, menteni v. támogatni szokták egymást (gyakran szólásszerű használatban is: kéz kezét mos alapon)}

kézbe [kezébe] vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) irányítani, fegyelmezni akar vkit;
- b) személyesen és kellő határozottsággal foglalkozik vmely feladat megoldásával

kézben tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) igen erősen fegyelmez, irányít vkit;
- b) kellő eréllyel ügyel rá, hogy rendben legyen vmi

kézből (meg)kontráz <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely állítást) azonnal megcáfol, rámutat helytelenségére

Kezd már derengeni (előtted [neked])? (hm) (neutr)

- {rákérdezés kifejezése: emlékszel már rá, érted már?}

kezébe adja <vkinek> a tollat (sz) (neutr)

- írásra készíti vkit

kezébe kaparint <vkit> (sz) (neutr)

- fáradtsággal v. ügyességgel elfog vkit, hogy elbánhasson vele

kezébe ragadja a kormányt [a kormánypalcát] (sz) (neutr)

- megszerzi a hatalmat, az irányítást

kezésben tartja a gyeplőt (sz) (neutr)

- szigorú rendet, fegyelmet tart vmely közösségben

kezésben tartja a kormányt [a kormánypalcát] (sz) (neutr)

- ő irányít, uralkodik, kormányoz

Kezeket fel! (hm) (neutr)

- {megadásra való felszólítás kifejezése: add meg magad!}

kezelésbe vesz <vkit> (sz) (biz), (tréf), (gúny)

- a) meggyőz vkit vmiről, rábeszél vkit vmire;
- b) megszid, korhol, kioktat vkit;
- c) megver vkit

kézen-közön eltűnik [elvész v. elsikkad] <vmi> (sz) (neutr)

- több kézen átmenve, ismeretlen, megállapíthatatlan módon eltűnik, elvész, elsikkad vmi

kezes bárány (sz) (neutr)

- nagyon szelíd, jámbor természetű, engedelmes személy

Kezes, fizess! (hm) (neutr)

- {fizetésre való figyelmeztetés kifejezése: aki másért jótáll, el lehet rá készülve, hogy neki kell megfizetnie a más tartozását}

kezet ad <vkinek> <vmire> (sz) (neutr)

- megígér vkinek vmit

kezet emel <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) megüt v. bántalmazni akar vkit (általában olyan személyt – szülőt, testvért, feleséget –, akinek természetűl fogva tisztelettel és szeretettel tartozik);
- b) támadólag vmely csoport v. intézmény ellen fordul

kezet fog <vkivel> (sz) (neutr)

- a) kézfogással üdvözlő vkit;
- b) szövetkezik, összefog vkivel

kezet foghat <vkivel> (sz) (neutr)

- a) egyforma a természetük v. vmely tulajdonságuk;
- b) (pej) egyik sem jobb a másiknál

Kezet rá! (hm) (neutr)

- {megegyezés megpecsételésére szóló kifejezés: egyezzünk meg!}

kezet tördeli (sz) (neutr)

- nagyon izgul, kétségbe van esve

kezet-lábát töri <vkiért> v. <vmiért> (sz) (biz)

- a) <vkiért:> hízeleg vkinek, a kegyeit keresi;
- b) <vmiért:> mindent megtesz vmilyen cél eléréséért

kézhez kap <vmit> (sz) (neutr)

- (postán, küldönc útján) kezébe juttatnak vmit

kézi vezérlés (sz) (neutr)

- gazdasági v. politikai tevékenységnek közvetlen, a (kisebb) döntésekbe is beavatkozó személyes irányítása

kéznel van <vmi> (sz) (neutr)

- (vmilyen eszköz, tárgy) könnyen hozzáférhető, elérhető helyen, a közelben van

kézre kerít <vkit> (sz) (neutr)

- (szökésben levő személyt) elfog és az illetékes hatóságnak v. az üldöző hatalomnak, személynek átad

kézre kerül (sz) (neutr)

- körözött személyre mondják, akit a rendőrség elfog

kézről kézre adnak <vkit> v. <vmit> [kézről kézre jár v. megy v. vándorol <vki> v. <vmi>] <sz> (neutr)

- egyik ember a másikat ad vkit v. vmit, hogy az ellásson vkit, beszélgessen, foglalkozzon vkivel, ill. megnézzé, csináljon vmivel vmit

kézrel-lábbal magyaráz <vmit> [tiltakozik] <vmi> ellen) <sz> (neutr)

- a) feltűnő, élénk kézmozdulatokkal s egyéb jelekkel magyaráz (vmit);
- b) igen határozottan, erélyesen, minden lehető módon és eszközzel tiltakozik (vmi ellen)

Kháron ladikján <sz> (vál)

- az élők világát elhagyva, a túlvilágon

Ki [mi] a fityfene? <hm> (biz)

- {csodálkozó, megdöbbent kérdés: kicsoda v. micsoda?}

Ki a farkasok közt fegyvertelenül jár, elvész. <km> (rég)

- {ha veszedelmes emberek közé megy az ember, gondoskodik önvédelemről}

Ki a fillért nem becsüli, a forintot nem érdemli. <km> (neutr)

- {az apró kiadásokon lehet takarékoskodni, a kevés pénzt is meg kell becsülni}

Ki a hunyó? <hm> (biz)

- {tudakozódás kifejezése: ki vállalja a felelősséget?}

Ki a kicsit nem becsüli, az a sokat [a nagyot] nem érdemli. <km> (neutr)

- {a kevés pénzt, a kis értéket is meg kell becsülni}

Ki a színnel! <hm> (nép)

- {felszólítás kifejezése: közölje a gondolatát, elhatározását!}

Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza. <hm> (nép)

- {honvágy kifejezése: a külföldön élő ember mindig visszavágyik hazájába (különösen a Tisza vidékére)}

Ki az ördög? <hm> (neutr)

- {csodálkozó, meghökkent, indulatos kérdésként: kicsoda?}

Ki fia, borja? <hm> (neutr)

- pej. {lenéző, megvető értelemben: milyen (ismeretlen) ember ez, kinek a leszármazottja?}

Ki fizeti a révést? <hm> (neutr)

- {tudakozódás kifejezése: ki vállalja vmiért az anyagi felelősséget?}

Ki hallott már ilyet? <hm> (neutr)

- {meglepetés, hitetlenkedés kifejezése}

Ki halt meg? <hm> (biz), (tréf)

- {tréfás felszólítás szó, mondat megismétlésére, mert nem (jól) hallottuk v. értettük, ami elhangzott}

Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel! (hm) (vál)

- {reménytelenség, lemondás kifejezése: a helyzet teljesen reménytelen, kilátástalan}

Ki kellene tömni! (hm) (biz), (gúny)

- {gúnyos, tréfás értékítélet kifejezése: nevelésesen, feltűnően különc v. ostoba személy}

Ki korán kel, aranyat lel. (km) (neutr)

- {a szorgalmas munkának megvan az eredménye}

Ki könnyen ígér, nehezen ad. (km) (ritk)

- {aki könnyelműen, felelőtlenül ígérget, ritkán szokta beváltani ígérését}

Ki lehet kergetni a világból <vkít> <vmivel> (sz) (neutr)

- utál vmit, hallani sem akar vmiről

Ki minek nem mestere, gyilkosa [hóhéra] az annak. (km) (ritk)

- {az ember elrontja, tönkreteszi azt, amihez nem ért}

Ki mint él, úgy ítél. (km) (neutr)

- {az emberek a maguk életmódja szerint szoktak ítélni}

Ki mint vet, úgy arat. (km) (neutr)

- {mindenki olyan eredményre számíthat, amelyet tettei, munkája alapján megérdemel}

Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. (km) (neutr)

- {mindenki olyan eredményt várhat, amilyent munkájával kiérdemel, ahogyan a dolgait intézi}

Ki mit főzött, egye (is) meg! (km) (neutr)

- {mindenki viselje a maga által kitervelt, rosszul végződött tettének következményeit}

Ki nem áll(hat) <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- elviselhetetlennek, ellenszenvesnek érez v. ítél vkít v. vmit

Ki nem szarja le? [Le van szarva!] (hm) (durva)

- {indulatos, ingerült elutasítás v. közömbösség kifejezése: nem törődöm veled, nem érdekel!}

Ki nem talál a világ végéig <vmit> (sz) (neutr)

- soha nem talál ki vmit

Ki nevet a végén? (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: ki nyer majd valójában, kié lesz a végső siker, diadal, ki jár jól?}

Ki sem látszik a dologból (sz) (neutr)

- rengeteg a tennivalója

Ki sem látszik a munkából (sz) (neutr)

- nagyon sok dolga, rengeteg munkája van

Ki tudja, mi van a csillagokba írva? (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: ki tudja, mit hoz a jövő?}

Ki tudja, mit hoz a jövő? (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: vmit még nem tudni pontosan, ez majd csak a jövőben derül ki}

Ki van kelve a képéből (sz) (neutr)

- nagyon dúlt v. eltorzult az arca

Kiad a kezéből <vmit> (sz) (neutr)

- hatalmat, előnyt, (főleg nyerési) lehetőséget másnak átenged

Kiadásait a zsebéhez igazítja [szabja] (sz) (neutr)

- csak annyit költ, amennyi jövedelméből telik

Kiadja [kifújja v. kileheli] a párját (sz) (neutr)

- (állat) kimúlik, megdöglik

Kiadja [kifújja] a haragját (sz) (neutr)

- kidühöngi magát, majd végül megnyugszik

Kiadja [kifújja] a mérgét (sz) (neutr)

- kidühöngi magát, majd végül megnyugszik

Kiadja <vkinek> az útját (sz) (neutr)

- a) erőlesen elutasít vkit, különösen pedig értésére adja, hogy a vele való szerelmi v. baráti kapcsolatot megszakítja;
- b) állásából elbocsát vkit

Kiadja a lelkét (sz) (vál)

- a) meghal;
- b) minden tőle telhetőt megtesz

Kiadja az obsitot <vkinek> (sz) (ritk), (tréf)

- (hivatalból, szolgálatból) elküld, meneszt vkit

Kiadja magából a feszültséget (sz) (neutr)

- levezeti idegességét

Kiadó a fél pálya. (hm) (tréf)

- {egyenlőtlenség kifejezése: (sportban) csak a gyengébb csapat térfelén folyik a játék}

Kiakad, mint a kakukkos óra (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon dühös, ingerült lesz, megeléged vmit

Kiakad, mint a sezlonrugó (sz) (szleng)

- idegileg kiborul

Kiáll [kifelé áll] <vkinek> a (szekere) rúdja (<vhonnan>) (sz) (neutr)

- munkahelyéről kényszerből (v. önként) távozóban van, mert el akarják bocsátani

kiáll [kifelé áll] <vkinek> a szekere rúdja (<vhonnan>) (sz) (neutr)

- munkahelyéről kényszerből (v. ritkán önként) távozóban van, el akarják bocsátani

kiáll <vkinek> minden csontja (sz) (neutr)

- nagyon sovány

kiáll a gátra (sz) (neutr)

- nyíltan vállalja a küzdelmét, nem fél

kiáll a kapa <vkinek> a hátából (sz) (biz), (tréf)

- műveletlen, buta, bunkó, faragatlan személy

kiáll a küzdőtérre (sz) (neutr)

- nyíltan vállalja a küzdelmet, nem fél

kiáll a piacra [piacra áll] <vmivel> (sz) (biz), (pej)

- elhíresztel vmit

kiáll a placcra (sz) (biz)

- a) nyilvánosan vállalja a felelősséget, bátran lép fel vmely nehéz ügyben;
- b) prostituált árulja magát

kiáll a sarokra (sz) (biz)

- prostituáltként árulja magát

kiáll az utcasarokra (sz) (biz)

- prostituált lesz

kiállja <vkinek> a tekintetét (sz) (neutr)

- bátran szembe néz vkivel

kiállja a próbát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) nehéz körülmények között is sikerrel helytáll;
- b) (tárgy, eszköz, emberi alkotás) megfelel a próba feltételeinek, követelményeinek;
- c) (állítás, tétel) bizonyos próba ellenére is helyesnek, érvényesnek bizonyul

kiállja a tűzpróbát (sz) (vál)

- helytállásával nehéz körülmények között is bizonyítja alkalmasságát, kitartását

kiállja az idő próbáját <vmi> (sz) (neutr)

- a) beválik vmi;
- b) értékállóan bizonyul vmi

kialszik <vkinek> a gyertyája (sz) (nép)

- meghal

kialszik <vminek> a lángja (sz) (vál)

- (érzelem, törekvés) megszűnik, elmúlik

kialszik <vminek> a tüze (sz) (vál)

- (érzelem, törekvés) megszűnik, elmúlik

kialszik a fény <vkinek> a szemében (sz) (neutr)

- hirtelen szomorú lesz a tekintete

kialszik a tűz <vkiben> (vál) (sz) (neutr)

- megszűnik vkinek a lelkesedése

kialudná a törököt a várából (sz) (rég)

- nagyon sokat szeret és tud aludni

kiapad <vminek> a forrása (sz) (neutr)

- megszűnnek azok a feltételek, amelyek vminek a meglétét biztosították

kiássa a csatabárdot (sz) (neutr)

- (ismét) ellenségesen viselkedik

kiássa a harci bárdot (sz) (neutr)

- ellenségesen viselkedik

kiássa a titkot <vkiből> (sz) (neutr)

- vmely titkot nagy nehezen megtud vkitől

kibékül a sorsával (sz) (neutr)

- vmely (rossz) helyzetbe belenyugodva lelki nyugalma, egyensúlya helyreáll

kiberetválkozik az idő (sz) (nép)

- kiderül az ég, és hidegre fordul az időjárás

kibeszéli a lelkét (sz) (neutr)

- nagyon hosszasan, de a kívánt eredmény nélkül beszél vkivel v. vkihez

kibeszéli a tüdejét (sz) (neutr)

- nagyon hosszasan, de a kívánt eredmény nélkül beszél vkivel v. vki(k)hez

kibicsaklik [kificamodik v. kitörik] <vkinek> a nyelve <vmibe> (sz) (neutr)

- (a szokatlan hangképzés miatt főleg idegen) szót, nevet nehezen v. hibásan mond ki

kibocsát [kiereszt] a szárnyai alól <vkit> (sz) (vál)

- (a szülői házból) kibocsát vkit az önálló életbe

kibontja a haját (sz) (szleng)

- dühös lesz, hisztériázik, idegrohamot kap

kibontja a zászlót [<vminek> a zászlaját] (sz) (vál)

- a) ismerteti (politikai) céljait, és a küzdelméhez, mozgalmához való csatlakozásra szólítja fel a vele rokonszenvezőket;
- b) pártot alakít

kiborítja a bilit (sz) (biz)

- kínos, kompromittáló dolgokat közlése, kimond

kiborul a bili <vkinél> (sz) (biz)

- elege van vkinek vmiből, kiborul

kibuggyan [kitör] a nevetés <vkiből> (sz) (neutr)

- hirtelen v. akarata ellenére gyöngyözve nevetni kezd

kibujdosna a világból (sz) (neutr)

- (gyakran szégyenében) szeretne mindent elfelejteni, mindentől visszavonulni

Kibújik [kibújt] a szeg a zsákból. (hm) (neutr)

- {lelepleződéskifejezése: kiderül(t) vkinek a titkolt, leplezett, valódi szándéka, alaptermészete}

kibújik a bőréből (sz) (neutr)

- megváltozik

kibújik a kelepceből (sz) (neutr)

- kikerül, kimenekül a csapdából

Kicakkozom a szádat! (hm) (szleng)

- {véréssel való fenyegetés kifejezése}

kicomposodik, mint hegyi hangya a lavina után (sz) (szleng), (tréf)

- megerősödik

kicsalná a tehénből a borjút (sz) (nép)

- nagyon tud kérni, kunyerálni

kicsap a medréből <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely indulat) hirtelen elötör, feltartóztathatatlanul megnyilvánul

kicsapja a biztosítékot <vkinél> <vmi> (szleng) (sz) (neutr)

- vmi miatt elveszti az önuralmát, hirtelen és meggondolatlanul cselekszik

kicsavar <vkit,> mint a citromot (sz) (neutr)

- a végsőkig kihasznál vkit

kicsavarja [kitekeri] <vminek> az értelmét (sz) (neutr)

- szándékosan félremagyaráz vmit

kicsavarja [kiüti] a fegyvert <vkinek> a kezéből (sz) (neutr)

- megfoszt vkit a fegyveres ellenállás v. támadás lehetőségétől

kicsavarja [megsiratja] az uborkát (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vizelet

kicsavarja a gyíkot (sz) (durva), (tréf)

- vizelet (csak férfi)

kicsavarja a hatalmat <vkinek> a kezéből (sz) (neutr)

- erőszakos módon megfoszt vkit hatalmától

kicsavarja a répát (sz) (szleng),

- (durva), (tréf) (férfi) vizez

kicsavarja a tollat <vkinek> a kezéből [kicsavarja <vkinek> a kezéből a tollat] (vál) (sz) (neutr)

- lehetetlenné teszi számára, hogy írói tevékenységet folytasson

kicsi [málenkij] robot (sz) (rég), (pej)

- kényszermunka

Kicsi a béka, (de) nagy a szája. (km) (rég)

- {a jelentéktelen emberek szoktak nagy szájhősök lenni}

Kicsi a bors, de erős. (km) (neutr)

- {kis természetű ember is lehet erős v. egyszerű embertől is kitelhet nagy teljesítmény}

Kicsi, savanyú, de a miénk. [Kicsit sárga, kicsit savanyú, de a miénk.] (hm) (gúny)

- {mentegetődzés kifejezése: nem tökéletes, de legalább saját alkotásunk v. tulajdonunk}

kicsin [(ritk) kicsibe(n)] múlt, hogy ... (sz) (neutr)

- kevés hiányzott, hogy vmi be nem következett

kicsipkézi <vkinek> a képét (sz) (biz), (tréf)

- megver, összever vkit

Kicsire nem adunk [nézünk]! (hm) (gúny)

- {nagyvonalú kijelentésként: ami nem nagyon fontos, azt elhanyagolhatjuk}

kicsordul a pohár (<vkinél>) (sz) (neutr)

- vmely cselekedet v. magatartás elérte a tűrhető legvégső határt

kicsúszik <vkinek> a kezéből [a kezei közül] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vkinek sikerül elmenekülnie vkitől v. vhonnan;
- b) vmi (gyakran irányítás, hatalom) már nincsen a birtokában

kicsúszik <vkinek> a száján egy szó [egy kifejezés] (sz) (neutr)

- véletlenül, szándéka ellenére kimond vmely szót, kifejezést

kicsúszik a föld <vkinek> a lába [a talpa] alól (sz) (neutr)

- a) megszédül, elesik;
- b) elveszti megélhetését, anyagilag tönkremegy;
- c) magatartása, állásfoglalása ingadozóvá, bizonytalanná válik

kicsúszik a talaj <vkinek> a lába [a talpa] alól (sz) (neutr)

- a) megszédül, elesik;
- b) elveszti megélhetését, anyagilag tönkremegy;
- c) magatartása, állásfoglalása ingadozóvá, bizonytalanná válik

kiderül [kisül] a turpisság (sz) (neutr)

- kiderül a csalás, lelepleződik a titkolt álnokság

kiderülnek <vkinek> a viselt dolgai (sz) (neutr)

- ismertté válnak olyan, az élete folyamán megtörtént események, általa elkövetett tettek, amelyeket kalandosságuk v. negatív tartalmuk miatt takargatni kell v. szeretne

kidob [kihajít v. kivág] a szemétdombra <vmit> (sz) (neutr)

- mint értéktelent, divatjamúltat nem használ tovább vmit

kidob [kilök v. kirak v. kitesz] az utcára <vkit> (sz) (neutr)

- a) úgy foszt meg vkit a lakásától, hogy nem biztosít neki helyette másikat;
- b) megélhetést adó állásából úgy bocsát el vkit, hogy az illető kenyér nélkül marad

kidob az ablakon <vmit> (sz) (neutr)

- elpazarol, elpocsékol, elfecsérel vmit

kidobja a prémet (sz) (biz), (tréf)

- hány

kidobja a taccsot (sz) (biz)

- hány

kidobott pénz (sz) (neutr)

- fölöslegesen, haszontalanul elköltött pénz

Kidobták [kitették] a kanapét. (hm) (rég), (szleng)

- a) {igazságtalanság kifejezése: nem a bűnöst büntették meg};
- b) {látszatcselekvés kifejezése: látszólag, csak formailag oldottak meg mely kényes ügyet}

kidolgozza a lelkét (sz) (neutr)

- agyondolgozza magát

kidől a sorból (sz) (neutr)

- a) vmely közösség tagjai közül meghal vki;
- b) (öreg kora v. kimerültsége miatt) nem tudja a többiekkel együtt tovább folytatni azt, amit eddig csinált

kidugja az orrát (<vhonnan>) (sz) (biz)

- kijön, előjön, kimerészkedik (vhonnan)

kidülleszt a mellét (sz) (neutr)

- öröm, büszkeség tölt el vkit

kiegyenesíti a kanyart (sz) (tréf)

- (a nagy sebesség miatt) elvéti a kanyarodást

kiegyenlíti [rendezi] a számlát (sz) (neutr)

- törleszti anyagi v. erkölcsi adósságát

kiélezi a helyzetet (sz) (neutr)

- a) (viselkedésével, túlzott követeléseivel) olyan (feszült, válságos) helyzetet teremt, hogy a megegyezés lehetetlenné válik;

- b) (írásműben, filmben) úgy ábrázol vmit, hogy lényege, gyakran ellentéte jobban kidomborodjék

kiemel a szűrkeségből <vkit> (sz) (vál)

- ismertté tesz vkit

kiéneklei a sajtot <vkinek> a szájából (sz) (neutr)

- hízelgéssel eléri, hogy vki vmely már megszerzett dolgot v. előnyt elveszítsen

kienged [kiereszt] a foga közül <vmit> (sz) (neutr)

- akarva v. akarata ellenére elenged vmit, ami már a birtokában, hatalmában volt

kienged [kiereszt] a körme(i) közül <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- már a birtokában volt, de hagyta, hogy elválasszák vkitől v. megfosszák vmitől

kienged a karmai közül <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- birtokában, hatalmában volt vki v. vmi, de akarva v. akarata ellenére elengedi

kienged a kezéből [a kezei közül] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) hagyja, hogy vki elmeneküljön hatalma v. uralma alól;
- b) hagyja, hogy megfosszák vmitől (vezetéstől, hatalomtól, tulajdontól)

kiengedi [kiszabadítja] a szellemet a palackból (sz) (neutr)

- szabadon engedi az (általában gonosz) indulatokat (, amelyek létrehozójukra is visszaüthetnek)

kiengedi a fáradt gőzt (sz) (szleng), (tréf)

- vazel

kiengedi a gőzt (sz) (biz)

- dühét, haragját levezeti

kieresztí a fáradt gázt (sz) (szleng)

- szellent

kieresztí a hangját (sz) (neutr)

- hirtelen hangosan kezd beszélni v. énekelni

kiesett a (cukros) piksziszből (sz) (biz)

- kegyvesztett lett, már nem ő a kedvenc

kiesett a cukros dobozból (sz) (ritk), (biz)

- kegyvesztett lett

kiesik [kihull] <vkinek> a kezéből az ecset [a toll v. a véső v. a kapanyél] (sz) (vál)

- meghal, ezért nem folytatja tovább (festői, írói, szobrászi, földműves) alkotótevékenységét

kiesik [kilóg] a kapa <vkinek> a szájából (sz) (biz), (tréf)

- műveletlen, faragatlan, rossz modorú személy

kiesik [kipottyán] a hatalomból (sz) (neutr)

- elveszíti a hatalmát

kiesik <vkinek> a fejéből <vmi> (sz) (neutr)

- elfelejt vmit, megfeledezik vmiről

kiesik <vkinek> a kegyeiből (sz) (vál)

- elveszti vkinek a jóindulatát, már nem ő a kedvenc

kiesik <vkinek> az emlékezetéből <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan elfelejt vmit

kiesik a bőréből (sz) (ritk), (tréf)

- meghal

kiesik a konc <vkinek> a szájából (sz) (rég)

- olyan megélhetési forrást v. jelentős anyagi előnyt veszít el, ami jólétet biztosított számára

kiesik a sodrából (sz) (neutr)

- annyira dühös lesz, hogy nem tudja magát fékezni

kiesik a szerepéből (sz) (neutr)

- kizökken vmely mesterkélt magatartásból, és természetes modorában kezd viselkedni v. beszélni

kifog a sánta ördögön is (sz) (tréf), (gúny)

- nagyon ravasz, furfangos, agyafúrt ember

kifogja a szelet <vkinek> a vitorlájából (sz) (neutr)

- a) kisajátítja vkinek a politikai elveit, céljait, jelszavait (, s ezzel elhódítja tőle a híveit);
- b) (hízélgéssel v. megvesztegetéssel) leszereli vmely ellenfelét

kifogy [kimegy] a szusz <vkiből> v. <vmiből> [kifogy a szuszából <vki> v. <vmi>] (sz) (biz)

- a) (személy) nem győzi tovább tudóval, erővel a fáradságot;
- b) (dolog, jelenség) gyengül, összeomlik, hanyatlani kezd

kifogy a szóból (sz) (neutr)

- nincs több mondanivalója, elhallgat

kifolyik a küszöb alatt (sz) (biz), (tréf)

- a) érzelgős (személy);
- b) szerelmes vkibe

kifolyik a pénz <vkinek> az ujjai közül (sz) (neutr)

- pazarol, nagyon hamar, szinte észrevétlenül elkölti az összes pénzét

kifordítja [kifogatja] a földet a sarkából [a sarkaiból] (sz) (neutr)

- jelentős, fontos változásokat idéz elő

kifordítja [kifogatja] a világot a sarkából [sarkaiból] (sz) (neutr)

- igen jelentős változásokat idéz elő

Kifordul az ember gyomra. (hm) (biz)

- {nagyfokú undor kifejezése}

kifordul az étel <vkinek> a szájából (<vmitől>) (sz) (neutr)

- egyáltalán nincs étvágya v. teljesen elveszi vmi az étvágyát

kifogatja <vkinek> a szavát [a szavait] (sz) (neutr)

- meghamisítja, elferdíti azt, amit vki mondott

kifúr az állásából <vkit> (sz) (biz)

- alattomosan, intrikákkal eléri, hogy vkit elbocsássonak munkaköréből

kifúrná [majd kifúrja] <vkinek> az oldalát (, ha ki [meg] nem mondana <vmit>) (sz) (nép)

- nagyon szeretne vmit elmondani

kifut a vér <vkinek> az arcából (sz) (neutr)

- elsápad

kifut az időből (sz) (neutr)

- a rendelkezésre álló v. tervbe vett idő alatt nem tud elvégezni vmit

kifutja a formáját (sz) (biz)

- a tőle telhető legtöbbet teljesíti v. gyakorlással eléri teljesítőképességének legnagyobb fokát

kigyógyul a szerelemből (sz) (tréf)

- reménytelen v. méltatlanra pazarolt szerelmi érzése elmúlik

kigyót melenget a keblén (sz) (vái)

- olyan embert támogat, pártfogol, aki később a jóságért gonoszszággal, hálátlansággal fizet

kigyót-békát kiált [kiabál] <vkire> (sz) (neutr)

- mindenféle rosszat ráfog vkire, aljasul rágalmoz vkit

kigyúl <vkinek> a szeme (sz) (vái)

- (örömben, boldogságában) ragyogni, csillogni kezd a szeme

kigyúl a fény <vkinek> a szemében (sz) (neutr)

- hirtelen öröm, lelkesedés, boldogság fejeződik ki a tekintetében

kigyullad <vkinek> az arca (sz) (vái)

- (erős érzelem hatására) hirtelen kipirul az arca

kihagy <vkinek> az emlékezete (sz) (neutr)

- bizonyos dolgokra nem emlékezik

kihagy a játékból <vkit> (sz) (neutr)

- ravasz terv v. gyanús, kockázatos dolog végrehajtásában mellőz vkit

kihagy egy ziccert (sz) (biz)

- a) (különösen vita során a partner ügyetlenségéből, figyelmetlenségéből, elszólásából adódó) lehetőséget nem használ ki;
- b) (adott pillanatban) nem tud v. nem akar egy gyors, csipkelődő válasszal visszavágni

kihagynak a buliból <vkit> (sz) (biz)

- a) előnyös munkából, vállalkozásból (véletlenül v. szándékosan) kihagynak vkit;
- b) (véletlenül v. szándékosan) kihagynak vkit egy társaság szórakozásából

kihamvad <vkinek> a szíve (sz) (vál), (ritk)

- már nem lelkesedik, kihál belőle a szenvedély, a vágy v. a remény

kihasználja a jó szelet (sz) (vál)

- kihasználja az adódó helyzet kedvező lehetőségeit

kihasználja a ziccert [nem hagyja ki a ziccert] (sz) (biz)

- a) (különösen vita során a partner ügyetlenségéből, figyelmetlenségéből, elszólásából adódó) lehetőséget kihasznál és ezáltal előnyt, sikert ér el;
- b) (adott pillanatban) gyors, csipkelődő válasszal visszavágni

kihegyezi a kérdést <vmire> (sz) (neutr)

- vmire összpontosítva, célzottan irányítva tesz fel egy kérdést

Kihez van szerencsém? (hm) (neutr)

- {olyan ismeretlen személyhez intézett kérdés, akit először látunk: szabad tudnom a nevét?}

kihívja maga ellen a sorsot [a sors haragját] (sz) (vál)

- cselekedete, magatartása által nehéz, veszélyes helyzetbe jut

kihoz a béketúrásból <vkit> (sz) (neutr)

- annyira feldühít vkit, hogy az nem tudja magát fékezni

kihoz a konceptusból <vkit> (sz) (rég)

- kizökkent vkit a gondolatmenetéből

kihoz a sodrából <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon felingerel, feldühít vkit

kihulltak már <vkinek> a csikófogai (sz) (ritk), (gúny)

- nem éppen fiatal már, megöregedett

kihúz <vkinek> a zsebéből <vmely> (sz) (neutr)

- összeget biztosra vélt jövedelmének v. meglevő pénzének egy részétől megfoszt vkit

kihúz a bajból <vkit> (sz) (neutr)

- segít vkin, kiment vkit szorult helyzetéből

kihúz a csávából <vkit> (sz) (neutr)

- kiségit vkit nehéz helyzetéből, bajából

kihúz a kakaóból <vkit> (sz) (szleng), (szépítő)

- bajból, kellemetlen helyzetből kiségit vkit

kihúz a kakiból <vkit> (sz) (szleng), (szépítő)

- kihúz a bajból vkit

kihúz a kátyúból <vkit> (sz) (neutr)

- segít vkinek nehéz helyzetéből kijutni

kihúz a lekvárból <vkit> (sz) (biz)

- kihúz a bajból

kihúz a pácból <vkit> (sz) (biz)

- kiment vkit a bajból, vmely kellemetlen helyzetből

kihúz a sárból <vkit> (sz) (neutr)

- kiségit vkit a bajból

kihúz a slamasztikából <vkit> (sz) (biz)

- kihúz a bajból vkit

kihúz a szarból <vkit> (sz) (durva)

- megsegít vkit, kiment vkit szorult helyzetéből

kihúz az ágyból <vkit> (sz) (neutr)

- addig költöget, nógat vkit a felkelésre, míg az illető fel nem kel

kihúzza [kiveszi] <vminek> a méregfogát (sz) (neutr)

- ártalmatlanná, veszélytelenné tesz vmit

kihúzza a gyufát (sz) (biz)

- rosszat tesz, és ezért szidást kap

kihúzza a lutrit (sz) (biz)

- a) nagyon kellemetlen helyzetbe, bajba kerül;
- b) kikap, verést kap

kihúzza a szőnyeget <vkinek> a lába aló [<vki> v. <vmi> alól] (sz) (neutr)

- a) (gyakran anyagilag) tönkretesz vkit, bizonytalaná teszi vkinek a helyzetét;
- b) lehetetlenné tesz vmit (pl. megoldást, javaslatot)

kihúzza maga alól a szőnyeget (sz) (biz)

- kegyvesztett lesz

kihúzzák [kirántják] a gyékényt <vki> (sz) (neutr)

- alól a) tönkretesznek vkit, elbánnak vkivel;
- b) megghiúsítják vkinek a szándékát, megfosztanak egy lehetőségtől vkit

kihúzzák a párnát <vkinek> a feje alól (sz) (vál)

- mindenétől megfosztanak vkit, a legszükségesebb tulajdonát is elveszik

kihúzzák a talajt <vkinek> a lába [a talpa] alól (sz) (neutr)

- megsemmisítik azt a szilárdnak hitt alapot, amelyen eddig élete, biztonsága, mely bizonyítéka stb. nyugodott

Kihúl a gyomrod! (hm) (szleng)

- {felszólítás hallgatásra: hallgass!}

kiissza [kiüríti] a méregpoharat (sz) (vál)

- a) öngyilkossággal vállalja a halált;
- b) elvállal egy számára kellemetlenséggel, súlyos következményekkel járó dolgot

kijár <vmely> iskolát [kijárja <vminek> az iskoláját] (sz) (neutr)

- vmely vonatkozásban gazdag tapasztalatokat, alapos gyakorlati ismereteket szerez

kijárta az élet iskoláját (sz) (neutr)

- sok élettapasztalatot szerzett már

kijátssza a(z) utolsó) tromfot (sz) (biz)

- a) kimondja legfontosabb (ellen)érvét;
- b) megteszi vkivel szemben a döntő lépést

kijátssza az utolsó kártyát (sz) (neutr)

- elmondja felhozható utolsó érveit v. megteszi vmely ügyben az utolsó lehetséges lépést

kijön (<vkinek>) a lépés (sz) (neutr)

- úgy alakulnak a körülmények, hogy vmi sikerül (vkinek) v. hogy vmire sor kerül

kijön [kimászik] a gödörből (sz) (biz)

- kijut szorult, kellemetlen helyzetéből

kijön [kiüt] a rosszság <vkin> (sz) (biz), (tréf)

- pattanás, sömör, daganat keletkezik vkinek a testén

kijön [kizökken] a (rendes) kerékvágásból (sz) (neutr)

- (személy) vmely cselekvés folyamán eltér annak szokásos menetétől

kijön [kizökken] a konceptusból (sz) (rég)

- kizökken a gondolatmenetéből

kijön <vkinek> a gálája (sz) (szleng), (tréf)

- undorodik

kijön a béketúrésből (sz) (neutr)

- annyira dühös lesz, hogy nem tudja magát fékezni

kijön a sodrából (sz) (neutr)

- annyira dühös lesz, hogy nem tudja magát fékezni

kijut [kikerül v. kimászik] a maccsból (sz) (ritk), (biz)

- nehéz v. reménytelen helyzetből megmenekül

kijut [kikerül] a hullámvölgyből (sz) (neutr)

- (átmeneti hanyatlás után) kilábal a válságból

kijut a kátyúból (sz) (neutr)

- kikerül a bajból, legyőzi a nehézségeket

Kikaparom a szemedet [a szemét]! (hm) (neutr)

- {felindult állapotban használt erős fenyegetés kifejezése}

kikapja [összekócolja] <vkinek> a fogsorát (sz) (szleng), (tréf)

- megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Kikapom [összekócolom] a fogsorod(at)!)

kikapja a magáét (sz) (biz)

- verést v. szidást kap

kikapja az útravalót (sz) (rég)

- kidobnak, kitzásítanak vkit vhonnan

kikecmereg [kimászik v. kint van] a slamasztikából (sz) (biz)

- saját erejéből nagy nehezen kikerül a bajból

kikelnek az elvetett magvak (sz) (vál)

- vmely tanítás eredményei kezdenek tettek, megnyilatkozások formájában megmutatkozni

kikeni az arcát (sz) (pej)

- (nő) különböző szépítőszerekkel úgy keni be az arcát, hogy a leplezés szándéka feltűnően, néha visszataszítóan meglátszik rajta

kikent-kifent dáma (pej) (sz) (neutr)

- olyan nő, aki különféle szépítőszerekkel magát a kelleténél jobban kicsinosította, de akin a kendőzés feltűnő módon meglátszik

kikent-kifent ficsúr (sz) (pej)

- olyan férfi, aki különféle szépítőszerekkel magát a kelleténél jobban kicsinosította, de akin a kendőzés feltűnő módon meglátszik

kikér magának <vmit> (sz) (neutr)

- erélyesen tiltakozik vmely sértő dolog ellen

Kikérem magamnak! (hm) (biz)

- {felháborodás, tiltakozás kifejezése}

kikerül <vkinek> a keze alól <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) <vki:> mint vkinek a tanítványa kerül az életbe, ill. vmely munkakörbe;
- b) <vmi:> mint vkinek a készítménye forgalomba kerül

kikerül az utcára (sz) (neutr)

- a) elveszti az állását, munka nélkül marad;
- b) (nő) elzúllik

kikerüli <vkinek> a figyelmét <vmi> (sz) (neutr)

- nem vesz észre vmit

kikészíti magát (sz) (biz)

- (nő) kifesti, kicsinosítja magát

kikezdi <vkinek> a tekintélyét (sz) (neutr)

- vkinek addig érintetlen társadalmi v. hivatali megbecsülését kisebbíti

Ki-ki a maga háza előtt seperjen! (km) (neutr)

- {mindenki a saját dolgával, ne pedig a más hibáival törődjék}

Ki-ki a maga szerencséjének (a) kovácsa. (km) (neutr)

- {mindenki maga alakítja a saját sorsát}

Ki-ki a saját [a maga] bőrét viszi a vásárra. (km) (neutr)

- {mindenki magáért felel, a saját kockázatára cselekszik}

ki-ki alapon (sz) (biz)

- úgy, hogy vmely közös vállalkozás, társas összejevetel alkalmával mindegyik résztvevő maga fizeti a saját költségét, fogyasztását

kikiabálja a torkát (sz) (neutr)

- annyit kiabál, hogy belefárad, és mégsem v. csak későre ér el eredményt

kikiabálja a tüdejét (sz) (neutr)

- annyit kiabál, hogy belefárad, és mégsem v. csak későre ér el eredményt

kikiáltási ár (sz) (neutr)

- (árverésen) az a legalacsonyabb ár, amennyiért vmely tárgyat el kívánnak adni

kikíváncsozik az étel <vkiből> (sz) (neutr)

- úgy érzi, hogy nemsokára hánynia kell

kiköhögi a tüdejét (sz) (neutr)

- hosszasan, kínosan köhög

kiköltözik a temetőbe (sz) (vál), (szépítő)

- meghal és eltemetik

kikönyököl <vkinek> a pofáján a félelem (sz) (durva)

- nagyon fél

kiköpött mása <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nagyon hasonlít vkire v. vmire vki v. vmi, szinte alig lehet tőle megkülönböztetni {vkinek v. vminek}

kiköszörüli a csorbát (sz) (neutr)

- a) helyrehozza a hibát;
- b) visszavág a vereségért

kiküld a kéményen <vmit> (sz) (szleng)

- költekezik, kiköltekezik

kilátás nyílik <vmire> (sz) (neutr)

- lehetőség van vmire, valószínűnek látszik vmi

kilátásba helyez (<vkinek>) <vmit> (sz) (neutr)

- vminek a lehetőségét előre jelzi, valószínűnek, csaknem biztosnak mond vmit, feltételesen megígér vmit

kilátszik <vkinek> mind a harminckét foga (sz) (biz), (tréf)

- nevet

kilátszik, mint számár a nyájból [a juhok közül] (sz) (nép), (tréf)

- társainál jóval magasabb, feltűnően nagy termetű személy (főleg gyerek)

kileheli a lelkét (sz) (vál)

- meghal

kilel a hideg <vkit> (sz) (neutr)

- a) nagyon lázas;
- b) (vmely hirtelen támadt erős érzelem, különösen undor, rémület miatt) valóságos rosszullet fog el vkit;
- c) (ritk) <vkiért> v. <vmiért:> nagyon kíván vkit v. vmit, nagyon szeretné, hogy az övé legyen

kilép a buliból (sz) (biz)

- kínos helyzetből, kötelezettség alól kibújik

kilép az életbe (sz) (neutr)

- vmely védelmet nyújtó közösségből (iskola, család) kikerül, és bizonyos vonatkozásban önállóvá lesz

kilocsantja <vkinek> az agyvelejét (sz) (neutr)

- a) főbe lő vkit;
- b) szétveri vkinek a fejét

kilóg [kilátszik] a lóláb (<vki> alól v. <vkiből>) (sz) (pej)

- megmutatkozik (vmiben) (vkinek) az igazi, rejtett, rendszerint gyanús, rossz szándék(a)

kilóg <vkinek> a feneke a nadrágból (sz) (biz)

- a) csupa rongy rajta a nadrág;
- b) nagyon szegény

kilóg <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- megerőltető, fárasztó munkában v. futkosásban elfárad

kilóg a kapanyél <vkinek> a szájából (biz), (sz) (pej)

- műveletlen, faragatlan, rossz modorú személy

kilóg a sorból <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a megszokottól, a többségtől eltérő, oda nem illő, egyedi (személy, dolog, cselekvés)

kilopja [kilopná] <vkinek> (még) a szemét is (sz) (neutr)

- olyan nagy tolvaj, hogy vkinek mindenét ellopja v. ellopná

kilopja a pénzt <vkinek> a zsebéből (sz) (neutr)

- súlyosan megkárosít vkit

kilopják <vkinek> a szemét is (sz) (neutr)

- olyan ügyetlen, élheterlen, hogy mindenét ellopják

kilopná a tehénből a borjút (sz) (nép)

- ügyes és nagy tolvaj

kilóra megvesz <vkit> (sz) (biz)

- (viszonylag olcsón) megveszteget vkit

kilő a bolyból (sz) (neutr)

- (kerékpárverseny, futóverseny folyamán) hirtelen előretör az együtt haladó versenyzők közül

kilőtték a lovat <vki alól> (sz) (ritk), (biz), (tréf)

- görbe lábú

kilyukadt [kiszakadt] az angyalok dunyhája [párnája] (sz) (tréf)

- nagy pelyhekben esik a hó

kimarad <vmiből,> mint (a téli) kutyaszar a hóból (sz) (szleng), (durva)

- csúfosan elesik vmitől, kimarad vmiből

kimarad a buliból (sz) (biz)

- a) előnyös munkából, vállalkozásból (véletlenül v. szándékosan) kimarad;
- b) (véletlenül v. szándékosan) nem vesz részt egy társaság szórakozásában

kimarad a játékból (sz) (neutr)

- ravasz ármánykodásban, igazságtalan eljárásban v. kockázatos vállalkozásban nem vesz részt, ill. a többiek kihagyják belőle

kimarad a szórásból (sz) (biz)

- (szerencséjére) nem ér el vkit vminek a kellemetlen következménye

kimászik a bajból (sz) (neutr)

- sikeresen leküzd egy nehézséget, megold egy problémát

kimászik a csávából (sz) (neutr)

- kiment magát egy kellemetlen, szorult helyzetből

kimászik a hínárból (sz) (neutr)

- nagy nehezen kijut vmely kellemetlen helyzetből, bajból

kimászik a pácból (sz) (biz)

- megmenekül vmely kínos, kellemetlen helyzetből

kimászik a szarból (sz) (durva)

- sikeresen leküzd egy nehézséget, megold egy problémát

kimászik az adósságból (sz) (neutr)

- (nagy nehezen) törleszti adósságait

kimegy [kipárolag v. kirepül] <vkinek> a fejéből <vmi> (sz) (neutr)

- elfelejt vmit, megfeledezik vmiről

kimegy <vkinek> az eszéből <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- elfelejt vkit v. vmit

kimegy <vkinek> v. <vkinél> a biztosíték (<vmitől> v. <vmi miatt>) (sz) (szleng)

- (vmitől v. vmi miatt) ideges, dühös, mérges lesz (és meggondolatlanul cselekszik)

kimegy <vkinek> v. <vkinél> a fázis (<vmitől> v. <vmi miatt>) (sz) (szleng)

- ideges, dühös lesz (vmitől v. vmi miatt)

kimegy a divatból <vmi> (sz) (neutr)

- már nem divatos, nem népszerű vmi

kimegy a mosásban <vmi> v. <vki> (sz) (neutr)

- a) (ruha színe) kifakul;
- b) (szleng), (tréf) (személy) megöregszik;
- c) (szleng), (tréf) (dolog, ügy) nem nagy hiba, majd elfelejtődik

kimegy az álom <vkinek> a szeméből (sz) (neutr)

- elmúlik az álomossága, nem tud (tovább) aludni

Kíméljük az ufókat! (hm) (szleng), (tréf)

- {leintés kifejezése: ne mondj ilyen butaságot!}

kimelózza a belét (sz) (szleng), (durva)

- (megerőltetően és/vagy kényszerből) dolgozik

kimenekül <vkinek> a karmai közül (sz) (neutr)

- megmenekül vkinek a kegyetlen hatalmából

kiment [kiragad] a halál torkából <vkit> (sz) (vál)

- halálos veszélyből az utolsó pillanatban kiment vkit

kimeresztí a szemét (sz) (neutr)

- olyan mereven néz, hogy tágra nyitott szeme kidülled

kimondja (azt), ami a begyében van (sz) (biz)

- kimondja azt, ami őt már régóta bántja, izgatja (noha beszélőpartnere v. a jelenlévők számára ez kellemetlen)

kimondja a boldogító igent (sz) (vál)

- megnősül, ill. férjhez megy

kimondja a kigyó nevét (sz) (szleng), (tréf)

- hány

kimondja az utolsó [a végső] szót (sz) (neutr)

- lezár egy vitát, döntést hoz vmivel kapcsolatban

kimondja, ami a szívéen fekszik (sz) (neutr)

- őszinte, szókimondó

kimozdít a holtpontról <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) bizonytalan, válságos helyzetét kedvezően megváltoztatja

kimozdul a holtpontról <vki> v. <vmi> [túljut a holtponton <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) kijut a válságos, bizonytalan helyzetből, legyőzi az előrehaladás akadályait

kimutatja [megmutatja] a méregfogát (sz) (neutr)

- megmutatja, kimutatja ártó szándékát

kimutatja a foga fehérét (sz) (neutr)

- megmutatja eddig leplezett, gonosz szándékát

kiművelt emberfő (sz) (vál)

- művelt, tanult személy

kínai (nagy) fal (sz) (neutr)

- áthidalhatatlan ellentét, legyőzhetetlen akadály

kincstári optimizmus (sz) (tréf)

- kötelező derűlátás, bizakodás

Kinek a pap, kinek a papné (, de nekem a lánya). (km) (tréf)

- {mindenkinek más az ízlése}

Kinek füle van a hallásra (, hallja). (hm) (neutr)

- {figyelemfelhívás, figyelmeztetés beszéd közben: itt a lényeg}

Kinek hogy tetszik, úgy fekszik. (km) (nép)

- {mindenki a saját belátása szerint cselekszik}

Kinek van mumpsza? (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás felszólítás szó, mondat megismétlésére, mert nem (jól) hallottuk v. értettük, ami elhangzott}

kínjában érett (gyümölcs) (sz) (neutr)

- ízetlen, satnya (gyümölcs)

kínjában tesz <vmit> (sz) (neutr)

- szorult helyzetben, kényszerből tesz vmit

kin [kint] van a vízből (sz) (biz)

- a) sikerült kijutnia vmely bajból;
- b) (gúny) semmit sem javult a helyzete

Kinn a bárány, benn a farkas. (hm) (neutr)

- {csoportos gyermekjátékra mondják, amelynél ketten kergetőznek a többiek által alakított körön belül és kívül}

kínok kínja (sz) (neutr)

- az elképzelhető legnagyobb testi szenvedés

kinőtt az isten markából (sz) (nép)

- igen nagyra nőtt

kinőtt már [már kinőtt] a gyerekcipőből <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki már érett, komoly felnőtt;
- b) vmi már túl van a kezdeti nehézségeken

kinőtt már [már kinőtt] a gyereksorból (sz) (neutr)

- már felnőtt

kinőtt már [már kinőtt] a pólyából (sz) (neutr)

- felnőtt, megérett az esze

kinőtt már [már kinőtt] a vessző alól (sz) (ritk)

- nem olyan fiatal már, hogy fenýíteni lehetne

kinövi <vmely> hibáját (sz) (neutr)

- fejlődése, növekedése folyamán vmely testi v. lelki, erkölcsi fogyatékosága eltűnik

kínpadra feszít [von] <vkít> (sz) (neutr)

- lelkiileg kínozt, gyötört vkít

kint van a képből <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nincs (már) vkinek v. vminek szerepe, nem tartják számon, nem beszélnek róla

Kinyalhatod [kinyalhatja] a(z) összes seggem! (hm) (durva)

- {bosszús, ingerült elutasítás kifejezése: nem érdekel, hogy mit gondolsz, teszed}

kinyalja <vkinek> a seggét (sz) (durva)

- ellenszenves, szolgai módon hajbókol, hízeleg vkinek

kinyalja <vkinek> a valagát (sz) (durva)

- ellenszenves, szolgai módon hajbókol, hízeleg vkinek

kinyílik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) hirtelen tisztábban, világosabban lát vmely vonatkozásban, rádöbben vmire;
- b) hirtelen öntudatra ébredve bátorrá, sőt olykor szemtelenné, követelődzővé válik

kinyílik <vkinek> a szíve (<vki> előtt) (sz) (vál)

- (rendszerint vmely hirtelen támadt érzelem hatására) zárkózottságából fölenged, (beszélőpartnerével) közlékenyebb lesz

kinyitja [magára nyitja] a gázcsapot (sz) (neutr)

- (gázzal) öngyilkos lesz

kinyitja a csipáját (sz) (biz), (tréf)

- felébred

kinyitja a fülét (sz) (neutr)

- jól odafigyel, odahallgat

kinyitja a pénztárcáját (sz) (neutr)

- kiadásra szánja el magát

kinyitja a száját (sz) (neutr)

- a) (másokra nézve kellemetlen dolgokat mondva) beszélni (különösen veszekedni) kezd;
- b) kifejezéseit nem válogatva, bátran, erélyesen megmondja a véleményét

kinyitja a szívét (<vkinek>) (sz) (vál)

- megértőn, együttérzéssel fordul vki felé

kinyitja a szövegládát (sz) (biz), (tréf)

- sokat tud beszélni

kinyomja [kitolja] a kábelt (sz) (szleng), (durva)

- székletet ürít

kinyújtja a csápjait (<vki> v. <vmi> felé) (sz) (neutr)

- a) érdekeinek érvényesítése végett óvatosan tájékozódni próbál vkiről v. vmiről;
- b) nem egészen tiszta eszközökkel is igyekszik megszerezni magának vkit v. vmit

kinyújtja a karját <vki> (sz) (neutr)

- felé segíteni kezd vkinek

kinyújtja a kezét <vki> (sz) (neutr)

- felé kész segíteni, támogatni vkit

kioltja <vkinek> a szeme világát (sz) (ritk)

- megvakít vkit

kioltja <vkinek> az életét (vál) (sz) (neutr)

- megöl vkit

kiolvas <vkinek> a szeméből <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek a tekintetéből következtet vmire

kiolvas <vkinek> az arcából <vmit> (sz) (neutr)

- arcjátékából, az arcán tükröződő érzelmekből megsejti vkinek az érzéseit, gondolatait, szándékait

kiontja <vkinek> a belét (sz) (szleng), (durva)

- megöl vkit

kiontja a vérét <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- harcban elesik, meghal vkiért v. vmiért

kiosztja a szerepeket (sz) (neutr)

- vmely közös vállalkozásban kijelöli kinek-kinek a tennivalóját

kiöl <vkinek> a lelkéből <vmit> (sz) (neutr)

- folytonos ráhatással vmely érzelem, gondolat, törekvés elmúlását, megszűnését idézi elő vkiben

kiöl <vkinek> a szívéből <vmit> (sz) (vál)

- (különösen folytonos ráhatással) vmely érzelem, gondolat, törekvés elmúlását, megszűnését idézi elő vkiben

kiöl <vkinek> az agyából <vmit> (sz) (neutr)

- folytonos ráhatással vmely érzelem, gondolat, törekvés megszűnését idézi elő vkiben

kiölti a nyelvét (<vkire>) (sz) (neutr)

- kigúnyol vkit, csúfolódik vkivel

kiöltözik [kicsípi magát], mint koszos [(durva) szaros] Pista Jézus [Krisztus] neve napján (sz) (biz)

- a) ízléstelenül kiöltözik és büszkén mutogatja magát;
- b) a szokottnál gondosabban, választékosabban öltözik fel

kiönti (a) bánatát (<vkinek>) (sz) (neutr)

- elpanaszolja azt, ami bántja

kiönti a haragját (sz) (neutr)

- kidühöngi magát, majd végül megnyugszik

kiönti a lelkét (<vkinek> v. <vki előtt>) (sz) (neutr)

- őszintén feltárja lelkiállapotát (vkinek v. vki előtt)

kiönti a szívet (<vkinek> v. <vki> előtt) (sz) (vál)

- őszintén, bizalommal elmondja (vkinek) minden baját, legbensőbb érzelmeit, titkait

kipattan [kitör] a botrány (sz) (neutr)

- a) botrányos jelenet támad;
- b) (biz) eddig titkolt kényes ügy ismertté válik, és széles körben megbotráncozást, felháborodást vált ki v. kínos következménnyel jár

kipattan <vkinek> a fejéből <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek váratlanul meglepő, remek ötlete támad

kipattan <vkinek> az agyából <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek váratlanul meglepő, remek ötlete támad

kipattan az isteni szikra <vkinek> a fejéből (sz) (biz), (tréf)

- vkinek hirtelen kiváló, a problémát ügyesen megoldó ötlete támad

kiporolja <vkinek> a fenekét (sz) (neutr)

- (főleg gyereket) elver

kiporolja <vkinek> a hátát (sz) (ritk)

- bottal elver vkit

kiporolja <vkinek> a nadrágját (sz) (tréf)

- alaposan elver, elfenekel vkit (különösen gyereket)

kiporolja <vkinek> az irháját (sz) (neutr)

- (bottal, pálcával) alaposan megver vkit

kiradíroz <vkinek> az agyából <vmit> (sz) (neutr)

- folytonos ráhatással vmely érzelem, gondolat, törekvés megszűnését idézi elő vkiben

kiragad <vkinek> a kezéből <vmit> (sz) (neutr)

- (hatalmat, vezetést) erőszakos v. álnok, gyors cselekvéssel elvesz vkitől, és magának szerez meg

kiránt [kisegít] a kátyúból <vkit> (sz) (neutr)

- segít vkinek nehéz helyzetéből kijutni

kiránt a csávából <vkit> (sz) (neutr)

- kisegít vkit nehéz helyzetéből, bajából

kiráz a hideg <vkit> (sz) (neutr)

- a) lázas, ezért rosszul van, fázik, reszket;
- b) (<vkiért>) nagyon odavan (vkiért);
- c) <vkitől> v. <vmitől> szorongást v. nagyfokú idegenkedést érez vki v. vmi iránt

kiráz a kisujjából <vmit> (sz) (neutr)

- jól ért vmihez, könnyen megcsinál vmit

kiráz a nadrág(já)ból <vkit> (sz) (neutr)

- elver vkit

kiráz az ujjából [(rég) a kabátja v. a szüre ujjából] <vmit> (sz) (neutr)

- minden fáradság, erőfeszítés nélkül képes vmit megcsinálni

kirepül <vkinek> a szárnyai alól (vál) (sz) (neutr)

- (a szülői házat elhagyva) kilép az önálló életbe, önállósul

kirepül <vkinek> az emlékezetéből <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan elfelejt vmit

kirepül a fészekből (sz) (vál)

- eltávozik a család köréből, elhagyja állandó otthonát

kirepül az állásából (sz) (biz)

- váratlan, gyors, megszegyenítő módon elbocsátanak kkit

kirí [kisír] <vkinek> a kezéből <vmi> (sz) (ritk)

- feltűnően esetlenül, ügyetlenül bánik vmivel

Kirojtosodik a szád! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése a sokat beszélő v. hadaró embernek: ne beszélj annyit v. ne hadarj úgy!}

kirúg a hámból (sz) (neutr)

- a) (főleg férfi) megszokott, nyugodt, józan életmódjával ellentétben egyszer-egyszer nagyot mulat;
- b) (férfi) hűtlenkedik, megcsalja a feleségét

kis bolhás (sz) (szleng), (tréf)

- olcsó, piszkos mozi

Kis ember nagy bottal jár. (km) (neutr)

- a) {kis természetű ember is lehet erős, tehetséges};
- b) (tréf) {a kis természetű embernek nagy nemi szerve szokott lenni};
- c) (gúny) {az alacsony emberek szeretnek nagyolni, képességeiket meghaladó feladatra vállalkozni}

kis gézengúz (sz) (biz)

- rossz, csintalan gyerek

Kis gyerek kis gond, nagy gyerek nagy gond. (km) (neutr)

- {a nagyobb gyerek több gondot okoz a szüleinek, mint a kicsi}

kis hal (sz) (neutr)

- (vmely ügyben) jelentéktelen személy

kis hamis (sz) (neutr)

- huncut, agyafúrt személy

kis kurva (sz) (durva)

- erkölcstelen nő, lány

Kis kutya, nagy kutya, nem ugat hiába. (km) (nép)

- {szokott abban vmi igazság lenni, amiről sokat v. sokan beszélnek}

kis ördög (sz) (biz), (tréf)

- (rossz) gyerek

Kis pénz – kis foci (, nagy pénz – nagy foci). (hm) (biz)

- {anyagi megbecsülésre való felszólítás kifejezése: a jó teljesítményt jól meg is kell fizetni}

kis pisis (sz) (biz)

- kisgyerek (főleg a nagyobb gyerekek szemében)

Kis Pista a nevem, ha ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

kis strigó (sz) (biz), (pej)

- rossz, csintalan gyerek

kis szerencsétlen (sz) (biz)

- gyenge, szájalomra méltó ember

kis taknyos (sz) (biz), (pej)

- fiatal (kissé szemtelen) srác, siheder

kis Vuk (sz) (szleng)

- hányás

kisbabát vár (sz) (neutr)

- állapotos, várandós, terhes

Kisdobos [úttörő] becsületszavamra. (hm) (rég), (biz), (tréf)

- {ünnepélyes, fellengzős fogadkozás, ígéret kifejezése}

kisdolgát végzi (sz) (szépitő)

- (gyermek) vize

Kisebb gondom is nagyobb annál, hogy ... (hm) (neutr)

- {nemtörődömség, közömbösség kifejezése: ezzel törődöm a legkevésbé}

kísér [követ] <vkit,> mint az árnyék(a) (sz) (neutr)

- állandóan követ vkit

kísérleti léggömb (sz) (neutr)

- olyan eljárás, intézkedés, megnyilatkozás, amelynek célja annak kipróbálása, hogy alkalmazásának milyen a hatása az érdekeltekre

kísérleti nyúl (sz) (neutr)

- a) tudományos kísérlet céljára használt nyúl;
- b) (biz), (pej) (vmely nem tiszta v. bizonytalan kimenetelű cél érdekében) kockázatos feladattal megbízott személy, új v. tapasztalatlan munkatárs

kísért <vkinek> v. <vminek> a szelleme (sz) (neutr)

- olyan dolgok történnek, amelyek folyamatosan emlékeztetnek vkire v. vmire

kisírja a lelkét <vkinek> (sz) (neutr)

- minden bánatát elpanaszolja vkinek

Kismise, nagymise, utoljára semmi se. (km) (nép), (tréf)

- {sok remény, várankozás ellenére semmi se lett a dologból, mindenből kimaradt vki}

kisomfordál, mint a leforrázott kutya (sz) (neutr)

- megszégyenülten kullog el vhonnan

kispadon ül (sz) (neutr)

- (csapatjátékban) csak a tartalékok között szerepel (, mert kevésbé jó v. éppen rosszabb formában van, mint a többiek)

kispadra ültet <vkít> (sz) (neutr)

- (csapatjátékban) csak a tartalékok között vesz számításba vkít (, mert az illető kevésbé jó v. éppen rosszabb formában van, mint a többiek)

kispályás borz (sz) (szleng)

- kellemetlen, nagyon utált ember

Kisujjad mutatod, egész kezed kéri. (km) (neutr)

- {ha csak egy kis engedményt, jóindulatot tapasztal, menten követelődzővé válik}

kisüt az isten napja <vkire> (sz) (neutr)

- vkinek a sorsa jóra fordul, szerencséje lesz

kiszakít <vkinek> a szívéből <vkít> v. <vmit> (sz) (vál)

- erőszakkal, erőfeszítéssel elfelejtet vkít v. vmit

kiszalad <vkinek> a kezéből <vmi> (sz) (ritk)

- ügyetlenül elejt vmit

kiszalad <vkinek> a száján egy szó [egy kifejezés] (sz) (neutr)

- véletlenül, szándéka ellenére kimond vmely szót, kifejezést

kiszalad <vkinek> az ajkán <vmi> (sz) (neutr)

- (szót) véletlenül, akaratlanul kimond

kiszaladna a világból (sz) (neutr)

- (gyakran szégyenében) szeretne mindent elfelejteni, mindentől visszavonulni

kiszalaszt a kezéből <vmit> (sz) (ritk)

- a) hirtelen v. akaratlanul kiereszt a kezéből vmit;
- b) hatalmát, irányítását hirtelen elveszti vki v. vmi fölött

kiszalaszt a markából <vmit> (sz) (ritk)

- a) hirtelen v. akaratlanul kiereszt a kezéből vmit;
- b) hatalmát hirtelen elveszti vki v. vmi fölött

kiszalaszt a száján <vmit> (sz) (neutr)

- (magáról megfélelkezve) vmely kellemetlen, illetlen v. titkolt dolgot hirtelen kimond

kiszáll [kiugrik] a buliból (sz) (biz)

- kínos helyzetből, kötelezettség alól kibújjik

kiszáll a mókuserékből (sz) (neutr)

- vmely kényszerből végzett, egyhangú tevékenységet abbahagyva lazít egy kicsit

kiszáradt [száraz] <vkinek> a gigája (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon szomjas;

- b) alkoholtartalmú italra vágyik

kiszáradt <vkinek> a gégéje (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon szomjas;
- b) alkoholtartalmú italra vágyik

kiszáradt a benzin <vkiből> (sz) (szleng)

- nincs vkinek több ötlete

kiszáradt a nafta <vkiből> (sz) (szleng)

- nincs vkinek több ötlete

kiszellőzik <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- kábultsága, fejfájása, fáradtsága a friss levegőn elmúlik

kiszellőzteti a fejét (sz) (neutr)

- friss levegőre megy, hogy feje, agya pihentebb, tisztább legyen

kiszellőzteti az agyát (sz) (neutr)

- friss levegőre megy, hogy agya pihentebb legyen, jobban tudjon gondolkodni

kiszívja [kiveszi v. kiszedi] <vkinek> a zsírját (sz) (neutr)

- a maga hasznára kiszipolyoz, agyondolgoztat vkit

kiszívja <vkinek> a vérét (sz) (neutr)

- kihasznál vkit

kiszorítja a lélegzetet <vkiből> (sz) (neutr)

- megfojt vkit

kiszorítja a lelket <vkiből> (sz) (neutr)

- megfojt vkit

kiszorítja a szuszt <vkiből> (sz) (biz)

- erősen összeszorít, megszorít vkit

kiszúrja [kitörli] <vkinek> a szemét <vmivel> (sz) (biz)

- vkinek a munkáját, fáradságát, segítségét (aránytalanul) csekély ellenszolgáltatással v. jelentéktelen engedménnyel viszonyozza v. ily módon akarja az illetőt elhallgattatni

Kit látnak szemeim? (hm) (biz)

- {csodálkozó, érdeklődő kérdés: hogy került ide vki, valóban az illető személy van itt?}

kitakarítja [rendbe teszi] Augiász istállóját (sz) (vál)

- rendetlenséget felszámol, zűrzavaros ügyet megold

Kitaposom a beled(et)! (hm) (durva)

- {fenyegetés kifejezése: vigyázz, mert kegyetlenül elverlek!}

kitaposott ösvényen halad (sz) (neutr)

- a bevált, az általánosan elfogadott elvek, a régi szokások szerint cselekszik

kitaposott úton jár (sz) (neutr)

- a bevált, az általánosan elfogadott elvek, régi szokások szerint cselekszik

kitapossa <vkinek> a belét (sz) (durva)

- súlyosan, durván bántalmaz vkit

kitapossa az utat (<vkinek>) (sz) (neutr)

- mint kezdeményező, előkészítő könnyebbé v. könnyűvé teszi a helyzetet, a cselekvést mások számára

kitárja a kaput [<vminek> a kapuját] <vki> előtt v. <vki> (sz) (neutr)

- számára lehetőséget ad vkinek vmihez

kitárja a szívét (<vkinek> v. <vki előtt>) (sz) (vál)

- őszintén, bizalommal elmondja vkinek minden baját, legbensőbb érzelmeit, titkait

kitárul [megnyílik] a kapu <vki> előtt v. <vki> (sz) (neutr)

- számára vki számára megnyílik a lehetőség vmire v. hogy bejusson vhoiva

kitárul <vkinek> a szíve (<vki> előtt) (sz) (vál)

- (rendszerint vmely hirtelen támadt érzelem hatására) zárkózottságából fölenged, (beszélőpartnerével) közlékenyebb lesz

kitátja a pofáját (sz) (durva)

- kifejezéseit nem válogatva, alaposan megmondja a véleményét

kitátja a száját (sz) (neutr)

- a) (másokra nézve kellemetlen dolgokat mondva) beszélni (különösen veszekedni) kezd;
- b) kifejezéseit nem válogatva, bátran, erélyesen megmondja a véleményét

Kitekerem a nyakad! (hm) (biz)

- {vérséssel való fenyegetés kifejezése: nagyon megverlek!}

kitekeri [kitöri] <vkinek> a nyakát (sz) (neutr)

- (különösen nagyra törő v. hatalmon levő személy) további érvényesülését anyagilag v. erkölcsileg lehetetlenné teszi

kitekeri [megkőnyeztet] a kígyót (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vize

kitekeri az üveg nyakát (sz) (biz)

- megiszik egy üveg italt

Kitelik [kikerül] a maga foltjából. (hm) (nép)

- a) {gyermeknek vigasztalásul mondva: sérült testrészed magától is begyógyul};
- b) {vigasztalás kifejezése: megtérül a károd}

kitelik <vkinek> a becsülete (<vhol> v. <vkinél> v. <vki> előtt) (sz) (neutr)

- lejáratja magát, elveszti az emberek megbecsülését

kitelik <vkinek> a szolgálata (<vhol>) (sz) (neutr)

- szerződése, szolgálati ideje lejár (vhol)

kitelik <vkinek> az ideje (<vhol>) (sz) (neutr)

- szerződése, szolgálata lejár (vhol)

kitelik <vkinek> az idejéből <vmi> (sz) (neutr)

- ráér vmit megcsinálni

kitér <vkinek> az útjából (sz) (neutr)

- enged vkinek, kerüli vele az összetűzést, a veszekedést

kitér a hitéből (sz) (neutr)

- a) régi vallását elhagyja és esetleg más felekezet tagja lesz;
- b) (tréf) (vminek hallatán) nagyon bosszús, dühös lesz v. nagyon megbotráncozik

kiteríti [kiteszi] (a) kártyáit az asztalra (sz) (neutr)

- nyíltan, határozottan véleményt mond, állást foglal vmiben

kiteríti a lapjait (sz) (neutr)

- (előzetes titkolózás után) őszintén kinyilvánítja szándékait, céljait

kiterjeszti a szárnyait <vki> (sz) (neutr)

- fölött v. fölé (vál) megvéd vkit

kiterjeszti védőernyőjét <vki> fölött v. fölé [védőernyője alá vesz <vkit>] (sz) (neutr)

- megvéd, megoltalmaz vkit

kitesz a becsületéért (sz) (neutr)

- mindent megtesz, hogy becsületét megőrizze v. hogy elismerést arasson

kitesz magáért (sz) (neutr)

- vmely vonatkozásban a tőle telhető legjobbat teljesíti, megmutatja, mire képes

kiteszi [kirakja] <vkinek> a szűrét (<vhonnan>) (sz) (neutr)

- a) mint nem szívesen látott vendéget kitessékel, kidob v. elzavar vkit;
- b) elbocsát vkit a munkahelyéről, felmond neki

kiteszi a lábát <vhonnan> (sz) (neutr)

- elmegy vhonnan

kiteszi a lelkét <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- lelkesen, odaadóan minden tőle telhetőt megtesz v. megtenne vkiért v. vmely ügy, dolog érdekében

kiteszi magát a napra (sz) (biz)

- napozik

kitisztul <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- kábultsága v. alkoholos mámore elmúlik

kitisztul <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- (alkoholos bódultságot követően) kijózanodik

kitölti (a) bosszúját <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- a) <vkin:> indulatát úgy vezeti le, hogy vkinek ártatlanul kell miatta szenvednie;
- b) <vmin:> vmely tárgy durva magatartása miatt megsérül

kitölti a mérgét <vkin> (sz) (neutr)

- mások által okozott indulatát szavakban, tettekben a dologban ártatlan személyen vezeti le

kitör a kultúra <vkiből> (sz) (biz), (gúny)

- kulturálatlanul viselkedik (pl. káromkodik)

kitör a nyavalya <vkit> (sz) (neutr)

- epilepsziás rohama van vkinek

kitör a természet <vkiből> (sz) (pej)

- vkinek a valódi jelleme megmutatkozik

kitörési pont (sz) (neutr)

- az a lehetőség, amelyet megtalálva és felhasználva ki lehet jutni vmely nehéz helyzetből

kitöri a nyakát (sz) (neutr)

- a) baleset (különösen lezuhanás) következtében szörnyethal;
- b) (nagyra törő v. hatalmon levő személy) vállalkozására csúnyán ráfizet

kitörlődik <vkinek> az agyából <vmit> (sz) (neutr)

- teljesen elfelejt vmit

kitöröl <vkinek> az agyából <vmit> (sz) (neutr)

- folytonos ráhatással vmely érzelem, gondolat, törekvés megszűnését idézi elő vkiben

kitöröl az élők sorából <vkit> (sz) (vál)

- megöl vkit

kitöröl az emlékezetéből <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szánt szándékkal elfelejt vkit v. vmit, nem vesz róla többé tudomást

kitűzi a fehér zászlót (sz) (neutr)

- abbahagyja a küzdelmet, megadja magát

kiugra(sz)tja a nyulat a bokorból (sz) (neutr)

- ügyesen, ravaszul színvallásra készítet vkit

kiugraszítja a pókot a zongorából (sz) (szleng), (tréf)

- zongorán eljátszik egy dalt

kiugrik a göncből (sz) (biz), (tréf)

- sietve levetkőzik

kiüldöz a világból <vkit> (sz) (neutr)

- állandó zaklatással v. bántó kellemetlenkedéssel agyongyötör vkit

kiüríti [kiissza] az üroempoharat (sz) (vál)

- vmely kellemetlen élményt (pl. megpróbáltatást) elszenved és feldolgoz magában

kiüríti <vminek> a (keserű) kelyhét (sz) (vál)

- vmely negatív élményt (pl. megpróbáltatást) elszenved és feldolgoz magában

kiürül <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- nincs pénze, szegény

kiüt a nyeregből <vkit> (sz) (neutr)

- legyőzi ellenfelét (főleg szerelmi vetélytársát)

kiütést kap <vkitől> v. <vmitől> (sz) (biz), (tréf)

- ideges lesz vkitől v. vmitől

kiüti a tollat <vkinek> a kezéből (vál) (sz) (neutr)

- lehetetlenné teszi számára, hogy írói tevékenységet folytasson

kivág <vkit> (<vhonnan>),> mint (a) macskát szarni (sz) (durva)

- kidob, kirúg, kihajít vkit (vhonnan)

kivág <vkit> (<vhonnan>),> mint a taknyot (sz) (durva)

- kidob, kirúg, kihajít vkit (vhonnan)

kivág <vkit> v. <vmit> (<vhonnan>),> mint a szart (sz) (durva)

- kidob vkit v. vmit (vhonnan)

kivágja a biztosítékot <vkinél> <vmi> (szleng) (sz) (neutr)

- vmi miatt elveszti az önuralmát, hirtelen, meggondolatlanul cselekszik

kivágja a kártyáját (sz) (neutr)

- olyan nyomós érvet hoz föl, amelytől eredményt v. sikert remél

kivágja a magas c-t [cét] (sz) (neutr)

- a) könnyedén, biztosan éneklí a legmagasabb hangot is;
- b) nehéz feladatot könnyedén, magabiztosan elvégez

kivágja a rezet (sz) (biz)

- általános elismerést keltve, a tőle telhető legtöbbet, legnagyobbat megtéve végez el vmely feladatot

kivágja a tromfot (sz) (biz)

- vmely meglepő, rendszerint kellemetlen igazságot nyíltan hangoztatni kezd

kivan <vkinek> a segge (a nadrágból) (sz) (durva)

- szegény

kivan, mint a liba (sz) (biz), (tréf)

- (munka, megerőltetés miatt) nagyon fáradt, kimerült

kivédi <vkinek> a szemét (is) (sz) (biz)

- (labdajátékban a kapus) minden lövést, dobást kivéd

kiver <vkinek> az eszéből <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- rávesz vkit, hogy felejtse el vkit v. vmit

kiver a fejéből <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- igyekszik elfelejteni vkit v. vmit, akire, ill. amire gyakran gondol

kiver a halálos [hideg] verejték <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon megijed

kiver a víz <vkit> (sz) (biz)

- a) megizzad;
- b) nagyon megrémül

kiveri <vkinek> a seggét (sz) (durva)

- (különösen gyereket) megver, elver

kiveri a balhét (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- felháborodását, elégedetlenségét hangosan, botrányos módon fejezi ki (vmi miatt)

kiveri a dilít (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- felháborodását, elégedetlenségét hangosan, botrányos módon fejezi ki (vmi miatt)

kiveri a huppot (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- botrányt csinál, veszekszik (vmi miatt)

kiveri a lelket <vkiből> (sz) (neutr)

- nagyon erősen megver vkit

kiveri a rikácsot (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- botrányt csinál, veszekszik (vmi miatt)

kiveri a szart <vkiből> (sz) (durva)

- alaposan összever vkit

kiveri a tamtamot (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- felháborodását, elégedetlenségét hangosan, botrányos módon fejezi ki (vmi miatt)

kiveri a tüzet (<vmi miatt>) (sz) (ritk), (biz)

- botrányt csinál (vmi miatt)

kiveri az álmot <vkinek> a szeméből <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felébreszt és ébren tart vkit vki v. vmi

kivert kutya (sz) (neutr)

- otthontalan, mindenhol kirekesztett, szánalmas ember

kivesz <vkinek> a kezéből <vmit> (sz) (neutr)

- megfoszt vkit vmitől (hatalomtól, irányítástól, javaktól)

kiveszi <vkinek> a szájából a falatot [a kenyeret] (sz) (neutr)

- vkinek a megélhetését veszélyezteti

kiveszi a (maga) részét <vmiből> (sz) (neutr)

- a ráeső feladatot maradéktalanul elvégzi

kiveszik [kivész] <vkinek> a magja (sz) (vál)

- utód(ok) nélkül hal meg, családja, nemzetsége kivész

kivet az ágy <vkit> (sz) (neutr)

- nem tud (tovább) tétlenül feküdni

kiveti a csalit (<vkire>) (sz) (biz)

- (kedvező ígéretekkel) vmilyen célra meg akar nyerni vkit

kiveti a hálóját <vkire> (sz) (neutr)

- a) ügyes taktikával férjnek meg akar fogni vkit;
- b) gonosz, önző céllal a maga pártjára akar állítani vkit

kiveti a horgot <vkire> (sz) (neutr)

- azon mesterkedik, hogy vkit szépszerével a maga céljainak eszközévé tegyen (különösen, hogy vkit a maga v. más házasársául megnyerjen)

kivetkőzik emberi [igazi] mivoltából (sz) (neutr)

- emberhez nem illő, nem méltó magatartást tanúsít

kivetkőzik emberi természetéből (sz) (neutr)

- elvadul, eldurvul

kivetkőzik valódi énjéből (sz) (vál)

- egészen megváltozik, rossz tulajdonságait mutatja

kivezető út (sz) (neutr)

- a nehéz helyzetből való kijutást lehetővé tevő körülmény, helyes megoldás

kivilágos-kivirradtig mulatozik (sz) (neutr)

- estétől hajnalig, egész éjen át mulatozik

kivirítja a dudvát (sz) (szleng)

- fizet, kifizet

kívívta az egri nevet (sz) (nép)

- jó hírnevet szerzett magának

kivon a forgalomból <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- a) börtönbe csuk vkit;
- b) megöl vkit

klassz gyerek (sz) (biz)

- a) rendes ember;
- b) ügyes, talpraesett, találékony ember

kóbor numera (sz) (durva), (tréf)

- véletlenszerűen adódó, alkalmi közöslés

kobrás ember (sz) (ritk), (szleng), (tréf)

- szemüveges ember

kockán forog <vmi> (sz) (neutr)

- veszélyben van vmi

kockára tesz <vmit> (sz) (neutr)

- veszélyeztet, kockáztat vmit

kocsányon lóg <vkinek> a szeme (sz) (biz), (tréf)

- kíváncsian, sóvárogva, hosszasan néz, figyel (vkit v. vmit)

kokit ad <vkinek> (sz) (szleng)

- megüt vkit (a feje búbján)

koldusbotra jut (sz) (neutr)

- vagyont v. jövedelmi forrását elvesztve teljesen elszegényedik

koldusbotra juttat <vkit> (sz) (neutr)

- teljesen tönkretesz vkit

kolduskenyéren él (sz) (vál)

- nagyon szegény

kolduskenyérre jut (vál) (sz) (neutr)

- elszegényedik

koldustarisznyát akaszthat a nyakába (sz) (ritk)

- annyira elszegényedik, hogy akár koldulni is elmehet

komisz kutya (sz) (neutr)

- rosszindulatú, kíméletlen személy

komoly [nagy v. súlyos] érvágás (<vkinek>) <vmi> (sz) (neutr)

- jelentős (többnyire anyagi) veszteség

komoly <vki> v. <vmi,> mint a vakbélgyulladás (sz) (biz), (tréf)

- nagyon is komoly vki v. fontos vmi

komoly szándéka(i) van(nak) [komolyak a szándékai] (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a) komolyan gondol a házasságkötésre;
- b) nagyon szeretne vmit, erősen törekszik vmire {vkinek}

Komolyra fordítva a szót. (hm) (neutr)

- {helyzet, kijelentés komolyságának nyomatékosítása: komolyan mondom, nem tréfálok}

koncot dob [hajít v. vet] <vkinek> (sz) (pej)

- lekenyerez vkit, hogy elhallgattassa, hogy vádjaival, panaszaival ne kellemetlenkedjék neki

kong <vkinek> a feje az ürességtől (sz) (neutr)

- teljesen tudatlan v. nagyon ostoba

konkolyt hint (a tiszta búza közé) (sz) (vál)

- viszályt kelt

konty alá kerül (sz) (nép)

- férjhez megy

kontyot tesz <vkinek> a fejére (nép) (sz) (neutr)

- feleségül vesz vkit

kopasz <vkinek> a segge [kopasz seggel] (szleng), (sz) (durva)

- szegény(en), nincstelen(ül)

kopasz mentség (sz) (rég)

- rossz, gyenge kifogás

Kopasz mondta, szaladjunk, hadd lobogjon a hajunk! (hm) (nép), (gúny)

- {mondják, ha vki lehetetlenséget állít}

kopasz, mint a tök (sz) (neutr)

- teljesen kopasz (személy)

kopaszt borotvál (rég) (sz) (neutr)

- hiábavalóságot művel

kopaszt fésül ritka fésűvel (sz) (rég)

- hiábavalóságot művel

Kopj le rólam! (hm) (biz)

- {felszólítás távozásra: menj a fenébe, hagyj békén!}

kopog <vkinek> a szeme az éhségtől (sz) (biz)

- nagyon éhes

kopogtat <vkinek> az ajtaján (sz) (vál)

- a) kéréssel fordul vkihez, a jóindulatát, beavatkozását kéri;
- b) bebocsátást kér;
- c) a csatlakozását szeretné bejelenteni

koporsója (be)zártáig (sz) (vál)

- haláláig

koporsószegre sem elég <vmi> (sz) (neutr)

- (pénzösszeg) semmire sem elég, nagyon kevés

koptatja <vkinek> v. <vminek> a küszöbét (sz) (neutr)

- sokat jár vkihez, kéréseivel gyakran felkeresi, ill. sokszor megfordul vhol

koptatja a flasztort (sz) (neutr)

- a városban, az utcán sétafikál, céltalanul kóborol

koptatja a járdát (sz) (neutr)

- az utcán céltalanul sétafikál, kóborol

koptatja a száját (sz) (biz), (pej)

- sokat és fölöslegesen fecseg

koptatja az aszfaltot (sz) (neutr)

- a városban, az utcán sétafikál, céltalanul kóborol

koptatja az eszét (sz) (tréf)

- feleslegesen, hiábavalóan okoskodik, töpreng

koptatja az iskolapadot (sz) (neutr)

- tanul, iskolába jár

Korai vendég nem marad sokáig. (hm) (nép)

- {a reggeli eső hamar el szokott állni}

Korán [korábban] kelj fel [korábban kellene felkelned] ahhoz, hogy ... (hm) (biz), (gúny)

- {lebecsülés kifejezése: nem vagy elég ügyes, éber, ravasz ahhoz, hogy becsapjál}

kordában tart <vkít> (sz) (neutr)

- szoros fegyelem alatt tart vkit, szigorúan bánik vkivel

Korgó gyomorral nem lehet a himnuszt énekelni. (km) (neutr)

- {az éhező embert nem lehet magasztos eszmék iránt lelkesíteni}

korlátok közé szorít <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szabad cselekvésében gátol vkit, megrendszabályoz vkit v. vmely folyamatot

korog <vkinek> a gyomra (sz) (neutr)

- éhes, éhezik

korpa van <vkinek> a fejében (sz) (nép)

- nagyon ostoba, buta ember

korszakalkotó ötlet (sz) (neutr)

- remek, zseniális ötlet

kosarat ad <vkinek> (sz) (neutr)

- a) (nő) férfi házassági ajánlatát visszautasítja;
- b) vmely ajánlatot visszautasít, elhárít magától

kosarat kap (sz) (neutr)

- a) (férfi nőtől) házassági ajánlatára elutasító választ kap;
- b) vkinek a kérését, ajánlatát nem hallgatják meg, visszautasításban részesül

kósa lélek (sz) (vál)

- bolyongó, kóbor természetű személy

koszt és kvártély (sz) (ritk)

- teljes, rendszeres étellemezés és lakás

kosztba ad [vesz] (sz) (rég)

- (pénzt) heti kamatra kölcsönad v. kölcsönvesz

Kotty belé (, szilvalé)! (hm) (nép)

- {kotnyeleskedő személy, főleg gyerek elhallgattatása: csacsiságot mondtál, kár volt beleszólnod!}

Kovács János [Kovács 23] (sz) (biz), (pej), (tréf)

- átlagember, jelentéktelen ember (férfi)

kóvályog <vkinek> a feje (sz) (biz)

- a) szédül v. fáj a feje, kábult;
- b) úgy követik egymást a (zavaros) gondolatai, hogy szinte szédül bele

kóvályog <vkinek> a gyomra (sz) (biz)

- kavarog, émelyeg vkinek a gyomra

kóvályog <vkinek> az esze (sz) (ritk)

- nem ott van az esze, ahol kellene

kovászban van (sz) (szleng)

- bajban, kellemetlen helyzetben van

kő kövön nem marad (sz) (neutr)

- a) (épület, település) teljesen elpusztul, rommá lesz;
- b) (tréf) (írasművet v. más alkotást annyira megváltoztatnak, átalakítanak, hogy) semmi sem marad az eredetiből

kő van <vkinek> a szíve helyén (sz) (neutr)

- érzéketlen, szívtelen, könyörtelen

kőbálvánnyá mered [vállik v. változik] (sz) (ritk)

- nagyon meglepődik

kőbe vés <vkít> v. <vmit> (sz) (vál)

- a) <vkít> v. <vmit:> kőből szobrot készít vkiről v. vmiről;
- b) <vmit:> jelentős eseményt megörökít

kőből van <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- érzéketlen, szívtelen, könyörtelen

kőbölcsőben ringattak <vkít> (sz) (biz), (tréf)

- ütődött, buta személy

köd borul [ereszkedik v. száll] <vkinek> az agyára (sz) (neutr)

- zavart, mámoros lesz, öntudata elhomályosodik

Köd előtte, köd utána. (hm) (neutr)

- {rendszerint közbevetésként olyan mondatban, amelyben vkinek a gyors eltávozásáról van szó: gyorsan, váratlanul eltávozott, eltűnt}

ködbe borul <vmi> (sz) (vál)

- a) (szem) látása elhomályosodik;
- b) (szem, arc, kedély) elkomorul, bánatos lesz

köddé foszlik [vállik] <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, elképzelés) semmivé válik, nem valósul meg

Köhög a bolha! [(Nem) szeretem, ha a bolha köhög!] (hm) (biz), (tréf)

- {annak kifejezése, hogy jelentéktelen v. tudatlan ember olyasmibe szól bele, amihez nem ért v. olyan dologra vállalkozik, ami meghaladja képességeit}

Köhögd ki a zsozsót! (hm) (szleng)

- {fizetésre való felszólítás kifejezése}

Köhögd már ki! (hm) (szleng)

- {türelmetlen felszólítás beszédre: mondjad már!}

Kölcsönkenyér visszajár. (km) (neutr)

- a) {a szívességet illik viszonzni};
- b) {az elszenvedett sérelmet hasonló módon szokták visszafizetni}

kölönc <vkinek> a nyakán <vki> v. <vmi> (sz) (nép), (pej)

- olyan személy (főleg gyerek) v. olyan dolog, aki v. amely csak alkalmatlanságot, kényelmetlenséget okoz, teher v. terhes vki számára

költekezik a világba (sz) (biz)

- feleslegesen és oktanul költekezik

költői ér (sz) (rég), (vál)

- költői tehetség

költői kérdés (sz) (neutr)

- olyan figyelemkeltő kérdés, amelyre igazából nem várunk választ

költői szabadság (sz) (biz), (tréf)

- a tények eltűlése, elferdítése, felnagyítása

költői túlzás (sz) (tréf)

- füllentés, lódítás

költői véna (sz) (vál)

- költői tehetség

köntösbe [<vkinek> v. <vminek> a köntösébe] bújik (sz) (vál)

- félrevezető, hazug módon vkinek, vminek v. vmilyennek tünteti fel magát {vmilyen}

köntösbe [<vkinek> v. <vminek> a köntösébe] bújtat <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- félrevezető, hazug módon vkinek, vminek v. vmilyennek tüntet fel vkit v. vmit {vmilyen}

könyéig [könyökig] vájkál <vmiben> (sz) (neutr)

- keresve, kutatva nagyon mélyen nyúl vmibe

könyéig [könyökig] vájkál a javakban (sz) (neutr)

- nagyon gazdag

könnybe borul [lábad] <vkinek> a szeme (pillája) (sz) (vál)

- (meghatottságtól) könnyes lesz a szeme

könnyben úszik <vkinek> a szeme (sz) (vál)

- (főleg vmely érzelemtől) könnyes a szeme, könnyezik

Könnyebb a lelkének, ha ... (hm) (pej)

- {elmarasztalás kifejezése: jólesik neki, örül, ha vmi haszontalanságot, rosszat tehet, bajt, kellemetlenséget okozhat}

Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni (, mint a gazdagnak Isten [a mennyek] országába bejutni). (hm) (vál)

- {vmely feladat nehézségének, szinte megoldhatatlan voltának kifejezése}

könnyebb átugrani <vkit,> mint megkerülni (sz) (szleng), (tréf)

- alacsony és kövér ember

Könnyebb az asszonyt táncba vinni, mint ráncba szedni. (km) (rég)

- {könnyebben kaphatók a nők a szórakozásra, mint a fegyelmezett életre}

könnyebben lélegzik (sz) (neutr)

- vmely nyomasztó érzés megszűntével lelkileg megkönnyebbül, könnyebbnek, jobbnak, szabadabbnak érzi a helyzetét

könnyek között (sz) (vál)

- sírva, bánatosan, szomorkodva

könnyekkel [könyeivel] küzd (sz) (vál)

- el akarja fojtani sírását

könnyen a kezében felejt <vmit> (sz) (gúny)

- hajlamos a lopásra

könnyen eljár <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- hamar megharagszik, és haragjában könnyen pofon vág vkit

könnyen füttyül (sz) (ritk), (biz)

- nincs semmi gondja, jó az anyagi helyzete

Könnyen jött, könnyen ment. (km) (neutr)

- {vki vmihez fáradság nélkül jutott, hamar el is tékozolta}

könnyen nevet (sz) (neutr)

- nincs semmi baja, gondja, előnyös helyzetben van

könnyen öltözik (sz) (neutr)

- az évszakhoz képest könnyű, vékony ruhában jár

könnyet facsar [présel v. sajtol] <vkinek> a szeméből (sz) (vál)

- (megható v. fájdalmas dologgal) akarata ellenére sírásra késztet v. kényszerít vkit

könnyít a hólyagján (sz) (biz), (szépítő)

- vizez

könnyít a lelkén (sz) (neutr)

- bánatot, bűnt, titkot elmond és ettől lelkileg vmennyire megkönnyebbül

könnyít a lelkiismeretén (sz) (neutr)

- bevallja az eddig titkolt bűneit

könnyít a szívéen (sz) (neutr)

- elmondja, ami nyomasztja, s ettől vmennyire megkönnyebbül

könnyít magán (sz) (neutr)

- a) elmondja, ami a lelkiismeretét nyomja, s ettől vmennyire megkönnyebbül;
- b) (biz) vécére megy

Könnyű (ezt [azt]) mondani! (hm) (neutr)

- {felkiáltás annak kifejezésére, hogy mondani vmit v. beszélni vmiről könnyű, ám megtenni sokkal nehezebb v. lehetetlen}

könnyű [úgy megy] <vmi,> mint az ágybavizelés (sz) (szleng), (durva)

- könnyű, minden nehézség nélkül megoldható, problémamentes (feladat)

könnyű <vmi,> mint a pehely (sz) (neutr)

- rendkívül könnyű (tárgy, test)

könnyű <vmi,> mint a pihe (sz) (neutr)

- rendkívül könnyű (tárgy, test)

könnyű <vmi,> mint az egyszerű (sz) (neutr)

- könnyű (feladat)

Könnyű a más farkával verni a csalánt. (hm) (szleng), (durva)

- {méltatlankodás kifejezése: könnyű mással végeztetni vmilyen kellemetlen, hátrányos dolgot}

Könnyű a más fütyijével verni a csalánt. (hm) (szleng), (szépítő)

- { méltatlankodás kifejezése: könnyű mással végezteni milyen kellemetlen, hátrányos dolgot }

Könnnyű a pálya széléről bekiabálni. (hm) (neutr)

- { ellenvetés kifejezése: kívülről könnyű beleszólni vmely ügybe }

Könnnyű a szegény embert kinevetni [kicsúfolni]. (km) (neutr)

- { könnyű fölényeskedni v. csúfolódni annak, aki előnyös, kedvező helyzetben van vkivel szemben }

könnnyű álom (sz) (vál)

- rövid ideig tartó, nem mély álom

Könnnyű annak, akinek nem nehéz. (km) (tréf)

- { akinek nincs semmi baja, könnyen osztogatja a bölcs tanácsokat }

Könnnyű beszélni! (hm) (neutr)

- { felkiáltás annak kifejezésére, hogy beszélni vmiről könnyű, ám megtenni sokkal nehezebb v. lehetetlen }

könnnyű eset <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) könnyen elintézhető ügy;
- b) könnyen kezelhető, meggyőzhető ember

könnnyű fajsúlyú (sz) (neutr)

- a) az átlagosnál v. a vélnél kisebb jelentőségű, gyenge erkölcsi tartású (személy), ill. ilyen személyekből álló (társaság);
- b) inkább csak szórakoztató és általában nem nagy művészi értékű (emberi megnyilatkozás, alkotás)

könnnyű halál (sz) (neutr)

- szenvedés nélkül bekövetkező természetes halál

könnnyű helyen hagy <vmit> (sz) (neutr)

- pénzt szórakozásra, mulatozásra költ el

könnnyű kaland (sz) (pej)

- futó szerelmi kaland

Könnnyű Katát [Katit v. Katót] táncba vinni. (km) (neutr)

- { könnyű rávenni azt vmire, akinek magának is kedve van a dologhoz }

Könnnyű neked, de nehéz a becsületes embernek. (km) (tréf)

- { jó dolgod, könnyű életed van neked, nem úgy, mint nekem }

könnnyű nőcske (sz) (pej)

- könnyűvérű, laza erkölcsű nő

könnnyű szívvel (sz) (neutr)

- könnyedén, vidám, gondoktól mentes lelkiállapotban, hangulatban

Könnyű tele hassal a böjtöt dicsérni. (km) (rég)

- {akinek problémamentes az élete, könnyen bátorítja azt, aki nehéz helyzetben van}

könyörgésre fogja a dolgot (sz) (neutr)

- előző magatartását megváltoztatva könyörögni kezd

könyv nélkül (sz) (neutr)

- kívülről, emlékezetből és az eredetihez híven

köp az egészre (sz) (durva)

- teljesen közömbös minden iránt, nem érdekli semmi

köpi [köpködi] a markát (sz) (biz)

- erősen fogadkozik, hogy vmit megtesz (különösen, hogy vkit elver)

köpi a humort (sz) (szleng)

- nagyon humoros, vicces személy

köpteti a viperát (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vizelet

körbe áll (sz) (neutr)

- kört alakít

körme(i) közé [között] (sz) (neutr)

- hatalmába(n), birtokába(n)

körme(i) közé kap <vkit> (sz) (neutr)

- jól elver vkit

körme(i) közé kaparint <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megszerez vkit v. vmit

körme(i) között tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- birtokol vkit v. vmit

körömszakadtig csinál <vmit> (sz) (neutr)

- (főleg a 'dolgozik', 'harcol', 'ragaszkodik', 'tagad', 'véd' igékkel) nagy erőfeszítéssel, egészen addig csinál vmit, amíg erővel bírja

körülhordja [körülhordozza] a véres kardot (sz) (neutr)

- a) (rég) háborút hirdet, fegyveres készenlétebe helyezi az embereket;
- b) (biz) veszélyt jósol, riasztó következményekkel fenyeget

körülnyálazza a témát (sz) (biz)

- mellébeszél, kertel

Kösd fel magad! [Kösse fel magát!] (hm) (biz)

- {kifakadás, szemrehányás kifejezése: igazán túlzás, amit tettél v. tett, hagyj(on) békében}

kősziklára épít (sz) (vál)

- biztos, szilárd alagra épít

köszönő viszonyban sincs <vmi> <vmivel> (sz) (neutr)

- nagyon különbözik, eltér vmi vmitől

Köszönöm a fáradságát. (hm) (neutr)

- {köszönet kifejezése: köszönöm, hogy szíves volt megtenni}

köszörüli az eszét (sz) (neutr)

- tanulással élesíti, fejleszti az eszét

kötélből vannak <vkinek> az idegei (sz) (neutr)

- erős idegzetű, minden helyzetben nyugodt marad

kötélen táncol (sz) (neutr)

- (élet)veszélyes dolgot csinál

kötelet érdemel (sz) (neutr)

- nagy gazember

kötéllal fog <vkit> (sz) (neutr)

- nagy nehezen, erőszakkal vesz rá vkit vmire

kötéllal sem lehet <vhol> tartani [<vhova> elvinni] <vkit> (sz) (neutr)

- sehogy sem lehet vkit maradásra bírni v. vhova elvinni

kötélnak áll (sz) (neutr)

- rábeszélésre nagy nehezen beleegyeznek vmibe

kötényt ad <vkinek> (sz) (neutr)

- (labdarúgásban csel gyanánt) átgurítja az ellenfél két lába közt a labdát

köti a szekerét <vkihez> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- vkihez v. vmihez csatlakozva igyekszik érvényesülni

köti az ebet a karóhoz (sz) (neutr)

- makacsul kitart szándéka, álláspontja mellett

kötözni [kötni] való bolond (sz) (neutr)

- igen ostoba ember, aki nyilvánvaló érdekei ellen cselekszik

Kötte hiszem! (hm) (neutr)

- {kétkedés nyomatékos kifejezése: nem hiszem, erősen kételkedem}

kötte van <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- cselekvési, döntési szabadsága korlátozva van

kövér <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- sok a pénze

kövér falat (sz) (biz)

- jövedelmező dolog

követ <vkit,> mint egy kutya (sz) (neutr)

- hűségesen, kitartóan követ vkit

követ dob <vkire> (sz) (vál)

- elítél, hibáztat vkit

követ dob az állóvízbe (sz) (neutr)

- (cselekedetével, megnyilatkozásával) hirtelen és kissé zavaró módon megváltoztatja vmely közösség egyhangú életét

követ hengerít <vkinek> a szívére (sz) (vál)

- nagy bánatot okoz vkinek

követ vet <vkire> (sz) (vál)

- elítél, hibáztat vkit

közel áll <vki> v. <vmi> <vkihez> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- a) vkinek a rokona;
- b) vkinek a közvetlen környezetéhez tartozik v. igen jó barátja;
- c) rokonszenves v. rokon gondolkodású személy;
- d) a szóban forgó személy érdeklődésének megfelelő kedves dolog; e) hasonlít vmi vmihez, sokban egyezik vmivel

közel férkőzik [jut] <vkihez> (sz) (neutr)

- baráti viszonyba kerül vkivel, bizalmasa lesz

közel jár <vmihez> (sz) (neutr)

- majdnem elér, megtalál vmit (pl. célt, megoldást)

közel se jön <vkihez> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- össze se lehet vkivel v. vmivel hasonlítani, megközelítően sem olyan

közel ül [van] a húsosfazékhoz (sz) (biz)

- olyan kapcsolatai, lehetőségei vannak, amelyek anyagi előnyökkel, kedvezményekkel járnak

közel ül [van] a tűzhöz (sz) (neutr)

- anyagi előnyöket biztosító kapcsolatai, lehetőségei vannak

közel van <vmihez> [közel van hozzá, hogy ...] (sz) (neutr)

- majdnem olyan helyzetben, lelkiállapotban, azon a ponton van (, amit a határozó v. a mellékmondat közelebről megjelöl)

közel(ebb) hoz <vkit> v. <vmit> <vkihez> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- a) megmagyaráz, megvilágít vkinek vmit;
- b) megkedveltet vkivel vkit v. vmit, szívélyesebb, megértőbb, barátabb viszonyba hoz vkit vkivel

közel(ebb)ről néz [vizsgál] <vmit> (sz) (neutr)

- tüzetes(ebb)en, részletes(ebb)en vizsgál vmit

közelről érint <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- érzelmi életében, külső körülményeiben érzékenyen érint vkit vmi

közelről ismer <vkit> (sz) (neutr)

- gyakori együttlét miatt alaposabban ismer vkit

közkézen forog <vmi> (sz) (neutr)

- (főleg könyv, irodalmi mű) kézről kézre jár, mindenkihez eljut, általánosan elterjedt, ismert

Közmondás nem hazug szólás. (km) (rég)

- {a közmondások az igazat mondják}

Közös lónak túros a háta. (km) (neutr)

- {amit többen is használnak, az rendszerint hamar tönkremegy, mert a lelkiismeretlen emberek kevésbé ügyelnek rá, mint arra, ami csak az övék}

közös nevezőre hoz <vmit> (sz) (neutr)

- (érdekeket, véleményeket) összeegyeztet, összhangba hoz

közös nevezőre jut <vkivel> <vmiben> (sz) (neutr)

- (két v. több személy) egyetértésre, megállapodásra jut vmiben

közös nyelvet beszél <vkivel> (sz) (neutr)

- egyetért vkivel, azonosak az érdekeik

köztes elem (sz) (szleng)

- biszexuális ember

Köztünk (legyen) mondvá [szólva]! [Köztünk szólván. v. Köztünk maradjon (a szó)!] (hm) (neutr)

- {felszólítás titoktartásra: bizalmasan mondom, ne mondd el másnak!}

Köztünk maradjon a szó! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ne szólj másnak arról, amit mondtam, legyen ez a kettőnk titka!}

közutálatnak örvend (sz) (neutr)

- vkit sokan ismernek és utálnak

közszájon forog <vmi> (sz) (neutr)

- (esemény) széles körben szóbeszéd tárgya, mindenki beszél róla

közszemlére állít [bocsát v. tesz (ki)] <vmit> (sz) (neutr)

- nyilvános helyre kitesz v. úgy mutogat vmit, hogy mindenki megtekinthesse

Krajcárból lesz a forint. (km) (nép)

- {a takarékos ember az aprópénzt is megbecsüli}

Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen. (km) (neutr)

- {semmi munkát, szolgálatot nem lehet ingyen kívánni}

krisztusi korban van (sz) (vál)

- épp harminchárom éves, ill. harmincas éveiben jár

kritikán aluli (sz) (neutr)

- nagyon gyenge minőségű, csapnivalóan rossz, hitvány (személy v. dolog)

kritikát gyakorol <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felett (meg)bírál vkit v. vmit

krokodilkönnyeket hullat (sz) (pej)

- színlelt fájdalommal, képmutató módon sír

kugliznak az angyalok odafönn (sz) (ritk), (tréf)

- dörög az ég

kukoricára térdepeltet <vkit> (sz) (ritk)

- (gyereket csínytevésért) megbüntet

kulcs alatt tart <vmit> (sz) (neutr)

- (szekrényben, fiókban) elzárva tart vmit

kupán csap [vág v. ver] <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- megüt, fejen vág vkit

kuponok vagdalásából él (sz) (gúny)

- dologtalanul, pusztán részvényeinek jövedelméből él

kurta <vmi,> mint a nyúlfark (sz) (rég)

- feltűnően rövid vmi

kurta elől <vkinek> a szoknyája (sz) (nép), (gúny)

- terhes, várandós

kurtán-furcsán elintéz <vkit> v. <vmit> [elbánik <vkivel> v. <vmivel>] (sz) (neutr)

- bántó rövidséggel elintéz vkit v. vmit

kurtára fogja a gyeplőt (sz) (neutr)

- az eddiginél nagyobb rendre, fegyelemre szoktat vkit, vkinek az eddiginél kisebb szabadságot enged

Kuruc világ lesz itt! (hm) (tréf)

- {figyelmeztetés, enyhe fenyegetés kifejezése: szigorúság, erős fegyelem lesz!}

kurz und gut (sz) (rég)

- összegezve, együttvéve

kútba esik <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, szándék, vállalkozás) meghiúsul, kudarccal végződik

kutya baja (sz) (biz)

- nincs vkinek semmi baja {vkinek}

Kutya baja, csak a nyaka [a torka] véres. (hm) (biz)

- a) {értékítélet kifejezése: használati tárgy rossz állapotban van};
- b) {kellemetlen v. reménytelen helyzet jellemzése: vki kínos v. reménytelen helyzetben van}

Kutya füle [fülét]! (hm) (biz)

- {tagadás, elutasítás indulatos kifejezése: szó sincs róla, hogy is gondolhat(sz) illet!}

kutya hideg (van) (sz) (neutr)

- dermesztően hideg (van)

Kutya jár [van] a kertben. (km) (neutr)

- a) {főleg szerelmi v. házastársi hűség terén vmi nincs rendben};
- b) {áruló, bajkeverő van közöttünk}

kutya kötelessége (sz) (biz)

- vkinek az erkölcsi, társadalmi v. vmilyen függő viszonyból következő, feltétlenül szigorú kötelessége {vkinek}

Kutya legyenek, ha ... (hm) (neutr)

- {bizonygatás, nyomatékosítás kifejezése: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

Kutya meg a macska [a mája]! (hm) (biz), (tréf)

- {csodálkozás v. enyhe bosszankodás, felháborodás kifejezése}

Kutya teremtette! (hm) (tréf)

- {rosszallás kifejezése főleg gyerekekkel kapcsolatban}

Kutya világ lesz! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: rossz következménye lesz a dolognak!}

kutyába se(m) vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- semmire sem becsül, figyelemre se méltat vkit v. vmit

Kutyából nem lesz szalonna. (km) (neutr)

- {az alaptermészeténél fogva rossz, kegyetlen ember ilyen is marad}

kutyagumit se ér <vmi> (sz) (biz), (tréf)

- vmi egyáltalán nem ér semmit, semmit se adnak érte

Kutyaharapást szőrével (gyógyítják). (km) (neutr)

- a) {bajt, bánatot, fájdalmat azzal kell orvosolni, ami előidézte};
- b) {a mulatozás okozta másnapos állapot rossz közérzetét csak újabb ivással lehet megszüntetni}

kutya-macska barátság (sz) (neutr)

- kényszerítő körülmények folytán egymásra utalt személyeknek örökös civakodással járó kapcsolata

kutyának (se) való <vmi> (sz) (neutr)

- az emberhez méltatlan v. az ember számára megalázóan rossz (pl. élet, körülmények)

kutyának való idő van (sz) (neutr)

- nagyon rossz, hideg, esős, zimankós idő van kint

kutyára bízza a hájat [a szalonnát] (sz) (nép)

- olyan megbízhatatlan emberre bíz vmit – ritkábban vkit –, aki épp az ellenkezőjét teszi annak, amit várnak tőle, inkább kárt tesz benne

kutyástul, macskástul (sz) (neutr)

- mindenestül, minden holmijával, pereputtyával együtt

kutyaszart se ér <vmi> (sz) (durva), (tréf)

- vmi egyáltalán nem ér semmit, semmit se adnak érte

kutyaszorítóba jut [kerül] (sz) (biz)

- veszélyes v. kellemetlen helyzetbe kerül, amiből nehéz, esetleg lehetetlen kiszabadulni

kutyaszorítóban van (sz) (biz)

- veszélyes v. kellemetlen helyzetben van, amiből nehéz, esetleg lehetetlen kiszabadulni

Kutyaugatás [számárbögés v. számároridítás] nem hallatszik [hallik] az égbe [az éjig v. a mennybe v. a mennyországba]. (km) (nép), (gúny)

- {ostoba, becstelen, jelentéktelen v. hitvány ember szájkasdásával, szitkozódásával, rágalmozásával nem kell törődni}

kutyául van [érzi magát] (sz) (biz)

- nagyon rosszul érzi magát

küllőzavara van (sz) (szleng)

- bolond, örült {vkinek}

külön fejezetet érdemel <vmi> (sz) (neutr)

- (jelentősége, fontossága miatt) vmi kiemelkedik, elkülönül a többitől

külön kell <vkinek> a nyelvét agyonütöni (, ha meghal) (sz) (biz)

- nagyon sokat, folyton és gyakran veszekedve, perlekedve beszél

külön kenyéren él [van] (sz) (nép)

- külön háztartásban, de általában egy házban, lakásban él (pl. nős fiú a szüleivel)

külön szám <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- sajátos, eredeti (személy v. dolog)

külön utakon jár (sz) (neutr)

- másoktól függetlenül, egyedül, saját belátása szerint cselekszik

külön világban él (sz) (neutr)

- nem tud beilleszkedni az őt körülvevő világba, csak a saját dolgaival foglalkozik

Különb ember légy apádnál! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: vidd többre, mint az apád}

különböző [más] mértékkel mér (<vkit> v. <vmit>) (sz) (neutr)

- részrehajlóan, elfogultan, nem azonos szempontok szerint ítél (meg vkit v. vmit)

különleges világnap (sz) (biz), (gúny)

- olyan nap, amikor vki vmely tőle szokatlan (ám a környezete által helyesnek tartott, tőle régen várt) dolgot cselekszik

küszöbön áll [van] <vmi> (sz) (neutr)

- a) rövidesen bekövetkezik vmi;
- b) közvetlenül fenyeget vmi

küzd, mint az oroslán (<vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> ellen) (sz) (neutr)

- kitartóan, hősiesen, fáradhatatlanul harcol (vkiért, vmiért v. vki, vmi ellen)

Kvittek vagyunk. (hm) (neutr)

- a) {elszámolás kifejezése: kölcsönösen nem tartozunk egymásnak semmivel};
- b) {hasonlóság, egyformaság kifejezése: egyformák vagyunk bizonyos tekintetben}

L

láb alatt van (sz) (neutr)

- a) akadályoz vkit a munkájában, mozgásában;
- b) terhére van vkinek, bosszúságot okoz a pusztá jelenléte is

lába kel (sz) (neutr)

- eltűnik, elvész vmi {vminek}

lábbal tapos [tipor] <vmit> (sz) (neutr)

- tiszteletre méltó dolgot, különösen jogot, törvényt durván megszeg, semmibe vesz

lábbuszon megy (sz) (biz), (tréf)

- (járműhasználat ellentétéként) gyalog megy, gyalogol

lábhoz tett fegyverrel (sz) (neutr)

- teljes harci készségben, támadásra és védekezésre készen

lábön elad <vmit> (sz) (neutr)

- a) (termést) le nem aratott, le nem vágott állapotban elad;
- b) (megállapodás alapján) előre elad vmit

lábön hordja ki a betegséget (sz) (neutr)

- a betegséggel nem fekszik ágyba, anélkül gyógyul ki belőle, hogy rendszeres orvosi kezelésben részesülne és közben szokásos munkáját szüneteltetné

lábön megvesz <vmit> (sz) (neutr)

- a) (termést) le nem aratott, le nem vágott állapotban megvesz;
- b) (megállapodás alapján) előre megvesz vmit

lábra áll (sz) (neutr)

- a) (elesett ember, állat) feláll;
- b) (tönkrement ember) anyagi helyzete rendezetté válik;
- c) (fekvő beteg) meggyógyul

lábra állít <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (ritk) elesett embert felállít v. segítségére van a felállásban;
- b) anyagilag tönkrement embert új lehetőséghez segít;
- c) súlyos beteget meggyógyít;
- d) eldől v. fekvő tárgyat függőleges helyzetbe állít

lábra kap <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (beteg) betegség után felgyógyul, megerősödik;
- b) (vmely szokás, mozdalom) általánossá, divatossá válik, elterjed

lábtól fekszik az ágyban (sz) (neutr)

- úgy fekszik az ágyban, hogy a fejét arra a részre teszi, ahová a lábat szokás helyezni v. úgy, hogy feje az ágyban fekvő személy lába mellé kerül

lábuknál fogva húzza le a szenteket az égből (sz) (neutr)

- a) (gúny) bigott vallásosságában állandóan a szenteket emlegeti, szenteskedik;
- b) (tréf) nagyon káromkodik

ládát pakol (sz) (ritk), (szleng)

- nagyokat hazudik

lágý [puha] <vki> v. <vmi,> mint a viasz (sz) (neutr)

- a) (személy) könnyen befolyásolható, nem elég határozott;
- b) (anyag) nagyon puha, lágý

Lágý pásztor alatt [mellett] gýapjat szarík a farkas. (km) (nép), (durva)

- {a gyöngye kormányzás, a túlságosan engedékeny vezetés sok kárnak, bajnak lehet a forrása}

lágý szíve van (sz) (neutr)

- részvétre, szeretetre hajló személy {vkinek}

lakat alá kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki börtönbe kerül;
- b) vmit biztonságosan elzárnak

lakat alá tesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) bebörtönöz vkit;
- b) biztonságosan elzár vmit

lakat alatt van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki börtönben ül;
- b) vmi biztonságosan el van zárva

lakat van <vkinek> a száján (sz) (neutr)

- hallgat, nem mond el vmely titkot

lakatot tesz <vkinek> a szájára (sz) (neutr)

- elhallgattat vkit, nem engedi, hogy elmondjon vmit

lakatot tesz a szájára [a nyelvére] (sz) (neutr)

- elhatározza, hogy nem fog beszélni, titkot fog tartani

Lakva ismeri (meg) az ember egymást. [Lakva ismerni meg az embert.] (km) (neutr)

- {igazán jól csak akkor ismerhetik meg az emberek – különösen a házastársak – egymást, ha már (hosszabb ideje) együtt laknak}

lámpaláza van (sz) (neutr)

- (nyilvános szereplés, megmérettetés előtt) nagyon izgul {vkinek}

lámpaoltás után (sz) (neutr)

- lefekvés után, alvásidőben

lámpással kell keresni <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vki v. vmi nagyon ritka, nehezen található

lámpással keres <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szorgosan keres, de csak nagyon nehezen v. egyáltalán nem talál meg vkit v. vmit

lámpással sem talál <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- bármennyire keres is, mégsem talál meg vkit v. vmit (, mert nagyon ritka)

lámpát kap (sz) (biz)

- tilost jelző lámpa miatt (járművel) meg kell állnia

lámpával kell keresni <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vki v. vmi nagyon ritka, nehezen található

lámpával keres <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szorgosan keres, de csak nagyon nehezen v. egyáltalán nem talál meg vkit v. vmit

lámpával sem talál <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- bármennyire keres is, mégsem talál meg vkit v. vmit (, mert nagyon ritka)

lámpával sem találni <vkinek> v. <vminek> mását [párját] (sz) (neutr)

- vki v. vmi páratlan a maga nemében

lámpavasra húz <vkit> (sz) (ritk)

- (bírói ítélet nélkül) felakaszt vkit

Lámpavasra vele! (hm) (ritk)

- {gonosztevő, gazember jellemzése: megérdemelné, hogy felakasszák}

Láncos lobogós! (hm) (rég), (nép), (tréf)

- {elégedetlenség, felháborodás enyhe, tréfás kifejezése}

láncra ver <vkit> (sz) (neutr)

- rabságra kényszerít vkit

lánczsát tör <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- mellett kiáll vkinek v. vminek az érdekében, védelmébe vesz vkit v. vmit

láng ég [gyúl ki v. lobban fel] <vkinek> a szemében (sz) (vál)

- vkin vmilyen erősebb érzelmi megnyilvánulás (harag, lelkesedés, öröm) látszik

láng gyúl a lángtól (sz) (ritk), (vál)

- a tűz heve tovább terjed, nem enyészik el

láng(ok)ban áll <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon erősen ég

lángba borít <vmit> (sz) (vál)

- felgyújt, meggyújt vmit

lángba borul <vkinek> az arca [az ábrázata] (sz) (vál)

- (vmilyen érzelem hatására) hirtelen teljesen elpirul

lángba borul <vmi> (sz) (vál)

- vmi meggyullad, kigyullad, elkezd lángolni

lángbetűkkel írja be [fel] a nevét <vho><va> (sz) (vál)

- nevét örökre emlékezetessé teszi vhol

lángol <vkinek> az arca (sz) (vál)

- (vmilyen érzelem hatására) hirtelen teljesen elpirul

lángra gyújt <vkít> (sz) (vál)

- fellelkesít vkit

lángra gyúl <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) vki fellelkesedik;
- b) vmi meggyullad, elkezd lángolni

lángra kap <vmi> (sz) (vál)

- vmi meggyullad, kigyullad, elkezd lángolni

lángra lobban <vki> (<vki> iránt) v. <vmi> (sz) (vál)

- a) <vki> (<vki> iránt): szerelmes lesz (vkibe);
- b) vmi meggyullad, kigyullad, elkezd lángolni;
- c) vmi (pl. érzelem, szenvedély) felgerjed, felkorbácsolódik

lángra lobbant <vkít> [lángra lobbantja <vkinek> a szívét] (sz) (vál)

- szerelemre gerjeszt vkit

lángra lobbant <vmít> (sz) (vál)

- felgyújt vmit

langyos víz (sz) (biz), (tréf)

- buta ember

Lányomnak mondom, menyem is értsen [érthet] belőle. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, dorgálás kifejezése: úgy figyelmeztetek v. dorgálok vkit, hogy máshoz intézem a neki szánt szavakat}

lányos zavarában (sz) (tréf)

- izgalmában, megilletődöttségében

lapátra kerül (sz) (biz)

- a) állásból, munkából elbocsátandók v. elbocsátottak közé kerül;
- b) szakítanak vkivel

lapátra tesz <vkít> (sz) (biz)

- a) állásból, munkából elbocsát vkit;

- b) szakít vkivel

Lapátra vagy téve! (hm) (biz)

- {felszólítás távozásra: menj el, távozz!}

lapít [lapul], mint szar a fűben (sz) (durva)

- hallgat v. nem jön elő, nem jelentkezik, mert tudja, hogy ő a hibás, a bűnös

lapos <vkinek> a pénztárcája (sz) (neutr)

- kevés pénze van, szegény

lapos <vkinek> a zsebe (sz) (neutr)

- szegény

lapos <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- nincs pénze, szegény

lapos(ak)at pislant [pillant v. pislog] (sz) (neutr)

- a) álmosan, lassan, szemhéját csak félig kinyitva pislant;
- b) (ritk), (tréf) hamisan néz, kacsint

lapos, mint a deszka (sz) (biz)

- nagyon sovány, kis mellű (nő)

laposat köp (sz) (neutr)

- nagyot köp

laposra ver <vkit> (sz) (biz)

- a) nagyon megver vkit;
- b) (versenyben) legyőz vkit, jobb vkinél

lapról játszik (sz) (neutr)

- zeneművet lapról olvasva játszik

lármát csap [üt] (sz) (neutr)

- a) zajong;
- b) <vmiért:> hangosan kifogásol vmit, veszekszik vmiért

Lásd, kivel van dolgod! (hm) (neutr)

- {vmely nagylelkű gesztus, tett szóbeli kifejezése}

Lassan a testtel! (hm) (tréf)

- {nyugtatás, csillapítás kifejezése olyan személynek, aki meggondolatlanul heveskedik: ne hirtelenkedd el, jól fontold meg a dolgot!}

lassan esik le <vkinek> a húszfillér(es) (sz) (biz), (tréf)

- nagyon nehezen, lassan ért meg, fog fel vmit

lassan esik le <vkinek> a tantusz (sz) (biz), (tréf)

- nagyon nehezen, lassan ért meg, fog fel vmit

Lassan járj, tovább érsz! (km) (neutr)

- {megfontoltsággal, alapos és kitartó munkával előbb célhoz érhetünk, sikeresek lehetünk, mint kapkodással}

lassan készül <vmi,> mint a Luca széke (sz) (nép)

- (vmely munka) nagyon lassan, hosszú idő alatt készül

lassan, de biztosan (sz) (neutr)

- apránként, fokozatosan

Lassú víz partot mos. (km) (neutr)

- a) {szívós, kitartó munkával elérhetjük a célunkat};
- b) {a csendes, alamuszi emberek rendszerint nagy kópék}

lassú, mint a (nyugdíjas) tetű (sz) (biz), (gúny)

- a) (ember, állat) lassan, nehézkesen, lomhán mozog;
- b) (jármű csúcsforgalomban) bosszantó lassúsággal halad

lassú, mint a csiga (sz) (biz), (gúny)

- a) (ember, állat) lassan, nehézkesen, lomhán mozog;
- b) (jármű csúcsforgalomban) bosszantó lassúsággal jár

lassú, mint az ökör (sz) (ritk)

- lassan, nehézkesen, lomhán mozog

Lássuk a medvét! (hm) (biz)

- {lényeg kifejezése: térjünk végre a lényegre!}

Lássuk, (a)miből élünk! (hm) (biz)

- a) {felszólítás munkavégzésre: fogjunk a munkához!};
- b) (tréf) {felszólítás kártyázásra: gyereünk kártyázni!}

lasszóval fog <vkit> (<vmire>) (sz) (biz)

- erős rábeszéléssel, utánjárással vmely célra (pl. munkára, vállalkozásra v. szórakozásra stb.) toboroz, beszervez vkit, aki önként nem jelentkezik, nem vállalkozik

látásból ismer <vkit> (sz) (neutr)

- csak látta néhányszor, de nem beszélt vele

látástól vakulásig [(tréf) mikulásig] (dolgozik) (sz) (neutr)

- kora hajnaltól késő estig (dolgozik)

latba [latra] vet <vmit> (sz) (neutr)

- a) megfontol, mérlegel vmit;
- b) számon tart vmit

latba esik <vmi> (sz) (neutr)

- figyelembe, tekintetbe vesznek vmit, jelentőséget tulajdonítanak neki

latba vet <vmit> (sz) (neutr)

- befolyását, tekintélyét, hatalmát felhasználja és kockáztatja vkinek v. vminek az érdekében

Látjátok feleim (szümtükkel) mik vogymuk. (hm) (tréf)

- {valamely – többnyire szomorú – hír közlésének bevezetéseként használt kifejezés}

látni <vkinek> az orrán [az orráról] <vmit> (sz) (tréf)

- meglátszik vkinek az arcán, az arckifejezésén vmi

látni sem akar többé <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- kellemetlen tapasztalat, csalódás után nem akar többé találkozni vkivel v. kapcsolatba kerülni vmivel

látni sem bír <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon utál vkit v. vmit, (erős) ellenszenvvel viseltetik vki v. vmi iránt

Látta a tatár! (hm) (tréf)

- {tagadás, elhárítás, elutasítás kifejezése: dehogyan láttam!}

lattal [latra] mér <vmit> (sz) (rég)

- nagyon takarékosan, fukarul bánik vmivel

Láttam én már éjjeliőrt nappal meghalni. (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás leintés kifejezése: nem kell ezen csodálkozni, mert ennél nagyobb csodák, furcsaságok is megtörténhetnek}

Láttam én már karón varjút. (hm) (neutr)

- a) {hitetlenkedő elutasítás kifejezése: nem hiszek a nagyhangú fogadkozásnak, ígéretésnek, fenyegetésnek};
- b) {leintés, lekicsinylés kifejezése: ne hengejjen, tudom én, hogy mit ér ő valójában, láttam én már külön dolgot is}

Láttam, amit láttam! (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy tudunk vmi olyan dologról, amit vki titkolni akar}

lázad a sorsa ellen (sz) (neutr)

- nem nyugszik bele hátrányos helyzetébe

lázára vesz <vmit> [lázára veszi a figurát] (sz) (biz)

- túlságosan könnyen vesz vmit, komolytalanul kezeli a dolgokat

lázás semmittevés (sz) (tréf), (gúny)

- lelkes munkának, eleven tevékenységnek a látszatával leplezett dologtalanság

lázba hoz <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- fellelkesít, izgalomba hoz vkit vmi

lázba jön (<vmitől>) (sz) (neutr)

- fellelkesedik, izgalomba jön (vmitől)

Le a kalapot [a kalappal] előtte! (hm) (neutr)

- {tisztelet, becsület, elismerés kifejezése}

Le a keze(ke)t! [Le a kezekkel!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ne bánts, ne merd bántani!}

le se szar <vkit> v. <vmit> (sz) (durva)

- semmire sem érték, a legnagyobb mértékben megvet, lebecsül vkit v. vmit

Le van sajnálva. (hm) (biz), (szépitő)

- {negatív értékítélet kifejezése: nem számít a véleménye, nem érdekel}

Le van vajazva [zsírozva] a dolog. (hm) (szleng)

- {{cinkos} megegyezés kifejezése: rendben van, előre el van intézve a dolog}

Le vannak osztva a lapok. (hm) (neutr)

- {beletörődés kifejezése: minden előre el van döntve, a lehetőségek behatároltak}

lead [lenyom v. levág] egy gyors numerát (sz) (durva)

- (férfi) gyorsan közösül

lead [lenyom v. levág] egy kóbor numerát (sz) (durva)

- (férfi) véletlenszerűen, alkalmi partnerrel közösül

lead a szertárba <vkit> (sz) (szleng)

- szakít vkivel

leadja a drótot <vkinek> (sz) (szleng)

- titokban, bizalmasan értesít, figyelmeztet vkit

leadja a fülest <vkinek> (sz) (szleng)

- fontos információt titokban átad vkinek

leadja a névjegyét (sz) (ritk), (pej)

- szemetet, piszkot hagy maga után

leadja a sápot <vkinek> <vmiből> (sz) (biz)

- a bevétel egy részét másnak adja, ami által az törvénytelen, jogtalan jövedelemhez jut

leakaszt a szegről <vmit> (sz) (biz)

- hirtelen elővesz, előránt vmit

leáldozik <vkinek> a csillaga (sz) (neutr)

- eddigi szerencséje, hatalma, hírneve, sikerei fogyatkozni kezdenek

leáldozik <vkinek> a napja (sz) (vál)

- (korábbi kedvező helyzetéhez képest) előnytelenül, kedvezőtlenül alakul a sorsa, nincs már szerencséje

leáldozik a nap (sz) (vál)

- alkonyodik

learatja a babér(oka)t (sz) (neutr)

- sikert ér el, dicsőséget szerez

lebiggyeszi (az) ajkát (sz) (neutr)

- kedvetlenül, kelletlenül, megvetően reagál vmire

lebontja a válaszfalakat (<vkik> között) (sz) (neutr)

- vmely emberi közösség tagjait elválasztó körülményeket megszüntet

lecsap [leüt] <vkinek> a kezéről <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) olyan személyt (pl. munkatársat, versenyzőt), akit másvalaki már-már szerződtetni vélt, hirtelen beavatkozással (csellel, ügyeskedéssel, pénzzel) vetélytársával szemben magának szerez meg;
- b) nőt v. férfit szerelmesétől, házastársától elcsábít;
- c) olyan dolgot, amelyet másvalaki már-már a saját tulajdonának vélt, hirtelen beavatkozással (csellel, ügyeskedéssel) magának szerez meg

lecsap <vkit> v. <vmit,> mint (sofőr) a taxiórát (sz) (szleng)

- leüt vkit v. vmit

lecsap <vkit> v. <vmit,> mint a legyet (sz) (szleng)

- leüt vkit v. vmit

lecsap <vkit> v. <vmit,> mint egy gyalogbékát (sz) (szleng)

- leüt vkit v. vmit

lecsap <vmire,> mint a vércse (sz) (neutr)

- az adódó alkalmat hirtelen felhasználja, hogy mohón megszerezzen magának vmit

lecsapja [leüti] a magas labdát (sz) (biz)

- (különösen vita során a partner ügyetlenségéből, figyelmetlenségéből, elszólásából adódó) lehetőséget kihasznál és ezáltal előnyt, sikert ér el

lecsapja <vkinek> a fejét (sz) (szleng)

- megüt vkit

Lecsapom a fejed(et)! (hm) (biz)

- {vérrel való fenyegetés kifejezése}

lecsúsztat [leereszt] a torkán <vmit> (sz) (neutr)

- a) (biz) némi erőfeszítéssel lenyel vmit;
- b) (tréf) (szeszes italt) iszik

ledobja [leteszi] a reverendát [(biz) kiugrik a reverendából] (sz) (neutr)

- kilép a papi rendből

ledobja a fehérneműt (sz) (biz), (tréf)

- levetkőzik

ledobja a textilt (sz) (biz), (tréf)

- levetkőzik

ledobja az álarcát (sz) (neutr)

- megmutatja igazi (kellemetlen, visszataszító) jellemét, szándékait

ledobja az uniformist (sz) (neutr)

- elhagyja a katonaságot

ledobta [lelökte] <vkinek> az agya a gépszíjat (sz) (szleng)

- lerészegedett

ledőlnek a hamis bálványok (sz) (neutr)

- kiderül a csalás, a megtévesztés

ledönt [lerángat v. leszállít] a piedesztálról <vkit> (sz) (neutr)

- bebizonyítja vkiről, hogy nem érdemli meg azt a rendkívüli erkölcsi megbecsülést, tekintélyt, amelyet addig élvezett

ledönt <vmely> bálványt (sz) (neutr)

- vmiről, amit addig értéknek, igazságnak tartottak, kimutatja, hogy nem az

ledönt a lábáról <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- (ital, betegség, láz) teljesen erőtlenné tesz vkit

ledönti a tilalomfákat (sz) (vál)

- megszünteti a(z) erkölcsi tiltásokat, a tabukat

leég a(z) összes szőr <vkinek> a nyelvéről (sz) (szleng)

- nagyon meleget, forróat eszik v. iszik

leereszti a fejről a vizet (sz) (szleng)

- vazel

leesik [lehull] a hályog <vkinek> a szeméről (sz) (neutr)

- (előzetes félrevezettség v. elfogultság után) most már tisztán lát vmiben, a valóságnak megfelelően látja a dolgokat

leesik [lepottyan] az uborkafáról (sz) (gúny)

- hirtelen elszegényedik v. váratlanul kiteszik előkelő, jól fizető állásából (, amelyre egyébként sem volt méltó)

leesik <vkinek> a húszfillér(es) (sz) (biz), (tréf)

- hirtelen megért, felfog vmit

leesik <vkinek> a tantusz (sz) (biz), (tréf)

- (végre, nehezen) megért, felfog vmit

leesik <vkinek> az álla (<vmitől>) (sz) (neutr)

- nagyon csodálkozik, meglepődik (vmitől)

leesik a lábáról (sz) (neutr)

- fekvő beteg lesz

Leetted magad kefével? (hm) (szleng)

- {ingerült kérdésként: mérges vagy?}

lefagy <vkinek> az arcáról a mosoly [a nevetés] (sz) (neutr)

- az arcán kifejeződő érzelem – főleg mosoly, nevetés – váratlan, kellemetlen hatás következtében megszűnik

Lefagyott a lónak a szarva. (hm) (ritk), (tréf)

- {főleg gyerekeknek mondva: nagyon hideg van}

Lefejellek, mint kezdő hering a stéget. (hm) (szleng)

- {erőfitogtatás, fenyegetés veréssel}

Lefejellek, mint kezdő szöcske a harangvirágot. (hm) (szleng)

- {erőfitogtatás, veréssel való fenyegetés kifejezése}

Lefejellek, mint vak delfin a tartályhajót. (hm) (szleng)

- {erőfitogtatás, fenyegetés veréssel}

Lefejellek, mint vakond a kerti csapat. (hm) (szleng)

- {erőfitogtatás, veréssel való fenyegetés}

Lefejellek, mint vasorrú bába a mágnesasztalt [a mágnespatkót]. (hm) (szleng)

- {erőfitogtatás, fenyegetés veréssel}

lefelé görbíti a száját [legörbül <vkinek> a szája] (sz) (neutr)

- közel áll a síráshoz

lefizeti [lerója] a természet adóját (vál) (sz) (neutr)

- meghal

Lefogadom, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, meg vagyok róla győződve}

Leforrázott kutya a hideg víztől is fél. (km) (nép)

- {aki egyszer már rossz tapasztalatokat szerzett vmivel kapcsolatban, annak a legapróbb jelétől is óvakodik}

lefutott [lejátszott] meccs (sz) (biz)

- olyan vetélkedés, verseny, ügy, amelyet előre az egyik fél javára eldőltnek tekintenek

lefutott dolog (sz) (biz)

- a) könnyű dolog, feladat;
- b) régi, elavult dolog

legalacsonyabb [legmélyebb] pont (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek legsiralmasabb, legnyomorúságosabb állapota, helyzete

légből kapott (sz) (neutr)

- kitalált, koholt (hír), alaptalan (állítás)

legel <vkin> a szeme <vkin> v. <vmin> (sz) (vál), (tréf)

- jólesően, mohó élvezettel, sokáig néz vkit v. vmit

legel <vkin> a tekintete <vkin> v. <vmin> (vál), (sz) (tréf)

- jóleső érzéssel, élvezettel v. mohó érdeklődéssel sokáig néz vkit v. vmit

legelteti a csipáit <vkin> v. <vmin> (sz) (szleng)

- hosszasan néz vkit v. vmit

legelteti a szemét <vkin> v. <vmin> (sz) (vál), (tréf)

- jólesően, mohó élvezettel, sokáig néz vkit v. vmit

legelteti a tekintetét <vkin> v. <vmin> (vál), (sz) (tréf)

- jóleső érzéssel, élvezettel v. mohó érdeklődéssel sokáig néz vkit v. vmit

legény a gáton [a talpán] (sz) (neutr)

- nehéz helyzetben helytálló, ügyes, okos, bátor ember

Legfőbb ideje volt. (hm) (neutr)

- {megkönnyebbült kifejezésként: már nagyon időszerűvé vált}

Legjobb a középút. (hm) (rég)

- {intés kifejezése: óvakodni kell a szélsőségektől, a túlzásoktól}

Legjobb az egyenes út. (km) (neutr)

- {legjobb becsületesnek, őszintének lenni}

Legjobb orvos az idő. (km) (neutr)

- {idővel elfelejtjük a bajt, a fájdalmat}

Legjobb tudomása [tudomásom] szerint. (hm) (neutr)

- {magyarázat, magyarázkodás kifejezése: ismeretei(m), értesülései(m) szerint}

Legjobb védekezés a támadás. (km) (neutr)

- {szorult, védekezést kívánó helyzetben a támadó fellépés erőt sugallva előnyös lehet}

legördül [lemegy] a függöny (sz) (neutr)

- (színházban) befejeződik az előadás

Legrövidebb az egyenes út. (km) (neutr)

- {gyakran a legegyszerűbb v. a tisztességes megoldás vezet a legjobb eredményhez}

Legszebb szín az elpirulás. (km) (rég)

- {a szemérmesség, a romlatlanság nagy érték}

Legtovább érni az igazsággal. (km) (neutr)

- {az jut el a céljához, aki igaz úton jár}

légüres tér (sz) (neutr)

- a valóságtól, az élettől való elszigeteltség, összefüggéseiből való kiszakíttottság

légvárat épít (sz) (neutr)

- soha meg nem valósítható terveket sző, ábrándozik

Légy erős! (hm) (biz)

- {biztatás kifejezése: készülj fel arra, amit most hallasz!}

Légy észnél! [Legyen eszed!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: gondold meg jól, ne hamarkodj el, ne bolondozz!}

Légy férfi! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: a nehéz körülmények között is helyt kell állni!}

Légy jó (és szobatiszta)! (hm) (biz), (tréf)

- {közeli barátokkal szemben búcsúzáskor használt bátorító kifejezés}

Légy résen! (hm) (neutr)

- a) {figyelmeztetés kifejezése: vigyázz, légy készenlétben!};
- b) {cserkészek jelszava és köszöntése}

Légy üdvözölve [üdvözöllek] a fedélzeten! (hm) (neutr)

- {munkahelyre újonnan belépő v. vállalkozásba újonnan betársuló személy köszöntése}

Legyen neki koporsószege! (hm) (biz)

- {lemondó szitkozódás kifejezése: ha nem akar megadni vmi kis pénzt, nem erőszakoskodom, legyen az övé, és pukkadjon meg!}

Legyen neki könnyű a föld! (hm) (vál)

- {halottra mondvá: nyugodjék békében!}

Legyen szerencsénk máskor is! (hm) (neutr)

- {kívánság kifejezése: örülnék, ha máskor is találkozhatnánk}

Legyen vele boldog! (hm) (neutr)

- {beletörődés, lemondás kifejezése: ugyan nem illeti meg jogosan, de legyen az övé, senki nem irigyl tőle}

legyet vadász (sz) (rég)

- tétlenkedik, semmi hasznosat sem csinál

legyezi [legyezgeti] <vkinek> a hiúságát (sz) (vál)

- vki úgy cselekszik, olyat mond v. vmi úgy hat, hogy vki hiúságának, büszkeségének jólesik

legyőz a halál <vkít> (sz) (vál)

- bizonyos ideig tartó súlyosabb betegség után meghal

lehányja az egészszet (sz) (durva)

- teljesen közömbös minden iránt, nem érdekli semmi

leharapja <vkinek> a fejét (sz) (neutr)

- nagyon haragszik vkire, megszid vkit (gyakran fenyegetésként is: Leharapom a fejed(et)!)

Leharapom a fejem(et), ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy nem ...}

lehazudja [le hazudná] a csillagot is az égről (sz) (neutr)

- gátlás nélkül, szemérmetlenül hazudik

lehazudja [le hazudná] a napot is az égről (sz) (neutr)

- szemérmetlenül hazudik

Lehet már nevetni? (hm) (gúny)

- {csattanó nélküli v. rosszul előadott vicc, tréfa után elhangzó kissé gúnyos megjegyzés}

lehetetlen helyzetbe hoz [juttat] <vkit> (sz) (neutr)

- bajba, kellemetlenségbe kever vkit

lehull a fátyol <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- hirtelen láthatóvá válik vmi (v. vkinek vmely tulajdonsága), ami eddig rejtve volt

lehull a kultúra <vkiről> (sz) (vál)

- levetkőzi gátlásait

lehull a lepel <vkiről> v. <vmiről> (sz) (vál)

- előtűnik vkinek v. vminek leplezett, előnytelen mivolta

lehull az álarc <vkiről> (sz) (neutr)

- lelepleződik, kiderül a valódi szándéka

lehúzná a tetűnek a bőrét, ha valaki megvenné (sz) (rég)

- nagyon kapzsi személy

lehúzza a gyufát (sz) (szleng)

- a) kikap (veréssel);
- b) (versenyben) vereséget szenved, veszít

lehúzza a rolót (sz) (neutr)

- a) üzletét végleg bezárja, vállalkozását felszámolja;
- b) (biz) vmilyen tevékenységet végleg abbahagy;
- c) (biz) meghal

lehúzza az inget is <vkiről> (sz) (neutr)

- a végsőkig kihasznál vkit, mindenét elveszi

leimádkozza a csillagot az égről (sz) (neutr)

- sokat imádkozik

Leiter Jakab (sz) (neutr)

- fordítási botlás, melléfordítás

lejár <vkinek> a bérlete (sz) (szleng)

- meghal

lejár <vkinek> v. <vminek> az ideje (sz) (neutr)

- a) vki nem működhet tovább előző szerepkörében, beosztásában;
- b) vki meghal; *c) vmi véget ér, befejeződik

lejár [lejátszott v. régi] lemez <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) unalomig elcsépelet gondolat, szöveg;
- b) (ritk) a (fizikai, szellemi) fénykorán már túljutott személy

lejár <vkinek> a becsülete (sz) (neutr)

- nem hisznek már vkinek

lejjebb van a béka fenekénél [(durva) seggénél] <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) (személy) a legrosszabb, legnyomorúságosabb helyzetben, állapotban van;
- b) (dolog) silány, rossz minőségű, színvonalatlan

Lejt a pálya. (hm) (biz)

- a) {elfogultság kifejezése: (főleg labdajátékokban) nagyon elfogult a bíró};
- b) {egyenlőtlen erőviszonyok kifejezése}

lejtőre jut [kerül] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) erkölcsileg, fizikailag, anyagilag tönkremegy, lezüllik;
- b) (dolog, pl. árfolyam, vállalkozás) csökken, romlik, nehéz helyzetbe jut

lejtőre juttat [visz] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (személyt) erkölcsileg, fizikailag, anyagilag tönkretesz, lezülleszt;
- b) (dolgát, pl. árfolyamot, vállalkozást) csökkent, ront, nehéz helyzetbe juttat

lekap a lábáról <vkit> (sz) (biz)

- a) (földhöz vág és) alaposan elver vkit;
- b) leszid, összeterezt vkit;
- c) (nőt) megerőszakol

lekap a nap <vkit> (sz) (neutr)

- leég, kipirul a bőre a naptól

lekap a tíz [húsz] körméről <vkit> (sz) (neutr)

- a) alaposan leszid vkit;
- b) nagyon megver vkit

leken [lekever v. lemér v. lesóz] egy pofont <vkinek> (sz) (neutr)

- ad egy pofont vkinek

leken [lekever v. lezavar] egyet <vkinek> (sz) (biz)

- pofon üt vkit

leken [lekever] egy frászt <vkinek> (sz) (biz)

- megpofoz, pofon vág vkit

leken [lekever] egy fülest <vkinek> (sz) (biz)

- pofon vág vkit

leken [lekever] egy nyaklevest <vkinek> (sz) (biz), (tréf)

- megpofoz, pofon vág vkit

lekerül a napirendről <vmi> (sz) (neutr)

- (kérdéssel, üggyel) nem foglalkoznak tovább

lekerül a szőnyegről <vmi> (sz) (neutr)

- vmely ügyet, kérdést nem tárgyalnak tovább

lekonyul <vkinek> az orra (sz) (biz)

- vmely csalódás, kellemetlen meglepetés v. megszegényítés miatt szemmel láthatóan szomorú lesz

lelakatolja <vkinek> a száját (sz) (neutr)

- hallgatásra int v. kényszerít vkit

lélegezni se(m) ér rá (sz) (neutr)

- nagyon elfoglalt

lélegzetét visszafojtva (sz) (neutr)

- nagyon nagy figyelemmel

lélegzétvételhez sem jut [<vkinek> lélegzétvételre sincs ideje] (sz) (neutr)

- nagyon elfoglalt, sok dolga, munkája van

lélegzétvételnyi szünet (sz) (neutr)

- pillanatnyi szünet, pihenés (vmely tevékenység közben)

Lélek az ajtón se be, se ki! (hm) (tréf)

- {tréfás tiltás kifejezése: nem szabad se kimenni, se bejönni senkinek}

lélekben ott van <vhol> (sz) (neutr)

- gondolatban ott van vki mellett, együtt érez vele

lelép a színről (sz) (neutr)

- eltűnik, visszahúzódik a nyilvánosság elől

Lelke rajta. (hm) (neutr)

- {felelősség áthárításának kifejezése: tegye meg, ha képes rá v. viselje ő az erkölcsi felelősséget érte}

Lelkemből beszél. (hm) (neutr)

- {egyetértés kifejezése: kedvemre beszél}

lelkére vesz <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon bántja vmi a lelkiismeretét

lelkét az istennek [az égnek] ajánlja (sz) (vál)

- meghalni készül, s előtte imádkozik

lelket lehel <vmibe> (sz) (neutr)

- (művészetével) mintegy az életszerűség hatását keltve meglevenít vmit

lelket önt [ver] <vkibe> (sz) (neutr)

- a) (rég) öntudatlan állapotából magához térít vkit;
- b) álmából felébreszt, felráz vkit;
- c) ijedtségéből, csüggedéséből magához térít és megvigasztal vkit

lelki szegény (sz) (neutr)

- a) (vál) olyan ember, aki minden földi értéknél többre becsüli az üdvösséget, ill. aki önmagában nem találva semmi erkölcsi értéket, egyedül isten kegyelmére bízva magát;
- b) (tréf), (gúny) csekély szellemi képességű ember

lelki szemei előtt (sz) (neutr)

- magában, titokban (lát, elképzeli vmit)

lelki személtáda (sz) (biz)

- vmely bizalmas személy, akinek vki minden baját, legbensőbb problémáit elpanaszolja

lelkifröccsöt ad <vkinek> (sz) (biz), (tréf)

- (unalmas) erkölcsi intésben, feddésben részesít vkit

lelógó vándordíj (sz) (szleng), (tréf)

- érem, kitüntetés

lelopná a csillagot is az égről (sz) (neutr)

- mindent ellop, amihez hozzáfér

lelő <vkit,> mint a [egy] (veszett) kutyát (sz) (neutr)

- kímélet nélkül lelő vkit

lelővi a poént (biz) (sz) (neutr)

- (poéngyilkos) viccet elront

leमारad, mint a borraivaló (sz) (biz), (tréf)

- a) (versenyben, menetben) leमारad, hátramarad a többiektől;
- b) nem kap meg olyasmit, amire számított

lemegy <vkinek> a csillaga (sz) (neutr)

- eddigi szerencséjének, hatalmának, hírnevének, sikereinek vége lesz

lemegy <vkinek> a függöny (sz) (szleng)

- kábítószer hatása alatt van vki

lemegy <vkinek> a napja (vál) (sz) (neutr)

- (korábbi helyzetéhez képest) előnytelenül, kedvezőtlenül alakul a sorsa, nincs már szerencséje

lemegy a máz <vkiről> (sz) (biz), (tréf)

- (testének vmelyik részéről) lehorzsolódik a bőr

lemegy a térképről (sz) (neutr)

- nagyon messzire megy

lemegy alfába (sz) (szleng)

- a) kába, álmos, aludni, pihenni készül;
- b) elámul, megdöbben

lemegy hídba (<vmitől>) (sz) (szleng)

- meglepődik, megdöbben (vmitől)

lemegy kutyába (sz) (biz)

- lealjasodik, nem emberhez méltóan viselkedik

Lemegyek alfába, ha ... (hm) (szleng)

- {bizonyosság kifejezése, csak egyes szám első személyben: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

lemond <vkinek> az életéről (sz) (neutr)

- már nem bízok benne, hogy életben marad

lemond a világról (sz) (neutr)

- a) visszavonul, magányos életet kezd;
- b) katolikus papi, szerzetesi hivatást vállal

lemossa a nevére száradt [tapadt] gyalázatot (sz) (vál)

- általa elkövetett v. vele (igaztalanul) összefüggésbe hozott szégyenteljes tettet jóvátesz

lendületbe jön (sz) (neutr)

- fokozott iramú tevékenységbe kezd

leng magyarban (sz) (tréf)

- hiányos ruházatban, egy szál gatyában

Lenne [volna] hozzád egy-két [néhány] (keresetlen) szavam! (hm) (neutr)

- {enyhén fenyegető bírálat kifejezése: hibáztál és ennek meglesznek a következményei}

Lenne, ha volna. (hm) (tréf)

- {tagadás, visszautasítás tréfás kifejezése: nincs}

Lenni vagy nem lenni (, ez itt a kérdés). (hm) (vál)

- {nehéz döntés előtti tanácstalanság kifejezése: ez a probléma, erre kell megoldást találni}

lenyeleti a békát <vkivel> (sz) (biz)

- kellemetlen következményeket szenvedtet el vkivel

lenyeli (a) könnyeit (sz) (vál)

- sírását visszatartja, visszafojtja

lenyeli a békát (sz) (biz)

- kellemetlenséget elvisel, elvállal, bántó v. sértő dologba beletörődik

lenyeli a keserű pirulát (sz) (neutr)

- (az ügy érdekében) kénytelenségből elszenved vmely (főleg lemondásban, megaláztatásban v. beismerésben megnyilvánuló) kellemetlenséget

lenyom <vkinek> a torkán <vmit> (sz) (neutr)

- vmely kellemetlen dolgot erőszakkal elfogadtat vkivel

lenyom a víz alá <vkit> (sz) (neutr)

- nehéz helyzetbe hoz vkit

lenyom egy sallert <vkinek> (sz) (szleng)

- megver vkit

leolvas <vkinek> az arcáról <vmit> (sz) (neutr)

- arcjátékából, az arcán tükröződő érzelmekből megsejti vkinek az érzéseit, gondolatait, szándékait

leöblíti [locsolgatja v. megáztatja] a torkát (biz), (sz) (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

lépcsőházi bölcsesség (sz) (neutr)

- (vitában elmulasztott) frappáns visszavágás, ami csak utólag (a helyszínről távozóban) jut eszünkbe

lépcsőházi gondolkodó (sz) (neutr)

- lassú felfogású személy

lepedőben visznek haza [lepedőben kell hazavinni] <vkit> (sz) (neutr)

- (úgy megvernek vkit, hogy) nem tud a maga lábán hazamenni

lepereg <vkiről> <vmi,> mint kutyáról a víz (sz) (neutr)

- (szidás, korholás) hatás nélkül marad vkire

lépéseket tesz <vkiért,> <vmiért> v. <vkinek,> <vminek> az érdekében (sz) (neutr)

- eljár, intézkedik vkinek v. vminek az érdekében

lépéskenyszerbe kerül [lépéskenyszerben van] (sz) (neutr)

- vmely nyomasztó körülmény cselekvésre késztet vkit

lépésről lépésre (sz) (neutr)

- fokról fokra, következetes fokozatossággal

lépést tart <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem marad le fejlődésében vkitől v. vmitől

lépést tart a divattal (sz) (neutr)

- mindig divatosan öltözködik

lepisilnek a kutyák <vkit> (sz) (durva)

- nagyon szegény (az illető személy)

leporolja az agyát (sz) (szleng), (tréf)

- gondolkodik

lepra hely (sz) (biz), (pej)

- kellemetlen, piszkos hely

lépre csal <vkit> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen lepezve vmely gyanútlan személyt ravasz fogással olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. aligha menekülhet

lépre megy (sz) (neutr)

- a) (vkinek a ravaszága, ügyessége, csele folytán) nem várt kellemetlen helyzetbe, veszélybe, bajba v. vkinek a hatalmába kerül;
- b) hazug híresztelést, pletykát elhisz

Lepsénynél még megvult. (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás válasz arra a kérdésre, hol lehet egy bizonyos személy v. dolog}

lépten-nyomon belebotlik <vkibe> (sz) (neutr)

- nagyon gyakran v. sűrűn találkozik vkivel

leradíroz [lemos v. lesöpör v. letöröl] a pályáról <vkit> (sz) (biz)

- versenyben, versengésben (különösen sportban) legyőz vkit, jobb vkinél

leradíroz a térképről <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely várost, országot) teljesen elpusztít

leragad <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- nem akar v. nem tud beszélni

lerágja a körmét [a körmeit] (sz) (neutr)

- nagyon izgul, ideges(kedik)

lerágott csont (sz) (neutr)

- az unalomig ismételt, sokszor megtárgyalt téma

lerakja [megveti] <vminek> az alapját (sz) (neutr)

- megteremti vminek a feltételeit

lerántja [letépi] <vkinek> az álarcát [lerántja v. letépi az álarcot <vkiről>] (sz) (neutr)

- leleplez vkit, megmutatja vkinek az igazi (kellemetlen, visszataszító) jellemét, szándékait

lerántja [mehúzza] a kéglit (sz) (szleng)

- házat, lakást kirabol

lerántja a leplet <vkiről> v. <vmiről> (sz) (vál)

- leleplezi vkinek v. vminek rejtett, előnytelen mivoltát

leráz a nyakáról <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megszabadítja magát vkinek a terhes jelenlététől v. vmely terhes feladattól, kötelezettségtől

leráz magáról <vkit> v. <vmit,> mint (az) eb a vizet (sz) (neutr)
• könnyen megszabadul vkitől v. vmitől, aki v. ami terhére van

lerázza [letépi] (a) láncait (sz) (vál)
• megszabadul a rabságból, elnyomásból, kivívja szabadságát

lerázza [széttöri v. szétzúzza] (<vminek>) a bilincseit (sz) (vál)
• szabaddá válik, megszabadul (vmitől)

lerázza [széttöri] az igát [<vkinek> v. <vminek> az igáját] (sz) (neutr)
• megszabadul az elnyomástól, a kiszolgáltatott helyzetből

lerázza a béklyót (sz) (ritk), (vál)
• kiszabadul, felszabadul, megszabadul

lerázza a rabigát (sz) (vál)
• kiszabadul, felszabadul, megszabadul

leri a butaság <vkiről> [ordít v. üvölt a butaság <vkiből>] (sz) (neutr)
• látszik vkin, hogy nagyon buta

lerója háláját <vkinek> v. <vhol> (sz) (neutr)
• köszönetet mond, köszönő v. tiszteletteljes látogatást tesz vhol

lerója tiszteletét <vkinél> v. <vhol> (sz) (neutr)
• udvariassági látogatást tesz vkinél v. vhol

lesben áll (sz) (neutr)
• alattomosan, a háttérből figyelve vár (, hogy lecsaphasson vkire v. vmire)

lesen áll [van] (sz) (neutr)
• (labdarúgásban) a partvonalra merőlegesen képzelt vonalhoz képest, amelyen a védekező csapat leghátsó mezőnyjátékosa éppen áll, a támadó csapat játékos a labdának feléje való indításakor (szabálytalanul) előbbre, a kapuhoz közelebb található

lesi <vkinek> a [minden] gondolatát (sz) (neutr)
• nagyon kényeztet vkit, örömet akar szerezni vkinek

lesi <vkinek> a [minden] szavát (sz) (neutr)
• áhítattal, tisztelettel, figyelemmel hallgat vkit

lesi a kedvező alkalmat (sz) (neutr)
• a megfelelő időpontra vár

lesi a kedvező pillanatot (sz) (neutr)
• a megfelelő időpontra vár

lesi a mannát (sz) (ritk), (pej)
• különös szerencsére, váratlanul és minden erőfeszítés nélkül kapott kedvező, előnyös dologra vár

lesújt a bánat <vkít> (sz) (neutr)

- nagyon elszomorodik vmi miatt

Lesz (majd) nemulass! [Jön a nemulass!] (hm) (tréf)

- {tréfás figyelmeztetés kifejezése: következik a felelősségre vonás, a büntetés}

Lesz [kezdődik] a haddelhadd! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, fenyegetés kifejezése: vigyázz, mert verés, verekedés, nagy baj lesz!}

lesz <vkinek> egy-két [néhány] (keresetlen) szava <vkihez> (sz) (neutr)

- szépités nélkül, nyíltan megmondja vkinek a (főként elmarasztaló) véleményét, nemtetszését

lesz <vkinek> egy-két [néhány] keresetlen szava <vkihez> [Lenne v. volna hozzád egy-két keresetlen szavam.] (sz) (neutr)

- xxx

Lesz annyi esze(m), hogy ... (hm) (neutr)

- {feltételezés, valószínűség kifejezése: feltehetőleg helyesen fog(ok) dönteni a tekintetben, hogy ...}

Lesz még (a) kutyára dér! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: majd megjáród v. megjárja még, nem megy majd ez mindig ilyen jól}

Lesz még szőlő, lágy kenyér. (hm) (neutr)

- {vizsgatás kifejezése: lesz még jobb sorsunk}

Lesz rá gondom! (hm) (neutr)

- a) {ígéret, fogadkozás kifejezése: majd utánanézek a szóban forgó dolognak, figyelek rá, hogy ne legyen probléma vkivel v. vmivel};
- b) {fenyegetés kifejezése: majd jól megszidom, elverem (az illetőt)!}

Lesz szorulás! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: ezért még felelni kell, ennek még viselni kell a következményeit}

lesz valami <vkiből> v. <vmiből> (sz) (neutr)

- a) <vkiből:> jelentős, megbecsült személy lesz;
- b) <vmiből:> vmi meghozza a várt eredményt

Lesz, ahogy lesz! (hm) (neutr)

- {közömbösség, nemtörődomség kifejezése: mindegy, hogy mi történik, majd csak lesz valahogy!}

Lesz, ami lesz! (hm) (neutr)

- {elszántság kifejezése: mindegy, mi történik, kitartok szándékom, elhatározásom mellett}

leszakad <vkinek> a pofája (sz) (durva)

- meglepődik, megdöbben

leszakad <vkinek> a töke a munkától (sz) (durva)

- megerőltetően dolgozik

leszakít egy nagy ruhát (sz) (biz), (tréf)

- a) verést kap;
- b) (versenyben, vetélkedésben) vereséget szenved

leszakít egy nagy verést (sz) (biz)

- nagy verést kap

leszáll a (magas) lóról (sz) (neutr)

- már nem viselkedik olyan fölényesen

leszáll a piederstárlól (sz) (neutr)

- (viselkedése folytán) elveszti azt a rendkívüli erkölcsi megbecsülést, tekintélyt, amelyet addig élvezett

leszáll a sírba (sz) (vál)

- meghal

leszáll az este (sz) (neutr)

- beesteledik, besötétedik

leszállít a lóról <vkit> (sz) (neutr)

- nem hagy vkit fölényeskedni

leszámol önmagával (sz) (neutr)

- mindent számba véve megállapítja, hogy helyzete teljesen reménytelen, és levonja ennek gyakorlati következményeit

leszboszi szerelem (sz) (vál)

- nőnek nő iránti nemi vonzalma

leszedi <vminek> a fölét (sz) (neutr)

- leveszi a hasznót, a nyereséget vmiről

leszedi a keresztvizet <vkiről> (sz) (biz)

- nagyon összeszid, mindennek elmond, lehord vkit

leszedi a tejfölt (sz) (neutr)

- elveszi vminek a javát, a legértékesebb részét

Leszre nem ad a zsidó. (hm) (tréf)

- {bizonytalanság kifejezése: amiről csak valószínű, hogy meglesz, annak még nincs gyakorlati értéke}

leszúr [letol] <vkit,> mint a pengős malacot (sz) (nép)

- nagyon leszid, letol vkit

letagadja [letagadná] a csillagot is az égről (sz) (neutr)

- gátlás nélkül, szemérmetlenül tagad

letagadja [letagadná] a napot is az égről (sz) (neutr)

- szemérmetlenül tagad

letagadja [letagadná] az istent is az égből (sz) (neutr)

- mindent letagadna

letaszít a trónról <vkit> (sz) (neutr)

- uralkodói hatalmától megfoszt vkit

letépi [leveszi] a hályogot <vkinek> a szeméről (sz) (neutr)

- az eddig félrevezetettnek, elfogultnak feltárja a valóságot, kiábrándít vkit (vkiből v. vmiből)

letér a becsület útjáról [ösvényéről] (sz) (vál)

- becstelenül cselekszik

letesz az asztalra valamit (sz) (neutr)

- jelentős cselekedetet hajt végre, értékes eredményt ér el

leteszi [lerakja] a fegyvert (sz) (neutr)

- a) (megvert hadsereg) fegyverzetét, harcra szolgáló katonai felszerelését átadja a győztesnek;
- b) megadja magát, nem harcol tovább

leteszi <vminek> az alapkövét (sz) (neutr)

- (eszméileg, elméletileg) megalapoz vmit, lehetővé teszi vminek a megvalósulását

leteszi a fejét (sz) (neutr)

- pihenni, aludni készül

leteszi a fenekét (<vhova>) (sz) (biz)

- leül (vhova)

leteszi a garast (sz) (neutr)

- a) megszerzi a jogot a beszédhez, mondandója előadásához;
- b) (<vki> <v.> <vmi> mellett) határozottan állást foglal (vki v. vmely álláspont mellett)

leteszi a haját (sz) (szleng)

- nagyon meglepődik

leteszi a kanalat (sz) (biz)

- a) abbahagyja a munkát;
- b) meghal

leteszi a lantot (sz) (neutr)

- a) (vál) abbahagyja a versírást;
- b) (biz) vmely tevékenységet nem folytat tovább

leteszi a lapot (sz) (szleng)

- véleményt nyilvánít

leteszi a nagy esküt (<vmire>) (sz) (biz)

- esküdözik, erősen fogadkozik, biztosra ígér vmit

leteszi a névjegyét (sz) (neutr)

- emlékezetes, figyelemreméltó tettet hajt végre

leteszi a seggét (<vhova>) (sz) (durva)

- leül (vhova)

leteszi a tollat (sz) (vál)

- abbahagyja az írást v. írói működését

leteszi a vándorbotot (sz) (neutr)

- felhagy a vándorélettal

leteszi a vésőt (sz) (vál)

- abbahagyja szobrászművészii tevékenységét

leteszi a voksát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- mellett vitás kérdésben vki v. vmi javára nyilvánít véleményt

leteszi az ecsetet (sz) (vál)

- abbahagyja festőművészi tevékenységét

letol <vkit,> mint a szaros gatyát (sz) (durva)

- nagyon leszid vkit

letöri <vkinek> a szarvát (sz) (neutr)

- elbizakodottságában, gőgjében megaláz vkit, visszaszorítja nagyravágó törekvéseit

letörik <vkinek> a szarva (sz) (neutr)

- gőgjéből, nagyképűségéből enged

letörli <vkinek> a könnyeit (sz) (vál)

- vkit megvigasztal, bánatát, fájdalmát enyhíti

letörli <vminek> a hímporát (sz) (vál)

- megfoszt vmit eredeti tisztaságától, üde szépségétől

Letöröm a derekad(at)! (hm) (tréf)

- {túlzó fenyegetés kifejezése: elverlek!}

letört [le van törve], mint a bili füle (sz) (biz)

- a) nagyon szomorú, letört;
- b) nagyon kimerült

létráról szedi a földiepret (sz) (biz), (gúny)

- alacsony, kis termetű

letűnik <vkinek> a csillaga (sz) (neutr)

- eddigi szerencséjének, hatalmának, hírnevének, sikereinek vége lesz

leül a készhez (sz) (neutr)

- a) leül az elkészített, feltálatl ételhez;
- b) a munkából nem veszi ki a részét, gondtalanul élvezi más munkájának az eredményét

leült az előadás (sz) (neutr)

- színházi, zenei produkció sokat veszített kezdeti lendületéből, ellaposodott

leüt a lábáról <vkit> (sz) (rég)

- *a) megcsal, becsap vkit;
- b) romlásba dönt vkit

levágja [megöli] az aranytojást tojó tyúkot (sz) (neutr)

- átmeneti haszonért veszni enged a későbbiekben nagy lehetőségekkel kecsegtető üzletet

levegő után [levegőért] kapkod (sz) (neutr)

- a) fulladozik, lélegzete akadozik;
- b) nagyon meglepődik, megdöbben

levegőbe emel <vkit> (sz) (szleng)

- letartóztat és bekísér vkit

levegőhöz jut (sz) (neutr)

- (rendszerint anyagilag) nehéz helyzetben átmenetileg kissé megkönnyebbül

levegőnek néz [vesz] <vkit> (sz) (neutr)

- rá se néz vkire, nem létezőnek tekint vkit

levegőre épít (sz) (neutr)

- megvalósíthatatlan, képzeletbeli terveket sző, ill. cselekedeteinek nincsen a valóságban gyökerező, szilárd alapja

lever a lábáról <vkit> <vmi> (sz) (neutr)

- (ital, betegség, láz) teljesen erőtlené tesz vkit

leveri a bőrt <vkiről> (sz) (neutr)

- nagyon elver vkit, véresre ver vkit

leveri a húst <vkiről> (sz) (neutr)

- nagyon elver, véresre ver vkit

levesre harangoznak (sz) (nép), (tréf)

- a) delet harangoznak;
- b) (délben) enni hívnak vkit

levesz <vkinek> a válláról [a vállairól] <vmit> (sz) (neutr)

- (tehertől, terhes feladattól, problémától) megszabadít vkit

levesz a lábáról <vkit> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (szesz ital) részeggé tesz vkit;
- b) (betegség) annyira legyengít vkit, hogy nem tud fönn lenni;
- c) megnyer vkit a szándékának;
- d) (vmely csábító körülmény) véleményének megváltoztatására bír vkit; e) (ritk) (nőt) elcsábít és közöszlésre bír

levesz a napirendről <vmit> (sz) (neutr)

- (kérdéssel, üggyel) nem foglalkozik tovább

leveszi [leemeli v. megemeli] a kalapját <vki> (sz) (neutr)

- előtt tiszteletét, elismerését fejezi ki vki iránt

leveszi [leveti] az álarcat (sz) (neutr)

- megmutatja igazi (kellemetlen, visszataszító) jellemét, szándékait

leveszi a fülest (sz) (szleng)

- információt szerez, információhoz jut

leveszi a keresztet <vkinek> a válláról (sz) (neutr)

- teheről, szenvedéstől, megpróbáltatástól megszabadít vkit

leveszi a kezét <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- a) jóakarátát, támogatását megvonja vkitől;
- b) nem törődik tovább vmivel

leveszi a sápot <vmiből> (sz) (biz)

- (gyakran törvénytelenül, jogtalanul) elveszi a maga részét vmiből

leveszi a terhet <vkinek> a válláról (sz) (neutr)

- átvész vkitől egy nehéz feladatot, megkönnyíti vkinek a feladatát

leveti a csuhát (sz) (neutr)

- kilép a papi rendből

levezeti a fáradt vizet (sz) (szleng)

- vizez

levisz a szőnyegre <vkit> (sz) (neutr)

- (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit

levonja a konzekvenciát (sz) (pej)

- a) (<vmiből>):> okul (vmiből);
- b) <vkiről>:> (miután megtapasztalta vkinek a – rendszerint jellembeli – fogyatékoságát,) rossz véleményt alakít ki magában róla, s azontúl nem sokra becsüli v. nem bízik meg benne többé

levonja a levonandókat (sz) (neutr)

- levonja a következtetéseket

lézengő ritter (sz) (neutr)

- a) (rég) középkori kóbor lovag;

- b) (biz) komolytalan, az életben helyét nem találó személy

libabőrös lesz [lúdbőrizk] <vkinek> a háta <vmitől> (sz) (neutr)

- a) vmi láttára, hallatára megborzong;
- b) fél, idegenkedik vmitől, nincs kedve vmihez

libasorban mennek [haladnak v. vonulnak] (sz) (neutr)

- (emberek v. más élőlények vonalszerűen) egymás mögött, egyesével mennek, haladnak, vonulnak

lidércet kerget (sz) (vál)

- ábrándok, álmok után fut, elérhetetlen célokat tűz maga elé

lidércnyomásként nehezedik <vkire> <vmi> [lidércnyomásként ül <vkin> v. <vkinek> a lelkén <vmi>] (sz) (neutr)

- nagyon nyomaszt vkit vmi, szenved vmitől

liftezik <vkinek> a gyomra (sz) (biz)

- nagyon ideges

liheg, mint a hízott lúd (sz) (nép)

- kimerülten liheg, piheg

lila (lesz) <vkinek> a feje (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng)

- dühös, bosszús (lesz)

lila haját kap [lila lesz <vkinek> a haja] (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng)

- ideges, dühös lesz (vkitől v. vmitől)

link alak (sz) (biz)

- megbízhatatlan, csaló, szélhámos ember

link stósz (sz) (ritk), (szleng)

- halandzsa, mellébeszélés

link szósz (sz) (biz)

- (hosszúra nyújtott) halandzsa, mellébeszélés

link szöveg (sz) (szleng)

- halandzsa, mellébeszélés

link vaker (sz) (szleng)

- halandzsa, mellébeszélés

link, mint a lómáj (sz) (biz), (tréf)

- megbízhatatlan

link, mint a véres hurka (sz) (biz), (tréf)

- megbízhatatlan személy

literre van hitelesítve (sz) (biz), (tréf)

- sokat iszik (szeszis italt)

lő nézett be [ki] <vkinek> a (gyerek)szobája ablakán (sz) (biz), (tréf)

- nevetlen, faragatlan (személy)

lobbot vet (sz) (vál)

- meggyullad

lóg <vkinek> a feje [lógatja a fejét] (sz) (biz)

- szemmel láthatóan levert, rosszkedvű, szomorú

lóg <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- megerőltető, fárasztó munkában v. futkosásban elfárad

lóg <vkinek> a pénzével (ritk) (sz) (neutr)

- tartozik vkinek vmely összeggel (, amit nem akar v. nem tud visszafizetni neki, és ezért lehetőleg kerülje az illetőt)

lóg <vkinek> az orra [lógatja az orrát] (sz) (neutr)

- szomorkodik, búsul

lóg <vkinek> egy deszkája (sz) (szleng), (tréf)

- bolond, őrült

lóg a lába az esőnek [a viharnek] (sz) (neutr)

- pillanatokon belül elkezd esni az eső v. kitör a vihar

lóg az eső (lába) (sz) (neutr)

- hamarosan esni fog

lógatja a lábát (sz) (neutr)

- lustálkodik, tétlenkedik

lógni hagy a levegőben <vmit> (sz) (neutr)

- nem zár le, nem old meg végérvényesen egy ügyet

lógó orral (távozik) (sz) (neutr)

- kudarcral, felsülve v. szomorúan, leverten (távozik)

lőhalálában fut [rohan] (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan, izgatott sietséggel fut, rohan

lőhátról beszél <vkivel> (sz) (neutr)

- gőgösen, fölényeskedve viselkedik, beszél (vkivel)

lombikban készült [gyártott] (sz) (ritk), (vál)

- mesterséges, kiagyalt, túlságosan elméleti (ötlet, elképzelés)

lop, mint a szarka (sz) (neutr)

- minden eléje kerülő dolgot ellop, lopós természetű

lópikulát se ér <vmi> (sz) (durva)

- értéktelen vmi, semmit se ér

lopja <vkinek> az idejét (sz) (neutr)

- hosszabb ideig fölöslegesen feltart vkit a munkájában

lopja a napot (sz) (neutr)

- nem dolgozik, lustálkodik

Lóra termett a magyar. (hm) (rég)

- {lovass ember dicséretének kifejezése: a magyar ember ügyesen megüli a lovat}

lordok háza (sz) (ritk), (szleng), (pej)

- a) rossz, piszkos étterem;
- b) hajléktalanszálló

lósart se ér <vmi> (sz) (durva)

- értéktelen vmi, semmit se ér

lová tesz <vkit> (sz) (neutr)

- rászed, becsap vkit;
- b) tréfát űz vkivel, ugrat vkit

lovagias ügy (sz) (neutr)

- becsületet, tisztességet érintő ügy

lovat ad <vki> (sz) (neutr)

- alá biztatással, tettével v. magatartásával felbátorít vkit arra, hogy követelőzve lépjen fel szándéka megvalósításáért

lovon száradt (sz) (ritk), (biz), (tréf)

- görbe lábú

lökése sincs <vmiről> (sz) (szleng)

- vkinek fogalma, elképzelése sincs vmiről {vkinek}

lökést ad <vkinek> v. <vminek> <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- fejlődését hirtelen előbbre viszi vki v. vmi

lökést kap <vkitől> v. <vmitől> <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- fejlődésében hirtelen előbbre lép vki v. vmi

lőki [nyomja] a (nagy [rabló v. rossz v. süket v. az albérleti]) dumát (sz) (szleng)

- a) halandzsázik, mellébeszél;
- b) <vkinek:> szédít, ámít vkit

lőki [nyomja] a link stósz (sz) (ritk), (szleng)

- halandzsázik, mellébeszél

lőki a (nagy [rossz v. süket]) szöveget (sz) (szleng)

- a) halandzsázik, mellébeszél;

- b) <vkinek:> szédít, ámít vkit

lőki a vakert (sz) (szleng)

- badarságokat fecseg

Lőrinc van a dinnyében. [(biz) Belepisilt Lőrinc a dinnyébe.] (hm) (nép)

- {mondják az augusztus 10-e v. a szeptember 5-e utáni, vizes, poshadt, ízetlen dinnyére}

Lőttek neki! (hm) (biz)

- {lemondás, belenyugvás kifejezése: annak már vége van, abból már nem lesz semmi, nem sikerült}

lucullusi [lukulluszi] lakoma (sz) (vái)

- fényűző lakoma, bőséges étkezés

luftot rúg (sz) (biz)

- (labdarúgásban) a labda mellé rúg

lusta (, mint a) disznó (sz) (biz)

- nagyon lusta ember

lusta (, mint a) dög (sz) (nép)

- rendkívül lusta ember

lutheránus feleletet ad (sz) (tréf)

- eltérő álláspontok között a semleges középútat kereső, a döntést megkerülő választ ad

lutheránus módra felel [válaszol] (sz) (tréf)

- eltérő álláspontok között a semleges középútat kereső, a döntést megkerülő feleletet, választ ad

Lutz Gizi (sz) (biz)

- akárki, olyan nőszemély, akinek nem tudjuk v. nem akarjuk megmondani a nevét

lyukas <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- feledékeny

lyukas <vkinek> a gyomra (sz) (neutr)

- a) (nép) sokat eszik, nagyevő;
- b) éhes

lyukas <vkinek> a marka (sz) (biz), (tréf)

- főleg gyerekeknek mondják, aki nem tudja elkapni a feléje dobott tárgyat (különösen labdát)

lyukas <vkinek> a tenyere (sz) (tréf)

- ügyetlen, kiesik vmi a kezéből

lyukas hordó <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon sokba kerül vmi, semmi pénz sem elég rá

lyukas hordóba önti [tölti] a pénzt [lyukas hordót töltöget] (sz) (neutr)

- pazarol, elherdálja a pénzt

lyukas hordót tölt (sz) (rég)

- hiábavaló munkát végez, különösen azzal, hogy telhetetlen embert akar kielégíteni

lyukat beszél <vkinek> a hasába (sz) (biz)

- (általában rábeszélő célzattal) kibírhatatlanul sokat beszél

lyukat rúg (a levegőbe) (sz) (neutr)

- (labdarúgásban) a labda mellé rúg

M

ma is (csak) akkora <vkinek> az árnyéka, mint tegnap (rég) (sz) (neutr)

- attól, hogy jó módú lett, még nem lenne szabad másokat lenéznie

Ma minden összeesküszik ellenem! (hm) (neutr)

- {akadályozás kifejezése: több dolog, esemény együttesen, egymás hatását fokozva akadályoz meg vminek a megvalósításában}

Ma nekem, holnap neked. (km) (neutr)

- {{gyakran figyelmeztetés kifejezéseként is} az a baj, amelyik most az egyik embert érte, egy következő alkalommal mást is elérhet}

Macska farka a szádba! (hm) (nép)

- {leintés, elutasítás kifejezése: túl fiatal vagy még ahhoz, hogy cigarettázni kezdjél}

Macska füle [fülét] ! (hm) (biz)

- {bosszús felkiáltás, enyhe bosszankodás kifejezése}

macska-egér játékot úz <vkivel> (sz) (neutr)

- {főleg vetélkedésben, versenyben} erősebb félként kárörvendően, általában fölényét kihasználva élvezi, hogy tetszése szerint bánhat a nála gyengébbel

macskamosdást végez (sz) (biz)

- {fürdés, zuhanyozás helyett} csak az arcát mossa meg

madarat lehetne fogatni <vkivel> (sz) (neutr)

- nagyon jókedvű, nagyon örül vminek

Madarat tolláról, embert barátjáról (ismerni meg). (km) (neutr)

- {mindenkire jellemző, hogy kivel barátkozik}

madárlátta kenyér (sz) (nép)

- olyan kenyér, amelyet vki pl. kirándulásból, hosszabb útról visszatérve általában maradékként hazavisz

madárnak néz <vkit> (sz) (biz)

- hiszékeny, gyanútlan személyt becsap, félrevezet, kihasznál

maga alá csinál (sz) (durva)

- hirtelen nagyon megijed

maga alá esik (sz) (szleng)

- nagyon tetszik neki vmi, örül vminek

maga alá gyűr <vkit> (sz) (neutr)

- a) birkózás, verekedés folyamán leteper vkit a földre;
- b) szellemi párharcban, vetélkedésben teljesen felülkerekedik vkin

maga alá morfondíroz (sz) (szleng), (tréf)

- szellent egyet

maga alatt van (sz) (biz)

- a) kimerült, beteg, rosszul van;
- b) szomorú;
- c) érzelmileg feldúlt állapotban van

Maga egy angyal! (hm) (neutr)

- {köszönet v. dicséret kifejezése}

maga mellé állít <vkit> (sz) (neutr)

- (vmilyen módon) meggyőz vkit arról, hogy őt támogassa

maga mögé utasít <vkit> (sz) (neutr)

- (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit

maga mögött hagy <vkit> (sz) (neutr)

- (versenyben) megelőz vkit

magába merül (sz) (neutr)

- saját gondolatai kötik le, semmi mással nem törődik

magába roskad [rogy] (sz) (neutr)

- (kellemetlen értesülés, érzés hatására) fásulttá, kedvetlenné válik

magába száll (sz) (neutr)

- elkövetett tévedését, hibáját elismerve, megbánva elhatározza, hogy megjavul

magából kikelve (sz) (neutr)

- annyira felháborodva, felindulva, hogy külseje, különösen arckifejezése is feltűnően megváltozik

Magad uram, ha szolgád nincs! (hm) (tréf)

- {önálló cselekvésre való felszólítás kifejezése: segítség híján magunknak kell megcsinálni v. elvégezni a dolgot}

Magadra vess! [Magára vessen!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: önmagát hibáztassa, okolja, ha nem fogadja meg az intelmet, a jó tanácsot}

magáévá tesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (ötletet, gondolatot, tervet) elfogad és hozzájárul;
- b) (követelést) jogosnak ismer el és küzd a teljesítéséért;
- c) (vál) (tudást, ismeretet) elsajátít;
- d) (szépitő) (nőt) közösülésre bír; e) (biz) ellop vmit

magához emel <vkit> (sz) (vál)

- a magánál alacsonyabb szellemi, erkölcsi v. társadalmi színtről magasabb szintre juttatva magához hasonlóvá, magával egyenértékűvé tesz vkit

magához láncol <vkit> (sz) (vál)

- vmely helyzetet v. az adott személyben keltett érzelmet kihasználva maga mellett tart vkit

magához nyúl (sz) (biz)

- a) (férfi v. nő) önkielégítést végez;
- b) nagyon tetszik vkinek vmi, nagyon örül vminek;
- c) öngyilkos lesz

magához ragad <vmit> (sz) (neutr)

- (hatalmat, kezdeményezést) megszerez, átvesz

magához szólít [vesz] az isten <vkit> (sz) (szépítő)

- meghal az illető

magához tér (sz) (neutr)

- a) (öntudatlan állapotból) felocsúdik;
- b) (ijedségből fakadó tehetetlenségből v. indulatos állapotból) nyugodt lelkiállapotba jut;
- c) hirtelen okosabban kezd gondolkodni

magam formájú ember (sz) (neutr)

- a) olyan testalkatú, mint én;
- b) olyan gondolkodású, természetű, mint én

magán hordja [viseli] <vminek> a bélyegét (sz) (neutr)

- vminek a jellege, jele feltűnően látszik vkin v. vmin

magának való (sz) (neutr)

- a közösségbe nehezen beilleszkedő, visszahúzódó személy

magánál felejt <vmit> (sz) (biz), (tréf)

- ellop vmit

magányos farkas (sz) (neutr)

- egyedül élő v. tevékenykedő, társaságot kerülő személy

magára talált ember (sz) (neutr)

- olyan ember, aki bizonyos ideig tartó vajúdas után felismerte képességeit, megtalálta élete célját

magára vállal mindent (sz) (neutr)

- egy személyben ő a felelős vmiért

magára vállalja az ódiomot [<vminek> az ódiumát] (sz) (vál)

- vállalja, hogy őt okolják, őt gyűlöljék vmi miatt

magas fokra hág <vmi> (sz) (vál)

- (folyamat, pályafutás, hangulat) nagy fokot ér el

magas homlokú (sz) (biz)

- kopasz (személy)

magas labda (sz) (biz)

- (különösen vita során a partner ügyetlenségéből, figyelmetlenségéből, elszólásából adódó) könnyen kihasználható lehetőség, megtámadható álláspont

magas labdát ad (fel) <vkinek> (sz) (biz)

- vmely ellenérdekelt fél számára olyan helyzetet, lehetőséget teremt, amelyet az ellenérvekkel (pl. vita során) v. ellenintézkedésekkel könnyen kihasználhat és ezáltal előnyt, sikert érhet el

magas labdát kap (biz) (sz) (neutr)

- vmely ellenérdekelt féltől (pl. vita során) olyan lehetőséghez jut, amelyet ellenérvekkel v. ellenintézkedésekkel könnyen kihasználhat és ezáltal előnyt, sikert érhet el

magas lóra ül [magas lóról beszél (<vki<vel>)]> (sz) (neutr)

- indokolatlanul fölényesen, nagyképpően beszél vkivel

magas polcra jut [emelkedik] (sz) (neutr)

- magas rangra, beosztásba jut

magas(abb) régiókban jár (sz) (neutr)

- az átlagos, köznapi gondolkodáson felülemelkedik

magasabb sebességbe [sebességre] kapcsol (sz) (neutr)

- fokozza a teljesítményét, a munka ütemét

magasabb sebességi fokozatba [fokozatra] kapcsol (sz) (neutr)

- fokozza a teljesítményét, a munka ütemét

magasan hordja az orrát (sz) (neutr)

- gőgösen, büszkén, másokkal szemben lenézően viselkedik

magasan leszar <vkit> v. <vmit> (sz) (durva)

- közömbös vki v. vmi iránt

magasan ver <vkit> (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit, sokkal jobb vkinél

magasra állítja [emeli v. helyezi v. teszi] a mércét (sz) (neutr)

- magas követelményeket állít, nagyok az elvárásai, az igényei

magasra csap (sz) (neutr)

- (érzés vmitől táplálva) hirtelen megerősödik, fellobban

magasra emeli a zászlót [<vminek> a zászlaját] (sz) (neutr)

- példamutatásával, tetteivel, tanításával vmely mozgalom, ügy, eszme követésére lelkesít

magasra helyezi [teszi] a léceket (sz) (biz)

- magas követelményeket állít, nagyok az elvárásai, az igényei

magasra jut [kapaszkodik] (sz) (neutr)

- viszonylag magas rangot ér el

magasra tör (sz) (neutr)

- rangban v. teljesítményben felül akar emelkedni a köznapin

magasról bukik le (sz) (neutr)

- nagy rangról, fontos beosztásból jóval alacsonyabba kerül

magasról leszar <vkit> v. <vmit> (sz) (durva)

- közömbös vki v. vmi iránt

Magasról nagyobbat lehet esni. (km) (neutr)

- {minél magasabbra emelkedik az ember a ranglétrán, annál csúfosabb a bukása}

magasról néz <vkire> (sz) (neutr)

- lenéz vkit

magától értetődik <vmi> (sz) (neutr)

- minden külön magyarázat nélkül megérthető, nyilvánvaló vmi

magától is sajnál <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon fősvény, fukar

magával hord <vmit,> mint a csiga a házát (sz) (neutr)

- mindig nála van vmi

magával ragad <vkit> v. <vmit> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (dolog, személy) nagy erővel, lendülettel magával visz v. hatalmába kerít vkit v. vmit;
- b) (könyv, színdarab, szónok) teljesen leköti az olvasó, a néző, a hallgató figyelmét

magával visz egy titkot a sírba (sz) (neutr)

- anélkül hal meg, hogy titkát bárkinek is elárulta volna

Magda Magdának, Magda az egész világnak. (km) (rég)

- {ha egy nő megtud vmit, mindjárt elmondja egy másiknak, és végül köztudomásúvá válik a dolog}

máglyára küld <vkit> (sz) (neutr)

- a) (rég) (eretnek gondolatokért) megéget vkit;
- b) szavakban igen súlyosan elítél vkit

magnak hagy <vmit> (sz) (vái)

- emlékeztetőül, mutatóba hagy egy keveset vmből

Magunk közt szólva! (hm) (neutr)

- {felszólítás titoktartásra: amit mondok, bizalmas természetű}

magva szakad (sz) (vái)

- utód(ok) nélkül hal meg, családja, nemzetsége kivész {vkinek}

magyar anya szült <vkit> (sz) (neutr)

- derék, bátor ember

magyar betegség (sz) (rég)

- a) tüdőbaj;
- b) malária;
- c) széthúzás, az egyetértés hiánya

Magyar ember evés közben nem beszél. [Magyar ember hallgat, mikor eszik.] (km) (nép)

- {nem szokás evés közben sokat beszélni, magyarázni}

magyar királyi ész (sz) (neutr)

- a) (pej) nyakatekert, bürokratikus gondolkodásmód;
- b) (tréf) ötlet, furfang, találékonyság

magyar világ (sz) (rég), (nép)

- olyan időszak, amikor a Habsburg-elyomással szemben igen erős volt a nemzeti ellenállás, s ez külsőségekben is megnyilvánult

Magyarán szólva. (hm) (neutr)

- {adott helyzet egyértelműségének kifejezése: az igazat világosan megmondva, teljesen egyértelműen fogalmazva}

majd a plafonig ugrik (örömében) (sz) (neutr)

- nagyon örül, örömében ugrál

majd a seggébe bújjik (sz) (nép), (durva)

- nagyon kedveskedik vkinek, minden kívánságát teljesíti {vkinek}

Majd adok én neki! (hm) (neutr)

- {büntetéssel való fenyegetés kifejezése}

Majd alszunk [(rég) eleget alhatunk], ha meghalunk! (hm) (neutr)

- (nép) a) {virrasztásra való felszólítás kifejezése: ráérünk még lefeküdni!};
- b) {biztatás kifejezése: ne lustálkodjunk, lássunk munkához!}

Majd bolond lesz, hogy ... (hm) (biz)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: egyáltalán nincs szándékában megtenni}

Majd csak lesz valahogy! (hm) (neutr)

- {biztatás kedvezőtlen helyzetben: szinte biztos, hogy lesz vmilyen megoldás!}

Majd csak lesz valahogy! (hm) (neutr)

- {biztatás, bizakodás kifejezése}

majd egymásba bújnak (sz) (neutr)

- a) szerelmesek szorosan egymáshoz simulnak, ölelkeznek, imádják egymást;
- b) jó barátok (esetleg titkolózva) folyton együtt vannak

majd elfúj [elhord v. elvisz] a szél <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon gyenge v. sovány

Majd elmegy a kedve a nevetéstől! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: majd megbánja még, amit tett}

majd elsül <vkinek> a feje (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon töpreng, erősen gondolkodik vmin;
- b) túl sokat képzel magáról, azt hiszi, különb másoknál

majd elsüllyed [szeretne elsüllyedni] (szégyenében) (szégyenében) <XXX> (sz) (neutr)

- azt sem tudja, mit csináljon

majd elsüllyed szégyenében (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát

Majd elvállik! (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: vitatott állítás, kétséges kijelentés, feltett kérdés (idővel) eldőli, megoldódik, kitudódik}

Majd elvállik, hány zsák(kal) telik. (hm) (nép)

- {bizonytalanság kifejezése: majd kiderül, mennyire telik a dicsekvő, hengegő erejéből}

majd eszméletét veszti <vmitől> (sz) (neutr)

- nagyon tetszik vkinek vmi, örül vminek

majd felfal a szemével <vkit> (sz) (neutr)

- mohón, vágyakozva, sóvárogva szemléli vkit

majd felfal a tekintetével <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon tetszik vkinek vki, kíván vkit

majd felnyársal [keresztüldöf v. keresztülszúr] a szemével <vkit> (sz) (neutr)

- ellenségesen, látható haraggal, gyűlölettel néz vkire

majd felrobban dühében [majd szétpattan v. szétrobban a dühtől] (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös

majd felrobban mérgében [a méregtől] (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös

majd ha (az) Osztjapenko lépést vált (sz) (biz), (tréf)

- soha

Majd ha megbolondultam! (hm) (biz)

- {tiltakozás, elutasítás kifejezése: bolondság lenne tőlem, ha azt (ezt) tenném!}

majd ha piros hó esik (sz) (biz)

- soha

Majd hanyatt esett. (hm) (biz)

- {nagyfokú meglepődés kifejezése vmely váratlan látvány hatására, ilyen hír hallatára}

majd kettéhasad <vkinek> a szíve (<vmibe>) (sz) (neutr)

- vmely érzelmi jellegű csapás nagyon megvisel vkit

majd kibújik [kiugrik] a bőréből (sz) (neutr)

- (örömben, türelmetlenségében, izgatottságában, bosszúságában) azt sem tudja, mit tegyen

majd kicsattan <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- tökéletesen egészséges, duzzad az életerőtől

majd kicsattan az egészségtől (sz) (neutr)

- tökéletesen egészséges

Majd kiderül a vallatásnál. (hm) (biz), (tréf)

- {tisztázás igényének kifejezése: majd kitűnik annak idején, hogyan volt, mi történt}

majd kiesett <vkinek> a feje a száján (sz) (tréf)

- nagyon nagyot ásított

majd kiesik [kilyukad] <vkinek> a gyomra (sz) (neutr)

- nagyon éhes

majd kiesik <vkinek> a hasa (sz) (biz), (tréf)

- nagyon éhes

majd kiesik <vkinek> a szeme (<vmitől>) (sz) (neutr)

- nagyon csodálkozva v. vágyakozó kíváncsisággal néz, figyel

majd kifagy <vkinek> a lelke (sz) (neutr)

- nagyon fázik

majd kifordul <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- nagyon kidülled vkinek a szeme

majd kipukkad a nevetéstől (sz) (neutr)

- nagyon sokat és jóízűen nevet

majd kirúgja a ház oldalát (sz) (neutr)

- nagy jókedvében azt sem tudja, mit csináljon

majd kisírja a lelkét (sz) (neutr)

- (nagy fájdalomában, bánatában) szüntelen zokogással sokáig sír

majd kisírja a szemét (sz) (neutr)

- nagyon és hosszasan sír

majd kiszakad <vkinek> a lelke [mintha a lelke szakadna ki] (sz) (vál)

- teljes erejéből (csinál vmit)

majd kiszakad <vkinek> a párája (sz) (ritk)

- teljes erejéből (csinál vmit)

majd kiszúrja <vkinek> a szemét <vmi> (sz) (neutr)

- közvetlenül vki előtt van vmi, s mégsem látja

majd kitör a nyavalya <vkit> (sz) (biz)

- hirtelen testi-lelki megrázkódtatás ér vkit, nagyon megijed

majd kiugrik <vkinek> a szeme (<vmitől>) (sz) (biz), (pej)

- a) szemét meresztve feszült figyelemmel néz;
- b) nagyon csodálkozva v. vágyakozó kíváncsisággal néz, figyel

majd kiugrik <vkinek> a szeme az éhségtől (sz) (biz)

- nagyon éhes

majd kiugrik <vkinek> a szíve (a helyéről) (sz) (neutr)

- a) nagyon megerőltette magát (pl. futásban);
- b) nagyon fél v. izgul

majd leesik [leszédül] a székről (sz) (neutr)

- (vmely látott, hallott dolog hatására) ültében rendkívül meglepődik, megdöbben

majd leharapja <vkinek> a fejét (, olyat ásított) (sz) (tréf)

- nagyon nagyot ásított

majd lenyúznak <vkit> <vmiért> (sz) (biz)

- többen körülvéve zaklatnak, faggatnak, kérlelnek vkit vmi miatt

majd leragad <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- nagyon álmos

majd leszakad <vkinek> a dereka (sz) (neutr)

- nagyon fáj v. a megerőltetéstől elfáradt vkinek a dereka

majd leszakad <vkinek> a karja (sz) (neutr)

- nagyon sok v. nehéz terhet, csomagot visz

Majd leszakad a pofám! (hm) (durva)

- {meglepetés, megdöbbenés kifejezése}

majd leül (ijedtében [meglepetésében]) (sz) (neutr)

- hirtelen nagyon megijed, meglepődik

majd megbolondul <vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi után> (sz) (biz)

- hevesen vágyódik vki v. vmi után

majd megbolondul <vkitől> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- nagyon ideges, izgatott vki v. vmi miatt

Majd megemleget(sz) még engem! (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: majd belátja v. belátod, hogy igazam volt, gondolni fog(sz) még arra, amit mondtam}

majd megesz [megöl v. szétvet] a méreg <vkit> (sz) (neutr)

- sokat v. nagyon mérgeződik, dühöng, bosszankodik

majd megeszi kezét-lábát (sz) (biz)

- idegességében, nyugtalanságában azt sem tudja, mit tegyen

majd megfullad a saját zsíréjában [saját zsírába fúl v. fullad] (sz) (neutr)

- túlságos jómódjával nem tud mit kezdeni (különösen nem tudja értékesíteni, amit termel)

majd meghal <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- nagyon szeret, nagyon kíván vkit v. vmit

majd meghal <vmiben> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- nagyon elfoglal vkit vmely érzés

majd meghasad <vkinek> a szíve (<vmibe>) (sz) (neutr)

- vmely érzelmi jellegű csapás nagyon megvisel vkit

Majd meglátom [meglátjuk] (, (biz), (tréf) ahogy a vak bányász is mondta)! (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: elhatározásomat, döntésemet a körülményektől függően még megfontolom}

Majd megmondom, ki [kicsoda v. mi v. micsoda]! (hm) (neutr)

- {bosszús felkiáltás, fenyegetés, elutasítás kifejezése vkivel kapcsolatban v. vmely erős v. illetlen szó helyett}

Majd megmutatom (én) neki! (hm) (neutr)

- (fenyegetés, rendreutasítás kifejezése: majd rendre tanítom én!)

Majd megmutatom [megtanítom] neki, (hogy) mi a magyarok istene! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: majd elbánok én velem!}

majd megőszül <vmiben> v. <vmitől> (sz) (neutr)

- nagyon sok gondot, kellemetlen érzést, kínos várakozást okoz vkinek vmi

majd megpukkad <vmitől> (sz) (neutr)

- vmely indulat (méreg, irigység) rendkívüli mértékben erőt vesz vkin

majd megpukkad a méregtől (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös

majd megrepeszt <vkinek> a szívét <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- úgy elszomorít vkit vki v. vmi, hogy az (majd) belehal

majd megszakad <vkinek> a szíve (<vmibe>) (sz) (neutr)

- vmely érzelmi jellegű csapás nagyon megvisel vkit

majd megüt a guta <vkit> (sz) (biz)

- a) roppant mérges, nagyon haragszik;
- b) nagyon melege van

majd szétmegy [szétrobban] <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- nagyon fáj a feje

majd szétpattannak <vkinek> az idegei (sz) (neutr)

- nagyon ideges, izgatott

majd szétrobban [szétpattan] a haragtól (sz) (neutr)

- nagyon haragos, dühös

majd szívbajt kap (<vmitől>) (sz) (biz)

- nagyon megijed (vmitől)

Majd visszaveri azt Ludas Matyi! (hm) (rég)

- {vigasztalás, fenyegetés kifejezése: megbosszulják azt még!}

Majd(nem) mást mondtam! (hm) (biz)

- {bosszús felkiáltásként: majdnem csúnya, sértő, illetlen szót használtam}

Majd(nem) mondtam valamit! (hm) (biz)

- {bosszús felkiáltásként: majdnem csúnya, sértő, illetlen szót használtam}

majmot csinál <vkiből> (sz) (biz)

- nevetségessé tesz, becsap vkit

Majom is szereti a maga fiát. (km) (rég)

- {a szülői szeretet nem függ attól, hogy milyen a gyermek}

május negyvenben [negyvenedikén] (sz) (tréf)

- soha

Májusi eső aranyat ér. (km) (nép)

- {a májusi eső hasznos, mert neveli a veteményt, javítja a termést}

makacs, mint a [egy] számár (sz) (neutr)

- nagyon csökönyös, makacs (személy)

Makkból lesz a tölgy. (km) (rég)

- {jelentéktelen eseményből v. kezdeményezésből is lehet nagy dolog}

makrancos hölgy (sz) (neutr)

- zsémbes, konok, feleselő nő

malaca van (sz) (szleng)

- szerencséje van vkinek {vkinek}

malaclopó köpönyeg (sz) (ritk), (tréf)

- ujjatlan, bő köpönyeg

malmot csinál (sz) (neutr)

- a) a malomjáték nevű társasjátékban három korongot egy vonalba helyez;
- b) (ritk) unalmában kezét a hasán összekulcsolva, hüvelykujjait egymás körül forgatja

maltert köp (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon szomjas

Már [még] csak az hiányzik, hogy ... [Pont az v. ez hiányozna!] (hm) (biz), (gúny)

- {elégedetlenség, bosszankodás, méltatlankodás kifejezése: épp erre nem lenne szükség, nagy szemtelenség lenne ...}

már a bölcsőben (sz) (vál)

- nagyon korán, már csecsemő v. kisgyermek korában

Már a koldus is a harmadik faluban [határban] jár. (hm) (nép), (tréf)

- {későn kelő személy korholásaként: már rég megvirradt, már késő van, ne lustálkodj!}

már az ima sem segít(het) <vkín> v. <vmin> [már csak az ima segíthet <vkín> v. <vmin>] (sz) (neutr)

- nagyon nehéz, szinte reménytelen vkinek v. vminek a helyzete

már az imádság sem segít(het) <vkín> v. <vmin> [már csak az imádság segíthet <vkín> v. <vmin>] (sz) (neutr)

- nagyon nehéz, szinte reménytelen vkinek v. vminek a helyzete

már csak a pávatoll hiányzik <vkinek> a fenekéből (sz) (durva), (gúny)

- nevetségesen hivalkodik, azt sem tudja, mit csináljon gőgjében, felfuvalkodottságában

Már látni az alagút végét. (hm) (neutr)

- {reménykedés kifejezése: a helyzet kezd biztatóvá válni, lehet, hogy a megpróbáltatásoknak vége lesz}

Már megbocsásson a világ! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás, ellenkezés kifejezése}

Már nem a régi! (hm) (neutr)

- {bíráló megjegyzésként: hátrányára változott meg}

már nem fáj semmi (sz) (szépitő)

- meghalt {vkinek}

már szagolt puskaport (sz) (biz)

- már átesett a tűzkeresztségen

marad a régiben <vmi> [minden marad a régiben] (sz) (neutr)

- nem változik vmi, minden úgy marad, ahogy volt

Maradj (már) magadnak! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése, felszólítás tevékenység abbahagyására: hagyd abba!}

Maradj a kaptafánál! (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: ne avatkozz olyasmibe, amihez nem értesz!}

Maradj már (magadnak)! (hm) (biz)

- {leintés, felszólítás tevékenység abbahagyására: hallgass el, hagyd abba, amit csinálsz, ne zavarj!}

Maradtál volna az anyád hasában! [Maradt volna az anyja hasában!] (hm) (biz)

- {szidás, sértés kifejezése}

marakodik a koncon <vkivel> (sz) (neutr)

- veszekedik vkivel, mert mindketten ugyanazt az anyagi előnyt akarják megkaparintani

marakodnak, mint a kutyák (a koncon) (sz) (neutr)

- csúnyán veszekednek, nem tudnak megegyezni vmin (pl. örökségen)

marciális [martialis] alak (sz) (vál)

- katonás megjelenésű, jól megtermett, határozott, marcona személy

marhaságot csinál (sz) (biz)

- súlyos hibát követ el, melléfog

máriás huncut (sz) (ritk)

- gazember, gazfickó

Marokkóba utazik (sz) (ritk), (szleng)

- börtönbe megy, jut

máról holnapra (sz) (neutr)

- hirtelen, minden előkészület nélkül v. minden várakozás ellenére

máról holnapra él (sz) (neutr)

- folyton anyagi nehézségekkel küzd, nem gondoskodik a jövőjéről

marsallbotot kap a kezébe (sz) (neutr)

- vezetői kinevezést, vezető szerepet kap

márványba vés <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- a) márványból szobrot készít vkiről v. vmiről;
- b) jelentős eseményt megörökít

más [nem közönséges v. nem olyan] anyagból van gyúrva (sz) (neutr)

- nem közönséges, hétköznapi ember

más balett (sz) (szleng)

- más ügy

más fából faragtak <vkit> (sz) (neutr)

- nem olyan ember, aki könnyen megijed

más falát meszeli, (a) magáé fekete (sz) (rég)

- ahelyett, hogy a saját hibáin igyekeznék javítani, másokban keres kifogásolni valót

más farkával veri a csalánt (sz) (szleng), (durva)

- számára kellemetlen v. hátrányos dolgot másvalaki kárára, hátrányára, mást kiharvánálva próbál elvégeztetni, elintézni

más fényben lát <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- másként lát v. ítél meg vkit v. vmit, mint azelőtt

más füttyijével veri a csalánt (sz) (szleng), (szépítő)

- számára kellemetlen v. hátrányos dolgot másvalaki kárára, hátrányára próbál elvégeztetni, elintézni

más hangnembe csap [megy] át (sz) (neutr)

- más (engedékenyebb v. agresszívabb) modorban kezd beszélni

más hangon kezd beszélni (sz) (neutr)

- más (engedékenyebb v. agresszívebb) modorban kezd beszélni

más húrokat penget (sz) (neutr)

- más, szelídebb hangnemből beszél, tárgyal vkivel, más v. szelídebb eszközökhöz folyamodik, hogy hatni tudjon

Más idők járnak. [Más idöket élünk.] (hm) (neutr)

- {változás jelzése: már nem úgy vannak a dolgok, mint régen, jelentös változások történtek vhol}

Más idök, más erkölcsök. (km) (neutr)

- {az erkölcsi törvények nem állandók, a fejlődéssel változnak}

Más kárán tanul az okos. (km) (neutr)

- {akinek van esze, az okul a más példájából és megelőzi a kárt}

más kertjében kapálgat (sz) (rég)

- más felesége a szeretője

más megvilágításba (sz) (neutr)

- helyez <vkit> v. <vmit> másként mutat be, értékel vkit v. vmit, mint azt megelőzően

más megvilágításban (sz) (neutr)

- lát <vkit> v. <vmit> másként lát v. ítél meg vkit v. vmit, mint azt megelőzően

más pennával írnak (sz) (rég)

- nem úgy van, mint régen, megváltoztak a körülmények

más rétyjébe vágja a kaszáját (sz) (nép)

- elszereci vkinek a kedvesét, feleségét

más szakállára (sz) (biz)

- más vkinek az anyagi felelösségére, számlájára

más szelek fújnak (vál) (sz) (neutr)

- mások a társadalmi viszonyok, megváltoznak a körülmények

Más szemében a szálkát is meglátja, a magáéban a gerendát sem. (km) (neutr)

- {mások legkisebb hibáját is észreveszi, felrója, de a maga nagy hibáit figyelmen kívül hagyja}

más tűzénél melegszik (sz) (neutr)

- más jóvoltából élvez előnyöket

más vizeken evez (sz) (neutr)

- más területen v. más célért küzd

másállapotban van (sz) (tréf)

- terhes, várandós

máshol jár <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- nem figyel oda arra, amit beszélnek hozzá, ami körülötte történik

másnak kaparja ki a gesztenyét (a tűzből) (sz) (neutr)

- nehéz v. veszélyes munka által (akaratlanul) mást juttat előnyhöz, aki majd élvezi e munka eredményét

második gyerekkorát éli (sz) (neutr)

- gyerekes, testi-szellemi erejében meggyengült öregember lett

második műszak (sz) (biz)

- üzemben, hivatalban dolgozó nőknek az otthoni, háztartással, gyermekneveléssel kapcsolatos munkája

második természetévé válik <vmi> (sz) (neutr)

- (szokás) annyira belerögződik vkibe, mintha veleszületett tulajdonsága volna {vkinek}

másodmagával van (sz) (tréf)

- terhes, várandós

másra keni a kormát [a kormot] (sz) (rég)

- mást okol a saját hibájáért

másról beszél, mint Bodóné, mikor a bor árát kérik (sz) (nép)

- másra tereli a szót, mert neki kellemetlen dologról kellene beszélnie

mással éli világát (sz) (neutr)

- mással élvezi az életet, a szerelem örömeit

mással kapartatja ki a gesztenyét (a tűzből) (sz) (neutr)

- mással végezteti el a munkát v. annak nehezebb, veszélyesebb részét, de az eredményt ő élvez

Mást nem üzen(sz)? (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése túlzott elvárások, igénybevétel miatt}

mászik, mint a csiga (sz) (biz), (gúny)

- a) (ember, állat) lassan, nehézkesen, lomhán mozog;
- b) (jármű csúcsforgalomban) bosszantó lassúsággal jár

matuzsálemi kor(ú) (sz) (vái)

- szokatlanul magas életkor(ú, nagyon öreg)

Mátyás (király) lustája (sz) (neutr)

- nagyon lusta ember

Mátyás ront [bont], ha talál, ha nem talál, csinál. [Mátyás ront, ha talál; csinál, ha nem talál.] (hm) (nép)

- {ha február 24-én hideg van, utána megenyhül az idő, de ha fagypont fölött van a hőmérséklet, akkor Mátyás-nap után hideg v. havazás várható}

mederbe terelődik a vita (sz) (neutr)

- vmilyen jellegűvé válik a vita {vmilyen}

még <vki> árnyékának se(m) vétett (sz) (rég)

- nem tett semmi rosszat vki ellen

még <vki> előtt az (egész) élet (sz) (neutr)

- még nagyon fiatal, sok lehetőség előtt áll

még a csilláron is lógnak (sz) (neutr)

- (helyiségben) nagyon sokan vannak

még a földből is alig nőtt ki (sz) (biz), (tréf)

- nagyon kistermetű, pöttöm (főleg gyerek)

még a gondolatát is siet eltalálni (sz) (neutr)

- nagyon kényeztetet vkit {vkinek}

még a halottakat is felébresztené <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon hangos, zajos vmi (kiabálás, zene)

még a holtakat is felébresztené <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon hangos, zajos vmi (kiabálás, zene)

még a kenyérrevalót sem keresi meg (sz) (neutr)

- a megélhetéséhez szükséges pénzüsszeget sem képes megkeresni

még a kiflit is (két f-fel és) ipszilonnal írja (sz) (szleng), (tréf)

- körülményeskedő, szórszálhasogató személy

Még a kopasznak is hajmeresztő. (hm) (biz), (tréf)

- {megdöbbenő, félelmetes esemény tréfás jellemzése}

még a maga [a saját] árnyékától is megijed (sz) (neutr)

- nagyon gyáva

még a saját lábában is megbotlik (sz) (neutr)

- nagyon ügyetlen, tehetetlen

még a szar is vigyázzban áll <vkiben> (sz) (durva)

- a) nagyon fél;
- b) meghunyászkodik, megalázkodik vki előtt

még a szart is kiveri <vkiből> (sz) (durva)

- alaposan összever vkit

még a széket is leporolja [megtörli v. (nép) megfújja] <vki> (sz) (neutr)

- alatt nagyon megbecsül, szívesen lát vkit, udvarias vkivel

még a szenteltvíz sem mos le <vkiről> <vmit> (sz) (neutr)

- milyen bűnt, gaztettet nem tud feledtetni, meg nem történtté tenni

még a vasseget is megemészti (sz) (neutr)

- nagyon jó gyomra van, rendben van az emésztése

még adós(a) <vkinek> <vmivel> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- a) még megfizet vkinek vmiért;
- b) még megbosszul vkin vmit

még ajándékba se(m) kellene <vmi> (sz) (neutr)

- (rossz minősége, értéktelensége miatt) még ingyen sem fogadna el vmit, nem hogy pénzt adjon érte

meg akarja váltani a világot (sz) (vál)

- tele van fiatalos lendülettel, (gyakran idealista) elképzelésekkel, tervekkel

Még csak az kellene [kéne]! (hm) (neutr)

- {felháborodás, megütközés, visszautasítás kifejezése: az csak tovább rontaná a helyzetet}

még csak most bújt [kelt] ki a tojásból (sz) (biz)

- még valósággal gyerek, nincsenek tapasztalatai

még csak most fordul a bal [a másik] felére (sz) (neutr)

- (még) javában alszik

még csak most fordul a bal [a másik] oldalára (sz) (neutr)

- (még) javában alszik

Még egyet! (hm) (neutr)

- {kérés, kívánság kifejezése: hadd mondjam el még ezt az egy megjegyzést!}

Még fogtok hallani rólam! (hm) (neutr)

- a) {bizonygatás kifejezése: lesz még belőlem valaki, megmutatom, ki vagyok};
- b) {fenyegetés kifejezése: ezért még megfizetek!}

Még gyerekidő van. (hm) (biz)

- {marasztalás kifejezése: még korán van hazamenni v. lefeküdni}

még haló porában (is) (sz) (vál)

- mindig, még (jóval) azután is, hogy meghalt

Meg kell adni, hogy ... (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: el kell ismerni, kétségtelen, hogy ...}

Meg kell hagyni, hogy ... (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: el kell ismerni, hogy ...}

meg kell lennie <vminek,> ha a kutya kutyát eszik is (sz) (nép)

- mindenképpen meg kell lennie vminek

meg kell lennie <vminek,> mint a meghalásnak (sz) (nép)

- elkerülhetetlen, feltétlenül meg kell történnie vminek

Meg kell zabálni! (hm) (biz)

- {személyről, főleg kisgyerekről (ritkán kis állatról) szólva: ennivalóan édes, aranyos, tetszetős}

meg kell(ene) aranyozni <vkinek> a kezét (sz) (neutr)

- (főleg kézimunka, főzés elismeréseképpen) pompásan, gyönyörűen dolgozik, nagyon ügyesen tud csinálni vmit

meg kellene aranyozni <vkinek> a száját (sz) (vál)

- jól, szépen beszél

még ki sem hűlt <vkinek> a helye (<vhol>) (sz) (biz)

- éppen most ment el (vhonnan)

meg lehet számolni [számlálni] <vkinek> a bordáit (sz) (neutr)

- nagyon sovány (személy)

még lélegezni se(m) hagynak <vkit> (sz) (neutr)

- állandóan hajszoznak vkit

még lógni fog (sz) (biz)

- még akasztófára kerül

Meg mernék esküdni arra, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése: teljesen bizonyos vagyok abban, hogy ...}

Meg minden franc. (hm) (durva)

- {felsorolás helyettesítése}

Meg minden szar. (hm) (durva)

- {felsorolás helyettesítése}

meg minden túró (sz) (szleng), (durva)

- a) minden, az egész;
- b) felsorolás helyettesítéseként: sok egyéb más

még mindig lány (sz) (neutr)

- még szűz, még nem ment férjhez

még mutatóba se(m) marad(t) [sincs] <vmiből> (sz) (neutr)

- mind elfogy(ott)

Még neki áll feljebb! (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése indokolatlan szemrehányás, sértettség miatt: még ő méltatlankodik, ő hibáztat más, holott ő a hibás}

Még nem látni az alagút végét. (hm) (neutr)

- {reménytelenség kifejezése: a helyzet nem javul, egyelőre nem valószínű, hogy a megpróbáltatásoknak vége lesz}

még nem nőtt ki <vkinek> a bölcsességfoga (sz) (neutr)

- még meggondolatlan, éretlen, nem elég komoly

még nem szagolt puskaport (sz) (biz)

- még nem esett át a tűzkeresztségen

még nem száradt meg [még meg sem száradt] a tinta <vmin> (sz) (neutr)

- nagyon friss, új (főleg hivatalos irat, okmány)

meg se melegedett <vkinek> a helye (<vhol>) [meg se melegedett a helyén] (sz) (biz)

- csak rövid ideig volt vhol

meg se rebben <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- nyugodtan, a legcsekélyebb idegesség nélkül tesz vmit

Meg sem ismeri [látja] a szegény embert. (hm) (neutr)

- {akkor mondják méltatlankodva, amikor régi ismerősök közül az egyik üdvözlés nélkül megy el a másik mellett}

még tejes <vkinek> a szája (sz) (ritk), (biz)

- még éretlen tacsuló

Meg vagyok löve! (hm) (biz)

- {bizonytalanság, tanácstalanság kifejezése: váratlan nehézségre bukkantam, és most nem tudom, mit csináljak}

meg van írva a sors könyvében <vmi> (sz) (vál)

- törvényszerűen, elkerülhetetlenül így kell lennie v. történnie, nem lehet rajta változtatni

meg van írva fehéren feketén [(ritk) fekete] <vmi> (sz) (neutr)

- egyértelműen, félreérthetetlenül, világosan le van írva vmi

meg van kötve <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- cselekvési, döntési szabadsága korlátozva van

még van szusz <vkiben> (sz) (biz)

- még él

meg van vetve <vkinek> az ágya a pokolban (sz) (rég)

- nagyon gonosz ember

meg van zavarodva, mint a vasorrú bába a mágneses viharban (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon meg van zavarodva

megadja <vkinek> a magáét (sz) (neutr)

- a) megtorol vmit vkin;
- b) talpraesetten v. tapintatlanul megfelel vkinek

megadja <vkinek> a szája ízét (biz) (sz) (neutr)

- keményen, jól megmondja a véleményét vkinek

megadja <vminek> a módját (sz) (neutr)

- a) gondosan, ízlésesen, a szokások, az illendőség szerint elrendez, elkészít vmit ;
- b) kellő tisztelettel viseltetik vmi iránt

megadja <vminek> a sava-borsát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (beszédnek, magatartásnak) vki v. vmi meglepő fordulatot, érdekességet ad

megadja <vminek> az árát (sz) (neutr)

- a) nem sajnálja a pénzt a jó minőségért;
- b) sok áldozatba kerül vmi, súlyos következményeket kell vállalni vmiért;
- c) keservesen megbűnhődik vmiért

megadja <vminek> az ízét (sz) (neutr)

- vmit a legjellegzetesebb vonásával, legértékesebb tulajdonságával lát el

megadja a becsületet <vkinek> (sz) (vál)

- kifejezésre juttatja megbecsülését, tiszteletét vki iránt

megadja a hangot (sz) (neutr)

- magatartásával, beszédmódjával irányítóan befolyásol, összehangol vmely csoportos tevékenységet

megadja a kegyelemdőfést <vkinek> v. <vminek> (<vmivel>) (vál) a <vkinek:> (sz) (neutr)

- (végső, megsemmisítő) tettel, megnyilatkozásával erkölcsi, szellemi v. fizikai tekintetben megsemmisít vkit;
- b)

megadja a kezdősebességet <vkinek> (sz) (biz)

- a) fenékbe rúg vkit;
- b) kidob, kirúg vkit vhonnan;
- c) biztat, serkent vkit

megadja a kulcsot <vmihez> [megadja <vminek> a kulcsát] (sz) (neutr)

- megoldást, magyarázatot ad vmihez

megadja a végtisztességet <vkinek> (sz) (vál)

- a) eltemet vkit;
- b) részt vesz vkinek a temetésén

megadja az alaphangot (sz) (neutr)

- a) az ő stílusában, modorában folyik a társalgás;
- b) megteszi az első, a továbbiak számára irányadó lépéseket

megadja magát (sz) (neutr)

- a) küzdelmet, szándékot, célt felad;
- b) vitában meggyőzve elfogadja a másik fél igazát;
- c) (nő férfinak) átengedi magát

megadja magát a sorsnak [a sorsának] (sz) (neutr)

- lemondóan hagyja, hogy sodorják az események, belenyugszik rossz helyzetébe

megakad <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- vmely szót nem tud kimondani v. nem tud tovább beszélni

megakad <vkinek> a szeme <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- felfigyel vkire v. vmire

megakad <vkinek> a torkán <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek vmely feladat túl nagy, nem tudja megoldani

megalapozza a szerencsését (sz) (neutr)

- tetteivel jó, kedvező irányba tereli a sorsát

megáll <vkinek> a tudománya (sz) (biz)

- kifogy az érvekből, nem tudja, mit csináljon

megáll <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- a) meglepetésében hirtelen nem tud tovább gondolkodni;
- b) megdöbbszörnek, felháborítóknak talál vmit

megáll a (saját [maga]) lábán (sz) (neutr)

- támogatás nélkül is el tudja intézni ügyeit, irányítani tudja a sorsát

megáll a fejlődésben (, ha ránéz <vki>) (szleng) (sz) (neutr)

- megijed, megrémül

megáll a húgy <vkiben> (sz) (durva)

- a) meglepődik, megdöbben;
- b) megijed

megáll a trágya <vkiben> (sz) (durva)

- megijed, megdöbben

Megáll az ember esze (tréf. és ácsorog [visszafordul v. visszafelé forog])! (hm) (neutr)

- a) {töprengés, fejtörés kifejezése: hirtelen szinte nem tudok tovább gondolkodni};
- b) {megdöbbenés, megbotránkozás kifejezése: hihetetlennek, elképesztőnek találok a dolgot}

Megáll az ész [az ember esze] (tréf. és ácsorog [visszafordul v. visszafelé forog])! (hm) (neutr)

- a) {töprengés, fejtörés kifejezése: hirtelen szinte nem tudok tovább gondolkodni};
- b) {megdöbbenés, megbotránkozás kifejezése: hihetetlennek, elképesztőnek találom a dolgot!}

megáll az ütő <vkiben> [megáll <vkinek> az ütője] (sz) (nép)

- a) meglepődik, megdöbben;
- b) megijed;
- c) meghal

megállja a helyét (sz) (neutr)

- (személy, eszköz, emberi alkotás) jól teljesíti feladatát

megálljt parancsol <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- (személyt, cselekvést, folyamatot) megállít, meggátol

megállt a növésben (sz) (szleng)

- alacsony termetű személy

megalszik a tej <vkinek> a szájában (sz) (neutr)

- gyámoltalan, erélytelen, lassú mozgású és észjárású személy

megapad [megcsappan] <vkinek> az erszénye (sz) (ritk)

- megfogyatkozik a pénze

megássza <vkinek> v. <vminek> a sírját (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek a teljes pusztulását készíti elő

megázott, mint egy [a kiöntött] ürge (sz) (nép)

- (ember, állat) nagyon megázott, csuromvizes lett

megberetválja magát az idő (sz) (nép)

- kiderül az ég, és hidegre fordul az időjárás

megbicsaklik <vkinek> az esze (sz) (ritk)

- gondolatmenetében kisebb zavar keletkezik

megbillen <vkinek> v. <vminek> az egyensúlya (sz) (neutr)

- (váratlan dolog kedvezőtlen hatására) normális helyzete meginog, rendezettsége megszűnik

megbomlik [megháborodik v. megzavarodik] <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- mebolondul

megbomlik [megháborodik] <vkinek> az elméje (sz) (neutr)

- mebolondul

megbomlik <vkinek> az értelme (sz) (neutr)

- mebolondul

megbomlik <vkinek> az esze (sz) (vál)

- megalondul

megbotlik <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- a) (szót, nevet) helytelenül, hibásan mond ki;
- b) véletlenül olyat mond, amit nem akar

megbotlik egy szalmaszámban (sz) (neutr)

- jelentéktelen dolog miatt vall kudarcot

megcsap <vkit,> mint az ipari áram (szleng) (sz) (neutr)

- megüt, megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Megcsaplak, mint az ipari áram!)

Megcselekedtük, amit megkövetelt a haza. (hm) (vál)

- {mely nemes célért történő önfeláldozás, önzetlen cselekvés kifejezése}

megcsinál egy balhét (sz) (szleng)

- büntettet követ el

megcsinál egy melót (sz) (szleng)

- büntettet elkövet

megcsinál egy munkát (sz) (szleng)

- büntettet elkövet

megcsinálja a szerencsését (sz) (neutr)

- saját képességeinek köszönhetően (főleg anyagi téren) nagy sikert ér el

megcsípett a bolha <vkit> (sz) (biz)

- nagyon aktív, összevissza kapkod

megcsúszik <vkinek> a keze (sz) (biz), (tréf)

- hirtelen pofon vág vkit

megdobban <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- (nem várt, hirtelen kellemes lelki élmény hatására) egyszerre nagy boldogság, remény önti el

megdobogtatja <vkinek> a szívét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (izgalomtól, látványtól, nagy örömtől) érezhetően erősebben kezd verni a szíve

megdumálja <vkinek> a fejét (sz) (szleng)

- rábeszél, rávesz vkit vmire

megégeti a kezét (sz) (neutr)

- kellemetlen, kínos tapasztalatokat szerez vmivel kapcsolatban

megégeti a körmét (sz) (neutr)

- bajba keveri magát, kellemetlen helyzetbe jut

megégeti a száját (sz) (neutr)

- (vmely cselekedete v. szavai miatt) sok kellemetlensége lesz

megégeti az ujját (<vmivel>) (sz) (nép)

- baja származik (vmiből)

megél a saját hátán is (sz) (szleng), (tréf)

- prostituáltként árulja magát

megelőzi (a) korát (sz) (vál)

- vmely igazságot kortársainál előbb felismer (, és aszerint viselkedik)

megemeli [megbillenti] a kalapját (sz) (neutr)

- köszönt, üdvözöl vkit

Megemlegeti a magyarok istenét! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: ezt még megkeserüli!}

megenné a jövő évi termést is (sz) (szleng), (tréf)

- nagyétkű, falánk

megenné a saját szarát (sz) (durva)

- nagyon fősvény, zsupori személy

megér egy misét <vmi> (sz) (neutr)

- megérdemli vmi, hogy foglalkozzanak vele, figyelmet fordítsanak rá

megérdemli a kötelet (sz) (neutr)

- nagy gazember

megérdemli az akasztófát (sz) (neutr)

- eddigi (súlyos) bűneivel, büntetteivel kiérdemelte a halálbüntetést

megeged <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- (előzetes hallgatás, szűkszavúság után) beszédessé válik, és folyamatosan, terjengősen beszélni kezd, főleg bizalmas dologról

megeged a szó <vkiben> [megeged <vkinek> a szava] (sz) (neutr)

- (előzetes hallgatás után) hirtelen beszédessé válik, hosszasan beszélni kezd (főleg bizalmas dolgokról)

megegednek [megnyílnak] a felhők csatornái (sz) (vál)

- nagyon elkezd esni az eső

megegednek [megnyílnak] az ég csatornái (sz) (neutr)

- nagyon elkezd esni

megegeszt egy telefont (sz) (biz)

- telefonál

megegeszti [nekiereszti] a gyeplőt (sz) (neutr)

- a) lazít a fegyelmen, lazábban kezeli a dolgokat;
- b) felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával, nem törődik többé vkivel v. vmivel

megereszti a gyeplőszárat (sz) (neutr)

- a) lazít a fegyelmen, lazábban kezeli a dolgokat;
- b) felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával, nem törődik többé vkivel v. vmivel

megereszti a hangját (sz) (neutr)

- hirtelen hangosan kezd beszélni v. énekelni

megereszti a kantárszárat (sz) (neutr)

- nagyobb szabadságot ad vkinek vmiben

megereszti a nyelvét (sz) (neutr)

- hirtelen élénken v. hangosan beszélni kezd

megereszti a torkát (sz) (neutr)

- hirtelen élénken v. hangosan beszélni v. énekelni kezd

megérett a lámpavasra (sz) (ritk)

- megérdemli, hogy felakasszák

megérett az akasztófára (sz) (neutr)

- eddigi (súlyos) bűneivel, bűntetteivel kiérdemelte a halálbüntetést

megéri a pénzét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (gúny) (személy) jópofa, nem mindennapi, nagy csibész;
- b) (tárgy) értékes, nem kell rá sajnálni a pénzt

megéri az árát <vmi> (sz) (neutr)

- (tárgyat, eszközt, gépet) érdemes volt megvásárolni az adott árért (, mert megfelelő ellenértéke van, beváltja a hozzá fűzött reményeket)

megérint a halál szele <vkít> (sz) (neutr)

- közel jár a halálhoz

megerősíti a szívét (sz) (vál)

- lelkiileg kellő mértékben felkészül vmely nehéz feladat elvégzésére, nehéz körülmények közt való helytállásra

megérzi a bűdöset (sz) (biz)

- megérzi, sejti a készülő bajt, kellemetlenséget

megérzi a pecsenye szagát (sz) (ritk)

- a) megérzi, hogy vhol potyán jót lehet v. általában haszonhoz juthat;
- b) még bekövetkezése előtt megérzi a bajt

megérzi a rossz szagot (sz) (neutr)

- megsejti a bekövetkező kellemetlenséget, veszedelmet

megesik <vkinek> a szíve <vkin> (sz) (neutr)

- a) megsajnál vkit;
- b) megkönyörül vkin

Megeszem a fejem(et), ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy nem ...}

Megeszem a kalapom(at), ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy nem (történik meg vmi)}

Megeszem a sapkám(at), ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy nem (történik meg vmi)}

megeszi [megemészti] (még) a patkószöveget is (sz) (neutr)

- a legnehezebb étel sem árt meg a gyomrának

megette (a) kenyere javát (sz) (neutr)

- túl van az élete nagyobbik részén, már nem fiatal ember

Megette (azt) a (fészkes) fene! (hm) (biz)

- {bosszankodás kifejezése: nem lesz v. nem lett abból semmi, nem való semmire, teljesen használhatatlanná vált}

Megette a kutya. (hm) (neutr)

- {lemondás, belenyugvás kifejezése: nem lett semmi belőle}

megette a tyúk <vkinek> a kenyerét (sz) (nép),

- (tréf), (gúny) jelentéktelen ok miatt szomorkodik

megfagy [meghűl] a vér <vkiben> [<vkinek> az ereiben] (sz) (neutr)

- nagyon megrémül, megrendül vmitől

megfagy <vkinek> az ajkán a szó (sz) (vál)

- (a döbbenettől v. ijedtében) hirtelen elhallgat

megfagy a fülzsír <vkiben> (sz) (durva), (tréf)

- nagyon meglepődik, megdöbben

megfagy a levegő (sz) (neutr)

- a) <vhol:> (megdöbbenés, felháborodás jeleként) hirtelen zavart, feszült csend lesz vhol;
- b) <vki> körül: gyanakvás vesz körül vkit, csökken vkinek a támogatottsága

megfagy a szar (is) <vkiben> (sz) (durva)

- nagyon hideg van

megfekszi <vkinek> a gyomrát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nem bír elviselni vkit v. vmit, undorodik tőle

megfeledkezik magáról (sz) (neutr)

- a) szándéka ellenére illetlenül viselkedik;
- b) (biz), (szépítő) szellent egyet

Megfelelő embert a megfelelő helyre. (km) (neutr)

- {a konkrét feladat elvégzésére legalkalmasabb embert kell az adott állásba helyezni}

megfizeti <vminek> az árát (sz) (neutr)

- a) nem sajnálja a pénzt a jó minőségért;
- b) sok áldozatba kerül vmi, súlyos következményeket kell vállalni vmiért;
- c) keservesen megbűnhődik, meglakol vmiért

megfizeti a tandíjat <vmiért> (sz) (biz)

- sok kellemetlenség, nehézség árán szerez meg vmely élettapasztalatot

megfizeti a természet adóját (vál) (sz) (neutr)

- meghal

megfog a nap <vkít> (sz) (neutr)

- leburnul a bőre a naptól

megfogadja <vkinek> a szavát (sz) (neutr)

- vkinek a tanácsára hallgat és aszerint cselekszik

megfogja [nyomja] a melót (sz) (szleng)

- intenzíven dolgozik

megfogja az aranyadarat (sz) (rég), (vál)

- kihasználja a szerencsét, a kedvező lehetőséget

megfogja az eke szarvát (sz) (nép)

- bátran nekilát egy (mezőgazdasági v. nehéz) munka elvégzésének;
- b) keményen, szorgalmasan dolgozik

megfogja az isten lábát (sz) (biz), (tréf)

- vkinek nagy szerencséje van, vmi nagyon szerencsés esemény történik vele

megfojtana egy kanál vízben <vkít> (sz) (neutr)

- mérhetetlenül gyűlöli vkít

megfordul <vkinek> a fejében <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely gondolat, emlék) egyszer v. időnként felbukkan, fölvetődik vkiben

megfordul <vkinek> az agyában <vmi> (sz) (neutr)

- (gondolat, emlék) egyszer v. időnként felbukkan, fölvetődik vkiben

megfordul a damaszkuszi úton [megjárja a damaszkuszi utat] (sz) (vál)

- (politikai) véleményét, nézetét megváltoztatja

megfordul a sírjában (sz) (neutr)

- (elhunyt személy) a halála után is hevesen ellenezne vmit, tiltakozna vmi ellen, mert az kiáltó ellentétben van szándékával, felfogásával

megfordul a szelek járása (vál) (sz) (neutr)

- mások a társadalmi viszonyok, megváltoznak a körülmények

megfordul a széljárás (sz) (neutr)

- mások a társadalmi viszonyok, megváltoztak a körülmények

megfordul a világ <vkivel> (sz) (neutr)

- (betegség v. lelki megrázkódtatás miatt) hirtelen erősen szédülni kezd

megforgatja <vkinek> a szívében a kést [a tört] (sz) (vál)

- rosszindulatú megjegyzéseivel vkinek a lelki fájdalmát nagymértékben fokozza

megfoszt az esztétől <vkít> <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- örületbe, tébolyba kerget vkít vki v. vmi

megfoszt az illúzióktól <vkít> (sz) (neutr)

- kiábrándít, kijózanít vkít

megfújja a riadót [riadót fúj] (sz) (neutr)

- a) riaszt;
- b) (szóval, írással) tette buzdít vmi ellen

megfutja [megteszi] a (szükséges) tiszteletköröket (sz) (biz), (pej)

- a tényleges mondanivaló előtt vkinek az érdemeit, eredményeit (kötelező és gyakran hízalgó módon) méltatja

megfúzi <vkinek> az agyát <vmire> (sz) (szleng)

- rábeszél, rávesz vkít vmire

meghajt <vkít,> mint Singer a varrógépet (sz) (szleng)

- különösen sok v. nehéz munkát végeztet vkivel

meghajtja (a) térdét <vki> (sz) (neutr)

- előtt (vál) a) elismerését, hódolatát fejezi ki;
- b) elismeri vkinek a tekintélyét, akaratát v. enged neki

meghajtja a zászlót <vki> (sz) (neutr)

- előtt megadja magát, behódol vkinek

meghal a világ számára (sz) (neutr)

- lemond a társadalmi élet örömeiről, magányba húzódik

meghalad az idő <vmít> (sz) (vál)

- a fejlődés avulttá, időszerűtlenné tesz vmit

Meghalt a gyerek, oda a komaság. (km) (neutr)

- {megszűnt az összetartó kapocs, az érdekközösség, s vele a jó viszony is}

Meghalt a király, éljen a király! (km) (neutr)

- {vki bukását, halálát mindig vkinek a felemelkedése követi}

Meghalt Mátyás király, oda az igazság. (km) (neutr)

- a) {régóta nem lehet már a szegények, az elnyomottak pártján álló, igazságos embert találni};
- b) {gyakran tréfás helyzetmondatszerű használatban lemondás kifejezésére: nincs hova fordulni elégtételért, igazságért}

meghasad <vkinek> a szíve (vál) (sz) (neutr)

- az őt érő megrázkódtatásba, lelki fájdalomba (hirtelen) belehal

meghibban <vkinek> az esze (sz) (vál)

- mebolondul

Meghiszem azt! (hm) (biz)

- {kérdésre adott felelet v. állítás nyomatékosításának kifejezése rendszerint büszkeség v. keserűség árnyalatával: hát persze, természetesen!}

meghozta a gólya (sz) (tréf)

- (kisbaba) megszületett

meghozza gyümölcsét <vmi> (sz) (neutr)

- hasznot hajt, eredménnyel jár vmi

meghúzódik a háttérben (sz) (neutr)

- szerényen viselkedik

meghúzták [megkondították] a harangot <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felett a) most halt meg vki;
- b) pusztulóban, szétzüllőben van vmi

meghúzza [megkongatja] a halálharangot <vmi> (sz) (neutr)

- felett (vál) kétségtelenné teszi, biztosan jelzi vminek a pusztulását, megszüntét

meghúzza [megkongatja] a vészharangot (sz) (neutr)

- valódi v. képzelt veszedelemre figyelmezteti a nyilvánosságot

meghúzza a párhuzamot <vkik> v. <vmik> között [párhuzamba állít <vkiket> v. <vmiket>] [párhuzamot húz v. von <vkik> v. <vmik> között] (sz) (neutr)

- összehasonlítva értékelt személyeket v. tárgyakat, jelenségeket, cselekedeteket

meghúzza a vészfeket (sz) (neutr)

- veszélyt érzékelve leállít vmely tevékenységet

megindítja <vkinek> a lelkét <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- mély benyomást, erős érzelmi hatást (főleg szánalmat, részvétet v. meghatottságot) kelt vkiben vki v. vmi

megindítja <vkinek> a szívét <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- mély benyomást, erős érzelmi hatást (főleg szánalmat, részvétet v. meghatottságot) kelt vkiben vki v. vmi

megindul a szó <vkiben> [megindul <vkinek> a szava] (sz) (neutr)

- (előzetes hallgatás után) hirtelen beszédessé válik, hosszasan beszélni kezd (főleg bizalmas dolgokról)

meginná az árvák könnyét is (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon szereti az italt

megismerkedik az anyafőddel (sz) (szleng), (tréf)

- elesik

megissza <vminek> a levét (sz) (biz)

- viseli vminek a kellemetlen következményeit

megjártatja a lábait (sz) (ritk)

- sétál egyet (, hogy elgémberedett lábait megmozgassa)

megjátssza a bazári majmot (sz) (szleng)

- nagyon felvág, nagyképűen viselkedik

megjátssza a Csekonits bárót (sz) (rég)

- urizál, henceg, fölényeskedik

megjátssza a labdát (sz) (neutr)

- (labdajátékban, különösen labdarúgásban) ügyes húzásokkal gólhelyzetet teremt v. azt kihasználja

megjátssza a partit (sz) (szleng)

- ügyeskedik, taktikázik

megjön <vkinek> a bátorsága (sz) (neutr)

- legyőzi bátortalanságát, felbátorodik

megjön <vkinek> a kedve (sz) (neutr)

- a) jókedvűvé, vidámmá válik;
- b) <vmihez:> szívesen csinál vmit

megjön <vkinek> a szava (sz) (neutr)

- újra beszélni kezd, beszédessé válik

megjön <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- a) okosabbá, eszesebbé válik;
- b) belát vmit, értelmes emberhez illően kezd viselkedni, cselekedni

megjön <vkinek> az étvágya (sz) (neutr)

- telhetetlenné válik

Megjöttek a helyi menő [vagány] csávók [a háemcsék v. a hávécsék]! (hm) (szleng),

- (gúny), (pej) {egy szűkebb közösség (pl. falu, kerület, csoport) jellegzetes, hangadó egyéneire mondják}

megkapja a kegyelemdőfést <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) <vki:> (végső, megsemmisítő csapás következtében) erkölcsi, szellemi v. fizikai tekintetben megsemmisül;
- b) <vmi:> (végső, megsemmisítő csapás következtében) elpusztul, ami már amúgy is pusztulásra volt ítélve

megkapja a magáét (sz) (neutr)

- (gyakran érdemtelenül) szemrehányást, büntetést kap

megkapja a selyemzsinórt (<vkitől>) (sz) (vál)

- a) felszólítást kap (vkitől) az öngyilkosságra;
- b) felszólítást kap (vkitől) a lemondásra, a visszavonulásra

megkapja az [a maga] adagját (sz) (neutr)

- megkapja a maga részét vmiből (pl. verésből, büntetésből)

megkapja az obsitot (sz) (ritk), (tréf)

- (hivatalból, szolgálatból) elküldenek, menesztenek vkit

Megkapta, amit keresett. (hm) (gúny)

- {káröröm kifejezése: addig mesterkedett, míg végül bajba jutott}

megkeményíti a szívét (sz) (vál)

- hajthatatlan, könyörtelen lesz

megkeni [megfaggyúzza] <vkinek> a tenyerét (sz) (biz)

- kisebb-nagyobb összeg, ajándék juttatásával befolyásolja, megvesztegeti azt, akitől ügyének kedvező elintézése v. siettetése függ

megkeni <vkinek> a kezét (sz) (biz)

- (kisebb-nagyobb összeg, ajándék juttatásával) megvesztegeti, befolyásolja azt, akitől ügyének kedvező elintézése v. siettetése függ

megkeni a torkát (biz), (sz) (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

megkeresi [megtalálja] a kiskaput (sz) (biz)

- a törvényi előírások megkerülésével (esetleg vesztegetéssel) próbál érvényesülni v. érvényesül

megkeresi a kenyerét (sz) (neutr)

- munkájával megszerzi az élete fenntartásához szükséges pénzt

megkéri <vkinek> a kezét (sz) (neutr)

- feleségül kér vkit

megkéri <vminek> az árát (sz) (neutr)

- sok pénzt v. egyéb ellenszolgáltatást kér vmiért

megkeseredik <vkinek> a szíve (<vmin> v. <vmi miatt>) (sz) (neutr)

- nagy keserűség, szomorúság fog el vkit

megkeseríti <vkinek> az életét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- sok bosszúságot, keserűséget okoz vkinek vki v. vmi

megkínál egy brióssal <vkit> (sz) (szleng)

- megüt vkit

megkínál egy mákossal <vkit> (sz) (szleng), (tréf)

- megüt vkit

megkondítja a lélekarangot <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felett nyilvánvalóvá teszi vkinek v. vminek a pusztulását, elmúlását, sorsa beteljesedését

megkondul a lélekarang <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felett vki v. vmi pusztulásra van ítélve

megkóstolja [megüti] a földet (sz) (tréf)

- úgy elterül, hogy arcát, orrát beleveri a földbe

megkönnyebbülten [szabadon v. szabadabban] lélegzik (sz) (neutr)

- vmely nyomasztó érzés megszűntével lelkiileg megkönnyebbül

megkönnyezteti a hernyó(já)t (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vize

megkönnyezteti az óriáskígyót (sz) (szleng), (tréf)

- (férfi) vize

megköszörüli a torkát (sz) (neutr)

- egyet-kettőt krárog, mielőtt beszélni kezdene

megköt a gipsz (sz) (szleng), (tréf)

- (nő) terhes lesz

megkötí <vkinek> a kezét (sz) (neutr)

- vkit cselekvésében, döntésében korlátoz

megkötött a gitt <vkiben> (sz) (szleng), (tréf)

- vkinek szorulása van

meglágyítja <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- vkinek a könnyörtelenségét, szigorát megenyhíti

meglágyul <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- meghülyül

meglapul, mint tetű a var alatt (sz) (nép)

- sunyi módon meghúzza magát hallgat

meqlátja a napvilágot (sz) (neutr)

- a) megszűletik;
- b) (ritk) kiszabadul a börtönből

Meglátni és megszeretni (egy pillanat műve volt). (hm) (neutr)

- {annak jelzése, ha első látásra, hamar beleszeretünk vkibe v. megtetszik vmi}

meglazult egy csavar <vkinél> (szleng) (sz) (neutr)

- bolond, örült

meglegyint [megsimít] a (lapos) guta <vkit> (sz) (biz)

- kisebb szélütés ér vkit

megleli [megtalálja] a helyes utat (sz) (neutr)

- különböző eljárások közül megtalálja a legcélszerűbbet

Meglesz (még) ennek a börtje! (hm) (neutr)

- {vmely következményre való figyelmeztetés kifejezése: meg kell majd érte (még) szenvedni!}

meglobogtatja <vminek> a lehetőségét <vki> (sz) (neutr)

- előtt rendszerint csábító szándékkal, váratlanul feltárja vki előtt vminek a lehetőségét

megmagyarázza még azt is, hogy a döglött ló csak szundikál (sz) (szleng), (tréf)

- (gyakran körmönfontan, okoskodva) kimagyarázza magát

megmarad a (maga) korlátai között (sz) (neutr)

- saját lehetőségeihez, képességeihez igazodik

megmarad magnak <vmi> (sz) (vál)

- emlékeztetőül, mutatóba (meg)marad egy kevés vmiből

megmártja <vkinek> a szívében a kést [a tört] (sz) (vál)

- rosszindulatú megjegyzéseivel vkinek a lelki fájdalmát nagymértékben fokozza

megmászott a pók <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- (nő) terhes lett

megmelegedik <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- jó érzés, boldogság tölt el vkit

megmenekül a halál torkából (sz) (vál)

- halálos veszélyből az utolsó pillanatban megmenekül

megment a vérpadtól <vkit> (sz) (vál)

- megment vkit a haláltól, a kivégzéstől

megment az életnek <vkit> (sz) (neutr)

- megmenti vkinek az életét

Megmérettél és könnyűnek találtattál. (hm) (vál)

- {annak kifejezése, hogy vki erkölcsileg, szakmailag alkalmatlannak bizonyul(t) vmely feladat ellátására}

megmondja a magáét <vkinek> (sz) (pej)

- bátran megmondja kedvezőtlen véleményét v. kifogásait vkinek

megmossa <vkinek> a fejét (sz) (biz)

- összeszid, megdorgál vkit

megmutatja (az) orosláncörmeit [orosláncörmeit mutogatja] (sz) (neutr)

- (sportoló, művész) már fiatalon megmutatja tehetségét

megmutatja [megtanítja] <vkinek> hogy hol lakik az úristen (sz) (neutr)

- megfegyelmez vkit, rádöbben az illetőt kedvezőtlen helyzetére (gyakran fenyegetésként is: Majd én megmutatom [megtanítom] neki, hogy hol lakik az úristen!)

megmutatja igazi [valódi] énjét (sz) (vál)

- megmutatja, hogy milyen is valójában a viselkedése, milyenek a tulajdonságai

megnevezi a kígyót (sz) (szleng), (tréf)

- hány

megnézi (, hogy hová teszi) a pénzt (sz) (neutr)

- nem költ hiábavalóságokra, ésszerűen takarékos

megnő <vkinek> a szarva (sz) (neutr)

- elbizakodottá, vakmerővé lesz

megnő <vkinek> a szemében <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az értékét, erkölcsi súlyát nagyobbra becsüli, mint előzőleg

megnő <vkinek> a taraja (sz) (nép)

- elbizakodottá válik, fennhéjázó lesz

megnyal(hat)ja a száját [a szája szélét] <vmi> (sz) (neutr)

- után a) vmely étel v. ital nagyon ízletes;
- b) vmivel nagyon elégedett v. meg lehet elégedve

megnyeri [megüti] a lottóötöst (sz) (biz)

- nagy előny, nyereség, szerencse ér vkit

megnyeri <vkinek> a kezét (sz) (vál)

- megkap, elvesz vkit feleségül

megnyeri <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- férfi nőt v. nő férfit meghódít, szerelmet ébreszt benne maga iránt

megnyílik <vkinek> a lelke (<vki> előtt) (sz) (vál)

- a) őszintén feltárja érzéseit, gondolatait (vki előtt);
- b) közlékenyvé válik

megnyílik <vkinek> a szíve (<vki> előtt) (sz) (vál)

- (rendszerint vmely hirtelen támadt érzelem hatására) zárkózottságából fölenged, (beszélőpartnerével) közlékenyebb lesz

megnyílik <vminek> a kapuja [megnyílnak <vminek> a kapui] (sz) (neutr)

- vmely intézmény megkezd v. újra megkezd tevékenységét, működését

megnyírbálja <vkinek> a szárnyait (sz) (vál)

- szellemének, tevékenységének szabad kibontakozását lehetetlenné teszi

megnyitja a házát <vkinek> v. <vki> (sz) (neutr)

- előtt befogad vkit

megnyitja a kaput [<vminek> a kapuját] <vki> előtt v. <vki> (sz) (neutr)

- számára lehetőséget ad vkinek vmihez

megnyitja a szívét (<vkinek> v. <vki előtt>) (sz) (vál)

- őszintén, bizalommal elmondja vkinek minden baját, legbensőbb érzelmeit, titkait

megnyomja (<vkinek> v. <vminek>) a fenekét (sz) (biz)

- (egy másik autó hátuljának ütközve) karambolozik

megnyomja a gombot (sz) (biz)

- nagy lendülettel hozzálát vmihez, megfeszített erővel csinál vmit

megnyúlik <vkinek> a képe (sz) (neutr)

- csalódottság látszik vkin

megnyúlik <vkinek> az ábrázata (sz) (neutr)

- csalódottság kezd látszani vkin

megnyúlik <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- csalódottság kezd látszani vkin

megnyúlik <vkinek> az orra (sz) (neutr)

- csalódottság látszik vkin

megnyúlt orral (távozik) (sz) (neutr)

- kudarccal, felsülve v. szomorúan, leverten (távozik)

megoldja <vkinek> a nyelvét <vmi> (sz) (neutr)

- közlékeny, beszédessé tesz vkit vmi (gyakran szesz ital)

megoldja <vkinek> az övét (sz) (rég), (vál)

- (nőt) magáévá, asszonyává tesz

megoldódik <vkinek> a nyelve (sz) (neutr)

- (előzetes hallgatás, szűkszavúság után) beszédessé válik, és folyamatosan, terjengősen beszélni kezd, főleg bizalmas dologról

megosztja a hitvesi ágyat <vkivel> (sz) (neutr)

- házastársi viszonyban van vkivel

megosztozik a koncon <vkivel> (sz) (neutr)

- haszonnal, nyereséggel járó lehetőségen kiegyezik vkivel

megóvja [megőrzi] a látszatot [ügyel a látszatra] (sz) (vál)

- vigyáz arra, hogy a külsőségek mögé rejtett s a rá nézve kellemetlen valóság ki ne derüljön

megöntözi a torkát (biz), (sz) (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

megőrzi [nem veszti el] a hidegvérét (sz) (neutr)

- nyugodt, józan marad

megőrzi inkognitóját (sz) (neutr)

- titokban tartja valódi énjét

megpattan egy húr <vkiben> (sz) (neutr)

- nagy szomorúság, bánat ér vkit (vmely kellemes dolog, pl. szerelmi kapcsolat befejeztével)

megpihen <vkinek> a szeme <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- kedvteléssel, önfeledten, hosszasan néz vkit v. vmit

megragad (a) gondolataiban <vmi> (sz) (neutr)

- emlékezetében megmarad vmi, visszaemlékszik vmire

megragad <vkinek> (az) emlékezetében <vmi> (sz) (neutr)

- visszaemlékszik vmire

megragad <vkinek> a szeme <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- feszült érdeklődéssel, kitartóan nézni kezd vkit v. vmit

megragadja <vkinek> a lelkét <vmi> (sz) (neutr)

- (tárgy, jelenség, esemény) lelkesedéssel, gyönyörűséggel tölt el vkit

megragadja a hatalmat (sz) (neutr)

- hirtelen és általában fegyveres erővel megszerzi a hatalmat

megragadja a szerencsé(jé)t (sz) (neutr)

- kihasználja a lehetőséget

megragadja az alkalmat (sz) (neutr)

- kihasználja a kínálókozó lehetőséget

megrakja [megtömi v. teleeszi] a bendőjét (sz) (biz)

- alaposan jóllakik

Megrázza még szakállát Gergely. (hm) (nép)

- {Gergely napra – március 12. – hideg idő, havazás várható}

megreszeli a torkát (sz) (neutr)

- egyet-kettőt krárog, mielőtt beszélni kezdene

megrezdül <vkinek> a szíve (sz) (ritk), (vál)

- (külső hatásra) rövid ideig tartó örömet v. szomorúságot érez v. kezd érezni

megropogtatja <vkinek> a mogyoróit (sz) (biz), (szépitő)

- keményen bánik vkivel, alaposan megleckéztet vkit

megropogtatja <vkinek> a vállát (sz) (neutr)

- erősen átölel v. megszorít vkit

megrövidít egy fejjel <vkit> (sz) (rég), (tréf)

- lefejezéssel kivégez vkit

megsebzí <vkinek> a lelkét (sz) (ritk), (vál)

- sértésével, durva magatartásával nagy lelki fájdalmat okoz vkinek

megsebzí <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- nagyon megsért vkit, sértésével, durva magatartásával nagy lelki fájdalmat okoz vkinek

Megsütheted a tudományod! [Magsütheti a tudományát!] (hm) (biz), (gúny)

- {sikertelenség, lemondás kifejezése: minden hiábavaló, az adott helyzetben semmit sem ér vkinek a felkészültsége v. segítségé}

megsüti a maga pecsenyéjét (sz) (neutr)

- csak a maga önző érdekével, hasznával törődik

megszakad <vkinek> (az) élete fonala (sz) (vál)

- meghal

megszakad <vkinek> a lépe (sz) (ritk)

- (dühében, irigységében) megpukkad, meghal

megszakad <vkinek> a szíve (vál) (sz) (neutr)

- az őt érő megrázkódtatásba, lelki fájdalomba (hirtelen) belehal

megszakad a beszélgetés fonala (sz) (neutr)

- elakad a beszélgetés

megszakadt, mint a hatos anya (sz) (szleng)

- nagyon elfáradt (vmely tevékenységben)

megszáll a gonosz lélek <vkit> (sz) (neutr)

- a) gonoszul viselkedik;
- b) (nép) epileptikus rohamai vannak

megszáll a szentlélek (sz) (tréf)

- a) váratlanul megjavul, leszokik régi hibáiról;
- b) hirtelen meglepően jó képességeket mutat, kiváló teljesítményt nyújt

megszáll az ördög <vkit> (sz) (neutr)

- érthetetlenül gonosz dolgokat kezd művelni

megszegi a parancsot [parancsot szeg] (sz) (neutr)

- a parancs, tilalom ellenére cselekszik

megszegi a szavát (sz) (neutr)

- nem tartja be adott ígéretét (, aminek teljesítésére esküt tett v. amire a törvény kötelezi)

megszokott <vmit,> mint cigány lova a koplalást [a verést] (sz) (nép)

- akarata ellenére megszokott vmit, beletörődött vmibe

megszokott <vmit,> mint medve a vackort (sz) (rég)

- hozzászokott vmihez, rászokott vmire

megszólal <vkinek> a lelkiismerete (sz) (neutr)

- vmely tettét, magatartását v. szándékát egyszer csak helytelennek kezdi látni

megszólal <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- felébred vkiben a jószág, a szeretet v. a részvét

megszorítja <vkinek> a tőkét [a tökeit] (sz) (durva)

- keményen bánik vkivel, megrendszabályoz vkit

megszületik <vkinek> az agyában <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek vmilyen ötlete támad, kitalál vmit

megtalálja (a) számítását (sz) (neutr)

- a) vmely üzlet, vállalkozás kifizetődik, hasznot hajt;
- b) vkinek a terve beválik, sikerül

Megtalálja [megleli] (a) zsák a foltját. (km) (neutr)

- a) {mindenki megtalálja a hozzá illő élettársat};
- b) {minden jómadár a hozzá hasonló jómadarak társaságát keresi}

megtalálja <vminek> a módját (sz) (neutr)

- megtalálja a lehetőséget, az alkalmat, a kibúvót vmire

megtalálja a helyét (sz) (neutr)

- (adott közösségben, a társadalomban) olyan munkakört, tisztséget tölt be, amelyben jól érzi magát, hasznosan tud tevékenykedni

megtalálja a kellő hangot [megüti a helyes hangot] (<vkivel> szemben) (sz) (neutr)

- olyan modorban beszél (vkivel), amely az adott helyzetben a leginkább megfelelő, célravezető

megtalálja a közös nyelvet <vkivel> (sz) (neutr)

- sikerül vkivel áthidalnia a köztük lévő felfogásbeli különbségeket és érdekellentéteket

megtalálja a kulcsot <vmihez> (sz) (neutr)

- rátalál a megoldásra, vminek a magyarázatára

megtalálja a maga [a méltó] párját (sz) (neutr)

- hozzáillő személyt választ társának, különösen élettársnak

megtalálja Amerikát (sz) (biz)

- szerencséje lesz

megtalálja az igazit (sz) (neutr)

- rátalál az eszményi feleségre v. férjre

megtanít kesztyűbe dudálni <vkit> (sz) (neutr)

- (rendszerint büntetéssel, veréssel, erőyes eszközökkel) rendre, helyes viselkedésre tanít vkit (gyakran fenyegetésként is: Majd megtanítalak [megtanítom] kesztyűbe dudálni!)

megtanít móresre [móresre tanít] <vkit> (sz) (neutr)

- megfegyelmez, rendreutasít vkit

megtekeri <vkinek> a tökét (sz) (durva)

- megver vkit, elbánik vkivel

megtépázza <vkinek> a babérjait (sz) (neutr)

- jelentős erkölcsi kárt okoz vkinek

megtér atyáihoz (sz) (vál)

- meghal

megtér őseihez (sz) (vál)

- meghal

megtért bárány (sz) (neutr)

- az a személy, aki megbánva korábbi eltévelyedését, visszatér a helyes útra

megteszi a magáét (sz) (neutr)

- elvégzi, amire képes

megteszi a szolgálatot <vmi> (sz) (neutr)

- alkalmas eszközként megfelel a célnak

megteszi az első kapavágást (sz) (neutr)

- a) (magas rangú, hivatalos személy) ásót v. kapát jelképesen a földbe vágva ünnepélyesen megkezdí vmely nagyobb arányú építkezés munkálatait;
- b) vmely nagyobb, jelentősebb munkálatot megkezd

megteszi az első lépést (sz) (neutr)

- a) békülési szándékkal közeledni kezd a másik félhez;
- b) megkezdí vmely folyamatot, munkát

megtisztítja az utat <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- vkinek a tevékenységét, vminek a hatását lehetővé teszi, elősegíti

megtömi (<vkinek>) a fejét <vmivel> (sz) (biz)

- sok ismeretanyag befogadására, felvételére kényszeríti magát (v. vkit), sokat tanul (ill. tanít vkinek)

megtöri <vkinek> a derekát (sz) (neutr)

- arra kényszerít vkit, hogy merev álláspontjából engedjen, büszkeségével alábbhagyjon

megtöri a csendet (sz) (neutr)

- beszélni kezd

megtöri a jeget (sz) (neutr)

- vmely dologban kezdeményezőként, előkészítőként működve leküzdi mások ellenállását v. közömbösségét, és ezzel lehetővé teszi vmely folyamat megindulását, kibontakozását

megtörik <vkinek> az ellenállásán <vmi> (sz) (neutr)

- (folyamat) vkinek a tiltakozása, ellenszegülése miatt félbeszakad, megghiúsul

megtörik a bor (sz) (neutr)

- a bor színe (hibás kezelés miatt) zavarossá válik

megtörik a jég (sz) (neutr)

- a) vkinek az ellenállását engedékenység, közömbösségét érdeklődés v. vonzalom váltja fel;
- b) vmely folyamat, amely addig akadályba ütközött v. sikertelen maradt, megindul, sikerrel jár

megunja a dicsőséget (sz) (biz), (tréf)

- elege van vmiből, megun vmely kellemetlen állapotot, helyzetet, munkát

megúszik (sz) (neutr)

- szárazon <vmi> vkinek nem történik semmi baja, mentesül a büntetés v. egyéb (súlyos) következmények alól

megüt a szél <vkit> (sz) (neutr)

- agyvérzést kap

megüti <vkinek> a fülét <vmi> (sz) (neutr)

- meglepődve, megütközéssel hall (meg) vmit, s ezért kíváncsian felfigyel rá

megüti a bokáját (sz) (neutr)

- (kisebb szabálytalanság v. törvényszegés miatt) baja, kellemetlensége támad (pl. vmely hatósággal)

megüti a dér <vkinek> a fejét [a haját] (sz) (vál)

- megőszül

megüti a főnyereményt (sz) (biz)

- nagy előny, nyereség, szerencse ér vkit

megüti a mércét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy, személy tulajdonsága, magatartása, alkotás) bizonyos föltételeknek, követelményeknek megfelel

megüti a mértéket <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy, személy tulajdonsága, magatartása, alkotás) bizonyos föltételeknek, követelményeknek megfelel

megütötte a lapos guta <vkinek> a pénztárcáját [az erszényét] (sz) (biz), (tréf)

- üres az erszénye, nincs pénze

megválnak az élettől (sz) (vál)

- öngyilkos lesz

megválogatja a szavait (sz) (neutr)

- óvatosan fogalmaz

megváltoztatja <vkinek> a személyleírását (sz) (biz), (tréf)

- megver, összever vkit

megvan <vkinek> a (maga) dilije (sz) (szleng)

- szeszélyes, hóbortos személy

megvan <vkinek> a bátorsága <vmihez> (sz) (neutr)

- elég bátor ahhoz, hogy megtegyen vmit

megvan <vkinek> a maga [(tréf) a maga külön bejáratú] véleménye <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- saját, önálló véleménnyel rendelkezik vkiről v. vmiről

megvan <vkinek> mindene, amit szeme, szája kíván (sz) (neutr)

- bőségesen el van látva mindennel

megvan <vkinek> v. <vminek> a jó oldala (sz) (neutr)

- vannak vkinek v. vminek előnyei

megvan a helye a pénznek <vkinél> v. <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sok mindenre kell(ene) v. lehet(ne) költeni(e) a pénz(é)t

Megvan róla a véleményem! (hm) (biz), (gúny)

- {becsmérlő, lebecsülő ítélet, vélemény kifejezése}

megver az isten <vkit> (sz) (neutr)

- baj, szerencsétlenség, súlyos betegség ér vkit

megveregeti <vkinek> a vállát (sz) (neutr)

- fölényes jóindulatát, elismerését, dicséretét fejezi ki

megvert a törökök átka <vkit> (sz) (rég)

- a) vkinek rossz szomszédja van;
- b) mindig csak veszkeedik (, és ezért nem halad a munkájával)

megvesz a hideg <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon fázik, majd megfagy

megveszi a meccset (sz) (biz)

- (sportban) pénz vagy más előny felajánlásával az ellenfelet ráveszi, hogy veszítsen

megveti a lábát <vhol> (sz) (neutr)

- megfelelő helyet talál vhol ahhoz, hogy onnan tovább terjeszthesse befolyását, hatalmát

megveti az ágát a bornak (sz) (neutr)

- eszik vmit, hogy utána jobban tudjon inni és/vagy ne részegedjen le

megvilágítja <vminek> az értelmét (sz) (neutr)

- érthetővé tesz vmit

megvilágosítja <vkinek> az elméjét (sz) (vál)

- magyarázatot ad vkinek, elősegíti a megértést

megvilágosodik <vkinek> az elméje (sz) (vál)

- a) tartós v. pillanatnyi elmezavarából felépülve visszanyeri egészséges elmeállapotát;
- b) világossá, érthetővé válik számára vmi

megvillantja a tudását (sz) (vál)

- (mások elkápráztatására) röviden v. átmenetileg megmutatja képességeit

megvonja a falatot [<vmilyen> falato(ka)t] a szájától (sz) (vál)

- étvágyát leküzdve (vmilyen) ennivalót megvon magától

megzavarja <vkinek> a fejét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (ital, heves érzelem, érzéki benyomás v. felforgató eszme, ideológia) megfoszt vkit józan ítélőképességétől

megzavarja <vkinek> az agyát <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (ital, heves érzelem v. érzéki benyomás) megfoszt vkit józan ítélőképességétől

megzavarja <vkinek> az eszét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (ital, heves érzelem v. érzéki benyomás) megfoszt vkit józan ítélőképességétől

megzavarodik <vkinek> az elméje (sz) (neutr)

- megbolondul

megy <vkinek> a hasa (sz) (neutr)

- elrontotta a gyomrát és hasmenése van

megy a dolgára (sz) (neutr)

- megy az ügyeit intézni

Megy a főzőcske. (hm) (szleng)

- {annak kifejezése, hogy vki szédít, ámít, rábeszél vkit}

Megy a fűzőcske. (hm) (szleng)

- {annak kifejezése, hogy vki szédít, ámít, rábeszél vkit}

megy a maga útján <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) magát semmitől nem hagyja zavartatni, lassan, de biztosan halad előre;
- b) (folyamat) elkezdődött, és halad tovább

megy az orra után (sz) (neutr)

- a) nem ismerve a járást, a feltételezett helyes irányban megy előre;
- b) szimatát, megérzését követve ösztönösen cselekszik

megy, amerre (a szeme) lát (sz) (neutr)

- a) határozott cél nélkül megy;
- b) az elbujdosás szándékával elmegy vhonnan

megy, amerre a lába viszi (sz) (neutr)

- céltalanul járkal

megy, amerre a szeme lát (sz) (neutr)

- a) határozott cél nélkül megy;
- b) a menekülés szándékával elmegy vhonnan

Megyek az orrom után. (hm) (biz)

- {kitérő válasz arra a kérdésre, hogy hova megy vki}

Meggyógyul, mire [míg] férjhez mégy! (hm) (biz), (tréf)

- {kislánynak mondják tréfás vigasztalásul, ha vmely kisebb sérülés éri, pl. ha megüti v. megvágja magát}

Meggyógyul, mire [míg] megházasodol! (hm) (nép), (tréf)

- {síró kisleánynak mondják tréfás vigasztalásul, ha vmely kisebb sérülés éri, pl. ha megüti v. megvágja magát}

Meggyógyul, mire katona leszel! (hm) (biz), (tréf)

- {síró kisleánynak mondják tréfás vigasztalásul, ha vmely kisebb sérülés éri, pl. ha megüti v. megvágja magát}

meggyullad a pálinka <vkiben> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon sokat ivott

meggyullad a szesz <vkiben> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon sokat ivott

meggyűlik <vkinek> a baja (sz) (neutr)

- a) nehézségei, kellemetlenségei megsaporodnak;
- b) <vkivel> v. <vmi><vel:> vki v. vmi sok nehézséget, kellemetlenséget okoz vkinek

Meggyűlik velem a baja [a bajod]! (hm) (neutr)

- {fenyegetés kifejezése: megharagszom rá v. rád, és ennek kellemetlen következményei lesznek őt v. téged illetően}

méhében hordozza [hordja] <vminek> a csíráit [a magvait] (sz) (vál)

- (vmely helyzet, esemény, cselekedet) már magában rejti később kialakuló következményét

Mehet(sz), amerre lát(sz)! (hm) (neutr)

- {elutasítás, elküldés kifejezése: menj(en), ahova akarsz v. akar!}

meleg hullám csap át <vkinek> a szívéen (sz) (vál)

- hirtelen kellemes érzés v. meleg rokonszenv támad vkiben

meleg játék (sz) (szleng)

- veszélyes bűntett

melege van (sz) (neutr)

- szorongatott v. izgalmas helyzetben van {vkinek}

melegen ajánl <vkinek> <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nyomatékosan javasol vkinek vkit v. vmit

mellbe vág <vkít> <vmi> (sz) (neutr)

- vmely dolog hirtelen nagyon kellemetlenül érint vkit

mellbedobással győz (sz) (neutr)

- a) (biz) (szoros küzdelemben, versenyben) kis különbséggel diadalmaskodik;
- b) (szleng) (nőnek a többi jelenlévő nőhöz viszonyítva) jó mellei vannak

mellékvágányon halad <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely ügy, különösen annak tisztázása) mellékes, lényegtelen, félrevezető irányba megy

mellékvágányra állít [terel] <vmit> (sz) (neutr)

- (vmely ügyet, különösen annak tisztázását) mellékes, lényegtelen, félrevezető irányba visel

mellékvágányra fut [jut v. siklik v. terelődik v. téved] <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely ügy, különösen annak tisztázása) mellékes, lényegtelen, félrevezető irányba megy

mellének szegezi a kérdést (sz) (neutr)

- hirtelen nehéz v. kellemetlen kérdéssel lep meg vkit {vki}

mellét mossa, hátát szappanozza (sz) (szleng), (tréf)

- kismellű nő

mellre szív <vmit> (sz) (biz)

- megsértődik, túl komolyan, érzékenyen vesz vmit

méltó párja <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- egymáshoz illenek, egymáshoz valók

mély nyomokat hagy <vkiben> v. <vmiben> <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- jelentős, emlékezetes, maradandó befolyással van vkire v. vmire vki v. vmi

mélyen a pénztárcájába nyúl (sz) (neutr)

- igen jelentős kiadásra szánja el magát, nagyon kiköltekezik

mélyen a szemébe néz (sz) (neutr)

- figyelmesen, fürkészően, hosszan néz vkinek a szemébe {vkinek}

mélyen nyúl a tarsolyába (sz) (ritk)

- bőven, nagylelkűen adakozik v. költ vmely célra

mélyen nyúl a zsebébe (sz) (neutr)

- bőven, nagylelkűen adakozik v. költ vmely célra

mélyen nyúl az erszényébe (sz) (neutr)

- bőven, nagylelkűen adakozik v. költ vmely célra

mélyen szánt (sz) (neutr)

- alaposan, jól végzi a munkáját

mélyponton van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) súlyos lelki válságban van;
- b) (dolog) igen alacsony színvonalon áll

mélypontra jut [kerül v. süllyed] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) súlyos lelki válságba kerül;
- b) (dolog) igen alacsony színvonalúvá válik

mélyre [(egyre) mélyebbre] süllyed (sz) (neutr)

- a) (személy erkölcsi tekintetben) nagyon v. még jobban elzüllik;
- b) (ritk) (vmely emberi tevékenység, eljárás minőség, fokozat tekintetében) nagyon rossz v. még rosszabb lesz

menedzseli a problémát (sz) (szleng)

- megoldást talál vmely problémára

menekül a süllyedő hajóról (sz) (neutr)

- veszély esetén gyáván, a többieket cserbenhagyva elmenekül

menekülésre fogja a dolgot (sz) (neutr)

- előző magatartását megváltoztatva elmenekül

menet közben (sz) (neutr)

- vmely folyamat, tevékenység közben

Menj (az) utadra! (hm) (neutr)

- {elbocsátó, búcsúzó kifejezés}

Menj a dolgodra! (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése: menj innen, nincs rád itt szükség!}

Menj a sóhivatalba! (hm) (biz), (tréf)

- {elutasítás kifejezése: ne bolondozz, ne akarj engem v. minket félrevezetni!}

Menj az anyád kinyába! [Menjen az anyja kinyába!] (hm) (biz)

- {elutasítás, tagadás, düh kifejezésére szolgáló felkiáltás}

Menj(en) a (fészkes) fenébe! (hm) (biz)

- a) {felszólítás távozásra};
- b) {vkinek v. vminek az elutasítása}

Menj(en) a bánatba! (hm) (szleng)

- a) {felszólítás távozásra};
- b) {elutasítás kifejezése}

Menj(en) a búsba! (hm) (szleng), (durva)

- a) {felszólítás távozásra};
- b) {vkinek v. vminek az elutasítása}

Menj(en) a csodába! (hm) (biz)

- a) {távozásra való felszólítás bosszús kifejezése: tűnj(ön) el a szemem elől!};
- b) {elutasítás, hitetlenkedés kifejezése: ne mondj(on) nekem ilyen dolgokat!}

Menj(en) a francba! (hm) (durva)

- a) {felszólítás távozásra};
- b) {elutasítás kifejezése}

Menj(en) a manóba! (hm) (biz)

- {bosszús elutasítás kifejezése}

Menj(en) a pitlibe! (hm) (biz), (szépítő)

- {távozásra való felszólítás kifejezése: azonnal tűnj(ön) el a szemem elől!};
- b) {elutasítás, hitetlenkedés kifejezése: ne mondj(on) ilyen dolgokat nekem!}

Menj(en) a pokolba [a pokol fenekére]! (hm) (neutr)

- {bosszús felszólítás távozásra: menj(en) innen, tűnj(ön) el!}

Menj(en) a rákba! (hm) (biz)

- {elküldés, elutasítás kifejezése}

Menj(en) a sunyiba! (hm) (biz), (szépítő)

- {elutasítás, távozásra való felszólítás kifejezése}

Menj(en) a szarba! (hm) (durva)

- {felháborodás, düh, indulat kifejezése: távozz(on)!}

Menj(en) a tőróba! (hm) (szleng), (durva)

- a) {felszólítás távozásra, elküldés};
- b) {elutasítás kifejezése}

Menj(en) a víz alá (száradni)! (hm) (biz)

- a) {bosszús felszólítás távozásra: tűnj(ön) el a szemem elől!};
- b) {hitetlenkedés kifejezése: ugyan ne mondj(on) már ilyeneket!}

Menj(en) az isten haragjába! (hm) (neutr)

- {indultatos felkiáltásban felháborodás, bosszúság, elutasítás kifejezése: menj(en) innen!}

Menj(en) az ördögbe! (hm) (neutr)

- {bosszús elküldés, elutasítás, ráhagyás kifejezése}

Menj(en) isten hírével! (hm) (neutr)

- {elbocsátó kifejezés búcsúzáskor, amikor vki távoli útra kel}

Menj(etek) békével! (hm) (vál)

- {búcsúzáskor használt kifejezés}

Mennél koszosabb a malac, annál jobban vakarózzik. (km) (nép)

- a) {minél üresebb, értéktelenebb vki, annál jobban hangoskodik, pöffeszkedik};
- b) {minél szegényebb vki, annál jobban szeretné mutatni a módos életet}

menő dolog (sz) (biz)

- divatos, sokak által keresett dolog

menő fej (sz) (szleng)

- híres, befolyásos személy

menő manó (sz) (biz), (tréf)

- a) olyan híres v. közkedvelt v. fontos, befolyásos v. vmihez jól értő személy, akinek minden sikerül;
- b) olyan nagystílű szélhámos, aki nagyarányú és többnyire gyanús vállalkozásokkal foglalkozik

menti a bőrét (biz) (sz) (neutr)

- menti az életét, minden lehető módon menekülni igyekszik vmely várható kellemetlenség elől

menti az irháját (sz) (neutr)

- fél, ezért menekül

menti, ami menthető (sz) (neutr)

- menti azt az ügyet, dolgot, helyzetet, amelyet (még) menteni, védeni lehet

mentőöve van (sz) (biz), (tréf)

- deréktájon kövér, zsírpárnája van {vkinek}

mentőövet dob <vkinek> (sz) (neutr)

- kisegít vkit vmilyen nehéz helyzetből

Ments meg, Uram, a barátaimtól [a jó barátoktól], az ellenségeimmel majd (csak) elbánok magam is. (km) (neutr)

- {az ügyetlen jóakarók több bajt okozhatnak az embernek, mint ellenségei}

Mentségemre [mentségére] legyen mondva! (hm) (neutr)

- {mentegetés, magyarázkodás kifejezése: hadd említsem meg a magam v. az illető védelmére, igazolására!}

mennyei manna (sz) (vál)

- a) (a Biblia szerint az égből hullott) nagyon finom eledel;
- b) váratlan szerencse, meg nem szolgált jótétemény

Mennyi ország, annyi törvény. (km) (rég)

- {mindenütt azokhoz a szokásokhoz, törvényekhez kell alkalmazkodnunk, amelyek ott érvényesek}

Mennyit enged a feléből? (hm) (tréf)

- {tréfás alkuszöveg}

mennykő nagy <vmi> (sz) (biz), (tréf)

- rendkívül nagy vmi

mennyre, földre (esküdözik [fogad <vmit>])> (sz) (ritk)

- minden értékes, fontos dologra (esküdözik, fogad vmit)

meredek helyzet (sz) (neutr)

- kockázatos, veszélyes, nehéz helyzet

meredek ügy (sz) (biz)

- nehezen elintézhető dolog, zavaros, kényes tényállás

méregbe gurul [jön] (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi miatt>) (sz) (neutr)

- hirtelen mérges, dühös lesz (vkitől, vmitől v. vki, vmi miatt)

meregeti a pilácsát (sz) (szleng)

- csodálkozva néz, bámul

merénylet készül <vki> (sz) (neutr)

- ellen (tréf) vmilyen nem rosszindulatú meglepetés v. baráti kényszerítés készül vki ellen

merész kézzel nyúl (bele) <vmibe> (sz) (neutr)

- semmiféle kockázattól vissza nem riadva beleavatkozik vmely bonyolult és a beavatkozóra nézve sok kellemetlenséget, nehézséget magában rejtő helyzetbe

meresztí a seggét (sz) (szleng), (durva)

- kerüli a munkát, lazál

mérföldekkel jobb <vkinél> (sz) (biz)

- sokkal jobb vkinél, legyőz vkit (gyakran sportban)

mérges, mint a (kurta) kígyó (sz) (rég)

- nagyon mérges személy

mérges, mint a hörcsög (sz) (neutr)

- hirtelen haragú, ingerlékeny személy

mérges, mint a kutya (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös személy

mérges, mint a paprika (sz) (neutr)

- nagyon dühös, mérges (személy)

mérges, mint a pulyka (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös (személy)

Mérget lehet venni rá! [Mérget vehet(sz) rá!] (hm) (neutr)

- {kijelentés igazságának nyomatékosítása: egészen biztos a dolog, feltétlenül lehet rá számítani}

mérlegre tesz [vet] <vmit> (sz) (neutr)

- mérlegel, meggondol vmit

Mert a kis lúd nem szőrös. (hm) (szleng)

- {kitérő válasz olyan „miért” kezdetű kérdésre, amelyre nem akarunk v. nem tudunk válaszolni: csak}

Mert a nyúl szőrös és nem borotválkozik. (hm) (szleng)

- {kitérő válasz olyan „miért” kezdetű kérdésre, amelyre nem akarunk v. nem tudunk válaszolni: csak}

Mert bőr az egér. (hm) (biz)

- {kitérő válasz olyan „miért” kezdetű kérdésre, amelyre nem akarunk v. nem tudunk válaszolni: csak}

mértéket tart (<vmiben>) (sz) (neutr)

- (cselekedeteiben, magatartásában) nem lépi túl a józanság, a szerénység v. az ízlés megszabta határt

mértéket vesz (<vkiről>) (sz) (biz), (tréf)

- tapogat, fogdos vkit (szexuális értelemben)

Mese, mese, meskete. (hm) (nép)

- {a mesemondásra unszoló gyerekek szokták mondani, ha már a mesemondó kifogyott a meséből v. nem akar tovább mesélni}

mesébe illő <vmi> (sz) (neutr)

- hihetetlen, csodálatos (dolog)

Meséld a kóbinak! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem!}

mesterére akad (<vkiben>) (sz) (neutr)

- olyanra akad, aki még ügyesebb, leleményesebb, hozzáértőbb v. erősebb, mint ő

mesterséges köd (sz) (neutr)

- a katonaság által az ellenség megzavarására v. álcázásra használt füst-, ill. felhőszerű vegyi készítmény

meszet kapott (sz) (ritk), (szleng)

- kitiltottak vkit vhonnan

messze [messzire] (el)ér <vkinek> a karja (sz) (neutr)

- a) vkinek nagy a hatalma, jó összeköttetései vannak;
- b) nehéz kitérni vkinek a bossúja elől

messze [messzire] (el)ér <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- a) vkinek nagy a hatalma, jó összeköttetései vannak;

- b) nehéz kitérni vkinek a bossúja elől

messze áll [jár v. van] <vmitől> (sz) (neutr)

- (rendszerint tudásban, értékben, minőségben) meg sem közelít vkit v. vmit

messze áll [van] <vkitől> (sz) (neutr)

- vki v. vmi vki számára idegen, nem foglalkozik vele

messze jobb <vkinél> v. <vminél> (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) sokkal jobb vkinél v. vminél

messze ver <vkit> (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) sokkal jobb vkinél

Messziről jött ember azt mond, amit akar. [Messziről jött ember sokat mond v. hazudik.] (km) (neutr)

- {az ismeretlen ember szavainak igazságát nehéz ellenőrizni, s ezért azt gyakran kétkedéssel is fogadjuk}

mezei hadak (sz) (rég), (tréf)

- a) az egyetem székhelyétől távol lakó v. dolgozó (vidéki) joghallgatók, akik az egyetemi előadásokat nem látogatták, csak vizsgázni jártak;
- b) a képviselőházi ülésekre nem járó, azokon csak külön meghívóra megjelenő vidéki képviselők

mezei jogász (sz) (rég), (tréf)

- az egyetem székhelyétől távol lakó v. dolgozó (vidéki) joghallgató, aki az egyetemi előadásokat nem látogatta, csak vizsgázni járt

mézes-mázos beszéd (sz) (neutr)

- túlzottan kedves, gyakran álnokságot leplező beszéd

mezítláb aludt (sz) (biz), (tréf)

- megfázott, meghűlt

mezítláb megy haza (sz) (szleng)

- (lőversenyen, kártyán) mindenét elveszti

Mi (a fene) bajod [baja] van? (hm) (biz)

- {érdeklődő kérdésként: mi a bajod v. baja, mi bánt(ja)?}

Mi (a) baj? (hm) (biz)

- {érdeklődő kérdésként: mit akar?}

Mi a (fészkes) fene [fenének]? (hm) (biz)

- {csodálkozás, megdöbbenés nyomatékosítása: miért?}

Mi a (fészkes) fene esett belé(d)? [Mi a (fészkes) fene esz(i)?] (hm) (biz)

- {érdeklődés vki baja, bánata iránt}

Mi a csoda? (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meghökkenés, türelmetlenség kifejezése v. nyomatékosítása az alábbi gyakori kérdésekben: Mi a csoda lehet ez? Mi a csodának mentél oda? Mi a csodát akarhat?}

Mi a dörgés? (hm) (biz)

- {érdeklődés kifejezése általában a dolgok állása iránt}

Mi a franc esett belé(d)? (hm) (durva)

- {érdeklődés vki baja, bánata iránt}

Mi a franc(nak)? (hm) (durva)

- {csodálkozó, meghökkent kérdés: miért?}

Mi a harci [nagy büdös] helyzet? (hm) (biz)

- {érdeklődés általában a dolgok állása iránt}

Mi a hasfájásod? (hm) (biz)

- {érdeklődés vki baja, szándéka felől: mit akarsz, mi a problémád?}

Mi a hézag? [Van valami hézag?] (hm) (szleng)

- a) {érdeklődés vki baja, bánata iránt: mi a probléma, baj van?};
- b) {kötekedő kihívás verekedésre}

Mi a kotta? (hm) (szleng), (tréf)

- {érdeklődés általában a dolgok állása iránt}

Mi a manó? (hm) (biz)

- {csodálkozás, meglepődés nyomatékosítása: hogy-hogy, csak nem?}

Mi a nyál van? (hm) (szleng)

- {köszönés találkozáskor, adott ügyben történő érdeklődés, tudakozódás: mi a helyzet?}

Mi a nyavalya ez? (hm) (biz)

- {indulatos kérdésként: mi ez?}

Mi a pálya? (hm) (szleng)

- {köszönés találkozáskor, adott ügyben történő érdeklődés, tudakozódás: mi a helyzet?}

Mi a rajz? (hm) (biz)

- {érdeklődés általában a dolgok állása iránt}

Mi a rossebnek? (hm) (durva)

- {indulatos, bosszús kérdésként: miért?}

Mi a szar(nak)? (hm) (durva)

- {csodálkozó, meghökkent, dühös kérdés: miért?}

Mi a szösz? (hm) (biz), (tréf)

- {csodálkozás kifejezése: nahát!}

Mi a túró van? (hm) (szleng), (durva)

- {méltatlankodás, értetlenkedés amiatt, hogy vki nem érti, hogy mi történt}

Mi a túró(nak)? (hm) (szleng), (durva)

- a) {csodálkozó, meghökkent kérdés: miért?};
- b) {düh kifejezése}

Mi az ábra? (hm) (biz)

- a) {köszönés találkozáskor};
- b) {érdeklődés, tudakozódás általában a dolgok állása, állapota felől}

Mi az anyja kínját akar? (hm) (neutr)

- {értetlenkedés kifejezése partnerünk viselkedése, szándéka miatt}

Mi az hogy! (hm) (neutr)

- {az elhangzottak nyomatékosításának kifejezése: a legteljesebb mértékben, sőt, még annál is jobban}

Mi az isten csodája [csudája]? (hm) (biz)

- {csodálkozás, meghökkenés, türelmetlenség kifejezése v. nyomatékosítása}

Mi az isten haragja kell még? (hm) (biz)

- {indulatos kérdésben felháborodás, bosszúság kifejezése: mi a fene kellene még?}

Mi az istennyila [istennyilát]? (hm) (nép)

- {kérdés indulatos voltának jelölése v. nyomatékosítása}

Mi az neki! (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: nagyon könnyen, minden erőfeszítés nélkül megcsinál vmit}

Mi az ördög? [Mi az ördögnek?] (hm) (neutr)

- {csodálkozó, meghökkent, indulatos kérdésként: micsoda v. miért?}

Mi bújt beléd? (hm) (neutr)

- {rosszalló kifejezés vki hirtelen érthetetlen, szokatlan viselkedése kapcsán}

Mi ebben a sütemény? (hm) (szleng)

- {érdeklődés, tudakozódás kifejezése: mi ebben a jó, az érdekes?}

Mi esett [ütött] ebbe az emberbe? (hm) (neutr)

- {csodálkozás kifejezése: mi történt vele, hogy ilyen furcsán, szokatlanul viselkedik?}

Mi esett bele [beléd]? (hm) (neutr)

- {csodálkozás kifejezése: mi történt vele, hogy ilyen furcsán, szokatlanul viselkedik?}

Mi ez a hullaház? (hm) (szleng), (tréf)

- {csend, nyugalom kifejezése: milyen csend, nyugalom van itt!}

Mi ez a kupaktanács? (hm) (biz)

- {tudakozódás kifejezése: miért van ez az alkalmi csoportosulás?}

Mi fán terem? (hm) (neutr)

- {érdeklődés, tudakozódás kifejezése: miféle dolog lehet ez?}

Mi gondom rá [vele]? (hm) (neutr)

- {nemtörődömség, közömbösség kifejezése: mit törődöm vele?}

Mi haszna? (hm) (neutr)

- a) {tagadó feleletet váró kérdésként: mi értelme, mi eredménye (volt)?};
- b) {tagadás helyett eredménytelenség kifejezéseként: semmi értelme, eredménye (nem volt)}

Mi jár(hat) a fejében? (hm) (neutr)

- {töprengő kérdésként: vajon mire gondol(hat)?}

Mi járatban vagy [van]? (hm) (neutr)

- {érdeklődés, tudakozódás kifejezése: mi a célja a jövetelednek v. jövetelének, milyen ügyben jársz v. jár itt?}

Mi kellene [kéne], ha volna [vóna]? (hm) (biz)

- {tudakozódás tréfás kifejezése: na, mit szeretnél, mit akarsz?}

Mi lesz már? (hm) (neutr)

- {sürgető, siettető kifejezés indulás előtt}

Mi lesz veled, emberke? (hm) (neutr)

- {tanácstalanság kifejezése: hogyan tovább?}

Mi szél hozott erre [ide]? (hm) (neutr)

- {meglepetés kifejezése: hogy kerülsz ide ilyen váratlanul, milyen ügyben jöttél?}

Mi tagadás? (hm) (neutr)

- {beismerés kifejezése: nehezemre esik ugyan elismerni, bevallani, de nem tagadom}

Mi tőrés-tagadás? (hm) (neutr)

- {szabadkozás kifejezése: az igazat megvallva, hiába is tagadnám}

Mi ütött belé(d)? (hm) (neutr)

- {értetlenkedő kérdés: mi baja v. bajod, mi történt vele(d), miért viselkedik v. viselkedsz egyszerre így?}

Mi van abban, hogy(ha) ... [ha ...]? (hm) (neutr)

- {egyértelmű kifejezése: nincs abban semmi kivetnivaló, különös, ha ...}

Miben állhatok [lehetek] (a) szolgálatodra [szolgálatára]? (hm) (neutr)

- {szolgálatkészség kifejezése udvarias kérdés formájában: mit tehetek az érdekedben v. az ön érdekében?}

Micsoda (egy) alak! (hm) (biz)

- {megvetés, felháborodás kifejezése vkinek a jellemével v. viselkedésével kapcsolatban}

Micsoda [milyen] dolog ez?! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás, tiltakozás kifejezése}

Micsoda beszéd (ez)?! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése vkinek a beszédmodora, stílusa miatt}

Micsoda falu Bécs! (hm) (ritk), (biz)

- {nagyzó lekicsinylés, hitetlenkedés kifejezése: ugyan, ne beszélj már!}

Micsoda kérdés! (hm) (neutr)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: hogy lehet ilyen lehetetlen dolgot kérdezni?!}

Micsoda legény vagy te? (hm) (neutr)

- {lekicsinylés kifejezése: gyöngye, gyáva ember vagy!}

Micsoda mákja van (neki)! (hm) (biz)

- {meglepett v. bosszús felkiáltásként: micsoda szerencséje van!}

Micsoda új módi ez? (hm) (neutr)

- {felháborodás kifejezése egy terjedő rossz szokással kapcsolatban}

mielőtt egy mukkot szólhatott volna (sz) (biz)

- hirtelen

Miért [mit] vagy [van] úgy oda? (hm) (neutr)

- {értetlenkedés kifejezése: miért csodálkozol v. csodálkozik annyira rajta?}

Miért nem lett püspök? [Miért nem született püspöknek?] (hm) (nép)

- a) {mentegetődző magyarázkodás annak részéről, akit arra figyelmeztetnek, hogy kíméletesebben bánjon vkivel, ne kínozzon egy állatot};
- b) {arra mondják – jelezve, hogy nem éreznek iránta részvétet –, aki nem szeret v. nem akar dolgozni v. panaszkodik nehéz, nélkülöző élete miatt}

Miféle szerzet (ez)? (hm) (tréf),

- gúny.{csodálkozó kérdésként: kiféle, ki a csuda ez az illető?}

míg a világ világ lesz [míg fennáll a világ v. míg világ a világ] (sz) (neutr)

- a) {állító mondatban} örökké;
- b) {tagadó mondatban} sohasem

míg egy tojás megsül (sz) (rég)

- néhány perc alatt

Míg szépen vagy! (hm) (nép)

- {figyelmeztetés, fenyegetés kifejezése: amíg nem bántalak!}

mihez tartás végett (sz) (neutr)

- azért, hogy az érintetteknek legyen mihez igazodniuk

mikrofonvégre kap [vesz] <vkít> (sz) (neutr)

- (mikrofon előtt, előzetes megbeszélés nélkül) riportalanyként megszólaltat, nyilatkoztat vkít

mimóza lélek (sz) (gúny)

- túlságosan érzékeny, sértődékeny személy

Minálunk is sóval sóznak. (km) (rég)

- {másnak is van annyi esze, hogy saját érdekeit érvényesíteni tudja}

mind a két fülére alszik (sz) (neutr)

- nagyon mélyen alszik

mind a síríg (tartó) (sz) (vál)

- egész életében (tartó)

mind a tíz ujját megnyal(hat)ja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- után a) ritka finomságot evett;
- b) pompás emberrel került kapcsolatba (különösen házastársi viszonyba)

Mind a vízíg szárazon. (hm) (nép)

- {közömbösség kifejezése: mehet, amerre tetszik}

mind egy szálíg (sz) (neutr)

- az elejétől a végéig, teljesen, mind(egyik)

mind egy szóíg (sz) (neutr)

- minden kis részletében, teljes egészében (igaz, úgy történt, úgy áll a dolog)

Mindegy neki, hogy Gizike vagy gőzeke. (hm) (biz), (tréf)

- {közömbösség kifejezése: teljesen mindegy neki}

Mindegy neki, hogy reszelő, vagy meszelő. (hm) (biz), (tréf)

- {közömbösség kifejezése: teljesen mindegy neki}

Mindegy, csak görbüljön! (hm) (biz)

- {tanulók kívánsága: bármilyen iskolai osztályzat jó lenne, amely nem elégtelen}

minden a kezéhez tapad (sz) (ritk)

- mindent ellop (, amihez csak hozzáfér) {vkinek}

minden adu a kezében van [minden adu ott van <vkinél]> (sz) (neutr)

- (vitában, versengésben) nagyon jó, előnyös helyzetben van {vkinek}

minden adut kijátszik (sz) (neutr)

- (vitában, versengésben) az összes használható, fontos érvet beveti

minden ajtó bezárul [zárva van] <vki> (sz) (neutr)

- előtt mint vendéget v. kérelmezőt sehol sem fogadnak vkit

minden ajtó kinyílik [megnyílik] <vki> (sz) (neutr)

- előtt a) mindenütt fogadják, mindenhova szabadon bejár;
- b) (ismertsége, kapcsolatai révén) a legnehezebb ügyeket is el tudja intézni

Minden áldás felülről jön. (km) (tréf)

- {annak mondják tréfás megjegyzésként, akinek a fejére esik vmi v. akire felülről rádől, ráfolyik, rácseppen vmi (pl. galambpiszok)}

minden áldott [istenadta] nap (sz) (neutr)

- naponta

minden arannyá válik <vkinek> a kezében (sz) (neutr)

- minden vállalkozása nagy anyagi haszonnal jár

minden áron (sz) (neutr)

- a) nem törődve a költségekkel;
- b) az eszközökben nem válogatva

Minden bizonynal. (hm) (vál)

- {bizonyosság kifejezése: szinte bizonyos, hogy ...}

Minden cigány a maga lovát dicséri. (km) (nép)

- {mindenki a saját árúját v. munkáját mondja a legjobbnak}

minden csepp vér kiszalad <vkinek> az arcából (sz) (neutr)

- hirtelen elsápad

Minden csoda három napig tart. (km) (biz)

- {az eleinte nagy feltűnést keltő, rendkívüli dolgokhoz is hamar hozzászoknak az emberek}

minden ékesszólását latba veti, hogy ... (sz) (neutr)

- értelmi és érzelmi érveit, minden rábeszélő képességét felhasználja, hogy vkit vmiről meggyőzzön

minden élők sorsára jut (sz) (rég)

- meghal

Minden elszívott cigaretta egy koporsóság. (hm) (tréf)

- {a dohányzás ártalmaira figyelmeztető tréfás kifejezés}

Minden ember a fedélzetre! (hm) (neutr)

- {segélykérés kifejezése: mindenki jöjjön segíteni, mert baj van}

Minden fejszének akad nyele. (km) (rég), (nép)

- {végül is mindenki megtalálja a céljának megfelelő embert, különösen élettársat}

minden füttyentésre (sz) (neutr)

- bármikor, mindig

minden gyanú felett áll (sz) (neutr)

- nem gyanúsítható semmi rosszal

minden haja szála az égnek áll [mered] (<vmitől>) (sz) (neutr)

- a) nagyon megijed (vmitől);
- b) nagyon ideges lesz (vmitől) {vkinek}

minden hájjal megkent (ember [fickó]) (sz) (neutr)

- rendkívül ravasz, minden furfangot ismerő, életrevaló személy

minden hangszeren játszik (sz) (biz)

- minden cselt, fortélyt ismer

Minden hasonlat sántít. (km) (neutr)

- {egyetlen hasonlat sem tökéletes igazán}

minden hidat feléget maga mögött (sz) (neutr)

- (vmely döntés, tett következtében) visszafordíthatatlan helyzetet teremt magának

minden idegszála remeg (az izgalomtól) (sz) (neutr)

- nagyon izgatott, ideges {vkinek}

minden idegszálát megfeszíti (sz) (neutr)

- nagyon erősen koncentrálnak

minden idegszálával (sz) (neutr)

- erősen koncentrálnak, nagyon igyekezve

minden ízében becsületes (sz) (neutr)

- igen becsületes

minden ízében reszket <XXX> (sz) (neutr)

- egész teste reszket

Minden jel arra, mutat, hogy ... (hm) (neutr)

- {valószínűség kifejezése: minden valószínűség szerint}

Minden jó, ha a vége jó [ha jó a vége]. (km) (neutr)

- {semmi ok a panaszra, ha a végén minden sikerül}

Minden jóban van valami rossz. (km) (neutr)

- {semminek sem lehet gond nélkül örülni}

Minden kakas úr a (maga) szemétdombján. (km) (neutr)

- {mindenkinek joga van úgy intézkedni a maga hatáskörében, ahogy éppen tetszik neki}

Minden kár haszonnal jár. [Minden kárban van valami haszon.] (km) (neutr)

- a) {a kár ellenére némi haszon is származott az esetből};
- b) {minden rosszban van v. lehet valami jó is}

minden képzeletet alulmúl(ó) (sz) (gúny)

- hihetetlenül rossz minőségű

minden képzeletet felülmúl(ó) [meghalad(ó)] (sz) (vái)

- hihetetlen, csodálatos, fantasztikus, meglepő

minden kétségen felül [kívül] áll <vmi> (sz) (neutr)

- egészen bizonyos vmi

minden kétséget kizáró(an) (sz) (neutr)

- egészen bizonyos(an)

Minden kezdet nehéz. (km) (neutr)

- {minden új vállalkozás, munka v. kísérlet nehézségekkel jár}

minden kitelik <vkitől> (sz) (pej)

- minden rosszat hajlandó, képes elkövetni

minden korlát ledől (<vki> v. <vmi> előtt) (sz) (neutr)

- megnyílnak, megsokasodnak a lehetőségek (vki v. vmi előtt)

minden körülötte [<vki> körül] forog (sz) (neutr)

- ő áll az események középpontjában

minden követ megmozgat (sz) (neutr)

- vmely cél érdekében minden eszközt, módot, összeköttetést felhasznál

minden kritikán felül áll (sz) (neutr)

- a) vki v. vmi kifogástalan minőségű, hibátlan;
- b) nem szabad v. nem lehet bírálni vkit v. vmit

Minden külön értesítés helyett. (hm) (neutr)

- {újságban megjelentetett házassági v. gyász hírből, közleményben annak jelzése, hogy külön, névre szóló értesítést nem küldenek szét}

minden lében kanál (sz) (biz)

- (olyan ember, aki) mindenbe beleavatkozik, beleártja magát

minden lépését vigyázza (sz) (neutr)

- védelmez, őriz vkit {vkinek}

Minden nagykapu mellett van egy kiskapu. (km) (neutr)

- {a hivatali, törvényi előírások megkerülésével (esetleg vesztegetéssel) is lehet érvényesülni}

minden nyeregbe befér [odafér] (sz) (rég)

- a gerinctelenségig alkalmazkodó, simulékony természetű személy

minden oka megvan <vmire> (sz) (neutr)

- megalapozottan, joggal cselekszik v. gondol vmit

minden órának leszakasztja virágát (sz) (vál)

- szívesen élvezi az élet minden kínálkozó örömét

minden összehasonlítást elbír [kibír] <vmi> (sz) (neutr)

- egészen kiváló minőségű

minden pénzt megér <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (gúny) (személy) jópofa, nem mindennapi, nagy csibész;

- b) (tárgy) értékes, kiváló, kitűnő, nem kell rá sajnálni a pénzt

minden percben (sz) (neutr)

- a) a közeli jövőben bármely időpontban;
- b) percenként

minden pillanatban (sz) (neutr)

- bármikor a közeli jövőben

minden poklo(ko)n keresztül (sz) (neutr)

- minden borzalommal, nehézséggel megküzdve

minden porcikájában (sz) (neutr)

- egész testében, mivoltában

minden rendű és rangú (ember) (sz) (neutr)

- mindenféle, bármely (személy)

minden retyerutyája (sz) (nép), (pej)

- az egész rokonsága {vkinek}

Minden rosszban van valami jó. (km) (neutr)

- {még akkor is lehet okot találni az öröme, ha a vártnál rosszabbul alakultak a dolgok}

minden szar (sz) (durva)

- minden, az egész

minden szarban kanál (sz) (durva)

- beleártja magát sok mindenbe, kotnyeles ember

minden szava szentírás (sz) (neutr)

- feltétlenül igazat mond, mindenfelől álló tekintély {vkinek}

minden szem <vki> felé fordul (sz) (neutr)

- hirtelen mindenki az érintett személyre néz

Minden szentnek maga felé hajlik a keze. (km) (neutr)

- {mindenki a maga hasznát keresi, a saját érdekét tartja a legfontosabbnak}

minden szíre-szóra (sz) (nép)

- folyton, minduntalan

minden szoknya után fut [megfordul] (sz) (biz), (tréf)

- minden nőnek udvarol, mindegyiket szeretné meghódítani

minden szökőévben (egyszer) (sz) (biz)

- nagyon ritkán

minden teketória nélkül (sz) (neutr)

- kapásból, gondolkodás nélkül

minden titkok tudója (sz) (neutr)

- az a személy, aki vmely ügyben mindenről tájékozott

minden további nélkül (sz) (neutr)

- azonnal, minden kifogás nélkül

minden ujjára akad <vki> (sz) (neutr)

- válogathat az emberek, különösen a kérők között

Minden út Rómába vezet. (km) (neutr)

- a) {többféle módon el lehet érni ugyanazt a célt, eredményt};
- b) {vmely ügy az elintézés során mindenképpen az illetékes felső fórumhoz kerül}

minden úton-módon (sz) (neutr)

- az eszközökben nem válogatva, akár erőszakosan is

minden volt már, csak akasztott ember nem [még akasztott ember is] (sz) (neutr)

- nagyon sokat kiprobált, sok kalandot megélt már életében

mindenfélének elmond <vkít> (sz) (neutr)

- ócsárol, rágalmoz vkít, sok rosszat mond vkiről

Mindenki a fedélzetre! (hm) (neutr)

- a) {biztatás kifejezése: munkára fel, mindenki foglalja el a munkahelyét!};
- b) {segélykérés kifejezése: mindenki jöjjön segíteni, mert baj van!}

Mindenki a maga háza előtt seperjen! (km) (neutr)

- {mindenki a saját dolgával, ne pedig a más hibáival törődjék}

mindenki a maga nótáját fújja (sz) (neutr)

- nincsenek egy véleményen

Mindenki a maga portája előtt seperjen [söpörjön]! (hm) (neutr)

- {leintés, elutasítás, rendreutasítás kifejezése: törődjék mindenki a maga dolgával és ne avatkozzon illetéktelenül a más ügyeibe!}

Mindenki a maga sorsának a kovácsa. (km) (neutr)

- {mindenki saját maga alakítja tetteivel a sorsát}

Mindenki a maga szerencséjének (a) kovácsa. (km) (neutr)

- {mindenki maga alakítja a saját sorsát}

Mindenki a saját [a maga] bőrét viszi a vásárra. (km) (neutr)

- {mindenki magáért felel, a saját kockázatára cselekszik}

Mindenki egyért, egy mindenkiért. (km) (neutr)

- {a közös cél érdekében össze kell fogni}

mindenki macája (sz) (biz)

- bájjait mindenkinek odaadó nő

Mindenki magából indul ki. (hm) (neutr)

- {bírálat kifejezése: azt a hibát keresi az ember másokban, amely saját magának jellegzetes hibája}

Mindenkinek megvan a maga baja. (km) (neutr)

- {senkinek sem olyan irigylésre méltó a helyzete, mint amilyenek a kívülálló gondolja}

Mindenkinek megvan a maga keresztje. (km) (neutr)

- {mindenkinek vannak gondjai, nehézségei}

Mindenkinek megvannak a maga hibái. (hm) (neutr)

- {megértő bírálat kifejezése: senki sem tökéletes}

Mindenkit érhet baleset. (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: mindenkivel előfordulhat ez}

mindennek elmond <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon rosszindulatú, rágalmozó megjegyzéseket tesz vkire

Mindennek van határa! (hm) (neutr)

- a) {tanács, mérsékletre intés kifejezése: semmit sem szabad túlzásba vinni};
- b) {indulatos méltatlankodás kifejezése: ez már mégis (csak) túlzás!}

Mindennek van oka-foka. [Mindennek megvan az v. a maga oka-foka.] (km) (nép)

- a) {ok nélkül semmi sem történik};
- b) {minden munkához érteni kell, minden munkának megvannak a fogásai}

Mindennek vége. (hm) (neutr)

- *a) {cselekvés, folyamat befejezésének, végének jelzése: vége van};
- b) {lemondás, reménytelenség kifejezése: semmi remény a további sikeres folytatásra}

mindenre kapható (sz) (neutr)

- bármi (elsősorban elítélendő tett) elkövetését elvállaló, elvetemült személy

mindenre tud kádenciát (sz) (ritk)

- mindenre megfelel, mindenre tud mondani vmi bölcs, elmés mondást, ellenérvet

mindenről ugyanaz jut <vkinek> az eszébe, mint Móríckának (sz) (biz), (tréf)

- mindenről csak a szex jut vkinek az eszébe

Mindent a maga idejében. [Mindennek megvan a maga ideje.] (hm) (neutr)

- {időszerűség, sorrendiség kifejezése: mindent az arra legalkalmasabb időben, a megfelelő sorrendben kell elvégezni}

Mindent a szemnek, semmit a kéznek. (hm) (tréf)

- {tiltás tréfás kifejezése: csak nézni szabad vmit v. vkit, de hozzányúlni nem}

mindent egy lapra tesz (fel) (sz) (neutr)

- (vmely életbevágó kérdésben) kockáztatva egyetlen tényezőtől teszi függővé sorsa alakulását v. a sikert

Mindent egybevetve [egybevéve v. összevetve v. összevéve]. (hm) (neutr)

- {összegző kifejezésként: összesen, együttesen}

mindent elárul (sz) (neutr)

- a) (személy) elszólja magát, viselkedésével fölfedi gondolatait, szándékait;
- b) (jel) kitalálhatóvá tesz vmit

Mindent lehet, csak akarni kell. (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: nem szabad visszariadni a nehézségektől, akarattal, kitartással minden akadályt le lehet küzdeni}

Mindenütt jó, de legjobb otthon. (km) (neutr)

- {bármilyen jól is érezzük magunkat vhol, az otthont nem pótolja semmi}

mindenütt ott (van) <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- mindenre figyel, mindent észrevesz

Mindig az erősebb kutya él intenzívebb nemi életet [vitézkedik]. [Mindig az erősebb kutyáé a kutyakisasszony.] (km) (szleng), (tréf)

- {mindig az erősebb, erőszakosabb, a jobb (hatalmi) pozícióban lévő fél irányít v. győz}

Mindig az történik az emberrel, ami még sose történt. (hm) (biz)

- {annak mondják, aki arra hivatkozik, hogy ilyesmi még sosem történt vele}

mindig ez [az] jár <vkinek> a fejében (sz) (neutr)

- folyton csak erre v. arra gondol

mindig szuperlatívuszokban beszél (sz) (vál)

- túlzó kifejezéseket használ

mindig talpra [a talpára] esik, mint a macska (sz) (neutr)

- minden (nehéz) helyzetben megtalálja a sikeres megoldást, soha nem történik baja

mindig történik <vkivel> <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek eseménydús élete van, rendszeresen említésre érdemes kalandjai, történetei vannak

mindig ugyanazt a nótát fújja (sz) (neutr)

- mindig ugyanazt ismétli, hajtogatja

Mindjárt közétek cserdíték! (hm) (biz)

- {hangoskodók, veszekedők erélyes rendreutasításaként: csend legyen, rend legyen!}

Mindnyájan (az) isten kezében vagyunk. (hm) (neutr)

- {veszélyben, válságos helyzetben mondják, amikor úgy érzi az ember, hogy emberi erővel nem lehet a bajt elhárítani: nemcsak tőlünk függ sorsunk irányítása}

Mindnyájan emberek vagyunk. (hm) (neutr)

- {mentegetés kifejezése: elnézéssel kell lennünk egymás iránt, mert mindannyiunk tévedhet, hibázhat}

Minék köszönhetem a szerencsét? (hm) (neutr)

- {tudakozódás kifejezése: miért jött el, miért látogatott meg?}

Minék nézel te engem? (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, méltatlankodás kifejezése: mit képzelsz rólam?}

Minél előbb, annál jobb. (hm) (neutr)

- {gyors cselekvésre való buzdítás kifejezése: a cél elérése érdekében lehetőleg hamar kell cselekedni}

Minél rosszabb, annál jobb. (hm) (neutr)

- {rosszindulatú közömbösség kifejezése}

minimó kalkuló (sz) (szleng)

- legalább, legkevesebb

mint (az) atom (sz) (szleng)

- nagyon v. nagyot (pl. megértés, gyorsaság, esés nyomatékosítására)

mint a (veszett) fene (sz) (biz)

- nagyon

mint a [egy] bolond (biz) (sz) (neutr)

- nagyon

mint a forgószél (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan

mint a franc (sz) (durva)

- nagyon

mint a golyó (sz) (neutr)

- mozgás gyorsaságának nyomatékosítása: gyorsan

mint a hét szentség (sz) (durva)

- a) nagyon;
- b) biztosan

Mint a huzat! (hm) (biz)

- a) {vmely cselekvés, történés gyorsaságának, akadálytalan menetének kifejezése: gyorsan, simán};
- b) {vmely állítás bizonyosságának nyomatékosítása}

mint a meszes (sz) (szleng)

- (járművel) nagyon gyorsan (főleg a 'jön', 'megy', 'hajt', 'száguld' igék mellett)

mint a rosseb (sz) (durva)

- nagyon

mint a szar(t) (sz) (durva)

- nagyon

mint a töketlen kutya (sz) (durva)

- (főleg a 'futkos', 'rohángál', 'szaladgál' igékkel) a mozgás élénkségének, összevisszaságának, célszerűtlenségének, hiábavalóságának nyomatékosítása

mint a villámcsapás (sz) (neutr)

- a) megrázó, lesújtó váratlansággal (ér vkit vmi);
- b) bénítólag (hat vkire vmi)

Mint a vöcsök! (hm) (biz)

- a) {nyomatékos egyetértés kifejezése: persze, természetesen};
- b) {gyorsaság nyomatékosítása: nagyon gyorsan}

mint aki jól végezte dolgát (sz) (neutr)

- elégedetten

mint akit seggbe lőttek [lőtt az ármány] (sz) (durva)

- nagyon gyorsan (főleg a 'fut', 'menekül' igékkel)

mint az ördög (sz) (biz)

- cselekvés gyorsaságának nyomatékosítása

mint az ördögmotolla (sz) (nép)

- (főleg a 'forog', 'jár', 'perog' igékkel) szemmel alig követhető gyorsasággal v. nehezen kiismerhető mozgással

mint cseppben a tenger (sz) (vál)

- mint ahogy egy kis rész is magában foglalja az egész jellemző vonásait

mint gólyafos [gólyaszar] a levegőben (sz) (durva), (tréf)

- mozgás gyorsaságának és összevisszaságának nyomatékosítása: gyorsan és összevissza (főleg a 'kering', 'kószál', 'kóvályog', 'lődörög', 'ténferog' igékkel)

mint kés a vajba(n) (sz) (neutr)

- könnyedén, könnyen (sikerül vmi)

mint pók a falon (sz) (biz), (tréf)

- intenzíven és összevissza mozogva

Mint szegény ember gazdag városban! (hm) (nép), (tréf)

- {a „Hogy vagy?” kérdésre adott tréfás válasz: éppen csak hogy megvagyok}

Mint szegény legény gazdag városban (hm) (nép), (tréf)

- {tréfás válasz, ha vkinek a helyzete felől érdeklődnek: jobban is lehetnék}

mintegy varázsütésre (sz) (neutr)

- a) mintha csoda történne;
- b) hirtelen, gyorsan

mintha (csak) kettévágtak volna <vmit> (sz) (neutr)

- (folyamat) hirtelen félbeszakadt, megszűnt

mintha (csak) most szabadult volna [szökött volna le] az akasztófáról (sz) (rég)

- a) szárnalmas, nyomorúságos a külseje;
- b) gazember, gonosztettekre képes

mintha az égből cseppent [pottyant] volna le (sz) (biz)

- váratlanul érkezett

mintha dióhéjban járna (sz) (rég)

- kényeskedve, óvatosan jár

mintha elváltak volna <vmit> (sz) (neutr)

- hirtelen, egy pillanat alatt (esetleg befejezetlenül) ér véget vmi

mintha hájjal kenetnének <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon jólesik vkinek (az elismerés, a hír, a hízelgés stb.)

mintha kést döfnének [mártanának v. szúrnának] <vkinek> a szívébe [mintha kést forgatnának <vkinek> a szívében] (sz) (neutr)

- nagy lelki fájdalmat, kínt érez

mintha kicseréltek volna <vkit> (sz) (neutr)

- magatartását, szellemi és ritkábban testi alkatát tekintve gyökeresen megváltozott, megújult

mintha kivasáltak volna <vkit> (sz) (biz)

- (arc) előzetes ráncosság, látható (testi) fáradtság után üdének, fiatalosnak látszik

mintha leforráztak volna <vkit> [mint akit leforráztak] (sz) (neutr)

- váratlan csalódást, megségyenítést érezve

mintha megállt volna az idő (sz) (neutr)

- nem történik semmi változás

mintha ő volna az öreg isten (sz) (biz)

- nagyon öntelten, fölényesen v. parancsoló hangon mond vmit

mintha skatulyából húztak volna ki <vkit> (sz) (neutr)

- feltűnően rendesen, elegánsan, tisztán van felöltözve

mintha tojásokon járna (sz) (neutr)

- nagyon óvatosan, vigyázva jár, jön, megy, mozog

mintha vasvillával hánytak volna össze <vmit> (sz) (neutr)

- (helyiség) nincs rendbe rakva, összevissza van dobálva benne minden

mintha villám sújtott volna (le) <vkit> (sz) (neutr)

- hirtelen megbénítva, gondolkodásra, cselekvésre képtelenül

mintha zabszemet dugtak volna <vkinek> a fenekébe (sz) (biz)

- nagyon nyugtalan, ideges, türelmetlen

mióta betette a lábát <vhova> (sz) (neutr)

- mióta először megjelent vhol

Mire célzol [akarsz célozni] ezzel? (hm) (neutr)

- {tudakozódás kifejezése: (titkon) mire gondoltál, amikor ezt mondtad?}

mire elkészül (<vmi<vel>,> bedeszakázzák az eget [beszörösödik az ég] (sz) (szleng), (tréf)

- lassan, nagyon sokára készül el (vmivel)

mire elkészül (<vmi<vel>,> lemegy a nap (sz) (neutr)

- nagyon lassan (csinál meg vmit)

Mire nézed a napot? (hm) (nép)

- {felszólítás munkára: ne lustálkodj, láss hozzá a dologhoz!}

Mire való a sok beszéd? (hm) (neutr)

- {szemrehányó megelégedés kifejezése: a sok beszéd helyett inkább cselekedni kellene}

Mire vársz, tapsra? (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás, nógatás türelmetlen kifejezése}

mirniksz dirniksz (sz) (rég)

- váratlanul, hirtelen, meglepetésszerűen

mísze van (sz) (biz)

- a) rossz a kedve, nyugós;
- b) <vmitől:> vkinek elege van vmiből, un vmit {vkinek}

miszlikbe aprít <vkit> (sz) (nép)

- megöl vkit

Miszlikbe aprítalak! (hm) (biz), (tréf)

- {véressel való tréfás fenyegetés kifejezése: jól elverlek!}

Mit ad [tesz] isten! (hm) (neutr)

- {meglepetés kifejezése: milyen meglepetéseket hoz a véletlen, milyen váratlan fordulat következett be!}

Mit bánom én! (hm) (neutr)

- {közömbösség, érdektelenség kifejezése: nem törődöm vele, nem érdekel}

Mit eszik rajta? (hm) (biz)

- {értetlenkedés kifejezése: nem értem, miért szereti a szóban forgó nőt v. férfit, mi tetszik neki rajta?}

Mit hallok? (hm) (neutr)

- {csodálkozás, rosszallás kifejezése}

Mit használ a vaknak, ha az apja látott? (km) (rég)

- {nem szabad szüleink érdemeire, tudására hivatkozni, a saját munkánkkal kell kivívunk mások elismerését}

Mit is beszéllek! (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy vki tévedésből elszólja magát v. oda nem tartozó dolgot mond}

Mit is mondott a kabai asszony? – „Igyunk egyet, komámasszony!” (hm) (nép), (tréf)

- {társaságban tréfás felszólítás kifejezése ivásra: igyunk már egyet!}

Mit kisujjaddal elnyomhatsz, ne nyomd azt a naggyal. (km) (rég)

- {nem kell túlzottan nagy fontosságot tulajdonítani annak, ami egyszerűen is elintézhető}

Mit látnak szemeim? (hm) (biz)

- {csodálkozó, érdeklődő kérdés: hogy került ide vmi, valóban az illető dolog van itt?}

Mit lehessen tudni! (hm) (biz), (tréf)

- {bizonytalanság kifejezése: az ember nem tudhatja, mi is az igaz, mi van a dolog mögött, hogy lesz}

Mit mondott az öreg Kis? – „Azt, hogy (egyszer) igyunk is!” [„Ne csak együnk, igyunk is!”] (hm) (nép)

- {felhívás ivásra, koccintásra – a mondat második részét gyakran az mondja, akinek a kérdést feltették}

Mit nekem Hekuba! (hm) (rég)

- {közömbösség kifejezése: nem törődöm velem}

Mit neki! (hm) (neutr)

- {lekicsinylés kifejezése: nem számít, nem jelent ez számára semmit!}

Mit nem adnék érte (, hogy)ha ... (hm) (neutr)

- {kívánság, óhaj kifejezése: nagyon szeretném}

Mit néző', nem vagy te intező! (hm) (biz)

- {méltatlankodás amiatt, hogy vki ránk nézett, ránk bámult}

Mit tetszik parancsolni? (hm) (neutr)

- {udvarias kérdés, tudakozódás}

Mit tettél (szerencsétlen)?! (hm) (pej)

- {szidás kifejezése: nem is tudod, milyen rosszat követtél el, milyen bajt, kárt okoztál!}

Mit tudsz felhozni (a) mentségedre? (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás magyarázkodásra: magyarázd meg, hogy mi volt az oka tetednek!}

Mit van [volt] mit tenni? (hm) (neutr)

- {magyarázkodás kifejezése: nem lehet(ett) mást csinálni, nincs v. nem volt más megoldás v. választás}

Mivé lesz a világ? (hm) (neutr)

- {megdöbbenés, csodálkozás, értetlenség kifejezése}

mocskos [mosdatlan] szája van [mocskos v. mosdatlan szájú] (sz) (neutr)

- nagyon csúnyán, durván, illetlenül beszél {vkinek}

módjában áll [van] megtenni <vmit> (sz) (neutr)

- van rá lehetősége, alkalma, hatalma (, hogy megtegyen vmit)

módot talál <vmire> (sz) (neutr)

- megtalálja a lehetőséget, az alkalmat, a kibúvót vmire

mohón esik <vminek,> mint disznó a makknak (sz) (rég)

- mohón nekiesik, nekilát vminek (főleg étel v. ital elfogyasztásának)

Mond(asz) valamit! (hm) (biz)

- {helyeslés, egyetértés kifejezése: hihető, érdekes, figyelemreméltó a dolog, érdemes rajta gondolkodni}

Mondani [mondanom] sem kell. (hm) (neutr)

- {kijelentés nyomatékosítása: természetes, nyilvánvaló}

Mondani könnyű! (hm) (neutr)

- {felkiáltás annak kifejezésére, hogy mondani vmit v. beszélni vmiről könnyű, ám megtenni sokkal nehezebb v. lehetetlen}

Mondd meg, ki a barátod, megmondom, ki vagy. (km) (ritk)

- {barátjáról ismerik meg az embert}

Mondd, mi a gond! [Mondja, mi a gondja!] (hm) (szleng)

- {biztatás beszédre}

Mondhatta volna szebben, kis lovag. (hm) (vál)

- {szemrehányás kifejezése: nagyon bántó, sértő volt, ami elhangzott}

Mondj igazat, betörök a fejed. (km) (neutr)

- {sokszor szenvednie kell az embernek, ha megmondja a fájó igazságot}

mondja a magáét (sz) (biz)

- szüntelenül a maga mondanivalóját, panaszát hangoztatja anélkül, hogy a másik fél érveire, ellenvetéseire, kérdéseire ügyelne

Mondjam vagy mutassam? (hm) (biz)

- {állítás, kérés goromba elutasítása}

morgó medve (sz) (biz)

- panaszkodó(s), zsörtölődő(s) ember

Móricka érdeklődik! (hm) (biz), (tréf)

- {akkor mondják, ha vki – különösen gyerek – olyasmiről érdeklődik, ami nem tartozik rá, amit (még) nem való neki tudni}

morog a belügyminiszter (sz) (szleng)

- (az éhségtől) korog vkinek a gyomra

morog, mint a bolhás [láncos] kutya (sz) (nép)

- morog, morgolódik, zsörtölődik

morog, mint a medve (sz) (rég)

- morog, morgolódik, zsörtölődik

Morpheus karjaiba dől (sz) (vái)

- álomba merül

Morpheus karjaiban pihen (sz) (vái)

- alszik, álmodik

morzsabált tart(anak) [rendez(nek)] (<vhol>) (sz) (neutr)

- nagyobb vendégség, rendezvény után (többnyire másnap) a maradékot megeszi(k)

Mosakodik a macska, eső lesz. (hm) (nép)

- {mondják népi bölcsességgént, ha a macska mosdik}

Mosd ki a füled! (hm) (biz)

- {méltatlankodás amiatt, hogy vki nem hallotta, amit mondtak neki}

mosógépben született (sz) (szleng)

- buta, ostoba személy

mosolyog [nevet], mint a fazekas, mikor feldől (sz) (nép), (gúny)

- olyan bajban van, hogy inkább sírni volna kedve

mosolyog [vigyorog], mint a pék kutyája a kiflire [a (meleg) zsömlére] (sz) (nép), (tréf)

- kissé ostobán, bárgyún mosolyog, vigyorog

mosolyog a baj(u)sza alatt (sz) (biz)

- hamiskásan, titokzatosan és elégedetten mosolyog

mosolyog, mint a vadalma (az exportládában) (sz) (szleng), (tréf)

- (rendszerint kellő ok nélkül) bárgyún, ostobán, kényszeredetten mosolyog, vigyorog

mosolyszünet van (<vkik> között) (sz) (biz)

- feszültség, ellenséges hangulat, harag van (vkik között)

mosolyt csal <vkinek> az arcára <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felvidít vkit vki v. vmi

mossa (a) kezét (sz) (neutr)

- mentegeti magát, elhárítja magától a felelősséget (gyakran egyes szám első személyben és többes számú tárggyal: Mosom (a) kezem(et) [kezeim(et)].)

Most (jól) megkapta(d)! (hm) (neutr)

- {káröröm kifejezése: úgy kellett, ezt megérdemelte(d)!}

most az egyszer (sz) (neutr)

- a) ez alkalommal, máskor v. többé nem;
- b) most végre (mégis csak)

Most aztán jól nézünk ki (civilben)! (hm) (biz), (gúny)

- {baj, kellemetlenség kifejezése: ugyancsak bajban vagyunk!}

most hagyta el a sajtót [most került ki a sajtó alól] <vmi> (sz) (neutr)

- vmely mű éppen megjelent

most is akkora <vkinek> az árnyéka, mint tavaly ilyenkor volt (sz) (rég)

- attól, hogy jó módú lett, még nem lenne szabad másokat lenéznie

Most jön ki a hazugság belőle. (hm) (nép), (tréf)

- {mondják, ha nagyon porzik a gyerek ruhája, amikor ráütnek}

most jött a hat húszassal (sz) (biz), (tréf)

- a) hiszékeny vidéki ember;
- b) rászedhető, kihasználható ember

most jött a libással (sz) (biz), (tréf)

- hiszékeny, könnyen becsapható, kihasználható ember

Most kezdődik a vadállatok etetése! (hm) (ritk), (biz), (tréf)

- {figyelmeztetés, figyelemfelhívás kifejezése: most jön, ami még nem volt!}

Most légy okos, Domokos! (hm) (tréf)

- {tréfás biztatás kifejezése: most kellene valami okosat mondani, kitalálni!}

Most már Hawaii van! (hm) (szleng)

- {elégedettség kifejezése: most már minden rendben van, készen van, átadhatjuk magunkat az élvezeteknek}

Most mit ugrál(sz)? (hm) (biz)

- {szemrehányás kifejezése: miért (vagy) elégedetlen, izgága?}

Most neked kell lépned [neki kell lépnie]. (hm) (biz)

- {felszólítás, figyelmeztetés kifejezése: most te következel v. ő következik a cselekvésben}

Most ugrik a majom a vízbe! (hm) (biz)

- {figyelemfelhívás kifejezése: most következik a dolog java, legérdekesebb része, megoldása}

Most vagy soha! (hm) (neutr)

- {azonnali cselekvésre való felszólításként: itt a legkedvezőbb alkalom a cselekvésre, most kell cselekedni!}

Most válik el a szar a májtól. (hm) (durva)

- {vmely helyzet tisztázásának kifejezése: most van a döntő pillanat, most tisztázódik, dől el a dolog}

Most válik el a tüdő a májtól. (hm) (neutr)

- {mely helyzet tisztázásának kifejezése: most van a döntő pillanat, most tisztázódik, dől el a dolog}

mostohán bánt a természet <vkivel> (sz) (neutr)

- (nő) csúnya

moszókál [motoz v. mozog] <vkinek> a fejében <vmi> (sz) (neutr)

- határozatlan formában, de ismételten visszatérve foglalkoztatja vmi

moszókál <vkinek> az agyában <vmi> (sz) (neutr)

- (homályos) gondolat foglalkoztat vkit

mozgatja a szálakat (<vhol> v. <vmiben>) (sz) (neutr)

- meghatározza a dolgok menetét (vhol v. vmiben)

mozgó fasírt (sz) (szleng), (tréf)

- nagy melák, kövér személy

mozgó parizergyár (sz) (szleng), (tréf)

- kövér, dagadt (személy)

mozgó trágyadomb (sz) (durva)

- elhanyagolt, ápolatlan kinézetű ember

Moziba ne vigyelek? (hm) (biz)

- {méltatlankodó elutasítás túlzott elvárások, igénybevétel miatt}

mozog a föld <vki> (sz) (neutr)

- alatt olyan részeg, hogy nem tud megállni a lábán

mögötte marad (sz) (neutr)

- a) nem ér utol vkit v. vmit;
- b) kisebb értékű vkinél v. vminél {vkinek v. vminek}

Mucsárol jött (sz) (gúny)

- ostoba, tájékozatlan, parlagi személy

Múljék el tőlem e [ez a] keserű pohár! (hm) (neutr)

- a) {fohászzkodás kifejezése: bárcsak elkerülhetném ezt a rám váró bajt, gyötrelmet, szenvedést};
- b) (ritk), (tréf) {szesz italnak (főként sörnek) a felhajtását megelőző tréfás kifejezés}

Munka után édes a pihenés [a nyugalom]. (km) (neutr)

- {a jól elvégzett munka végeztével jólesik a pihenés}

munkába áll [munkához fog] (sz) (neutr)

- dolgozni kezd

munkát ad <vkinek> (sz) (neutr)

- gondot okozó, ügyességet kívánó feladatot ad vkinek

mutogatja a karmait (sz) (neutr)

- kimutatja a hatalmát, az erejét

muzeális szépség (sz) (ritk), (gúny)

- bájait vesztett, megöregedett nő

múzeumba való (példány) (sz) (biz), (gúny)

- elavult, kiöregedett, idejétmúlt (dolog, tárgy, személy, felfogás)

múzeumi példány (sz) (biz), (gúny)

- elavult, kiöregedett, idejétmúlt (dolog, tárgy, személy, felfogás)

működik a fűnyíró-elv (<vhol>) (sz) (biz)

- (kiadások lefaragása miatt) különbségtétel nélkül, egyenlő mértékben takarékoskodnak, bocsátanak el beosztottakat v. számolnak fel részlegeket (vhol)

műsoron van <vmi> (sz) (biz)

- az érdeklődés tárgyát képező, aktuális (beszéd)téma

műsoros [tépőzáras] zsebkendő (sz) (szleng), (tréf)

- használt zsebkendő

műsort ad [csinál v. rendez] (<vmi miatt>) (sz) (szleng)

- botrányt csinál, hangoskodik, zúgolódik (vmi miatt)

műveli az elméjét (sz) (neutr)

- tanul, képzi magát

Műveljük meg kertünket [műveljük kertjeinket]! (km) (neutr)

- a) {mindenekelőtt dolgozzunk, teljesítsük kötelességünket};
- b) {csak a magunk dolgával törődjünk, ne a máséval}

N

Na bumm (, és akkor mi van)?! (hm) (biz)

- {lekicsinylés, lebecsülés, közömbösség pökhendi kifejezése}

Na már most. (hm) (biz)

- {a mondanivaló folyamatosságát biztosító kifejezés: következőképp, ebből adódóan}

Na ne hülyíts! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: ne akarj becsapni, nem hiszem, amit mondasz}

Na ne kábíts! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem}

Na ne mondd [mondja]! (hm) (biz), (tréf)

- a) {méltatlankodás amiatt, hogy vki olyan dolgokat mond, amit a másik már tud};
- b) {meglepődés, csodálkozás, hitetlenkedés kifejezése: szinte hihetetlen}

Na tessék! (hm) (gúny)

- {a megjósoltak beigazolódását, bekövetkeztét hangsúlyozó kifejezés}

Na ugye! (hm) (biz)

- {a megjósoltak beigazolódását, bekövetkeztét hangsúlyozó kifejezés}

Na, menj(él) már! (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: ne tréfálj, nem hiszem!}

Na, mondd már! (hm) (biz)

- {közömbösség kifejezése: ha így van is, nem számít}

nadrágféken [nadrágfékkel] érkezik [jön] v. nadrágféket alkalmaz [használ] (sz) (tréf)

- fenéken csúszik le vhol, vhonnan

nadrágon billent <vkit> (sz) (biz), (szépitő)

- fenéken rúg vkit (gyakran fenékre rúgással való fenyegetés kifejezéseként is: Nadrágon billentelek!)

nadrágos ember (sz) (pej)

- tanult, iskolázott, felelős beosztású, úrféle személy

Nagy (büdös) lószar(t) (se)! (hm) (durva)

- {nyomatékos tagadás v. tiltás kifejezése: semennyi(t) se(m), semmi(t) se(m)}

nagy [rövid] vonásokban (sz) (neutr)

- nem részletesen, csak a legjellemzőbb, legfontosabb szempontokat kiemelve

nagy [szép] kort ér meg (sz) (vál)

- magas életkort ér meg

nagy [utolérhetetlen] mestere (sz) (neutr)

- nagyon ért vmihez {vminek}

nagy <vkinek> a képernyője [nagy képernyőre vetít] (sz) (szleng)

- nagyképű, beképzelt

nagy <vkinek> a pofája [<vkinek> nagy pofája van] (sz) (durva)

- a) többet beszél a kelleténél;
- b) hangoskodva felesel, szájal;
- c) dicsekszik, hengeg, hetvenkedik

nagy <vkinek> a szája [<vkinek> nagy szája van] (sz) (biz)

- a) többet beszél a kelleténél;
- b) hangoskodva felesel, szájaskodik;
- c) hengeg, dicsekszik

nagy <vkinek> az arca [nagy arc] (sz) (szleng)

- *a) nagyképű, beképzelt személy; *b) szórakoztató, vicces ember

nagy <vkinek> v. <vminek> az ázsiója (sz) (neutr)

- a) (személy) tekintélyes, népszerű;
- b) (dolog) kedvelt, kelendő

Nagy a feje, búsuljon a ló! (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: nem érdemes búslakodni rajta!}

Nagy a világ! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem kell feltétlenül együtt v. egy helyen lenni, maradni vkivel}

Nagy akadály a szegénység. (km) (neutr)

- {nehéz a szegény embernek boldogulnia}

nagy állat (sz) (szleng), (pej)

- nagydarab, erős fizikummal bíró ember

nagy árat fizet <vmiért> (sz) (neutr)

- a) sok áldozatba kerül vmi, súlyos következményeket kell vállalni vmiért;
- b) keservesen megbűnhődik vmiért

nagy árat szab <vminek> (sz) (neutr)

- sokat kér vmiért

Nagy az isten állatkertje (, sok bolond lakik benne). (hm) (gúny)

- {gúnyos megjegyzésként: de sok bolond ember van a világon!}

Nagy baj az agybaj! (hm) (gúny), (tréf)

- {feledékeny, szórakozott ember gúnyolása: nem jó az, ha vki ennyire feledékeny v. nehézkes észjárású}

nagy bajjal (sz) (nép)

- nagy nehezen

nagy barom (sz) (szleng), (durva)

- nagy testű, buta férfi

nagy betyár (sz) (neutr)

- huncut, mókáskedvű (főleg fiatalabb és gyakran nők körül legyeskedő) férfi

nagy cécot csinál <vmiből> (sz) (szleng)

- jelentéktelen dolog v. ok miatt viselkedésével fölöslegesen nagy feltűnést kelt

nagy cirksuzt csinál [rendez] (<vmiből> v. <vmi miatt>) (sz) (biz)

- nagyon dühöng, hisztériázik, veszekedik (vmi miatt)

Nagy cucc! (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés kifejezése: nem fontos, nem jelentős dolog}

nagy dobás (sz) (szleng)

- nagy siker

nagy dohány (sz) (szleng)

- nagy pénzösszeg

nagy dohányt csinál [szakít (le)] (sz) (szleng)

- sok pénzt keres, meggazdagodik

nagy dolgot csinál <vmiből> (sz) (neutr)

- a kelletténél nagyobb jelentőséget tulajdonít vminek

Nagy dolog! (hm) (gúny)

- {lekicsinylő megjegyzés}

nagy drukkban van (sz) (biz)

- nagyon izgul

nagy dudái vannak (sz) (biz)

- (nőnek) nagy mellei vannak {vkinek}

nagy duma (sz) (szleng)

- üres fecsegés, mellébeszélés, szófecsérlés

nagy dumafrenci (sz) (szleng)

- jó beszédkészségű ember

nagy dumája van [nagy dumájú v. dumás] (sz) (szleng)

- sokat és jól beszél, bárkit képes meggyőzni a maga igazáról {vkinek}

nagy egér (sz) (szleng)

- a) csaló, szélhámos;
- b) ügyeskedő ember

nagy éjszakája van (sz) (szleng)

- jól szórakozik {vkinek}

nagy elem (sz) (szleng)

- szórakoztató ember

nagy esetet csinál <vmiből> (sz) (neutr)

- a valóságosnál nagyobb dolognak, jelentősebb eseménynek tüntet fel vmit

nagy estéje van (sz) (biz)

- jól szórakozik {vkinek}

nagy esze van (sz) (neutr)

- okos, értelmes {vkinek}

Nagy fának nagy (az) árnyéka. (km) (ritk)

- {a befolyásos személyeknek nagy a hatalma, sokakra kiterjed a pártfogása}

nagy farok (sz) (szleng), (durva)

- ostoba, mafla személy

nagy fazon (sz) (szleng)

- szórakoztató ember

nagy fej (sz) (szleng)

- a) okos ember;
- b) szórakoztató ember

nagy feneket kerít <vminek> (sz) (neutr)

- a) nagyon részletesen mond el vmit;
- b) túlzottan nagy fontosságot tulajdonít vminek

nagy fennen (hirdet <vmit>) (sz) (pej)

- hangosan, dicsekvően, gőgösen (hirdet vmit)

Nagy forgalom, kevés [kicsi] haszon. (hm) (biz), (tréf)

- {mondják tréfásan, ha vhol feltűnően sok ember fordul meg, nagy a jövés-menés, de kevés az eredménye}

Nagy füles lesz! [Nagy fülest kap(sz)!] (hm) (szleng)

- {fenyegetés veréssel}

nagy garral (sz) (gúny), (pej)

- hangosan, szinte kérkedő fölényel

nagy gyerek (sz) (neutr)

- gyerekes gondolkodású, magatartású személy

nagy hajtásban van (sz) (neutr)

- nagyon keményen és sokat dolgozik

nagy hal (sz) (neutr)

- (gyanús ügyben) fontos (szerepet játszó) személy

nagy hal akad <vkinek> a horgára (sz) (neutr)

- jelentős sikerben van része

nagy hangon beszél (<vkivel>) (sz) (neutr)

- fölényesen, kihívóan beszél (vkivel)

nagy házat vezet [visz] (sz) (rég)

- nagyon előkelően él, sok vendég jár vkihez

nagy hintás (sz) (szleng)

- megbízhatatlan, érdekből taktikázó, szélhámoskodó személy

nagy hírverést csap <vminek> v. <vmi> (sz) (neutr)

- körül nagy reklámot, propagandát csinál vminek

nagy hóhányó (sz) (biz), (tréf)

- szélhámos, megbízhatatlan személy

nagy húhót csap (sz) (neutr)

- a) hangoskodva, feltűnést keltő módon csinál vmit;
- b) <vmiért:> jelentéktelen dolog miatt nagyon lármázik, veszekszik

nagy idők (sz) (neutr)

- dicsőséges v. jelentőségteljes eseményekben gazdag korszak

nagy idők tanúja (sz) (neutr)

- (történelmileg, kulturálisan) dicsőséges v. jelentőségteljes korszakban élő személy

nagy ívben elkerül [kikerül] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- messzire elkerül vkit v. vmit, távol tartja magát vkitől v. vmitől

nagy ívben leszár <vkit> v. <vmit> (sz) (durva)

- észre sem vesz vkit, közömbös vki v. vmi iránt

nagy jövő áll <vki> (sz) (neutr)

- előtt jelentős karriert futhat be, sikereket érhet el

nagy kalappal köszön (sz) (nép)

- nagyon udvariasan, kalapját mélyen megemelve köszön

nagy kaliber(ű) (sz) (neutr)

- kiváló képességű, jelentős, fontos személy

nagy kan (sz) (biz)

- nagy nőcsábász

nagy kanállal eszik (sz) (biz)

- a) nagy lakomára hivatalos;
- b) sokat és jót eszik

nagy kanállal habzsolja az életet (sz) (biz)

- túlzó módon csak az élet örömeivel törődik

nagy kandúr (sz) (biz), (tréf)

- nagy nőcsábász

nagy képpel állít [mond] <vmit> (sz) (neutr)

- fontoskodva mond, állít vmit

nagy komédiát csap (sz) (biz)

- a) botrányos jelenetet csinál;
- b) túlzottan gondos, vesződéses, bőkezű vendéglátást csinál

nagy konc esik ki <vkinek> a szájából (sz) (rég)

- olyan megélhetési forrást v. jelentős anyagi előnyt veszít el, ami jólétet biztosított számára

nagy koponya (sz) (biz)

- okos ember

nagy kő nyomja <vkinek> a szívét (sz) (neutr)

- vmi folyamatosan nagy szomorúságot okoz vkinek, nagyon nyomasztja

nagy követ mozgat (sz) (neutr)

- nagy dologra vállalkozik

nagy kutya (sz) (tréf)

- a) ravasz, fondorlatos, fortélyos személy, akibe nem jó belekötni;
- b) fontos, magas rangú személy;
- c) szoknyavadász, nőcsábász

nagy lábon él (sz) (neutr)

- költekező, fényűző életmódot folytat

nagy legény (sz) (neutr)

- túlzottan dicsekvő, hetvenkedő ember

nagy lendületet ad <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- fellelkesít vkit v. fellendít vmit

nagy lutri (sz) (biz)

- kockázatos, veszélyes dolog

nagy macher (sz) (biz)

- ügyeskedő, agyafúrt ember

nagy magyar (sz) (neutr)

- magyarságára (külsőségekben is) igen büszke személy

nagy marha (ember) (sz) (biz)

- feltűnően nagy termetű, idomtalan alakú ember

nagy mellénye van [nagy (lesz) <vkinek> a mellénye v. nagy mellénnyel jár] (sz) (biz), (tréf)

- túl nagy (lesz) az önbizalma, nagyképű, beképzelt {vkinek}

nagy menő (sz) (biz)

- *a) olyan híres v. közkedvelt v. fontos, befolyásos v. vmihez jól értő személy, akinek minden sikerül, életművész;
- b) olyan nagystílusú szélhámos, aki nagyarányú és többnyire gyanús vállalkozásokkal foglalkozik

nagy mester (sz) (biz)

- furfangos, agyafúrt ember, nagy kópé

nagy műsor (sz) (szleng)

- nagyon szórakoztató ember v. dolog

nagy nap (sz) (neutr)

- fontos, jelentős időpont

nagy név (sz) (biz)

- híresség

nagy paraszt (sz) (biz)

- nagyon faragatlan, bugris személy

Nagy pech! (hm) (biz)

- {együttérzés kifejezése}

nagy pénzeket szakít le (sz) (biz)

- sok pénzt keres, meggazdagodik

nagy percc volt (sz) (szleng)

- nagy esés volt

nagy pofon <vkinek> <vmi> (sz) (biz)

- kellemetlenül érint vkit vmi

nagy port ver fel <vmi> (sz) (neutr)

- (nagy) feltűnést kelt, sok embert foglalkoztat vmi

nagy róka (sz) (biz), (tréf)

- nagyon ravasz ember

Nagy ruha lesz! [Nagy ruhát kap(sz)!] (hm) (biz), (tréf)

- a) {veréssel való fenyegetés kifejezése: nagy verést kap(sz)!};

- b) {vereséggel való fenyegetés kifejezése: versenyben, vetélkedésben súlyos vereséget szenved(sz)!}

nagy sebbel-lobbal (sz) (neutr)

- (személyről szólva) nagy sietséggel és izgatottan

nagy seggbe rúgás <vkinek> <vmi> (sz) (durva)

- igen kellemetlenül érint vkit vmi

nagy slamasztikába kerül (sz) (biz)

- nagy bajba kerül

nagy sokára [(biz) soká] (sz) (neutr)

- sok idő elteltével, jóval később

Nagy sor az! [Nagy sora van annak!] (hm) (nép)

- {bonyolult helyzet jellemzése: nem olyan egyszerű dolog az}

nagy súllyal esik (a) latba <vmi> (sz) (neutr)

- vminek a kimenetelére v. megítélésére nézve nagy jelentősége, fontossága van vminek

nagy sumák (sz) (biz)

- alattomosan ravasz ember

nagy svunggal (sz) (biz)

- teljes sebességgel

nagy szám <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) csinos nő, lány;
- b) szórakoztató ember;
- c) híres személy;
- d) jó, remek, csodálatos, szórakoztató dolog v. érdekes, feltűnést keltő eset, elismerést kiváltó tett

nagy számár (biz), (sz) (pej)

- a) buta, ostoba személy;
- b) korához és természetéhez képest gyerekesen viselkedő idősebb gyerek

nagy szar (se) (sz) (durva)

- semmi (se)

nagy szavakkal dobálód(z)ik (sz) (neutr)

- szereti a nagyhangú szólásokat

nagy szelet csap [ver v. üt] (sz) (neutr)

- a) (nép) gyorsan megy, nagyon siet;
- b) (ritk) nagy feltűnést keltve végez vmit

Nagy szellemek (, ha) találkoznak! (hm) (gúny), (tréf)

- {annak kifejezése, ha két v. több személynek ugyanaz a gondolata támad}

nagy szemeket mereszt [nagy szemekkel néz] (<vkire> v. <vmire>) (sz) (neutr)

- csodálkozva, elképedve néz (vkire v. vmire)

nagy színész (sz) (pej)

- színlelő, képmutató személy (főleg férfi)

nagy szíve van (sz) (neutr)

- a) (sportversenyen) kitartóan, odaadóan küzd;
- b) bőkezű;
- c) cselekedeteiben az érzelmek jelentős szerepet kapnak {vkinek}

Nagy szó! (hm) (neutr)

- {elismerés, méltánylás kifejezése: ritka, fontos, nagy dolog}

nagy szöveg (sz) (szleng)

- halandzsza, mellébeszélés

nagy szövege van (sz) (szleng)

- jó beszédképessége van {vkinek}

nagy szövegláda (sz) (biz), (tréf)

- jó beszédképességű ember

nagy teher esik le <vkinek> a szívéről (sz) (neutr)

- megszabadul a ránehezedő súlyos gondtól, megkönnyebbül

nagy teketóriát csap [csinál] (sz) (neutr)

- nagyon körülményesen, fontoskodva v. túlozva intéz el vmit

nagy természet lakik <vkiben> [<vkinek> nagy természete van] (sz) (neutr)

- a) akaratos, makacs (személy);
- b) a nemi ösztön kielégítésére mohón, mértéktelen módon törekszik

Nagy úr a muszáj (, de még nagyobb a nincs [a nem lehet]). [Nagy úr a szükség.] (km) (neutr)

- {vminek a hiánya olyan dolgok megtételére kényszerítheti az embert, amelyeket egyébként semmiképp nem tenne meg}

nagy utat tesz meg (sz) (neutr)

- (személy v. folyamat) sokat alakul, fejlődik v. változik

nagy útja van (sz) (ritk)

- vkinek fontos elintéznivalója van {vkinek}

Nagy ügy! (hm) (gúny)

- {lekicsinylés, lebecsülés kifejezése: a dolog, a helyzet nem olyan fontos, lényeges}

nagy ügyet csinál <vmiből> (sz) (biz)

- túloz, eltúloz vmit

nagy vad (sz) (neutr)

- a) értékes zsákmány;

- b) ismert, jelentős személyiség

nagy vadász (sz) (szleng)

- nőcsábász, nőbolond

nagy vaker (sz) (szleng)

- halandzsza, mellébeszélés

nagy véleménye van <vkiről,> <vmiről> v. <vki,> <vmi> felől [nagy véleménnyel van <vkiről,> <vmiről> v. <vki,> <vmi> felől] (sz) (neutr)

- értékeli vkit v. vmit, kedvezően vélekedik róla {vkinek}

nagy visszhangot kelt [vált ki v. ver] <vmi> (<vhol> v. <vkinél>) [nagy visszhangra talál <vmi> (<vhol> v. <vkinél>)] (sz) (neutr)

- (vmely ügy) nagy közérdeklődést vált ki

nagy vonalakban (sz) (neutr)

- nem részletesen, csak a legjellemzőbb, legfontosabb mozzanatokban

Nagyapám is élne, ha meg nem halt volna. (hm) (biz), (tréf)

- {lehetetlen, értelmetlen dolgokat kérő ember elutasítása}

nagyban megy a játék (sz) (neutr)

- (vmely ügyben) jelentős érdekek forognak kockán

nagyban megy a rongyrázás [a rongyszedés] (sz) (biz), (gúny)

- a) erején felül költekezik, előkelősködik;
- b) (ritk), (tréf) igen nagy arányokban csinál vmit

nagydobra ver <vmit> (sz) (neutr)

- mindenkinek elmond, elhíresztel vmit

nagydolgát végzi (sz) (biz), (szépitő)

- székel

nagyító alá vesz [nagyítóval néz v. vizsgál (meg)] <vmit> (sz) (neutr)

- igen alaposan, aprólékosan megvizsgál vmit

nagyítóval kell keresni [nagyítóval sem találni] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon ritka, értékes személy v. dolog

nagy(ka)t mond (sz) (biz)

- (rossz szándék nélkül) füllent, túloz, henceg

nagyobb <vkinek> a szeme, mint a gyomra [a hasa v. a szája] (sz) (biz)

- több ételt szedett ki a tányérjára, mint amennyit meg bír enni

Nagyobb a füstje, mint a lángja. (hm) (neutr)

- {túlzás kifejezése: fontosabbnak, jelentősebbnek tüntetnek fel egy dolgot, mint amilyen a valóságban}

nagyon baró (sz) (szleng)

- jó, remek, csodás

nagyon belenézett az üvegbe (sz) (nép)

- annyit ivott, hogy berúgott

nagyon bika <vki> v. <vmi> (sz) (szleng)

- a) vki egészséges, jól érzi magát, jó erőnlétben van;
- b) vmi jó, remek, csodás

nagyon csaj (sz) (szleng)

- csinos nő, lány

nagyon fej (sz) (szleng)

- rendes ember

nagyon fitt (sz) (biz)

- egészséges, jól érzi magát, jó erőnlétben van

nagyon kisfiú lesz (biz) (sz) (neutr)

- meghunyászkodik

nagyot dobban <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- (nem várt, hirtelen kellemes lelki élmény hatására) egyszerre nagy boldogság, remény önti el

Nagyot mondtál (, öblítsél)! (hm) (biz)

- {állítás, javaslat elutasítása}

nagyot néz (sz) (biz)

- elcsodálkozik, meglepődik

nagyot nő <vkinek> a szemében <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az értékét, erkölcsi súlyát nagyobbra becsüli, mint előzőleg

nagyot szakít (sz) (szleng)

- sok pénzt vesz fel, sok pénzhez jut

nagyot ugrik, mint a bolha (sz) (neutr)

- nagyot ugrik, felpattan

nagyra becsül <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- értékeli vkit v. vmit

nagyra hivatott (sz) (neutr)

- nagy tehetségű, nagy feladatok elvégzésére képes

nagyra lát (sz) (neutr)

- kevély, felfuvalkodott személy

nagyra tart <vkit> (sz) (neutr)

- becsül, tisztel vkit

nagyra tartja magát (sz) (neutr)

- önhitt, túlbecsüli képességét, értékeit

nagyra tör (sz) (neutr)

- fontos tetteket akar véghez vinni, hírnévre törekszik

nagyra vágyik (sz) (neutr)

- jelentős sikereket akar elérni vagyon, hírnév v. hatalom terén

nagyra van <vmivel> (sz) (neutr)

- büszkélkedik, dicsekszik vmivel, a kelletténél többre értékeli vmit

nagyra viszi (sz) (neutr)

- jelentős eredményt, sikert ér el

nagyzási hóbort (sz) (neutr)

- nagyzolás, az a vágy, hogy gazdagnak, előkelőnek látsszon vki

naiv, mint egy gyerek (sz) (neutr)

- nagyon naiv, túlzottan megbízik mindenki

Nála a labda. (hm) (biz)

- {döntési helyzet jelzése: most az illető következik, hogy válaszoljon, döntsön}

Nálatok cipzár van? (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vki nem csukta be az ajtót}

Nálatok függöny van? (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vki nem csukta be az ajtót}

Nálatok nincs ajtó? (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vki nem csukta be az ajtót}

Naná, mákos! (hm) (szleng)

- {nyomatékos egyetértés kifejezése}

nap mint nap [nap nap után v. napról napra] (sz) (neutr)

- naponta, több napon át, az egymást követő napokon sorozatosan

napfényre bukkan [jön v. jut v. kerül] <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ismeretlen v. elveszett tárgy) a föld mélyéből ásatás útján v. véletlenül előkerül;
- b) (ismeretlen, ill. rejtegetett, titkolt dolog) kitudódik, kiderül

napfényre hoz <vmit> (sz) (neutr)

- a) a föld mélyéből kibányász vmit;
- b) (ismeretlen, ill. rejtegetett, titkolt dolgot) nyilvánosságra hoz, kiderít

napirenden tart <vmit> (sz) (neutr)

- gondoskodik arról, hogy egy kérdéssel, ügyvel állandóan foglalkozzanak

napirenden van <vmi> (sz) (neutr)

- (kérdés, ügy) rendszeresen felmerül, beszélnek róla

napirendre kerül <vmi> (sz) (neutr)

- (kérdés, ügy) elintézése, végrehajtása időszerűvé válik

napirendre tér <vmin> v. <vmi> (sz) (neutr)

- fölött nem foglalkozik tovább vmivel, elintézettnak, befejezettnak tekint vmit

napirendre tűz <vmit> (sz) (neutr)

- vminek a végrehajtását, elintézését tervezi, javasolja

napvilágot lát <vmi> (sz) (neutr)

- (írásmű) nyomtatásban megjelenik

napvilágra hoz <vmit> (sz) (neutr)

- a) a föld mélyéből kibányász vmit;
- b) (ismeretlen, ill. rejtegetett, titkolt dolgot) nyilvánosságra hoz, kiderít

napvilágra jön [jut v. kerül] <vmi> (sz) (neutr)

- a) (ismeretlen v. elveszett tárgy) a föld mélyéből ásatás útján v. véletlenül előkerül;
- b) (ismeretlen, ill. rejtegetett, titkolt dolog) kitudódik, kiderül

nászilag kétes (sz) (szleng)

- szűz (leány)

NB I-es (kategóriájú) (sz) (biz)

- jó minőségű, remek

Ne a lábához, hanem a fejéhez menj! (km) (neutr)

- {aki támogatást, pártfogást keres, az ne jelentéktelen emberekhez, hanem a legilletékesebbekhez, a legbefolyásosabbakhoz forduljon}

Ne adj isten, hogy (sikerüljön)! (hm) (neutr)

- {bármennyire kívánatos volna, bárhogy igyekszem is, mégsem sikerül}

Ne adj(a) isten! (hm) (neutr)

- {reménykedés, bizakodás kifejezése: nem kívánom, hogy vmi rossz történjék}

Ne akarj mindent tudni! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: ne kíváncsiskodj!}

Ne beszélj(en) többes számban! (hm) (neutr)

- {ellenvetés, elutasítás, elhatárolódás kifejezése: csak a maga(d) nevében beszélj(en)!}

Ne bújj(on) a seggembe! (hm) (durva), (tréf)

- {felszólítás távolság tartására: ne állj(on) ilyen közel hozzám!}

Ne csinálj a fesztivált (, mint az oroszok)! (hm) (szleng)

- {leintés kifejezése: ne csinálj botrányt!}

Ne csinálj a szádból segget! (hm) (durva)

- {felszólítás ígéret betartására}

Ne csinálj színházat! (hm) (biz), (pej)

- {nyugtató felszólítás arra, hogy vki felháborodásában ne viselkedjen feltűnően, komolytalanul v. ne provokáljon veszekedést}

Ne fájjon ez neked! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: ne törődj vele!}

Ne félj, (a)míg engem látsz (, (tréf) mert ha baj van, engem nem látsz)! (hm) (biz)

- {biztatás kifejezése: nincs ok a félelemre, hiszen számíthatsz rám}

Ne félj, nem harapok! (hm) (neutr)

- {főleg gyerekek megnyugtatóására: nem kell félni tőlem, nem akarlak bántani!}

Ne fuss olyan szekér után [ne kapaszkodj olyan szekérre], amelyik nem vesz fel [amelyik nem akar felvenni v. melyre nem ülhetsz fel]! (km) (nép)

- {nincs értelme az olyan személynek (v. közösségnek) a barátságát, kegyeit keresni, aki (v. amely) lenéz bennünket, nem akar törődni velünk}

Ne fúzd az agyam ezzel a hülyeséggel! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: ne próbáld meg velem ezt elhitetni!}

Ne gyere ezzel a (pimpós [rossz]) vakerral! (hm) (szleng)

- {elutasítás, hitetlenkedés kifejezése: ne beszélj mellé, nem hiszem el, amit mondasz}

Ne gyere ezzel a sóderral! [Nem kell a sóder!] (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem!}

Ne gyere ezzel a szöveggel! (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése}

Ne hagyd itt [ott] magnak! (hm) (ritk), (tréf)

- {tréfás szemrehányás kifejezése: ha a többit elvitted v. elvetted, azt a keveset se hagyd itt v. ott!}

Ne igyál [igyunk] előre a medve bőrére! (hm) (neutr)

- {óvatosság kifejezése: nem szabad annak örülni, amit még nem ért el, nem valósított meg az ember}

Ne is álmodj róla! (hm) (neutr)

- {leintés, lebeszélés, elutasítás kifejezése: ne is gondolj rá, mert lehetetlen!}

Ne is kérdezd! (hm) (neutr)

- {bosszús válasz vmely kellemetlen élményt felidézõ kérdésre}

Ne ítélj, hogy ne ítélessél! (km) (neutr)

- {nem szabad mások felett elhamarkodottan ítélni, mert az könnyen visszaüthet ránk}

Ne izgasd a kedélyeket! (hm) (neutr)

- a) (ritk) {nyugtató kifejezése: ne okozz izgalmat!};
- b) (tréf) {biztató kifejezése: ne fokozd tovább az érdeklődést, mondd meg végre, miről van szó!}

Ne jársd a bagólesődet! (hm) (biz)

- {felszólítás kifejezése: hallgass el, maradj csendben!}

Ne kerülj(ön) a kezem ügyébe! (hm) (neutr)

- {fenyegetés, főleg gyerekekkel kapcsolatban, ha az valami rosszat tett}

Ne keverd [piszkáld] a szart (, mert még büdösebb lesz)! [Nem kell v. nem jó a szart piszkálni (, mert még büdösebb lesz)!] (hm) (durva)

- {figyelmeztetés, leintés kifejezése: ne csinálj még nagyobb bajt!}

Ne kísérsd az istent! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: ne cselekedj vakmerően és meggondolatlanul!}

Ne légy gyerek! (hm) (neutr)

- a) {óvatosságra való figyelmeztetés kifejezése: ne légy hiszékeny!};
- b) {megfontolt viselkedésre való felszólítás kifejezése: viselkedj komolyan, megfontoltan!}

Ne lógasd az orrod! (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: ne szomorkodj, ne búsulj!}

Ne mássz (a) fára, nem esel le róla. (km) (neutr)

- {ha nem keresed a veszélyt, nem fog baj érní}

Ne mondjam kétszer! [Ne kelljen kétszer v. még egyszer mondanom v. mondani!] (hm) (neutr)

- {türelmetlen felszólítás, fenyegetés engedetlenség kapcsán: tessék azonnal megcsinálni, amit mondtam}

Ne neved, mert kifut a leves! (hm) (tréf)

- {leintésként annak mondják, aki feltűnően nevet olyankor is, amikor semmi oka nincs rá}

Ne nézzél, tévézzél [kérdézzél]! [Ne nézzen, tévézzen v. kérdezzen!] (hm) (biz)

- {méltatlankodás amiatt, hogy vki ránk nézett, ránk bámult}

Ne nyúka' piszka', mert megszúr a bicska! (hm) (biz), (tréf)

- {figyelmeztető leintés főleg gyerekeknek: ne nyúlkálj, ne piszkáld, ne fogdosd a szóban forgó dolgot (, mert esetleg megsérülsz)}

Ne piszkáld, ami anélkül is büdös! (hm) (biz)

- {figyelmeztetés kifejezése: nem jó a piszkos ügyeket bolygatni, mert csak kellemetlenség származik belőle}

Ne szaladj olyan kocsni után, amelyik nem akar fölvenni! (km) (neutr)

- {lebeszélés kifejezése: ne akarj olyan ember(ek) társaságába bekerülni, aki(k) lenéz(nek) v. nem szívlel(nek)}

Ne szólj bele, nem telefon! (hm) (biz)

- {leintés, felszólítás beszéd abbahagyására: ne szólj bele a nagyok v. a mások dolgába!}

Ne szólj nyelvem, nem fáj fejem! (km) (rég)

- {tudok a dologról, de inkább nem beszélek róla, hogy kellemetlenségem ne legyen belőle}

Ne szólj szám, nem fáj fejem. (km) (neutr)

- {tudok a dologról, de inkább nem beszélek róla, hogy kellemetlenségem ne legyen belőle}

Ne szólj, ne láss, ne hallj! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, intés kifejezése: sokszor legjobb, ha bizonyos dolgokkal kapcsolatban nem mondunk véleményt, mert könnyen bajba kerülhetünk}

Ne szórakozz(on) (már) velem! [Tudod v. tudja kivel szórakozz(on)?!] (hm) (biz)

- {méltatlankodás, felháborodás kifejezése: kikérem magamnak, hogy tréfálkozz(on), kitalolj(on) velem, bosszúságot okozz(on) nekem}

Ne tanítsd apádat gyereket csinálni! (hm) (biz)

- {elutasítás, rendreutasítás kifejezése: ne oktasd a tapasztaltabbat!}

Ne tréfálj(on)! (hm) (neutr)

- {meglepődés, csodálkozás kifejezése: hihetetlen, csodálatos, meglepő, amit mondasz v. mond}

Ne tudd meg! (hm) (biz)

- {csodálkozás, felháborodás, rosszallás nyomatékosító kifejezése}

Ne vedd [vegye v. tekintse(d)] bizalmatlanságnak, de ... (hm) (neutr)

- {mentegetődzés kifejezése: nem akarok bizalmatlannak tűnni, de ...}

Ne verjen már az ideg! (hm) (szleng)

- {nyugtató kifejezése: ne idegeskedj, ne izgulj!}

Ne veszítsd el a csüggedésed! [Ne veszítsük el a csüggedésünket!] (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás kintartásra}

Ne vidd [vigye] el az álmomat! (hm) (neutr)

- {vendég marasztalásának kifejezése: maradj(on) egy kicsit!}

Négerék harca az alagútban [éjfélkor]. (hm) (biz), (tréf)

- {akkor mondják, ha adáshiba miatt hirtelen elsötétül a televízió képernyője}

négy deszka közé tettek <vkit> (sz) (rég)

- meghalt és koporsóba tették

négy fal között (sz) (neutr)

- a lakásba bezárva

négy szeme van (sz) (biz)

- szemüveget visel {vkinek}

négy szeme van, mégse lát (sz) (biz)

- rossz látású, szemüveges ember {vkinek}

négy szemmel lát (sz) (biz)

- szemüveget visel

négybetűs szavak (sz) (neutr)

- trágárság, káromkodás

négykézláb mászik <vki> (sz) (neutr)

- előtt (pej) megalázkodva, meghunyászkodva viselkedik vkivel

négy-öt magyar összehajol (sz) (vál)

- (magyarok) vmilyen úgról társalognak

Négyszemközt szólva. (hm) (neutr)

- {felszólítás titoktartásra: amit mondok, bizalmas természetű}

négyszemű bagoly (sz) (szleng)

- szemüveges ember

Néha az ördögnek is kell gyertyát gyújtani. (km) (ritk)

- a) {néha gonosz embereknek is kedveskedni kell};
- b) {olykor kellemetlen kötelességet is jókedvvel kell végezni}

Néha még a kapanyél is elsül. (hm) (neutr)

- a) {veszélyre való figyelmeztetés kifejezése: a veszélytelennek látszó dolgok is veszélyessé válhatnak};
- b) {bizonytalanság kifejezése: semmi sem lehetetlen}

néhány ecsetvonással vázolja a helyzetet (sz) (neutr)

- röviden, de vázlatosságában is szemléletes módon elemzi a helyzetet

néhány keresetlen szót szól <vmiről> (sz) (neutr)

- (gyakran sértő szavakkal megfogalmazott) éles bírálatot mond vmiről

néhány morzsát elhullat (sz) (neutr)

- tudás, ismeretanyag néhány apróbb részét itt-ott elmondja, közli

néhány szóval vázol <vmit> (sz) (neutr)

- röviden összefoglal, megemlíti vmit

Nehéz (a) pénzt (meg)keresni, (de) könnyű elkölteni. (km) (neutr)

- {aki nehezen keresi a pénzt, az nem költekezik könnyelműen, mert tudja, hogy minden fillérért meg kell dolgoznia}

nehéz <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- a) álmos;
- b) (fáradtságtól, italtól v. gondtól) bódult

nehéz <vkinek> a felfogása (sz) (neutr)

- buta, mindent lassan, nehezen ért meg

nehéz <vkinek> a nyelve [nehezen forog v. fordul <vkinek> a nyelve] (sz) (neutr)
• (többnyire részegségtől) alig tud beszélni, akadozva beszél

nehéz <vkinek> a szíve (sz) (neutr)
• szomorú v. aggódik vmi miatt

nehéz <vmi,> mint a sár (sz) (neutr)
• nagyon nehéz vmi

nehéz <vmi,> mint a só (sz) (neutr)
• nagyon nehéz vmi

nehéz <vmi,> mint az ólom (sz) (neutr)
• (tárgy) nagyon nehéz

Nehéz a vén rókát törbe ejteni [meglőni]. (km) (rég)
• {az idős, tapasztalt embert nem lehet könnyen megteveszteni}

nehéz ember (sz) (neutr)
• nehezen kezelhető, furcsa természetű személy

nehéz eset <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)
• a) nehezen elintézhető ügy;
• b) nehezen kezelhető, meggyőzhető ember

nehéz feje van (sz) (neutr)
• lassú felfogású, nehezen ért meg v. tanul meg vmit {vkinek}

nehéz helyzetbe hoz [juttat] <vkit> (sz) (neutr)
• bajba, kellemetlenségbe kever vkit

Nehéz idők járnak. (hm) (neutr)
• {nehézség, kellemetlenség kifejezése: sorozatban kedvezőtlen, kellemetlen dolgok történnek, problémák adódnak}

nehéz időket él át (sz) (neutr)
• sok nehézsége, problémája van

nehéz kenyér (sz) (neutr)
• vesződséges munka

Nehéz két úrnak szolgálni. (km) (neutr)
• {ugyanaz az ember nem elégíthet ki egymással ellentétes érdekeket}

Nehéz nyáron a számbőr. (hm) (nép), (tréf)
• {mondja az – főleg fiatal fiú –, akire vki rátámaszkodik, ránehezedik: ne tehenkedj rám! – A figyelmeztetésre a visszavágás: Elbírja az ökör!}

Nehéz ott lopni, (a)hol a gazda (maga) is tolvaj. (km) (neutr)
• {nehéz a ravaszul gonosz embert becsapni, megkárosítani}

nehéz sora van (sz) (neutr)

- kedvezőtlen, nehéz körülmények között él {vkinek}

nehéz strici (sz) (szleng)

- bűnöző, bandita, alvilági személy

nehéz szívvel (sz) (neutr)

- nagyon nehezen, erősen bánkódva, vonakodva

nehéz születés (sz) (biz), (tréf)

- vminek bajjal, kinnal, nehézséggel járó megalkotása, létrehozatala

nehéz természete van (sz) (neutr)

- rossz tulajdonságai (sértődékenysége, szeszélyessége, indulatossága) miatt nem könnyű együtt dolgozni, megférti vkivel {vkinek}

nehezen áll lábra (sz) (neutr)

- nehezen hever ki vmit, nehezen jön rendbe

nehezen tanul, könnyen felejt (sz) (biz), (tréf)

- buta, nehéz felfogású személy

nehézére esik [van] <vmi> (sz) (neutr)

- terhére van, nem szívesen csinál vmit {vkinek}

nehézségek gördülnek <vkinek> v. <vminek> az útjába [<vki> v. <vmi> elé] (sz) (neutr)

- a) vkit szándéka megvalósításában akadályoznak;
- b) vminek az elintézése, megvalósítása nehezen megy

nehézségeket gördít <vkinek> v. <vminek> az útjába [<vki> v. <vmi> elé] (sz) (neutr)

- a) vkit szándéka megvalósításában akadályoz;
- b) vminek az elintézését, érvényesülését nehezíti

Nehogy már a befőtt rakja [tegye] el a nagymamát! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a bogyó egye meg a madarat! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a cigi szívja az embert! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a cipő húzza fel az embert! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a csik húzza a repülőt! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a csörgő rázza a gyereket! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a fa tekeredjen a kigyóra! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a fagyí visszanyaljon [visszanyaljon a fagyí]! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a fark csóválja a kutyát! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a kakukkból jöjjön ki az óra! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a ketrec rázza a majmot! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a kurzor mozgassa az egeret! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a Lánchíd folyjon a Duna alatt! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a lekvár keverje [rakja v. tegye el] a nagymamát! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a levél rázza a fát! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a ló mondja meg, merre szántson az eke! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a málna mondja meg a medvének, hogy mikor legyen a szüret! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a nyúl vigye a puskát! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a rözse vigye az anyókat! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nehogy már a sonka köpje be a legyet! (hm) (szleng), (tréf)

- {a beszélőpartner v. harmadik személy indulatos bírálata v. lekicsinylése, figyelmeztetés az értékrend helyreállítására}

Nekem dudálsz, kis autó? (hm) (szleng)

- {lenéző, méltatlankodó kérdésként: hozzám beszélsz?}

Nekem ez hottentottául van. (hm) (tréf)

- {beszéd elutasítása: nem értem, számomra teljesen érthetetlen}

Nekem mondod [mondja]? (hm) (biz)

- {lekicsinylés, lenézés kifejezése: én azt már régóta tudom!}

Nekem mondod, a tanárnak? (hm) (ritk), (biz)

- {méltatlankodás kifejezése: jobban tudom én ezt nálad, engem, a szakértőt, a mestert akarsz kioktatni?}

Neki is (csak) kettő az orra lyuka (, mint a szegény ember malacának). (hm) (nép)

- {egyformaság kifejezése: nincs oka, hogy többre tartsa magát másnál, ő sem különb másnál}

Neki is van mit sepernie a maga háza előtt. (hm) (neutr)

- {felszólítás önvizsgálatra v. leintés kifejezése: neki is van épp elég hibája, foglalkozzék azokkal, és ne avatkozzon más dolgába}

Neki már harangoztak! (hm) (biz)

- {reménytelenség, lemondás kifejezése}

nekiborotválkozik az idő (sz) (nép)

- kiderül az ég, és hidegre fordul az időjárás

nekiereszti [megereszti] a zablát (sz) (ritk)

- kevésbé szigorúan fegyelmez vkit

nekiesik [nekimegy v. nekiugrik] <vkinek> v. <vminek,> mint bolond tehén a fiának [a borjának] (sz) (nép)

- a) figyelmetlenségből nekimegy vkinek v. vminek;
- b) gorombán rátámad vkire (szavakkal v. tettlegesen);
- c) hebehurgyán kezd hozzá vmihez

nekiesik <vkinek,> mint tót az anyjának (sz) (nép)

- (szavakkal v. tettlegesen) rátámad vkire

nekiesik <vminek,> mint bolond borjú az anyjának (sz) (nép), (pej)

- oktalan sietséggel v. illetlen mohósággal nekiesik, nekilát vminek (főleg étel v. ital elfogyasztásának)

nekikeseredik az ég (sz) (nép)

- beborul az ég; esőre változik az idő

nekikeseredik az idő (sz) (neutr)

- hosszantartó esőt ígérve beborul az ég

nekimegy <vminek,> mint vak a járdának (sz) (biz)

- nekimegy vminek

nekimegy a nagyvilágnak (sz) (neutr)

- elbujdosik

nekimegy a világnak (sz) (neutr)

- elbujdosik

nekiszalad <vki> kezének (sz) (tréf)

- kap egy pofont vkitől

nekiszzegezi a kérdést <vkinek> (sz) (neutr)

- a kérdezettet gyors és nyílt színvallásra kényszerítve, hirtelen teszi fel a kérdést vkinek

nekiugrik <vki> torkának (sz) (biz)

- tettelesen v. szavakkal rátámad vkire

Nekünk Mohács kell! (hm) (vái)

- {borúlátás kifejezése: a magyarok hajlamosak a borúlátásra, mert történelmük során gyakran érte, éri őket kudarc}

nem (egy) elveszett ember (sz) (neutr)

- leleményes, élelmes, magát nehéz helyzetekben könnyen feltaláló személy

nem (egy) elveszett gyerek (sz) (neutr)

- leleményes, élelmes, magát nehéz helyzetekben könnyen feltaláló személy

nem (egy) Krózus (sz) (neutr)

- nem dúsgazdag személy

nem (egy) leányálom <vki> v. <vmi> (sz) (biz), (tréf)

- a) (különösen külsőleg) nem eszményi típusú, szépségű férfi;
- b) nem kellemes, kívánt v. élvezetet szerző dolog

nem (minden) szentírás (, amit mond) (sz) (neutr)

- (beszéd, vélemény, utasítás) nem vitathatatlanul helytálló, nem kell mindenben ragaszkodni hozzá

nem (nagy) boszorkányság <vmi> [nincs semmi boszorkányság <vmiben>] (sz) (neutr)

- (vmely cselekvést) nem nehéz végrehajtani, gyerekjáték

Nem (nagy) kunszt! (hm) (biz)

- {lekicsinylő felkiáltásként: nem nagy művészet, nem nagy tudomány, nem nagy mesterség}

Nem (nagy) tragédia. (hm) (tréf)

- {megnyugtató kifejezése: a bonyodalom csak kisebb kellemetlenséget okoz}

nem (nagy) ügy (sz) (biz)

- könnyű dolog, feladat

nem (ő) találta fel a puskaport (sz) (neutr)

- együgyű, kissé ostoba személy

nem (sokat) kukoricázik (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- célratörő, tudja, mit akar

nem (sokat) lacafacázik (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (biz)

- célratörően cselekszik, tudja, mit akar

nem (túl) rózsás <vkinek> a helyzete (sz) (neutr)

- nincs (túl) könnyű helyzetben, problémái, gondjai vannak

Nem (valami) nagy durranás! (hm) (biz)

- {lekicsinylés kifejezése: nem túl érdekes, csalódást keltő dolog, esemény, tett, esetleg személy}

nem (valami) nagy ész (sz) (neutr)

- nem túl okos, eszes ember

nem (valami) nagy lumen (sz) (biz)

- nem túl eszes, okos ember

nem [rosszul] bírja a gyűrődést (sz) (szleng)

- nehezen, türelmetlenül viseli a (fizikai v. szellemi) terhelést, igénybevételt, a problémákat

nem [rosszul] bírja a kiképzést (sz) (szleng)

- nehezen, türelmetlenül viseli a (fizikai v. szellemi) terhelést, igénybevételt, a problémákat

nem <vkinek> a pénztárcájához van mérve <vmi> (sz) (neutr)

- (áru, szolgáltatás) túl drága vkinek

Nem a győzelem a fontos, hanem a részvétel. (hm) (neutr)

- {az olimpiai játékok coubertini jelmondata}

nem a kisujjából szopott <vmit> (sz) (neutr)

- nem maga talált ki vmit, másoktól hallotta, tanulta v. megtapasztalta

nem a mai világba való <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) élheterlen, gyámoltalan, ügyetlen személy;
- b) túlhaladott, korszerűtlen dolog

Nem a ruha teszi az embert. (km) (neutr)

- {az ember értékét nem öltözete alapján kell megítélni}

nem a seggében hordja az eszét (sz) (durva)

- nem csapható be

nem a szavak embere (sz) (neutr)

- a) keveset beszél, inkább cselekszik;
- b) nem tudja magát pontosan, választékosan kifejezni

nem a Tüdős Klára tervezett <vkit> (sz) (ritk), (szleng), (gúny)

- csúnya személy

nem a világ (sz) (neutr)

- nem nagy dolog, nem nagy baj

nem a zsánere <vki> (sz) (biz)

- nem az ő ízlése szerint való, kedvére való férfi v. nő {vkinek}

nem ad a világ szájára (sz) (neutr)

- nem törődik vele, hogy mit beszélnek róla az emberek

nem ad(na) egy fagarast (sem) <vmiért> (sz) (nép)

- értéktelennek ítéli vmit

nem ad(na) egy vak lóért <vmit> (sz) (tréf)

- nagyon örül vminek, ragaszkodik vmihez

Nem addig van (ám) az! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: nem lehet azt ilyen könnyen elintézni}

nem adna <vmiért> [nem ér <vmi>] egy lyukas mogyorót (sem) (sz) (biz)

- semmit sem ér vmi

nem adna <vmiért> [nem ér <vmi>] egy pipa dohányt (sem) (sz) (ritk), (biz)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem adna egy országért <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon becses vkinek vmi

Nem adok neki (<vmennyi> időt) ... (hm) (neutr)

- {kétértelmű kifejezése a szóban forgó témával – pl. élettartammal, intézkedés, cselekedet, terv eredményével stb. – kapcsolatban}

nem akad gazdája (sz) (neutr)

- nincs, aki elvállalja, magára vállalja vminek az elkövetését {vminek}

nem akar <vminek> vége lenni [szakadni] (sz) (neutr)

- vmi nagyon sokáig tart, s ezért idegesítő, bosszantó

nem akar tudni <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- a) megszakítja vkivel a kapcsolatot;
- b) eleve elutasít vmely szóban forgó cselekvést

Nem akarásnak nyögés a vége. [Nem akarás, fejkavarás.] (km) (nép)

- a) {a kelletlenül végzett munkának kevés a haszna};
- b) {akkor mondják, ha vki nem akar v. nem mer vmit határozottan megtagadni}

Nem akarok jóslatokba bocsátkozni, de ... (hm) (neutr)

- {jóslás kifejezése: olyan érzésem van, hogy ...}

Nem akarok rémhíreket terjeszteni, de ... (hm) (neutr)

- {megalapozatlan, bizonytalan eredetű híresztelés, pletyka elmesélésének bevezetése}

nem akora balfácán, mint amekkorának kinéz (sz) (szleng), (tréf)

- nem is annyira becsapható, nem kell félteni

nem áll [bír v. vesz be] <vkinek> a gyomra <vmit> (sz) (neutr)

- nem való vkinek vmi, természetével ellenkezik

nem áll be <vkinek> a szája (sz) (neutr)

- sokat és folyamatosan beszél

nem áll elég erősen a lábán (sz) (neutr)

- a) ingatag vkinek a helyzete;
- b) elveiben, nézeteiben nem eléggé következetes, könnyen befolyásolható

nem áll jól magáért (sz) (biz)

- felindultságában, dühében képes bármilyen meggondolatlanságot elkövetni

nem áll kötélnek (sz) (neutr)

- vonakodik beleegyezni vmibe, megtenni vmit

nem áll meg a szó <vkiben> (sz) (neutr)

- nem tud titkot tartani, mindent kifecseg

nem áll meg szó nélkül <vmit> (sz) (neutr)

- tiltakozó, visszautasító v. bíráló megjegyzést tesz vmire

nem áll össze [nem akar összeállni] a kép (sz) (neutr)

- nem ért vmit {vkinek}

nem állja ki [nem bírja el v. ki] az összehasonlítást <vmi> (sz) (neutr)

- a másikkal képest annyira jelentéktelen, értéktelen, hogy nem is lehet összemérni vele

nem állja meg a helyét (sz) (neutr)

- (személy, eszköz, emberi alkotás) rosszul teljesíti feladatát

nem állt az esőre (sz) (gúny)

- alacsony növésű személy

nem árul zsákmacskát (sz) (neutr)

- őszintén kimondja, amit gondol, nem titkolja el a szándékát, a tervét

nem árulnának képcsarnokban <vkit> (sz) (szleng)

- nagyon csúnya, ronda

Nem az (én) esetem. (hm) (biz)

- {nemtetszés kifejezése: nem az ízlésemnek megfelelő személy}

nem az a [nem egy] matyó hímzés <vki> v. <vmi> (sz) (szleng), (gúny)

- a) csúnya személy;
- b) nem szép, nem túl elegáns dolog, cselekedet

Nem az a legény, aki adja [üti], hanem aki állja. (km) (neutr)

- a) {nagyobb erőre vall az indulatok megfékezése, mint az elkeseredés v. a düh szabadon eresztése};
- b) {nemesebb dolog a bántást elszenvedni, mint mást bántani}

Nem az én fejem fog emiatt fájni! (hm) (neutr)

- {mentegetődzés kifejezése: nem nekem lesz bajom ebből}

Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk. (km) (neutr)

- {az a legfontosabb, hogy az élet mindennapjaiban helyt tudjunk állni}

nem az ujjából szopott <vmit> (sz) (neutr)

- nem maga talált ki vmit, hanem vkitől hallotta, tanulta

Nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk. (km) (neutr)

- {az evés csak feltétele, nem pedig célja az életnek}

nem azonos [egy] súlycsoportba tartozik [nincs azonos v. egy súlycsoportban] <vkivel> (sz) (neutr)

- (testileg v. szellemileg) különbözik (gyengébb v. erősebb) vkitől

Nem babra megy a játék. (hm) (neutr)

- {kockázat, veszély jelzése: komoly dologról, fontos érdekről van szó}

Nem baj! [Semmi baj!] (hm) (neutr)

- {megnyugtató, vigasztalás kifejezése}

nem bánja, ha szíjat hasítanak is a hátából (sz) (neutr)

- a legnagyobb szenvedést is kész elviselni (inkább, minthogy megtegyen vmit)

Nem bánám (, ha ...). (hm) (neutr)

- {öröm, óhaj kifejezése: örülnék neki, ha így történne}

Nem bánom! (hm) (neutr)

- {egyetértés, beleegyezés kifejezése}

nem barátja (sz) (neutr)

- nem kedvel vmit, ő maga nem szokott tenni vmit {vminek}

nem bír [győz] szusszal <vmit> (sz) (biz)

- nincs vmihez elég ereje v. kitartása

nem bír <vkinek> az erszénye <vmit> (sz) (neutr)

- nincs vkinek pénze vmire

nem bír idegekkel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem képes türelemmel elviselni vkit v. vmit

nem bír magával (sz) (neutr)

- nem tud uralkodni a hangulatán, indulatain

nem bír szuflával <vmit> (sz) (biz)

- nincs vmihez elég ereje v. kitartása

nem bírja [győzi] az iramot (sz) (neutr)

- nem bírja erővel a (mások v. saját maga által diktált) lendületet, nem tud együtt haladni az eseményekkel

nem bírja [nem tudja tartani] a tempót (sz) (neutr)

- nem bírja erővel a (mások v. saját maga által diktált) lendületet, nem tud együtt haladni az eseményekkel

nem bírja <vkinek> v. <vminek> még a szagát sem (sz) (biz)

- egyáltalán nem tud elviselni vkit v. vmit

nem bírja <vminek> a terhét (sz) (neutr)

- túl sok gondja, baja van vmivel

nem bírja el a nyomdafestéket <vmi> (sz) (neutr)

- (szöveg) nagyon durva kifejezéseket, káromkodásokat tartalmaz

nem bíz a véletlenre <vmit> (sz) (neutr)

- biztos akar lenni vmiben (ezért saját maga is foglalkozik a dologgal)

Nem bolond, hogy ... (hm) (biz)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: egyáltalán nincs szándékában megtenni}

Nem bolondultam meg! (hm) (biz)

- {tiltakozás, elutasítás kifejezése: bolondság lenne tőlem, ha azt (ezt) tenném!}

Nem cucc! (hm) (biz)

- {lekicsinylés kifejezése: nem nehéz, nem jelentős dolog}

Nem csalás, nem ámitás! (hm) (neutr)

- {kijelentés nyomatékosítása: ez a valóság, az igazság}

nem csapja be maga után az ajtót (sz) (neutr)

- meghagyja magának a visszavonulás lehetőségét

nem csinál magának (nagy) gondot <vmiből> (sz) (neutr)

- nem sokat törődik vmivel

nem csinál titkot <vmiből> (sz) (neutr)

- nem rejteget, nem leplez, nyíltan vállal vmit

nem csípte az ész vörösrre <vkinek> a szemét (sz) (biz), (tréf), (gúny)

- buta

Nem csoda, hogy ... (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy vmi természetes, magától értetődő}

nem e(rre a) világra való <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) élheterlen, gyámoltalan, ügyetlen személy;
- b) túlhaladott, korszerűtlen dolog

Nem egy (nagy) észkombájn! (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés kifejezése: ostoba személy}

nem egy (nagy) szám [nem (valami) nagy szám] <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- a) jelentéktelen személy;
- b) értéktelen, silány dolog;
- c) könnyen megvalósítható dolog, feladat

nem egy Adonisz (sz) (biz)

- csúnya, ronda férfi

nem egy angyal (sz) (neutr)

- nem tökéletes, nem hiba nélküli személy

nem egy nagy etvasz <vmi> (sz) (biz)

- értéktelen, jelentéktelen dolog

Nem egy nap épült Buda vára. (km) (rég)

- {a jó munkához idő kell, nem szabad semmit elnagyolni, összecsapni}

Nem egy ötszázal alaplap! (hm) (szleng)

- {lekicsinylés kifejezése: buta, ostoba személy}

nem egyenlő [egyforma] mércével mér (<vkit> v. <vmit>) (sz) (neutr)

- részrehajlóan, elfogultan, nem azonos szempontok szerint ítél meg vkit v. vmit

nem egyforma mértékkel mér (<vkit> v. <vmit>) (sz) (neutr)

- részrehajlóan, elfogultan, nem azonos szempontok szerint ítél (meg vkit v. vmit)

nem egyszer úszta át a Dunát (sz) (rég)

- sokat tapasztalt ember

nem egyszer, de százszor (sz) (neutr)

- nagyon sokszor

nem ejtettek a feje lágýára <vkit> [nem esett a feje lágýára v. a fejére v. fejre] (sz) (biz)

- a) élelmes, szemfüles, talpraesett;
- b) nem olyan ostoba, hogy megtegye a szóban forgó dolgot

nem elég az üdvösséghez <vmi> (sz) (biz), (gúny)

- vmi (jóval) kevesebb, mint amennyi kellene

nem elég kerek a világ <vkinek> (sz) (neutr)

- mindennel elégedetlen

Nem élek vele! (hm) (neutr)

- {kínálást elutasító válaszként: nem kérek belőle, nem szoktam fogyasztani}

nem embere szavának (sz) (neutr)

- nem lehet bízni az ígéréteben

nem enged a negyvenyolcból (sz) (neutr)

- ragaszkodik elveihez, követeléseéhez (, esetleg szokásaihoz)

nem enged belenézni [belepillantani] a kártyájába [a kártyáiba] (sz) (neutr)

- titkolja szándékát, tervét

nem éppen gáncs nélküli lovag (vál) (sz) (neutr)

- becsstelen, aljas, gonosz ember

nem ér <vmi> egy (lyukas) fityinget (sem) (biz) (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy fagarast sem (sz) (nép)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy férges diót se(m) (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy fületlen gombot (sem) (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy hajítófát (sem) (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy krajcárt sem (sz) (ritk)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy lyukas garast sem (sz) (neutr)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy lyukas hatost sem (sz) (biz)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy petákot sem (sz) (biz)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy pitykegombot sem (sz) (ritk)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy pofa bagót (sem) (sz) (biz)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

nem ér <vmi> egy ütöt taplót (sem) (sz) (nép)

- vmi nem ér semmit, értéktelen

Nem ér a nevem! (hm) (neutr)

- a) {némely gyermekjátékban annak jelzése, hogy most nem érvényes a megtalálás v. a megfogás};
- b) (gúny) {felelősség elhárításának kifejezése: úgy teszek, mintha semmi közöm nem volna vmely mulasztáshoz, hibához, amelyért pedig valójában felelős vagyok}

nem ér fel (ép) ésszel <vmit> (sz) (neutr)

- nem ért meg, nem lát be vmit

nem ér fel ököllel <vmit> (sz) (nép)

- nem ért meg, nem lát be vmit

nem ér több kakukkszót [nem éri meg a kakukkszót] (sz) (nép)

- tavaszra meghal

Nem érdekel a nyomorod! (hm) (biz), (tréf)

- {közömbösség, elutasítás kifejezése: hagyj békén!}

Nem érdekel! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem törődöm veled, semmi közöm hozzá}

Nem érdekel! (hm) (neutr)

- {felszólítás beszéd abbahagyására v. távozásra: hallgass el v. tűnj el!}

Nem éred meg hajasan, kopaszon is bajosan. (hm) (tréf)

- {várakozás, időtartam kifejezése: sokat kell még addig várni, soká lesz még az}

nem éri [érdemli] meg a nyomdafestéket <vmi> (sz) (neutr)

- (írásmű) nagyon silány, rossz minőségű

nem éri meg [el] az új kenyeret (sz) (nép)

- meghal a nyár végéig

Nem erőszak a disznótor. (km) (biz)

- {aki nem látja be, hogy a javát akarják, azzal kár is tovább tárgyalni}

Nem erről volt szó! (hm) (neutr)

- {helytelenítés, elutasítás, tiltakozás kifejezése}

nem ért a betűhöz (sz) (neutr)

- nem tud írni, olvasni

nem érti a szép szót (sz) (neutr)

- hiába kérik, nem akar engedelmessé válni

nem érti a tréfát (sz) (neutr)

- a) komolyan veszi a dolgot, nincs humorérzéke;
- b) nem érdemes vele tréfálkozni, hamar megsértődik

nem érti a világot (sz) (neutr)

- reményvesztett, elkeseredett, értetlenkedik

nem esik [vágódik] hasra <vki> előtt v. <vkitől> v. <vmitől> (sz) (biz)

- a) nem alázódik meg szolgai módon vki előtt;
- b) (okkal) nem ismeri el vkinek a tekintélyét, fölényét, eredményeit

nem esik <vkinek> bántódása (sz) (neutr)

- vkinek semmi baja nem történik

nem esik ki a világ feneké <vmitől> (sz) (neutr)

- csekélyesség az egész, emiatt nem történik semmi baj

nem esik le a karikagyűrű <vkinek> az ujjáról (<vmitől>) (sz) (neutr)

- nem méltóságán aluli, ha elvégez egy bizonyos munkát

nem esik le a korona <vkinek> a fejéről (<vmitől>) (sz) (neutr)

- nem olyan nagy ember, hogy ne tehetne meg vmit, nem válik szégyenére, ha megteszi

nem esik porba <vkinek> a pecsenyéje (sz) (nép)

- olyan helyre nőszül v. megy férjhez, ahol mindene meglesz

Nem esküszöm (meg) rá. (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: nem vagyok bizonyos benne}

Nem esz(lek) meg! (hm) (biz)

- {biztatás kifejezése főleg gyerekeknek: ne félj tőle(m), nem bánt(alak)!}

Nem eszi meg a farkas a telet. (hm) (nép)

- {nem szokott elmúlni a tél komolyabb hideg nélkül}

Nem eszi meg a kutya a telet. (hm) (nép)

- {nem szokott elmúlni a tél komolyabb hideg nélkül}

Nem eszik a levest olyan forrón (, ahogyan főzik). (km) (neutr)

- a) {vkinek a kezdeti szigorúsága később csökkenni fog};
- b) {a dolog veszélyességében, fenyegető voltában később enyhülni fog}

Nem eszik azt olyan forrón! (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: majd lelohad a haragjuk, lelkesedésük, s ezért enyhébb lesz a büntetés v. a végrehajtás, mint amilyen a terv, az elgondolás volt}

Nem eszik olyan forrón a kását! (hm) (neutr)

- {vígasztalás kifejezése: majd lelohad a haragjuk, lelkesedésük, s ezért enyhébb lesz a büntetés v. a végrehajtás, mint amilyen a terv, az elgondolás volt}

Nem ettem bolondgombát (, hogy ...) (hm) (biz)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nem vagyok olyan meggondolatlan, nem bolondultam meg}

Nem ettem gombát! (hm) (biz)

- {tiltakozás, ellenvetés kifejezése: nem ment el az eszem, nem bolondultam meg!}

Nem ettem kefét (, hogy ...)! (hm) (szleng)

- {elutasítás kifejezése: nem vagyok olyan bolond, hogy vmit megtegyek}

Nem ettem maszlagot! (hm) (biz)

- {méltatlankodás, tiltakozás kifejezése: nem vagyok bolond, eszemen vagyok!}

Nem ettem meszet! (hm) (biz)

- {kérés, javaslat elutasítása: nem vagyok bolond, hogy ezt tegyem, hogy ilyesmihez kezdjek}

Nem ettem nadragulyát (, hogy ...)! (hm) (nép)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nem vagyok bolond, észnél vagyok!}

nem fáklyásmenet <vmi> (sz) (biz)

- nem éppen kellemes, könnyen véghezvihető, sikeres (tett, dolog)

Nem fehér embernek való! (hm) (biz)

- {nehéz, elviselhetetlen helyzet, feladat jellemzése}

nem fél az árnyékától (sz) (neutr)

- nagyon bátor

Nem félsz istentől? (hm) (neutr)

- {veréssel, büntetéssel való fenyegetés kifejezése}

Nem félsz, hogy rád szakad a mennyezet? (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés hazugságra: miért hazudsz ilyen szemérmetlenül?}

Nem félünk a farkastól! (hm) (neutr)

- {bátorság, bátorítás kifejezése: nem félünk semmitől, bátran szembenézünk bárkivel v. bármivel}

nem fenéig tejfel <vmi> (, csak bokáig) (sz) (biz), (tréf)

- vmi a látszat ellenére nem teljes, nem tökéletes, nem csak örömet okoz

nem fér <vkinek> a begyébe <vmi> (sz) (biz)

- nem tudja megállni, hogy el ne mondjon vmit

nem fér <vkinek> a fejébe <vmi> (sz) (neutr)

- a) nem tud megérteni, fölfogni, megtanulni vmit;
- b) nem tud elfogadni, elképzelni vmit

nem fér <vminek> még az árnyéka sem <vkihez> (sz) (neutr)

- az illetőt a szóban forgó dologgal egyáltalán nem lehet gyanúsítani, vádolni

nem fér a bőrébe(n) (sz) (neutr)

- (elbizakodottságában v. túlzott jókedvében) nagyon nyugtalan, fegyelmezetlen, izgága

nem fog a szó <vkin> (sz) (neutr)

- nem sértődik meg könnyen az őt ért szidalmaktól, figyelmeztetésektől

nem fog semmi <vkin> (sz) (neutr)

- a) semmiféle nevelési módszer nem jár eredménnyel vkinél;
- b) semmi nem árt vkinek;
- c) (biz), (tréf) nem hízik semmitől sem

nem fog vízszintesen meghalni (sz) (biz), (tréf)

- olyan nagy gazember, hogy nem természetes halállal fog meghalni

Nem fogom magam szembe [szemen] köpni! (hm) (biz)

- {elutasítás, tiltakozás kifejezése: nem fogom pont az ellenkezőjét tenni v. mondani annak, amit eddig tettem v. mondtam!}

nem fűlik <vkinek> a foga <vmihez> (sz) (biz)

- nem szívesen tesz vmit, nincs kedve vmihez

nem fürdött azóta, hogy a bába megfürösztötte (sz) (biz), (tréf)

- piszkos, mosdatlan

Nem gáz! (hm) (szleng)

- {nyugtató, vigasztalás kifejezése: nem baj, nem probléma}

Nem gond. (hm) (szleng)

- {nyugtató kifejezése annak jelzésére, hogy vmely dolog, feladat könnyen, egyszerűen elvégezhető}

nem hagy élni <vkit> (sz) (neutr)

- nem hagy vkit nyugton, folyton nyaggatja

nem hagy magán száradni <vmit> (sz) (neutr)

- igaztalan vád v. sértés ellen (szóval v. tettel) tiltakozik

nem hagy szó nélkül <vmit> (sz) (neutr)

- tiltakozó, visszautasító v. bíráló megjegyzést tesz vmire

nem hagyja a maga koncát (sz) (neutr)

- görcsösen ragaszkodik vmely gazdag jövedelmi forráshoz

nem hajlik <vkinek> a dereka (sz) (neutr)

- nem alázódik meg

nem hajlik <vkinek> a nyaka (sz) (neutr)

- önérzetes, nem alázkodik meg

Nem hajt [kerget] a tatár. (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: nincs értelme a kapkodásnak, a sietségnek, lassabban is ráérünk (vmit megcsinálni)}

Nem hajt [kerget] a török! (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: nincs értelme a kapkodásnak, a sietségnek, lassabban is ráérünk (vmit megcsinálni)}

Nem halat kell adni az éhező(k)nek, hanem hálót (és megtanítani őket halászni). (km) (neutr)

- {nem elég a szegényeket (étellel) támogatni, hanem munkát is kell nekik adni, hogy eltarthassák magukat}

Nem harapják le a fejed(et) [a fejét]! (hm) (biz)

- {biztatás kifejezése: ne félj(en), nem bántanak v. bántják!}

Nem harapják le az orrod(at) [az orrát]! (hm) (biz), (tréf)

- {biztatás, bátorítás kifejezése: nem kell félned v. félnie, nem esik bántódásod v. bántódása}

nem használ a jó szó <vkinek> (sz) (neutr)

- nem hallgat az okos, jóindulatú, segítő tanácsra

Nem hiába zörgött a haraszt. (hm) (neutr)

- {utólagos igazolás kifejezése: igaza volt a szóbeszédnek}

nem hisz a (saját) fülének (sz) (neutr)

- nem hiszi, hogy amit hall, az való v. igaz

nem hisz a (saját) szemének (sz) (neutr)

- teljesen hihetetlennek tart vmit

Nem hólyag ez, hogy felfújják. (hm) (biz)

- {nyugtató kifejezése: nem olyan munka ez, hogy el lehessen hamarkodni, idő kell ennek az elvégzéséhez}

nem ijed meg a maga [a saját] árnyékától (sz) (neutr)

- nagyon bátor

nem iparművész tervezett <vkit> (sz) (szleng)

- csúnya, ronda személy

nem is álmodik <vmiről> (sz) (neutr)

- gondolni sem mer vmire, mert lehetetlennek véli

nem is pedz <vmit> (sz) (neutr)

- semmit sem tud vmiből, egyáltalán nem ért vmit

Nem is szólva arról, hogy ... (hm) (neutr)

- {vélemény kifejezése: nem is említve vmit, pedig arra még inkább vonatkozik, amit mondtunk}

nem ismer [néz] se istent, se embert (sz) (neutr)

- senkire és semmire nincs tekintettel, csak a saját célját és érdekét nézi

nem ismer határt (sz) (neutr)

- a) <vki> <vmiben>: (személy) cselekedeteiben mértéktelen, féktelen;
- b) <vmi>: (emberi tulajdonság, lelki sajátság) igen nagyfokú, határtalan

nem ismer korlátokat (sz) (neutr)

- teljesen szabad lehetőségekkel rendelkezik

nem ismer pardont [nincs pardon <vkinél>] (sz) (neutr)

- nagyon szigorú, kíméletlen, nem könnyen bocsát meg

nem ismer tréfát <vmiben> (sz) (neutr)

- komolyan, szigorúan megkövetel vmit

nem ismeri a mértéket [nem tud mértéket tartani v. túlmegy minden mértéken] (<vmiben>) (sz) (neutr)

- (cselekedeteiben, magatartásában) erősen túloz

nem játszik a szavakkal [a szavával] (sz) (neutr)

- a) megtartja, amit mond, teljesíti ígéretét;
- b) nyíltan megmond vmit

nem játszik szerepet (sz) (neutr)

- a) (személy) nyíltan, őszintén viselkedik;
- b) (személy v. tényező) nem fontos, nem számít

nem jó ajánlólevél <vki> számára <vmi> (sz) (neutr)

- vmely tulajdonság, tett, megnyilvánulás, körülmény előnytelen vki számára

Nem jó az alvó macskát felkelteni. (km) (neutr)

- {veszélyes dolog a szunnyadó indulatokat felkorbácsolni}

Nem jó az ördögöt a falra festeni (, mert megjelenik). (km) (neutr)

- {nem jó azt emlegetni, aminek a bekövetkezésétől v. akinek a megjelenésétől félünk}

nem jó egy tálból cseresznyét enni [cseresznyézni] <vkivel> (sz) (neutr)

- veszélyes együttműködni v. bizalmas, közvetlen kapcsolatban lenni vkivel

Nem jó nagy úrral [nagy urakkal] egy tálból cseresznyét enni [cseresznyézni]. (km) (neutr)

- {nem jó a szegény embernek gazdagokkal közösködni, mert rendszerint ráfizet a velük való barátkozásra}

nem jó szemmel néz <vmit> (sz) (neutr)

- helytelenít, ellenez vmit

nem jól [rosszul] jön ki (sz) (neutr)

- a) <vmi:> vmely cselekvés nem helyénvaló, kellemetlen hatást idéz elő;
- b) <vki> <vmiből:> nem sikerül vkinek eredményesen, kedvezően megoldania vmely nehéz helyzetet

nem jön álom <vkinek> a szemére (sz) (neutr)

- nem tud elaludni

nem jön ki szó <vkinek> a torkán (sz) (neutr)

- (rémülettől, zavarodottságtól) nem tud megszólalni

nem jut egyről a kettőre <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) nem sikerül előrelépnie, fejlődnie, gyarapodnia;
- b) (ügy) nem halad előre

nem jut messzire <vmivel> (sz) (neutr)

- vmi csak ideig-óráig lehet vkinek a segítségére, sokáig nem számíthat rá

nem jut ötről a hatra (sz) (neutr)

- nem boldogul, nem jut előbbre

nem jut semmire (sz) (neutr)

- az életben semmilyen vonatkozásban nem ér el sikert v. eredményt

nem jut szóhoz (sz) (neutr)

- a) (<vkitől:>) (vki miatt) nincs alkalma v. joga, hogy beszéljen v. vmibe beleszóljon;
- b) (<vmitől:>) (meglepetéstől, felháborodástól) meg sem tud szólalni

nem kajálja (meg) [veszi be] a rizsát (sz) (szleng)

- nem csapható be

nem kap levegőt (sz) (neutr)

- a) nehezen lélegzik;
- b) nagyon megdöbben, meglepődik

nem kap sérvet <vmitől> v. <vmiben> (sz) (biz)

- nem erőlteti meg magát vmely feladat elvégzése során

Nem káposzta, hogy föl lehessen melegíteni. (km) (neutr)

- {nem lehet v. nem érdemes egy viszonyt, különösen szerelmet újra kezdeni, fölleveníteni}

nem káptalan <vkinek> a feje (sz) (neutr)

- nem tudhat mindent, nem tarthat mindent észben

Nem kell a púder! (hm) (neutr)

- {hitetlenkedés, leintés kifejezése: ne mondd, úgysem hiszem el!}

Nem kell köcsögbe zuhanni! (hm) (szleng)

- {biztatás kifejezése: nem kell elkedvetlenedni, elszomorodni!}

nem kell nagy fantázia <vmihez> (sz) (neutr)

- könnyű elképzelni, kitalálni vmit

nem kell nagy jóstehetség <vmihez> (sz) (neutr)

- könnyű megjósolni, előre látni vmit

nem kell nagydobra verni <vmit> (sz) (neutr)

- nem kell másoknak elmondani, titokban kell tartani

nem kell röntgennel átvilágítani <vkit,> megteszi az elemlámpa is (sz) (szleng)

- nagyon sovány az illető személy

Nem kell törődni az ilyen bolhacsípésekkel! (hm) (tréf)

- {leintés, nyugtatás kifejezése: nem kell komolyan venni a kisszerű sértést, kellemetlenkedést}

nem kenyere <vkinek> az igazmondás (sz) (neutr)

- általában nem mond igazat

nem kér enni <vmi> (sz) (neutr)

- (használati tárgy, amely elfér a maga helyén) nem zavar senkit (és mivel szükség lehet még rá, kár volna kidobni)

nem kér kenyeret <vmi> (sz) (nép)

- (tárgy) elfér ott, ahol van, nincs útban

Nem kérdeztem a fejbőségedet! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nem vagyok kíváncsi a véleményedre}

Nem kérdi az éhes has, hányat ütött az óra. (km) (rég)

- {étkezési időn kívül is lehet éhes az ember}

nem kéreti magát kétszer (sz) (neutr)

- vonakodás, tartózkodás nélkül azonnal megteszi, amit mondanak neki

nem kerülgeti a (forró) kását (sz) (neutr)

- nyíltan, egyenesen beszél, határozottan cselekszik

nem készpénz <vkinek> a szava [nem készpénz, amit mond] (sz) (neutr)

- nem biztos, hogy igazat mond

nem két fillér <vmi> (sz) (biz)

- sokba kerül vmi

Nem kívánom az ellenségemnek se(m)! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: vmi átélt szenvedés olyan kínos, kellemetlen, hogy mindenkit szeretnénk megkímélni tőle}

nem kopott a körme <vmiért> (sz) (ritk)

- nem fáradt, nem dolgozott vmiért, könnyen szerzett vmit {vkinek}

nem köt <vkinek> az orrára <vmit> (sz) (biz)

- nem mond meg, nem árul el vkinek vmit

nem köt csomót a gégéjén (sz) (rég), (tréf)

- iszákos

nem köt görcsöt a nyelvére (sz) (biz), (tréf)

- nyíltan megmondja a véleményét

nem köt(het) a szoknyájához <vkit> (sz) (biz)

- (nő) nem kényszerít(het) rá vkit, hogy mindig otthon üljön

nem lakodalmas menet <vmi> (sz) (tréf)

- nehéz, fáradtságos dolog

nem lát a flamótól (sz) (szleng)

- nagyon éhes

nem lát a pipától (sz) (szleng)

- nagyon dühös, bosszús

nem lát a szemétől (sz) (gúny)

- figyelmetlen, az előtte levő dolgot sem veszi észre

nem lát az orrán [az orra hegyén] túl [nem lát messzebb v. tovább az orránál v. az orra hegyénél] (sz) (neutr)

- nem látja a következményeket, az összefüggéseket, a lényeget

nem látja a fától az erdőt (sz) (neutr)

- nem látja a dolog lényegét, mert elvész a részletekben

Nem láttam (semmit), nem hallottam semmit. (hm) (neutr)

- a) {ígéret titoktartásra: megígérem, hogy nem beszélek senkinek arról, amit most láttam, hallottam};
- b) {elutasítás kifejezése: nem akarok tanú lenni vmilyen ügyben}

Nem lehessen tudni! (hm) (biz), (tréf)

- {bizonytalanság kifejezése: az ember nem tudhatja, mi is az igaz, mi van a dolog mögött, hogy lesz}

nem lehet <vkinek> a szavát venni (sz) (neutr)

- nem lehet rávenni, hogy beszéljen v. megígérjen vmit

Nem lehet a tengert kanállal kimerni. (km) (neutr)

- {amiből megszámlálhatatlanul sok van, azt nem lehet apránként kimeríteni}

nem lehet agyonütni sem <vkit> (sz) (neutr)

- a) nem lehet elhallgattatni vkit, egyre csak beszél;
- b) igen életerős, egészséges

Nem lehet az ember fából. (km) (neutr)

- a) {az ember nem tagad(hat)ja meg magától az élet örömeit};

- b) {a természet rendje, hogy a férfiak nem érzéketlenek a női nem iránt};
- c) {az ember érző szívű, könyörületes, más baján részvétet érző, meghatódásra és segítségre képes}

nem lehet egy napon [egy napon sem lehet] említeni <vkit> <vkivel> v. <vmit> <vmivel> (sz) (neutr)

- nem lehet összehasonlítást tenni köztük, annyira jobb az egyik, mint a másik

nem lehet egy tűt (sem) leejteni <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sokan, összezsúfoltan vannak vhol

nem lehet elmenni <vkinek> a szaván (sz) (neutr)

- a) nem lehet megbízni abban, amit mond;
- b) nem lehet eligazodni vkin, nem lehet tudni, mit is akar mondani

nem lehet kukoricázni <vkivel> (sz) (neutr)

- nem tűr ellentmondást, nagyon szigorú

nem lehet levakarni sem <vkit> <vkiről> [le sem lehet vakarni <vkit> <vkiről>] (sz) (biz), (pej)

- állandóan, tolakodóan vkinek a társaságában tartózkodik, nem lehet onnan eltávolítani

nem lehet meg nem törtéنتé tenni <vmit> (sz) (neutr)

- nem lehet vmit úgy feltüntetni, mintha nem törtéنت volna meg, s ezért viselni kell a vele kapcsolatos (kellemetlen) következményeket

Nem lehet mindenkinek a kedvére tenni. (hm) (neutr)

- {belenyugvás kifejezése: bármit teszünk is, mindig akad olyan ember, akinek nem tetszik az, amit tettünk}

nem lehet tréfálni <vkivel> (sz) (neutr)

- a) (személynek) nincs érzéke a tréfához, sértődékeny;
- b) (személyt, dolgot) komolyan kell venni

nem leli [találja] (a) helyét (sz) (neutr)

- nyugtalanul viselkedik

Nem lesz abból paszuly se! [Paszuly se lesz belőle!] (hm) (nép)

- {lemondás, sikertelenség kifejezése: nem fog az sikerülni, nem lesz belőle semmi}

nem lesz énekes [prédikációs] halott <vkiből> v. <vmiből> (sz) (neutr)

- a) (ritk) vki nem fog sikereket elérni;
- b) (terv, szándék, megkezdett munka) nem fog sikerülni

nem lop(ott) ezüstkanalat (sz) (ritk), (gúny)

- az illemszabályok ellen nem vét(ett), de feltehető, hogy ügyesen palástolt, nem tiszta ügyekben (volt) részes

nem lopja a pénzt (sz) (neutr)

- fáradságos munkával keresi a pénzt, és ezért nem pazarolhatja

Nem lopom én az idő(me)t! (hm) (neutr)

- {szemrehányás, elutasítás kifejezése: nincs olyan sok időm, hogy ráérnék hiábavalóságokkal foglalkozni}

Nem lóverseny ez (, hogy így hajtsunk)! (hm) (biz)

- {nyugtató, csillapító kifejezése: ráérünk, még, nem kell annyira sietni!}

Nem ma lesz az! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: arra még várni kell!}

nem madár (sz) (biz)

- nem könnyen becsapható, nehezen rászedhető személy

nem mai csirke (sz) (szleng)

- (főleg nőről szólva) nem éppen fiatal

nem mai gyerek (sz) (neutr)

- a) (szépitő) nem éppen fiatal;
- b) bőven vannak tapasztalatai

nem majom (sz) (biz)

- ravasz, tapasztalt személy

nem marad adós(a) <vkinek> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- megbosszulja az elszenvedett sérelmet

nem marad adós(a) a felelettel [a válasszal] <vkinek> (sz) (neutr)

- jól megfelel, odamondogat (vkinek)

nem marad meg <vkinek> a szájától (sz) (neutr)

- nincs nyugalma vkitől, aki folyton rosszakat mond róla, veszekedik vele

Nem megmondtam százsor? (hm) (neutr)

- {parancs, felszólítás kifejezése}

nem megy <vkinek> a fejébe <vmi> (sz) (neutr)

- a) nem tud megérteni, fölfogni, megtanulni vmit;
- b) nem tud elfogadni, elképzelni vmit

nem megy a hajó (sz) (biz)

- rosszul mennek a dolgok

Nem megy a szekér, ha (meg) nem kenik. (km) (nép)

- {vmely hivatali ügy elintézéséhez néha pénzzel v. ajándékkal kell megnyerni az illetékeseket}

nem megy a szomszédba (egy kis) <vmiért> (sz) (neutr)

- vmely tulajdonságból (pl. csalás, hazugság, ravaszság, szellemesség) benne is van elég, ill. vmely e tulajdonságokhoz kapcsolódó cselekedetet szükség esetén könnyen végrehajt

nem megy messze <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem sok hasznát veszi vkinek v. vminek

nem megy semmire (sz) (neutr)

- az életben semmilyen vonatkozásban nem ér el sikert v. eredményt, nem gyarapszik

nem méltó arra, hogy megoldja <vkinek> a saruját [<vki> sarujának a szíját] (sz) (rég), (vál)

- erkölcsi v. szellemi szempontból sokkal alacsonyabb színvonalon áll vkinél

Nem mind arany, ami fénylik. (km) (neutr)

- {nem minden értékes, ami annak látszik}

Nem minden [mindig] papsajt. (km) (neutr)

- {nem mindig sikerül az embernek vmi, nem lehet mindig jó dolga az embernek}

Nem minden bokorban terem ilyen [ez]. [Nem minden bokorban találni ilyen v. ezt]. (hm) (neutr)

- {dicséret, elismerés kifejezése: nagyon ritka, nem könnyű találni ehhez hasonló jó, kiváló dolgot v. személyt}

Nem mindig ég, mikor a harangot félreverik. (km) (rég)

- {a rémhíreknek és a borúlátó jóslatoknak a fele sem igaz}

nem mond se igent, se nemet (sz) (neutr)

- kitér a határozott válasz elől

nem mondat magának kétszer <vmit> (sz) (neutr)

- vonakodás, tartózkodás nélkül azonnal megteszi, amit mondanak neki

nem most jött [lépett v. mászott] le a falvédőről (sz) (biz)

- nem kezdő, nem naív az illető, nem lehet könnyen becsapni

nem most jött a hat húszassal (sz) (biz), (tréf)

- nem csapható be, élelmes, ravasz

nem most jött a libással (sz) (biz), (tréf)

- ravasz, nem könnyen becsapható ember

nem mutat semmit (sz) (neutr)

- nem mutatós

Nem nagy eset. (hm) (biz)

- a) {könnyű, egyszerű dolog v. feladat jellemzése};
- b) {lekicsinylés v. vigasztalás kifejezése: nem nagy dolog, nem érdemes törődni vele}

nem nagy mesterség kell <vmihez> (sz) (rég)

- nem nehéz (dolog)

Nem nagy művészet! (hm) (biz), (tréf)

- {lekicsinylés kifejezése: nem kell hozzá különösebb ügyesség, hozzáértés v. bátorság}

nem nagyon ugrálhat (sz) (biz)

- nem tud mit tenni, erősen korlátozottak a lehetőségei

nem nő fű <vkinek> a nyomában (sz) (pej)

- működése, tevékenysége csak kárt okoz

nem nőtt (még) be <vkinek> a feje lágya (sz) (neutr)

- komolytalan, meggondolatlan

nem nyit ajtót <vkire> (sz) (neutr)

- nem látogat meg, nem keres fel vkit

Nem oda Buda! (hm) (neutr)

- {elutasítás, leintés kifejezése: erről szó sem lehet; nem úgy lesz az, ahogyan te gondolod, akarod!}

nem oda vág, ahova néz (sz) (neutr)

- mást tesz, mint amire beszédjéből, magatartásából következtetni lehet

Nem olyan (fekete) az ördög, (mint) amilyenek festik. (km) (neutr)

- {nem kell minden rosszat elhinni vkiről}

nem olyan fából faragtak <vkit> (sz) (neutr)

- nem olyan ember, aki könnyen megijed

Nem olyan időket élünk (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {változás jelzése: már nem úgy vannak a dolgok, mint régen, jelentős változások történtek vhol}

nem oszt lapot <vkinek> (sz) (biz)

- kizár vkit vmiből, nem engedi, hogy az illető hozzászóljon vmihez

Nem osztottam lapot! (hm) (biz)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass!}

Nem otthon vagy! [Nem vagy otthon!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése az idegen helyen pajkosan viselkedő gyermeknek: viselkedj rendesen, illedelmesen!}

Nem őriztünk együtt disznót! (hm) (biz)

- {rendreutasítás kifejezése: nem vagyunk annyira jóban, hogy így bizalmasodj(on) velem}

nem rabolja ki a nyugdíjintézetet (sz) (szleng), (tréf)

- fiatalon meghal

nem rejti véka alá a véleményét (sz) (neutr)

- nyíltan, őszintén megmondja, amit gondol

Nem repül a sült galamb az ember szájába. (km) (neutr)

- {aki tétlenül, munka és küzdelem nélkül csak a szerencsére vár, az nem éri el a célját}

nem ringattak kőbölcsőben <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- élelmes, ravasz személy

Nem röffel mérik az embert. (km) (ritk)

- {nem a természet magassága az irányadó az emberek helyes megítélésében}

nem rúg(hat) labdába [labdába se rúg(hat)] (<vkinél> v. <vmiben,> <vhol>) (sz) (biz)

- nincs esélye, befolyása vkire v. vmire (pl. esemény alakulására)

nem sajnálja a szót (sz) (neutr)

- a) bőbeszédű;
- b) szívesen elbeszélget

Nem semmi! (hm) (biz)

- {elismerés, dicséret kifejezése: nagyon jó!}

nem sok babért arat (sz) (gúny)

- eredménytelen marad

nem sok haja (szála) hull(ot) ki <vmiért> (sz) (tréf)

- vmely tudományban, a tanulás folyamán nem nagyon erőltette meg magát {vkinek}

nem sok hajszála hull(o)tt ki <vmiért> (sz) (tréf)

- vmely tudományban, a tanulás során nem nagyon erőltette meg magát {vkinek}

nem sok időt jósol <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- úgy véli, hogy már nem sokáig él vki v. marad fenn vmi

nem sok jót ígér (sz) (neutr)

- bizonyos negatív képességeket, tulajdonságokat sejtet

nem sok kárt tesz [tehet] már a nőkben (sz) (biz), (tréf)

- (férfi) nemileg már gyenge v. tehetetlen

nem sok kárt tesz az ételben (sz) (biz), (tréf)

- nem eszik sokat

nem sok kárt tesznek [tehetnek] már <vkiben> (sz) (biz), (tréf)

- (nő) már nem ártatlan, nem szűz

nem sok vizet zavar (sz) (biz)

- keveset számít, nem kelt feltűnést, nem avatkozik bele semmibe

nem sokáig bírja [húzza] (már) [nem bírja v. húzza (már) sokáig] (sz) (neutr)

- a) (ember) hamarosan meg fog halni;
- b) (állat) hamarosan el fog pusztulni

nem sokat fakasztott (sz) (szleng)

- nagyon ügyetlen

nem sokat nyom a latban (<vkinél> <vmi>) (sz) (neutr)

- vminek a kimenetelére v. megítélésére nézve vminek nincs jelentősége, nem számít

nem sokat teketóriázik (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (biz)

- gyorsan, határozottan dönt, cselekszik

nem sokra megy <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem sok segítséget kap vkitől v. vhonnan, vmitől vmely probléma megoldásához

nem szaggatja az istrángot (sz) (nép), (tréf)

- lusta, munkát kerülő ember

nem szakad meg a dologban (sz) (neutr)

- csak nehézkesen, kedvtelenül végzi a munkáját

nem szakad meg a munkában (sz) (neutr)

- csak nehézkesen, kedvtelenül végzi a munkáját

nem szeretne <vkinek> a bőrében lenni (sz) (neutr)

- nem szeretne vkinek a kellemetlen, nehéz helyzetében lenni

Nem szeretnék a bőrében lenni. (hm) (neutr)

- {együttérzés kifejezése: nem irigylem a helyzetét, sorsát}

Nem szeretnék vele az [egy sötét] erdőben találkozni! (hm) (tréf)

- {félelem, bizalmatlanság kifejezése: félelmetes alak, jobb tartani tőle}

Nem szeretnék vele éjszaka találkozni. (hm) (neutr)

- {félelem kifejezése: félek tőle, mert külsejéről ítélve minden rosszra képesnek tartom}

Nem szeretnék vele sötétben találkozni! (hm) (biz)

- {rossz kinézet jellemzése: olyan a külseje, a tekintete, az arca, hogy minden rosszat fel lehet róla tétélezni}

nem szívbjajos (sz) (biz)

- a) nem ijed meg egykönnyen;
- b) gátlástalan

Nem szokásom a dicsekvés, de ... (hm) (neutr)

- {dicsekvés, öndicséret kifejezése}

nem szokott <vmit,> mint cigány lova a szántást (sz) (nép)

- vmilyen feladat, munka nagyon szokatlan, nehezen elvégezhető vkinek

Nem szokta (a) cigány a szántást. (km) (nép)

- {akkor mondják, ha vki olyan munkát végez, amelyhez nem szokott hozzá, s ezért láthatóan nehezen tudja elvégezni}

nem tagadja meg a természetét (sz) (neutr)

- úgy cselekszik, ahogy megszokta

nem tagadja meg a vérét (sz) (neutr)

- vérmérséklete, hajlamai megnyilvánulnak magatartásában

nem takarékoskodik a szóval (sz) (neutr)

- bőbeszédű

nem talál szavakat <vmire> (sz) (neutr)

- nagyon meglepődik vmi érthetetlen dolog, esemény miatt

nem találta fel a bátorságot (sz) (rég), (gúny)

- gyáva, félnék ember

nem találta fel a spanyolviasz(ko)t (sz) (gúny)

- nem túlságosan eszes, okos ember

Nem tartottam nekik gyertyát. (hm) (biz)

- {elutasítás, tájékozatlanság kifejezése: nem voltam ott, amikor szeretkeztek}

nem terem babér <vkinek> v. <vki> (sz) (neutr)

- számára nem számíthat sikerre

nem tesz (ki az) ablak(á)ba <vmit> (sz) (gúny)

- nem dicsekszik vmivel, (szégyenében) hallgat vmiről

nem tesz a kirakatba <vmit> (sz) (neutr)

- nem fog eldicsekedni vmivel, szégyellheti magát miatta

nem tesz féket a nyelvére (sz) (neutr)

- nyíltan, határozottan kimondja, amit gondol

nem tesz lakatot a szájára (sz) (neutr)

- nem titkolja el (kedvezőtlen) véleményét

Nem tesz semmit! (hm) (neutr)

- a) {szívesség megtétele utáni köszönetre adott válasz};
- b) {vigasztalás kifejezése: nem baj!}

nem tesz zsebre <vmit> (sz) (neutr)

- (főleg leszidással kapcsolatban) nem köszön meg vmit, nem leli örömét vmiben, szégyenkezik miatta

nem teszi be a lábát <vhova> (sz) (neutr)

- nem hajlandó vhova bemenni, ellátogatni

nem tetszik <vkinek> a képe (<vkinek>) (sz) (neutr)

- nem rokonszenvezik vkivel

nem tetszik <vkinek> az orra (<vkinek>) (biz) (sz) (neutr)

- nem szível vkit, (oktalan) ellenszenvet érez iránta

Nem tetszik a pofám? (hm) (durva)

- {verekedésre való kihívás kifejezése}

Nem tetszik a rendszer? – Csinálj forradalmat! (hm) (biz), (tréf)

- {dühösködő ember tréfás nyugtatása: nyugodj meg!}

Nem titok az, amit két ember tud [amit hárman tudnak]. (km) (nép)

- {ha már többen is tudnak vmit, az nem tekinthető titoknak}

nem tollas a háta (sz) (szleng)

- nem csapható be {vkinek}

Nem tollas a hátam! (hm) (tréf)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem, ne akarj becsapni!}

nem töri fel a kapanyél <vkinek> a markát (sz) (nép)

- nem erőlteti meg magát a munkában, lusta, munkakerülő ember

nem töri össze magát <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- nem csinál magának bajt, gondot, kellemetlenséget, lelki fájdalmat vki v. vmi miatt

Nem törik le a dereka. (hm) (gúny)

- {biztatás kifejezése: azt a (többnyire fizikai) munkát igazán ő is elvégezheti, nem hal bele}

Nem történt semmi. (hm) (neutr)

- {elnézés kérése után a megbocsátást jelző kifejezés}

nem tud (a) tükörbe nézni (sz) (neutr)

- (vmely becstelen tette miatt) nagyon szégyelli magát

nem tud betelni [jóllakni] <vkinek> a szeme <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem tud betelni vkinek v. vminek a látásával, nem győz eleget gyönyörködni vkiben v. vmiben

nem tud egy helyben (meg)maradni (sz) (neutr)

- nyugtalanul viselkedik

nem tud kibújni [nem bújhat ki] a bőréből (sz) (neutr)

- nem tud megváltozni, másképp viselkedni

nem tud kivenni a fejéből <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem képes elfelejteni vkit v. vmit

nem tud megbirkózni a helyzettel (sz) (neutr)

- nem sikerül megoldást találnia vmilyen problémára

nem tud mit kezdeni <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem tud vkit megfelelően munkába állítani, alkalmasan dolgoztatni, ill. vmit hasznosan, előnyösen felhasználni

Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal. (km) (neutr)

- {intézkedések, rendelkezések között nincs meg a szükséges összhang}

Nem tudja az ember, kiben mi lakik [lakozik]. (km) (neutr)

- a) {a legtöbb ember nem az, aminek mutatja magát};
- b) {nem helyes bárki idegenben megbízni}

Nem tudja az ember, mire virrad. (km) (neutr)

- a) {mindig érik az embert meglepetések, csalódások};
- b) {nem tudhatjuk, milyen kárt, szerencsétlenséget hoz a jövő}

Nem tudja az ember, mitől hízik. (hm) (tréf)

- {ha az ételben nem odavaló dolgot talál v. ismeretlen, szokatlan ételt evett vki, a kényelmetlen, feszült helyzet feloldására szokták mondani: az étkezésben ne legyen az ember finnyás, válogatós}

nem tudja letenni a könyvet (sz) (neutr)

- a szóban forgó könyv olyan érdekes, hogy alig v. nem tudja félbeszakítani az olvasását

nem tudja magát utolérni (sz) (neutr)

- feladatát, munkáját nem tudja, nem győzi idejében elvégezni

nem tudja, hányadán áll <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- nem tudja, meddig jutott vkivel egy bizonyos dologban v. meddig jutott a dolog, mit lehet várni

nem tudja, hova tegyen <vkit> (sz) (neutr)

- nem emlékszik pontosan vkire v. arra, hol látta már

nem tudja, mihez kezdjen (sz) (neutr)

- tanácstalan

Nem tudni [nem tudjuk], kiben mi lakik. (km) (neutr)

- a) {a legtöbb ember nem az, aminek mutatja magát};
- b) {nem helyes bárki idegenben megbízni}

Nem tudni [nem tudjuk], kiben mi lakozik. (km) (neutr)

- a) {a legtöbb ember nem az, aminek mutatja magát};
- b) {nem helyes bárki idegenben megbízni}

Nem tudom, hova tegyem (az illetőt). (hm) (neutr)

- a) {tétovázás, töprengés kifejezése: fogalmam sincs róla, honnan ismerem v. hogy kicsoda};
- b) {bizonytalanság kifejezése: nem tudom, mit gondoljak róla, milyen embernek tartsam}

nem tűr halasztást <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon sürgős vminek az elintézése

nem tűri a nyomdafestéket <vmi> (sz) (neutr)

- (szöveg) nagyon durva kifejezéseket, káromkodásokat tartalmaz

nem tűz a kalapja mellé <vmit> (sz) (biz)

- nem lesz büszke vmire, nem fog eldicsekedni vele

nem udvarképes (sz) (ritk), (biz)

- finomabb modorú emberek társaságában, ill. a választékosabb társalgási nyelvben nem szokásos, nem illő (magatartás, megnyilatkozás)

nem úgy fázik, ahogy [amint] reszket (sz) (neutr)

- a) nagyobbak mutatja a baját, mint amilyen az a valóságban;
- b) (ritk) nem őszinte, nem megbízható személy

Nem úgy van az! (hm) (neutr)

- {indulatos ellentmondás, ellenvetés kifejezése: nincs igazad!}

Nem úgy verik a cigányt. (hm) (nép)

- {tiltakozás kifejezése: nem úgy van az, nem egyezünk bele}

nem ura a szavának (sz) (neutr)

- nem lehet bízni az ígéréteiben

nem ura magának (sz) (neutr)

- nem tud magának parancsolni, nem tud magán uralkodni

nem úszik meg [nem visz el] szárazon <vmit> (sz) (neutr)

- meglakol vmiért (gyakran figyelmeztetésként, fenyegetésként is: Ezt nem úszod [ússza] meg szárazon! [Ezt nem viszed v. viszi el szárazon!])

nem üzlet <vmi> (sz) (neutr)

- a szóban forgó helyzet v. tevékenység anyagi szempontból vki számára nem előnyös (, és ezért nem érdemes vele foglalkoznia) {vkinek}

Nem vagy átlátszó! (hm) (biz)

- {méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vki elének áll, vki miatt nem látunk}

Nem vagy porcelánból! (hm) (biz), (gúny)

- {biztatás kifejezése: nem fog megártani ez a kis munka, ki fogod bírni!}

Nem vagy üvegből! (hm) (biz), (tréf)

- a) {félreállításra való felszólítás kifejezése: ne fogd el előlem a világhosságot, állj félre előlem, mert nem látok tőled!};
- b) {biztatás kifejezése: nem fog neked megártani, ki fogod bírni!}

Nem vagyok [leszek] senkinek a kapcáronya! (hm) (biz)

- {felháborodott elutasítás kifejezése: velem senki ne beszéljen ilyen lekezelő, megvető hangon!}

Nem vagyok [vagyunk] fából! (km) (neutr)

- a) {az ember nem tagad(hat)ja meg magától az élet örömeit};
- b) {a természet rendje, hogy a férfiak nem érzéketlenek a női nem iránt};
- c) {az ember érző szívű, könnyőreletes, más baján részvétet érző, meghatódásra és segítségre képes}

Nem vagyok babonás, de lekopogom. [Kopogjuk le!] (hm) (neutr)

- {bizakodással kapcsolatos babonás szokás kifejezése: nem szeretném elkiabálni, de úgy néz ki, hogy minden rendben megy, sikerülni fog}

Nem vagyok én boszorkány! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem tudok lehetetlent csinálni}

Nem vagyok jó, de ... (hm) (neutr)

- {jóslás kifejezése: olyan érzésem van, hogy ...}

Nem vagyok máriás huncut, hogy ... (hm) (ritk)

- {elutasítás kifejezése: nem vagyok bolond, hogy ...}

Nem vagyok próféta! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem tudom előre megjósolni, hogy mi fog történni}

Nem vagyok süket! (hm) (neutr)

- {felszólítás halkabb beszédre: ne kiabálj, hallottam, amit mondtál}

Nem vagyunk az erdőben! (hm) (neutr)

- {rendreutasítás kifejezése: művelt emberhez nem méltó ilyesmit tenni, így viselkedni}

Nem vagyunk az őserdőben! (hm) (biz)

- {neveletlen viselkedés befejezésére való felszólítás}

Nem vagyunk mi összeházasodva! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem kell nekünk mindig együtt lennünk, mindent együtt, közösen csinálnunk}

Nem valami [éppen] világrengető. (hm) (biz), (gúny)

- {lekicsinylés kifejezése: egyáltalán nem jelentős, nem különösebb}

nem valami rózsás <vkinek> az élete (sz) (neutr)

- sok nehézsége, gondja akad vkinek élete során

nem válogat az eszközökben (sz) (neutr)

- mindenképpen, akár tisztességtelen módon is el akarja érni célját

nem válogatja meg a szavait (sz) (neutr)

- nyers őszinteséggel, tapintatlanul beszél

nem változtat a dolgokon (sz) (neutr)

- hagyja, hogy minden az eddigiek szerint menjen tovább

nem vár kétszeri kínálást (sz) (neutr)

- nem szerénykedik

Nem venném [veszem] a lelkekre. (hm) (neutr)

- {felelősség elhárítása: nem vállalom érte a felelősséget a lelkiismeretem előtt}

Nem verem a falba a fejemet. (hm) (biz)

- {nyugtató kifejezése: nem esem kétségbe}

nem vesz (sz) (neutr)

- emberszámba <vkít> lenéz, nem tisztel vkít

nem vesz a szájára <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem pletykálkodik vkiről v. vmiről

nem vesz be <vkinek> a természete <vmit> (sz) (neutr)

- nem fogad el vmit, hajlíthatatlan, tántoríthatatlan

Nem veszek zsákbamacskát. (hm) (neutr)

- {óvatoskodó elutasítás kifejezése: nem kötök olyan üzletet, nem vállalkozom olyasmire, aminek nem ismerem a lényegét, amiről nem tudom, hogy mi is tulajdonképpen}

nem veszi észre a fától az erdőt (sz) (neutr)

- nem látja a dolog lényegét, mert elvész a részletekben

nem veszi tréfára a dolgot (sz) (neutr)

- látja, hogy komoly dologról van szó, és ezért alaposan hozzálát vmihez v. felkészül vmire

nem veszti el a csüggedését (sz) (biz), (tréf)

- bizakodik

nem veszti el a fejét (sz) (neutr)

- megőrzi józanságát, higgadtságát

nem vet fel a pénz <vkit> (sz) (neutr)

- szerényen, szűkösen él

nem vezet [visz] jóra <vmi> (sz) (neutr)

- vminek nem lesz jó eredménye, rosszul fog befejeződni

nem vezet semmire (sem) <vmi> (sz) (neutr)

- vminek semmi értelme

Nem vicc! (hm) (biz)

- {helyzet, kijelentés komolyságának nyomatékosítása: komolyan mondom, nem tréfálok}

nem visz [vinne] rá a lélek <vkit> <vmire> (sz) (neutr)

- lelkiismerete, jóérzése, embersége nem enged megtenni vmit (, noha érdekében állna)

nem viszi semmire (sz) (neutr)

- az életben semmilyen vonatkozásban nem ér el sikert v. eredményt, nem gyarapszik

nem volt <vkinek> gyerekszobája (sz) (neutr)

- kiskorában nem kapott megfelelő, jó nevelést

Nem volt apád üveges! (hm) (biz), (tréf)

- {méltatlankodás kifejezése amiatt, hogy vki előttünk áll, és nem látunk tőle}

nem volt dolga <vkivel> (sz) (neutr)

- (férfinak nővel v. nőnek férfival) nem volt szexuális kapcsolata

nem volt ott, ahol az észt osztogatták (sz) (neutr)

- tudatlan, buta ember

Nem volt rá méltó a világ. (hm) (vál)

- {elismerés hiányának kifejezése: nem kapta meg a megérdemelt elismerést, noha értékeesebb volt, mint legtöbb kortársa}

Nem volt üveges az apád! (hm) (biz), (tréf)

- {félreállásra való felszólítás kifejezése: ne fogd el előlem a világosságot, a látványt, állj félre előlem, mert nem látok tőled!}

Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja [ha nem fúj(ja) a szél]. (km) (neutr)

- {ha már sokat beszélnek, pletykálnak vkiről v. vmiről, szokott annak némi oka, alapja is lenni}

Néma gyereknek az anyja se(m) érti (a) szavát. (km) (neutr)

- {meg kell mondanunk, hogy mit szeretnénk v. mi a bajunk, mert különben nem segítenek rajtunk}

néma levente (sz) (vál)

- szűkszávú ember

néma, mint a (sült) hal (sz) (neutr)

- nem szól egy szót sem, hallgat

Nembánomból lesz a bánom. (km) (ritk)

- {a hanyagságra, nemtörődömségre ráfizet az ember}

Nemcsak egy tarka kutya van a világon. (km) (neutr)

- {a hasonlóság még nem azonos(ság)}

nemes lélek [lelkű] (sz) (neutr)

- erkölcsös, becsületes, tisztességes személy

nemes szívű (sz) (neutr)

- becsületes, jóindulatú személy

nemet int (sz) (neutr)

- fejét rázva tagadást, ellenvetést fejez ki

nemet mond <vmire> (sz) (neutr)

- nem engedélyez vmit

nemrég jött a vigyorgóból (sz) (szleng)

- bolond, őrült

Nemrégen még a rigó fűtyült ezen a fán. (hm) (biz)

- {tűzi-, bútor- v. épületfáról: csak nemrégen vágta ki, és ezért még meg sem száradhatott}

népség, katonaság (sz) (nép), (tréf)

- jelentéktelen, ismeretlen személyek vegyes csoportja

Nesze neked! (hm) (gúny)

- {káröröm kifejezése vmely nem várt kellemetlenség v. csalódás bekövetkeztekor: te ugyan jól megkaptad, jól megjártad, de meg is érdemelted!}

Nesze semmi, fogd meg jól! (hm) (gúny)

- {kérdve, fölényeskedve felajánlott, de értéktelen dolog, segítség gúnyolása: csak látszat az, hogy kapsz vmit, nem mész semmire azzal, amit most kapsz}

neszét veszi (sz) (nép)

- titkon, előre, még jókor értesül vmiről, megszimatol vmit {vminek}

netovábbot mond <vmire> v. <vkinek,> <vminek> (sz) (ritk), (vál)

- megelégteli, megtiltja vminek a folytatását

nevén nevezi a gyereket (sz) (neutr)

- őszintén, félreérthetetlenül megmond, kimond vmit

nevet [röhög v. vigyorog v. vihog], mint a fakutya (sz) (neutr)

- rendszerint kellő ok nélkül, bárgyún, ostobán nevet, vigyorog

nevet ad <vminek> (sz) (neutr)

- jogcímet, ürügyet talál vmire

nevet ad a gyerekeknek (sz) (neutr)

- másnak, jobbnak tüntet fel vmit, mint amilyen valójában, hogy elfogadhatóvá tegye

nevét adja <vmihez> (sz) (neutr)

- hozzájárul ahhoz, hogy a nevét márkaként, reklámként, propagandaként használják vmiben (, amiben neki magának kevés v. semmi tevékeny része nincs)

nevet szerez magának (sz) (neutr)

- híres, elismert lesz

neveti a kézzet (sz) (rég)

- a) maga nem tud v. nem akar tréfálkozni, de a mások mókáin jót nevet;
- b) nem vesz részt a munkában, de az eredményt élvez

Nevetnem kell! (hm) (neutr)

- {megütközés kifejezése vminek az abszurd, nyilvánvalóan lehetetlen, hihetetlen v. mulatságos jellege kapcsán}

Nevetni fogsz! (hm) (neutr)

- {figyelemfelhívás kifejezése: meg fogsz lepődni, erre nem gondoltál}

nevető fejfa (sz) (nép)

- egyes (szamosháti, erdélyi) falusi temetők fejfáin olvasható v. csak kitalált tréfás sírfelirat

nevével fedez <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- személyének tekintélyével fedez vkit v. vmit

névről ismer <vkit> (sz) (neutr)

- csak a nevét ismeri, őt magát személyesen nem

néz, de nem lát (sz) (neutr)

- úgy elmereng, hogy figyelme nem irányul az előtte levő személyre v. dologra

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát! (km) (neutr)

- {a nősülő fiatalember gondoljon arra, hogy a lány az anyja természetét szokta örökölni}

Nézd meg, (hogy) ott [kint] vagyok-e! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás felszólítás távozásra}

nézheti az [a csillagos] eget (sz) (tréf)

- a) nem kap ennivalót;
- b) nem éri el a célját

nézi a csillagokat (sz) (nép)

- nem csinál semmit

nézi az eget (sz) (nép)

- nem csinál semmit

Nézz az orrod elé! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: nézd meg, hova lépsz, mert különben elesel!}

Nézze meg az ember! (hm) (neutr)

- a) {méltatlankodással v. csodálkozással vegyes bosszankodás kifejezése};
- b) {szidás, rendreutasítás kifejezése}

nincs (jó) formában (sz) (neutr)

- rossz fizikai és szellemi állapotban van, nem képes teljesíteni

nincs (túl) rózsás helyzetben (sz) (neutr)

- nincs (túl) könnyű helyzetben, problémái, gondjai vannak

nincs <vkinek> (elég) vágott dohánya <vmihez> (sz) (nép)

- nincs gyakorlati érzéke, ügyetlen, ügyefogyott

nincs <vkinek> (semmi) sansza <vmire> (sz) (biz)

- nincs vkinek (semmi) esélye (vmire)

nincs <vkinek> (semmi) takargatnivalója (sz) (neutr)

- nincsenek vkinek titkai, tisztázatlan ügyei

nincs <vkinek> a gallérjához varrva <vki> (sz) (nép)

- a) nem kell állandóan együtt lenni vkivel;
- b) könnyen ellehet vki nélkül, nem hiányzik neki

nincs <vkinek> a homlokára (rá)írva <vmi> (sz) (neutr)

- (vmilyen tulajdonságát, állapotát) külsőleg nem lehet látni vkin

nincs <vkinek> antennája <vmihez> (sz) (biz)

- vkinek lassú, nehéz a felfogása v. nem fogékony vmire

nincs <vkinek> annyi haja szála, mint ahányszor ... (sz) (neutr)

- (vmely cselekvésről szólva) nagyon sokszor

nincs <vkinek> egy (árva [büdös]) buznyákja sem (sz) (szleng)

- szegény, nincs pénze

nincs <vkinek> egy (árva [huncut v. megveszekedett]) fillérje sem (sz) (biz)

- vkinek egyáltalán semmi pénze sincsen

nincs <vkinek> egy (árva [huncut v. megveszekedett]) fityíngje sem (sz) (biz)

- vkinek egyáltalán semmi pénze sincsen

nincs <vkinek> egy (árva [huncut v. megveszekedett]) garasa sem (sz) (neutr)

- szegény, pénztelen

nincs <vkinek> egy (árva [huncut v. megveszekedett]) krajcárja sem (sz) (ritk)

- szegény, egyáltalán nincs pénze

nincs <vkinek> egy (árva [megveszekedett v. huncut v. бүдös v. lyukas]) vasa sem (sz) (biz)

- egyáltalán semmi pénze sincsen

nincs <vkinek> egy (árva) grandja sem (sz) (szleng)

- szegény, nincs pénze

nincs <vkinek> egy (árva) kanyija sem (sz) (szleng)

- szegény, nincs pénze

nincs <vkinek> egy (árva) petákja sem (sz) (biz)

- szegény, nincs pénze

nincs <vkinek> egy (árva) ruppója sem (sz) (szleng)

- szegény, nincs pénze

nincs <vkinek> egy betevő falatja (sem) (sz) (neutr)

- a legszükségesebb ennivalója sincs meg, igen szegény

nincs <vkinek> egy szabad perce (sem) (sz) (neutr)

- nincs semmi szabad ideje

nincs <vkinek> emberi ábrázata [nincs emberi ábrázat <vkin>] (sz) (neutr)

- (főleg betegség, indulat miatt) egészen eltorzult vkinek az arca

nincs <vkinek> emberi formája (sz) (neutr)

- külseje igen rossz hatást kelt

nincs <vkinek> érkezése <vmire> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- nincs vkinek ideje, kedve vmire v. vmihez

nincs <vkinek> hitele (<vkinél>) (sz) (neutr)

- nem hisznek vkinek, megbízhatatlannak tartanak vkit

nincs <vkinek> ínyére <vmi> (sz) (biz)

- vkinek az ízlésével ellenkezik vmi, nem tetszik neki, nincs kedve hozzá

nincs <vkinek> kanala <vmihez> (sz) (szleng)

- a) elmegy a kedve vmitől, nincs kedve vmihez;
- b) nem ért vmihez

nincs <vkinek> képe (<vmihez> v. <vmit megtenni>) (sz) (neutr)

- nincs vkiben akkora szemtelenség, nem annyira arcátlan (, hogy megtegyen vmit)

nincs <vkinek> lelkiereje <vmihez> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megtenni nem bírja rászánni magát, hogy megtegyen vmit

nincs <vkinek> már sok hátra (sz) (neutr)

- már nem él sokáig, közel van a halálhoz

nincs <vkinek> maradása <vhol> (sz) (neutr)

- a) türelmetlenkedik, nyugtalanodik;
- b) (zaklatás, bosszantás, megszégyenülés miatt) nem tud tovább maradni vhol

nincs <vkinek> maradása <vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- miatt nem lehet nyugodtan vki v. vmi miatt, mert az örökké zaklatja

nincs <vkinek> más választása (sz) (neutr)

- vkinek csak ez az egy lehetősége van

nincs <vkinek> megállása (sz) (neutr)

- a) szünet nélkül dolgozik, nagyon elfoglalt;
- b) <vki> előtt: szegyenkezik vki előtt, tart vkitől (, mert az illető haragszik rá v. kellemetlenkedik neki)

nincs <vkinek> nyugta (sz) (neutr)

- a) mindig tesz-vesz, a sok tennivalótól nem jut pihenéshez;
- b) állandóan izeg-mozog;
- c) elkíváncozik onnét, ahol éppen van;
- d) <vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi> miatt: vkit folyton zaklat vki v. zavar, nyugtalanít vmi

nincs <vkinek> nyugvása (sz) (neutr)

- mindig tesz-vesz, a sok tennivalótól nem jut pihenéshez

nincs <vkinek> orcája (sz) (ritk), (vál)

- arcátlan, szemtelen

nincs <vkinek> pedigréje (sz) (gúny)

- ismeretlen származású

nincs <vkinek> pofája <vmihez> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megtenni (durva) nincs vkiben akkora szemtelenség, hogy megtegyen vmit

nincs <vkinek> semmi keresnivalója <vhol> (sz) (neutr)

- semmi sem indokolja vkinek a jelenlétét vhol (gyakran elutasítás kifejezéseként: Itt semmi keresnivalód nincs! v. Mi keresnivalód van itt?)

nincs <vkinek> semmi önkritikája (sz) (biz)

- hozzá nem illő módon viselkedik v. öltözködik, szépíti magát

nincs <vkinek> semmije (sz) (neutr)

- nagyon szegény

nincs <vkinek> szerencséje az igazmondáshoz (sz) (gúny)

- hazudik

nincs <vkinek> szíve (sz) (neutr)

- rideg, érzéketlen, könyörtelen személy

nincs <vkinek> szíve megtenni <vmit> (sz) (neutr)

- a jóérzése, a másokra való tekintet visszatart vkit vmitől

nincs <vkinek> v. <vminek> jövője (sz) (neutr)

- a) vki életpályáján nem számíthat előmenetelre, emelkedésre;
- b) nem lehet számítani vminek a megvalósulására, továbbélésére

nincs <vkinek> v. <vminek> mása (sz) (neutr)

- nincs még egy olyan, mint ...

nincs <vkinek> v. <vminek> párja (hetedhét országon [országban]) (sz) (neutr)

- egyedij, különleges (személy v. dolog)

nincs <vkinek> vasárnapja (sz) (neutr)

- állandóan dolgozik

nincs <vkinek> vesztegetni való ideje (sz) (neutr)

- nem ér rá vmire, mert fontosabb dolga van

nincs <vminek> alapja (sz) (neutr)

- vmi téves feltételezésen alapul

nincs <vminek> fogantaja (sz) (neutr)

- nincs meg vminek a kívánt hatása, eredménye

nincs <vminek> semmi teteje (sz) (biz)

- vminek nincs értelme

nincs a pályán (sz) (biz)

- versenyben, versengésben (különösen sportban) nincs esélye

nincs áldás [isten áldása] <vkin> v. <vmin> (sz) (vál)

- a) vkinek semmi sem sikerül;
- b) (tevékenység, kezdeményezés) kudarcba fullad;
- c) (tisztességtelen úton szerzett anyagi érték) csak bajt, szerencsétlenséget hoz vkire (főleg tulajdonosára)

Nincs annyi, ami [hogy] el ne fogyna. (km) (neutr)

- {minden pénzt el lehet pazarolni, költeni}

Nincs apelláta! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nincs semmiféle kifogás, kibúvó}

Nincs az a pénz! (hm) (neutr)

- {tiltakozás, elutasítás kifejezése: semmiképpen sem}

Nincs az a sok, ami el nem fogy. (km) (rég)

- {a sok is elfogy, ha nem beosztással, hanem pazarlóan bánnak vele}

nincs benne a képben <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nincs (már) vkinek v. vminek szerepe, nem tartják számon, nem beszélnek róla

Nincs benne semmi! (hm) (neutr)

- {megnyugtató kifejezése: nem kell félni, ártatlan, veszélytelen a dolog}

nincs bocsánat <vmire> (sz) (neutr)

- súlyos, megbocsáthatatlan, nem menthető (cselekedet, magatartás)

nincs bőr <vkinek> az arcán [(biz) a képén v. (durva) a pófáján] (sz) (neutr)

- a) arcátlan, szemtelen, pimasz;
- b) <vmit> megtenni: annyira nem pimasz, szemtelen, hogy meg merjen tenni vmit

nincs cukorból (sz) (biz)

- a) nem árt vkinek az eső, a víz;
- b) nem szorul kíméletre

nincs dolguk többé egymással (sz) (neutr)

- semmi közük egymáshoz

nincs duma <vkinél> (sz) (szleng)

- a) őszinte, nem kertel;
- b) szigorú

nincs élet <vkiben> (sz) (neutr)

- unalmas, sőtlan személy

nincs emberi kép <vkin> [nincs <vkinek> emberi képe] (sz) (neutr)

- a) eltorzult az arca;
- b) nagyon betegesen néz ki

nincs észnél [eszénél] (sz) (biz)

- a) bolond, őrült;
- b) téved

nincs fantázia <vkiben> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- (személy, terv, vállalkozás) nem sokat ígér

nincs fedél <vkinek> a feje fölött (sz) (neutr)

- a) nincs hol aludnia, meghúzódnia (az időjárás viszontagságai elől);
- b) nincs lakása, otthona

nincs határa (sz) (neutr)

- vkiben vmely rossz tulajdonság(a) rendkívül erős, nagyfokú {vmilyen} {vmi(jé)nek}

Nincs hátul szemem! (hm) (tréf)

- {mentegetődzés kifejezése: hátra nem látok, nem várható el, hogy olyat is meglássak, ami mögöttem történik}

nincs hiba <vmiben> (sz) (neutr)

- tökéletes, hibátlan

nincs hol [hova] a fejét lehajtania (sz) (neutr)

- nincs otthona, nincs sehol menedéke

Nincs igazság a földön! (hm) (neutr)

- {csalódottság kifejezése: az igazság gyakran nem jut érvényre}

nincs isten áldása <vkin> v. <vmin> (sz) (vál)

- a) vkinek semmi sem sikerül;
- b) (tevékenység, kezdeményezés) kudarcba fullad;
- c) (tiszteletlen úton szerzett anyagi érték) csak bajt, szerencsétlenséget hoz vkire (főleg tulajdonosára)

nincs jó bőrben (sz) (neutr)

- erősen lefogyott, láthatóan rossz az egészségi állapota

Nincs jobb dolgod? (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: eredj innen, ne csináld ezt!}

Nincs jobb, mint a jó egészség. (km) (nép)

- {az egészség nagy érték}

Nincs kecmec! [(Csak) semmi kecmec!] (hm) (biz)

- {kijelentés igazságának v. cselekvésre való felszólításnak ellentmondást nem tűrő kifejezése: csak semmi mellébeszélés, cselekedni kell}

nincs képben (sz) (biz)

- nem ért vmit, nem lát tisztán vmiben

nincs kocsisa az eszének (sz) (rég)

- szenvedélyes, féktelen természetű (személy)

nincs kolbászból (fonva) a kerítés <vhól> (sz) (nép)

- (különösen más városra, országra vonatkoztatva) ott is meg kell az embernek dolgoznia a kenyéréért

nincs köszönet [nem sok köszönet van] <vmiben> (sz) (gúny)

- (munka) nem kielégítő, nem sokat ér

Nincs lafacafa! [(Csak) semmi lafacafa!] (hm) (biz)

- {kijelentés igazságának v. cselekvésre való felszólításnak ellentmondást nem tűrő kifejezése: csak semmi mellébeszélés, cselekedni kell}

Nincs lehetetlenség, csak tehetetlenség. (km) (neutr)

- {szilárd akarattal, elhatározással reménytelennek látszó dolgokat is megvalósíthatunk}

nincs lelke megmondani <vkinek> <vmit> (sz) (neutr)

- kíméletből nem mondja el azt, amit tud vkiről v. vmiről

nincs már szusz <vkiben> (sz) (biz)

- a) már nincs ereje vmihez;
- b) nem lélegzik, nincs élet vkiben

Nincs más hátra, mint előre! (hm) (tréf)

- {biztatás kifejezése: az adott körülmények között legjobb (határozottan) nekifogni vminek v. tovább csinálni vmit}

Nincs mese! (hm) (biz)

- {elutasítás v. kijelentés igazságának nyomatékosítása: ezen fölösleges vitatkozni, ez így van, ennek meg kell lennie}

Nincs olyan hatalom (, mely ezt megakadályozná). (hm) (neutr)

- {határozott ellenkezés kifejezése: senki és semmi nem tudja megakadályozni}

nincs ott <vkinek> az esze <vhol> (sz) (neutr)

- nem figyel oda arra, amit beszélnek hozzá, ami körülötte történik

Nincs párja hét pusztá [üres] faluban. (hm) (gúny)

- {gúnyos dicséret, elismerés kifejezése}

Nincs rá eset. (hm) (neutr)

- {példátlan helyzet jellemzése: eddig még nem fordult elő, nincs rá példa v. lehetőség}

Nincs rá flastrom a patikában. (hm) (ritk)

- {reménytelen helyzetben lemondás kifejezése: nem lehet rajta segíteni}

Nincs rosszabb süket annál, aki hallani nem akar. (km) (nép)

- {hiába beszél az ember annak, aki nem akar vmit meghallani v. megérteni}

Nincs semmi cicó! [(Csak) semmi cicó!] (hm) (biz)

- {kijelentés igazságának v. cselekvésre való felszólításnak ellentmondást nem tűrő kifejezése: csak semmi mellébeszélés, cselekedni kell}

nincs sóder <vkinél> (sz) (szleng)

- őszinte, nem kertel

Nincs száj- és körömfájásom. (hm) (biz), (tréf)

- {megnyugtató kifejezése: nyugodtan ihat sz utánam a pohárból v. az üvegből, mert nem kell félned, hogy betegséget kapsz tőlem}

Nincs szebb a távozó vendég hátánál. (hm) (biz)

- {vendég távozásakor elhangzó megkönnyebbült kifejezés: szívesen vettük ugyan a látogatást, de örültünk, hogy vége lett (, mivel az már kezdett fárasztó v. unalmas lenni)}

Nincs szeme(d)? (hm) (neutr)

- {szemrehányó figyelmeztetés, kérdés figyelmetlenség esetén: hát nem látja v. látod?}

Nincs szerencsém őt ismerni. (hm) (neutr)

- {sajnálkozás kifejezése: sajnálom, de még nem ismerem őt}

nincs szöveg <vkinél> (sz) (szleng)

- őszinte, nem kertel

Nincs tovább. (hm) (neutr)

- a) {lemondás, sajnálkozás kifejezése: vminek nincs folytatása, mindennek vége};
- b) {erélyes tiltakozás kifejezése: nem tűrhető tovább, ami idáig volt}

Nincs többé kopasz fej, csak seggig érő homlok. (hm) (durva), (tréf)

- {kopaszodó ember megnyugtatósa: a kopaszodás ellen nincs orvosság}

nincs vaker <vkinél> (sz) (szleng)

- őszinte, nem kertel

nincs valami jól eleresztve (sz) (biz)

- (különösen anyagilag) korlátozva van

nincs vér <vkinek> a pucájában (sz) (durva)

- a) gyáva személy;
- b) kedélytelen, szenvtelen, erőtlen személy

Nincs visszaút! (hm) (neutr)

- {visszavonhatatlan döntés kifejezése: megtörtént a döntő lépés, az elhatározást nem lehet megmásítani}

nincs zárt ajtó <vki> (sz) (neutr)

- előtt (kapcsolatai, erőszakossága révén) mindenüvé bejut, mindent el tud intézni

Nincs(en) ember hiba nélkül. (km) (neutr)

- {senki sem tökéletes, senki sem hibátlan}

nincs(en) magánál (sz) (neutr)

- a) öntudatlan állapotban van;
- b) rendkívüli felindultságában nincs egészen beszámítható állapotban

Nincs(en) oly(an) [az a] rakott szekér, amelyre még (egy villával) ne(m) fér(ne). (km) (nép)

- a) {bármely teherhez hozzá lehet tenni még egy keveset};
- b) {tréf} {helyzetmondatszerű használatban étkezés végén tréfás buzdításként mondják annak, aki arra hivatkozik, hogy már nem tud többet enni: akármennyire is jóllakott, egy keveset még nyugodtan ehethet}

nincsen <vkinek> lelke, (hanem) csak párája (sz) (ritk)

- embertelen, hitvány alak

Nincsen az ember fából. (km) (neutr)

- a) {az ember nem tagad(hat)ja meg magától az élet örömeit};
- b) {a természet rendje, hogy a férfiak nem érzéketlenek a női nem iránt};
- c) {az ember érző szívű, könyörületes, más baján részvétet érző, meghatódásra és segítségre képes}

Nincsen olyan (rakott) szénásszekér, amelyre egy szál széna fel nem fér [amire még egy villa v. villával föl ne(m) fér(ne)]. (km) (nép)

- a) {bármely teherhez hozzá lehet tenni még egy keveset};
- b) {tréf} {helyzetmondatszerű használatban étkezés végén tréfás buzdításként mondják annak, aki arra hivatkozik, hogy már nem tud többet enni: akármennyire is jóllakott, egy keveset még nyugodtan ehet}

Nincsen öröm öröm nélkül. (km) (neutr)

- {az örömben rendszerint bánat is vegyül}

Nincsen rózsza tövis nélkül. (km) (neutr)

- {nincs az életben hiánytalan, tökéletes öröm, zavartalan boldogság}

Nincsenek nála odahaza. (hm) (biz), (szépítő)

- {szertelenség, butaság, őrülség jellemzésére: nincs észnél, megbolondult, megőrült}

nincsenek otthon (biz), (sz) (szépítő)

- a) úgy viselkedik, mintha nem volna épeszű, normális;
- b) figyelmetlen(kedik), elméláz {vkinél}

No lám (csak)! (hm) (biz)

- a) {elismerés kifejezése: figyelemreméltó, érdekes};
- b) {annak kifejezése, hogy vki titkon előre számított egy váratlan dolog bekövetkeztére, amely így nem okoz számára valódi meglepetést}

No nem azért a húszfillérért, de ... (hm) (biz)

- {enyhe szemrehányás kifejezése: nem azért mond(om) v. tesz(em), de ...}

No nézd csak! (hm) (biz)

- a) {elismerés, dicséret kifejezése: figyelemreméltó, érdekes};
- b) {annak kifejezése, hogy vki titkon előre számított egy váratlan dolog bekövetkeztére, amely így nem okoz számára valódi meglepetést}

No, ez derék! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése csodálkozást, elismerést kiváltó cselekedet után}

No, ezt jól megcsinálta(d)! (hm) (gúny)

- {elégedetlenség, bosszankodás, szidás kifejezése: nagyon rosszul intézte(d) el!}

Noé bárkája (sz) (neutr)

- mindenféle rendű és rangú ember v. lény menedéke vmely (veszélyes) helyzetben

Noé bárkájánál kezd <vmit> (sz) (ritk)

- nagyon messziről kezd vmely történet, ügy előadását

nő [szapora v. szaporodik v. terem] <vmi,> mint (eső után) a gomba (sz) (nép)

- vmi nagyon gyorsan és nagy mennyiségben keletkezik, nő, szaporodik, terjed

női hölgy (sz) (biz), (tréf)

- nő(személy)

nőt fog (sz) (biz)

- (rendszerint szexuális partnerrel) megismerkedik

nőül megy <vkihez> (sz) (vál)

- feleségül megy vkihez

nőül vesz <vkit> (sz) (vál)

- feleségül vesz vkit

Ny

nyakát szegi *(sz) (ritk)*

- a) (személy) tönkremegy;
- b) meghal

Nyakazás lesz! *(hm) (biz), (tréf)*

- {tréfás fenyegetés kifejezése: vigyázz, mert baj lesz, ha így viselkedsz!}

nyakig benne van *(sz) (biz), (szépitő)*

- bajban, kellemetlen helyzetben van

nyakig hagy a szarban <vkit> *(sz) (durva)*

- bajban hagy vkit

nyakig úszik [ül v. van] az adósságban *(sz) (neutr)*

- teljesen eladósodott

nyakig ül [van] a pácban [(durva) a szarban] *(sz) (biz)*

- bajban, kellemetlen helyzetben van

nyakló nélkül *(sz) (pej)*

- mértéktelenül, korlátot nem ismerve

nyakon csíp <vkit> *(sz) (biz)*

- utolér és elfog, hatalmába kerít vkit

nyakon fog [ragad] <vkit> *(sz) (neutr)*

- megszólít vkit, és nem engedi el, míg el nem intézte vele a dolgát

nyakon ragadja az alkalmat *(sz) (neutr)*

- kihasználja a kínáló alkalmat

nyakra-főre (el)menekül *(sz) (neutr)*

- hirtelen nagy sietséggel (el)menekül

nyakra-főre együtt van <vkivel> *(sz) (neutr)*

- állandóan együtt van vkivel

Nyald [nyalja] ki a(z összes) seggem! *(hm) (durva)*

- {bosszús, ingerült elutasítás kifejezése: nem érdekel, hogy mit gondol(sz), tesz(el)}

nyalja a száját *(sz) (neutr)*

- gondolatban nagy kedvvel, örömmel készülődik vmire

nyápic alak (sz) (biz), (pej)

- gyenge ember

nyaral a jergliben (sz) (szleng), (tréf)

- börtönben van, büntetését tölti

nyári egyetemre jár (sz) (biz), (tréf)

- vizsgán megbukik

Nyáron subádat, télen tarisznyádat el ne hagyd! (km) (neutr)

- {aki elutazik, legyen előrelátó, és gondoljon arra, hogy nyáron is lehet hűvös idő}

nyavalya kerülget <vkit> (sz) (neutr)

- vmilyen betegség bujkál vkiben, (úgy tűnik, hogy) hamarosan beteg lesz {vmilyen}

nyel <vmit,> mint kacska a nokedlit (sz) (biz), (tréf)

- nagyon gyorsan, szinte rágás nélkül eszik vmit

nyélbe üt <vmit> (sz) (neutr)

- ügyesen, sikeresen megvalósít, elintéz vmit

nyeletlen furkó (sz) (szleng)

- faragatlan, rossz modorú személy

nyeli a mérgét (sz) (neutr)

- (sokat) bosszankodik, sok bosszúságot elvisel

nyeli a nyálát (sz) (biz), (tréf)

- szomjas

Nyeljen el a föld, ha nem igaz! (hm) (neutr)

- {bizonygatás, bizonyosság kifejezése: az életemmel is jótállok érte, hogy igaz}

Nyelvében él a nemzet. (km) (vál)

- {a nemzeti nyelv az önálló nemzeti létnek fontos tényezője}

nyelvet fog (sz) (rég)

- (háborúban katonaság) olyan foglyot ejt, akitől értesüléseket szerezhet

nyelvet ölt <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- kigúnyol vkit v. vmit, csúfolódik vkivel v. vmin

nyeregbe segít [ültet] <vkit> (sz) (neutr)

- fontos álláshoz, hatalomhoz juttat vkit

nyeregben érzi magát (sz) (neutr)

- úgy érzi, hogy sikerült elérnie a célját, biztosnak érzi magát vmely számára előnyös helyzetben

nyeregben van (sz) (neutr)

- hatalomra v. vkivel szemben fölénybe került, s ezért biztonságban van

nyeretlen kétéves (sz) (biz)

- kezdő, tapasztalatlan személy

nyerít, mint a [egy] ló (sz) (biz)

- idétlenül, hangosan nevet

nyert ügye van (sz) (neutr)

- a dolgok rá nézve jó fordulatot vettek {vkinek}

nyiladozik [nyílik] <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- (főként gyermek) kezd értelmes lenni, értelmesen gondolkodni

nyiladozik <vkinek> az értelme (sz) (vál)

- (főként gyermek) kezd értelmesen gondolkodni

nyílt kártyákkal játszik (sz) (neutr)

- kimutatja a szándékait, nem titkolózik

nyílt lapokkal játszik (sz) (neutr)

- nem titkolja szándékát, céljait

nyílt sisakkal (harcol [küzd]) (sz) (neutr)

- (küzdlemben, vitában) meggyőződését, szándékát, céljait nyíltan feltárva (küzd, vitázik)

nyílt titok (sz) (neutr)

- olyasmi, amit (az illetékesek) titkolnak, de már sokan tudnak róla

nyíltszíni taps (sz) (neutr)

- színész(ek)nek, énekes(ek)nek előadás közben való megtapsolása

nyilvános ház (sz) (neutr)

- bordélyház

nyírja a kanyart (sz) (ritk), (szleng)

- gyorsan, fejvesztetten menekül

nyista vaker (sz) (szleng)

- őszintén, kertelés nélkül

nyitott ajtó(ka)t dönget (sz) (neutr)

- olyan dolgot kér v. vitat, amelyhez már hozzájárultak v. amely nyilvánvaló

nyitott ajtókra talál (sz) (neutr)

- szívesen, barátságosan fogadnak vkit, kérését készségesen teljesítik

nyitott ajtón dörömböl (sz) (neutr)

- olyan dolgot kér v. vitat, amelyhez már hozzájárultak v. amely nyilvánvaló

nyitott kapu(ka)t dönget (sz) (neutr)

- olyan dolgot kér v. vitat, amelyhez már hozzájárultak v. amely nyilvánvaló

nyitott könyv <vkinek> az élete (sz) (neutr)

- egy szűkebb körben életmódja, minden tette közismert, nincs benne semmi titkolnivaló

nyitott szemmel jár a világban [nyitott szemmel nézi a világot] (sz) (neutr)

- jól megfigyeli a világ jelenségeit és elgondolkodik rajtuk

nyitva (áll) az út <vki> (sz) (neutr)

- előtt szabadon tehet vmit, minden lehetősége megvan vmire

nyitva hagy magának egy ajtót (sz) (neutr)

- úgy intézi a dolgot, hogy szükség esetén vmely ürüggyel visszavonulhasson, kimenekülhessen a bajból

nyitva marad <vkinek> a szája (<vmitől>) (sz) (neutr)

- nagyon elcsodálkozik (vmin)

Nyitva van a mézárszék (ajtaja). (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás figyelmeztetés kifejezése fiúnak, férfinak: nyitva van elől a nadrágod!}

nyom <vmit,> mint hülye gyerek a fogkrémet (sz) (biz), (tréf)

- erősen nyom vmit

nyom <vmit,> mint süket a csengőt [a gumiajtót] (sz) (biz), (tréf)

- erősen nyom vmit

nyoma sem marad [látszik] [<vkinek> v. <vminek> nyoma sincs v. vész v. veszik] (sz) (neutr)

- teljesen eltűnik vki v. vmi, semmi jel sem marad utána {vkinek v. vminek}

nyomatékat ad <vminek> (sz) (neutr)

- kiemeli vminek a fontosságát, jelentőségét

Nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot! (hm) (tréf)

- {tréfás biztatás kifejezése: gyerünk, csináld!}

nyomja (azt) a nagy rizsát (sz) (szleng)

- dicsekszik

nyomja (azt) a nagy vakert (sz) (szleng)

- dicsekszik

nyomja [őrzi] az ágyat (sz) (neutr)

- betegen fekszik

nyomja [tapossa] a pedált (sz) (biz)

- a) erősen, gyorsan hajtja a kerékpárt;
- b) gázt adva gyorsan hajtja az autót

nyomja <vkinek> a begyét <vmi> (sz) (biz)

- foglalkoztat, bosszant vkit vmi (és kikívánkozik belőle)

nyomja <vkinek> a lelkét <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely bűn, gaztett) terheli vkinek a lelkiismeretét, bűntudatot érez vmi miatt

nyomja <vkinek> a lelkiismeretét <vmi> (sz) (neutr)

- vmely helytelen tette, magatartása folyamatosan nyugtalanít vkit

nyomja <vkinek> a szívét <vmi> (sz) (neutr)

- lelkiismeret-furdalást, bűntudatot okoz vkinek vmi

nyomja <vkinek> a vállát <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek gondja, bánata, kétsége, adóssága van

nyomja a (nagy [rossz v. süket]) szöveget (sz) (szleng)

- a) halandzsázik, mellébeszél;
- b) <vkinek:> szédít, ámít vkit

nyomja a rizsát (sz) (szleng)

- halandzsázik, mellébeszél

nyomja a sódert (sz) (szleng)

- a) halandzsázik, mellébeszél;
- b) <vkinek:> szédít, ámít vkit

nyomja a süketet (sz) (szleng)

- halandzsázik, mellébeszél

nyomja a vakert (sz) (szleng)

- badarságokat fecseg

nyomon követ [kísér] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) megfigyelés végett bizonyos távolságból észrevétlenül követ vkit;
- b) figyelemmel követi vkinek v. vminek az útját, a fejlődését;
- c) előadás, felolvasás menetét figyelemmel kíséri

nyomon van (sz) (neutr)

- ismeri azokat az adatokat, körülményeket, amelyek vkinek a megtalálásához v. vminek a felderítéséhez, megoldásához szükségesek

nyomorult [szegény v. szerencsétlen] pára (sz) (nép)

- sajnálatra méltó, szánalmat keltő személy

Nyomorult feje! (hm) (neutr)

- {sajnálkozás kifejezése: szegény ember!}

nyomorultul van (sz) (neutr)

- a) nagyon rosszul van, beteg;
- b) elhagyottan, nehéz anyagi körülmények között van

nyomorultul vész el (sz) (neutr)

- csúnya, borzalmas halállal pusztul el

nyomott hangulat (sz) (neutr)

- komorság, bánat

nyomra vezet <vkit> (sz) (neutr)

- olyan adatokat közöl, amelyeknek segítségével meg lehet találni vkit v. vmit

Nyomatató lónak nem kötik be a száját. (km) (neutr)

- a) {aki vmely rábízott anyaggal – különösen élelmiszerral – dolgozik, az rendszerint fogyaszt, használ is belőle};
- b) aki jól dolgozik, az többet megengedhet magának, őszintébben beszélhet}

Nyögd ki már! [Nyögd már ki!] (hm) (neutr)

- {biztatás beszédre: ne habozz, hanem mondd ki végre, amit mondani akarsz!}

nyugalomra hajtja a fejét (sz) (vál)

- aludni megy, lefekszik

Nyugaton a helyzet változatlan. (hm) (vál)

- {vmely helyzet változatlanságának kifejezése}

nyugdíjas állás (sz) (biz)

- olyan jó v. biztos megélhetést nyújtó állás, hogy betöltője onnan mehet nyugdíjba

nyugis állás (sz) (biz)

- nem sok feladattal, gonddal járó, kellemes munkahely

Nyugodjék békében! (hm) (vál)

- {halott búcsúztatásakor v. emlegetésekor használt kegyeleti kifejezés: ne zavarja semmi síri nyugalmát}

nyugodtan nézhet <vkinek> a szemébe (sz) (neutr)

- tiszta lelkiismerettel, aggodalom, félelem nélkül állhat vki elé

nyugovóra tér (sz) (vál)

- aludni megy, lefekszik

nyugszik [pihen] (a) babérain (sz) (gúny)

- tétlenül élvezzi az elismerést, munkája eredményét

Nyugtával dicsérd a napot! (km) (neutr)

- {csak akkor örülhetünk vminek, ha már látjuk, hogy sikerülni fog, csak a végén derül ki, hogy mit ér vmi}

nyulat lehetne fogatni <vkivel> (sz) (rég)

- nagyon jókedvű, nagyon örül vminek

nyúlfark <vkinek> az esze (sz) (rég)

- nagyon feledékeny

nyúlfarknyi esze sincs (sz) (nép)

- nagyon feledékeny {vkinek}

nyúlik <vmi,> mint a rétestészta (sz) (neutr)

- vmi szinte nem akar véget érni, a kelleténél tovább tart

nyúlik <vmi,> mint a takony (sz) (durva)

- vmely dolog, ügy nagyon elhúzódik

nyúzza a rókát (sz) (ritk), (szleng), (szépítő)

- hány

nyűg <vkinek> a nyakán <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki számára súlyos terhet jelentő személy, dolog, körülmény (különösen feladat, megbízatás)

nyűgöt vesz a nyakába (sz) (neutr)

- nyomasztó, kínos feladatot vállal magára

nyútt bugyelláris (sz) (szleng),

- (pej), (tréf) öreg nő

nyüzsögnek <vkik,> mint a hangyák (sz) (neutr)

- élénken, szüntelenül mozognak, tolonganak

O, Ó

óbégat [siránkozik v. sóhajtozik v. szomorú], mint a kárvallott cigány (sz) (nép), (tréf)

- nagyon szomorú, bánatában siránkozik v. sóhajtozik

obligóban van (sz) (neutr)

- kötelezettsége van vki v. vmi iránt

ócska tragacs (sz) (biz)

- különösen öreg, használt, ócska autó

ócska trükk (sz) (biz)

- mindenki által ismert csel, ravaszkodás, amelynek senki nem dől be

ocsú keveredik a búzába (sz) (neutr)

- értéktelen, használhatatlan dolog keveredik az értékeshez, használhatóhoz

oda [rá] se bagózik <vkire> v. <vmire> (sz) (biz)

- nem figyel vkire v. vmire, közömbös vki v. vmi iránt

oda megy, ahova a király is gyalog jár (sz) (tréf), (szépitő)

- illemhelyre megy

oda nem adna a Dárius kincséért (sem) <vmit> (sz) (vál)

- nagyon ragaszkodik vmihez

oda se dugja az orrát <vho<va> (sz) (biz)

- sohasem jön ide v. oda, még a közelébe sem megy vkinek v. vminek

Oda se neki! (hm) (neutr)

- {biztatás belenyugváásra: nem kell vele törődni, az még nem nagy baj}

oda se szagol <vho<va> v. <vmihez> (sz) (biz), (pej)

- elmulaszt megnézni vmit, foglalkozni vmivel, megjelenni vhol (, holott kívánatos volna)

oda van nőve a nyereghez (sz) (neutr)

- biztosan ül a nyeregben, a lovon

odaadja a nevét <vmihez> (sz) (neutr)

- hozzájárul ahhoz, hogy a nevét márkaként, reklámként, propagandaként használják vmiben (, amiben neki magának kevés v. semmi aktív része nincs)

odább [odébb] áll egy házzal (sz) (neutr)

- búcsú nélkül, észrevétlenül, lopva távozik

Odább [odébb] egy házzal! (hm) (neutr)

- a) {kiutasítás, elküldés kifejezése: menj(en) innen!};
- b) {felszólítás tevékenység folytatására: menjünk tovább egygel, lássuk a következőt!}

odadugja [odatolja] az orrát <vho<va> (sz) (biz)

- arcátlanul megjelenik vhol, ahol joggal haragszanak rá

odaesz a fene <vkít> <vho<va> (sz) (biz)

- váratlanul, hívatlanul beállít, betolakszik vhova

odáig (meg vissza) van <vmivel> (sz) (biz)

- dicsekszik vmivel, nagyon büszke rá

odáig (meg vissza) van magától (sz) (biz)

- nagyképű, beképzelt

odáig van (biz) (sz) (neutr)

- a) beteg v. rossz lelkiállapotban van;
- b) <vkiért> v. <vmiért:> rajong vkiért

ódákat zeng <vkiről> v. <vmiről> (sz) (tréf), (gúny)

- ömlengő, túlzott dicsérettel szól vkiről v. vmiről

odanőtt [oda van nőve] <vkinek> a szívéhez <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon megszeretett, megkedvelt vkit v. vmit

odanyújtja a kezét <vkinek> (sz) (vál)

- feleségül megy vkihez

odatolja a képét <vho<va> (sz) (biz), (pej)

- arcátlanul megjelenik vhol, ahol joggal haragszanak rá

odatolja a pofáját <vho<va> v. <vkihez> (sz) (durva)

- a) (pej) szemtelenül ellátogat vkihez, pedig tudja, hogy ott nem látják szívesen;
- b) (tréf) ellátogat vhova, meglátogat vkit

Odavagyunk falustul! (hm) (nép), (tréf)

- {lemondás, reménytelenség kifejezése: végünk van}

odaveti a gyepőlőt (sz) (neutr)

- felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával, nem törődik többé vkivel v. vmivel

odaveti magát <vkinek> a karjaiba (sz) (neutr)

- (nő vmely kényszerítő okból, nem szerelemből) feleségül megy vkihez v. odaadja magát vkinek

oda-vissza ismer [tud] <vmit> (sz) (biz)

- minden részletében ismer, tud vmit

oda-vissza van (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (biz), (tréf)

- teljesen le van nyűgözve (vkitől v. vmitől)

oda-vissza van magától (sz) (biz)

- nagyon öntelt, nagyképű

ofszájdra áll <vmi> (sz) (ritk), (szleng)

- (ruhadarab, száj) félreáll v. ferdén áll

óhéber [rossz v. süket] duma (sz) (szleng)

- üres fecsegés, mellébeszélés, szófecsérlés

okádásig elege van <vkiből> v. <vmiből> (sz) (durva)

- undorodik vkitől v. vmitől, nem kíván vele foglalkozni {vkinek}

Oké zoké! (hm) (biz)

- {beleegyezés, helyeslés kifejezése}

okos, csak az a kár, hogy kevesen tudják (sz) (gúny)

- éppenséggel nem okos

okos, mint a kígyó (sz) (neutr)

- ravasz és okosan számító

okos, mint a tavalyi [tordai] kos (sz) (nép), (gúny)

- nagyon buta, ostoba személy

okosan beszél <vkivel> (sz) (neutr)

- meggyőző szavakkal hat vkire, helyes állásfoglalásra készítet vkit

olaj a tűzre (sz) (neutr)

- olyasmi, ami elmérgesíti, kiélezi a helyzetet v. fokozza a szenvedélyeket

olajat önt a tűzre (sz) (neutr)

- még jobban elmérgesíti a helyzetet, fokozza a szenvedélyeket

olajra lép (sz) (szleng)

- elmegy, megszökik

olcsó <vmi,> mint a cigányhal (sz) (nép), (tréf)

- nagyon olcsó vmi

olcsó és nem ráz <vmi> (sz) (szleng)

- a) olcsó és viszonylag jó minőségű, nem silány (tárgy);
- b) olcsó és nem jár semmiféle kellemetlenséggel (dolog, cselekedet)

Olcsó húsnak híg a leve. (km) (neutr)

- {ami a szokásosnál kevesebbe kerül v. aminek a megszerzéséhez nem kell nagyobb fáradtság, annak rendszerint rosszabb a minősége}

olcsó János (sz) (tréf)

- olyan ember, aki nagyon olcsón ad v. készít vmit

olcsó malaszt (sz) (ritk), (vál), (pej)

- kegyes szavakból álló üres beszéd

olcsó pénzen [pénzért] (sz) (neutr)

- olcsón

olcsó szerrel (sz) (neutr)

- könnyen

oldaláról ismer <vkit> (sz) (neutr)

- vmely szempontból, bizonyos minőségben, vmely tulajdonságait tekintve ismer vkit {vmely}

oldja a bocskort (sz) (nép)

- szabadulni próbál ígéletben vállalt kötelezettségétől

olimpiai eskü (sz) (neutr)

- az az eskü, amelyben az olimpiai versenyző ünnepélyesen kijelenti, hogy a nemes küzdés szabályait a verseny során megtartja

olimpiai fáklya (sz) (neutr)

- az a fáklya, amelyet az olimpiai versenyek kezdete előtt Athénban gyújtanak meg, és szárazföldön egymást váltó futókkal juttatnak a verseny színhelyére, hogy ott a verseny befejeztéig égjen

olimpiai falu (sz) (neutr)

- az olimpia alkalmára épített lakótelep a versenyzők és kísérőik számára

olimpiai karikák (sz) (neutr)

- öt egymást metsző színes karika az öt világrész és az olimpiai játékok jelképeként

olimposzi nyugalom (sz) (vál)

- tekintélyt, erőt, magabiztosságot sugárzó, fölényes, rendíthetetlen nyugalom

ollóba fog <vkit> (sz) (neutr)

- a) (birkozó) az ellenfelét két lába közé szorítva harcképtelenné teszi;
- b) (különösen labdarúgásban) két játékos az ellenfél játékosát szabálytalanul fogja közre

ólmot repít a fejébe (sz) (rég)

- főbe lövi magát

ólomból van(nak) <vkinek> a lába(i) [a karja(i) v. a végtagjai] (sz) (neutr)

- nehézkesen mozog

ólomláb(ak)on jár <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vki v. vmi (pl. jármű) nehézkesen, (bosszantóan) lassan halad;
- b) (idő) nehezen, kínos lassúsággal telik

ólomsúlyként nehezedik <vkire> <vmi> (sz) (vál)

- vmi bénító (lelki) terhet jelent vkinek

oltár elé lép (sz) (vái)

- egyházi házasságot köt

oltár elé visz [oltárhoz vezet] <vkit> (sz) (vái)

- egyházi szertartással feleségül vesz vkit

olvas <vkinek> a gondolatában [a gondolataiban] (sz) (neutr)

- vkinek minden kívánságát előre látja, kitalálja

olvasva is elmegy <vmi> (sz) (neutr)

- között (ritk) nem tűnik ki a többi közül, ugyanolyan, mint a többi hozzá hasonló

olyan (<vkinek> a képe), mint a savanyú uborka (sz) (neutr)

- csalódott, kedvetlen, kelletlen, kényszeredett az arckifejezése

olyan (<vkinek> az arca), mint a lárva (sz) (neutr)

- a) (főleg nő) úgy ki van festve, hogy szinte nem is látszanak az arcvonásai;
- b) nagyon sápadt

olyan (életlen) <vmi,> mint a bot (sz) (neutr)

- (vágószerszám) nagyon életlen, tompa

olyan (fehér), mint a fal (sz) (neutr)

- nagyon sápadt

olyan (görbe v. görbén v. kacskaringós(an) v. úgy) [(gúny) olyan egyenes(en)], mint az ökörhugyozás (sz) (nép), (durva)

- (gyakran részeg ember dülöngélő járásának jellemzésére is) nagyon görbe v. görbén, kacskaringós(an)

olyan (gyenge [(ritka)]) <vmi,> mint a pókháló (sz) (neutr)

- (anyag) nagyon vékony, ritka szövésű

olyan (gyenge [bágyadt]), mint az őszi légy (sz) (neutr)

- nagyon bágyadt, fáradt, gyenge

olyan (gyenge [sovány]), mint az árnyék (sz) (nép)

- nagyon gyenge, sovány, beteges kinézetű

olyan (jó ember), mint egy [a] falat kenyér (sz) (neutr)

- nagyon jóságos, jóindulatú, engedékeny, szelíd (ember)

olyan (jó), mint egy angyal (sz) (neutr)

- nagyon jóságos, jóindulatú, szelíd ember

olyan (kövér) [olyan <vkinek> a hasa], mint egy hordó (sz) (neutr)

- elhízott, pocakos személy

olyan (kövér), mint a [egy] fogpiszkáló (sz) (gúny), (tréf)

- nagyon sovány (személy)

olyan (ragadós) [úgy rátapad <vkire>], mint a kullancs (sz) (neutr)

- nagyon tolakodó, igen nehezen lerázható (személy)

olyan (részeg), mint a csap (sz) (neutr)

- nagyon részeg

olyan (ronda), mint a segg szüretkor (sz) (nép), (durva)

- a) nagyon csúnya, undorító külsejű személy;
- b) durva, csúf beszédű személy

olyan (sápadt), mint a halál (sz) (neutr)

- nagyon sápadt

olyan (sápadt), mint a kísértet (sz) (neutr)

- ijesztően megviselt, sápadt és lesoványodott

olyan (sovány [vékony]), mint a seprűnyél (sz) (ritk)

- nagyon vékony, sovány, lapos (főleg nő)

olyan (sovány), mint egy gebe (sz) (neutr)

- betegesen sovány személy

olyan (tisztá [fehér]) <vmi> mint a patyolat (sz) (neutr)

- a) (különösen bőr) finom, sima, fehér;
- b) vakító fehér, hófehér

olyan (vékony), mint az ujjam (sz) (neutr)

- betegesen sovány, cingár (főleg gyerek)

olyan [eleven v. izeg-mozog], mint a sajtukac (sz) (biz)

- állandóan mozog, folyton fészkelődik

olyan [eleven], mint a kéneső (sz) (neutr)

- nagyon eleven, élénk, mozgékony személy (főleg gyerek)

olyan [úgy jóllakik], mint a duda (sz) (biz)

- annyira jóllakik, hogy csak úgy feszül a hasa

olyan [úgy néz ki], mint a Himnuszban a balsors (sz) (biz), (tréf)

- száználmasan, nyomorultul néz ki

olyan <vki> v. <vmi>, mint a bűn (sz) (biz)

- a) (személy) nagyon rossz, gonosz;
- b) (dolog, különösen étel) rossz minőségű

olyan <vki> v. <vmi>, mint a daróc (sz) (neutr)

- a) (személy) barátságtalan, nyers;
- b) (szövet) érdes, durva és vastag

olyan <vki> v. <vmi>, mint a kölcsönkérés (sz) (nép)

- a) (személy) barátságtalan, mogorva, ellenszenves;

- b) (dolog) nagyon hitvány, rossz

olyan <vki> v. <vmi,> mint a mosogatórongy (sz) (biz)

- a) (személy) piszkos, rendetlen;
- b) (személy) teljesen kimerült, erőtlen, meggyötört;
- c) (tárgy, testrész) visszataszítóan lágy és nyirkos tapintású;
- d) (textilanyag, ruhadarab) rossz minőségű, tartás nélküli, gyűrött

olyan <vki> v. <vmi,> mint a Samu nadrágja (sz) (nép)

- a) (használati tárgy, különösen ruhadarab) hamar tönkremegy;
- b) (személy) nehézkes, ügyetlen;
- c) (személy) mindent kifecseg

olyan <vki> v. <vmi,> mint egy (fél) ház (sz) (biz)

- a) nagyon nagy termetű v. kövér, elhízott (ember);
- b) nagy, terjedelmes (tárgy)

olyan <vkinek> a feje, mint a biliárdgolyó (sz) (biz)

- kerek és kopasz vkinek a feje

olyan <vkinek> a feje, mint a kugligolyó (sz) (biz)

- kerek és kopasz vkinek a feje

olyan <vkinek> a feje, mint a szopott gombóc (sz) (szleng)

- nagyon le van simítva a haja

olyan <vkinek> a feje, mint a tekegolyó (sz) (biz)

- kerek és kopasz vkinek a feje

olyan <vkinek> a feje, mint egy dézsa (sz) (neutr)

- (betegség, különösen kezdődő nátha, fáradtság v. sok gond miatt) kábult, kótyagos

olyan <vkinek> a füle, mint a bot (sz) (neutr)

- rossz vkinek a zenei hallása

olyan <vkinek> a haja, mint a csepű (sz) (nép)

- vékony, ritka és szőke vkinek a haja

olyan <vkinek> a haja, mint a drót (sz) (neutr)

- rendkívül kemény szálú vkinek a haja

olyan <vkinek> a hangja, mint a repedt fazék (sz) (neutr)

- tompa, recsegő, érdes vkinek a hangja

olyan <vkinek> a hasa, mint a dob (sz) (neutr)

- nagyon jóllakott

olyan <vkinek> a szeme, mint a sasé, csak nem olyan éles, hanem olyan csipás (sz) (szleng), (tréf)

- csipás a szeme

olyan <vkinek> az esze, mint a tűz (sz) (neutr)

- gyorsan és határozottan tud helyes ítéletet alkotni

olyan <vkinek> az orra, mint a múzeumkilincs (sz) (szleng)

- vkinek nagy és görbe az orra

olyan <vmi,> mint a [egy] disznóól (sz) (neutr)

- (helyiség) nagyon piszkos, rendetlen

olyan <vmi,> mint a cipőtalp (sz) (biz)

- rágós, kemény vmi (pl. hús)

olyan <vmi,> mint a felmelegített káposzta (sz) (nép)

- hosszabb harag után újrakezdődő, de nem biztos, hogy tartós szerelem, barátság, kapcsolat

olyan <vmi,> mint a hab (sz) (neutr)

- nagyon könnyű, fehér, tiszta (pl. sütemény, ruhaanyag)

olyan <vmi,> mint a márciusi hó (sz) (neutr)

- gyorsan, hamar elmúlik

olyan <vmi,> mint a megbolygatott hangyaboly (sz) (neutr)

- vhol igen nagy a mozgolódás, a rohangálás, az idegesség

olyan <vmi,> mint a megbolygatott méhkas (sz) (neutr)

- vhol izgatott mozgolódás, rohangálás van

olyan <vmi,> mint a moslék (sz) (durva)

- (étel) ehetetlen, rossz minőségű

olyan <vmi,> mint a pacal (sz) (biz), (pej)

- visszataszítóan lágy, petyhüdt

olyan <vmi,> mint a páncél (sz) (neutr)

- (ruha) kényelmetlenül merev, szoros

olyan <vmi,> mint a parancsolat (sz) (neutr)

- vmi kifogástalan, minden igényt kielégítő

olyan <vmi,> mint a szenteltvíz (sz) (biz)

- gyenge, alacsony alkoholtartalmú ital

olyan <vmi,> mint a szirup (sz) (neutr)

- émelyítően édes (ital)

olyan <vmi,> mint az olaj (sz) (neutr)

- tiszta, szép színű és finom (bor)

olyan <vmi,> mintha a kutya szájából húzták [vették] volna ki (sz) (neutr)

- (ruhadarab, papír) nagyon gyűrött, rendetlen

olyan alacsony, hogy beveri a könyökét a járdaszegélybe (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon alacsony

olyan arcot [képet] vág [olyan <vkinek> az arca v. a képe], mintha savanyú almába harapott volna (sz) (neutr)

- csalódott, kedvetlen, kényszeredett az arckifejezése, a viselkedése

olyan arcot vág, mint aki háromig se(m) tud számolni (sz) (biz)

- ártatlan, jámbor, együgyű ember benyomását kelti

olyan béna, hogy hasra esik a mobiltelefon [a rádiótelefon] kábelében (sz) (szleng)

- nagyon ügyetlen

olyan béna, hogy orra esik a mobiltelefon [a rádiótelefon] kábelében (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon ügyetlen

olyan betegsége van, amibe még senki se halt bele (sz) (nép), (tréf)

- (nő) terhes, várandós {vkinek}

olyan bőre van [olyan a bőre], mint a rinocérosznak (biz) (sz) (neutr)

- a) feltűnően durva, érdes a bőre;
- b) nem sértődik meg könnyen, nem érzékeny a gorombaságra;
- c) pimasz, szemtelen {vkinek}

olyan buta, hogy háttal ül a moziban (sz) (biz), (tréf)

- nagyon buta

olyan büszke [gőgös v. kevély], mintha ő költötte [ültette] volna a Fiastyúkot (sz) (nép)

- nagyon öntelt, beképzelt, gőgös, elbizakodott személy

olyan csúnya [ronda], hogy a vak oroszlán sem enne meg [hogy az oroszlán sírva enne v. zabálná (meg)] (sz) (szleng)

- nagyon csúnya személy

olyan csúnya [ronda], mint a világháború (sz) (biz)

- nagyon csúnya személy

olyan csúnya, hogy amikor megszületett, az orvos sírt fel először (sz) (szleng)

- nagyon csúnya

olyan csúnya, hogy csúzlival etetik [hogy az anyja sem ment közel hozzá, hanem csúzlival etette] (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon csúnya

olyan éhes, hogy megenne egy ökröt (sz) (neutr)

- nagyon éhes

olyan ereje van, mint a [egy] bivalynak (sz) (neutr)

- nagyon erős (ember) {vkinek}

Olyan erős [olyan jó húsban v. csontban van], hogy fél kézzel eszi a nápolyit [hogy fél kézzel kiszorítja a lekvárt a palacsintából]. (hm) (szleng),

- (tréf), (gúny) {felvágós, erejét fitogtató személy kigúnyolása}

olyan erős, mint egy díjbirkózó [olyan erős, hogy beállhatna díjbirkózónak] (sz) (neutr)

- nagyon erős

olyan esze van, hogy csak úgy szikrázik (sz) (ritk)

- gyors felfogású személy {vkinek}

olyan étvágya van, mint a farkasnak (sz) (neutr)

- hatalmas étvágya van {vkinek}

olyan füle van, hogy a Sky-t [a Sky Channelt] erősítő nélkül fogja (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon jó a hallása {vkinek}

olyan fürge [(úgy) forog v. pörög] <vkinek> a nyelve, mint az orsó (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan pörög vkinek a nyelve

olyan gőgös [kevély], mintha ő hajtaná a Göncölszekeket (sz) (nép)

- nagyon öntelt, beképzelt, gőgös, elbizakodott személy

olyan hideg [rossz idő v. sár] van, hogy ölben viszik ki [a gazda ölben viszi ki] ugatni a kutyát (sz) (tréf)

- nagyon hideg, rossz idő, sár van

olyan hideg <vmi,> hogy majd kiszedi az ember fogát (sz) (szleng)

- (ital) élvezhetetlenül hideg

olyan hideg van, hogy (majd [mindjárt]) lefagy <vkinek> a töke (sz) (durva)

- nagyon hideg van

olyan hideg van, hogy a macska eltörik a kanyarban (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon hideg van

olyan hideg van, hogy befagy <vkinek> a segge (sz) (durva)

- nagyon hideg van

olyan hideg van, hogy belefagy a trágya <vkibe> (sz) (durva)

- nagyon hideg van

olyan hülye, hogy pénzért kellene mutogatni (sz) (biz)

- nagyon hülye

olyan hülye, mint ide Lacháza (sz) (nép)

- nagyon hülye

olyan igaz <vmi,> mint a szentírás (sz) (neutr)

- vmi feltétlenül igaz, elhíhető

olyan igaz <vmi,> mint ahogy isten van az égben (sz) (neutr)

- vmi vitathatatlan, kétségtelenül igaz

olyan igaz <vmi,> mint ahogy itt állok (sz) (neutr)

- vmi vitathatatlan, kétségtelenül igaz

olyan kicsi, ha leül a fűbe, rácsöpög a harmat (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon kicsi, alacsony

olyan kicsi, mint a kutya ülve (sz) (biz), (tréf)

- nagyon kicsi, alacsony (személy)

olyan kövér, hogy csak úgy reng (sz) (neutr)

- nagyon elhízott, kövér (személy)

olyan kövér, hogy gurul (sz) (neutr)

- nagyon elhízott, kövér (személy)

olyan kövér, mint a [egy] mangalica (sz) (neutr)

- nagyon kövér, hájas (személy)

olyan kövér, mint a potyka (sz) (nép)

- nagyon kövér (gyermek, ill. sertés, borjú)

olyan lába van, mint az őzikének, csak nem olyan csinos, hanem olyan szőrös (sz) (szleng), (tréf)

- szőrös lábú {vkinek}

olyan meleg <vki> v. <vmi,> mint a kályha (sz) (neutr)

- a) (ruhanemű) kellemesen meleg;
- b) (szleng) homoszexuális személy

olyan meleg van (<vhol>), mint a bányában (sz) (neutr)

- nagyon párás, kínzó meleg van (rendszerint vmely zárt v. fűtött helyiségben)

olyan meleg van (<vhol>), mint a gőzfürdőben (sz) (neutr)

- nagyon párás, kínzóan meleg van (rendszerint vmely zárt v. fűtött helyiségben)

olyan meleg van (<vhol>), mint a pokolban (sz) (neutr)

- nagyon párás, kínzóan meleg van (rendszerint vmely zárt v. fűtött helyiségben)

olyan melege van, (hogy) majd meggyullad [majd meggyullad, olyan melege van] (sz) (neutr)

- nagyon melege van {vkinek}

olyan nagy <vkinek> a szája, mint a bécsi kapu (sz) (nép)

- nagyhangú, nagyszájú személy

Olyan nincs a sifonérban! (hm) (biz), (tréf)

- {elutasítás kifejezése: szó se lehet róla, semmiképpen sem lehetséges!}

olyan orra van, hogy a fagylaltos hús forintért sírva rakja tele (sz) (szleng), (tréf)

- nagy orra van {vkinek}

olyan öreg, hogy már nem orvoshoz, hanem régészhez kell járnia [hogy ha megbetegszik, nem orvost kell hozzá hívni, hanem régészt] (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon öreg

olyan piros [vörös] <vkinek> a feje [az arca], mint a cékla (sz) (neutr)

- (többnyire haragtól, erőfeszítéstől) kipirosodik, kivörösödik vkinek a feje v. az arca

olyan ronda, hogy gombolyagot kötnek a hátára, hogy legalább a macska játsszék vele (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon csúnya személy

olyan ronda, hogy vallatni lehet vele (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon csúnya személy

olyan ronda, mint a tehervonat (sz) (szleng)

- nagyon csúnya személy

olyan ronda, mintha a szépségسالونban rajta hagyták volna a sárpakolást (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon csúnya személy

olyan rövid <vmi,> mint a nyúl farka (sz) (neutr)

- nagyon rövid vmi

olyan sápadt, mint a (zöld) béka (sz) (neutr)

- nagyon sápadt

olyan sápadt, mint a holdvilág (sz) (neutr)

- nagyon sápadt

olyan sok <vmi,> mint a tenger (fövenye [vize]) (sz) (nép)

- nagyon sok, számtalan

olyan sötét van (<vhol>), mint a kos szarvában (sz) (nép)

- vaksötét van (vhol)

olyan sötét van (<vhol>), mint a pokolban (sz) (nép)

- vaksötét van (vhol)

olyan sötét van (<vhol>), mint egy néger gyomrában (sz) (szleng), (tréf)

- vaksötét van

olyan sötét van (<vhol>), mint éjjel az alagútban (sz) (biz), (tréf)

- vaksötét van

olyan sötét, hogy a Negró (cukor) világít a szájában (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon buta, ostoba személy

olyan sűrű <vmi,> hogy harapni lehet(ne) (sz) (neutr)

- (levegő) nagyon sűrű, friss

olyan szekér után fut, amelyik nem veszi fel (sz) (neutr)

- olyan személynek (v. közösségnek) a barátságát, kegyeit keresi, aki (v. amely) nem akar törődni vele

olyan szelíd, hogy (az) epéje sem keserű (sz) (rég)

- békés, jámbor, jóindulatú ember

olyan szeme van <vkinek,> mint a sasnak (sz) (neutr)

- messzire, élesen, kitűnően lát

olyan szép, hogy nem is igaz (sz) (gúny), (tréf)

- túlságosan, szinte valószínűtlenül szépnek bemutatott dolog v. tett

olyan szükség van <vkire> v. <vmire,> mint egy falat kenyérré [olyan szükséges v. úgy kell <vki> v. <vmi,> mint egy falat kenyér] (sz) (neutr)

- nagyon szükséges, nélkülözhetetlen (a szóban forgó személy v. dolog)

olyan tuskó, hogy füttyülnie kell az erdőben, hogy ki ne vágják (sz) (szleng),

- (tréf), (pej) nagyon faragatlan, modortalan ember

olyan, hogy a szél is majd elfújja (sz) (neutr)

- olyan gyenge v. sovány, hogy a szél erejének is alig tud ellenállni

olyan, hogy majd megszólal <vmi> (sz) (neutr)

- a) (főként festmény, fénykép, szobor) az eredetinek hű, szinte tökéletes mása;
- b) (alkotás) elragadóan szép, nagyon jól sikerült

olyan, mint a [egy] disznó (sz) (neutr)

- nagyon piszkos, mocskos (személy)

Olyan, mint a cipóm: büdös és nagy orrú. (hm) (szleng)

- {a másik fél (buta, nagy orrú személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint a csésze: aljas és nagy fülű. (hm) (szleng)

- {a másik fél (aljas, nagy fülű személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a fancsali feszület (sz) (nép)

- szomorú, unott, kelletlen, kényszeredett arckifejezésű személy

Olyan, mint a fazék: aljas és nagy fülű. (hm) (szleng)

- {a másik fél (aljas, nagy fülű személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint a fehér elefánt: ritka és [de] nagy állat. (hm) (szleng)

- {a másik fél (buta személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint a gitár: üres és plöm-plöm. (hm) (szleng)

- {a másik fél (buta személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a higany (sz) (neutr)

- (főleg gyermek) nagyon eleven, mozgékony

olyan, mint a kakas (sz) (neutr)

- mérges természetű, hirtelen haragú (személy)

olyan, mint a kivert bika (sz) (neutr)

- elszokott a társaságtól, magányosan él

olyan, mint a küldött farkas (sz) (nép)

- mogorva, mérges, dühös

olyan, mint a leforrázott kutya (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát, ill. megszégyenülten kullog el vhonnan

olyan, mint a lépcsőház éjszaka, sötét és korlátolt [olyan sötét és korlátolt, mint a lépcsőház] (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon buta, ostoba, korlátolt személy

olyan, mint a málhás számár (sz) (neutr)

- nagyon sok terhet, csomagot kell vinnie

Olyan, mint a meggy mag: kicsi és kiköpni való. (hm) (szleng)

- {a másik fél (kicsi, ellenszenves személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a mosott szar (sz) (durva)

- nagyon rosszul néz ki, betegnek, kimerültnek látszik

Olyan, mint a néprádió: nem lehet rajta fogni semmit. (hm) (szleng)

- {a másik fél (sovány nő) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a nyúzott macska (sz) (biz)

- nagyon sovány, beesett arcú, beteges külsejű ember

olyan, mint a papagáj (sz) (biz)

- a) feltűnően tarka öltözetű személy;
- b) sok ostobaságot fecsegő személy

olyan, mint a pióca (sz) (neutr)

- a) folyton szipolyoz vkit, belőle él;
- b) erőszakos személy

olyan, mint a pulykakakas (sz) (neutr)

- mérges természetű, hirtelen haragú (személy)

olyan, mint a puska por (sz) (neutr)

- lobbanékony, hirtelen haragú (ember)

Olyan, mint a sivatag: szeles és homokos. (hm) (szleng)

- {a másik fél (gyakran homoszexuális személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a sötét éjszaka (sz) (neutr)

- nagyon buta, ostoba, korlátolt személy

olyan, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyors

Olyan, mint a szőlőszem: kicsi és taposni való. (hm) (szleng)

- {a másik fél (kicsi, utálatos személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a tejbe esett légy [mint (a) légy a tejben] (sz) (nép), (pej)

- arra a sötét bőrű v. hajú nőre mondják, akin tiszta fehér ruha van, és ez nem áll jól neki

Olyan, mint a tévé [az öreganyám tévéje]: nagyképű és homályos. (hm) (szleng)

- {a másik fél (nagyképű, buta személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint a tormába esett féreg (sz) (nép)

- a) bután öntelt és maradi ember;
- b) mindig fészkelődik;
- c) okvetetlenkedő természetű

olyan, mint a vas (sz) (neutr)

- a) erős, ellenálló szervezetű ember;
- b) szilárd jellem

olyan, mint akin átment [keresztülment] az úthenger (sz) (szleng)

- fáradt, összetört

olyan, mint akinek az orra vérzik [az orra vére folyik] (sz) (neutr)

- szemmel láthatóan búsul, nagyon el van szomorodva

olyan, mint az (áprilisi) időjárás (sz) (neutr)

- változékony kedvű, szeszélyes hangulatú személy

Olyan, mint az akasztott ember: lógós és bűdös. (hm) (szleng)

- {a másik fél (lógós, bűdös személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint az alsónemű, csak nem olyan kitartó. (hm) (szleng)

- {a másik fél (tétovázó, bizonytalan személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint az ázott ürge (sz) (neutr)

- (ember, állat) nagyon megázott, csuromvizes lett

olyan, mint az igásló (sz) (neutr)

- sok munkával megterhelt, elgyötört ember

Olyan, mint az országút: hosszú és unalmas. (hm) (szleng)

- {a másik fél (unalmas személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint az öreganyám tévéje: nagyképű és homályos. (hm) (szleng)

- {a másik fél (nagyképű, buta személy) lekicsinylése, megszólása}

Olyan, mint az őszibarack: szőrös és pofátlan [ütődött]. (hm) (szleng)

- {a másik fél (szőrös, szemtelen v. buta személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mint egy (vad) oroszlán (sz) (neutr)

- dühös, felbőszült

olyan, mint egy alvajáró (sz) (neutr)

- lassú mozgású, szórakozott ember

olyan, mint egy áspiskígyó (sz) (nép)

- ravasz, intrikus (személy)

olyan, mint egy cinege (sz) (nép)

- sovány, vékony (főleg gyerek)

olyan, mint egy dromedár (sz) (biz)

- nagy testű, kövér ember

olyan, mint egy fabáb (sz) (neutr)

- a) könnyedség, fesztelenség nélküli személy;
- b) akarat, érzelmek nélküli személy

olyan, mint egy fadarab (sz) (neutr)

- érzéketlen, közömbös személy

olyan, mint egy gránátos (sz) (vál)

- délceg, daliás, magas termetű (férfi)

olyan, mint egy herceg (sz) (neutr)

- feltűnően elegáns

olyan, mint egy kakadu (sz) (neutr)

- a) fel van borzolva a haja;
- b) (nő) fantasztikusan tarka, izléstelen ruhákba öltözött

olyan, mint egy karácsonyfa (sz) (gúny)

- ékszerekkel, csillogó csecsebecsékkel telerakott, ill. általában izléstelenül, rikitóan kiöltözött, felékesített személy (főleg nő)

olyan, mint egy koraszülött záptojás (sz) (szleng), (gúny)

- nagyon csúnya, ronda személy

olyan, mint egy madárijesztő (sz) (neutr)

- nagyon sovány és rendszerint izléstelen öltözetű v. nagyon rongyos, visszataszító külsejű (személy, különösen vénasszony)

olyan, mint egy porcelánbaba (sz) (neutr)

- gyermekien szép (főleg nő)

olyan, mint egy telefonkönyv (sz) (neutr)

- vkinek kiváló lexikális tudása van, minden adatot kívülről tud

Olyan, mint egy zsák pucér majom paradicsomszósszal leöntve. (hm) (szleng)

- {a másik fél (csúnya személy) lekicsinylése, megszólása}

olyan, mintha a sírból jött volna vissza (sz) (neutr)

- sápadt, gyenge, csak pislákol benne az élet

olyan, mintha a szájából köpte volna ki (sz) (biz)

- (gyermeke) feltűnően hasonlít (az anyjához v. főleg az apjához)

olyan, mintha egy divatlapból lépett volna elő (sz) (neutr)

- roppant elegáns, jól öltözött (személy)

olyanok [úgy állnak], mint az orgonasípok (sz) (neutr)

- egymás mellett v. mögött csökkenő v. emelkedő sorrendben állnak, foglalnak helyet

olyanok <vkinek> a fogai, hogy kiharapja [ki tudja harapni] a pókot a sarokból (sz) (szleng)

- nagy, hegyes, kiálló fogai vannak

olyat ásít(ott), (hogy) majd elnyel(t) <vkit> (sz) (tréf)

- nagyot ásít(ott)

olyat esik, mint egy zsák (sz) (neutr)

- nagyot puffanva elesik

olyat hazudik, hogy (majd) rászakad a mennyezet (sz) (biz)

- rettentő nagy hazugságot mond

olyat hazudik, mint egy ház (sz) (biz)

- rettentő nagy hazugságot mond

olyat kap, hogy elszáll (sz) (biz), (tréf)

- nagy pofont, nagy verést kap

Olyat mondok, hogy magam is megbánom. (hm) (neutr)

- {felháborodás, bosszúság kifejezése: olyan bosszús vagyok, hogy haragomban még vmi nagy gorombaság csúszik ki a számon}

óne vaker (sz) (szleng)

- őszintén, kertelés nélkül

ontja a betűt (sz) (neutr)

- nagyon sok, de értéktelen művet ír

óramű pontosságával (sz) (neutr)

- nagyon pontosan

óráról órára (sz) (neutr)

- folyamatosan, szakadatlanul

órát javít (sz) (szleng)

- részegen az asztal fölé hajol

órát lehet igazítani <vkihez> (sz) (neutr)

- nagyon pontos, megbízható

orcája verejtékével (sz) (neutr)

- fáradságos munkával, nagyon nehezen

ordas eszmék (sz) (vál)

- (alattomosan) ártó szándékú, fenyegetően veszedelmes nézetek

ordít [üvölt], mint a sakál (sz) (neutr)

- fülsértő hangon ordít, üvölt

Ordít a számár, eső lesz. (hm) (pej)

- {síró gyerekek, hangosan és hamisan éneklő embernek mondják csúfolódásból}

ordít, mint a számár (a hegytetőn) (sz) (nép)

- elkeseredetten ordít

óriási fej (sz) (szleng)

- szórakoztató ember

óriási szám <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- nagyon szórakoztató (ember v. dolog)

oroszlánbőrbe bújt számár [nyúl] (sz) (neutr)

- magát erősnek, bátornak mutató gyenge, gyáva ember

oroszlánként harcol [küzd] (<vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> ellen) (sz) (neutr)

- kitartóan, hősiesen, fáradhatatlanul harcol (vkiért, vmiért v. vki, vmi ellen)

oroszlánrésze van [oroszlánrészt vállal] <vmiben> (sz) (neutr)

- jelentős szerepe van vmiben, vmely feladat nagyobbik részét magára vállalja

oroszlánszaga van (sz) (szleng)

- nagyon büdös {vkinek v. vminek}

oroszlánt ijesztget árnyékkal (sz) (rég)

- bátor embert azzal próbál ijesztgetni, amitől csak a gyáva fél

orra bukik [esik] (sz) (neutr)

- előre esik, hasra esik

orrba csap [nyom v. ver] <vkit> (sz) (biz)

- megüt vkit

orrba, szájba (sz) (biz)

- nagyon, állandóan

Orrod tőle fokhagymás! (hm) (nép), (tréf)

- {csúfolódás kifejezése: abból ugyan nem kapsz, az nem neked való, hiába szeretnéd}

orrot kap (sz) (biz)

- szidást, megrovást kap

ország-világ előtt (sz) (neutr)

- a nagy nyilvánosság előtt

ostoba liba (sz) (biz), (pej)

- nagyon buta, ostoba nő, lány

ostoba, mint a birka (sz) (ritk)

- nagyon ostoba, buta

ostoba, mint a föld (sz) (biz)

- nagyon buta, szörnyen ostoba

ostoba, mint a számár (sz) (neutr)

- nagyon buta, ostoba, tudatlan (személy)

ostor alatt tart <vkit> (sz) (rég)

- a) sanyargat, kínoz vkit;
- b) szigorú fegyelem alatt tart vkit

ostrom alá vesz <vkit> (sz) (neutr)

- a) minden erejével, hevesen igyekszik meggyőzni vkit vmiről;
- b) (nőnek) hevesen udvarol

ostromlott vár <vmi> (sz) (neutr)

- a) sokan felkeresnek vmely helyet;
- b) vmely dolog, intézmény sok bírálatnak, támadásnak van kitéve

ostyában ad be <vkinek> <vmit> (sz) (neutr)

- kellemetlen hírt, dolgot kíméletesen, tapintatosan, enyhítve mond meg vkinek

Oszd meg és uralkodj! (hm) (neutr)

- {a hatalom megszerzésének és megtartásának közhelyszerű kifejezése}

oszlopos tag (sz) (neutr)

- vminek (szervezetnek, egyesületnek) fontos, nélkülözhetetlen tagja

osztályrészül jut <vmi> (sz) (neutr)

- (a körülmények folytán) része lesz vmiben, vmi lesz a sorsa {vkinek}

osztja <vkinek> a véleményét (sz) (neutr)

- egyetért vkivel

osztja a lapot (sz) (biz)

- (főleg nézéssel) szexuális közeledésre biztat

osztja a zugát (sz) (szleng)

- (főleg nézéssel) szexuális közeledésre biztat, bátorít

ott (is) sír, ahol senki sem látja [ahol nem látják] (sz) (neutr)

- keservesen sír, zokog

Ott az ajtó! (hm) (biz)

- {felszólítás távozásra: menj(en) ki, tűnj(ön) el!}

Ott azért még nem tartunk! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése: az elhangzott követelések túlzottan merészek, szemtelenek}

Ott egye meg a (fészkes) fene (, ahol van)! (hm) (biz)

- {sikertelenség, kényszerű lemondás miatti dühös bosszúság, beletörődés kifejezése: nem törődöm veled, bánom is én!}

Ott is arat, ahol nem vetett. (km) (rég)

- a) {mások munkájának az eredményén élőködik};
- b) {lopásból él}

ott is vakarja, ahol nem visket (sz) (gúny)

- a) jól elverték;
- b) nagy bajában azt sem tudja, mit csináljon;
- c) vélt sérelmet hánytorgat

Ott lesznek! (hm) (neutr)

- {kihívásra, fenyegetésre adott felelet: vállalom valaminek a (jelenléttel járó) kockázatát}

ott van, ahol a mádi honpolgár (sz) (tréf)

- ott van, ahonnan elindult, ahol kezdte, semmivel sem jutott előbbre

ott van, ahol a mádi zsidó (sz) (tréf)

- ott van, ahonnan elindult, ahol kezdte, semmivel sem jutott előbbre

ott van, ahol a part szakad (sz) (neutr)

- a) igen súlyos helyzetben, bajban van;
- b) nem jutott előbbre, pedig mindent megpróbált

otthagj <vkit,> mint Szent Pál az oláhokat (sz) (neutr)

- váratlanul otthagj, cserbenhagy vkit

otthagj <vkit> v. <vmit,> mint eb a szarát [(szépitő) a Szaharát] (sz) (durva)

- a) szó nélkül otthagj vkit;
- b) elintézetlenül, rendetlenül, szanaszét otthagj vmit

otthagj <vkit> v. <vmit,> mint kutya a piszkát (sz) (biz)

- a) szó nélkül otthagj vkit;
- b) elintézetlenül, rendetlenül, szanaszét otthagj vmit

otthagj a bánatba <vkit> v. <vmit> (sz) (szleng)

- (hitzegő módon) elhagy vkit v. otthagj, abbahagy vmit

otthagj a francba <vkit> v. <vmit> (sz) (durva)

- (többnyire hitszegő módon) elhagy vkit, otthagj vmit

otthagj a túróba <vkit> (sz) (szleng), (durva)

- (hítségő módon) elhagy vkit

otthagy csapatot, papot [csapot, papot otthagy] (sz) (neutr)

- hirtelen, mindent otthagyva, abbahagyva, búcsú nélkül távozik

otthagyja a fogát (<vhol>) (sz) (neutr)

- küzdelemben, háborúban, harcban meghal

otthagyja a névjegyét <vhol> (sz) (pej)

- a) szemetet, piszkot hagy maga után;
- b) (másik személy testén, főleg arcán) meglátszanak kezének v. körmének nyomai

otthon érzi magát <vhol> (sz) (neutr)

- kellemesen érzi magát vhol

Otthon parancsolj (, másutt hallgass [ne itt])! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés, leintés kifejezése: idegenben legfeljebb ahhoz van jogod, hogy kérj, de nem parancsolgathatsz!}

Otthon vagyok már! (hm) (rég)

- {annak kifejezése, ha vki megértett vmit: most már értem}

otthon van (sz) (neutr)

- a) (biz) <vmiben> (v. <vhol>):> tudományban, művészetben, mesterségben jártas, tájékozott, jól ismeri annak szakmai részletkérdéseit;
- b) <vhol>:> kellemesen érzi magát vhol

otthonosan mozog (sz) (neutr)

- a) (vál) <vmiben>:> tudományban, művészetben, mesterségben jártas, tájékozott, jól ismeri annak szakmai részletkérdéseit;
- b) <vhol>:> kellemesen érzi magát vhol

óvatos duhaj (sz) (biz)

- nagy hangú, fenyegető ember, aki azonban óvatosan kitér a tettek elől

oxira vesz <vkit> (sz) (szleng)

- megrúg vkit, belerúg vkibe

Ö, Ő

Ő az én emberem [a mi emberünk]! (hm) (neutr)

- {elégedettség kifejezése: ő az a személy, aki mindenben megfelel az elképzeléseknek, a követelményeknek}

Ő se(m) jobb [különb] a Deákné vásznánál. (hm) (tréf)

- {tréfás bírálat, szemrehányás kifejezése: neki is megvannak a hibái, ő se(m) különb a többinél}

Ő sem akar ki! (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: az ő véleménye is fontos, őt is figyelembe kell venni}

Ő sem most jött Monorról (biciklivel). (hm) (ritk), (szleng)

- {nem hiszékeny, nem egykönnyen becsapható egyén}

Ő tette fel a torony gombját [a toronyra a gombot]. (hm) (rég), (gúny)

- {büszke, másokat lenéző ember jellemzése}

öblögeti a torkát (biz), (sz) (tréf)

- szomját szeszes itallal oltja

öblös szólamok (sz) (neutr)

- hangoskodva, fellengzősködve mondott üres frázisok

Öcsém, facsiga! (hm) (biz), (tréf)

- {fiúhoz, fiatalemberhez intézett tréfás, fölényeskedő, leereszkedő megszólítás}

ökölbe szorítja a kezét (sz) (neutr)

- elkeseredésében, elégedetlenségében, tehetetlenségében nagyon haragos lesz és bosszúra vágyik

ökölbe szorított kézzel (sz) (neutr)

- (felháborító dolog láttán, hallatán) dühösen, indulatosan

ökölbe szorul <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- (felháborító dolog láttán, hallatán) tehetetlen harag, düh fog el vkit

ököllel veri az asztalt (sz) (neutr)

- a) nagyon fel van háborodva;
- b) (<vmiért>):> követelődzik (vmi miatt)

ököltre megy (sz) (neutr)

- öklével kezd verekedni

Ökör iszik magában! (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás koccintásra, együtt ivásra: nem illik egyedül inni, igyunk mindnyájan!}

öl a bánat <vkít> (sz) (neutr)

- nagyon szomorkodik vmin

ölbe tett kézzel (sz) (neutr)

- a) tétlenül;
- b) közömbösen

öli az időt (<vmivel>) (sz) (neutr)

- tétlenül, haszontalanságokkal tölti az időt

öltre megy <vkivel> (sz) (neutr)

- birkózni, dulakodni, veszekedni kezd vkivel

öltögeti a nyelvét (<vkire>) (sz) (neutr)

- ismételten kigúnyol vkit, csúfolódik vkivel

ömlik <vkinek> a szájából a szó (sz) (neutr)

- (rendkívül) sokat beszél (különösen hosszasan panaszkodik)

ömlik a szó <vkiből> [<vkinek> a szájából] (sz) (neutr)

- (rendkívül) sokat beszél (különösen hosszasan panaszkodik)

öngólt lő (<vmivel>) (sz) (biz)

- olyat tesz v. mond, ami ellene fordítható v. őt leplezi le, teszi nevetségessé

önként és dalolva (tesz <vmit>) (sz) (neutr)

- lelkesen, önszántából (tesz vmit)

önkezeivel vet véget (az) életének (sz) (vál)

- öngyilkos lesz

önmaga sírját ássa (sz) (neutr)

- egészségét rongálja

önnön [saját] dugájába dől (sz) (neutr)

- a saját maga által másnak állított csapda, gonoszság áldozatává válik

Öntsünk tiszta vizet a pohárba! (hm) (neutr)

- {felszólítás a helyzet tisztázására: beszéljünk világosan, lássuk tisztán a dolgot!}

Ördög és pokol! (hm) (neutr)

- {bosszankodás, bosszúság v. meglepetés, csodálkozás kifejezése}

ördöge van (sz) (tréf)

- szerencsésen, remekül eltalál, kitalál vmit {vkinek}

ördögi kör (sz) (neutr)

- a) körben forgó hibás okoskodás;

- b) kényelmetlen helyzet v. kínos események láncolata, amelyből nem lehet kilépni

ördögöt fogott (, azt is jó fülest) (sz) (rég)

- jól megjárta, ráfizetett

öreg [rég]i bútor(darab) (<vhol>) (sz) (biz), (tréf)

- vmely családdhoz v. más kisebb közösséghez régóta hozzátartozó, megszokott személy (rokon, alkalmazott)

öreg [rég]i motoros (sz) (biz)

- tapasztalt ember

Öreg [vén] cigány mindennap egy nótát felejt. (km) (nép)

- {az öregedéssel együtt jár az emlékezet gyengülése}

öreg [vén] szatyor (sz) (pej), (gúny)

- ellenszenves vénember (főleg nő)

öreg [vén] szivar (sz) (biz), (pej)

- öreg férfi

öreg csont (sz) (biz)

- már nagyon öreg férfi

öreg este (sz) (neutr)

- késő este

öreg fejjel (sz) (neutr)

- öregén

öreg harcos (sz) (biz)

- a) öreg férfi;
- b) tapasztalt ember

öreg harcsa (sz) (biz)

- (már nem újonc, idősebb) katona, közlegény

öreg hiba (sz) (biz)

- súlyos, nagy hiba

öreg marhatolvaj (sz) (biz), (tréf)

- öreg férfi

öreg róka (sz) (pej)

- a) ravasz, furfangos, álnok ember;
- b) sokat tapasztalt, minden fortélyt ismerő személy

Öregapám [öregapánk] is élne, ha meg nem halt volna. (hm) (nép)

- {nem ér semmit az olyan állítás, amelynek az igazsága v. megvalósulása teljesíthetetlen feltételtől függ}

Öregapám se hallott [látott] ilyet! (hm) (neutr)

- {hitetlenkedés kifejezése: még soha nem hallottam v. láttam ehhez hasonlót}

Öregember nem vén ember. (km) (neutr)

- {ha vki meg is öregedett, attól még lehet szellemileg és fizikailag friss}

Öri hari. (hm) (biz), (tréf)

- {harag, sértődés, szakítás kifejezése}

örizetlen pillanat (sz) (neutr)

- olyan rövid időköz, amelyben feltűnés, észrevétel nélkül lehet vmit megtenni

örök álmát alussza (sz) (vál)

- meghalt, halott

örök álomba merül (sz) (vál)

- meghal

örök álmra hunyja (le) a szemét (sz) (vál)

- meghal

örök életére (sz) (neutr)

- ameddig csal él, élete végéig

örök életre szenderül (vál) (sz) (neutr)

- meghal

örök emberi (sz) (neutr)

- olyan, ami az emberre a történelmi fejlődéstől függetlenül, annak minden fokán egyaránt jellemző

Örök harag. (hm) (tréf)

- {harag, sértődés, szakítás kifejezése}

örök hűséget esküszik <vkinek> (sz) (vál)

- az esküvői szertartás során házasságra lép vkivel

örök idő(k)re (szóló) (sz) (neutr)

- örökké (tartó)

örök nyugalom (sz) (vál)

- a halál utáni állapot

örök nyugalomra helyez <vkit> (sz) (vál)

- eltemet vkit

örök nyugalomra tér (sz) (vál)

- meghal

örök nyugovóra tér (sz) (vál)

- meghal

örök(ös) darab (sz) (neutr)

- nagyon tartós holmi

örök(ös) haza (sz) (rég), (vál)

- a másvilág, a mennyország

örökké csókolóznak, mint a galambok (sz) (neutr)

- (szerelmesek, házastársak) nagy boldogságban, zavartalan szeretetben, békeességben élnek

örökös éjszaka borul <vkinek> a szemére (sz) (vál)

- megvakul

örökös éjszaka borul <vkire> (sz) (vál)

- meghal

örökre eltávozik [elalszik] (sz) (szépítő)

- meghal

Öröm az örömben (, hogy ...). (hm) (neutr)

- {vigasztalás kifejezése: a bánat közepette is van azért némi örömről ok}

örül (<vminek),> mint majom a farkának [a nyakkendőnek v. (durva) a (fél) tökének] (sz) (biz), (tréf)

- gyerekesen, nagyon örül vminek

örül (<vminek),> mint vak a garasnak (sz) (nép), (gúny)

- nagyon örül vmely jelentéktelen dolognak

örül (<vminek),> mint vak Laci a fél szemének (sz) (nép), (gúny)

- nagyon örül vmely jelentéktelen dolognak

örül az életnek (sz) (neutr)

- tele van életörömmel

Örül, hogy lyuk van a fenekén [a seggén] (sz) (durva)

- kevés jóval is elégedett

örül, mint akinek a háza ég (tréf), (sz) (gúny)

- nagyon kétségbe van esve

Örüljön, hogy él! (hm) (biz)

- {leintés kifejezése: nincs joga rá, hogy hangoskodjék, inkább húzza meg magát!}

Örülök, hogy látom! (hm) (neutr)

- {udvariassági fordulatként: örülök, hogy alkalmam van találkozni, beszélni önnel v. vele}

örült kakadu (sz) (biz), (tréf)

- furcsán, bolondosan kinéző v. viselkedő alak

őrült spanyol (sz) (tréf)

- bolondosan viselkedő, esztelenséget művelő személy

Őrülség, de van benne rendszer. (hm) (neutr)

- {kissé gúnyos hitetlenkedés kifejezése: vmely ötlet, cselekvés, történés hihetetlennek, érthetetlennek tűnik ugyan, de mégis ésszerű}

Örvendek a szerencsének! (hm) (vál)

- {öröm, elégedettség kifejezése találkozáskor: nagyon örülök}

örvendetes családi esemény (sz) (neutr)

- gyermek születése

örvénybe ránt [sodor] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nagy veszedelembé, bukásba visz vkit v. vmit (pl. vállalkozást)

őrzi a vakondokokat (sz) (rég), (nép)

- meghalt és eltemették

ősi soron (sz) (rég)

- ősi jagon

ősidők óta (sz) (neutr)

- nagyon régóta, nem is tudni már, mióta

ősidőktől fogva (sz) (neutr)

- nagyon régóta, nem is tudni már, mióta

ősz, mint a galamb (sz) (neutr)

- teljesen ősz, galambősz a haja

őszbe csavarodik <vkinek> a feje (sz) (vál)

- megőszül

Őszintén szólva. (hm) (neutr)

- {bevezetéként az igazság leplezetlen kimondásakor: az igazat megmondva}

összeakasztja a bajusz(á)t <vkivel> (sz) (nép)

- nézeteltérése támad, összeveszik vkivel

összeakasztja a tekintetét <vkivel> (sz) (ritk)

- kihívóan ránéz vkire, mélyen a szemébe néz vkinek

összebújnak, mint a szegény ember malacai (sz) (nép)

- (hideg miatt v. félelmükben) többen szorosan egymáshoz bújnak

összecsapnak <vkinek> a feje fölött a hullámok (sz) (neutr)

- sok bajjal, kötelezettséggel, tennivalóval küszködve reménytelen helyzetbe jut

összecsapnak a hullámok <vki> fölött [<vkinek> a feje fölött] (sz) (neutr)

- sok bajjal, kötelezettséggel, tennivalóval küszködve reménytelen helyzetbe jut

összecsukja [összehajtogatja] az autót (sz) (szleng), (tréf)

- karambolozik vkivel, nekimegy egy másik autónak

összecsuklik [összeesik], mint a colstok (sz) (biz)

- (személy rosszullet miatt) tehetetlenül, erőtlenül összerogy

összedőlhet a világ <vkitől> v. <vki> (sz) (neutr)

- miatt nem törődik semmivel, nem érdekli semmi

összedugja [összerakja] a kezét (sz) (ritk)

- (két kezét összetéve) abbahagyja v. meg sem kezdi a munkát, és tétlenül áll v. ül, amikor cselekvést várnának tőle

összedugják a fejüket (sz) (neutr)

- (két v. több személy) elkezd titokban tanakodni egymással

összeesik, mint az üres hurka (sz) (szleng), (tréf)

- magatehetetlenül összerogy

összeesik, mint az üres zsák (sz) (neutr)

- (személy rosszullet miatt v. vmely teher alatt) erőtlenül összerogy

összefolyik <vkinek> a szeme előtt [a szemében] <vmi> (sz) (neutr)

- nem látja vmely eléje táruló kép részleteit, homályosan, zavarosan lát

összefolyik <vkinek> a szeme előtt a világ (sz) (neutr)

- (rosszullet miatt) majdnem elájul s nem látja, ami körülötte van

összeforr <vkinek> a neve <vmivel> (sz) (neutr)

- vkinek elévülhetetlen érdemei vannak vmivel kapcsolatban

összefut [összeszalad] a nyál <vkinek> a szájában (<vmitől>) (sz) (neutr)

- a) (ízletes étel láttán v. csak említésére is) nagyon megkíván vmit, megjön rá az étvágya;
- b) megtetszik vkinek vmi, amit nagyon szeretne

összehirapja [összeszorítja] a fogát [a fogait] (sz) (neutr)

- fogait szorosan összezárva, fájdalmát v. haragját eltitkolva v. dacból hallgat

összehirapja az [a két] állkapcsát (sz) (ritk)

- dacának, elfojtott haragjának v. fájdalmának kifejeződéseként fogait összeszorítja

összehirapja az ajkát [az ajkait] (sz) (neutr)

- dacának, elfojtott haragjának v. fájdalmának kifejeződéseként felső fogsorát behajlított alsó ajkához szorítja

összehúzza [(össze)ráncolja] a homlokát (sz) (neutr)

- nemtetszését, haragját kinyilvánítja

összehúzza [meghúzza v. megszorítja] a nadrágszíjat (sz) (neutr)

- nagyon takarékosan (kezd) él(ni)

összehúzza a bagariát (sz) (nép)

- a) takarékoskodni kezd;
- b) vágyait, indulatait korlátozva szerényebben kezd viselkedni

összehúzza magát, mint kutya a vackon (sz) (neutr)

- a) nagyon összehúzódik;
- b) nagyon szerény, nem akar alkalmatlankodni

összekeveri [összetéveszti] a Gizikét a gőzekével (sz) (biz), (tréf)

- hasonló v. nagyon egyszerű dolgokat összetéveszt, összekever

összekeveri [összetéveszti] a szezont a fazonnal (sz) (biz), (tréf)

- hasonló v. nagyon egyszerű dolgokat összetéveszt, összekever

összeköti a kellemest a hasznossal (sz) (neutr)

- két dolgot összekötve úgy csinál vmit, hogy az kellemes is legyen, meg hasznos is

összeköti az életét <vkivel> (sz) (neutr)

- házasságot köt vkivel

összement a mosásban (sz) (szleng), (tréf)

- (személy) alacsony termetű

összeméri a tudását <vkivel> (sz) (vál)

- (vmely versenyben, harcban) megmértkőzik vkivel

összeméri az erejét <vkivel> (sz) (vál)

- (vmely versenyben, harcban) megmértkőzik vkivel

összemérik a fegyverüket (sz) (rég), (vál)

- (párbajban) megvívna egymással

összemérik a kardjukat (sz) (rég), (vál)

- (párbajban) megvívna egymással

összemérik a pengéiket (sz) (rég), (vál)

- (párbajban) megvívna egymással

Összenő, ami összetartozik. (km) (pej)

- {a hasonló jellemű, érdeklődésű emberek, politikai csoportok előbb-utóbb megtalálják egymást}

összerogy(ik), mint a leejtett rongy (sz) (ritk)

- magatehetetlenül a földre rogy

összerúgja a port <vkivel> összevész vkivel (az összerúgja a patkót <vkivel> (sz) (neutr)

- szólás voltaképpen helytelen, de ma már gyakori változata)

összeszedi a [minden] bátorságát (sz) (neutr)

- félelmét leküzdve cselekvésre szánja el magát

összeszedi a gondolatait (sz) (neutr)

- alaposan végiggondol, átgondol vmit

összeszedi az [minden] erejét (sz) (neutr)

- bátran, nagy erővel készül neki vminek, fog vmihez

összeszedi az emlékeztét (sz) (neutr)

- erősen gondolkodik, hogy emlékezzen vkire v. vmire

összeszedi az eszét (sz) (neutr)

- erős figyelemre, éles következtetésre, okos gondolkodásra kényszeríti magát

összeszedi magát (sz) (neutr)

- a) betegségből kigyógyul;
- b) jobb anyagi körülmények közé jut;
- c) legyőzi idegességét, félelmét

összeszorítja <vkinek> a lelkét <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely élmény v. érzés) szorongó lelkiállapotot idéz elő vkiben

összeszorítja <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- <vmi> (vmely élmény v. érzés) szorongást idéz elő vkiben

összeszorítja a száját (sz) (neutr)

- száját szorosan összezárva, fájdalmát v. haragját eltitkolva v. dacból hallgat

összeszorítja az ajkát (sz) (neutr)

- ajkát szorosan összezárva, fájdalmát v. haragját eltitkolva v. dacból hallgat

összeszorított foggal (sz) (neutr)

- erős elszántsággal, a szenvedést, megpróbáltatást is vállalva

összeszorul <vkinek> a melle (sz) (neutr)

- félelem fog el vkit, elszomorodik

összeszorul <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- hirtelen fájdalom, keserűség fog el vkit

összeszorul <vkinek> a torka (sz) (neutr)

- (félelmében, izgatottságában, meghatottságában, elérékenyülésében) hirtelen nem v. alig tud megszólalni

összeszorul <vkinek> az ökle (sz) (neutr)

- (felháborító dolog láttán, hallatán) tehetetlen harag, düh fogja el

összeszűri a levelet <vkivel> (sz) (biz)

- a) cinkos módon szövetkezik, összejátszik vkivel;
- b) kölcsönös egyetértéssel szerelmi viszonyt kezd vkivel

összeteheti a kezét (sz) (neutr)

- hálálkodhat, mert nagy szerencséje volt

összetépi [visszaadja] a babaruhát (sz) (tréf)

- jelentéktelen ok miatt összeveszik vkivel

összeteszik, amijük van (sz) (neutr)

- a) (biz) összeadják a pénzüket;
- b) (tréf) közöszülnek

összetett kézzel [kezekkel] (sz) (neutr)

- a) imádságra kulcsolt kézzel;
- b) karba tett kézzel;
- c) esdekelve, kérve;
- d) tétlenül

összetéveszt a labdával <vkit> (sz) (tréf)

- (labdarúgásban) ellenfelét megrúgja

összetéveszti a filagóriát az allegóriával (sz) (biz), (tréf)

- hasonló v. nagyon egyszerű dolgokat összetéveszt, összekever

összetéveszti az allegóriát a filagóriával (sz) (biz), (tréf)

- hasonló v. nagyon egyszerű dolgokat összetéveszt, összekever

összetéveszti Kossuthot a vasúttal (sz) (biz), (tréf)

- hasonló v. nagyon egyszerű dolgokat összetéveszt, összekever

összetöri [összezúzza] <vkinek> a szívét (sz) (neutr)

- boldogtalanná tesz vkit

összetöri <vkinek> a csontjait (sz) (neutr)

- nagyon elver, megver vkit

Összetöröm a csontjaidat! (hm) (biz)

- {fenyegetés kifejezése: nagyon megverlek!}

Összetöröm a pofád! (hm) (durva)

- {véréssel való fenyegetés kifejezése}

összeül a kupaktanács (sz) (biz)

- személyek egy csoportja vmely kérdés megvitatására, eldöntésére összejön, összeül

összeveri a tenyerét (sz) (neutr)

- tapsol

összevész a koncon <vkivel> (sz) (neutr)

- összevész vkivel, mert mindketten ugyanazt az anyagi előnyt akarják megkaparintani

összezavarja <vkinek> a fejét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- teljesen megzavarja vkinek a gondolkodását vki v. vmi

összezavarodik <vkinek> az agya (sz) (neutr)

- megalondul

összezavarodik <vkinek> az elméje (sz) (neutr)

- megalondul

ötökarikás játékok (sz) (neutr)

- az olimpia

ötórai tea (sz) (neutr)

- a) uzsonna;
- b) (szórakozóhelyen) délutáni tánc

ötödik hadoszlop (sz) (neutr)

- idegen állam javára a hátszágban tevékenykedő csoport

ötödik kerék (sz) (neutr)

- fölösleges személy v. dolog

ötről hatra jut [megy v. vergődik] (sz) (neutr)

- lassan javul az anyagi helyzete

Övé a világ. (hm) (neutr)

- {boldogulás kifejezése: előtte az élet, a boldogulás útja}

övön alul üt (sz) (neutr)

- sportszerűtlenül, aljasul támad, jár el

övön aluli ütés (sz) (neutr)

- sportszerűtlen, aljas támadás, eljárás

özönvíz előtti (sz) (gúny)

- (tárgy, szemlélet) nagyon régi, ósdi

P

pacallá ázik (sz) (biz)

- csuromvizesre ázik, ill. csuromvizes lesz

pácba jut [kerül] (sz) (biz)

- bajba, kellemetlen helyzetbe jut

pácban hagy <vkit> (sz) (biz)

- benne hagy vkit abban a bajban, amelyet részben v. egészben ő okozott neki

pácban marad [van] (sz) (biz)

- nem tud kijutni vmely kínos v. kellemetlen helyzetből

pacuha Gyuri (sz) (nép)

- rendetlen öltözetű gyermek

padlóg nyomja a gázt (sz) (biz)

- (járművel) maximális sebességgel hajt, száguld

padlón van (sz) (neutr)

- a) (le- v. kiütött ökölvívó) elterülve fekszik;
- b) (biz) (lelkileg, fizikailag, anyagilag stb.) rossz állapotban van

padlóra kerül (sz) (neutr)

- a) (le- v. kiütött ökölvívó) elterül;
- b) (biz) (lelkileg, fizikailag, anyagilag stb.) rossz állapotba jut;
- c) (biz) meglepődik, elképed

padlóra küld <vkit> (sz) (neutr)

- a) (ökölvívó) ellenfelét le- v. kiüti;
- b) (biz) (lelkileg, fizikailag, anyagilag stb.) rossz állapotba juttat vkit;
- c) (biz) meglep, elképeszt vkit

padlót fog (sz) (neutr)

- a) (megrogyant ökölvívó) elterül;
- b) (biz) elesik;
- c) (biz) megdöbben, elképed

padlót fogat <vkivel> (sz) (neutr)

- a) (ökölvívó) ellenfelét le- v. kiüti;
- b) (biz) leüt vkit;
- c) (biz) megdöbbent, elképeszt vkit

padlót megy (sz) (biz)

- (járművel) maximális sebességgel hajt, száguld

páholyból néz <vmit> (sz) (neutr)

- a) távolból fölényrel, esetleg veszélytelen helyzetből néz vmit;
- b) nem vesz részt vmiben, nem akar semmit kockáztatni

pajzsra emel <vkit> (sz) (rég)

- vezérré nyilvánít vkit

pakolja az agyát (sz) (szleng)

- nagyképűsködik

palacsintát csinál <vkiből> v. <vmiből> [palacsintává lapít v. nyom <vkit> v. <vmit>] (sz) (biz)

- a) olyan erősen odanyom vkit vmihez, olyan erős ütést mér vkire, hogy teste összeroncsolódik, ill. meghal;
- b) nagyon laposra összenyom vmit

pálcát tör <vki> (sz) (neutr)

- felett elítél vkit, lesújtó ítéletet mond róla

Pali legyen a nevem, ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {kijelentés tréfás bizonygatása, nyomatékosítása}

palimadárnak néz <vkit> (sz) (szleng)

- hiszékeny, gyanútlan személyt becsap, félrevezet, kihasznál

Palinkás jó reggelt! (hm) (tréf)

- {köszöntés reggeli találkozáskor}

palira vesz <vkit> (sz) (szleng)

- hiszékeny, gyanútlan személyt becsap, félrevezet, kihasznál

pályát téveszt (sz) (neutr)

- nem a képességeinek megfelelő foglalkozást választ

panasszal él (sz) (neutr)

- törvényes jogánál fogva sérelmét illetékes (jogi) hatóság elé terjeszti és orvoslását kéri

Pandóra szelencéje (sz) (vál)

- minden baj, szerencsétlenség forrása

páni félelem (sz) (vál)

- pánik, rendkívüli félelem

Pap se beszél [prédikál] kétszer! (km) (neutr)

- {aki meg akarja érteni, hogy mit mond(ott) vki, figyeljen jobban oda}

pápább (akar lenni) a pápánál (sz) (neutr)

- még az arra illetékesnél is bölcsebb, okosabb akar lenni, ill. merevebben, szigorúbban értelmez vmely szabályt

papás-mamást játszanak (sz) (szleng), (tréf)

- szeretkeznek

pápista szín (sz) (ritk), (tréf)

- halvány, sápadt arcszín

paprikás [puskaporos] hangulatban van (sz) (neutr)

- ingerlékeny, kötekedő, bosszús, mérges

paprikás <vkinek> a kedve [paprikás kedvében van] (sz) (neutr)

- mérges, rosszkedvű, ingerlékeny, veszekedő hangulatban van

papucs alatt tart <vkit> (sz) (tréf)

- parancsolgatva elnyom vkit (főleg feleség a neki meghunyászkodva mindenben engedelmeskedő férjét)

papucs alatt van [nyög] (sz) (tréf)

- (férj) meghunyászkodva mindenben engedelmeskedik (a neki parancsoló feleségnek)

papucskormány alatt van (sz) (tréf)

- (férj) meghunyászkodva mindenben engedelmeskedik (a neki parancsoló feleségnek)

paradicsomi állapotok (sz) (neutr)

- az elképzelhető legszebb, legjobb helyzet

paradicsomi öltözetben (sz) (tréf)

- meztelenül

parázs vita (sz) (neutr)

- igen élénk, szenvedélyes vita

parázson áll (sz) (rég), (vál)

- feszeng, kínos nyugtalansággal várakozik

pariban van <vkivel> (sz) (biz)

- (vmely versengésben) ugyanolyan esélye van, mint az ellenfelének

Párizs megér egy misét. (km) (vál)

- {egy remélt eredmény érdekében néha érdemes kissé engedni bizonyos kérdésekben}

párjára talál (sz) (vál)

- megtalálja jövődő házastársát

párját ritkítja [ritkítja párját] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- kiváló, különleges (személy v. dolog)

parlagon hagy [hevertet] <vmit> (sz) (neutr)

- a) (képességet, tehetséget) kiművelés nélkül, műveletlenül hagy;
- b) (vmely adottságot, lehetőséget) felhasználatlanul hagy, nem gyümölcsöztet

parlagon marad [hever v. van] <vmi> (sz) (neutr)

- a) (képesség, tehetség) kiművelés nélkül, műveletlenül marad;
- b) (vmely adottság, lehetőség) felhasználatlanul marad, nem gyümölcösözik

páros lábbal rúg fenékbe [(*sz*) (*neutr*)

- durva) seggbe] <vkit> (*biz*) a) nagy erővel rúg fenékbe vkit;
- b) botrányos körülmények között kirúg, elbocsát vkit

pártában marad (*sz*) (*neutr*)

- nem megy férjhez

partiba dob [vág] <vkit> (*sz*) (*szleng*)

- több férfi egy nővel (általában kényszerítéssel v. fondorlattal) közösül

partiban van <vkivel> (*sz*) (*biz*)

- (sportban, versengésben) közel olyan erős, mint az ellenfele, versenytársa, akit kis szerencséével le is győzhet

Pártoljuk a hazai ipart! (*hm*) (*tréf*)

- {összetartásra való biztatás kifejezése: támogassuk egymást, akik összetartozunk, segítsünk egymáson, hiszen ugyanannak a közösségnek a tagjai vagyunk!}

partot dob (*sz*) (*neutr*)

- (labdarúgásban) a partvonalon túlra került labdát szabályszerűen visszadobja

pártot üt (*sz*) (*rég*), (*vál*)

- elszakad a többségtől, a többségi véleménytől

passzra vág <vkit> v. <vmit> (*sz*) (*biz*)

- a) vkivel szakít;
- b) vmit elad

paszulyt se(m) ér <vmi> (*sz*) (*nép*)

- semmit sem ér vmi, értéktelen, hitvány

patáliát csap [csinál v. rendez] (<vmi miatt> v. <vmiért>) (*sz*) (*biz*)

- (gyakran lármás) botrányt csinál (vmi miatt v. vmiért)

patikában vettek <vmit> [patikából való <vmi>] (*sz*) (*nép*)

- kis mennyiségű, de drága (dolog)

patikamérlegre tesz <vmit> (*sz*) (*neutr*)

- túlzott gonddal, kicsinyeskedve szemlél, ítél meg vmit

patkót talál(t) (*sz*) (*nép*)

- (a babona szerint) szerencséje lesz

pattanásig feszíti a húrt (*sz*) (*neutr*)

- (viselkedésével, túlzott követeléseivel) nagyon feszült helyzetet teremt

pattog, mint a nikkelbolha (*sz*) (*biz*), (*tréf*)

- intenzíven tevékenykedik

Pattogj, mint a ruhatetű! (hm) (biz)

- {biztatás élénkebb mozgásra}

Pávatoll a seggedbe! (hm) (durva), (gúny)

- {hivalkodó, nagyravagyó ember kicsúfolására, nevetségessé tételére használt kifejezés}

pechje van (sz) (biz)

- nincs szerencséje, nem szerencsés {vkinek}

pecsenyeszagot érez (sz) (ritk)

- olyan helyzetet sejt, amelytől a maga számára előnyt, hasznot remél

példát statuál (sz) (neutr)

- elrettentésül vmely szigorú eljárást foganatosít v. büntetést szab ki

példát vesz <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek a magatartását követve cselekszik

pellengérré állít <vkit> (sz) (neutr)

- nyilvánosan megszégyeníti, közmegevetésnek tesz ki vkit

pellengérré való (sz) (neutr)

- csirkefogó gazember

pelyhedzik <vkinek> a baj(u)sa (sz) (neutr)

- kamaszodik, kezd felnőtté válni

pelyhedzik <vkinek> az álla (sz) (neutr)

- (serdülő fiúnak) nőni kezd a szakálla

pelyhes állú (sz) (neutr)

- fiatal, kezdő, újonc (fiú)

pelyhes tökű (sz) (durva)

- kezdő, újonc

Pénelopé vászna (sz) (vál)

- olyan dolog, feladat, amely soha nem jut el a befejezésig, amelyet mindig újra kell kezdeni

pengeélen táncol (sz) (neutr)

- (személy v. intézmény) olyan tevékenységet folytat, amely bármely pillanatban veszélyessé, végzetessé válhat

pengét vált <vkivel> (sz) (ritk)

- (kisebb jelentőségű kérdésről szóló, általában rövidebb, nem túl heves vitában) összeszólalkozik vkivel

péNZ ágaskodik <vkinek> a zsebében (sz) (tréf)

- vkinek vmennyi pénze van, melyet szeretne mindenáron (gyakran pazarló módon) elkölteni {vmennyi}

PéNZ áll a házhoz! (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy hamarosan bevételre lehet számítani}

PéNZ az ablakban. (hm) (neutr)

- a) {kártyajátékban egyik félnek se kell fizetnie};
- b) {lemondás kifejezése: ezt az összeget már nem kapjuk vissza}

PéNZ beszél, kutya ugat. (km) (neutr)

- {csak a pénz számít, pénzzel minden elérhető, megvásárolható}

péNZ nélkül vesz a vásárban (sz) (rég), (szépitő)

- lop

PéNZ olvasva (, asszony verve) jó. (km) (neutr)

- a) {a kifizetett pénz mindkét félnek gondosan meg kell számolnia};
- b) {a férj olykor veréssel is neveli a feleségét}

péNZ, paripa, fegyver (sz) (neutr)

- vmely feladat elvégzéséhez szükséges anyagi források és a megfelelő eszközök

péNZért az apját is elárulná (sz) (neutr)

- pénzért minden gonoszságra képes

péNZt feccöl <vmibe> (szleng) (sz) (neutr)

- befektet vmibe, költ vmire

péNZt hoz a konyhára <vmi> <vkinek> (sz) (biz)

- hasznot, jövedelmet, bevételt jelent vkinek vmi

péNZt lát (sz) (neutr)

- pénzhez jut, pénzt kap

péNZt öl <vmibe> (sz) (neutr)

- befektet vmibe, költ vmire

PéNZt vagy életet! (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás felszólítás fizetésre: fizess, adj pénzt!}

péNZtáros az ingyenuszodában (sz) (szleng), (tréf)

- a) nincsen állása, jövedelme;
- b) semmit se csinál

péNZzé tesz <vmit> (sz) (neutr)

- elad, áruba bocsát vmit

per [csak úgy] sundám-bundám (sz) (rég)

- alattomban, suttyomban

per Kopf (sz) (biz)

- fejenként, személyenként

per kopoltyú (sz) (biz), (tréf)

- fejenként, személyenként

per koponya (sz) (biz)

- fejenként, személyenként

per pillanat (sz) (biz)

- most éppen, ebben a pillanatban

perbe száll <vkivel> v. <vmivel> (sz) (vál)

- a) hevesen és kitartóan vitatkozni kezd vkivel, különösen azért, hogy jogorvoslatot követeljen;
- b) nem fogad el vmit helyesnek, és fellázad ellene

pernyi pontosság (sz) (neutr)

- nagyfokú pontosság, ami nem tér el az előre megadott v. kiszámított időponttól

percre (pontosan) érkezik (sz) (neutr)

- pontosan érkezik

percről percre (sz) (neutr)

- folyamatosan, szakadatlanul

Persze, hogy persze. (hm) (biz), (tréf)

- {ráhagyás kifejezése: egészen természetes, úgy van}

perszóna non grátisz (sz) (szleng), (tréf)

- prostituált nő

pert akaszt <vkinek> a nyakába (sz) (neutr)

- (bíróság előtt) beperel vkit

pertuban van <vkivel> (sz) (neutr)

- tegeződik, tegező viszonyban van vkivel

pertut iszik <vkivel> (sz) (neutr)

- megállapodnak, hogy tegezni fogják egymást

Péter utóda (sz) (vál)

- a római pápa

petrezselymet árul <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (nő, leány) vmely mulatságon nem kap táncost, s azért sokáig, esetleg mindvégig egy helyben ül;
- b) (ritk) (pl. intézmény, vállalkozás) partner nélkül v. eladatlanul marad

pezseg <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- frissnek érzi magát, cselekvésre vágyik, lelkesedik

pezseg az élet (sz) (neutr)

- élénk tevékenységben, vidáman folyik az élet

Philippinél találkozunk! (hm) (vál)

- {figyelmeztetés, fenyegetés kifejezése: fogunk mi még találkozni, eljön még a végső elszámolás ideje}

Piacról él az ember! (hm) (szleng)

- {gyakran egyes szám első személyben: mindenki rá van szorulva a pénzre, ezért úgy élünk, ahogy tudunk, ott szerzünk, ahol lehet}

pianóban nyomja (sz) (szleng)

- elhallgat, elcsendesül

pihen <vkinek> a vére (sz) (szleng), (tréf)

- börtönben van, büntetését tölti

pihent agy(ú ember) (sz) (neutr)

- meglepő, kissé szokatlan ötletekkel, javaslatokkal előálló ember

pihent elme (sz) (neutr)

- meglepő, váratlan, kissé szokatlan ötletekkel, javaslatokkal előálló ember

pihent ész (sz) (tréf)

- meglepő, váratlan, kissé szokatlan ötletekkel, javaslatokkal előálló ember

pikkje van <vkire> (sz) (biz)

- haragszik, neheztel vkire {vkinek}

Pilátus konyhája (sz) (rég), (szépitő)

- árnyékszék, illemhely

pillantásra sem méltat <vkit> (sz) (neutr)

- lenéz vkit

pimpós [rossz] vaker (sz) (szleng)

- halandzsza, mellébeszélés

pipogya alak (sz) (biz)

- gyenge akaratú, gyáva ember

piros <vki> v. <vmi,> mint a rózsa (sz) (neutr)

- vki v. vmi (különösen vkinek az arcszíne) egészségesen piros

piros <vki> v. <vmi,> mint az alma (sz) (neutr)

- egészségesen piros vki v. vmi (főleg arcszín)

piros <vmi,> mint a (cseppentett) vér (sz) (neutr)

- vmi vérpiros, élénkpiros színű

piros <vmi,> mint a paprika (sz) (neutr)

- nagyon piros vmi

piros <vmi,> mint a pipacs (sz) (neutr)

- nagyon piros vmi

piros betűs ünnep (sz) (neutr)

- jelentős esemény, kivételes alkalom

piros lámpás ház (sz) (rég), (biz), (szépítő)

- bordélyház

piros lapot ad [mutat fel] <vkinek> (sz) (neutr)

- a) (különösen labdarúgásban) nagyon durva v. ismételt szabálytalanságot elkövető játékost kiállít;
- b) (durva, megbocsáthatatlan v. ismétlődő hibája miatt vmely tisztségből, közösségből) vkinek a távozását, a lemondását követeli

pirruszi [pyrrhusi v. pürroszi] győzelem (sz) (vál)

- (az érte hozott nagy áldozat miatt) vereséggel felérő győzelem

pislog, mint a miskolci kocsonyában a béka (sz) (nép)

- ijedten v. zavartan pislog, szólni sem tud a meglepetéstől

Pista legyenek [legyen a nevem], ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {tréfás nyomatékosítás kifejezése: akármi legyenek, ha ...}

piszkálja [szúrja] <vkinek> a csőrét <vmi> (sz) (biz)

- bánt, bosszant, ingerel kít vmi, nem tetszik neki vmi

piszkos adósság (sz) (neutr)

- a) (pej) rendszerint alárendelt helyzetben lévő egyénnel szemben indokolatlanul fennálló, kínos helyzetet előidéző, szégyellni való adósság;
- b) (tréf) kisebb baráti adósság, tartozás

piszkos szája van [piszkos szájú] (sz) (neutr)

- nagyon csúnyán, durván, illetlenül beszél {vkinek}

pisz nélkül (sz) (neutr)

- egyetlen szó nélkül

Pisz se legyen! (hm) (neutr)

- {elhallgatásra való felszólítás kifejezése: csend legyen!}

piszenés nélkül (sz) (neutr)

- a) egyetlen jajszó, panaszkodás nélkül;
- b) (ritk) egy hang ellenvetés, visszavágás nélkül

plátói szerelem (sz) (vál)

- érzékiségtől mentes, eszményi szerelem

pléhre csúszik (sz) (szleng)

- megjárja, felsül

pléhre megy (sz) (szleng)

- megszökik

pocakot ereszt (sz) (gúny)

- megpocakosodik, meghízik

pocsékba megy <vmi> (sz) (biz)

- kárba vesz, tönkremegy

pocsékká tesz <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- a) (személyt) becsületében mocskol;
- b) (vihar határt, termést) tönkretesz

pocsékká ver <vkit> (sz) (biz)

- tönkrever vkit

pódiumra lép (sz) (neutr)

- megkezdi szereplését a nyilvánosság előtt

Pofa alapállásba! [Pofa be!] (hm) (durva)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass(on)!}

Pofa kell hozzá! (hm) (durva)

- {szemrehányás kifejezése: ilyesmit csak nagyon szemtelen ember tesz}

Pofa súlyba! (hm) (durva)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass(on)!}

pofafüldőt vesz (<vhol> v. <vkinél>) (sz) (biz)

- illendőségből v. képmutatásból röviden megjelenik (vhol v. vkinél)

pofákat vág (<vmihez>) (sz) (durva)

- (nemtetszésének, rosszkedvének kifejezésére) egymás után különféle torz arckifejezést mutat

pofán csap [töröl v. ver] <vkit> (sz) (durva)

- megüt vkit

pofára esés (sz) (durva)

- megszégyenülés, kínos helyzet

pofára esik (sz) (durva)

- a) vkinek kellemetlen, kínos meglepetésben van része, megszégyenül;
- b) megjárja, ráfizet, nem sikerül neki vmi

pofon felejt [nyal] <vkit> (sz) (tréf)

- arcul üt vkit

pofont utalványoz <vkinek> (sz) (neutr)

- ad egy pofont vkinek

pofoz az élet <vkit> (sz) (neutr)

- sok csapás éri az életben

Pokol [poklok] fenéje! (hm) (ritk)

- {bosszankodás, bosszúság kifejezése}

pokol <vkinek> a béle (sz) (nép)

- rengeteget tud enni, mindent bevesz a gyomra

pokol <vkinek> az élete (sz) (neutr)

- elviselhetetlenül nehéz, borzalmakkal teli élete van

pokol fajzatja (sz) (neutr)

- haszontalan, elviselhetetlen személy

pokoli fény (sz) (biz)

- félelmetes, szokatlanul erős fény

pokoli kínok (sz) (neutr)

- az elképzelhető legnagyobb testi szenvedés

pokollá teszi <vkinek> az életét (sz) (neutr)

- elviselhetetlenül nehézé teszi vkinek az életét

pokolra száll (sz) (vál)

- elkárhozik

pokolra való (sz) (biz), (tréf)

- semmirekellő, csirkefogó, csibész

polgárjogot nyer [kap v. szerez] <vmi> (sz) (vál)

- általánossá, szokásossá, megszokottá válik

politikai hullá (sz) (neutr)

- a politikai életben lejáratódott, befolyását elvesztett személy

Polükratész gyűűje (sz) (vál)

- a szerencse mulandóságának, a balvégtet kikerülhetetlenségének jelképe

Ponciustól Pilátusig (sz) (vál)

- egyik helyről, különösen egyik hivatalból a másikba (megy v. jár vki, ill. küldözgetnek vkit anélkül, hogy eredményt érne el)

pondró van <vkinek> a fenekében [a seggében] (sz) (durva)

- nagyon nyugtalan személy

pont kerül <vminek> a végére [<vmire> v. <vmi> után] (sz) (neutr)

- vmi végérvényesen befejeződik, véget ér

pontot tesz <vminek> a végére [<vmire> v. <vmi> után] (sz) (neutr)

- befejez, végleg lezár vmit

pontról pontra (sz) (neutr)

- vminek minden részletét egyenként sorra véve

por és hamu (sz) (vál)

- az emberi mulandóság jelképe

pórázon tart <vkit> (sz) (neutr)

- erkölcsi, fegyelmi ellenőrzés alatt tart vkit

porba [porig] sújt <vkit> (sz) (neutr)

- (vmely szerencsétlenség, tragikus hír) nagyon lesújt, lever vkit

porba esik [hull v. omlik] <vmi> (sz) (neutr)

- megsemmisül, meghiúsul vmi

porba esik <vkinek> a pecsenyéje (sz) (neutr)

- a) (rég) felsül vmivel;
- b) (nép) elesik vmely biztosnak hitt haszontól, előnytől, szerencsétől

porba húz [tipor] <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- vmely erkölcsi v. szellemi magaslatról rosszindulatúan lealacsonyít, megaláz vkit v. leszól vmit

porban csúszik <vki> (sz) (neutr)

- előtt visszatetsző módon megalázkodik vki előtt

Porból lettünk [vagyunk] és porrá leszünk. (hm) (vál)

- {az emberi mulandóság, halandóság kifejezése}

porig [porrá] ég (sz) (neutr)

- vmi teljesen elég, csak a hamu marad belőle

porig aláz <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon megaláz vkit

porrá zúz <vmit> (sz) (neutr)

- (érvet, állásfoglalást) teljesen, tökéletesen megcáfol, megsemmisít

porszem kerül a gépezetbe (sz) (neutr)

- vminek a megszokott működésében (vmely apróbb hiba miatt hirtelen) zavar keletkezik

port hint <vkinek> a szemébe (sz) (neutr)

- elámít, félrevezet vkit

póru jár (sz) (neutr)

- nem sikerül vmely vállalkozása, felsül, ráfizet

porzik <vkinek> a torka (sz) (biz), (tréf)

- szomjas

porzik <vkinek> a veséje (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon szomjas

potom áron (sz) (neutr)

- nagyon olcsón

potom pénzért (sz) (neutr)

- nagyon olcsón

potomba vesz <vmit> (sz) (rég)

- nem sokra becsül vmit

potomra ad (sz) (rég)

- kölcsönad

potrohot ereszt (sz) (gúny)

- megpocakosodik, meghízik

potya dolog (sz) (biz)

- könnyű dolog, feladat

potyog(nak), mint a vadkörte (sz) (neutr)

- a) (síkos járdán az emberek) sokan elesnek;
- b) tömegesen hull vmi

pozdorjává tör [zúz] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) egészen apró darabokra tör, zúz vmit;
- b) nagyon megver vkit

pörög az éjszakában (sz) (szleng)

- mulat, szórakozik

prédikációt tart (<vkinek>) (sz) (pej)

- kifogásait hosszasan sorolva kioktat vkit

pró és kontra (sz) (neutr)

- mellette és ellene (szóló érvek)

Próba szerencse! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: meg kell kísérteni, hátha sikerül, hisz a véletlen is a bátrakat segíti}

próbálgatja a karmait (sz) (neutr)

- kipuhatozza, hogy mennyit ér az ereje, meddig mehet el hatalma kiterjesztésében

próbára tesz <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- vmely feladat v. választás elé állít vkit, hogy jellemét v. vmely tulajdonságát, képességét megismerje, kipróbálja

próbára teszi <vkinek> a türelmét <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vkinek az eljárása, vmely tette olyan helyzetbe juttat vkit, hogy az alig tud uralkodni magán;
- b) vmi nagy türelmet igénylő, rendszerint aprólékos, hosszantartó munka, feladat vki számára

Probléma egy szál se! (hm) (biz)

- {nyugtató kifejezése: nem kell nyugtalankodni, nincs semmi gond}

professzor lehetne <vmiben> (sz) (biz), (tréf)

- nagyon jártas, ügyes, hozzáértő személy vmiben

Prokruosztész ágya (sz) (vál)

- kényszerítő, erőszakosan egységesítő rendszabály, körülmény, eljárás

próteuszi jellem (sz) (vál)

- magatartását, nézeteit kiszámíthatatlanul változtató személy

pucolt nyúl (sz) (szleng), (tréf)

- gyenge ember

Puff neki! (hm) (neutr)

- a) {sajnálkozás kifejezése: ez nem sikerült, ennek vége, ezt alaposan elrontottuk!};
- b) {bosszús meglepetés kifejezése: erre bizony nem is gondoltunk!}

puha <vki> v. <vmi,> mint a vaj (sz) (neutr)

- a) jószívű, könnyen megható (ember);
- b) nagyon puha (pl. cipő);
- c) könnyen kenhető (anyag)

puha <vkinek> a gerince (sz) (neutr)

- megalkuvó, jellemtelen, elvtelen személy

puha <vkinek> a szíve, mint a vaj (sz) (neutr)

- gyengéd, érzékeny, engedékeny, jószívű (személy)

puha <vmi,> mint a bársony (sz) (neutr)

- kellemesen puha tapintású (szövet, haj, bőr)

puha <vmi,> mint a pehely (sz) (neutr)

- kellemes, finom, puha (ruházat)

Puha az orrod! (hm) (tréf)

- {gyermeknek mondják, ha nem mond igazat}

pukkadozik a méregtől (sz) (neutr)

- nagyon mérges, dühös

púp <vkinek> a hátán <vki> v. <vmi> (sz) (biz), (pej)

- kellemetlen, vmely tevékenységben akadályozó, zavaró személy v. dolog, körülmény

púp(já)ra vesz <vmit> (sz) (biz), (tréf)

- cipel, visz vmit

puskaporos a levegő <vhol> v. <vki> (sz) (neutr)

- körül ellenséges a hangulat vhol v. vkivel szemben

puskaporos hordó (sz) (neutr)

- olyan állam v. politikai egységnek tekintett terület, amelyet állandóan fenyeget az ellenségeskedés, a háború kirobbanása

puskaporos hordón ül (sz) (neutr)

- robbanásig feszült, veszélyes helyzetben van

puskavégre csal [fog v. kap v. vesz] <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (vadat v. ritkábban embert) célba vesz (és lelő)

puskavégre kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (vad v. ritkábban ellenfél) olyan helyzetbe kerül, amelyben lelőhetik v. lelővik

puszta kézzel (sz) (neutr)

- anélkül, hogy vmely eszközt, fegyvert használna

puszta szemmel (sz) (neutr)

- szemüveg, nagyító, látcső, mikroszkóp nélkül

pusztába kiáltó [kiáltott] szó (sz) (vál)

- közönybe fulladó v. fulladt (komoly) felhívás, figyelmeztetés

Pusztulj a szemem elől! (hm) (neutr)

- {elutasítás, elküldés kifejezése: menj el innen, ne is lássalak többé!}

püünkösdi király (sz) (ritk), (vál)

- olyan személy, akinek a hatalma, vezető szerepe, dicsősége, szerencsés helyzete nagyon rövid ideig tart

püünkösdi királyság (sz) (vál)

- nagyon rövid ideig tartó hatalom, vezető szerep, dicsőség, szerencsés helyzet

R

Rá fogsz hugyozni a karbidra! (hm) (szleng), (durva)

- {fenyegetés kifejezése: nagyon nagy baj lesz!}

Rá se ránts(on)! (hm) (biz)

- {vigasztalás kifejezése: ne is foglalkoz(on) vmivel, ne bosszankodj(on) vmi miatt!}

rá se(m) hederít <vkire> v. <vmire> (sz) (biz)

- nem törődik, vkivel v. vmivel, nem vesz tudomást vkiről v. vmiről

rá se(m) tud nézni <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) nagyon utál vkit v. vmit, undorodik vkitől v. vmitől;
- b) nagyon haragszik vkire v. vmire

rá van írva <vkinek> az arcára <vmi> (sz) (neutr)

- vmely gondolata, érzése, szándéka tükröződik az arcán

ráadja a fejét <vmire> (sz) (neutr)

- a) nagy nehezen elszánja magát, vállalkozik vmire;
- b) szenvedélyesen elmerül, elmélyed vmiben, foglalkozik vmivel

ráadja az áldását <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- jóváhagy vmit, beleegyezik vmibe, szerencsét kíván vkinek vmihez

rááll <vkinek> a keze <vmire> (sz) (neutr)

- alkata, tehetsége v. begyakorlottsága miatt ügyesen végez vmilyen tevékenységet

rááll a tréfára (sz) (neutr)

- hajlandó elfogadni v. folytatni a mástól elkezdett tréfálkozást

rabigába dönt <vkit> (sz) (vál)

- leigáz, rabságba kényszerít vkit

rabjává tesz <vkit> (sz) (vál)

- hódolójává tesz vkit, eléri, hogy beleszeressenek

rabláncra fűz <vkit> (sz) (vál)

- leigáz, rabságba kényszerít vkit

Rablóból lesz a legjobb pandúr. (km) (neutr)

- {gyakran az tud másokat legjobban vmely rendelkezés végrehajtására rászorítani, aki régebben maga vétett leginkább a fegyelem, a rendszabályok ellen}

ráborítja az asztalt <vkire> (sz) (neutr)

- (felettesének, ill. hivatalos személynek) rendkívül hevesen és keményen megmondja a véleményét

rabszíjra fűz <vkit> (sz) (vál)

- leigáz, rabságba kényszerít vkit

rábukik <vmire,> mint gyöngytyúk a (meleg) takonyra (sz) (szleng), (durva)

- kap vmin, kihasznál vmit

rabul ejt <vkit> (sz) (vál)

- a) elfog vkit;
- b) <vkit> <vki> <v.> <vmi:> nagy hatással van vkire, lenyűgöz, megigéz vkit vki v. vmi

rabul ejti <vkinek> a szívét (sz) (vál)

- (küllemével, viselkedésével) eléri, hogy vki beleszeressen

rabul ejtő szépség (sz) (vál)

- nagyon szép személy, főleg nő

rabváltató bor (sz) (biz), (tréf)

- nagyon savanyú, rossz minőségű bor

rabváltató dohány (sz) (biz), (tréf)

- erős, köhögtető dohány

rács mögé dug [tesz] <vkit> (sz) (biz)

- börtönbe csuk vkit

rács mögé kerül (sz) (biz)

- lebukik, börtönbe jut

rács mögött csücsül [van] (sz) (biz)

- börtönben van, büntetését tölti

rácsap [ráüt] az asztalra (sz) (neutr)

- (gyakran annak jeléül, hogy amit mond, ahhoz határozottan ragaszkodik) határozott, érélyes fellépésével rendet teremt

rácsapja az ajtót <vkire> [<vkinek> az orrára] (sz) (neutr)

- elutasít vkit, lehetetlenné teszi, hogy elérje célját vmilyen ügyben

rádob [rátesz] (még) egy lapáttal (biz) (sz) (neutr)

- a) beleerősít, még nagyobb erőbedobással csinál vmit;
- b) (gondokat, nehézséget) fokoz, növel;
- c) (el)túlóz;
- d) (járművet) felgyorsít; e) (ritk) (rádiót, magnót) felhangosít

ráfér <vkinek> a pofájára <vmi> (sz) (durva)

- eléggé szemtelen, hogy elviseljen, elfogadjon v. megtegyen vmit

ráfér <vkinek> a szemére <vmi> (sz) (nép)

- nem restell, nem szégyell vmit

ráfizeti a gatyáját (is) <vmire> (sz) (biz)

- a méltányosnál többet, túl sokat fizet vmiért

rág az [a sárga] irigység <vkít> (sz) (neutr)

- nagyon irigykedik

ragad <vkire> <vmi,> mint a kosz (sz) (biz), (tréf)

- könnyen megragad vkiben vmilyen ismeret, tudás (pl. nyelvtudás)

ragad <vmi,> mint a szurok (sz) (neutr)

- (anyag) nagyon ragad

ragad a kosztól (sz) (biz)

- nagyon piszkos

ragad(ós) <vki> v. <vmi,> mint a kosz (sz) (neutr)

- a) tolakodó személy, akitől nem lehet szabadulni;
- b) nagyon ragadós tárgy, dolog

ragad(ós) <vkinek> a keze (sz) (biz), (tréf)

- lopni szokott, tolvaj természetű

ragad, mint a bojtorján (sz) (nép)

- tolakodó, kötekedő személy, akitől nem lehet szabadulni

ragadós, mint a rüh (sz) (rég)

- barátságával tolakodó, alkalmatlankodó személy

ragaszkodik <vmihez,> mint részeg a kerítéshez (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon ragaszkodik vmihez

ragaszkodik <vminek> a betűjéhez (sz) (neutr)

- nem enged a leírt megállapodásból

ragaszkodik az [a maga] igazához (sz) (neutr)

- másokkal szemben nem engedi a maga állításának helyességét elvitatni

rágja <vkinek> a fülét (sz) (neutr)

- folyton kér, nógat vkit, hogy az tegyen meg vmit

rágja <vkinek> a máját <vmi> (sz) (neutr)

- gyötör, emészt vkit vmi

rágja a ceruzát (sz) (neutr)

- nehezen, kínlódba ír, fogalmaz

rágja a gittet (sz) (szleng)

- fölöslegesen és eredménytelenül beszél vmiről

rágja a kefét (sz) (szleng)

- dühöng, bosszankodik, mérgelődik

rágja a lábát (sz) (szleng)

- dühöng, bosszankodik

rágja a lábtörlőjét (sz) (szleng), (tréf)

- viszonzatlanul szerelmes vkibe

rágja a pennát (sz) (rég)

- nehezen, kínlódva ír, fogalmaz

rágja a szíjat (sz) (szleng)

- türelmetlenkedik, mérgelődik

rágja a tollat (sz) (neutr)

- nehezen, kínlódva ír, fogalmaz

ragozza a semmit (sz) (biz)

- (semmisségeken rágódva) feleslegesen beszél, tevékenykedik

ragyog <vkinek> az arca (sz) (neutr)

- boldogan mosolyog

ragyog <vmi,> mint a tükör (sz) (neutr)

- (tárgy) nagyon fényes, tiszta

rágóújt egy dalra (sz) (neutr)

- (jókedvében) elkezd énekelni

rágóújt egy nótára (sz) (neutr)

- (jókedvében) elkezd énekelni

ráharap <vmire,> mint kacsza a nokedlire (sz) (biz), (tréf)

- megtetszik vkinek vmi

ráharap a horogra (sz) (biz), (gúny)

- gyanútlanul elhisz vmely neki kedvező hazugságot, bedől vkinek v. vminek

ráhozza a frászt <vkire> (sz) (biz)

- megijeszt vkit

ráhozza a szívbajt <vkire> (sz) (biz)

- megijeszt vkit

ráhúzzák [ráterítik] a vizes lepedőt <vkire> (sz) (neutr)

- milyen mulasztásáért, helytelen tettéért rábizonyítják felelősségét, és alaposan elbánnak vele

ráillik (<vkire> v. <vmire> <vmi,> mint a gyűrű az ujj(á)ra (sz) (nép)

- különösebb próbálgatás nélkül is pontosan, éppen jó vkire v. vmire vmi

rájár <vkinek> a nyelve <vmire> (sz) (neutr)

- megszokásból szinte öntudatlanul, akaratlanul mond vmit

rájár <vkinek> a szája <vmire> (sz) (neutr)

- véletlenül, megszokásból, akaratlanul mond vmit

rájár <vkinek> az esze <vmire> (sz) (neutr)

- gyakran gondol vmire, gondolatban gyakran foglalkozik vmivel

rájár a rúd <vkire> (sz) (neutr)

- a) sorozatosan balszerencséje van vkinek, egymás után érik a bajok, kellemetlenségek;
- b) őt pécézte ki vki v. mely társaság a tréfalkozás, gúnyolódás célpontjával

rájön [ráérez] <vminek> az ízére (sz) (neutr)

- (fogyasztása, gyakorlása közben) fölfedezi vminek az élvezetes voltát, kezd tudatosan élvezni vmit

rájön [ránehezedik v. rászáll] az álom <vkinek> a szemére (sz) (vál)

- elálmosodik és elalszik

rájön [rátalál] <vminek> a nyitjára (sz) (neutr)

- megtalálja vminek a magyarázatát, megoldását

rájön <vkire> az ötperc (, ami nála egy óráig tart) (sz) (biz)

- hisztériázik, idegrohamot kap

rájön a bakhatnék <vkire> (sz) (szleng), (durva)

- (férfi szexuálisan) felizgul, felgerjed

rájön a bolondéria <vkire> (sz) (biz)

- szeszélyesebb, idegesebb, mint máskor

rájön a bolondja <vkire> (sz) (biz)

- szeszélyesebb, idegesebb, mint máskor

rájön a bolondóra <vkire> (sz) (biz)

- szeszélyesebb, idegesebb, mint máskor

rájön a frász <vkire> (sz) (biz)

- megijed

rájön a hopparé <vkire> (sz) (biz)

- hisztériázik, idegrohamot kap

rájön a kandüh <vkire> (biz), (sz) (tréf)

- (férfi) szexuálisan felizgul

rájön a kangörccs <vkire> (biz), (sz) (tréf)

- (férfi) szexuálisan felizgul

rájön a majré <vkire> (sz) (szleng)

- nagyon megijed

rájön a nagy érzés <vkire> (sz) (biz), (szépítő)

- ki kell rohannia a vécére

rájön a nyavalya <vkire> (sz) (neutr)

- epilepsziás rohama van vkinek

rájön a rossz órája <vkire> (sz) (neutr)

- olyan hangulatban van, hogy nem lehet vele boldogulni

rájön a szívbaj <vkire> (sz) (biz)

- megijed, megdöbben

rajta felejtí (sz) (neutr)

- a szemét <vkin> v. <vmin> akaratlanul is sokáig néz, bámul vkit v. vmit (rendszerint csodálkozással v. azért, mert megtetszik neki vki v. vmi)

rajta felejtí az eszét <vkin> (sz) (ritk), (vál)

- gondolatban feltűnően sokáig foglalkozik vkivel v. sokáig néz vkit, mert szépsége v. rendkívülisége lenyűgözi

rajta hagyja a keze szennyét <vmin> (sz) (neutr)

- elront vmit

rajta tartja a kezét <vkin> (sz) (neutr)

- állandóan fegyelem alatt tart vkit

rajta tartja a szemét [rajta van <vkinek> a szeme] <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- a) vkinek a cselekedeteit, élete folyását figyelemmel kíséri;
- b) folyamatosan ellenőríz vkit v. vmit

rajta van a világ szeme <vkin> v. <vmin> (sz) (neutr)

- mindenki az illető személyt v. dolgot figyeli

rajta van az étlap <vkin> (sz) (biz)

- leette magát

rajtaér [rajtakap] <vmely> turpisságon <vkit> (sz) (neutr)

- leleplezi vki ügyeskedését

rajtamaradt a bekecs <vkin> (sz) (szleng)

- nagyon szőrös

rákot fog (sz) (neutr)

- (evezősportban) az evező helytelen tartása miatt visszahúzáskor a víztömeg a lapjának feszül, s ezzel visszatartja, akadályozza kiemelését

ráköp a karbidra (sz) (szleng), (durva)

- szellent

rálép a fejére (sz) (rég), (tréf)

- nagyon szomorú, csüggedt

rálép a gázra (sz) (biz)

- (járművel) hirtelen gyorsítani, száguldani kezd

Ráléptél a kedvenc kavicsomra! (hm) (szleng), (tréf)

- {méltatlankodás kifejezése: hagyj békén, zavarsz!}

rámára von [feszít v. húz] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) vmit erőszakosan, a maga elképzelése szerint alakít, (át)formál;
- b) (ritk) vmit alaposan megvizsgál;
- c) (rég) vkit szigorúan megfegyelmez, megrendszabályoz

rámegy <vkinek> a gatyája (is) <vmire> (sz) (biz)

- sokba kerül vmi, minden pénzét elkölti vmire

rámosolyog a szerencse <vkire> (sz) (neutr)

- váratlanul igen szerencsés lesz

ráncba szed <vkit> (sz) (neutr)

- szigorú fegyelemre szoktat, megfegyelmez vkit

randija van (<vkivel>) (biz) (sz) (neutr)

- vkinek találkája van (vkivel) {vkinek}

rángatja a vállát (sz) (neutr)

- bosszúságát, nemtetszését, közömbösségét, érdektelenségét, nemtörődömségét fejezi ki

rányítja az ajtót <vkire> (sz) (vál)

- meglátogat, felkeres vkit

rányomja [ráüti] a pecsétet <vmire> (sz) (neutr)

- engedélyez, jóváhagy vmit

rányomja <vminek> a bélyegét <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- hatással van vkire v. vmire, maradandó nyomokat hagy rajta

rásüt az isten napja <vkire> (sz) (neutr)

- vkinek a sorsa jóra fordul, szerencséje lesz

rásüti <vminek> a bélyegét <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- (megalapozatlanul, ártó szándékkal) szégyenletes dolgot állít vkiről v. vmiről

rászakad a mennybolt <vkire> (sz) (neutr)

- nagy megrázkódtatás ér vkit

rászakad az ég <vkire> (sz) (neutr)

- nagy bánat, megrázkódtatás ér vkit

rászakad az égbolt <vkire> (sz) (neutr)

- nagy megrázkódtatás ér vkit

rászakadt a bank <vkire> (sz) (szleng)

- nagyon sok pénze van, nagyon gazdag

rászakadt az OTP <vkire> (sz) (biz), (tréf)

- hirtelen nagyon gazdag lett

rászalad <vkinek> a nyelve <vmire> (sz) (neutr)

- véletlenül kimond vmit, ami nem volt szándékában

rátalál [rátapint] <vminek> a bökkenőjére (sz) (biz)

- megállapítja, hogy az adott cél megvalósítása útjában milyen nehézség merült fel

rátalál <vminek> a csínjára (sz) (vál)

- megtalálja a kulcsát, a titkát annak, hogy jól csináljon vmit

rátalál a helyes útra (sz) (neutr)

- különböző eljárások közül megtalálja a legcélszerűbbet

rátapint <vkinek> v. <vminek> a gyengéjére (sz) (neutr)

- (véletlenül) eltalálja vkinek a hibáját, érzékeny v. sebezhető pontját

rátereli a beszédet <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- vkiről v. vmiről kezd beszélni, beszélgetés közben szóba hoz vkit v. vmit

rátereli a szót <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- beszélni kezd vkiről v. vmiről

ráteszi a kezét <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) elfog, bántalmaz vkit;
- b) erőszakosan birtokába vesz vmit

ráül <vkinek> a nyakára (sz) (neutr)

- hosszúra nyúló látogatásával, terhes jelenlétével zavar vkit

ráüti <vminek> a bélyegét <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- hatással van vkire v. vmire, maradandó nyomokat hagy rajta

ravas (, mint a) róka (sz) (neutr)

- nagyon ravasz személy

ravas, mint a görög (sz) (rég)

- nagyon ravasz személy

ráver <vminek> a fenekére (sz) (biz)

- (pénzt, vagyont) könnyelműen elkölt, elherdál

ráver a melóra (sz) (szleng)

- nekilát a munkának v. megerőltetően és/vagy kényszerből dolgozik

ráver a munkára (sz) (biz)

- teljes erejéből igyekszik dolgozni, hogy minél jobb eredményt érjen el

ráveri a balhét <vkire> (sz) (szleng)

- vall vkire

ráveri a cinket <vkire> (sz) (szleng)

- feljelent, bevádol vkit

rávisz a lélek <vkit> <vmire> (sz) (neutr)

- erkölcsileg képes vmi rosszat megtenni

Rázod a pofonfát? [Megrázom a pofonfát!] (hm) (biz), (tréf)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: ne rosszkodj, mert elverlek!}

rázós ügy (sz) (biz)

- nehezen elintézhető dolog, zavaros, kényes tényállás

rázza a kis róka a rácsot (szleng), (sz) (szépitő)

- hányinger kerülget vkit

rázza a rongyot (sz) (neutr)

- a) (biz), (pej) (hencegve, fölényeskedve, nagyzolva) azt a látszatot igyekszik kelteni, mintha a valóságnál jobb anyagi körülmények között volna;
- b) (szleng) táncol

rázza az öklét <vkire> (sz) (neutr)

- fenyegetőzik, fenyegetően lép fel (vkivel szemben)

rébuszokban beszél (sz) (neutr)

- szándékosan nehezen érthető, nem világos módon fejezi ki magát

reflektorfénybe kerül [reflektorfényben van] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a figyelem középpontjába kerül v. ott van vki v. vmi

Rég volt, talán igaz se(m) volt. (hm) (neutr)

- {elmúlás kifejezése: elmúlt már az az idő, mindnyájan megváltoztunk, megöregedtünk azóta}

Rég(en) rossz neki! (hm) (biz)

- {reménytelenség kifejezése: nem lehet sok reménye, hogy jóra fordul a dolga}

régen látott szappant (sz) (biz), (pej)

- a) (személy) régóta nem mosdott;
- b) (dolog, különösen ruhanemű) régóta nincs kimosva

regénybe illő <vmi> (sz) (neutr)

- vmely (régebbi) esemény nagyon érdekes, meglepő fordulatokban gazdag

regényt lehetne írni <vmiről> (sz) (neutr)

- vmely (régebbi) esemény nagyon érdekes, meglepő fordulatokban gazdag

Reggeli vendég nem marad sokáig. (hm) (nép)

- {a reggeli eső hamar el szokott állni}

régi nóta (sz) (neutr)

- unalomig ismételt panasz, kifogások, tényállás, igazság

régi szabású [vágású] (sz) (neutr)

- (magatartásában, öltözkéiben) az elmúlt idők szellemét képviseli, régimódi

régi verkli (sz) (biz), (gúny)

- gyakran ismételt, lélektelen szöveg, ismert megoldási javaslat

rejtélyekben beszél (sz) (neutr)

- olyasmit mond, amit józan észjárással nem lehet megérteni, aminek összefüggéseit nem lehet átlátni

remeg [reszket] <vkinek> a lába (sz) (neutr)

- nagyon fél

remeg [reszket], mint a (miskolci) kocsonya (sz) (neutr)

- (félelmében, hidegtől) nagyon remeg, reszket

Remeg [rezeg] a léc. (hm) (biz)

- a) {kudarc kifejezése};
- b) {annak kifejezése, ha egy diák majdnem megbukik}

remeg <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- nagyon fél

remeg <vkinek> a térdé (sz) (neutr)

- nagyon fél

remekbe szabott (sz) (neutr)

- mesterien elkészített, jó minőségű (dolog)

rémeket lát (sz) (neutr)

- a) ijesztő látomásai vannak;
- b) minden alap nélkül borúlátóan ítéli meg a (jövő) helyzetet

Reméljük a legjobb(ak)at! (hm) (neutr)

- {biztatás, vigasztalás kifejezése: nem kell aggódni, feltehetőleg sikerülni fog a dolog, bizonyára minden rendben lesz}

rémképeket fest [rajzol] <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- szörnyűnek mond vkit v. vmit

Rend a lelke mindennek. (km) (neutr)

- {a megfelelő, pontos elintézés az alapja a zavartalan, eredményes munkának}

rendbe hoz [tesz] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) meggyógyít vkit;
- b) külső megjelenés (öltözet, haj) szempontjából megfelelő állapotba hoz vkit;
- c) (eszközt, tárgyat) megjavít;
- d) (elhanyagolt, bonyolult v. vesztesre álló ügyet) kedvezően elintéz

rendbe jön <vki> (<vkivel,> <vmivel>) v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy v. testrész egészsége) helyreáll;
- b) (személy, közösség anyagi helyzete) rendeződik;
- c) (dolog, szabályos menetében megzavart folyamat) rendezett állapotba kerül, nehézség nélkül haladhat tovább;
- d) <vki> <vki<vel:> rendezí vkivel nézeteltéréseit v. elintézetlen ügyeit; e) <vki> <vmi<vel:> rendbe hozza a vele kapcsolatos ügyeket

rendbe szedi magát (sz) (neutr)

- haját, ruháját megigazítja, megfelelő állapotba hozza

rendben van <vkinek> a szénája (sz) (neutr)

- ügyeinek kedvező elintézése miatt olyan helyzetben van, amelyben (vmely előzőleg nyugtalanító körülményt illetően) már nincs semmi gondja, baja

rendet teremt a maga portáján (sz) (neutr)

- legközelebbi környezetében, saját ügyeiben, hatáskörében rendet teremt, tisztáz vmit

rendezi (a) sorait (sz) (neutr)

- vereség, kudarc után újra küzdőképés állapotba juttatja magát, felkészül a folytatásra

rendjén van <vmi> (sz) (neutr)

- (dolog, ügy, esemény) szabályos, helyes

rendőrkézre ad [juttat] <vkit> (sz) (neutr)

- feljelentéssel a rendőrség kezébe ad, juttat vkit

rendőrkézre kerül (sz) (neutr)

- a rendőrség elfog, letartóztat vkit

rendszeré válik <vkinél> <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely cselekvés, magatartás) rendszeresen, ismétlődően előfordul vkinél, jellemző vkire

rendszert csinál <vmiből> (sz) (neutr)

- (vmely cselekvés, magatartás) rendszeresen, ismétlődően előfordul vkinél, jellemző vkire

repes <vkinek> a lelke örömében (sz) (vál)

- nagyon örül, boldog

repes <vkinek> a szíve örömében (sz) (vál)

- nagyon örül, boldog

repül [rohan] az idő (sz) (neutr)

- a kívántnál gyorsabban múlik az idő

Repül a nehéz kő: ki tudja, hol áll meg? (hm) (vál)

- {figyelmeztetés kifejezése: vmely meggondolatlan cselekedetnek beláthatatlan, súlyos következményei lehetnek}

repül az állásából (sz) (biz)

- váratlan, gyors, megszegyenítő módon elbocsátanak vkit

repül, mint a madár (sz) (neutr)

- gyorsan repül

repülőtéren sínváltó (sz) (szleng)

- lazsál, lóg, tétlenkedik

résen áll [van] (sz) (neutr)

- a) óvatosan figyel, vigyáz (, hogy vmi bajt megakadályozzon);
- b) készen áll vmely cselekvésre

rést üt <vmin> (sz) (neutr)

- vmely megszokott állapot, helyzet állandóságában, folytonosságában bomlást, lazulást idéz elő

rest, mint a disznó (sz) (biz)

- nagyon lusta ember

rest, mint a dög (sz) (nép)

- rendkívül lusta ember

részeg (, mint a) disznó (sz) (biz)

- undorító módon berúgott v. iszákos ember

részeg fejjel (sz) (neutr)

- részegen

részeg, mint a föld (sz) (neutr)

- annyira részeg, hogy már magatehetetlen

részeg, mint a tök (sz) (biz)

- az öntudatlanságig részeg

részeg, mint a(z albán) szamár (sz) (biz)

- teljesen be van rúgva, tökrészeg

részeg, mint az [egy] (öreg) ágyú (sz) (neutr)

- teljesen be van rúgva, tökrészeg

Részemről a fáklyásmenet. (hm) (biz)

- {érdektelenség kifejezése: ezzel elintéztettnek, befejeztettnek tekintem a dolgot, nem érdekel, semmi kifogásom ellene}

Részemről a szerencse! (hm) (neutr)

- {udvarias válaszként: én még jobban örülök neki!}

reszket [remeg], mint a nyárfalevél (sz) (neutr)

- (különösen félelmében) nagyon remeg, reszket

reszket <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- erős érzelem, izgalom hat át vkit

reszket, mint a kutya (sz) (neutr)

- (hidegtől, félelmében) nagyon reszket

reszketős hang (sz) (neutr)

- félelmet, bizonytalanságot, izgalmat, meghatódottságot sejtető gyenge hang

Reszkír kucséber! (hm) (rég), (biz)

- {biztatás kifejezése: vágjunk neki, hátha sikerül a dolog!}

résztt venne ingyen az árvák vacsoráján (sz) (szleng), (tréf)

- igen zsugori

revánsot vesz <vkin> (<vmiért>) (sz) (neutr)

- a) visszavág vkinek a vereségért;
- b) megbosszul vkit (vmiért)

révbe ér(kezik) [jut] (sz) (neutr)

- (hosszas fáradozás, küzdelem után) nyugodt, biztonságos körülmények közé kerül

révbe juttat <vkit> (sz) (neutr)

- (hosszas fáradozás, küzdelem után) nyugodt, biztonságos körülmények közé juttat vkit

ringatták a bölcsőjét [ringott a bölcsője] {vkinek vhol} (sz) (vál)

- a szóban forgó helyen, vidéken született, ott töltötte gyermekkorát

ringbe száll <vmiért> (sz) (neutr)

- küzd, verseng vmiért, megpróbál megszerezni vmit

rinocéroszbőr van <vkinek> a képén [(durva) a pofáján] (sz) (biz)

- a) feltűnően durva, érdes a bőre;
- b) nem sértődik meg könnyen, nem érzékeny a gorombaságra;
- c) pimasz, szemtelen

riszálja a farát (sz) (biz), (tréf)

- a) (többnyire csábítás, figyelemfelkeltés céljából) ringatja a fenekét;
- b) feltűnősködik, hivalkodik

ritka [ritkul] a levegő <vki> (sz) (neutr)

- körül gyanakvás vesz körül vkit, csökken vkinek a támogatottsága

ritka [szokatlan] <vmi,> mint (a) kakukk a mezőn (sz) (rég)

- kivételes, szokatlan jelenség

ritka <vmi,> (sz) (neutr)

- mint a fehér holló vmi rendkívüli ritka

ritka <vmi,> mint a téli fa árnyéka (sz) (rég)

- csak elszórtan akad vmiből

ritka <vmi,> mint árvaházban a szülői értekezlet (sz) (szleng), (tréf)

- vmi nagyon ritka

ritka <vmi,> mint Mackó sajtban a brummogás (sz) (szleng)

- nagyon ritka vmi

ritka madár <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (személy, dolog, jelenség, tulajdonság) nagy ritkaság, csak elvétve akad belőle

Ritka madár a jó szerencse. (km) (neutr)

- {ritkán éri az embert kivételes szerencse}

Ritka madár az igaz barát(ság). (km) (neutr)

- {nehéz igazán jó baráttra találni}

ritkán mos fület (sz) (tréf)

- süket, nagyothall

rivaldafénybe kerül [rivaldafényben áll] <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a figyelem, az érdeklődés középpontjába kerül v. ott van vki v. vmi

ro(t)hadt sarok (sz) (neutr)

- a) (nép) az az égtáj, ahonnan a vihar, az eső jönni szokott;
- b) (biz) a tanteremnek az a része, ahol a rendzavaró, rossz diákok ülnek egy csoportban, ill. ezen diákok együttese

robban a bomba (sz) (neutr)

- (esemény, hír) nagy meglepetést, riadalmat kelt

robbantott csirke (sz) (szleng)

- csirkeaprólék

robbantott leves (sz) (szleng)

- csontszilánkot is bőven tartalmazó csirkeaprólék-leves

Róbert bácsi konyhája (sz) (biz)

- népkonyha

robizik, mint az [egy] állat (sz) (szleng)

- robotol, megfeszített erővel dolgozik

rohadt dög (sz) (szleng), (durva)

- ellenszenves ember

rohan a szakadék felé (sz) (vál)

- (elkerülhetetlen) anyagi v. erkölcsi bukás felé közeleg

Rohannak az események. (hm) (neutr)

- {történések jellemzése: gyors egymásutánban nagyon sok fontos és érdekes dolog történik}

rókább a rókánál (sz) (neutr)

- nagyon ravasz személy

rókahájjal van megkenve (sz) (biz), (tréf)

- nagyon ravasz, agyafúrt személy

rókát fog [nyúz] (sz) (ritk), (szleng), (szépitő)

- hány

Róla szól a mese. (hm) (biz)

- {érintettség kifejezése: éppen róla van szó, őt érinti vmely eset}

Róma püspöke (sz) (vál)

- a római pápa

Róma sem egy nap alatt épült. (km) (neutr)

- {vmely nagyobb lélegzetű munka elvégzéséhez időre van szükség}

Rómába indul [utazik v. megy] (sz) (ritk)

- nemsokára kisbabája lesz, szülni fog

Rómába ment (ritk) (sz) (neutr)

- gyermekágyban fekszik

Rómába mentek a harangok. (hm) (neutr)

- {akkor mondják, amikor nagycsütörtöktől nagyszombatig a katolikus templomokban a gyász jeléül nem harangoznak}

Rómában lenni [járni], (és) pápát nem látni! (hm) (neutr)

- {csodálkozó megjegyzés annak, aki elutazott vhol, járt vhol, de épp azt nem látta, ami ott a legnagyobb nevezetesség}

Rómában van (sz) (ritk)

- gyermekágyban fekszik

római jellem (sz) (vál)

- következetes, puritán és igazságszerető személy

Rómát sem egy nap alatt építették. (km) (neutr)

- {vmely nagyobb lélegzetű munka elvégzéséhez időre van szükség}

romba dől <vmi> (sz) (neutr)

- a) (építmény) összeomlik;
- b) (elképzelés) meghiúsul

romba dönt <vmit> (sz) (neutr)

- lerombol, elpusztít vmit

rommá lő <vmit> (sz) (neutr)

- (épületet, települést) úgy összelő, hogy nem marad benne ép rész

romokban áll [hever] (sz) (neutr)

- a) (épület, település) nagyobb részében elpusztult, tönkrement;
- b) (tréf) (személy) fizikailag v. lelkiileg kimerült állapotban van

ronda [undorító] féreg (sz) (biz), (pej)

- (fizikailag v. erkölcsileg) visszataszító, undort keltő személy

ronda, mint a bűn (sz) (biz)

- nagyon csúnya személy

rongy alak (sz) (durva)

- aljas, hitvány ember

ronggyá ázik (sz) (biz)

- teljesen elázik

ronggyá ver <vkit> (sz) (biz)

- a) többször vadul megüt, összever vkit;
- b) (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit, sokkal jobb vkinél

rongyos ötszáz [ezer] forintért (sz) (biz)

- nagyon olcsón

rontja a levegőt <vhol> (sz) (neutr)

- fölöslegesen, alkalmatlanul van jelen vhol

rontja a tüdejét (sz) (neutr)

- fölöslegesen, haszontalanul sokat beszél

rostává lő <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon sok helyen átló vkit

rostával merít [hordja a] vizet (sz) (neutr)

- értelmetlen, hiábavaló, eredménytelen dolgot művel

rossz (lesz) <vkinek> a szája íze (<vkitől,> <vmitől> v. <vki,> <vmi> miatt v. <vki,> <vmi után>) (sz) (neutr)

- kellemetlen (utó)érzése, hangulata, rossz kedve van, mert csalódott vkiben, vmiben v. kiábrándult vkiből, vmiből

rossz [sanda] szemmel néz (sz) (neutr)

- a) <vkire> v. <vmire:> neheztel, gyanakszik vkire v. vmire, bizalmatlan vkivel v. vmivel szemben;
- b) <vmit:> helytelenít, ellenez vmit

rossz <vkinek> a mája (sz) (neutr)

- gúnyos, rosszindulatú személy

rossz <vkinek> a pedigréje (sz) (gúny)

- alacsony származású

rossz <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- kicsapongó, parázna természetű személy

rossz <vminek> az optikája (sz) (neutr)

- vmi első benyomásra rossz látszatot kelt

rossz ajtón kopogtat (sz) (neutr)

- olyan helyen keres, ahol eredményt nem érhet el

rossz álom <vmi> (sz) (neutr)

- olyan rossz emlék, amit jobb gyorsan elfelejteni

rossz arcot vág <vmihez> (sz) (neutr)

- arcjátékával kimutatja, hogy vmi nem tetszik neki

rossz bolt <vmi> (sz) (biz)

- kedvezőtlen vétel vmi

rossz boltot csinál (<vmivel>) (sz) (biz)

- előnytelen üzletet köt, vmi megvétele által vesztesége lesz, ráfizet

rossz bordában szóttek <vkit> (sz) (nép), (pej)

- rossz, gonosz ember

rossz bőrben van (sz) (neutr)

- erősen lefogyott, láthatóan rossz az egészségi állapota

rossz csillag alatt született (sz) (neutr)

- vkinek semmi sem sikerül, semmiben sincs szerencséje

rossz csillagok járnak az égen (sz) (neutr)

- (személy v. vállalkozás számára) nagyon kedvezőtlen a helyzet

rossz csillagzat alatt született (sz) (rég)

- vkinek semmi sem sikerül, semmiben sincs szerencséje

rossz fát tesz a tűzre (sz) (neutr)

- csíny, helytelenséget, tiltott dolgot cselekszik

rossz feje van (sz) (neutr)

- lassú felfogású, nehezen ért meg v. tanul meg vmit {vkinek}

rossz fényt vet <vkire> v. <vmire> <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely cselekedet) vkinek rossz jellemvonásait v. vminek rossz tulajdonságait emeli ki

rossz fogás <vmi> (sz) (neutr)

- kedvezőtlen vétel vmi

rossz fogást csinál <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- olyan személyt választ v. olyan dolgot szerez meg, aki v. ami nagyon előnytelen, kedvezőtlen a számára

rossz helyen keres(kedik) [tapogat v. tapogatózik] (sz) (neutr)

- rosszul számított, nem ott v. nem úgy próbál elintézni vmit, ahol v. ahogyan kellene

rossz helyre megy <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) személyt nem szívesen látnak vhol, nem teljesítik a kívánságát;
- b) étel v. ital véletlenül a légcsőbe kerül és erős, görcsös köhögést okoz;
- c) segítség nem oda jut, ahova kellene

rossz hírbe hoz [kever] <vkit> (sz) (neutr)

- rosszakat terjeszt vkiről, rágalmoz, becsmérel vkit

rossz hírben áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- rosszat beszélnek vkiről v. vmiről

rossz híre van (sz) (neutr)

- rosszat beszélnek vkiről v. vmiről {vkinek v. vminek}

rossz hírét költi (sz) (neutr)

- rosszakat terjeszt vkiről, rágalmoz, becsmérel vkit {vkinek v. vminek}

rossz hírnévnek örvend (sz) (neutr)

- az emberek között általánosan rossz vélemény terjed el vkiről

Rossz idők járnak. (hm) (neutr)

- {nehézség, kellemetlenség kifejezése: sorozatban kedvezőtlen, kellemetlen dolgok történnek, problémák adódnak}

rossz karban van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (tárgy, dolog v. tréfás értelemben személy) rossz állapotban van

rossz kártyára tesz (sz) (ritk)

- nem helyesen választja meg az eszközt, az alkalmat, a lehetőséget, amitől vmit függővé tesz

rossz képet vág <vmihez> (sz) (neutr)

- arcjátékával kimutatja, hogy nem tetszik neki vmi

rossz konyha van <vkinél> (sz) (neutr)

- rosszul főznek vkinél

rossz kurva (sz) (durva)

- a) erkölcstelen nő, lány;
- b) prostituált nő

rossz lábon áll <vkivel> (sz) (neutr)

- rossz viszonyban van vkivel

rossz lapra tesz (sz) (ritk)

- nem helyesen választja meg az eszközt, az alkalmat, a lehetőséget, amitől vmit függővé tesz

rossz lóra tesz (sz) (neutr)

- rosszul számít, amikor vmely személy v. ügy sikerét, győzelmét várja

rossz napja van (sz) (neutr)

- rosszkedvű, szerencsétlen dolgok történnek vele, ill. semmi sem sikerül, aminek nekifog (és ezért jobb elkerülni) {vkinek}

rossz néven vesz (<vkitől>) (sz) (neutr)

- <vmit> haragszik, neheztel vmiért, rosszáll vmit

rossz nyelve van (sz) (neutr)

- pletykás, rosszindulatú ember, aki szeret másokat megszólítani {vkinek}

rossz nyomon jár [halad v. van] (sz) (neutr)

- nem a megfelelő helyen v. módon keres vmit v. vminek a megoldását, felderítését

rossz passz (sz) (biz)

- balszerencse, sikertelenségek sorozata

rossz passzban van (sz) (biz)

- (sorozatos bajokat átélve lelkileg, fizikailag, anyagilag stb.) rossz állapotban, bajban, kellemetlen helyzetben van

rossz példát mutat (<vkinek>) [rossz példával jár elől] (sz) (neutr)

- (példamutatás helyett) elítélendő módon, helytelenül cselekszik

rossz pénz (sz) (ritk), (tréf)

- semmirekellő, hitvány ember

Rossz pénz nem vész el. (km) (neutr)

- a) {ritkán szokott annak baja történni, amitől nem sajnálna megválni az ember;
- b) (tréf) {általában helyzetmondatszerű használatban biztatás kifejezéseként: nem kell azt a gatzickót féltetni, majd előkerül, hazajön magától is!}

rossz pontot szerez (sz) (neutr)

- (<vkinél>) (személy vmely tett révén vkinek a megítélésében) máshoz képest hátrányosabb helyzetbe jut

rossz posztó (sz) (biz)

- haszontalan, csintalan, rossz gyerek

rossz sora van [rosszul megy <vkinek> a sora] (sz) (neutr)

- kedvezőtlen, nehéz körülmények között él {vkinek}

rossz szájjíz marad <vkiben> <vki> v. <vmi> után [rossz szájjíz hagy maga után <vki> v. <vmi>] (sz) (neutr)

- vkinek a szereplése, kijelentése, viselkedése kellemetlen, rossz emléket hagy vkiben

rossz szél fúj <vki> (sz) (neutr)

- felől (vál) kedvezőtlen híreket, elítélő véleményt lehet hallani vkiről

rossz szeme van (sz) (neutr)

- képtelen vminek a helyes értékelésére, megítélésére {vkinek}

rossz színben tűnik fel <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az előnytelen tulajdonságai kerülnek előtérbe

rossz színben tüntet fel <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- vkinek v. vminek az előnytelen tulajdonságait hangsúlyozza

rossz színben van (sz) (neutr)

- nem jól néz ki

rossz szíve van (sz) (neutr)

- önző, részvétlen, könyörtelen {vkinek}

Rossz szomszédság török átok. (km) (neutr)

- {nagy csapás a rossz szomszéd}

rossz szöveg (sz) (szleng)

- halandzsa, mellébeszélés

rossz úton halad [jár] (sz) (neutr)

- a) a helytelen irányba halad;
- b) helytelenül cselekszik, a rossz megoldás felé tart

rossz útra csal [csábít] <vkít> (sz) (neutr)

- odahat, hogy vki az eddigitől eltérően rossz, züllött magatartást vegyen föl

rossz útra lép [tér v. téved] (sz) (neutr)

- elzüllik, bűnözni kezd

rossz útra térít [visz] <vkít> (sz) (neutr)

- odahat, hogy vki az eddigitől eltérően rossz, züllött magatartást vegyen föl

rossz üzlet <vmi> (sz) (neutr)

- kedvezőtlen vétel vmi

rossz üzletet csinál (<vmivel>) (sz) (neutr)

- vmi megvétele által vesztesége lesz, ráfizet

rossz vásár <vmi> (sz) (neutr)

- kedvezőtlen vétel vmi

rossz vásárt csinál (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a) házastárral, munkatárral hátrányos, kellemetlen helyzetbe kerül;
- b) vmi megvétele által vesztesége lesz, ráfizet

Rossz vége lesz ennek! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: baj lesz ebből!}

rossz vért szül <vmi> (sz) (neutr)

- rossz hatása van vminek, visszatetszést kelt vmi

Rossz vicc (volt)! (hm) (neutr)

- {vmely izetlen tréfa feletti felháborodás kifejezése}

rossz volt az irányzék (sz) (tréf)

- nem jól célzott, elvétette a lövést

rossz(hírű) nő (sz) (neutr)

- feslett erkölcsű, kitartott nő, aki a nagyvilági nők életmódját utánozza

rossz, mint az ördög (sz) (neutr)

- nagyon gonosz, rossz személy

rosszabb <vmi,> mint a nyugat (sz) (szleng)

- nagyon rossz, elviselhetetlen vmi

rosszabb a hátramenésnél <vki> v. <vmi> (sz) (nép)

- a) nagyon rossz, csintalan (gyerek);
- b) nagyon kellemetlen, kínos (dolog)

rosszak rossza (sz) (vál)

- a többiek között a legrosszabb személy

Rosszal rossz, (de) rossz nélkül (még) rosszabb. (km) (neutr)

- a) {nagy teher a rossz házastárs, de egyedül élni még nehezebb};
- b) {az olyan segítőtárs is jobb a semminél, akinek csak kevés hasznát veszi az ember}

rosszat forral <vki> (sz) (neutr)

- ellen ártó, gonosz tervei vannak vkivel szemben

rosszban jár [sántikál] (sz) (neutr)

- ravaszul kigondolt és erkölcsileg kifogásolható tervét próbálja megvalósítani

rosszban töri a fejét (sz) (neutr)

- azon gondolkodik, hogyan árthatna vkinek

rosszban van <vkivel> (sz) (neutr)

- haragos, ellenséges viszonyban van vkivel

rosszkezdében teremtett az isten <vkit> (sz) (neutr)

- tehetetlen, együgyű v. nagyon csúf külsejű ember

rosszkezdünk tele (sz) (vál)

- a hosszan tartó rossz kedélyállapot jelképe

rosszra gondol (sz) (neutr)

- a) vmi bajt, rosszat sejt;
- b) (biz) illetlen dologra gondol

rosszra vezet [visz] <vmi> (sz) (neutr)

- kedvezőtlen eredménnyel jár vmi

rosszul áll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) anyagilag, egészségileg rossz állapotban, helyzetben van;
- b) versenyben rossz helyezést foglal el;
- c) vmely hivatalos ügy nincs rendben, akadozik

rosszul áll <vkinek> a szénája (sz) (biz)

- a) kedvezőtlenül alakulnak a körülményei, nincs rendben vmely (hivatalos) ügye;
- b) (ritk) rossz az egészségi állapota

rosszul érzi magát a bőrében (sz) (neutr)

- lelki egyensúlya rossz

rosszul fekszik <vkinél> (sz) (biz)

- vki számára az illető lenézett, lebecsült személy

rosszul jár <vkinek> a lapja (sz) (biz)

- nincs vkinek szerencséje

rosszul jön <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely kellemetlen dolog) éppen akkor következik be, amikor legkevésbé számított rá

rosszul megy (sz) (neutr)

- kedvezőtlen körülmények között, rosszul él {vkinek}

rosszul megy [folyik] <vkinek> a dolga (sz) (neutr)

- kedvezőtlen helyzetben van

rosszul sül el <vmi> (sz) (neutr)

- (a jó szándék ellenére is) vmi kedvezőtlenül alakul

rováson van (ritk) (sz) (neutr)

- mint vkinek tartozását, hibáját, bűnét számon tartják

rovott múltú (sz) (neutr)

- büntetett előéletű személy

rózsás kedvében van (sz) (neutr)

- vidám, jókedvű

rózsás színben látja a világot (sz) (neutr)

- a) a valóságosnál kedvezőbb színben lát vmit;
- b) (egy kissé) ittas

rózsás színben tüntet fel <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- jobbnak, kedvezőbbnek fest le vkit v. vmit, mint amilyen valójában

rózsaszín(ű) szemüvegen (át) [szemüveggel] néz [lát] <vmit> (sz) (neutr)

- túlzottan derűlátón, a valóságosnál sokkal kedvezőbben lát v. ítél meg vmit

rózsaszínben látja a világot (sz) (neutr)

- a) vmit illetően derűlátó;
- b) vkinek nagyon jó kedve lett az italtól

rozsdásodik <vkinek> a hangja (sz) (biz), (tréf)

- vkinek a hangja kezdi elveszíteni tisztaságát, némi rekedtség érződik rajta

Rögtön rosszul leszek! (hm) (neutr)

- {csodálkozás kifejezése: ejha, nahát!}

Röhög a vakbelem! (hm) (biz), (gúny)

- a) {méltatlankodás annak jelzésére, hogy vmit nem tartunk viccesnek, humorosnak};
- b) {káröröm kifejezése}

röhög, mint ló az abraknak (sz) (nép)

- örömeiben hangosan nevet

Röhögőm kell! (hm) (neutr)

- {méltatlankodás kifejezése a helyzet felháborító, ám mégis komikus jellege miatt}

röhögőgörcsöt kap (<vmitől>) (sz) (biz)

- nagyon nevet (vmin)

röpködnek a mínuszok (<vhol>) (sz) (tréf)

- hideg idő van

rövid <vkinek> az emlékezete (sz) (neutr)

- hamar felejt

rövid <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- feledékeny, rövid idő alatt mindent elfelejt

rövid lélegzetű (sz) (neutr)

- kevés szóval megírt v. elmondott (pl. előadás)

Rövid leszek! (hm) (neutr)

- {mondandó, történet tömör elbeszélésére tett ígéret: nem beszélek hosszan}

rövid pórázra fog <vkit> (sz) (neutr)

- szigorú fegyelem, ellenőrzés alatt tart vkit

rövid úton (sz) (neutr)

- minden hosszadalmas, fölösleges eljárás nélkül

röviden, de velősen (sz) (neutr)

- kevés szóval, de a lényegét eltalálva

rövidre [szorosra] fogja a gyeplőt (sz) (neutr)

- az eddiginél nagyobb rendre, fegyelemre szoktat vkit, vkinek az eddiginél kisebb szabadságot enged

rövidre fog <vmit> (sz) (neutr)

- (hosszasan is elbeszélhető mondanivalót) kevés szóval mond el

rövidre fogja a kantárszárat (sz) (neutr)

- az eddiginél nagyobb rendre, fegyelemre szoktat vkit

rövidre zár <vmit> (sz) (neutr)

- a) rövidzárlatot okoz;
- b) (biz) egyszerűsít, rövidebben, hatékonyabban végez el, old meg vmit

rugalmas elszakadás (sz) (rég), (szépítő)

- (főleg a második világháború német, magyar hadvezetőségének nyelvhasználatában) visszavonulás, visszakozás

rúgja a bőrt (sz) (biz)

- futballozik

rúgja a port (sz) (nép), (tréf)

- tüzesen, lendületesen táncol

Ruha teszi az embert. (km) (neutr)

- a) {van, aki az ember értékét öltözete alapján ítéli meg};
- b) {különösen nők szóhasználatában: mindenki jobban mutat, többnek látszik csinos, divatos ruhában}

ruhaszárító csillag (sz) (biz), (tréf)

- a nap

ruhát ad <vkinek> (sz) (biz), (tréf)

- a) megver, összever vkit;
- b) (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit, jobb vkinél

ruhát kap (sz) (biz), (tréf)

- a) verést kap;
- b) (versenyben, vetélkedésben) vereséget szenved

rút, mint az ördög (öreganyja) (sz) (neutr)

- nagyon csúnya személy

rutin róka (sz) (biz), (tréf)

- tapasztalt ember

S

saját fegyverét fordítja <vki> (sz) (neutr)

- ellen (előny, haszon szerzése érdekében) olyan érvet, eljárást, módszert alkalmaz vki ellen, amilyent az illető maga is használt ellene

saját fészkebe piszkít (sz) (biz)

- saját családját, környezetét, hozzátartozóit gyalázza, ill. gyalázatos dolgot művel körükben

saját levében fő (sz) (biz)

- saját hibái, bűnei miatt vmilyen kínos, kellemetlen helyzetben van

saját számlájára (sz) (neutr)

- saját felelősségére, saját kockázatára

saját zseb(é)re dolgozik (sz) (neutr)

- saját haszonra, saját nyereségre törekszik

sajog <vkinek> a szíve <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- a) nagyon sajnál vkit v. vmit;
- b) szeretne elnyerni, megkapni vkit v. vmit

sajtó alá rendez <vmit> (sz) (neutr)

- vmely mű kinyomtatását megelőző s a nyomtatással járó szerkesztői munkákat végzi

sajtó alatt van <vmi> (sz) (neutr)

- könyvet v. más nyomdai terméket nyomtatnak

sakkban tart <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- (személy v. vmely ténykedés, állapot) vkinek a tevékenységét korlátozza, hogy az illető ne tudjon önállóan kezdeményezni

sakk-mattba kerül [sakk-mattot kap] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vkinek a helyzete reménytelen lesz, vállalkozása csődöt mond

sakkot ad <vkinek> (sz) (neutr)

- a) vkinek a vállalkozását, ügyét ellenintézkedéssel megghiúsítja;
- b) vitában cáfolhatatlan érvekkel elnémít vkit

salamoni bölcsesség (sz) (neutr)

- (döntésben, ítéletben megnyilvánuló) mély bölcsesség

salamoni ítélet (sz) (vál)

- szellemes, bölcs ítélet, amellyel általában mindkét fél elégedett

sámlira áll, hogy befűzze a cipőjét (sz) (szleng)

- nagyon alacsony, kicsi (személy)

Samu legyen [legyen a nevem], ha ... (hm) (biz), (tréf)

- {állítás, ígélet tréfás nyomatékosítása}

Samuka érdeklődik. (hm) (biz)

- {felesleges v. naiv kérdezősködésre elhallgattató szándékú, értetlenkedő válasz: hogy lehet ilyet kérdezni?}

Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget [zsákkal hoznak meleget]. (hm) (neutr)

- {a népi megfigyelés szerint március 18-a körül már enyhe, tavaszias időjárás szokott lenni}

sánta hasonlat (sz) (neutr)

- az adott esetre nem illő, erőltetett, nem találó hasonlat

sápadt arcú (sz) (vál)

- (indián szempontjából) fehér bőrű személy

sápot húz [szed v. vesz] <vmiből> (sz) (biz)

- (gyakran törvénytelenül, jogtalanul) elveszi a maga részét vmiből

sarat dob <vkire> (sz) (neutr)

- gyaláz, rágalmoz vkit

sárba dobott pénz (sz) (rég)

- haszontalanul kiadott, elpazarolt pénz

sárba ránt [tapos v. tipor] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- szándékosan durván megsért vkit v. vmit, minden rosszat elmond vkiről v. vmiről

sárga (lesz) az irigységtől (sz) (neutr)

- olyan irigy, hogy az arcán is tükröződnek érzelmei

sárga <vmi,> mint a kikerics (sz) (neutr)

- nagyon sárga, élénksárga vmi

sárga angyal (sz) (neutr)

- az autókлуб (helyszínre kiszálló) segélyszolgálati gépkocsija v. szerelője

sárga hidegvágó (sz) (szleng)

- villamos

sárga irigység [(szleng), (tréf) SI-faktor] (sz) (neutr)

- igen nagyfokú irigység

sárga könyv (sz) (ritk)

- diplomáciai okmányok gyűjteménye, amelyet vmely kormány ad ki álláspontjának, eljárásának igazolására

sárga lapot ad [mutat fel] <vkinek> (sz) (neutr)

- a) (különösen labdarúgásban) szabálytalanságot elkövető játékost figyelmeztet;
- b) (vmely közösségben, tisztségben elkövetett hibája miatt) figyelmeztet, megint vkit

sárga málna (sz) (biz)

- sárga színű üdítőital (Szlovákia magyar lakta részein)

sárga veszedelem (sz) (rég), (pej)

- a fehér embereket Ázsia részéről állítólag fenyegető veszedelem

sárga, mint a viasz (sz) (neutr)

- (személy) sápadt, beteges színű

sárkányt repít [ereszt] (sz) (ritk), (tréf)

- feleségét v. az anyósát útra bocsátja, utazni küldi

sárkánytejet szopott (sz) (nép)

- a) veszekedős, összeférhetetlen (személy);
- b) kegyetlen, gonosz (személy);
- c) nagyon bátor (személy);
- d) nagyon erős, izmos (személy)

sarkon fordul (sz) (neutr)

- pillanatnyi elhatározásból, hirtelen elmegy

sarokba szorít <vkit> (sz) (neutr)

- olyan helyzetbe kényszerít vkit, amelyből nincs menekvés, kibúvó

sárral dobál (meg) <vkit> (sz) (neutr)

- gyaláz, rágalmaz vkit

Sasnak sas a fia. (km) (rég)

- {kiváló embernek tehetséges gyermekei szoktak lenni}

sast tanít repülni (sz) (rég)

- olyan vkit próbál vmire megtanítani, aki már mestere annak

sátoros ünnep (sz) (neutr)

- a) (nép) nagy ünnep;
- b) (tréf) ritka, kivételes alkalom

sátrat üt [ver] <vhol> (sz) (neutr)

- letelepszik vhol

Saul a próféták között (sz) (rég)

- tudatlan, jelentéktelen ember a kiválóak társaságában

Saulusból Paulus lesz (sz) (vái)

- magatartását, véleményét, álláspontját hirtelen éppen az ellenkezőjére változtatja

savanyú <vkinek> a szőlő (sz) (gúny)

- lekicsinylő megvetéssel nyilatkozik vmiről, mert úgysem tudja azt elérni, megszerezni

savanyú <vmi,> mint a citrom (sz) (neutr)

- (étel, ital) nagyon savanyú

savanyú <vmi,> mint a vadalma (sz) (neutr)

- nagyon savanyú vmi

savanyú <vmi,> mint az ecet (sz) (neutr)

- (étel, ital) nagyon savanyú

savanyú arcot vág (<vmihez>) (sz) (neutr)

- csalódott, kedvetlen, kelletlen, kényszeredett a viselkedése, az arckifejezése

savanyú képet vág (<vmihez>) (sz) (neutr)

- csalódott, kedvetlen, kelletlen, kényszeredett a viselkedése, az arckifejezése

savanyú Vendel (sz) (biz), (pej)

- kedvetlen, fanyar arcú személy (, aki semmiben sem talál örömet)

savó folyik <vkinek> az ereiben (sz) (pej)

- a) pipogya, gyáva, a bárgyúságig türelmes személy;
- b) közönyös személy

savóvá vált <vkinek> a vére (sz) (pej)

- a) pipogya, gyáva lett;
- b) közönyössé vált

se (nem) lát, se (nem) hall [se hall, se lát] (sz) (neutr)

- annyira belemerült vmibe v. annyira szórakozott, hogy semmiről sem vesz tudomást

Se bú, se bá. (hm) (biz)

- {elutasító válasz kifejezése: semmit sem lehet tudni a dologról, (vkinek) semmi köze a dologhoz}

Se bűt, se bát nem mondott. (hm) (biz)

- {meglepetésszerű megállapítás kifejezése vki hallgatása kapcsán: egy szót sem szólt, nem foglalt állást}

se égen, se földön (sz) (neutr)

- sehol (a világon)

se éjjele, se nappala (sz) (neutr)

- (elfoglaltsága v. aggodalma miatt) ideges, nyugtalan {vkinek}

se él, se hal (sz) (neutr)

- nagyon rosszul van

se eleven, se holt (sz) (neutr)

- félelemtől, felindultságtól v. fáradtságtól elgyötört, megzavarodott (személy)

se élő, se holt (sz) (neutr)

- félelemtől, felindultságtól v. fáradtságtól elgyötört, megzavarodott (személy)

se füle, se farka (sz) (neutr)

- (beszéd, írás) értelmetlen, zavaros, semmitmondó {vminek}

se hideg, se meleg (sz) (neutr)

- a) határozott állásfoglalástól tartózkodó (személy);
- b) részvétlen, közönyös (személy);
- c) se nem rokonszenves, se nem ellenszenves (személy, magatartás)

se híre, se hamva (sz) (neutr)

- nyomtalanul eltűnt vki v. vmi {vkinek v. vminek}

se holt, se eleven [se eleven, se holt] (sz) (neutr)

- félelemtől, felindultságtól v. fáradtságtól elgyötört, megzavarodott (személy)

se hús, se hal [se hal, se hús] (sz) (neutr)

- a) (személy) közönyös, szenttelen;
- b) (íz, megnyilatkozás) bizonytalan jellegű, meghatározhatatlan

se ilyen, se olyan, mint a Samu nadrágja (sz) (nép)

- semmilyen, nem lehet tudni, hogy milyen is

se inge, se gallérja [se gatyája] (sz) (neutr)

- a) (személy) vkinek nem hozzátartozója, semmi köze sincs hozzá;
- b) (ügy, dolog) nem tartozik vkire, nem az ő dolga, nincs vele semmi kapcsolata {vkinek vki v. vmi }

se isten, se ember (sz) (neutr)

- senki

se íze, se bűze (sz) (biz)

- a) (étel) íztelen, fűszerezetlen;
- b) (megnyilatkozás) jellegtelen, unalmas;
- c) (ritk) (személy) kedélytelen, száraz {vkinek v. vminek}

se kép, se hang <vkiről> v. <vmiről> (sz) (biz)

- nem beszélnek vkiről v. vmiről, nem törődnek vkivel v. vmivel

Se kép, se hang! (hm) (biz)

- a) {annak kifejezése, hogy nem működik vmi};
- b) {annak kifejezése, hogy vki zavarában hirtelen (el)hallgat}; *c) {nagyfokú részegség kifejezése: nagyon berúgott az illető}

Se ki, se be. (hm) (neutr)

- {vmely mozgás, folyamat elakadásának kifejezése}

se kinn [kint], se bent (nincs) (sz) (neutr)

- nagyon bizonytalan vkinek a helyzete, nem dőlt el a sorsa

se köpni, se nyelni nem tud (sz) (biz)

- (meglepetésében, szégyenében v. zavarában) egy szót sem tud szólni, megszégyenülten hallgat

se kutyája, se macskája (sz) (neutr)

- nincsenek vkinek rokonai, barátai, teljesen magányos {vkinek}

se nem árt, se nem használ [ha nem használ, nem (is) árt] <vmi,> mint a szenteltvíz (sz) (tréf)

- (szer, eszköz, módszer) közömbös hatású, nem sokat ér

se nem árt, se nem használ [ha nem használ, nem (is) árt] <vmi> (, mint a szenteltvíz) (sz) (tréf)

- (szer, eszköz, módszer) közömbös hatású, nem sokat ér

se nem oszt, se nem szoroz <vmi> (sz) (neutr)

- nem számít, jelentéktelen (dolog)

se országa, se hazája (sz) (neutr)

- hazátlan, jöttment ember {vkinek}

Se pénz, se posztó. (hm) (neutr)

- {kudarcc, sikertelenség kifejezése: mindkét remélt haszontól, kedvező esélytől elestünk}

se pró, se kontra (sz) (neutr)

- sem mellette, sem ellene (nem szóló érvek)

se széle, se hossza (sz) (ritk)

- hatalmas kiterjedésű, végtelen {vminek}

se szeri, se száma (sz) (neutr)

- nagyon sok {vminek}

Se szó, se beszéd. (hm) (neutr)

- {hirtelen, váratlan cselekedet jellemzése: minden bevezetés v. előzmény nélkül, váratlanul, hirtelen}

se té, se tova (sz) (nép)

- se előre, se hátra (nem mozdulhat a helyéről, nem juthat előbbre)

se teste, se lelke nem kíván <vmit> (sz) (neutr)

- egyáltalán nem kíván vmit, irtózik tőle {vkinek}

se tőled, se hozzád (sz) (nép)

- a) nem mozdul, nem halad a dolog;
- b) bamba, mulya ember

se vége, se hossza (sz) (neutr)

- a) időben vmi (pl. beszéd) nagyon elhúzódik;
- b) térben beláthatatlan messzeségbe terjed vmi {vminek}

Se vele(d), se nélküle(d). (hm) (neutr)

- {vmely partnerrel szembeni bizonytalanság kifejezése}

Se(m) kocsi, se(m) ló, se(m) ostor nem a tied. (hm) (rég)

- {népmesében szokásos fordulatként: hajts (kocsis), gyorsabban!}

se(m) több, se(m) kevesebb (sz) (neutr)

- éppen annyi, amennyiről szó van

sebes(en), mint az (olajozott) istennyila (sz) (nép)

- nagyon gyors(an megy)

sebes, mint a szél (sz) (neutr)

- nagyon gyors

sebet ejt [üt] <vkin> (sz) (neutr)

- lelki fájdalmat okoz vkinek

sebet üt <vmin> (sz) (neutr)

- kárt okoz vmiben

sebezhető pont (sz) (neutr)

- a) olyan cselekedet, magatartás, tulajdonság, amelynek (v. ritkábban olyan személy, akinek) az emlegetése vkit kellemetlenül, fájdalmasan érint;
- b) vkinek a könnyen támadható, sebezhető tulajdonsága

secperc alatt (sz) (szleng)

- semmi perc alatt, azonnal, gyorsan

segédkezet nyújt (<vkinek> <vmiben> v. <vmihez>)) (sz) (vál)

- segítségére, támogatására van, segédkezik vkinek

seggbe rúg <vkit> (sz) (durva)

- (állásából) kirúg, elbocsát vkit

seggére ver a pénznek [egy összegnek] (sz) (durva), (tréf)

- (ki)költekezik, elkölt vmilyen összeget

segget csinál a szájából (sz) (durva)

- nem ígéretével, kijelentésével összhangban cselekszik

segget nyal (sz) (durva)

- ellenszenves, szolgai módon hajbókol, hízeleg vkinek

seggig ér <vkinek> a homloka [<vkinek> seggig érő homloka van] (sz) (durva), (tréf)

- kopaszodik v. kopasz

Segíts magadon, (az) isten is megsegíti! (km) (neutr)

- {csak az boldogul, aki maga is megtesz minden tőle telhetőt a cél érdekében}

Sehogy sem áll rajta! (hm) (neutr)

- {bírálat kifejezése: nem illik hozzá vmilyen öltözék, nem tudja tetszetős módon viselni}

sejhajon billent [rúg] <vkit> (sz) (biz), (szépítő)

- fenéken rúg vkit (gyakran fenékbe rúgással való fenyegetés kifejezéseként is: Sejhajon billentelek [rúglak]!)

sejt <vmit,> mint (a) macska az esőt (sz) (nép)

- a szóban forgó dolgot homályosan sejt, érzi, de nem tudja biztosan

selyembe, bársonyba öltöztet <vkit> (sz) (ritk), (vál)

- módfelett kényeztet, minden széppel, jóval körülvesz vkit

selyemben, bársonyban jár (sz) (ritk), (vál)

- fényűzően öltözködik

selyempapírba csomagol <vmit> (sz) (neutr)

- vmely kellemetlen dolgot finoman, tapintatosan ad tudtára vkinek

sem utódja, sem boldog őse, sem rokona, sem ismerőse (sz) (vál)

- nincs vkivel rokonságban, szorosabb viszonyban érdekközösségben {vkinek}

semmi áron (se) (sz) (neutr)

- semmiképpen (se)

semmi esetre sem (sz) (neutr)

- semmiképpen

Semmi jónak nem vagyok az elrontója [nem akarok az elrontója lenni]. (hm) (tréf)

- {indoklás kifejezése: nem akarom mások örömét elrontani, szívesen megyek veletek mulatni, szórakozni}

semmi néven nevezendő (sz) (vál)

- semmilyen, semmiféle

semmi nyoma (sz) (neutr)

- teljesen eltűnik vki v. vmi, semmi jel sem marad utána {vkinek v. vminek}

semmi pénzért sem (sz) (neutr)

- semmi módon, semmiképpen

semmi perc alatt (sz) (biz)

- nagyon hamar, egy pillanat alatt

semmi sem szent <vki> (sz) (neutr)

- előtt senkit és semmit nem tisztel, senkire és semmire nincs tekintettel

semmi szín alatt (sz) (neutr)

- semmiképpen sem

semmibe (sem) vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) úgy tekint vkire v. vmire, mintha nem is létezne;
- b) nem ad, nem hallgat vkire v. vmire

semmibe sem kerül <vmi> (sz) (neutr)

- a) ingyen van;
- b) semmi gonddal, fáradtsággal nem jár

semmiben nem [sem] szenved [lát] hiányt (sz) (neutr)

- mindene megvan vkinek

semmiben sincs <vkinek> hiánya (sz) (neutr)

- mindene megvan vkinek

Semmiből nem lesz semmi. (km) (neutr)

- {ahhoz, hogy vmit létrehozzunk, az is kell, amiből és amivel készítsük, csináljuk}

semmije sem marad (sz) (neutr)

- mindenét elveszti {vkinek}

semmire sem jut [megy v. viszi] (sz) (neutr)

- az életben semmilyen vonatkozásban nem ér el sikert v. eredményt, nem gyarapszik

semmit nem [sem] adnak ingyen (sz) (neutr)

- mindennek megvan a maga ára

semmit sem ad <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) nem hallgat vkire;
- b) nem tekint fontosnak vmit

semmivé tesz <vkit> (sz) (neutr)

- (főleg erkölcsileg) teljesen tönkretesz vkit

senki emberfia (sz) (nép)

- senki

senki fia (sz) (nép)

- jelentéktelen, hitvány, senki ember

senki földje (sz) (neutr)

- a) a harctéren a két ellenséges arcvonal közötti sáv, amelyet egyik fél sem tart megszállva;
- b) gazdátlan, tulajdonos nélküli föld

Senki sem (lehet) próféta a saját [a maga] hazájában. (km) (neutr)

- {közvetlen környezetétől nem szokta megkapni az ember a méltó elismerést}

Senki sem kerülheti el a végzetét. (hm) (neutr)

- {bukás, végzet kifejezése: aminek meg kell történnie, az előbb vagy utóbb mindenkivel meg is történik}

Senki sem lépheti át [képes átlépni] a saját árnyékát. (km) (neutr)

- {senki sem tagadhatja meg a múltját}

Senki sincs hiba nélkül. (hm) (neutr)

- {megértő bírálat kifejezése: senki sem tökéletes}

Senki többet, harmadszor. (hm) (neutr)

- a) {árverésen használt kifejezés, amellyel a győztes licitálónak adják az adott kikiáltási tárgyat};
- b) (tréf) {figyelmeztetés kifejezése: ez az utolsó pillanat, lehetőség vminek a megtételére v. (különösen a vita során) az esetleges hozzászólásra}

seperc alatt (sz) (szleng)

- azonnal

seprűnyélen lovagolhatna (sz) (tréf)

- nagyon csúnya v. gonosz személy (főleg nő)

siet élni (sz) (neutr)

- a) nagyon hamar, fiatalon belemerül az élvezetekbe;
- b) túlságosan mohón habzsolja az élvezeteket

sietős az útja (sz) (neutr)

- vkinek sietnie kell {vkinek}

sietősre veszi a figurát (sz) (szleng)

- elfut, elszalad

sík [tisza] ideg (sz) (szleng)

- nagyon ideges

sikere van <vkinél> (sz) (biz)

- vki v. vmi tetszik vkinek {vkinek v. vminek}

sikító titkárnő (sz) (biz), (tréf)

- igen rosszul gépelő titkárnő (aki sikít örömeiben, ha végre megtalál egy billentyűt)

Síkos már a pálya. (hm) (durva), (tréf)

- {nemi izgalom kifejezése: nő szexuális értelemben felizgult, felgerjedt}

síkra száll <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- kiáll vkiért v. vmiért, támogat vkit v. vmit

sima <vmi,> mint a bársony (sz) (neutr)

- kellemesen sima tapintású (szövet, haj, bőr)

sima <vmi,> mint a tükör (sz) (neutr)

- (különösen víz, jég) nagyon sima

sima győzelem (sz) (neutr)

- könnyű diadal (vmely küzdelemben, versenyben)

sima nap (sz) (neutr)

- eseménytelen, bonyodalmaktól mentes nap

sima szájú (sz) (rég)

- kenetteljesen, hízelkedően beszélő személy

sima ügy (sz) (biz)

- a) könnyű dolog, feladat;
- b) szexuálisan könnyen elérhető nő

sima víz (sz) (neutr)

- a) lágy, nem meszes víz;
- b) közönséges ivóvíz (a szénsavas vízzel ellentétben)

sima, mint a kígyó (sz) (neutr)

- olyan ravasz és simulékony személy, hogy szinte lehetetlen túljárni az eszén

simán veszi az akadályokat (sz) (neutr)

- minden nehézséget könnyedén legyőz, megold

Simuljon ki az EKG-d! (hm) (szleng), (pej)

- {átok, rosszakarat, becsmélés kifejezése: dögölj meg!}

sínen van <vmi> (sz) (neutr)

- vmely folyamat rendben, zökkenőmentesen megy, zajlik

sínre tesz <vmit> (sz) (neutr)

- (ügyet, problémát) rendez, megold, elintéz

síppal-dobbal (, nádi hegedűvel) (sz) (neutr)

- a) mindenféle hangszerrel;
- b) minden eszközzel

sír <vkinek> a kezében a munka (sz) (neutr)

- ügyetlenül, kényszeredetten, rosszul dolgozik

sír a lélek <vkiben> (sz) (vál)

- elfog vkit a keserűség, a bánat

sír, mint egy [a (velencei)] fürdősz kurva (sz) (durva), (pej)

- visszataszító módon sopánkodva sokat panaszkodik (pedig nem is lenne rá oka)

sír, mint egy hímringyó (sz) (durva), (pej)

- visszataszító módon, sopánkodva sokat panaszkodik (pedig nem is lenne rá oka)

Sírás lesz belőle! [Sírás lesz a vége!] (hm) (neutr)

- {viháncoló gyermekhez intézett figyelmeztetés, hogy hagyjon fel a féktelenséggel, az oktalan nevetgéléssel: rossz vége lesz!}

sírba dönt <vkit> (sz) (neutr)

- vkinek a halálát okozza

sírba fog tenni <vkit> (sz) (neutr)

- túl fog élni vkit

síri [végső] nyugalom (sz) (vál)

- a halál utáni állapot

síri csend (sz) (neutr)

- nagyon mély, teljes csend

síri hang (sz) (neutr)

- halk, bánatos, szomorú hang

Sírijon a te anyukád [az ő anyukája]! (hm) (szleng)

- {felelősség elhárítása: legyen a tied v. az övé a felelősség!}

sírni volna kedve (sz) (neutr)

- nagyon szomorú, el van keseredve {vkinek}

Sírva vigad a magyar. (km) (neutr)

- {bármennyire örül is a magyar, mindig vegyül az örömébe némi bánat is}

sitten van (sz) (szleng)

- börtönbüntetését tölti

sittre vág <vkit> (sz) (szleng)

- börtönbe csuk vkit

skartba tesz <vkit> (sz) (ritk), (biz)

- a) (jelentős pozíciót betöltő személyt) állásából levált, félreállít;
- b) cselekvési szabadságától megfoszt, tétlenségre ítél vkit

sliccelt szemű (sz) (biz), (tréf)

- ázsiai, mongol típusú személy

Slussz, passz (, kész)! (hm) (biz)

- {folyamat, vita lezárásának türelmetlen kifejezése: a dolog el van intézve, be van fejezve!}

sóbálvánnyá válik [változik v. mered v. dermed] (sz) (neutr)

- (megdöbbenéstől, meglepetéstől, ijedtségtől) mozdulatlaná, némává dermed

sodródik az árral (sz) (neutr)

- a többséggel együtt haladva elvtelenül alkalmazkodik az adott helyzethez

sógor, koma alapon (sz) (neutr)

- a rokonoknak, barátoknak kedvezve, nem igazságosan

soha a büdös életbe(n) (biz) (sz) (neutr)

- soha

soha életében (sz) (neutr)

- még sohasem

soha vissza nem térő alkalom (sz) (neutr)

- olyan kedvező alkalom, lehetőség, amelyet nem szabad elszalasztani

Sohase mondd, hogy soha. (hm) (neutr)

- {viszonylagosság kifejezése: semmi sem tekinthető véglegesnek, mindig lehet (más) megoldás az adott helyzetben}

sok <vmi,> mint a köles (sz) (nép)

- nagyon sok vmi

sok <vmi,> mint a mák (sz) (nép)

- nagyon sok vmi

Sok a beszéd! (hm) (neutr)

- {szemrehányó megalékelés kifejezése: a sok beszéd helyett inkább cselekedni kellene}

sok a dolga (sz) (neutr)

- igen elfoglalt, számos intéztnivalója van {vkinek}

Sok a szöveg! (hm) (szleng)

- {türelmetlen felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass, mert unom már, hogy annyit beszélsz!}

Sok az eszkimó, kevés a fóka. (km) (neutr)

- {sok a pályázó v. igénylő, kevés a lehetőség}

Sok bába közt elvész a gyerek. (km) (neutr)

- a) {a szóban forgó ügynek, intézkedésnek nem lesz meg a kívánt eredménye, mivel többen is intézik, többen is beleszólnak};
- b) {ami sok embernél megfordul, könnyen elkallódik}

Sok beszédnek sok az alja. (km) (neutr)

- {aki sokat beszél, gyakran sok badarságot összefecseg, holott a lényegét kevés szóval is el lehet mondani}

Sok dolga felől megtehetné. (hm) (gúny)

- {méltatlankodás kifejezése: igazán volna rá ideje}

Sok eső esett arrafelé. (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy a szóban forgó személy feltűnően magasra nőtt, sudár termetű}

sok ezerre megy [rúg] (<vminek> a száma) (sz) (neutr)

- igen sok

sok fából faragott ember (sz) (nép)

- sok mindenhez értő, ravasz, ügyes ember

Sok gombócot kell még addig megenned! [Sok gombócot kell még megenned, hogy ...] (hm) (tréf)

- {biztatás kifejezése: sokat kell még addig nőnöd, fejlődöd!}

sok háj van <vkin> (sz) (neutr)

- elhízott

Sok hűhó semmiért. (hm) (neutr)

- {túlzás kifejezése: vmely jelentéktelen ügyet, esetet nevetségesen, indokolatlanul felfújnak}

Sok jó ember kis helyen is elfér. (km) (neutr)

- {egy kis jóindulattal sok ember viszonylag kis helyen is elfér}

Sok kéz, hamar kész. (km) (neutr)

- {ha többen végeznek vmely munkát, hamar elkészülnek vele}

sok kézen megy keresztül <vmi> (sz) (neutr)

- vmivel sok embernek van dolga, vmi sok embernél megfordul

Sok kicsi sokra megy. (km) (neutr)

- {kevés pénzzel, értékkel való gazdálkodásban, vmely anyag felhasználásában, a fogyasztásban v. a takarékoságban a jelentéktelen összeget, mennyiséget is meg kell becsülni, mert sok ilyen (idővel) számottevő összegre, mennyiségre rúg}

Sok lúd disznót győz. (km) (neutr)

- {a gyengébbek is legyőzik v. felülmúlják az erősebbet, ha sokan vannak}

sok mérget nyel (sz) (neutr)

- sokat bosszankodik, sok bosszúságot elvisel

sok pénz üti <vkinek> a markát (sz) (neutr)

- sok pénzt kap

Sok spenótot kell még addig megenned! [Sok spenótot kell még megenned, hogy ...] (hm) (tréf)

- {biztatás kifejezése: sokat kell még addig nőnöd, fejlődöd!}

Sok szakács elsózza a levest. (km) (neutr)

- {ha többen beleavatkoznak olyan munkába, amelyet egyetlen ember is elvégezhet, rendszerint csak bajt okoznak}

Sok szerencsét! (hm) (neutr)

- {köszöntés, jókívánság kifejezése vmely munka megkezdéséhez: kívánom, hogy sikerüljön!}

sok szó esik <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- sokat beszélnek vkiről v. vmiről

sok tavaszt látott (sz) (tréf)

- (rendszerint nő) már nem fiatal

Sok törvény sok örvény. (km) (rég)

- {minél több törvény van, annál nehezebb köztük eligazodni}

sok van (már) <vkinek> a számláján (sz) (neutr)

- sok bűnt követett (már) el

sok van <vkinek> a füle mögött (sz) (neutr)

- sok titkolnivalója van, sok szabálytalan v. szégyenletes dolog van a múltjában

sok van <vkinek> a rovásán [a rováson] (sz) (neutr)

- a) (ritk) sokkal tartozik már vhol vkinek;
- b) már sok helytelen cselekedet, hiba, bűn terhel vkit

Sok víz lefolyik (még) addig a Dunán [a Tiszán]. (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy vmely esemény sokára lesz még}

sok zöldet összehord (sz) (biz), (gúny)

- ostobaságokat beszél

sokan (vannak), mint a kínaiak (sz) (biz)

- nagyon sokan (vannak)

sokat ad <vmire> (sz) (neutr)

- fontosnak tart vmit

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka. (km) (neutr)

- {aki többet vállal magára, mint amennyire képes, annak sikertelen marad a vállalkozása}

Sokat beszél, (de) keveset mond. (hm) (biz)

- {bőbeszédűség jellemzése: voltaképpen sovány mondandóját hosszasan, nem lényegre törően adja elő}

sokat él (sz) (ritk)

- mértéktelenül élvezzi a testi gyönyöröket

sokat élt (sz) (ritk)

- magas kort élt meg

Sokat élt, ki meghalt a hazáért. (km) (rég)

- {aki hazája védelmében halt meg, az nem élt hiába}

Sokat hallj (, láss), de keveset szólj! (hm) (rég)

- {figyelmeztetés kifejezése: figyelj meg mindent, de ne fecsegj feleslegesen, mert kellemetlenséget okozhatsz vele magadnak}

sokat hisz magáról (sz) (neutr)

- a valóságosnál jobbnak, többnek, fontosabbnak véli magát

sokat megenged magának (sz) (pej)

- kellő mérséklet, önfegyelem nélkül kifogásolható tettekre ragadtatja magát

sokat nyom a latban [súlyosan esik a latba] (<vkinél> <vmi>) (sz) (neutr)

- vminek a kimenetelére v. megítélésére nézve vminek nagy jelentősége van

sokat tart <vkiről,> <vmiről> v. <vki,> <vmi> (sz) (neutr)

- felől becsül, nagyon értékesnek, fontosnak tart vkit v. vmit

sokat tart magáról (sz) (neutr)

- a valóságosnál jobbnak, többnek, fontosabbnak véli magát

sokat tudna mesélni (<vmiről>) (sz) (neutr)

- alaposan ismer vmit, nagy tapasztalata van vmiben

sokba fog még kerülni [sokba van] <vmi> (sz) (neutr)

- a) magas árat fog fizetni v. fizetett vmiért;
- b) nagyon meg fog szenvedni v. megszenvedett vmiért (pl. sikerért) {vkinek}

sokba néz [vesz] <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon jó véleménye van vkiről, fontosnak tart vkit

Sokért nem adná (, ha ...)! (hm) (neutr)

- {kívánság, óhaj kifejezése: nagyon szeretné (, ha ...)!}

sokért nem adna <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon szeretne vmit

sokkal adós(a) <vkinek> (sz) (neutr)

- a) sok szívességért, jóért tartozik hálával vkinek;
- b) sok bajt, kellemetlenséget okozott, ezért meg kell még fizetnie vkinek

sokra becsül <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- becsül, nagyon értékesnek, fontosnak tart vkit v. vmit

sokra megy <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- jelentős, sok segítséget kap vkitől v. vhonnan, vmitől vmely probléma megoldásához

Sokra megyek vele! (hm) (gúny)

- {elégedetlenkedés, lemondás kifejezése: nem segít a problémám megoldásában}

sokra tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- becsül, nagyon értékesnek, fontosnak tart vkit v. vmit

sokra viszi [viheti] (sz) (neutr)

- nagy sikereket, eredményeket ér(het) el

somolyog a baj(u)sa alatt (sz) (biz)

- hamiskásan, titokzatosan és elégedetten mosolyog

sor alá vesz <vkit> (sz) (nép)

- katonának besoroz vkit

sor alatt van (sz) (nép)

- katonának soroznak vkit

sorba megy <vmi,> mint a falusi bíróság (sz) (nép), (tréf)

- egymás után, kivétel nélkül minden(ki)re sor kerül

sorokat szánt (sz) (vál)

- ír

sorompóba áll [lép] <vkiért> v. <vmiért> (sz) (vál)

- teljes erőből, bátran kiáll vkiért v. vmiért

sorompóba állít [hív] <vkit> (sz) (vál)

- (az általa képviselt ügy mellé) harcba hív vkit, vminek az érdekében mozgósít vkit

soron kívül (sz) (neutr)

- azonnal, várakozás nélkül

soron következő (sz) (neutr)

- a közvetlenül következő, az éppen esedékes

soron levő (sz) (neutr)

- a) a közvetlenül következő, az éppen esedékes;
- b) az éppen folyó, történő, zajló

Sorsát senki sem kerülheti el [senki el nem kerülheti]. (km) (neutr)

- {előbb-utóbb mindenkit utolér a megérdemelt büntetés}

sorsot húz (sz) (neutr)

- úgy dönt el vmit, hogy ki melyiket húzza ki több hasonló tárgy (pl. gyufaszál, szalmaszál, névvel megjelölt lap) közül

sort kerít <vmire> (sz) (neutr)

- alkalmat talál rá, hogy vmit megtegyen

Sose halunk meg! (hm) (neutr)

- {mulatozás közbeni felkiáltás tomboló jókedv kifejezésére}

Sose szaladj olyan szekér után, amelyik nem vesz fel [amelyik nem akar felvenni v. melyre nem ülhetsz fel]! (km) (nép)

- {nincs értelme az olyan személynek (v. közösségnek) a barátságát, kegyeit keresni, aki (v. amely) lenéz bennünket, nem akar törődni velünk}

Sosem lehet tudni. (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: az ember nem tudhatja, mi is az igaz, mi van a dolog mögött, hogy lesz}

Sosem tudja az ember, mire virrad. (km) (neutr)

- a) {mindig érik az embert meglepetések, csalódások};
- b) {nem tudhatjuk, milyen kárt, szerencsétlenséget hoz a jövő}

Sosem tudja az ember, mitől hízik. (hm) (tréf)

- {ha az ételben nem odavaló dolgot talál v. ismeretlen, szokatlan ételt evett vki, a kényelmetlen, feszült helyzet feloldására szokták mondani: az étkezésben ne legyen az ember finnyás, válogatós}

sót hint <vkinek> a sebére [a sebeibe] (sz) (neutr)

- szavaival v. viselkedésével vkinek a nehéz helyzetét még nehezebbé, fájdalmasabbá teszi

sóval hinti be <vminek> a helyét (sz) (neutr)

- vmit teljesen és véglegesen eltöröl, megsemmisít v. elfelejt

sovány [üres] <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- nincs pénze, szegény

sovány, mint a cérna (sz) (neutr)

- nagyon sovány, vékony személy

sovány, mint a hét szűk esztendő (sz) (neutr)

- nagyon sovány, vékony személy

sovány, mint az agár (sz) (neutr)

- nagyon sovány, vékony személy

Söröcske – borocska – Baracska. (hm) (biz), (tréf)

- {az ittasan balesetet okozók jellemzése, akiket többnyire a baracscai büntetés-végrehajtási intézetbe visznek}

Sörre bor mindenkor, borra sör meggyötör. [Sört a borra hagyd máskorra!] (hm) (tréf)

- {sör után még szabad bort inni, de bor után sört már nem ajánlatos fogyasztani}

Sőt mi több. (hm) (neutr)

- {túlzás kifejezése: sőt, ráadásul}

sötét <vmi,> mint az árnyék (sz) (rég)

- feltűnően sötét

sötét alak (sz) (neutr)

- minden aljasságra, gonoszságra képes személy

sötét lélek [sötét lelkű] (sz) (neutr)

- gonosz, rosszindulatú személy

sötét ló <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) ismeretlen, kiszámíthatatlan viselkedésű személy;
- b) kiismerhetetlen tulajdonságú, kiszámíthatatlan hatású dolog

sötét pont (sz) (neutr)

- a) (rég) ballépés, vétség;
- b) tisztázatlan kérdés

sötét szemüvegen (át) [szemüveggel] néz [lát] <vmit> (sz) (neutr)

- a valóságnál mindent kedvezőtlenebbnek, rosszabbnak vél, lát

sötét színben [színekkel] fest le <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- rosszabbnak, kedvezőtlenebbnek láttat vkit v. vmit, mint amilyen valójában

sötét színben látja a világot (sz) (neutr)

- a valóságosnál kedvezőtlenebbül ítél meg vmit

sötét úton [utakon] jár (sz) (neutr)

- rejtélyes, gyanús vkinek a viselkedése

Sötétben minden téhen fekete. (km) (neutr)

- {sötétben nem lehet a külseje alapján megítélni semmit és senkit}

sötétebbre festi a helyzetet, mint amilyen (valójában) (sz) (neutr)

- túlzottan és indokolatlanul pesszimista

sötéten lát <vmit> (sz) (neutr)

- túlzottan borúlátó, a helyzetet a valóságosnál rosszabbnak ítéli meg

sötéten ül (sz) (neutr)

- börtönben van

sötétre kerül (sz) (neutr)

- börtönbe kerül

sötétre tesz <vkít> (sz) (neutr)

- bebörtönöz vkit

spártai jellem (sz) (vál)

- egyszerű, edzett, kemény, szigorú személy

spártai nevelés (sz) (vál)

- kemény, szigorú nevelés

spicces állapot(ban van) (sz) (neutr)

- enyhén ittas állapot(ban van)

spiccre vesz <vkít> (sz) (szleng), (tréf)

- megrúg vkit, belerúg vkibe

Spirituszba kell(ene) tenni! (hm) (gúny)

- {olyan emberre mondják, aki furcsa, különös szokásaival, viselkedésével ritkaságszámba megy v. nevetséges}

Spongyát rá! (hm) (ritk)

- {felejtésre, kibékülésre való felszólítás kifejezése: felejtjük el, ne törődjünk vele!}

spórol a hasán (sz) (neutr)

- úgy takarékoskodik, hogy nem eszik rendesen

sportot csinál [úz] <vmiből> (sz) (biz), (pej)

- rendszeresen, tüntetően, de komolytalanul végez vmely, többnyire helytelen dolgot

spurija van (sz) (szleng)

- vkinek van egy megérzése, sejt vmit {vkinek}

srég vizaví (sz) (biz)

- rézsút átellenben

srófra jár <vkinek> az esze (sz) (biz)

- furfangos, fortélyos személy

stichje van (sz) (biz)

- a) vmi búzlik, büdös;
- b) gyanús vmi {vminek}

stokiban van <vmi> (sz) (szleng)

- (tárgy) zálogházban van

stokkol a majré (sz) (szleng)

- nagy a félelem (vkiben v. vhol)

stokkol a remaj (sz) (szleng)

- nagy a félelem

struccpolitikát folytat (sz) (neutr)

- úgy akar elkerülni vmely bajt, kellemetlenséget, hogy közeledtéről, előjeleiről szándékosan nem vesz tudomást

suba alatt (sz) (biz)

- titokban, alattomban

súlya van a szavának (sz) (neutr)

- véleménye fontos, jelentősen befolyásolja mások álláspontját

súlyos [váratlan] arány(oka)t ölt <vmi> (sz) (neutr)

- az eddigitől, a megszokottól eltérő mértékűvé válik, növekszik

súlyt fektet [helyez v. vet] <vmire> (sz) (neutr)

- fontosnak tart vmit, jelentőséget tulajdonít vminek

summa summarum (sz) (rég)

- összegezve, együttvéve

súrlódási felület (sz) (neutr)

- azoknak a lehetőségeknek az összessége, amelyek nézeteltérésekre, viszálykodásra adnak okot

súrolja a lécet (sz) (biz)

- épp, hogy megfelel a követelményeknek

sutba dob [vet] <vmit> (sz) (neutr)

- mint elavultat, használhatatlant, szükségtelent v. ilyennek tartottat elvet, félredob, teljesen mellőz vmit

Sutba vele! (hm) (neutr)

- {haszontalan, felesleges dologgal kapcsolatban: el vele, félre vele, dobjuk ki!}

süket fazék (sz) (nép)

- a) olyan fazék, amelyben lassan forr a víz, ill. fő az étel;

- b) ostoba, lassú észjárású ember

süket füleknek beszél (sz) (neutr)

- senki sem figyel vkire, senki sem akarja hallani v. meghallgatni azt, amit mond

süket fülekre talál (sz) (neutr)

- (intelmét, kérését, panaszát, tanácsát) senki sem hallgatja meg

süket, mint a fajdkakas (sz) (neutr)

- annyira szerelmes, hogy se lát, se hall

süket, mint a föld (sz) (nép)

- (szinte) egyáltalán nem hall, nagyothall

süket, mint a hal (sz) (biz)

- süket, nagyothall

süket, mint az ágyú (sz) (neutr)

- süket, nagyothall

süketek párbeszéde (folyik) (sz) (biz)

- (úgy beszélgetnek, vitatkoznak egymással, hogy) egyik fél sem hallgatja meg a másik érveit, mindegyik csak a saját szempontját próbálja érvényesíteni

süketen és vakon megy el <vmi> (sz) (neutr)

- mellett (közömbösségében, érzéketlenségében) nem vesz észre vmit

süketnek harangoz [süketnek mond mesét v. misét] (sz) (rég)

- olyan embernek beszél, aki nem értheti meg azt, amit magyaráznak neki

süketnek tetteti magát (sz) (neutr)

- nem akar meghallani, észrevenni vmit

sül <vkinek> a pofája (sz) (durva)

- szégyelli magát, zavarban van

Süljön ki a szemem, ha ... (hm) (biz)

- {vmely állítás erős nyomatékosítása: vakuljak meg, ha nem igaz, amit mondok}

sült bolond (sz) (biz), (pej)

- nagyon ostoba ember

sült számár (sz) (biz), (pej)

- nehezen tanuló, gyenge értelmi képességű személy (főleg gyerek)

sülve-főve együtt vannak [járnak] (sz) (biz), (pej)

- roppant nagy barátságban vannak, elválaszthatatlanok

süllyedő hajó (sz) (neutr)

- veszett ügy

süllyesztőbe kerül (biz) (sz) (neutr)

- nem szerepel többet a nyilvánosság előtt, a közéletben (, mert levitézlett, félreállították)

sünderítőállásba helyezkedik [vonul] (sz) (neutr)

- (bizalmatlanságból, félelemből) védekező állást vesz fel, óvatosan viselkedik

sürgető az útja (sz) (neutr)

- vkinek sietnie kell {vkinek}

sűrített marxizmus (sz) (rég), (szleng), (tréf)

- rendőri gumibot

sűrű <vkinek> a vére (sz) (vál)

- indulatos, vérmes természetű személy

sűrű rendet vág <vmiben> (sz) (nép)

- sokat elpusztít vmiből

sűrűn emelgeti a poharat (sz) (biz)

- gyakran iszik (alkoholt)

sűrűn lát <vkít> (sz) (neutr)

- gyakran találkozik vkivel

sűrűsödik a levegő (<vki> v. <vmi> körül) (sz) (neutr)

- felgyorsulnak az események, nemsokára döntéshelyzet alakul ki

Süsd meg a tudományod! [Süsse meg a tudományát!] (hm) (biz), (gúny)

- {sikertelenség, lemondás kifejezése: minden hiábavaló, az adott helyzetben semmit sem ér vkinek a felkészültsége v. segítségé}

Süsd meg! (hm) (biz)

- {elégedetlenség, bosszúság, lemondás kifejezése: ennek már vége, elromlott!}

sütteti magát a napon (sz) (neutr)

- nem csinál semmit, tétlenkedik

svungba jön (sz) (biz)

- lendületbe jön, belemelegsik

Sz

szabad [tág] tér nyílik <vmire> (sz) (neutr)

- minden lehetőség nyitva áll vmely cselekvésre

szabad <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- éppen nem szerelmes, nincs komoly szerelmi kapcsolata

Szabad a csók! (hm) (tréf)

- {akkor mondják, ha olyan szobában, ahol férfiak és nők vannak együtt, hirtelen elalszik a lámpa, és sötét lesz}

Szabad a gazda? (hm) (neutr)

- {kissé türelmetlen biztatásként (találós) kérdés megválaszolására, feladat, rejtvény megoldására várva: megmondhatom (már) a választ, a megoldást?}

Szabad a pálya! (hm) (neutr)

- {lehetőség kifejezése: megnyílt a lehetőség vmire, nyugodtan, korlátozás nélkül lehet tenni vmit}

Szabad a tánc! (hm) (neutr)

- {engedékenység kifejezése: minden meg van engedve, lehet bármit csinálni}

Szabad a vásár! (hm) (neutr)

- a) {szabad cselekvés kifejezése: mindenki azt tehet, amit akar};
- b) {helyes válasz, megoldás megtalálásáról való lemondás kifejezése: kérem, mondja meg a választ, a megoldást, mert nem tudom}

szabad az út (sz) (neutr)

- szabadon lehet tenni vmit

szabad bejárása van <vkihez> v. <vhova> (sz) (neutr)

- minden formáság nélkül, bármikor bemehet vkihez v. vhova {vkinek}

szabad elvonulás (sz) (neutr)

- a legyőzött félnek adott azon engedmény, hogy teljes létszámban, bántatlanul elvonulhat a harc színhelyéről

szabad folyást enged <vminek> (sz) (neutr)

- nem avatkozik bele vmibe, nem gátol meg vmit

szabad kártya (sz) (neutr)

- teniszversenyen a rangsor alapján be nem kerülő versenyzőknek adott részvételi lehetőség

szabad keze van (<vmiben>) (sz) (neutr)

- belátása szerint önállóan dönthet, cselekedhet (vmely ügyben, területen) {vkinek}

szabad kezet ad [enged] <vkinek> (<vmiben>) (sz) (neutr)

- hagyja, hogy az illető személy belátása szerint önállóan döntsön, cselekedjen (vmely ügyben, területen)

szabad kezet kap [nyer] (<vmiben>) (sz) (neutr)

- belátása szerint önállóan dönthet, cselekedhet (vmely ügyben, területen)

szabad kezet tart fenn magának (<vmiben>) (sz) (neutr)

- (vmely ügyben, területen) továbbra is igényt tart vmely jogra, nem engedi azt át másnak

szabad rablás (sz) (neutr)

- jogtalan vagyonszerzés v. ennek lehetősége

szabad szája van [szabad szájú] (sz) (neutr)

- a) nyersen, durván, illetlenül beszél;
- b) a kelleténél nyíltabban, őszintébben, sértőbben szokott megmondani vmit {vkinek}

szabad szemmel (sz) (neutr)

- szemüveg, nagyító, látcső, mikroszkóp nélkül

szabad utat enged <vminek> (sz) (neutr)

- nem akadályoz, inkább elősegít vmit

szabad, mint a madár (sz) (neutr)

- nincsen vkinek semmi megkötöttsége, teljesen szabad

szabaddá teszi az utat <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- előtt fejlődését, lefolyását elősegíti

szabadjára ereszti a fantáziáját [a képzeletét] (sz) (neutr)

- valószínűtlen dolgokról álmodozik

szabadjára ereszti a nyelvét (sz) (neutr)

- gátlás nélkül, őszintén megmondja a véleményét

szabadlábon van (sz) (neutr)

- nincs (előzetes) letartóztatásban

szabadlábra helyez <vkit> (sz) (neutr)

- (előzetes) letartóztatásból kienged, szabadon bocsát vkit

szaftos vicc (sz) (neutr)

- az illetet sértő, durva vicc

szaglik <vkinek> a szája (sz) (nép)

- vkinek kellemetlen lehelete van

szagos mise (sz) (rég)

- vasárnap déltájban tartott csendes mise, amelyen a magukat előkelőnek tartó nők parfümmel illatosítva szoktak megjelenni

szagot fog [kap] (sz) (neutr)

- a) (vadászaton) a vad megérzi a vadász közeledését v. a kutya a vad szagát;
- b) (biz) megsejt vmit

szájba csap <vkit> (sz) (neutr)

- pofon vág, megüt vkit

szajkó módjára megtanul <vmit> (sz) (neutr)

- úgy tanul meg vmit, hogy azt nem teljesen érti

szájkosarat rak [tesz] <vkire> (sz) (biz)

- vkinek a szabad véleménynyilvánítását erőszakkal elfojtja

szájmenése van (sz) (biz), (tréf)

- a) badarságokat fecseg;
- b) véletlenül kifecseg vmit {vkinek}

szájon töröl [törül v. vág] <vkit> (sz) (biz)

- pofon vág, megüt vkit

szájról szájra adnak <vmit> (sz) (neutr)

- terjesztenek, híresztelnek vmit

szájról szájra jár [megy] <vmi> (sz) (neutr)

- (hír) fokozatosan terjed, egyre többen beszélnek róla

szájuk összeforr (sz) (vál)

- szenvedélyesen szájon csókolják egymást

Szakadjon le (rá [rád]) az ég! (hm) (neutr)

- {fenyegető átok kifejezése: nyomorultul pusztulj(on) el!}

szakadt alak (sz) (szleng)

- elhanyagolt, ápolatlan ember

szakadt csaj (sz) (szleng)

- erkölcstelen, rossz kinézetű nő, lány

szakadt fazon (sz) (neutr)

- elhanyagolt, ápolatlan ember

szakáll a nő a várakozástól (sz) (neutr)

- nagyon hosszú ideig várakozik {vkinek}

Szakállamra mondom [állítom v. kijelentem]. (hm) (ritk), (tréf)

- {állítás, kijelentés tréfás nyomatékosítása: nekem el lehet hinni, hogy így van}

szakállas adoma (sz) (neutr)

- régi, mindenki által ismert tréfás történet

szakállas vicc (sz) (neutr)

- régi, unalomig ismert vicc

szakasztott anyja (sz) (neutr)

- az anyjára hasonlít, az anyja természetét örökölte

szakasztott apja (sz) (neutr)

- az apjára hasonlít, az apja természetét örökölte

szakasztott mása <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon hasonlít vkire v. vmire vki v. vmi, szinte alig lehet tőle megkülönböztetni {vkinek v. vminek}

szakasztott párja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- nagyon hasonlít vkire v. vmire vki v. vmi, szinte alig lehet tőle megkülönböztetni {vkinek v. vminek}

szalad a konyha <vkinél> (sz) (neutr)

- nagyon rendetlen állapotban van a konyha (vkinél)

szalad a szekér <vkivel> (sz) (neutr)

- jól alakul az élete, sikerei vannak

szalad, mint a csikó az anyja után (sz) (nép)

- állandóan kísér, követ vkit

szaladgál, mint a mérgezett egér (sz) (biz)

- összevissza, zavarodottan, céltalanul futkos

Szaladjunk poroltóért! (hm) (biz), (tréf)

- {arra mondják, ha vki olyan gyorsan gépel, hogy szinte felforrósodnak a billentyűk}

szálfa termetű (sz) (vál)

- magas, délceg (személy)

szálka <vkinek> a szemében <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi bosszúságot, problémát okoz vkinek, aki ezért el akarja távolítani, haragszik, neheztel rá

száll az áldás <vkire> [<vkinek> a fejére] (sz) (biz), (gúny), (tréf)

- a) hangosan szidnak vkit;
- b) sorozatos baj, szerencsétlenség ér vkit

Szállj(on) (már) le rólam! (hm) (szleng)

- {indulatos, ingerült elutasítás kifejezése: hagyj(on) békén, ne zaklass(on) tovább!}

szállodai anyu (sz) (szleng)

- (főleg külföldi vendégeket szállodában fogadó) prostituált

Szalma vagyok. (hm) (biz)

- {egyedüllét kifejezése: elutazott a házastársam, egyedül vagyok}

szamarak hídja (sz) (ritk)

- tudatlan tanulónak feladott utolsó, könnyű mentőkérdés

szamarak padja (sz) (rég)

- tanteremben a leghátsó pad, ahova régen a leggyengébb tanulókat ültették

szamárfület mutat <vkinek> (sz) (neutr)

- a) tréfából, gúnyolódva keze két ujját vki feje mögött V alakban felemeli;
- b) csúfolkodva, incselkedve ellenkezik vkivel

számba jön <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- számít, tekintetbe vesznek vkit v. vmit

számba vesz <vmit> (sz) (neutr)

- a) áttekintés végett megszámol vmit;
- b) mérlegel vmit

számolja a napokat (sz) (neutr)

- nagyon várja vmely közeli eseménynek az eljövetelét

számolja a percekét (sz) (neutr)

- nagyon várja vmely közeli eseménynek az eljövetelét

számolja az órákat (sz) (neutr)

- nagyon várja vmely közeli eseménynek az eljövetelét

számon kér <vkitől> <vmit> (sz) (neutr)

- a) visszakövetel vkitől vmit;
- b) felelősségre von vkit vmiért

számon tart <vmit> (sz) (neutr)

- a) figyelemmel kísér vmit és számít rá;
- b) tudatosan emlékezetében tart, megjegyez vmit

számot ad <vmiről> (sz) (neutr)

- a) elszámol vmiről az, aki felelős érte; *b) beszámol vmiről, elmond, elbeszél vmit

számot tart <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- terve van vkivel v. vmivel

számot vet magával (sz) (neutr)

- saját körülményeit és az eshetőségeket elemzi, megfontolja

szánalmas alak (sz) (neutr)

- megvetésre méltó, jellemtelen személy

szánja-bánja bűneit (sz) (neutr)

- nagyon sajnálja és bánja tetteit

szánt szándékkal (sz) (neutr)

- szándékosan, készakarva

szántani lehet <vkin> (sz) (nép)

- olyan jámbor, béketűrő, hogy minden sérelmet eltűr

szapora malom, sokat darál (sz) (rég)

- sokat és gyorsan beszél, folyton fecseg

szapora, mint a nyúl (sz) (biz)

- (család, nép) nagyon termékeny

szaporítja a szót (sz) (neutr)

- fölöslegesen sokat beszél egy adott témáról

szaphói szerelem (sz) (vál)

- nőnek nő iránti nemi vonzalma

szar alak (sz) (durva)

- ellenszenves, aljas, hitvány ember

Szar az egész! (hm) (durva)

- {negatív értékítélet tárgyról v. helyzetről: rossz, értéktelen, nem jó semmire v. kilátástalan}

Szar helyzet! (hm) (durva)

- {baj, probléma, kellemetlenség kifejezése}

szar meló (sz) (szleng), (durva)

- nehéz dolog, feladat

szar ügy (sz) (durva)

- baj, kellemetlen helyzet

Szar ügy! (hm) (durva)

- {együttérés kifejezése: sajnálom, hogy ilyen kellemetlen helyzetbe került(él)}

szar üzlet <vmi> (sz) (durva)

- kedvezőtlen vétel vmi

Szar van a palacsintában. (hm) (durva)

- {kellemetlenség, nehézség kifejezése: vmely előre nem látott kellemetlenség, akadály jött közbe}

Száradjon az akasztófán! (hm) (nép)

- {olyan gazember, hogy szigorú büntetést érdemel}

Száradjon le a keze! (hm) (neutr)

- {szitkozódás, szidalmazás kifejezése annak kapcsán, ha vki rossz munkát végzett}

száraz <vkinek> a torka (sz) (neutr)

- mindig szomjas, mindig italt kíván

száraz <vmi,> mint a tapló (sz) (neutr)

- a) nagyon ki van száradva vmi (ezért tűzveszélyes);
- b) vmely étel nagyon szikkadt, íztelen

száraz humor (sz) (neutr)

- olyan humor, amelyben az értelmi elem gyakran szándékosan nagyobb szerepet kap, mint az érzelmi

száraz lábbal (sz) (neutr)

- a) úgy, hogy nem kell vízbe v. sárba lépni;
- b) minden baj, veszély nélkül

száraz szemmel néz <vmit> (sz) (neutr)

- nem hatódik meg, nem tud sírni vminek a láttán

száraz, mint a kóró (sz) (nép)

- nagyon sovány, kiaszott ember

szárazföldi patkány (sz) (biz), (gúny)

- szárazföldi ember, nem tengerész

szárazon és vízen (sz) (neutr)

- a szárazföldön és a tengeren egyaránt, mindenhol

szárazon örölnék (sz) (nép)

- (több személy) borozgatás nélkül beszélget

szárazon tartja a puskapor(á)t (sz) (neutr)

- felkészülve vár, hogy alkalomadtán hatásosan tudjon támadni v. védekezni

szárazra tett hal (sz) (neutr)

- életelemétől megfosztott személy, aki olyan körülmények közé került, hogy képességeit nem tudja kifejteni, ezért csak tengődik

szarba lép [nyúl] (sz) (durva), (tréf)

- a) vkinek szerencséje van;
- b) nem várt kellemetlenséggel, nehézséggel találkozik

szárba szökken (sz) (vál)

- a) gabona(növény) termőre fordul;
- b) vmely kezdeményezésnek kezd megmutatkozni az eredménye

szarban hagy <vkít> (sz) (durva)

- bajban hagy, cserbenhagy vkit

Szarból nem lehet aranyat csinálni [palacsintát sütni]. (hm) (durva)

- {lehetetlenség kifejezése: csodák nincsenek, olcsón v. gyenge alapanyagból v. hozzávaló szerszám híján nem lehet jó minőséget előállítani, jó munkát végezni}

szarik a világra [a világba] (sz) (durva)

- semmi sem érdekli, minden iránt közömbös

Szarnak, kárnak nincs [sosincs] gazdája. (km) (durva)

- {a kellemetlen dolgokért senki nem vállalja a felelősséget}

szárny(á)ra bocsát [ereszt] <vkit> (sz) (vál)

- (a szülői házból) kibocsát vkit az önálló életbe

szárnya nő (sz) (vál)

- képességeit szabadon kezdi bontogatni {vkinek}

szárnya(ka)t ad <vkinek> v. <vminek> <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) gyorsabb működésre sarkall vkit v. vmely tevékenységet vki v. vmi;
- b) megihlet, alkotásra lelkesít vkit vki v. vmi

szárnyait bontogatja [próbálgatja] (sz) (vál)

- (vmely szellemi v. művészi tevékenység területén) első kísérleteit teszi, tehetségét, képességeit kezdi kibontakoztatni

szárnyra kap [kel] <vmi> (sz) (vál)

- (vmely hír) terjedni kezd

szárnyra kel (sz) (vál)

- (a szülői házat elhagyva) önálló életet kezd

szarrá megy <vki> v. <vmi> (sz) (durva)

- a) vki egészségileg leromlott állapotba kerül;
- b) vmi teljesen elromlik, tönkremegy

szarrá ver <vkit> (sz) (durva)

- a) többször alaposan megüt, összever vkit;
- b) (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit, sokkal jobb vkinél

szart se ér <vmi> (sz) (durva)

- vmi egyáltalán nem ér semmit, semmit se adnak érte

Szart sem ér az egész! (hm) (durva)

- {negatív értékítélet tárgyról v. helyzetről: rossz, értéktelen, nem jó semmire v. kilátástalan}

Szarul, de büszkén. (hm) (durva), (tréf)

- {válasz arra, ha vki hogyléte felől érdeklődnek: rosszul (van), de fenntartja annak látszatát, hogy minden rendben megy}

szarv(ak)at hord [kap v. visel] (sz) (neutr)

- férjet megcsal(t) a felesége

szarva közt keresi a tőgyét (sz) (nép), (tréf)

- rossz helyen tapogat, keresgél

szarvakat rak <vkinek> a fejére (sz) (neutr)

- (asszony) megcsalja, felszarvazza a férjét

szarvánál ragadja meg a bikát (sz) (neutr)

- bátran nekilát a dolog legkényesebb, legnehezebb, legveszélyesebb részének

szarvashibát csinál [követ el] (sz) (neutr)

- súlyos hibát követ el

szarvat ad <vkinek> (sz) (nép)

- felbízta, felbátorította kít (, aki ennek következtében elszemtelenedik)

szava van <vmiben> (sz) (neutr)

- vkinek a véleményét feltétlenül figyelembe kell venni {vkinek}

szavakba foglal [önt] <vmit> (sz) (neutr)

- megfogalmaz, kimond vmit

szaván fog <vkít> (sz) (neutr)

- (többnyire meggondolatlanul tett) ígéretének beváltására kényszeríti kít

szavát adja (<vmire>) (sz) (neutr)

- megígéri, megfogad vmit

szavát szegi (sz) (neutr)

- nem tartja be adott ígéretét (, aminek teljesítésére esküt tett v. amire a törvény kötelezi)

szavát veszi (sz) (neutr)

- megígértet vkivel vmit {vkinek}

száz meg [és] száz (sz) (neutr)

- nagyon sok, számtalan különféle

Száz mérföld a világ! (hm) (ritk)

- {elutasítás kifejezése: nem kell feltétlenül együtt v. egy helyen lenni, maradni vkivel}

Száz százalék (, hogy ...)! (hm) (biz)

- {nyomatékosítás, bizonygatás kifejezése: egészen biztos, hogy ...}

száz százalékban [százalékig] (sz) (biz)

- teljes mértékben

Száz szónak is egy a vége. (hm) (neutr)

- a) {leintés kifejezése: nem is érdemes vmiről többet beszélni (, hiszen a dolgot úgyis meg kell tenni)};
- b) {az elhangzottak összefoglalása: végeredményben, egyszóval}

Százat tesztek egy ellen, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság nyomatékosítása: biztos vagyok abban, hogy ...}

Szecsává aprítalak! (hm) (ritk)

- {veréssel való fenyegetés kifejezése: megleckéztetek, jól elverlek!}

Szedd a lábad! (hm) (biz)

- {biztatás élénkebb mozgásra}

szedi a lábát (sz) (neutr)

- fut, szalad, sietve megy

szedi az irháját (sz) (gúny)

- eloldalog, megfutamodik

Szedtevette, teremtette! (hm) (nép), (tréf)

- {enyhe v. tréfás szitkozódás kisebb fokú bosszúság v. harag, felháborodás kifejezésére v. tettetésére: a mindenit!}

Szegény az eklézsia (, maga harangoz a pap). (km) (neutr)

- {csak azt tehetjük, amire anyagi erőnkől futja: rendszerint az mondja, aki meg akarja okolni, hogy miért végez olyan munkát, amelyet – ha gazdagabb lenne – mással végeztetne}

Szegény ember vízzel főz. (km) (neutr)

- {a szegény ember mérsékeli igényeit, úgy él, ahogy tud}

Szegény feje! (hm) (neutr)

- {sajnálkozás kifejezése: szegény ember!}

szegény ördög (sz) (biz)

- szegény, szerencsétlen, szájalomra méltó ember

szegény tatár (sz) (rég), (tréf)

- szájalomra méltó, szerencsétlen ember

szegény, mint a templom egere (sz) (neutr)

- nagyon szegény

Szegények vagyunk, de jól élünk. (hm) (tréf)

- {főleg akkor mondják, ha vmi jó étel kerül az asztalra v. ha a vendég megdicséri az ételt: nincs sok pénzünk, de ami jó, azt nem sajnáljuk magunktól}

szegénységi bizonyítvány (sz) (neutr)

- az erkölcsi érzék és/vagy a szellemi képességek hiányossága, ismeretek hiánya

szegénységi bizonyítványt állít ki (ön)magáról (sz) (neutr)

- elárulja saját erkölcsi és/vagy szellemi hiányosságait, hibáit

Szeget szeggel. (km) (neutr)

- {a bántalmakat hasonló bántalmakkal szokták megtorolni}

szegyet üt <vkinek> a fejébe <vmi> (sz) (neutr)

- töprengésre késztet, gondolkodóba ejt vkit vmi

szegyet ver <vkinek> a koporsójába (sz) (neutr)

- vmely fájdalomt okozó tettével sietteti vkinek a halálát

szegre akaszt <vmit> (sz) (neutr)

- a) (eszközt) nem használ tovább;
- b) (tevékenységet, foglalkozást, küzdelmet) abbahagy, felad;
- c) (ritk) (elveket) megtagad

szegről-végről elbeszél [elmond] <vmit> (sz) (ritk)

- elejétől végig, aprólékosan elmond vmit

szegről-végről való rokon [szegről-végről rokonok] (sz) (neutr)

- távoli, alig ismert rokon(ok)

szégyelli magát, mint a leforrázott kutya (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát, ill. megszégyenülten kullog el vhonnan

Szégyen a futás, de hasznos! (km) (neutr)

- {nem valami hősies dolog megfutamodni, néha mégis ez a legokosabb, legcélszerűbb, amit az ember tehet}

Szégyen, (és) gyalázat! (hm) (neutr)

- {felháborodás, megbotránkozás kifejezése: ez nagyon aljas dolog v. cselekedet}

szégyenbe esik (sz) (nép), (rég)

- (különösen leány) házasságon kívül teherbe esik

szégyenbe hoz <vkit> (sz) (vál)

- lejárat, megszégyenít vkit

szégyenben marad (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a sikertelenség miatt szégyellnie kell magát vki v. vmi miatt

szégyenfához állít [állíttat v. kötöz v. szegez] <vkit> (sz) (rég)

- megszégyenítő helyzetbe juttat vkit

szégyenpadra hurcol [juttat v. ültet] <vkit> (sz) (ritk)

- megszégyenítő helyzetbe juttat vkit

szégyent hoz <vkire> v. <vmire> [<vkinek> a fejére] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi miatt célja meghíúsul, s ezért szégyellnie kell magát

szégyent vall (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a sikertelenség miatt szégyellnie kell magát (vki v. vmi miatt)

Szekéren ment, gyalog jött. (km) (nép)

- {jól megszédte magát, noha szegényen került ide}

széklábakat farag (sz) (neutr)

- képzettségéhez, tehetségéhez képest méltatlan munkát végez

szél <vkinek> a hite (sz) (rég)

- teljesen megbízhatatlan, állhatatlan személy

Szél ellen [széllel szemben] nem lehet pisilni [(durva) pisálni v. hugyozni]. (km) (biz)

- {a többséggel v. az erősebb féllel szemben nem lehet érvényesülni, nem érdemes küzdeni}

Szela zszizny! (hm) (biz), (tréf)

- {együttérzés kifejezése: ilyen az élet!}

széle, hossza egy (sz) (ritk), (pej)

- alacsony, kövér ember {vkinek}

Széles a világ! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: nem kell feltétlenül együtt v. egy helyen lenni, maradni vkivel}

széles e hazában (sz) (neutr)

- az egész országban

széles e világon (sz) (neutr)

- az egész világon, mindenütt, világszerte

szélesre tárja az ajtót <vki> (sz) (neutr)

- előtt szívesen fogad vkit

szelét veszi (sz) (vál)

- titkon megsejt, megtud vmit {vminek}

szelíd, mint a (kezes) bárány (sz) (neutr)

- nagyon szelíd, jámbor természetű, engedelmes, jól irányítható személy

szelíd, mint a galamb (sz) (neutr)

- nagyon szelíd, jámbor természetű

szelídebb húrokat penget (sz) (neutr)

- más, szelídebb hangnemben beszél, tárgyalt vkivel, más v. szelídebb eszközhöz folyamodik, hogy hatni tudjon

széllel bélelt <vkinek> a ruhája (sz) (rég), (tréf)

- vkinek vékony a ruhája, és nem tartja a meleget

szellemi petárdákat robbant fel (sz) (biz)

- fellengzősen, bombasztikusan beszél

szellemi röppentyű (sz) (vál)

- szellemes ötlet, tréfa, mondás

szellemi táplálék (sz) (vál)

- azok a könyvek, előadások, filmek, színdarabok stb. együtt, amelyeket vki rendszeresen olvas, hallgat, megnéz

szellemileg alutáplált [gyengén bútorozott] (sz) (szleng)

- nagyon buta, ostoba személy

szélmalmokkal hadakozik [harcol] (sz) (vál)

- hiábavaló, reménytelen (és kissé nevetséges) küzdelmet folytat

szélmalomharcot folytat [vív] (<vki> v. <vmi> ellen) (sz) (vál)

- hiábavaló, reménytelen (és kissé nevetséges) küzdelmet folytat (vki v. vmi ellen)

szélnék bocsát [ereszt] <vkit> (sz) (neutr)

- elbocsát, elereszt vkit (úgy, hogy további sorsával mit sem törődik)

széltében-hosszában (el)híresztel <vmit> (sz) (neutr)

- mindenfelé (el)terjeszt egy hírt

szélvész kisasszony (sz) (ritk), (biz), (tréf)

- nagyon eleven, gyors mozgású és rendszerint szeleburdi leány

szem elől téveszt [veszít] <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nem tud v. akar tovább figyelemmel kísérni vkit v. vmit

szem előtt tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) állandó felügyelet, ellenőrzés alatt tart vkit;
- b) figyelembe vesz, nem felejt el vmit

szem előtt van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) állandó felügyelet, ellenőrzés alatt van vki;
- b) figyelembe vesznek, nem felejtenek el vmit

szem nem látta, fül nem hallotta (dolog) (sz) (nép)

- kimondhatatlan szép, nagyszerű (dolog)

Szem nem marad szárazon. (hm) (vál)

- {annak kifejezése, hogy a meghatottságtól, együttérzéstől, szomorúságtól mindenki sír, könnyezik}

szembe [szemen] köp <vkit> (sz) (biz)

- nyíltan megbánt, megsért vkit

Szembe rózsám, ha szeretsz! (hm) (tréf)

- {rendszerint férfi mondja nőnek: ülünk szembe egymással, forduljunk egymással szembe!}

szembe(n) úszik az árral (sz) (neutr)

- (nehézségeket is vállalva) a közfelfogással ellentétes módon gondolkodik, cselekszik

szembenéz a halállal (sz) (vál)

- veszélyes helyzetben sem fél a haláltól, bátran vállalja a halált

szembenéz a helyzettel (sz) (neutr)

- bátran vállalja a felmerülő nehézséget

szembeszáll a sorssal (sz) (neutr)

- nem fogadja el kedvezőtlen helyzetét és küzde ellene

szeme van a labdájának (sz) (biz)

- (különösen labdarúgásban) úgy tudja irányítani a labdát, hogy az éppen a legjobb helyre jut

szemellenzőt hord [visel] v. szemellenzővel jár (sz) (pej)

- egyoldalú, elfogult gondolkodásmódjánál fogva a valóságnak, a tényeknek mindig csak egy szűk körét látja

szemenszedett hazugság (sz) (neutr)

- nagyon rosszindulatú, ártó hazugság

Szemérmes koldusnak üres a tarisznája. (km) (neutr)

- {aki szégyell kérni, aki nem mer szólni vmiért, elesik az előnyöktől, a haszontól}

szemérmes, mint egy szűz l(e)ány (sz) (biz)

- nagyon szemérmes személy

Szemesnek áll a világ (, vaknak az alamizsna). (km) (neutr)

- {az érvényesül, aki élelmes, ügyes, aki pedig élhetetlen, az rosszul jár}

szemét állat (sz) (szleng), (durva)

- ellenszenves ember

szemet gyönyörködtető (sz) (vál)

- igazi gyönyörűséget, örömet okozó (látvány, élmény)

szemet huny <vmi> (sz) (neutr)

- felett elnézően úgy tesz, mintha nem látna vmit, nem lenne róla tudomása, nem törődik vele

Szemet szemért, fogat fogért. (km) (neutr)

- {a bántalmat hasonló bántalommal szokták viszonzni}

szemet szúr <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- (vkinek a magatartása, cselekedete) rosszállást, elítélést v. irigységet kelt vkiben

szemet vet <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- megtetszik vkinek vki v. vmi, megszerzés céljából kiszemeli magának (személyt rendszerint házastársul)

szemmel (meg)ver <vkit> (sz) (nép)

- (a babona szerint) ránézéssel bajt, betegséget okoz vkinek, megbabonáz vkit

szemmel láthatóan (sz) (neutr)

- könnyen beláthatóan, bizonyításra nem szorulóan

szemmel tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (ellenőrzés végett v. óvatosságból) figyelemmel kísér vkit v. vmit

szemrebbenés nélkül (sz) (neutr)

- a) teljes nyugalommal, bátran, érzelmeit el nem árulva;
- b) szégyenkezés, lelkifurdalás nélkül

szemtelen, mint a piaci légy (sz) (biz), (tréf)

- nagyon szemtelen

szemtelen, mint a poloska (sz) (biz), (tréf)

- nagyon szemtelen

szemtől szembe (sz) (neutr)

- nyíltan, arccal a szóban forgó személy felé és hozzá közeledve

szemügyre vesz <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- alaposan megnéz, megvizsgál vkit v. vmit (, akivel v. amivel esetleg további céljai vannak)

Szemüveget a bírónak! (hm) (biz)

- {sportmérkőzésen mondják a bírónak, ha az tévesen ítélt v. esetleg csal}

Széna(-e) vagy szalma? (hm) (neutr)

- {érdeklődő kérdés: kedvező v. kedvezőtlen-e a válasz v. az eredmény, igen v. nem?}

Szent [te jó] ég! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meglepetés kifejezése}

Szent a béke (közöttük). (hm) (neutr)

- {kibékülés kifejezése: nincs közöttük többé harag, kibékültek}

szent életet él (sz) (neutr)

- igen vallásos, jámbor ember

szent életű vasmazák (, csak a füle kormos) (sz) (nép), (gúny)

- álszent, szenteskedő személy (különösen nő)

szent és sérthetetlen (sz) (neutr)

- felelősségre nem vonható s fokozott büntetőjogi védelemben részesülő (személy)

szent fazék (sz) (biz), (gúny)

- ájtatoskodó, templomba járó, a papok körül forgolódo és képmutató nő (főleg vénlány)

Szent Habakuk! (hm) (neutr)

- {meglepődés, csodálkozás kifejezése}

Szent Kleofás! (hm) (neutr)

- {meglepődés, csodálkozás kifejezése}

Szent Korona (sz) (vál)

- a nemzeti ereklyeként tisztelt magyar királyi korona

Szent Péter kuglizik (sz) (ritk), (tréf)

- dörög az ég

Szent Péter széke (sz) (vál)

- a pápai trón

szent tehén (sz) (neutr)

- a) Indiában a gazdagságot, termékenységet kifejező, szentként tisztelt állat;
- b) olyan személy v. intézmény, akit v. amit nyilvánvaló hibái ellenére sem szabad bírálni, támadni

szentírásnak vesz <vmit> (sz) (neutr)

- feltétel nélkül ragaszkodik vmihez, követi vminek az előírásait, utasításait

szentnek tartja <vkinek> a szavát (sz) (gúny)

- (elfogultságtól, túlzott tisztelettől vezérelve) megváltoztathatatlanak ítéli vkinek a véleményét

szentül hisz <vmit> (sz) (neutr)

- meg van győződve vmiről, biztos vmiben

szép (kis) összeg (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

szép (kis) summa (sz) (biz)

- nagy pénzösszeg

Szép asszonynak szép a lánya. (km) (neutr)

- {a szépséget az anyjától szokta örökölni a lány}

szép darab (sz) (biz)

- csinos, jóképű, jól megtermett férfi

Szép idő lesz holnap. (hm) (tréf)

- {étkezéskor mondják, ha az együtt étkező társaság minden feltálatl ételt elfogyasztott (gyakran kínálásként is: Hadd legyen holnap szép idő!)}

szép időt ér meg (sz) (neutr)

- sokáig, az átlagosnál hosszabb ideig él

Szép kis alak! (hm) (biz)

- {megvetés, felháborodás kifejezése vkinek a jellemével v. viselkedésével kapcsolatban}

szép kis dohány (sz) (szleng)

- nagy pénzösszeg

szép madár (sz) (pej), (gúny)

- jómadár, kifogásolható erkölcsű személy

Szép meló! (hm) (szleng)

- {elismerés kifejezése}

szép napja van (sz) (neutr)

- a) szép élményben van része;
- b) vmely szabadban végzendő munkához, játékhoz, szórakozáshoz szép, derűs, jó ideje van {vkinek}

szép példány (sz) (neutr)

- szemrevaló ember

szép pénz (sz) (neutr)

- nagy összeg

szép szál (ember) (sz) (vál)

- magas (ember)

szép szerével [szerrel] (sz) (neutr)

- feltűnés, veszekedés nélkül, csendes megegyezéssel

szép szó (sz) (neutr)

- a) barátságos, kedves beszéd vkihez;
- b) burkolt formájú felszólítás, rábeszélés

szép szóval (sz) (neutr)

- rábeszéléssel

szép zöld (sz) (biz), (tréf)

- vki betegnek néz ki

szép, mint a ragyogó csillag (sz) (vál)

- gyönyörű szép nő

szép, mint az eleven kép (sz) (rég)

- nagyon szép (ember)

szépek szépe (sz) (vál)

- a legszebb személy (főleg nő)

szépeket mond (<vkinek>) (sz) (neutr)

- bókol, udvarol (vkinek)

Szépen állunk [vagyunk v. jártunk]. (hm) (neutr)

- {meglepetés kifejezése: nem várt furcsa, kellemetlen helyzetbe kerültünk}

szépen járat <vkit> (sz) (ritk)

- elegáns ruhákba öltöztet vkit

széplő esett <vkinek> a becsületén (sz) (vál)

- közismert tisztességéhez, becsületéhez méltatlan tettet követett el v. ilyen tettet terjesztenek róla

széplős, mint a pulykatojás (sz) (neutr)

- nagyon széplős (ember)

Szépnel van szebb. (km) (rég)

- {senki sem tökéletesen szép}

Szépére száll a füst. (hm) (tréf)

- a) {annak mondják tréfásan, aki amiatt panaszkodik, hogy a szabadban rakott tűz füstjét a szemébe fújja a szél};
- b) {vigasztalásként annak a nőnek mondják, aki vmely kellemetlenségről panaszkodik}

szerencsent mosdat (sz) (gúny)

- olyan embert próbál (eredménytelenül) mentetgetni, hibátlannak feltüntetni, akinek súlyos hibái, mulasztásai vannak

szerelem első látásra (sz) (neutr)

- azonnali vonzalom, tetszés, szerelem

Szerelem gyötrelem. (km) (rég)

- {a szerelmmel bánat, kínok, nehézségek is együtt járnak}

szerelembe esik (<vkivel>) (sz) (neutr)

- szerelmes lesz (vkibe)

szerelemből tesz <vmit> (sz) (biz)

- önzetlenül, ellenszolgáltatás nélkül tesz vmit

szerelemre gyúl [gyullad v. lobban] (<vki> iránt) (sz) (vál)

- hirtelen nagyon szerelmes lesz

Szerelmes a szakácsnő [szakácsné]. (hm) (tréf)

- {annak tréfás kifejezése, ha a kelleténél sósabb vmely feltálat étel}

szerelmes, mint az ágyú (sz) (neutr)

- nagyon szerelmes

szeren van (sz) (szleng)

- nagyon ügyes

szerencse a szerencsétlenségben (sz) (neutr)

- olyan véletlen, amely megakadályozta, hogy nagyobb baj történjék, mint amilyen már amúgy is történt

Szerencse áll a házhoz. (hm) (neutr)

- {bizakodó kifejezés: szerencsénk lesz!}

Szerencse fel! (hm) (neutr)

- {jó szerencsét, sikert kívánó kifejezés}

szerencsés csillag alatt született (sz) (neutr)

- vkinek minden sikerül, mindenben szerencséje van

szerencsés csillagzat alatt született (sz) (rég)

- vkinek minden sikerül, mindenben szerencséje van

szerencsés keze van (sz) (neutr)

- minden, amihez hozzáfog, sikerül neki {vkinek}

szerencsés órában született (sz) (neutr)

- szerencsés ember, akinek általában minden sikerül

szerencsét csinál (sz) (neutr)

- saját képességeinek köszönhetően (főleg anyagi téren) nagy sikert ér el

szerencsét próbál (sz) (neutr)

- bizonytalan kimenetelű vállalkozásba azzal a reménnyel fog bele, hogy kedvező eredményt ér el, sikerrel fog járni

szerencsétlen csillagzat alatt született (sz) (rég)

- vkinek semmi sem sikerül, semmiben sincs szerencséje

szerencsétlen flótás (sz) (biz), (tréf)

- jóakarátú, de balkezes ember, akinek semmi sem sikerül

szerencsétlen órában született (sz) (neutr)

- szerencsétlen ember, akinek általában semmi sem sikerül

szerencsével jár (sz) (neutr)

- sikerül vkinek vmi

szerény, mint az ibolya (sz) (neutr)

- nagyon szerény, félrehúzódo személy

szerepet játszik <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) hosszabb időn át tudatosan és következetesen alakoskodik;
- b) (személy v. tényező) fontos, jelentős

szerepet játszik <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vmely személynek v. tényezőnek milyen része van a közösségi élet bizonyos területén, vminek a végrehajtásában {vmilyen}

szereposztó dívány (sz) (biz), (tréf)

- (főleg a film és a színház világában) a karriert, a sikert segítő szexuális szolgáltatás

Szeressük egymást gyerekek! (hm) (neutr)

- {békességre, szeretetre való biztatás kifejezése: a béke, a szeretet a legfontosabb dolog a világon}

szeret a mások háza előtt seperni (sz) (neutr)

- szeretet a mások dolgával, hibáival törődni, szívesen megszól másokat, noha ő sem jobb náluk

szerét ejti (sz) (neutr)

- alkalmat, módot talál vmire {vminek}

Szeretem a hajnalt! (hm) (biz), (gúny)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nekem ugyan beszélhetsz, úgysem hiszem el, amit mondasz}

szereti a gyomrát (sz) (neutr)

- nagyon szeret sokat és jól enni

szereti a hasát (sz) (neutr)

- szeret nagyokat enni, inni

szereti a nagy szavakat (sz) (neutr)

- szereti a nagyhangú szólásokat

szereti más almáját enni (sz) (rég)

- szeret másokon élőködni

szeretne a föld alá bújni szégyenében (sz) (neutr)

- nagyon szégyelli magát vmi miatt

szert tesz <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- megszerez vkit v. vmit

szertefoszlik <vkinek> az álma (sz) (neutr)

- milyen váratlan, nem kívánt esemény, körülmény miatt kénytelen lemondani vágyairól

szeszélyes, mint az áprilisi idő (sz) (neutr)

- nagyon szeszélyes (személy)

szétalussza az agyát (sz) (szleng)

- nagyon sokat alszik

szétdurran <vkinek> az agya (sz) (szleng)

- feldühödik, ideges, indulatos lesz

szétfolyik a pénz <vkinek> a kezében [a keze között] (sz) (neutr)

- pazarol, nagyon hamar, szinte észrevétlenül elkölti az összes pénzét

szétizgulja az agyát (sz) (szleng)

- nagyon izgul

szétkapja <vkinek> az állkapcsát (szleng), (sz) (tréf)

- megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Szétkapom az állkapcsodat!)

széttárja a karját (sz) (neutr)

- (kézmozdulatával) tanácstalanságát, tehetetlenségét jelzi

széttárja a kezét (sz) (neutr)

- (kézmozdulatával) tanácstalanságát, tehetetlenségét jelzi (vmely helyzetben)

széttesz a lábát (sz) (pej)

- (nő) közöszlésre felkínálja magát

széttöri <vkinek> v. <vminek> a láncait (sz) (vál)

- megszabadul vkitől, vmitől, vmilyen kínos állapottól

szétüti a fogadást (sz) (neutr)

- az egymással fogadó személyek összekulcsolt kezét (egy harmadik személy a fogadás hitelesítéséül) tenyere élével ütve szétválasztja

szétválnak az útjaik (sz) (neutr)

- az élet folyamán külön v. távol kerülnek egymástól

szétveri <vkinek> a pofáját (sz) (durva)

- nagyon megver, felpofoz vkit

széztúzza a bilincseket (sz) (vál)

- elnyomást, rabságot hatalmas erővel megszüntet

széztúzza a láncokat (sz) (vál)

- megszabadul a rabságból, elnyomásból, kivívja szabadságát

Szevasz, tavasz. (hm) (szleng)

- {kissé mesterkélt köszönésforma}

Szezám tárulj [nyílj meg]! (hm) (gúny)

- {olyan megnyilatkozás, tett óhajtásának kifejezése, amely vmely nehézséget, feladatot hirtelen, könnyedén, szinte csodálatosan egyszerű módon megold}

sziámi ikrek (sz) (neutr)

- a) (vmely testrészüknél) összenőttén született ikrek;
- b) (tréf) két olyan személy, akiket állandóan együtt látni

szid <vkit,> mint a bokrot (sz) (neutr)

- nagyon hevesen, erősen szid vkit

szíjat hasít <vkinek> a hátából (sz) (neutr)

- (főleg gyereket) kegyetlenül elver (gyakran veréssel való túlzó fenyegetés kifejezéseként: Szíjat hasítok a hátadból!)

szíjat lehet(ne) hasítani <vkinek> a hátából (sz) (neutr)

- rendkívül jámbor, békétűrő személy

sziklára épít (sz) (vál)

- feltétlenül biztos, megdönthetetlen alapokra helyez vmit

szikrá(ka)t hány [szór] <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) fájdalmában úgy érzi, hogy szikrákat lát;
- b) erős érzelem, düh, harag hatására feltűnően villog a szeme

szikrázik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- a) fájdalmában úgy érzi, hogy szikrákat lát;
- b) erős érzelem, düh, harag hatására feltűnően csillog a szeme

szilárd talajt érez maga [a lába] alatt (sz) (neutr)

- biztonságban érzi magát

szimatot fog [kap] (sz) (biz)

- megsejt, kitalál vmit

színpadra alkalmaz <vmit> (sz) (neutr)

- irodalmi művet színpadi előadásra alkalmassá tesz

színpadra hoz [visz] <vmit> (sz) (neutr)

- vmely színművet bemutat, előad, megrendez

színre kerül <vmi> (sz) (neutr)

- vmely színművet bemutatnak, előadnak, megrendeznek

színre lép (sz) (neutr)

- megkezdi működését, szereplését a nyilvánosság előtt

színre visz <vmit> (sz) (neutr)

- vmely színművet bemutat, előad, megrendez

színről színre (sz) (vál)

- közvetlen közelből (lát vkit v. vmit)

színt vall (sz) (neutr)

- megvallja v. fölfedi, hogy mi(k) a szándéka(i), milyen a felfogása, gondolkodása

színt változtat (sz) (vál)

- az adott helyzethez alakítja álláspontját, meggyőződését

színt visz <vkinek> az életébe (sz) (neutr)

- vkinek az addigi szürke életét felvidítja, pozitív irányban megváltoztatja

színtelen és szagtalan (sz) (biz), (pej)

- jellegtelensége miatt nem tetsző, nem vonzó (személy v. dolog)

Szintén zenész! (hm) (szleng)

- {azonos v. hasonló dologban fáradozó, eljáró v. hasonló sorsú, helyzetű, foglalkozású személy jellemzésére használatos kifejezés: közénk való}

színvallásra késztet <vkit> (sz) (neutr)

- nyílt állásfoglalásra késztet vkit

sziszegő szappan (sz) (biz), (tréf)

- dezodor

sziszifuszi munka (sz) (vál)

- nagy erőfeszítéssel végzett, mégis hiábavaló, eredménytelen munka

szita alatt napozott (sz) (szleng)

- vkinek szeplős az arca

szitává ló <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon sok helyen átló vkit v. vmit

szitává lyuggat [rág] <vmit> (sz) (neutr)

- (pl. ruhát) annyi helyen átluggat v. úgy összerág, hogy sok lyuk keletkezik rajta

szitával mer vizet (sz) (rég)

- hiábavaló, haszontalan munkát végez

szítja a tüzet (sz) (neutr)

- vitázó felek között áskálódva fokozza az indulatokat

Szív küldi szívnek (szívesen). (hm) (neutr)

- {szívélyes üzenet kifejezése}

szívárványszínben lát <vmit> (sz) (neutr)

- szépnek, jónak, reménykeltőnek lát vmit

szívbajt hoz <vkire> (sz) (biz)

- megijeszt vkit

szívbe markoló (sz) (vál)

- (cselekedet, látvány, élmény) nagyon megdöbbenő, megrázó, megható, elszomorító

szívből nevet (sz) (neutr)

- jóízűen nevet

szíve joga <vmi> (sz) (neutr)

- szabadon dönthet vmiről, nyugodtan megtehet vmit {vkinek}

szíve mélyén (sz) (neutr)

- titokban, ám valójában

szíve szerint (cselekszik) (sz) (neutr)

- úgy (cselekszik), ahogy neki tetszik, ízlése szerint

szívébe zár <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- megszeret, megkedvel vkit v. vmit

szívéhez szorít <vkit> (sz) (neutr)

- megölel, magához ölel vkit

Szívemből beszél [szól]. (hm) (neutr)

- {egyetértés kifejezése: azt mondja, amit magam is érzek v. szeretnék mondani}

szíven dőf [talál v. üt v. szúr] <vkit> <vmi> (sz) (vál)

- a) (megjegyzés, tett) hirtelen nagyon megsért vkit, mély fájdalmat, szomorúságot okoz vkinek;
- b) (kellemetlen esemény, hír) meghökkent, megrendít vkit

szívén viseli <vkinek> a sorsát (sz) (neutr)

- törődik vkivel, segít vkinek

szíverősítő ital (sz) (tréf)

- nagy szesztartalmú, erős ital (főleg pálinka), amelyből csak keveset szokás inni

Szíves engedelmeddel [engedelmével]. (hm) (neutr)

- {udvariassági kifejezésként: ha megengeded v. megengedi}

szíves örömet (sz) (vál)

- nagyon szívesen, nagy örömmel

szívesen fogad [lát] <vkit> (sz) (neutr)

- a) mint vendéget szívesen, barátságosan fogad vkit;
- b) örömmel meghív vendégül vkit

szívet gyönyörködtető (sz) (vál)

- igazi gyönyörűséget, örömet okozó (látvány, élmény)

szívet tépő (sz) (vál)

- (lelkileg) nagyon fájdalmas

szívhez szóló (sz) (neutr)

- érzelmes, érzelgős, az érzelmekre ható (beszéd, írásmű, zene)

szívja a fogát (<vmi miatt>) (sz) (neutr)

- a) tehetetlenül, kárvallottan sajnálkozik, bosszankodik (vmi miatt);
- b) nemtetszését fejezi ki (vmi miatt), nem helyesel vmit

Szkülla és Kharübdisz [Scylla és Charybdis] között (sz) (vál)

- két veszély között, minden oldalról fenyegető veszedelmek között

szó ér <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megszólhatnak, szemrehányással illetnek vkit v. vmit

szó éri a ház elejét (sz) (neutr)

- megszólhatnak vkit v. vmit vmiért, kifogást tesznek vmiért

szó fér <vkihez> v. <vmihez> (sz) (ritk)

- kifogásolni lehet vkit v. vmit, vitatkozni lehet róla

Szó ne érje a ház elejét! (hm) (neutr)

- {előrelátó védekezés kifejezése: nehogy megszóljanak, kifogást tegyenek vmiért}

Szó se [sincs] róla. (hm) (neutr)

- {beismerés kifejezése: elismerem, igaz, hogy ...}

Szó sem lehet róla! [Szó sincs róla!] (hm) (neutr)

- {tiltakozás, ellenkezés, visszautasítás kifejezése: hallani sem akarok róla, nem értek vele egyet, nem egyezem bele}

szó szerint ért [vesz] <vmit> (sz) (neutr)

- a) nem átvitt értelemben ért v. vesz vmit;
- b) nem érti meg vminek a lényegét

szó szót követ (sz) (neutr)

- (egymással vitatkozó személyek) egyre jobban belemelegednek a (perlekedéssé, veszekedéssé fajuló) vitába

szó van <vmiről> (sz) (neutr)

- a) beszélnek vmiről;
- b) vmi veszélyben van

Szó, (a)mi szó. (hm) (neutr)

- a) {az elhangzottak összefoglalása: a lényeg az, hogy ...};
- b) {beismerés kifejezése: őszintén v. az igazat megvallva}

szóba áll [elegyedik] <vkivel> (sz) (neutr)

- beszélni, beszélgetni kezd vkivel

szóba hoz <vmit> (sz) (neutr)

- szól vmiről, megemlíti vmit

szóba jön [kerül] <vmi> (sz) (neutr)

- beszélnek vmiről

Szóba sem jöhet! (hm) (neutr)

- {tiltakozás, ellenkezés, visszautasítás kifejezése: hallani sem akarok róla, nem értek vele egyet, nem egyezem bele}

szóban forog <vmi> (sz) (neutr)

- éppen beszélnek vmiről

Szóból ért az ember [a magyar (ember)]. (km) (neutr)

- {akinek vmi panasza, baja, kívánsága van, az mondja meg nyíltan, érthetően, mert csak így lehet segíteni rajta}

szóból szó kerekedik (sz) (vál)

- (egymással vitatkozó személyek) egyre jobban belemelegednek a (perlekedéssé, veszekedéssé fajuló) vitába

szoborrá merevedik [válik] (sz) (neutr)

- a) meglepetésében v. rémületében hirtelen mozdulatlaná válik;
- b) visszautasító, ellenséges magatartása jeléül hirtelen zárkózott lesz

szobrot áll (sz) (neutr)

- a) (zálogosdiban) nevetségesen természetellenes magatartást vesz fel; b) (zálogosdiban) eltűri, hogy játszótársai sorra más tartásra kényszerítik;
- c) (szleng), (tréf) vár, várakozik

szobrot állít [emel] <vkinek> (sz) (neutr)

- a) (hálából, elismerésként) vkinek az emlékét szoborral örökíti meg;
- b) nagyon hálás vkinek

szocialista összeköttetés (sz) (rég), (biz), (tréf)

- kapcsolat, protekció

szófia beszéd (sz) (rég)

- mesebeszéd, mendemonda, híresztelés

szófosása van (sz) (durva)

- hosszasan badarságokat fecseg {vkinek}

szóhoz jut (sz) (neutr)

- a) alkalma van, hogy beszéljen;
- b) joga lesz, hogy vmibe beleszóljon

szóhoz juttat <vkit> (sz) (neutr)

- a) alkalmat ad neki, hogy beszéljen;
- b) beleszólhat vmibe

szóhoz sem jut (sz) (neutr)

- a) (<vkitől>):> (vki miatt) nincs alkalma v. joga, hogy beszéljen v. vmibe beleszóljon;
- b) (<vmitől>):> (meglepetéstől, felháborodástól) meg sem tud szólalni

szól egy (jó) szót <vkinek> az érdekében (sz) (neutr)

- (arra érdemes személyt) dicsérve ajánl, támogat, pártfogol

szólásra emelkedik (sz) (neutr)

- feláll, hogy beszéljen, beszédet mondjon

szólásra jelentkezik (sz) (neutr)

- jelzi, hogy hozzá kíván szólni a társalgáshoz

szolgálatot teljesít (sz) (neutr)

- munkáját, feladatát végzi, kötelességét teljesíti

Szólj igazat, betörök a fejed. (km) (neutr)

- {sokszor szenvednie kell az embernek, ha megmondja a fájó igazságot}

szóló csaj (sz) (szleng)

- partner nélküli nő

szómenése van (sz) (biz)

- hosszasan (sokszor badarságokat) fecseg {vkinek}

szomjan hal [pusztul v. vész] (sz) (neutr)

- a) (ritk) az élet fenntartásához szükséges folyadék hiánya miatt meghal;
- b) (tréf) nagyon kíván vmely szeszes italt, főleg bort

szomjazza az igazságot (sz) (vál)

- csak az igazat szeretné hallani

szomorú szívvel (sz) (neutr)

- szomorúan, sajnálkozva

szomorúságnak ereszi a fejét (sz) (neutr)

- búslakodni, szomorkodni kezd

szónoki kérdés (sz) (neutr)

- olyan figyelemkeltő kérdés, amelyre igazából nem várunk választ

szopik, mint a torkos borz (sz) (szleng)

- ráfizet, rosszul jár

szóra bír <vkit> (sz) (neutr)

- eléri, hogy megszólaljon v. vmit elmondjon, eláruljon

szóra fakad (sz) (vál)

- megszólal

szóra nyitja a száját (sz) (vál)

- megszólal

Szóra sem érdemes. (hm) (neutr)

- a) {köszönet udvarias elhárítása: ne is említsd, csekélység az egész};
- b) {vigasztalás kifejezése: ez nem komoly hiba}

szóra sem méltat <vkit> (sz) (neutr)

- nem szól vkihez, nem hajlandó beszélni vkivel

szórakozott professzor (sz) (biz)

- nagyon szórakozott személy

szorgalmas, mint a hangya (sz) (neutr)

- nagyon szorgalmas (ember)

szorgalmas, mint a méh (sz) (neutr)

- nagyon szorgalmas

szorgalmi idő (sz) (neutr)

- (egyetemen, főiskolán) a félévi vizsgákat megelőző tanítási időszak

szorít a cipő <vkit> v. <vkinél> (sz) (neutr)

- vkinek nehézségei, problémái vannak

Szorít a csizma. (hm) (neutr)

- {baj, nehézség kifejezése: baj van, vmi nincs rendjén}

szorít az idő <vkit> (sz) (neutr)

- (pl. határidő) cselekvésre sürget, kényszerít vkit

szorítja <vkinek> a szívét <vmi> (sz) (neutr)

- nagy gondot, aggodást, lelki fájdalmat okoz vkinek vmi

szorítóba lép (sz) (neutr)

- a) ökölvívó-mérkőzésre kiáll;
- b) (biz) küzdelmet, harcot vállal (vkivel)

szóról szóra (sz) (neutr)

- a) az eredeti közlés, fogalmazás szövegével megegyezően;
- b) minden kis részletében, teljes egészében (igaz, úgy történt, úgy áll a dolog)

Szoros a befutó. (hm) (neutr)

- {annak jelzése, hogy versenyen a célba érő versenyzők között igen kicsi a különbség}

szoros gyepőlőszáron tart <vkit> (sz) (neutr)

- az eddiginél nagyobb rendre, fegyelemre szoktat vkit, vkinek az eddiginél kisebb szabadságot enged

szorosabbra fúzi a köteléket <vkivel> (sz) (neutr)

- megerősíti a kapcsolatot vkivel

szorosabbra zárja a sorait (sz) (neutr)

- a sikeresebb ellenállás, a győzelem reményében tömöríti erőit

Szorozzuk be kismackóval vagy hóemberrel! (hm) (szleng), (tréf)

- {lemondás, közömbösség kifejezése: mindegy, mit csinálunk, az eredmény ugyanaz lesz}

szorul [(ritk) szűkül] a hurok <vki> körül [<vkinek> a nyakán v. a nyaka körül] (sz) (neutr)

- a) (üldözött, körözött személynek) már a nyomában vannak, rövidesen elfogják;
- b) egyre válságosabb vkinek a helyzete, bukás, tönkremenés fenyegeti

szorul <vkinek> a kapca [a kapcája] (sz) (neutr)

- szorongatott v. nehéz helyzetbe, bajba kerül

szorul a zabszem (<vkinél>) (sz) (biz), (tréf)

- izgul (vmi miatt)

szorult helyzetbe hoz <vkit> (sz) (neutr)

- bajba, kellemetlenségbe kever vkit

szorult helyzetben van (sz) (neutr)

- bajban van, kellemetlenségbe keveredett

szót csépel (sz) (neutr)

- lényegtelen dolgokat mond, haszontalanul fecseg

szót ejt <vmiről> v. <vmi> (sz) (neutr)

- felől beszél vmiről

szót emel (sz) (neutr)

- a) <vki> v. <vmi> ellen: ellenző, tiltakozó véleményét nyilvánítja ki;

- b) <vki,> <vmi> mellett v. <vkinek,> <vminek> az érdekében: pártoló, támogató véleményét nyilvánítja ki vkivel v. vmivel kapcsolatban

szót ért <vkivel> (sz) (neutr)

- sikerül megegyeznie, megállapodnia vkivel

szót fogad (<vkinek>) (sz) (neutr)

- (gyerek) engedelmeskedik (vkinek)

szót kap (sz) (neutr)

- lehetőséget kap arra, hogy hozzászóljon a témához, bekapcsolódjon a beszélgetésbe

szót kér (sz) (neutr)

- engedélyt kér arra, hogy hozzászóljon a témához, bekapcsolódjon a beszélgetésbe

Szót sem érdemel. (hm) (neutr)

- a) {köszönet udvarias elhárítása: ne is említsd, csekélység az egész};
- b) {vigasztalás kifejezése: ez nem komoly hiba}

szót vált <vkivel> (sz) (neutr)

- néhány szót beszél vkivel

szóvá tesz <vmit> (sz) (neutr)

- bírálón, helytelenítve, megrovásként megemlíti vmit

szóval illet <vkit> (sz) (neutr)

- szemrehányást tesz vkinek, megro kít

szóval tart <vkit> (sz) (neutr)

- huzamosabb ideig beszél vkinek (, hogy az ne unatkozzék v. hogy hallgatójának a figyelmét elterelje vmiről)

szóváltásba elegyedik [keveredik] <vkivel> (sz) (neutr)

- (kisebb jelentőségű kérdésről szóló, általában rövidebb, nem túl heves vitában) összeszóvalkozik vkivel

szögletes jegy (sz) (szleng)

- négyes osztályzat (iskolában)

szőke ciklon (sz) (biz)

- szőke hajú, igen temperamentumos, csinos, fiatal nő

szőke kóla (sz) (szleng)

- világos (sárga) színű üdítőital

szőnyegen forog [van] <vmi> (sz) (neutr)

- vmely ügyről, kérdésről éppen tárgyalnak

szőnyegre hoz <vmit> (sz) (neutr)

- vmely ügyet, kérdést tárgyalás alkalmával felvet

szőnyegre kerül <vmi> (sz) (neutr)

- vmely ügyet, kérdést tárgyalni fognak, napirendre tűzik

Szór került a levesbe! (hm) (biz)

- {baj, kellemetlenség jelzése: hirtelen vmi nehézség támadt}

Szór óra bőr perc (, libabőr másodperc). (hm) (szleng), (tréf)

- {tréfás válasz annak jelzésére, hogy nem tudjuk megmondani az időt, mert nincs óránk}

szőrén-szálán eltűnik [elvész v. odalesz] <vki> v. <vmi> (sz) (nép)

- nyomtalanul, észrevétlenül és rendszerint gyanús módon elvész, eltűnik vki v. vmi

szőrmenté(be)n bánik <vkivel> v. <vmivel> (sz) (biz)

- óvatosan, kíméletesen bánik vkivel v. vmivel

szőrnyű halált hal (sz) (vál)

- keserves kínok között hal meg

szőrös, mint a [egy] majom (sz) (neutr)

- nagyon szőrös testű (ember)

szőrszálát hasogat (sz) (ritk), (pej)

- túlzottan apró, jelentéktelen dolgokba is beleköt, akadékoskodik

szentori hang (sz) (vál)

- erős, harsogó, dörgő hang

szúrja <vkinek> a szemét <vmi> (sz) (neutr)

- vminek a látása lelki fájdalmat, bosszúságot okoz vkinek

Szurok a markodba! (hm) (neutr)

- {szemrehányás csúfolódó kifejezése: ügyetlen vagy, hogy (a szóban forgó tárgyat) nem tudod megfogni v. kézben tartani}

szúrós szemmel méreget <vkit> (sz) (neutr)

- haragosan, dühösen, barátságtalanul néz vkire

szusszanni sem bír (sz) (biz)

- (a fáradtságtól v. a jóllakottságtól) mozdulni sem bír

szusszanni sem mer (sz) (biz)

- (a félelemtől) meg se mer mozdulni

szűk körben mozog (sz) (neutr)

- a) (vmely szellemi munka) nem terjed ki a tárgya egészére;
- b) (költő, költői alkotás) tárgyválasztásában, emberábrázolásában szegényes

szűk marokkal mér (<vmit>) (sz) (neutr)

- garasoskodik, fukarkodik

szűkebb értelemben (sz) (neutr)

- az eredeti jelentéshez képest kisebb körű fogalomra vonatkoztatva

szűkében van (sz) (nép)

- nagyon kevés van vkinek vmiből {vminek}

szűken él (sz) (neutr)

- nem táplálkozik kellő mértékben, alig rendelkezik a megélhetés feltételeivel

szűken mér <vmit> (sz) (neutr)

- fukarkodva csak keveset ad vmiből

szűkre szab <vmit> (sz) (neutr)

- a kelleténél jobban korlátoz vmit

Szükségben ismerszik meg az igaz(i) barát. [Szükségben ismered meg az igaz(i) barátot.] (km) (neutr)

- {csak nehézség esetén derül ki, hogy ki áll igazán az ember mellett}

szükséget lát [szened] <vmiben> (sz) (ritk)

- szűkölködik, szegény

szükségét végzi (sz) (szépitő)

- vizelni v. székelni megy

szűkül a kör <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- körül egyre valószínűbb lesz, hogy kkit rövidesen elfognak, letartóztatnak v. vkinek, vminek pusztulnia kell

szürke (kis) egér (sz) (biz)

- jelentéktelen ember

szürke eminenciás (sz) (vál)

- az eseményeket, a döntések előkészítését (gyakran rang és hatáskör nélkül) a háttérből irányító tanácsadó

szürke veréb (sz) (pej)

- jelentéktelen ember, átlagember

szűz kéz (sz) (biz)

- olyan személy, aki vmely szerencsejátékot még sohasem játszott, s ezért a játékosok babonás hiedelme szerint első játéka alkalmával nyerni fog, s másoknak is szerencsét hoz

Szűz Mária kötényében sem volna jobb dolga (sz) (nép)

- ennél jobb dolga már nem lehet vkinek {vkinek}

T

táblás ház (sz) (neutr)

- olyan előadás, amelyre minden jegy elkel

tábori konyha (sz) (neutr)

- a katonák ételmezését segítő vontatható főzőberendezés

tábort üt [ver] <vhol> (sz) (neutr)

- letáborozik, letelepszik

tabula rasát csinál (sz) (vál)

- az előzmények lezárásával olyan új helyzetet teremt, amelynek alapján vmi előlről kezdhető

Tacitusból felel (sz) (rég), (tréf)

- (a Tacitus tulajdonnév és a tacitus 'hallgatag' jelentésű latin szó azonos hangzásán alapuló szójáték) nem felel, nem tud semmit

tacitusi tömörség (sz) (vál)

- erőteljes, lényegre törő, magvas előadásmód

taccsra megy <vmi> (sz) (biz)

- a) (dolog) elromlik;
- b) (emberi kapcsolat) felbomlik

taccsra tesz [vág] <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- a) (személynek) szándékosan árt, kárára van;
- b) (dolgot) elront;
- b) (emberi kapcsolatot) felbomlaszt

tág tere van (sz) (neutr)

- minden lehetőség nyitva áll vmely cselekvésre {vminek}

tágabb értelemben (sz) (neutr)

- általánosabb, egyetemesebb vonatkozásban

tágítják <vkinek> az agyát (sz) (neutr)

- tanítanak, tovább képeznek vkit

tágra ereszti a gyepiót (sz) (neutr)

- a) lazít a fegyelmen, lazábban kezeli a dolgokat;
- b) felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával, nem törődik többé vkivel v. vmivel

tágra nyílt szemmel (sz) (neutr)

- nagyon csodálkozva

Tágulj innen! (hm) (biz)

- {vhol bent lévőnek kiutasításképpen mondják: elmehetsz, tűnj el!}

takarék(láng)on ég [folyik] <vmi> (sz) (neutr)

- visszafogottan, alacsony határfokkal zajlik vmi

takarék(láng)ra állít [tesz] <vmit> (sz) (neutr)

- csökkenti vminek az ütemét, határfokát, visszafogottabb tevékenységre vált át

takarékra állítja [teszi] magát (sz) (biz), (tréf)

- a) vmely tevékenységet kisebb lendülettel folytat;
- b) (vitában) visszafogja magát

takarékra állítja <vkinek> az orrát (sz) (szleng), (tréf)

- megüt, megver vkit

takarodót fúj [fúvat] (sz) (neutr)

- meghátrál, visszahúzódik, földaja a küzdelmet

taknya, nyála egybefolyik (sz) (durva)

- ápolatlan, gondozatlan személy {vkinek}

Tál a fazékkal hamar összezőrdül. (km) (nép)

- {könnyen előfordul, hogy a házastársak között nézeteltérés támad}

talajt fog (<vhol>) (sz) (neutr)

- (lét)biztonságot nyújtó körülményeket teremt magának

találkoznak az útjaik (sz) (neutr)

- az élet folyamán együvé kerülnek

találós kérdés (sz) (neutr)

- népi hagyományként élő, gyakran ritmikus és rímes formában állandósult fejtörő

talált pénz (sz) (biz)

- váratlanul befolyó összeg, amelyre (már) nem számított vki

Talált, elsüllyedt. (hm) (biz)

- {helyeslés kifejezése: a kérdésre adott válasz, megoldás helyes, pontos}

találva érzi magát (<vmi által>) (sz) (neutr)

- megérti v. úgy érzi, hogy a célzás órá vonatkozik, neki szól

talán a halállal is áldomást ivott (sz) (rég)

- nagyon életerős

talán epéje sincs (sz) (neutr)

- nagyon szelíd, jóindulatú, senkire sem tud haragudni {vkinek}

tálcán hoz [kínál v. visz] <vkinek> <vmit> (sz) (neutr)

- lehetővé teszi, hogy vki minden utánjárás, fáradság nélkül hozzájuthasson vmihez (pl. jövedelemhez, álláshoz)

tálcán hozza a fejét (sz) (neutr)

- (vmely ügyben) már előre beismeri bűnösségét, érintettségét

talonba kerül <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- irányító, vezető szerepét elveszti vki v. vmi

talonba rak [tesz] <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- mellőz, félreállít, nem vesz számításba vkit v. vmit

talp alá való zene (sz) (neutr)

- olyan zene, amelyre jól lehet táncolni

talpatlatnyi hely sincs(en) <vhol> (sz) (neutr)

- nagy a zsúfoltság vhol

talpig (úri)ember (sz) (neutr)

- nagyon becsületes, megbízható (személy)

talpig becsületes (sz) (neutr)

- nagyon becsületes (személy)

talpig férfi (sz) (neutr)

- nagyon férfias jelenség

talpig vasban (sz) (ritk), (vál)

- a) felvértezve, felfegyverezve, páncélban;
- b) keze-lába bilincsbe verve

talpon van (sz) (neutr)

- a) fölkel, ébren van, nem alszik;
- b) fölkelése óta nem pihen, állással, jövés-menéssel járó munkát végez

talpra áll (sz) (neutr)

- a) felkel, feláll;
- b) betegségből felépül;
- c) szellemi v. testi képességeit összpontosítva ismét képes lesz cselekedni;
- d) jobb anyagi körülmények közé jut

talpra állít <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) segít vkinek felkelni, felállni;
- b) (beteg) meggyógyít;
- c) (átmeneti vereség, csapás után) újra önállóvá, önellátóvá, cselekvőképessé tesz vkit;
- d) (csapatot, sereget, vállalkozást) működésképes, ütőképes, harcképes állapotba hoz

Talpra magyar, hí a haza! (hm) (vál)

- a) {hazaszeretet kifejezése};
- b) {biztatás kifejezése: lássunk neki a dolognak}

talpra ugrik (sz) (neutr)

- a) gyors mozdulattal talpon terem;
- b) (átmeneti vereség, csapás után) újra önállóvá, önellátóvá, cselekvőképessé válik

talpraesett ember (sz) (neutr)

- ügyes, minden nehézséget jól megoldó személy

Tamás vagyok benne. (hm) (biz)

- {kétkelés kifejezése: nem hiszem}

Támaszkodj a nyugdíjadra! (hm) (biz), (tréf)

- {méltatlankodás miatt, hogy vki rátámaszkodik a másokra}

támasztja [támogatja] a falat (sz) (biz)

- tétlenül ácsorog, lustálkodik

tanácsot ül (sz) (ritk)

- tanácskozik

tánc az aranyborjú körül (sz) (vál)

- olyan viselkedés, magatartás, melynek kizárólag anyagi előnyök megszerzése a célja

táncba visz <vkit> (sz) (neutr)

- (együttműködését kérve) rábeszél vkit vmire

táncolnak [ugrálanak] a betűk <vkinek> a szeme előtt (sz) (neutr)

- (fáradtság v. betegség miatt) olvasás közben vibrál a szeme

Tantalusz kínjai (sz) (vál)

- olyan lelki gyötrelme, amelyet az érez, aki vmi könnyen elérhetőnek látszó, folyton látott v. hallott dologra vágyik, és mégsem tudja azt elérni

tantaluszi kínok (sz) (vál)

- olyan szenvedés, amelyet az érez, aki vmi könnyen elérhetőnek látszó, folyton látott v. hallott dologra vágyik, és mégsem tudja azt elérni

Tanulj tinó, ökör lesz belőled! (hm) (biz), (gúny)

- {tanulás fontosságának kifejezése: addig tanuljunk, amíg fiatalok vagyunk, úgy lesz belőlünk valaki}

tanyát üt [ver] <vki> v. <vmi> <vhol> (sz) (neutr)

- a) (egy v. több ember) vhol letelepszik, és azt a helyet kezdi ideiglenesen vmely szempontból otthonának tekinteni;
- b) (állapot, hangulat vhol, vmely közösségben) bizonyos időre állandósul és az embereket hatalmába keríti

tapossa <vkinek> v. <vminek> a küszöbét (sz) (neutr)

- sokat jár vkihez, kéréseivel gyakran felkeresi, ill. sokszor megfordul vhol

tapossa a gázt (sz) (biz)

- (járművel) hajt, száguld

tapossa a malmot (sz) (neutr)

- megerőltetően és/vagy kényszerből kimerülésig dolgozik

tápot ad <vminek> <vmi> (sz) (neutr)

- táplál, szít vmit (főleg indulatot, gyanút) vmi

tápot kap (<vmitől> v. <vmiből>) <vmi> (sz) (neutr)

- feléled, feltámad (vmitől v. vmiből) vmi (főleg indulat, gyanú)

táppénzen van (sz) (szleng), (tréf)

- lóg, nem dolgozik

tarhonyaszárító csillag (sz) (biz), (tréf)

- a nap

tarhonyaszárító meleg van (sz) (biz)

- nagyon meleg van

Tarka lovat látok, sok szerencsét várok [szerencsét találok]. (hm) (nép)

- {babonás emberek mondják, ha tarka lovat látnak}

tarkójáig ér a homloka (sz) (biz), (tréf)

- kopasz (személy)

tarsolyában hordja a marsallbotot (sz) (neutr)

- minden adottsága, reménye megvan arra, hogy érvényesüljön, jelentős, vezető személyiséggé váljék

tárt ajtót nyit <vminek> (sz) (ritk)

- bő v. nagy lehetőség ad vminek

tárt ajtóval fogad <vkit> (sz) (neutr)

- szívesen, barátságosan fogad vkit

tárt kapu(ka)t dönget (sz) (neutr)

- olyan dolgot kér v. vitat, amelyhez már hozzájárultak v. amely nyilvánvaló

tárt karokkal fogad [vár] <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon szívesen fogad vkit

tartja [tudja tartani] a tempót (sz) (neutr)

- bírja erővel a (mások v. saját maga által diktált) lendületet, együtt tud haladni az eseményekkel

tartja a bankot (sz) (neutr)

- szerencsejátékban kijelenti, hogy a bankban lévő teljes összeg ellen játszik, s azt a kockázatot vállalja, hogy vesztes esetén a szóban forgó összeget befizeti

tartja a frontot (<vhol>) (sz) (neutr)

- a) őrzi (vezető) pozícióját;
- b) (vmely helyzetben) kitart;
- c) (vmely helyzetben) magára vállalja a kellemetlenségeket

tartja a hátát <vkiért> v. <vmiért> (sz) (neutr)

- vállalja a felelősséget vkiért v. vmiért

tartja a lelket <vkiben> (sz) (neutr)

- a) életben tart vkit, megakadályozza a halálát;
- b) lelkesít, biztat vkit

tartja a markát (sz) (pej)

- a) ingyen akar megkapni vmit;
- b) várja a rendszerint meg nem érdemelt jutalmat, különösen pénzt, borraivalót

tartja a pofáját (sz) (durva)

- nem árul el vmit, nem fecseg ki egy titkot

tartja a száját (sz) (neutr)

- nem mer szólni, véleményt nyilvánítani

tartja a szuszt <vkiben> (sz) (biz)

- tartja vkiben az életet, az életvágat

tartja az irányt (sz) (neutr)

- a meghatározott úttól, céltől nem tér el

tartja az orrát <vhol> (sz) (biz), (pej)

- a szóban forgó helyen tartózkodik, időzik

tartogat a tarsolyában <vmit> [van még a tarsolyában <vmi>] (sz) (neutr)

- (rendszerint meglepetés keltésének szándékával) egyelőre nem közöl, nem hoz nyilvánosságra vmit

Tartom szerencsémnek! (hm) (vál)

- {öröm, elégedettség kifejezése találkozáskor: nagyon örülök}

Tartozott az ördögnek ezzel (az úttal) [egy úttal]. (hm) (neutr)

- {hiábavalóság, haszontalanság kifejezése: hiába, feleslegesen, haszontalanul jött el v. tett meg vmit}

Tartsa meg a tudományát! [Tartsd meg a tudományod(at)!] (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nem érdekel a véleménye(d)!}

Tartsa meg az isten a jó szokását! (hm) (tréf)

- {köszönet, elégedettség, hálálkodás kifejezése: máskor is legyen ilyen jó, kedves, adakozó}

Tartsd meg magadnak a véleményed(et)! [Tartsa meg magának a véleményét!] (hm) (biz)

- {visszautasítás, érdektelenség kifejezése: nem érdekel, hogy mit tart(asz) a dologról, nem vagyok kíváncsi arra, hogy mit gondol(sz)}

Tartson [tartsa] meg az isten! (hm) (neutr)

- {jókívánság kifejezése: élj(en) még sokáig!}

táskás szem (sz) (neutr)

- olyan szem, amelynek alsó szemhéján a petyhüdt bőr kiöblösödik

tátog, mint a szárazra vetett hal (sz) (neutr)

- (meglepetésében, zavarában) nem tud megszólalni

tátott szájjal bámul (sz) (neutr)

- nagyon csodálkozik

tátva marad <vkinek> a szája (a meglepetéstől [a csodálkozástól]) (sz) (neutr)

- nagyon meglepődik, elcsodálkozik

tavaszi fáradtság (sz) (neutr)

- a C-vitamin hiánya a szervezetben, amely főleg tavasszal jelentkezik, és fokozott fáradékonyság a jellemző tünete

tavaszi nagytakarítás (sz) (neutr)

- általános, mindenre kiterjedő rendcsinálás, tisztogatás

távirati stílusban (sz) (neutr)

- röviden, tömören

távol a világ zajától (él) (sz) (neutr)

- visszavonultan, elzárkózva (él)

távol áll [van] (sz) (neutr)

- a) <vkitől> v. <vmitől> <vki> v. <vmi:> (felfogásban, alapvető nézetekben, érzésben, minősítésben, minőségben) nagyon különbözik vkitől v. vmitől;
- b) <vkitől,> hogy ...: nem szándékozik tenni vmit

Távol álljon [legyen] tőlem! (hm) (neutr)

- {szándék tagadása: egyáltalán nincs szándékomban, hogy ...}

távol marad az urnától (sz) (neutr)

- nem vesz részt a szavazásban, nem szavaz

távollétével tündököl [tündöklük] (sz) (neutr)

- tüntetően távol marad

távolról sem (sz) (neutr)

- a legkisebb mértékben sem, egyáltalán nem

Távoz tőlem, sátán! (hm) (tréf)

- {tréfás elutasítás kifejezése: ne csábíts rosszra!}

Te [maga] szerencsétlen! (hm) (neutr)

- {szidás, rosszallás kifejezése}

Te egy komoly érv vagy az abortusz mellett! (hm) (szleng), (pej)

- {leszólás, lebecsülés, becsmérlés kifejezése}

Te is csak lyukból lyukat tudsz csinálni! (hm) (biz), (tréf)

- {férfival való tréfálkozásként: neked is csak lányaid születtek}

Te is fiam, Brutus!? (hm) (neutr)

- {csalódottság kifejezése: te is elárultál, te is részese vagy ennek a dolognak?}

Te jó isten! [Teremtő isten!] (hm) (neutr)

- {csodálkozás, ijedség, félelem, fájdalom kifejezése}

Te jó szagú úristen! (hm) (biz)

- {megdöbbenés, hitetlenkedés kifejezése}

Te kis boszorkány! (hm) (tréf)

- {enyhén rosszálló kifejezés főleg kislányokkal kapcsolatban}

Te vagy a legszebb [legügyesebb] (gyerek [fiú]) a halpiacon. (hm) (ritk), (szleng)

- {tréfás, lekicsinylő dicséret}

Tedd (csak) a szívedre a kezéd! [Tegye (csak) a szívére a kezét!] (hm) (neutr)

- {őszinteségre való felszólítás kifejezése: valld v. vallja be őszintén!}

Tedd arrébb a segged! (hm) (durva)

- {felszólítás kifejezése: menj arrébb!}

Tedd az etetőd takarékra! (hm) (szleng), (tréf)

- {fenyegető felszólítás beszéd abbahagyására: hallgass el!}

Tedd be kívülről az ajtót! (hm) (biz)

- {felszólítás távozásra: menj ki, tűnj el!}

tedd ki, hadd húljön (ember) (sz) (nép)

- ügyetlen, tehetetlen és kissé nehézfejű (ember)

Tedd magad takarékra! (hm) (biz), (tréf)

- {fenyegető felszólítás tevékenység abbahagyására}

teddide-teddoda ember (sz) (neutr)

- gyámoltalan, ügyefogyott, tehetetlen, gyenge akaratú személy

Téged ez ne érdekeljen! (hm) (neutr)

- {elutasítás kifejezése: ne avatkozz bele, nem tartozik rád!}

Tegnap rúgták seggbe, ma jutott eszébe. (hm) (szleng), (durva)

- {panaszkodás kifejezése: később panaszkodik vmilyen elszenvedett sérelem miatt}

Tégy jót az ördöggel, pokolba visz érte. (km) (rég)

- {a gonosz ember a jóért is rosszal fizet}

Tégy úgy, mint otthon [mintha otthon volnál]! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése szívesen látott vendégnek: érezd magad kényelmesen, fesztelenül!}

Tégy zablát a szádra! (hm) (ritk)

- {hallgatásra való felszólítás kifejezése: fékezd a nyelvedet, hallgass!}

Tegyé! (már) fel egy másik lemezt! (hm) (biz)

- {megelégetés kifejezése: beszélj végre valami másról!}

Tegyé! [tégy] lakatot a szádra! (hm) (neutr)

- {felszólítás hallgatásra: hallgass róla!}

Tegyük el magunkat holnapra! (hm) (tréf)

- {felszólítás pihenésre: feküdjünk már le!}

Tegyük le a lantot! (hm) (biz)

- {felszólítás tevékenység abbahagyására: mára elég volt a munkából!}

Teher alatt nő a pálma. (km) (vál)

- {a megpróbáltatások megedzik az embert}

teherbe ejt <vkit> (sz) (neutr)

- nőt terhessé tesz

teherbe esik (sz) (neutr)

- gyermeket fogan, terhessé lesz

teherben van (<vkivel>) (sz) (neutr)

- terhes, várandós (vmely gyermekével)

Tehet(sz) egy szívességet! (hm) (biz), (szépitő)

- {bosszús, ingerült elutasítás kifejezése: nem érdekel, hogy mit gondol(sz), tesz(el)}

tejbe(n)-vajba(n) fürdik (sz) (neutr)

- jó módban, jólétben él

tejbe(n)-vajba(n) füröszt [fürdet] <vkit> (sz) (neutr)

- minden jóval, kényelemmel bőven ellát vkit

tejjel-mézzel folyó (Kánaán) (sz) (neutr)

- lakosainak teljes jólétet biztosító, termékeny (vidék, ország)

Tekerd le a hangerőt! (hm) (szleng), (tréf)

- {felszólítás hangos, fölényeskedő beszéd abbahagyására: beszélj halkabban, szerényebben!}

tekintélyt növeszt (sz) (tréf)

- pocakosodik

tekintettel van <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- a) tényezőként figyelembe vesz vkit v. vmit;

- b) kíméletes vkivel v. vmivel

tékozló fiú (sz) (vál)

- (a bibliai példázatra utalva) vkinek a gyermeke v. általában olyan vki, aki eltévelyedése után hibáit megbánva megtér

tele [teli] szájjal (sz) (neutr)

- a) mohón;
- b) hangoskodva, fölényeskedve

tele [tömvé] van <vkinek> a zsebe (sz) (neutr)

- vkinek sok pénze van

tele kézzel (sz) (neutr)

- jól megrakodva, gazdag zsákmánnyal

tele marokkal (sz) (vál)

- bőségesen, pazarul (ad, osztogat vmit)

tele tüdővel (sz) (neutr)

- mély lélegzetet véve, tüdejét teleshíva

tele van [teleshízad] <vkinek> a hócipője (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- elege van (vkiből v. vmiből), un vkit v. vmit

tele van <vkinek> a bukszája (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (szleng), (tréf)

- un vkit v. vmit, elege van vkiből v. vmiből

tele van <vkinek> a faxa (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (biz), (széppítő)

- elege van vkiből v. vmiből, un vkit v. vmit

tele van <vkinek> a feje <vkivel> v. <vmivel> (sz) (biz)

- folyton vkire v. vmire gondol

tele van <vkinek> a gatyája (sz) (biz)

- nagyon fél

tele van <vkinek> a nadrágja (sz) (biz)

- nagyon fél

tele van <vkinek> a petefészke (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (szleng)

- elege van vkiből v. vmiből, un vmit

tele van <vkinek> a prüntyije (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (biz), (tréf)

- elege van vkiből v. vmiből, un vkit v. vmit

tele van <vkinek> a puttonya (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (szleng)

- nagyon un vkit v. vmit, elege van vkiből v. vmiből

tele van <vkinek> a töke (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (durva)

- elege van vkiből v. vmiből, un vkit v. vmit

tele van <vmi,> mint a déli busz (sz) (szleng)

- (jármű, helyiség) nagyon tele van

tele van dohánnyal (sz) (szleng)

- nagyon gazdag

tele van feszültséggel (sz) (neutr)

- nagyon ideges, tele van indulatokkal

tele van lével (sz) (szleng)

- nagyon gazdag

tele van panasszal (sz) (neutr)

- folyton panaszkodik, sok baja van

tele van pénzzel (sz) (biz)

- gazdag, sok a pénze

tele van spiritusszal [van spiritusz <vkiben>] (sz) (biz)

- életrevaló, eszes, talpraesett, bátor személy

tele van tüskével (sz) (neutr)

- piszkálódó, sérelmein rágódó ember

telebeszéli <vkinek> a fejét (<vmivel>) (sz) (neutr)

- ostobaságok, valótlanságok bizonygatásával próbál vkit más meggyőződésre bírni

telefonál a nagy fehér kagylóba (sz) (szleng), (tréf)

- hány

telekürtöli a világot <vmivel> (sz) (neutr)

- nagy húhóval, feltűnő formában mindenkinek tudomására hoz vmit

teleteszi a fajanszot (sz) (szleng)

- hány

telhetetlen papzsák (sz) (gúny)

- telhetetlen, kielégíthetetlen személy

telhetetlen zsák (sz) (biz)

- pénzsóvár, kapzsi v. falánk ember

telhetetlen, mint a pap(ok) zsákja (sz) (neutr)

- nagyon telhetetlen, kielégíthetetlen ember

téli futball (sz) (biz)

- a jégkorong

teli torokkal [torokból] (sz) (neutr)

- nagyon hangosan, teljes hangerővel

teli tüdőből (sz) (neutr)

- teljes hangerővel (kiabál, ordít)

telibe talál <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (személyt) a legérzékenyebb pontján talál el;
- b) (tárgyat, kijelölt célt) pontosan középen talál el

teljes életnagyságban (sz) (biz), (tréf)

- személyesen

teljes erőbedobással (sz) (biz)

- a) (versenyen) a testi erő, képességek maximális kifejtésével;
- b) lendületes, célratörő igyekezettel, elhivatottsággal

teljes gőzzel (csinál <vmit>) (sz) (biz)

- teljes erőből, teljes sebességgel, nagy lendülettel, kedvvel (csinál vmit)

Teljes gőzzel előre! (hm) (biz)

- {erőfeszítésre való biztatás kifejezése: erőtessük meg magunkat, hogy haladjunk}

teljes harci dísz (sz) (biz), (tréf)

- (gyakran nőről) ünneplő ruha és/vagy smink

teljes hosszában elterül (sz) (neutr)

- elesik, elvágódva elnyúlik a földön

teljes mellszélességgel kiáll <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- mellett személyes tekintélyével támogat, pártfogol vkit v. vmely ügyet

teljes svunggal (sz) (biz)

- teljes sebességgel

télvíz idején [(ritk) télvíz időn] (sz) (neutr)

- télen, esős, havas v. olvadás téli időben

Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni! (hm) (neutr)

- {bírálat kifejezése: olyankor mondják, ha – Caesar nevét kicserélve – nem dicsérni, hanem éppen bírálni kívánunk vmely személyt v. dolgot}

tengelyt akaszt [összeakasztja a tengelyt] <vkivel> (sz) (neutr)

- (rendszerint szándékosan, az alkalmat keresve) összevész, nézeteltérésbe kerül vkivel

Tenger a bajom, ezer a gondom. (km) (ritk)

- {nagyon sok gondom, problémám van}

tenger a dolga (sz) (neutr)

- igen elfoglalt, számos intéztnivalója van {vkinek}

tenger sok adóssága van (sz) (neutr)

- nagyon sok adóssága van {vkinek}

tengerbe hordja a vizet [tengerbe vizet hord] (sz) (rég)

- fölösleges, értelmetlen munkát végez

tengeri herkentyű (sz) (biz), (tréf)

- furcsa, különös, ismeretlen, ritka dolog (gyakran étel)

tengerikígyóvá dagad <vmi> (sz) (neutr)

- vmely ügy nagyon elnyúlik, bonyolulttá válik

tengeti az életét (sz) (neutr)

- nagy szegénységben él

tenyérbe mászó [kívánkozó v. szaladó] arca [képe v. (durva) pofája] van (sz) (biz)

- vkinek kihívó, pimasz, ellenszenves, pofonra ingerlő arca van {vkinek}

tenyerén hord(oz) <vkit> (sz) (neutr)

- kényeztet, kiszolgál, dédelget vkit, minden kívánságát teljesíti

tenyerén hordja a szívét (sz) (neutr)

- mindenkihez mindenkor őszinte, nyíltszívű

tenyerén hordoz a szerencse <vkit> (sz) (neutr)

- minden sikerül vkinek, nagyon szerencsés

tépett alak (sz) (szleng)

- elhanyagolt, ápolatlan ember

tépett csaj (sz) (szleng)

- erkölcstelen, rossz kinézetű nő, lány

tépett vitorlákkal (sz) (vál)

- kudarcoktól megviselve, erejében megtépázva

tépi a haját (sz) (neutr)

- tehetetlen dühében erősen bosszankodik, dühöng

tépi a száját (sz) (szleng), (pej)

- badarságokat fecsegtve eredmény nélkül, fölöslegesen, hiába beszél

tépőzárás pézszé (sz) (szleng)

- használt papír zsebkendő

térden állva könyörög (<vkinek>) (sz) (neutr)

- teljesen kétségbeesve, önmagát megalázva könyörög (vkinek)

térden csúszik <vki> (sz) (neutr)

- előtt teljesen megalázkodik vki előtt

térden csúszva is (sz) (neutr)

- akármilyen megalázkodás, engedmények árán is

térdet hajt <vki> (sz) (neutr)

- előtt (vál) a) elismerését, hódolatát fejezi ki;
- b) elismeri vkinek a tekintélyét, akaratát v. enged neki

térdet, fejet hajt <vki> (sz) (neutr)

- előtt (rég) meghajol vkinek az akarata v. tekintélye előtt, megalázkodik

térdig gázol a vérben (sz) (neutr)

- öldöklő csatában, vérontásban, tömegmészárlásban vesz részt

térdig kopik <vkinek> a lába (sz) (neutr)

- sokat jár vmi után, vminek az érdekében

térdig koptatja [lejárja] a lábát (sz) (neutr)

- sokat jár vmi után, vminek az érdekében

térdre borul <vki> (sz) (neutr)

- előtt *a) behódol vkinek; *b) megalázkodik vki előtt v. megalázkodva könyörög vkinek

térdre ereszkedik (sz) (neutr)

- lassan letérdel

térdre esik <vki> (sz) (neutr)

- előtt *a) behódol vkinek; *b) megalázkodik vki előtt v. megalázkodva könyörög vkinek

térdre hull (sz) (neutr)

- hirtelen letérdel

térdre kényszerít <vkít> (sz) (neutr)

- fizikailag v. szellemileg legyőz vkít (úgy, hogy az elismeri a másik felsőbbbségét)

térdre omlik [rogy v. roskad] (sz) (neutr)

- fáradtan, kimerülten a térdére esik

Teremtő (szent) Atyám! (hm) (neutr)

- {megdöbbenés, csodálkozás, ijedség, félelem, fájdalom kifejezése}

terepszínű pofát vág (sz) (szleng)

- nem mutat semmilyen érzelmet, belesimul a környezetébe

terítéken van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (a tárgyalásban v. a társalgásban) éppen szó van vkiről v. vmiről

terítékre kerül <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) vadat vadászaton elejtenek;
- b) a tárgyalásban v. a társalgásban sorra kerül vki v. vmi;
- c) éles támadás, bírálat tárgyává válik vki v. vmi

termékeny talajra hull [talál] <vmi> (sz) (neutr)

- vmely eszme, gondolat, tanítás támogatásra, megértésre talál

természetes házasság (sz) (neutr)

- házasságkötés nélküli életközösség

terülj, terülj asztalkám (sz) (neutr)

- a) (utalásként a népmesében szereplő, minden jóval megrakott, bűvös asztalra) étellel, itallal teli asztal;
- b) a bőség szimbóluma

tervbe vesz <vmit> [(<vmilyen> tervek) kovácsol v. sző v. szöveget (<vmiről!)]> (sz) (neutr)

- tervez(get) vmit

Tessék parancsolni! (hm) (neutr)

- a) {udvarias felszólítás: szíveskedj(en)!};
- b) {feleletül: állok rendelkezésre};
- c) {rámutatás, bizonygatás kifejezése: íme!}

tessék-lássék módon (sz) (neutr)

- nem szívesen, kevés igyekezettel és kevés gonddal, csak a látszat kedvéért

test test ellen (sz) (neutr)

- (párharcban) ember ember ellen (küzd)

testéből való (sz) (ritk)

- saját gyermeke

testet ölt <vmi> (sz) (neutr)

- látható, anyagi formá(k)ban jelentkezik vmi

testi szükséglet (sz) (szépítő)

- a) az élet fenntartásához szükséges dolog, ill. az erre irányuló szervi tevékenység;
- b) vizelés, székelés

testi-lelki (jó) barát (sz) (neutr)

- a) nagyon jó, hűséges, odaadó barát;
- b) (biz) homoszexuális barát

testté lesz [válik] (sz) (vál)

- vmi megvalósul

testvérek között is megér <vmit> v. <vmely> összeget <vmi> (sz) (biz)

- feltétlenül megéri, mert nagyon olcsón, jutányosan van számítva

testvérek között is megvan <vhány> é<ves> <vki> v. <vmi> (sz) (biz)

- legalább annyi idős, mint amennyinek mondják

Teszek rá! (hm) (biz), (szépítő)

- {közömbösség, érdektelenség kifejezése: nem érdekel}

teszi a dolgát (sz) (neutr)

- becsületesen, megbízhatóan, kitartóan végzi a kötelességét

teszi a szépet (<vkinek> (sz) (neutr)

- a) udvarol (vkinek);
- b) hízeleg (vkinek)

teszi az agyát (sz) (szleng)

- beképzelten viselkedik

teszik a törvényt (sz) (nép), (tréf)

- (különösen parasztemberek) beszélgetnek, politizálnak

teszi-veszi (azt) a rossz formáját (sz) (szleng)

- nagyképpően, hivalkodóan, nem természetesen, vmilyen felvett póz szerint viselkedik

tetemre hív <vkit> (sz) (neutr)

- a) (rég) a (szúrt v. lőtt sebű) holttesthez hívja a gyanúsítottat azon hiedelem alapján, hogy a gyilkos megjelenésekor a seb vérezni kezd;
- b) (vál) vallat, állásfoglalásra készítet vkit

tető alá hoz <vmit> (sz) (neutr)

- sikerül vmit létrehozni, megvalósítani v. hosszabb munkával befejezni

tető alá kerül <vmi> (sz) (neutr)

- sikeresen befejeződik, egészen elkészül vmi

tetőtől talpig (sz) (neutr)

- minden ízében, egész valójában, egész egyéniségében

tetszés szerint (sz) (neutr)

- a kívánságnak megfelelően, amennyit, amikor, amivel, ahogyan stb. akar vki

tetten ér <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) <vkit:> bűnözőt rajtakap, elfog;
- b) <vkit> <vki<vel:> házastársát, kedvesét más férfival, ill. nővel bizalmas kettesben meglepi, hűtlenségen rajtakapja;
- c) <vmit:> felügyel vmire

tettleg bántalmaz <vkit> (sz) (neutr)

- megüt, megver vkit

tettes a pénztől (sz) (durva)

- gazdag, sok a pénze

Tévedés kizárva! (hm) (neutr)

- {bizonyosság, megerősítés kifejezése: egész biztos, hogy nem történt tévedés}

Tévedés ne essék! (hm) (neutr)

- {pontosítás kifejezése}

Tévedni emberi dolog. (hm) (neutr)

- {mentegetés kifejezése tévedés, hibázás után: mindenki tévedhet}

Téves kapcsolat! (hm) (biz), (tréf)

- {helyesbítés kifejezése: félreértés, tévedés történt!}

Texasban ezért agyonlövök [szitává lövik] az embert. (hm) (biz)

- {szemrehányás kifejezése: ez szellemtelen vicc v. sértés volt}

Thalia oltára (sz) (vál)

- a színház(i világ)

Thalia papja [papnöje] (sz) (vál)

- színész(nő)

Thespis kordéja (sz) (rég), (vál)

- a) a vándorszínészek szekere;
- b) a vándorszínészek társulata

Tiéd a lányom! (hm) (szleng), (tréf)

- {köszönet tréfás kifejezése: köszönöm!}

Tiéd a nagyobbik rakás! (hm) (biz), (gúny)

- {belenyugvó, lemondó válaszként: nem vitázom tovább, hidd azt, hogy neked van igazad!}

Tiéd a sárga trikó! (hm) (szleng), (tréf)

- {akkor mondják, ha vki nagyot hazudott}

tilalomfákat állít [emel] (fel) (<vki,> <vmi> elé v. <vkinek,> <vminek>) (sz) (vál), (pej)

- (erkölcsi) tiltásokkal, korlátozásokkal akadályozza vkinek v. vminek a működését

tilos [tiltott] úton [utakon] jár (sz) (neutr)

- a) tiltott szerelmi viszonyt folytat;
- b) erkölcsileg kifogásolható módon viselkedik, büntetendő cselekmény végrehajtásában vesz részt

tilosba téved (sz) (neutr)

- elzúllik

tilosban jár (sz) (neutr)

- tiltott cselekvést, különösen szerelmi viszonyt (kezd) folytat(ni)

tiltott gyümölcs (sz) (neutr)

- meg nem engedett élvezet

Tintaleves lesz [tintalevest kapsz] papírgaluskával (ebédre). (hm) (rég), (tréf)

- {büntetésből tanítás után az iskolába bezárt gyerek(ek) gúnyolása}

tipeg-topog [tipródik v. toporog], mint a tojó [(durva) szaró] galamb (sz) (nép)

- kis helyen jön-megy, tehetetlenkedve forgolódik, szorgoskodik (de nincs a munkájának látszatja)

tip-top ember (sz) (neutr)

- tiszta, jól öltözött személy

tiszta [tisztul] a levegő (<vhol> v. <vki> körül) (sz) (neutr)

- vmely nemkívánatos, zavaró, veszedelmes személy nincs már jelen vhol v. távozóban van (gyakran mondatértékű használatban is: Tiszta a levegő!)

tiszta <vmi,> mint a forrás (sz) (rég)

- (folyadék) teljesen tiszta

tiszta <vmi,> mint a kristály (sz) (neutr)

- (főleg folyadék) teljesen tiszta

tiszta <vmi,> mint a tükör (sz) (neutr)

- (tárgy) nagyon fényes, tiszta

tiszta <vmi,> mint az arany (sz) (nép)

- (főleg bor) teljesen tiszta

tiszta a keze [<vkinek> tiszta keze van] (sz) (neutr)

- nem követ el becstelenséget, nem csal, nem lop {vkinek}

Tiszta gáz. (hm) (szleng)

- {kellemetlenség kifejezése: nagyon rossz, kínos a dolog}

tiszta grafftal (sz) (ritk), (biz)

- teljes erőből

tiszta lapot nyit [tisztá lappal indul] (sz) (vál)

- az előzmények lezárásával olyan új helyzet alakult ki (főleg vkivel kapcsolatban v. vkinek a megítélését illetően), amelynek alapján vki előlről kezdhet vmit (pl. életet, tevékenységet)

Tiszta sor. (hm) (biz)

- {beleegyezés, egyetértés kifejezése: nyilvánvaló, természetes}

Tiszta szerencse, hogy ... (hm) (biz)

- {egészen véletlenül adódott úgy, hogy ...}

tiszta ügy (sz) (neutr)

- könnyen elintézhető dolog, világos tényállás

tiszta vizet önt a pohárba (sz) (neutr)

- a) őszintén, világosan beszél;
- b) egyértelműen tisztázni kíván vmilyen zavaros, bonyolult helyzetet

tisztába jön (sz) (neutr)

- a) <vmi:> tisztázódik, elrendeződik a dolog;
- b) <vki<vel:> kezdi kiismerni vkinek a szándékait;
- c) <vmi<vel:> megért, megismer, átlát vmit;
- d) (ön)magá<val:> tisztán, világosan látja saját szándékait, lehetőségeit, helyzetét

tisztába tesz [rak] <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) csecsemő pelenkáját, magatehetetlen beteg szennyes fehéreneműjét tisztára cseréli;
- b) vmely munkát teljesen elvégez, teljesen elrendez, kijavít vmit

tisztában van (sz) (neutr)

- a) <vmi<vel:> világosan lát, átlát, jól ismer, tud, ért vmit;
- b) (ön)magá<val:> ismeri magát, képességeit, helyzetét, máshoz való viszonyát

tisztán áll <vki> (sz) (neutr)

- előtt erkölcsi tekintetben kifogástalanul áll vki előtt

tisztán lát <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- világosan lát, ért vkít v. vmit

tisztára mos(dat) <vkít> (sz) (neutr)

- vmely vád alól, rendszerint kissé erőltetett igyekezettel tisztáz vkít, bizonyítja ártatlanságát

tisztára mossa (<vkinek>) a nevét (sz) (vál)

- a) általa elkövetett v. vele (igaztalanul) összefüggésbe hozott szégyenteljes tettet jóvátesz;
- b) <vkinek> a ne<vét:> tisztáz, felment vkít

Tisztelet a kivételnek. (hm) (neutr)

- {pontosítás kifejezése: nem mindenre v. mindenkire vonatkozik vmely rosszálló kijelentés}

tiszteletet kelt [parancsol] (<vkiben<) <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- tekintélye van vkinek v. vminek

tiszteletét teszi <vkinél> v. <vhol> (sz) (neutr)

- udvariassági látogatást tesz vkinél v. vhol

tisztes kor (sz) (vál)

- öregkor

tisztes kort ér meg (sz) (vál)

- magas életkort ér meg

tisztes távolból követ <vkít> (sz) (neutr)

- olyan távolságból megy vki után, hogy ne legyen feltűnő

Tisztesség ne essék szólván! [Tisztességgel (legyen) mondva!] (hm) (nép)

- {mentegetődzés kifejezése az illendőséget netán sértő durva szó kimondása előtt v. után: ezzel nem akarom az illendőséget sérteni}

tisztességben megőszült (sz) (neutr)

- egész életét tisztességben, becsületben leélt személy

tisztességre tanít <vkít> (sz) (neutr)

- megleckéztet, kioktat vkít

tisztességtelen ajánlat (sz) (neutr)

- a) megvesztegetési kísérlet;

- b) tisztességes nőnek házasságon kívüli szexuális kapcsolatra való csábítása, rendszerint anyagi ellenszolgáltatásért

titkos ügynök (sz) (neutr)

- kém

tíz körme után él (sz) (nép)

- keze munkájából él

tizenkettő egy tucat [tizenkettő megy egy tucatba v. tizenkettő tesz egy tucatot] <vkiből> v. <vmiből> (sz) (biz)

- sok van vkiből v. vmiből, és ezért nagyon közönséges, átlagos, jellegtelen

tizenkilencre lapot kér [húz] (és nyer [veszít]) (sz) (neutr)

- az utolsó esélyt megragadva vakmerően kockáztat (és így nyer v. veszít)

Tízet teszek egy ellen. (hm) (neutr)

- {kijelentés, állítás nyomtatékosítása: bizonyosra veszem, le merem fogadni}

tóba visz vizet (sz) (rég)

- a) annak ad vmit, akinek már úgyis bőven van;
- b) fölösleges, értelmetlen munkát végez

Tojás akar okos(ab)b lenni a tyúknál. (hm) (rég)

- {olyan személyre mondják, aki tapasztalatlan, kezdő létére nála jóval tapasztaltabbat bírál}

tojásokon táncol (sz) (ritk)

- kényes, veszélyes helyzetben a kockázatot kerülve cselekszik

tojástáncot jár (sz) (neutr)

- a) nagyon óvatosan lépked;
- b) kényes, veszélyes helyzetben a kockázatot kerülve cselekszik

tokkal, vonóval (sz) (biz)

- mindenestül, mindennel együtt

Told el a biciklit! (hm) (szleng)

- {felszólítás távozásra: menj el innét!}

tolja <vkinek> a szekerét (sz) (neutr)

- (rendszerint önző céllal, tekintélyével, összeköttetései révén) vkit támogat, vkinek az ügyét igyekszik sikerre vinni

Toll a füledbe! (hm) (biz), (szépitő)

- {állítás, kérés, javaslat elutasítása: nem!}

tollára tűz <vkit> v. <vmit> (sz) (vál)

- (személyt, hibát, fonákságot) írásban erősen gúnyol, bírál

Tollas a hátam? (hm) (tréf)

- {hitetlenkedés, elutasítás kifejezése: nem hiszem, ne akarj becsapni!}

tollat fog (sz) (neutr)

- írni kezd

tollat forgat (sz) (neutr)

- írói tevékenységet folytat

tollat ragad [vesz a kezébe] (sz) (neutr)

- írni kezd

tollba mond (<vmit>) (sz) (neutr)

- diktál (vmit)

tollhegyre tűz [szúr] <vkít> v. <vmit> (sz) (vál)

- (személyt, hibát, fonákságot) írásban erősen gúnyol, bírál

tolós pofon (sz) (biz)

- ütés, pofon

tolvaj, mint a szarka (sz) (neutr)

- minden eléje kerülő dolgot ellop, lopós természetű

tolvajt kiált (sz) (neutr)

- segítségért kiált, hogy fogják meg a tolvajt

torkának ugrik (sz) (biz)

- tettelesen v. szavakkal rátámad vkire {vki}

torkaszakadtából kiabál [ordít v. üvölt] (sz) (neutr)

- olyan hangosan kiabál, ordít, üvölt, ahogy csak bír

torkig van <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- annyira elege van vkiből v. vmiből, hogy szinte utálja

torkon ragad <vkít> (sz) (neutr)

- vkinek a torkát hirtelen, erősen, támadó v. fojtogató szándékkal megmarkolja

tormát reszel <vkinek> az orra alá (sz) (nép)

- sok (apró) kellemetlenséget okoz vkinek

toronymagasan [toronymagasságban] áll [van] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- fölött (értékben, tehetségben, teljesítményben) magasan vki v. vmi fölött áll, messze fölülmúlja

Toronyórát láncsal [láncostul] (nem kívánsz)? (hm) (gúny), (tréf)

- {telhetetlen személynek, főleg gyerekeknek tett gúnyos v. tréfás ígélet, lehetetlen kívánság nevetségessé tételére: túl sokat követelsz, még mit nem akarnál?}

toronyórát láncsal ígér <vkinek> (sz) (gúny)

- minden elképzelhető jót megígér vkinek

torpedó koktél (sz) (szleng)

- sör és kóla keveréke

tort ül <vki> v. <vmi> (sz) (váí)

- a) <vki:> mulat, mulatozik;
- b) <vmi:> diadalmaskodik

torz alak (sz) (pej)

- a) visszataszító külsejű ember;
- b) vmilyen tulajdonságot túlzott arányban és visszataszító változatban képviselő személy

tótágast áll <vmi> (sz) (neutr)

- (helyiség) összevissza, nagy felfordulásban, rendetlenségben van

tovább áll egy házzal (sz) (neutr)

- búcsú nélkül, észrevétlenül, lopva távozik

Tovább egy házzal! (hm) (neutr)

- a) {kiutasítás, elküldés kifejezése: menj(en) innen!};
- b) {felszólítás tevékenység folytatására: menjünk tovább eggyel, lássuk a következőt!}

több <vkinek> a szerencséje, mint az esze (sz) (tréf)

- ostoba, de szerencsés személy

több <vmi,> mint amennyi szál haja van (sz) (neutr)

- nagyon sok

Több a baj, mint a vaj. (km) (ritk)

- {sok kellemetlenség adódik az ember életében}

Több a kár, mint a haszon. (hm) (gúny)

- {gúnyos megjegyzésként, amikor vki tevékenysége, vmi megvalósítása több hátránnyal, mint előnnyel jár}

több bőrt is lehúz <vkiről> v. <vmiről> (sz) (neutr)

- többszörösen kihasznál vkit v. ugyanabból a dologból kettős hasznot húz

több esze van, mint a(z egész) káptalannak (sz) (ritk)

- nagyon okos, mindent v. mindenről tud {vkinek}

Több esze(d) (is) lehetne. (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: jobban is meggondolhatná(d), hogy mit tesz(el)}

Több is veszett Mohácsnál! (hm) (neutr)

- {kissé tréfásan kesernyés vigasztalás kifejezése: ne búsulj, nagyobb kár, veszteség is ért már ennél!}

több lóra tesz (sz) (neutr)

- több lehetőséggel is számol, annak reményében, hogy valamelyik majd csak beválik

Több nap, mint kolbász. (km) (neutr)

- {takarékosan, beosztással kell élni}

Több se(m) kellett neki! (hm) (neutr)

- {változás jellemzése: éppen elég volt ez neki (ahhoz, hogy hirtelen vmibe fogjon v. más helyzetbe kerüljön)}

több sebből vérzik (sz) (vál)

- (ország, nép) az elszenvedett megpróbáltatások miatt rendkívül nehéz, válságos helyzetben van

Több szem többet lát. (km) (neutr)

- {az egyéni véleménynél megbízhatóbb a többség felfogása, ítélete}

több van <vkinek> egy kerékkel (sz) (biz)

- nem teljesen normális, hóbortos

több vasat tart a tűzben [melegen] (sz) (neutr)

- tevékenységével egy időben két különböző irányban is biztosítani akarja hasznát, sikerét

Többe kerül a gomb, mint a kabát. (km) (neutr)

- {a mellékes, járulékos részletek többe kerülnek, mint maga az egész dolog}

Többe kerül a leves, mint a hús. (km) (neutr)

- {mely járulékos dolog több pénzbe, fáradságba kerül, mint maga a fő dolog}

Többé ne kerülj a szemem elé! (hm) (neutr)

- {elutasítás, elküldés kifejezése: menj el innen, ne is lássalak többé!}

többet [többször] (csinál <vmit>,> mint ahány foga van (sz) (neutr)

- sokszor (csinál vmit)

többet [többször] (csinál <vmit>,> mint csöves kukoricán a szem (sz) (nép)

- sokszor (csinál vmit)

többet árt <vmi> mint használ (sz) (neutr)

- (csekély) jótékony hatása mellett komoly hátrányai, súlyos következményei is vannak vminek

Többet ér a folt a ruhánál [a nadrágnál]. (km) (rég)

- {a javítás többe kerül, mint amennyit a javítandó tárgy ér}

Többet ér a vén sas az ifjú bagolynál. (km) (rég)

- {többre értékeli (a nők) a jó erőben lévő éltesebb férfiakat a nyápic fiataloknál}

Többet ésszel, mint erővel. (km) (neutr)

- {többre megy az ember megfontolással, esetleg ravaszsággal, mint pusztá erőszakkal}

tök alsó (sz) (szleng), (tréf)

- alacsony, kicsi ember

töke (alatt) is megizzad a munkától (sz) (durva)

- megerőltetően dolgozik

tökélyre visz <vmit> (sz) (neutr)

- mesterfokon művel vmit

tökét kovácsol <vmiből> (sz) (neutr)

- vmely eseményt, cselekvést, megnyilatkozást úgy állít be, hogy azt a legnagyobb mértékben a maga javára kihasználhassa

tökig nyomja a gázt (sz) (szleng)

- (járművel) hajt, száguld

tölcserrel kell beletölteni a tudományt <vkibe> [tölcserrel sem lehet <vkinek> a fejébe tölteni a tudományt] (sz) (gúny)

- nagyon buta, nehéz felfogású

tölcserrel tölti a tudományt <vkibe> [<vkinek> a fejébe] (sz) (neutr)

- válogatott módszerekkel, nagy türelemmel igyekszik tanítani azt, aki nehezen tanul

Tőlem akár tótágast is állhat(sz)! (hm) (tréf)

- {közömbösség, elutasítás kifejezése: nem törődöm veled, bármit csinál(sz) is}

töltött galamb (sz) (biz)

- alacsony, kövérkés, nagy keblű, kívánatos fiatal nő

töltött zokni (sz) (biz), (tréf)

- a) alacsony, kicsi, kövér ember;
- b) rászedhető, hiszékeny, kihasználható ember;
- c) (szleng) alacsony, kövér (tacszkószzerű) kutya

tömi a buráját (sz) (szleng)

- mohón eszik

tömi a fejét <vmivel> (sz) (biz)

- a) (tréf) mohón eszik;
- b) sok ismeretanyag befogadására kényszeríti magát, sokat tanul;
- c) <vkinek> a fejét <vmivel:> sok ismeretanyag befogadására kényszerít vkit, sokat tanít vkinek

tömi a majmot (sz) (biz), (tréf)

- gyorsan és sokat eszik

tömi a pófáját (sz) (szleng)

- mohón eszik

tömi az agyát <vmivel> (sz) (biz)

- a) (tréf) mohón eszik;
- b) nagy ismeretanyag befogadására kényszeríti magát, sokat tanul;
- c) <vkinek> az agyát <vmivel:> nagy ismeretanyag befogadására kényszerít vkit, sokat tanít vkinek

tömi az iszákot (sz) (rég), (tréf)

- mohón eszik

tömi befelé [magába] az ételt (sz) (biz)

- igen sokat és mohón eszik

tömör gyönyör (sz) (szleng), (tréf)

- csinos, de kissé kövér nő, lány

tömött <vkinek> a pénztárcája (sz) (neutr)

- nagyon gazdag

töpreng, mintha rábították volna az ország dolgát (sz) (rég), (tréf)

- nagyon erősen töpreng

tör <vmely> nyelvet (sz) (neutr)

- nehezen, sok hibával beszél vmely nyelvet

tör a frász <vkit> (sz) (biz)

- a) igen meg van ijedve;
- b) dühöng;
- c) <vho<va:> bosszankodást okozva megy, kerül vhoval v. nagyon szeretne vhoval menni ;
- d) <vkiért> v. <vmiért,> <vki> v. <vmi> után: betegesen vágyik vkire v. vmire, szeretné magának

tör a hoppáré <vkit> <vki> v. <vmi után> (sz) (biz)

- vágyik vkire v. vmire

tör a nyavalya <vkit> (sz) (biz)

- a) <vkit:> nyughatatlan, kötekedő hangulatban van;
- b) <vkit> <vkiért,> <vmiért> v. <vki,> <vmi> után: nagyon vágyik vkire v. vmire

törbe csal [ejt] <vkit> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen leplezve (gyanútlan személyt) ravaszul olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. aligha menekülhet

törbe esik (sz) (neutr)

- vmely csel, fortély áldozataként veszélyes v. kellemetlen helyzetbe jut

törékeny <vmi,> mint az üveg (sz) (neutr)

- (tárgy) könnyen törik

törékeny, mint a porcelán (sz) (neutr)

- (nő) gyenge, féltetni való

töri a fejét (sz) (neutr)

- a) (<vmin:>) erősen gondolkodik (vmin);
- b) <vmiben:> (pej) vmi rosszat, csínyat akar elkövetni

töri az agyát (<vmin>) (sz) (biz)

- erősen gondolkodik (vmin)

Török basa, nagy a hasa. (hm) (nép)

- {így csúfolják a gyerekek nagy hasú társukat}

török kávé (sz) (neutr)

- zaccos, szüretlenül fogyasztott kávé

Törököt fogott. (hm) (neutr)

- {csalódottság kifejezése: sikerült ugyan megszereznie azt, akire v. amire vágyott, de annyira csalódott benne, hogy igazából már szabadulni szeretne tőle, csak éppen nem tud (gyakran egyes szám első személyben: Törököt fogtam, de nem ereszt.)}

törökülésben ül (sz) (neutr)

- összehúzott lábakkal úgy ül, hogy a lábak egy magasságban vannak az üleppel

tőről metszett (sz) (neutr)

- eredeti, igazi, jellegzetes

Töröm a zúzáját! (hm) (nép), (tréf)

- {tréfás fenyegetésképpen: no, majd adok én neki!}

Törött fazék tovább tart. (km) (nép)

- {a beteges ember gyakran tovább él, mint az egészséges}

Törpe vagyok hozzá! (hm) (biz)

- {szabadkozás kifejezése: nem értem én, nem tudom felfogni}

tört állít [vet] <vkinek> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen leplezve (gyanútlan személyt) ravaszul olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. aligha menekülhet

tört döf <vkinek> a szívébe (sz) (vál)

- nagy lelki fájdalmat okoz vkinek

történelmet csinál (sz) (vál)

- jelentős, a történelemkönyvekbe is bekerülő tettet visz véghez

történelmi idők (sz) (neutr)

- az az időszak, amikor nagy fordulatok, változások történnek

történelmi pillanat (sz) (neutr)

- döntő jelentőségű időpont vkinek v. egy közösségnek az életében

Története van a dolognak. (hm) (neutr)

- {magyarázat kifejezése: a dolog megértéséhez ismerni kell az események bizonyos kapcsolatát, láncolatát}

Történnek [vannak] még csodák! (hm) (neutr)

- {csodálkozás, meglepődés kifejezése: néha egy nem is várt, remélt dolog is bekövetkezhet}

törülközővel fésülködik (sz) (biz), (tréf)

- kopasz

törvényen kívül áll (sz) (neutr)

- nem áll a jogszabályok védelme alatt

törvényen kívül helyez <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- üldöz vkit v. vmit, működését megtiltja

törvényt ül (<vki> (feje) felett) (sz) (rég)

- törvénykezik, ítélkezik, bíraskodik (vki felett)

töviről hegyire (sz) (nép)

- nagyon alaposan, részletesen, elejétől a végéig

tövist hagy <vkinek> a szívében (sz) (vál)

- hosszan tartó lelki fájdalmat okoz vkinek

tragédiát csinál <vmiből> (sz) (neutr)

- túlságosan komolyan vesz, tragikusan fog fel vmit, kétségbeesik miatta

tragikus hirtelenséggel hunyt el (sz) (vál)

- öngyilkos lett

trambulinnak nézi <vkinek> az idegeit (sz) (biz)

- bosszant, idegesít vkit

trappban megy (sz) (biz)

- (személy) fut, szalad

Tréfa ide, tréfa oda! [Tréfa nélkül!] (hm) (neutr)

- {leintés v. komoly viselkedésre való felszólítás kifejezése: hagyjuk a tréfálkozást, mert ezt a dolgot már komolyan kell vennünk}

Tréfa répát ettél [reggeliztél]? (hm) (szleng)

- {vicces, viccelődő személynek enyhe szemrehányásként mondott kifejezés: mit viccelődsz itt?}

tréfa répát evett [reggelizett] (sz) (szleng)

- vicces személy

Tréfán kívül! (hm) (neutr)

- {leintés v. komoly viselkedésre való felszólítás kifejezése: hagyjuk a tréfálkozást, mert ezt a dolgot már komolyan kell vennünk}

tréfának vesz <vmit> (sz) (neutr)

- nem tartja komolynak, azt gondolja, hogy tréfa

tréfára fog <vmit> (sz) (neutr)

- a komoly beszédet tréfás hangnemben folytatja, hogy a haragot, sértődést megelőzze

tréfára fogja [fordítja] a dolgot (sz) (neutr)

- a komoly beszédet tréfás hangnemben folytatja, hogy a haragot, sértődést megelőzze

tréfára vesz <vmit> (sz) (neutr)

- nem tartja komolynak, azt gondolja, hogy tréfa

tréfát űz <vkivel> v. <vmivel> (sz) (neutr)

- a) nevetségessé tesz, kicsúfol vkit v. vmit;
- b) tréfálkozik vkinek v. vminek a kárára

tréfával üt el <vmit> (sz) (neutr)

- tréfával igyekszik elterelni a figyelmet olyasmiről, amiből könnyen harag v. veszekedés lehet

trójai faló <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) ártalmatlannak tűnő, de veszélyes és kiszámíthatatlan (rejtett v. cseles) dolog v. (beépített) személy;
- b) számítógépes programokat megfertőző, szokványos rendszerprogramnak kinéző és a hozzáférési jogok áttörésére szolgáló vírusprogram

trombitának néz <vmit> (sz) (biz), (tréf)

- (el)lop, elcsen vmit

trombitát csinál az alféléből (sz) (szleng)

- szellent

Tromfot tromffal üt a magyar. (km) (rég)

- {a sértést, a bántalmat hasonló sértéssel, bántalommal szokták megtorolni}

trónon ül (sz) (neutr)

- uralkodik

trónra emel [léptet v. ültet] <vkit> (sz) (neutr)

- uralkodóvá tesz vkit

trónra emelkedik [jut v. kerül v. lép] (sz) (neutr)

- uralkodni kezd

trónt ül (sz) (rég), (vál)

- a legfőbb hatalmat gyakorolja

tropára megy <vmi> (sz) (biz)

- vmi elromlik, tönkremegy

trottyos banda (sz) (tréf)

- fúvószenekar

tud <vkinek> a nyelvén beszélni (sz) (neutr)

- megvan vkiben az a képesség, hogy szavaival hatni tud vkire

tudatlan, mint a számár (sz) (neutr)

- nagyon buta, ostoba, tudatlan személy

tudja <vminek> a nyitját (sz) (neutr)

- tudja vminek a magyarázatát, megoldását

Tudja a (fészkes) fene! (hm) (biz)

- {annak kifejezése, hogy nem tudunk vmit v. tanácstalanok vagyunk}

Tudja a búbánat! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: én ugyan nem tudom!}

Tudja a franc! (hm) (durva)

- {annak jelzése, hogy nem tudunk vmit}

Tudja a halál! (hm) (biz)

- {annak jelzése, hogy vmiről nincs tudomásunk, fogalmunk}

Tudja a herkópáter! (hm) (rég), (tréf)

- {annak kifejezése, hogy vmit nem tudunk: senki sem tudja!}

Tudja a hóhér! (hm) (biz)

- {tanácstalanság, tájékozatlanság nyomatékosítása: nem tudni}

tudja a járást (sz) (neutr)

- a) ismeri azt az irányt és utat, amerre haladva célhoz lehet érni;
- b) jól tud tájékozódni

Tudja a jó ég! (hm) (neutr)

- {tájékozatlanság, bizonytalanság kifejezése: nem tudom, nem is sejttem}

Tudja a manó! (hm) (biz)

- {elutasítás kifejezése: nem tudom}

Tudja a mennydörgős istennyila! (hm) (nép), (durva)

- {indulatos tagadás kifejezése: nem tudom!}

Tudja a mennydörgős mennykő! (hm) (nép)

- {indulatos tagadás, elutasítás kifejezése: nem tudom!}

Tudja a nehézség! (hm) (nép)

- {tagadás, elhárítás, elutasítás indulatos kifejezése}

Tudja a nyavalya! (hm) (biz)

- {tagadás, elutasítás indulatos kifejezése: nem tudom!}

Tudja a nyavalyakórság! (hm) (nép)

- {tagadás, elutasítás indulatos kifejezése: nem tudom!}

tudja a reglamát (sz) (ritk)

- tudja, hogy mit hogyan kell v. hogyan szokás tenni

Tudja a szösz! (hm) (biz), (tréf)

- {elutasítás kifejezése: nem tudom}

Tudja a tatár! (hm) (tréf)

- {tagadás, elhárítás, elutasítás kifejezése: dehogyan tudom!}

Tudja az ördög! (hm) (neutr)

- {annak kifejezése, hogy nem tudunk vmit}

Tudja isten! (hm) (neutr)

- {bizonytalanság kifejezése: nem lehet tudni, nem biztos}

tudja mi a pálya (sz) (szleng)

- tisztában van a dolgokkal, átlátja a helyzetet

tudja nyomni a rizsát (sz) (szleng)

- jó beszédképessége van

Tudja Pál, mit kaszál. (hm) (nép)

- {céltudatosság kifejezése: a szóban forgó személy tudja, mit miért csinál, oka van rá, hogy így cselekedjék}

Tudja, csak nem mondja. (hm) (tréf)

- {tréfás megjegyzés, ha vki nem tud vmire felelni}

tudja, hány (az) óra [hányat ütött az óra] (sz) (biz)

- tájékozott, tapasztalt, ismeri a helyzetet, nem csapható be

tudja, hol szorít a cipő (sz) (neutr)

- tudja, mi a baj, hol van szükség segítségre

tudja, hol szorít a csizma (sz) (neutr)

- tudja, hogy mi a baj, hol van szükség segítségre

tudja, hol töri a bakancs (sz) (rég)

- tudja, hogy mi a baj, hol van szükség segítségre

tudja, honnan fúj a szél (sz) (neutr)

- jól tájékozott, ismeri vki magatartásának v. vmely dolog megtörténtének a rejtett okát

tudja, honnan fújják a passzátszelet (sz) (szleng), (tréf)

- jól tájékozott, ismeri vki magatartásának v. vmely dolog megtörténtének a rejtett okát

tudja, ki hányas bugyit hord (sz) (ritk), (szleng), (tréf)

- a) tájékozott, ismeri a helyzetet;
- b) tapasztalt, nem csapható be

tudja, kivel van dolga (sz) (neutr)

- ismeri az ellenfelét, tudja, kivel áll szemben

tudja, mennyi kettő meg kettő (sz) (biz)

- tájékozott, tapasztalt, nem csapható be

tudja, merre hány lépés (sz) (neutr)

- tájékozott, tapasztalt, (ki)ismeri a helyzetet

tudja, merre hány méter (sz) (neutr)

- tájékozott, tapasztalt, (ki)ismeri a helyzetet

tudja, mi az ábra (sz) (biz)

- tájékozott, tapasztalt, ismeri a helyzetet

tudja, mire megy ki a játék (sz) (neutr)

- tudja, hogy vmely ravasz, ügyesen leplezett tervnek mi a célja

tudja, mitől döglük a légy (sz) (biz), (tréf)

- a) tájékozott, tapasztalt, ravasz, ismeri a helyzetet;
- b) tudja, hogyan érhet el vmit v. hogyan juthat előnyökhöz

Tudnám díjazni (sz) (neutr)

- . (hm), (biz) {kívánság kifejezése: örülnék neki}

Tudni akarom, bú-e vagy bá. (hm) (biz)

- {felszólítás kifejezése: választ, véleményt, állásfoglalást akarok hallani, tudni}

Tudod [tudja], mit? (hm) (biz)

- {figyelemfelhívó kérdés: figyelj(en) ide, van egy ötletem}

Tudod, hol! (hm) (biz), (gúny)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudod, ki hiszi el [veszi be]! (hm) (biz), (gúny)

- a) {hitetlenkedés kifejezése};
- b) {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudod, ki! (hm) (biz), (gúny)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudod, kinek (add be v. el)! (hm) (biz), (gúny)

- a) {hitetlenkedés kifejezése};
- b) {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudod, mi(t)! (hm) (biz), (gúny)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása: nem v. soha}

Tudod, mikor? (hm) (biz), (gúny)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudod, mit csinálhat(sz) vele? (hm) (biz), (gúny)

- {állítás, kérdés, javaslat elutasítása}

Tudom, amit tudok. (hm) (neutr)

- {vita lezárásának kifejezése: nem akarok többet beszélni erről, de jól vagyok értesülve}

Tudomás és mihez tartás végett. (hm) (neutr)

- {értesítés, figyelmeztetés kifejezése: azért, hogy tudjanak róla, és alkalmazkodjanak hozzá}

tudomásul vesz <vmit> (sz) (neutr)

- a) értesül vmiről és figyelembe veszi;
- b) elfogad vmit

tudós társaság (sz) (rég)

- az akadémia (tagjai)

tudva és akarva (sz) (neutr)

- előre megfontolt szándékkal, céltudatosan

tudva tudván [tudván tudva] (sz) (neutr)

- vminek erősen tudatában léve

tudva vagyon [van] (sz) (neutr)

- közismert tény

túl a negyedik, ötödik ... X-en [túl van (már) a negyedik, ötödik ... X-en] (sz) (neutr)

- negyven, ötven ... éves, ill. elmúlt már negyven, ötven ... éves

Túl szép a menyasszony. (hm) (biz)

- {hitetlenkedés, valószínűtlenség kifejezése: annyira kedvezőnek, jónak mutatkozik vmi, hogy nem is igen lehet hinni a megvalósulásában, bekövetkezésében}

túl szép ahhoz, hogy igaz legyen [lehessen] (sz) (gúny), (tréf)

- túlságosan, szinte valószínűtlenül szépnek bemutatott dolog v. tett

túl van a nehezen (sz) (neutr)

- vmely munkának, dolognak a legnehezebb részét már elvégezte

túl van az első csodálkozáson (sz) (biz), (széppítő)

- elvesztette már a szüzességét

túl van az első ifjúságon [ifjúságán] (sz) (neutr)

- már nem egészen fiatal

Túl van ragozva [tárgyalva] a dolog! (hm) (szleng)

- {felszólítás beszéd abbahagyására: ne is beszéljünk róla, el van intézve}

túlfeszíti a húrt (sz) (neutr)

- annyira túlzó módon csinál vmit, hogy ezzel megghiúsítja célját

túlhalad [túlszárnyal] az idő <vmit> (sz) (vál)

- a fejlődés avulttá, időszerűtlenné tesz vmit

túljár <vkinek> az eszén (sz) (neutr)

- becsap vkit

túllendít a holtponton <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (tevékenység, folyamat, személy) bizonytalan, válságos helyzetét kedvezően megváltoztatja

túlló a célon (sz) (neutr)

- túloz, a szükségesnél többet mond v. tesz és ezzel elrontja a dolgot

túlmegegy minden határon (sz) (neutr)

- a) <vki> <vmiben>: (személy) cselekedeteiben mértéktelen, féktelen;
- b) <vmi>: (emberi tulajdonság, lelki sajátság) igen nagyfokú, határtalan

túlsúlyba kerül [túlsúlyra jut] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- fölénybe kerül, előnyt szerez vki v. jelentős többségbe jut vmi

túlteszi magát a szabályokon (sz) (biz)

- nem tartja magát a szabályokhoz

túlzásba esik [visz <vmit>] (sz) (neutr)

- túlzott mértékben, módon csinál vmit

tunikán billent <vkit> (sz) (biz), (tréf), (szépitő)

- fenékebe rúg vkit (gyakran fenékebe rúgással való fenyegetés kifejezéseként is: Tunikán billentelek!)

túrúztatja a pofáját (sz) (durva)

- feleslegesen fecseg, badarságokat beszél

turbékolnak, mint a galambok (sz) (neutr)

- (főleg szerelmespárról szólva) enyelegve, gyengéden kedveskedve, szerelmesen társalognak

turkál az ételben (sz) (neutr)

- nincs jó étvágya

túrót se ér <vmi> (sz) (szleng), (durva)

- vmi értéktelen, semmit se ér

turpisságban jár (sz) (ritk)

- ravaszkodik

tuti balhé (sz) (szleng)

- a) könnyű dolog, feladat;
- b) (olyan) bűntény, amelyben leleplezéstől, következménytől nem kell tartani

tuti numera (sz) (durva)

- szexuálisan könnyen elérhető nő

tutira csinál <vmit> (sz) (biz)

- egészen biztosan, tökéletesen, tökéletesre megcsinál vmit

tutira megy (sz) (biz)

- a) érti a munkáját, tudja, mit kell tennie;
- b) nem kételkedik abban, hogy célját eléri, ügyét kedvezően bírálják el;
- c) határozott, magabiztos a viselkedése

tutyimutyi alak (sz) (nép), (tréf)

- élheterlen, gyámoltalan, tehetetlen, mamlasz személy

tűbe lehet fűzni <vkit> (sz) (neutr)

- nagyon karcsú személy (főleg nő)

tücsköt-bogarat összehord [összebeszél] (sz) (biz), (pej)

- a) válogatás nélkül mindenfélét beszél, összehord;
- b) <vki>: mindenféle buta rágalmat terjeszt vkiről

Tüdős Klára (sz) (szleng)

- nagy mellű nő

tűkön ül (sz) (neutr)

- nyugtalanul, kínzó türelmetlenséggel várja vminek a kezdetét v. a végét

tükröt tart <vki> (sz) (neutr)

- elé megmutatja, feltárja vkinek a jó és rossz tulajdonságait

türellemmel viseltetik <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- iránt v. irányában megértően, jóindulatúan viselkedik

türelmes, mint a birka (sz) (neutr)

- nagyon türelmes

türelmi zóna (sz) (neutr)

- (nagyobb) városban prostituáltak működésére hatóságilag kijelölt terület

tüske marad <vkinek> a lelkében (sz) (vál)

- megbántanak vkit

tüskét hagy <vkinek> a szívében (sz) (vál)

- megbánt vkit

tűt keres a szénakazalban (sz) (neutr)

- a) hiábavaló keresést folytat;
- b) lehetetlen, értelmetlen feladatra vállalkozik

tűvé tesz <vmit> [mindent tűvé tesz] (<vkiért> v. <vmiért>) (sz) (neutr)

- vhol, vmiben, ill. mindenütt aprólékos, nagy gonddal átkutatva keres vkit v. vmit

tűz és víz (<vkik> v. <vmik>) (sz) (neutr)

- kibékíthetetlen és egymással mereven szemben álló ellentétek, ill. ilyen ellentétben lévő személyek

tűzbe hoz <vkit> (sz) (neutr)

- felizgat, fellelkesít v. felingerel vkit

tűzbe jön (sz) (neutr)

- a) haragra lobban;
- b) nagy szenvedéllyel kezd előadni (szavalatot, drámai szerepet), szenvedélyesen kezd beszélni;
- c) hirtelen szerelmes lesz

tűzbe megy [menne] <vkiért> (sz) (neutr)

- életét is kockáztatná vkiért

tűzbe teszi [tenné] a kezét <vkiért> (sz) (neutr)

- feltétlen megbízik vkiben, felelősséget vállal érte

tüzér volt (sz) (biz), (tréf)

- süket, nagyothall

tüzes <vkinek> a vére (sz) (neutr)

- a) heves vérmérsékletű, hirtelen természetű személy;
- b) erősen érzi természetű, könnyen szerelemre v. érzi vonzalomra lobbanó személy (főként nő)

tüzes víz (sz) (biz), (tréf)

- szeszes ital

tüzet fog (sz) (vál)

- hirtelen szenvedély támad a lelkében (vki iránt)

tüzet hány (sz) (neutr)

- indulattól, szenvedélytől eltelve tombol, dühöng

tüzet okád <vkire> (sz) (neutr)

- minden rosszat mond vkire

Tüzet szüntess! (hm) (neutr)

- a) {katonai vezényszó a tüzelés abbahagyására};
- b) {békítő szándékú felszólítás a veszekedés, vádaskodás abbahagyására}

tüzet ver (sz) (ritk), (biz)

- veszekszik

tűzhányón táncol [ül] (sz) (neutr)

- (esetleg tudtán kívül) nagy veszélyben van

tűzoltómunkát végez (sz) (neutr)

- (szükséghelyzet miatt, nagyobb kár megelőzése végett) gyorsan, előkészítés nélkül végez mely tevékenységet

tűzön-vízen át [keresztül] (sz) (neutr)

- a legnagyobb nehézségekkel is szembeszállva, minden áron

tűzre való <vmi> (sz) (neutr)

- olyan tárgy, dolog, amelyet értéktelensége, fölösleges, haszontalan volta miatt legjobb volna elégetni

tűzről pattant menyecske (sz) (neutr)

- eleven, fürgé, gyors mozgású, talpraesett fiatal nő

tűzzel-vassal (harcol [irt v. pusztít <vmit>])> (sz) (neutr)

- a) erőszakos eszközökkel, könyörtelenül (harcol, irt, pusztít vmit);
- b) roppant nagy hévvel, igyekezettel (harcol, irt, pusztít vmit)

Ty

tyúkkal, kaláccsal tart <vkit> (sz) (rég), (vál)

- minden jóval ellát vkit, a legjobb ételeket adja vkinek

tyúk-tojás probléma (sz) (neutr)

- olyan probléma, amelynek nem lehet tudni a pontos okát

U, Ú

uborkaszezon van (sz) (neutr)

- a nyárnak közérdekű (politikai, társadalmi, művészeti) eseményekben szűkölködő szakasza zajlik

Uccu neki! (hm) (biz)

- {biztatás kifejezése: hajrá, gyerünk, vágjunk bele!}

udvari bolond (sz) (neutr)

- királyi, főúri udvarokban házi mulattató (, törpe), aki az igazságot büntetlenül megmondhatja

ugat a kultúra <vkiből> (sz) (biz), (gúny)

- faragatlan személy

ugatja a kultúrát (sz) (biz), (gúny)

- kulturálatlan személy

Ugatós kutya nem harap. (km) (neutr)

- {a hangoskodó, nagyszájú ember rendszerint nem veszélyes}

ugrál <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- (vmely erős érzelem hatására) erősen, érezhetően dobog vkinek a szíve

ugrál, mint egy bakkecske (sz) (neutr)

- esetlenül, pajkosan ide-oda ugrándozik

ugrál, mint kecskeszar a deszkán (sz) (szleng),

- (durva), (tréf) intenzíven tevékenykedik

ugrál, mint majom a ketrecben (sz) (ritk), (biz)

- mulatságosan v. nevetségesen ügyetlenül ugrál

ugrás a sötétbe [sötétbe való ugrás] (sz) (neutr)

- a bizonytalanság kockázatával járó, vaktában való elhatározás, cselekvés

ugrásra kész(en) [ugrásra készen áll v. van] (sz) (neutr)

- úgy felkészült, és olyan állapotban tudja magát, hogy bármikor gyorsan tudjon cselekedni

ugrik <vkinek> a pénze (sz) (biz), (tréf)

- pénzt veszít

ugródeszkának használ <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- saját önző céljainak eléréséhez eszközként használ fel vkit v. vmit

úgy (megy <vmi> v. csinál <vki> <vmit>,> mint a parancsolat (sz) (neutr)

- játékos könnyedséggel, fennakadás nélkül, frissen, tökéletes rendben, kifogástalanul (zajlik, működik vmi v. csinál vki vmit)

Úgy a seggedbe rúgom a gatyádat, hogy a szádon vasalva jön ki! (hm) (szleng), (durva)

- {erőfitogatás, fenyegetés kifejezése: jól fenékbe rúglak}

úgy alárúg <vkinek> hogy azt hiszi, aknára lépett (sz) (szleng)

- jól fenéken rúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy alád rúgok, hogy azt hiszed, aknára léptél!)

úgy alárúg <vkinek> hogy már csak keresztapa lehet (sz) (szleng)

- (a heréjénél) jól megrúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy alád rúgok, hogy már csak keresztapa lehetsz!)

úgy alárúg <vkinek> hogy mire leesik, lejár a személyije (sz) (szleng)

- jól fenéken rúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy alád rúgok, hogy mire leesel, lejár a személyid!)

úgy alárúg <vkinek> hogy nyulat fog (sz) (szleng)

- (a heréjénél) jól megrúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy alád rúgok, hogy nyulat fogsz!)

Úgy áll [fest] a dolog, hogy ... (hm) (neutr)

- {helyzetértékelés kifejezése: az a helyzet, hogy ...}

úgy áll [olyan] <vkinek> a haja [olyan <vkinek> a feje], mint a [egy] szénaboglya (sz) (neutr)

- kócos, borzas, rendetlen a haja

úgy áll <vkin> <vmi> mint tehénen a gatya (sz) (biz), (tréf)

- vmi (ruhadarab) rosszul, előnytelenül áll vkin

úgy áll <vkin> <vmi> mintha ráöntötték volna (sz) (neutr)

- vmi (ruhadarab) kifogástalanul áll vkin

úgy áll <vkin> <vmi> mintha vasvillával hányták volna rá (sz) (neutr)

- vmi (ruhadarab) rendetlenül áll, lóg vkin

úgy áll <vkin> <vmi> mintha villával hányták volna rá (sz) (neutr)

- vmi (ruhadarab) rendetlenül áll, lóg vkin

úgy áll <vkinek> a szeme [úgy néz], mint a vasvilla (sz) (nép)

- haragosan, dühösen néz

úgy áll a munkához, hogy más is hozzáférjen (sz) (neutr)

- (lustaságból) a munka nagyobb, nehezebb részét másokra hagyja

úgy alszik, mint a nyúl (sz) (neutr)

- igen éb(e)ren, nyugtalanul alszik

úgy alszik, mint akit agyonütöttek [mintha agyonütötték volna] (sz) (neutr)

- nagyon mélyen, kábultan alszik

úgy alszik, mint akit fejbe vertek [mintha fejbe verték volna] (sz) (neutr)

- nagyon mélyen, kábultan alszik

Úgy ám [bizony]. (hm) (neutr)

- {kijelentés nyomatékosításának kifejezése: bizony úgy történt v. van, ahogy az imént elhangzott}

úgy bánik <vkivel,> mint a [egy] szűz lánnyal (sz) (nép)

- nagyon finoman, óvatosan, kíméletesen bánik vkivel

úgy bánik <vkivel,> mint a cselédjével (sz) (neutr)

- durván, megalázóan, kegyetlenül bánik vkivel

úgy bánik <vkivel,> mint a kapcájával (sz) (neutr)

- durván, megalázóan, kegyetlenül bánik vkivel

úgy bánik <vkivel,> mint a kutyával (sz) (neutr)

- durván, megalázóan, kegyetlenül bánik vkivel

úgy bánik <vkivel,> mint a ronggyal (sz) (biz)

- durván, megalázóan, kegyetlenül bánik vkivel

úgy bánik <vkivel,> mint egy gyerekkel (sz) (neutr)

- gyereknek, éretlennek tekint vkit, lekezelően bánik vele

úgy bánik <vkivel> [úgy fél <vkitől>],> mintha leprás volna (sz) (neutr)

- messzire elkerül vkit, kínosan fél a vele való érintkezéstől

úgy bánik <vkivel> v. <vmivel,> mint a hímes tojással (sz) (neutr)

- gyengéden, tapintatosan, kíméletesen, óvatosan bánik vkivel v. vmivel

úgy bánik <vmivel,> mint az orvossággal (sz) (nép)

- nagyon óvatosan, takarékosan bánik vmivel

úgy beszél <vkivel,> mint (a) kocsis a lovával (sz) (nép)

- durván, gorombán beszél vkivel

úgy beszél <vkivel,> mintha a seggéből rántotta volna elő (sz) (durva)

- szemtelenül, illetlenül, lekicsinylően beszél vkivel

úgy beszél <vmiről,> mint vak a színekről (sz) (neutr)

- olyasmiről mond véleményt, amit soha nem látott, amiről fogalma sincs, amihez egyáltalán nem ért

úgy beszél, hogy közben levegőt sem vesz (sz) (neutr)

- folyamatosan és sokat beszél

úgy beszél, mint a vízfolyás (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan, folyamatosan és sokat beszél

úgy beszél, mintha galuska volna a szájában (sz) (neutr)

- rosszul artikulálva, alig érthetően beszél

úgy beszél, mintha gombóc volna a szájában (sz) (neutr)

- rosszul artikulálva, alig érthetően beszél

úgy cseréli [változtatja] a nézeteit [az elveit], mint más az alsóneműjét (sz) (biz)

- gyakran változtatja nézeteit, elveit, teljesen megbízhatatlan

Úgy csináltak egy üveg pálinkáért! (hm) (biz), (gúny)

- {törvénytelen gyerekek odavágott sértés}

úgy dolgozik [mozog], mint a [egy] szélütött (sz) (gúny)

- lassan, nehézkesen dolgozik v. mozog

úgy dolgozik, mint egy gép (sz) (neutr)

- a) sokat és fáradhatatlanul dolgozik;
- b) lélektelenül, mechanikusan, gondolkodás nélkül dolgozik

úgy dolgozik, mint egy rabszolga (sz) (neutr)

- dolgozik, amíg csak bírja

úgy dolgozik, mint hat más (sz) (neutr)

- sokat és gyorsan dolgozik

úgy él, mint a paradicsomban (sz) (vál)

- nagy boldogságban, kényelemben, jó módban él

úgy él, mint egy (török) basa (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jó módban él

úgy él, mint egy herceg (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jó módban él

úgy él, mint egy kiskirály (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jó módban él

úgy él, mint egy pasa (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jó módban él

úgy él, mint egy remete (sz) (neutr)

- magányosan, egyedül él

úgy él, mint madár az ágon (sz) (neutr)

- a) kényelemben, gondtalanul, jó módban él;
- b) (nép) nincs állandó lakhelye, hol itt, hol ott tűnik fel

úgy él, mint Marci Hevesen (sz) (neutr)

- kényelemben, gondtalanul, jó módban él

úgy él, mint Toldi (Miklós) lova [a szeméten [a szemétdombon]] (sz) (nép)

- nagy nyomorúságban él

úgy eldőli, mint egy krumplicsászák (sz) (biz)

- (rosszullét, fáradtság v. részegség következtében) tehetetlenül elvágódik a földön

úgy eldőli, mint egy liszteszászák (sz) (biz)

- (rosszullét, fáradtság v. részegség következtében) tehetetlenül elvágódik a földön

úgy elfárad, mint egy gyalogbéka (sz) (nép), (tréf)

- nagyon elfárad

Úgy éljek (, hogy igaz). (hm) (neutr)

- {bizonygatás kifejezése: mindenre esküszöm, hogy igaz}

úgy ellátja <vkinek> a baját, hogy (az) attól koldul (sz) (neutr)

- nagyon megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy ellátom a bajod, hogy attól koldulsz!)

úgy élnek [úgy szeretik egymást], mint a galambok (sz) (neutr)

- (szerelmesek, házastársak) nagy boldogságban, zavartalan szeretetben, békességben élnek

úgy élnek, mint a kutya meg a macska (sz) (neutr)

- (főleg házastársak, lakótársak) állandóan veszekszenek, nem értik meg egymást

úgy eltángál [megrak v. megver] <vkit,> hogy minden csontja ropog (belé) (sz) (neutr)

- nagyon megver vkit

úgy elver [megver v. üt] <vkit,> mint szódás a lovát (sz) (nép)

- kíméletlenül elver, megver, üt vkit

úgy elver <vkit,> hogy a takony menetet vág a nyakán (sz) (szleng), (durva)

- nagyon megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy elverlek [nyakon váglak], hogy a takony menetet vág a nyakadon!)

úgy elver <vkit,> hogy kanállal szed(het)ik majd fel (sz) (biz)

- nagyon elver, megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy elverlek, hogy kanállal szed(het)nek majd fel!)

úgy elver <vkit,> hogy taknya, nyála egybefolyik (sz) (durva)

- nagyon megver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy elverlek, hogy taknyod, nyálad egybefolyik!)

úgy esik (az eső), hogy ölben viszik ki [a gazda ölben viszi ki] ugatni a kutyát (sz) (tréf)

- nagyon esik az eső

úgy esik [ömlik v. zuhog] (az eső), mintha dézsával [dézsából] öntenék (sz) (neutr)

- nagyon esik az eső

úgy eszik, mint a disznó (sz) (biz)

- csúnyán eszik, úgy, hogy mindene maszatos lesz

úgy eszik, mintha sohasem evett volna (sz) (neutr)

- illetlen mohósággal eszik

úgy fáj <vkinek> a feje, hogy majd szétrobban (sz) (neutr)

- nagyon fáj a feje

úgy felrúg <vkit,> hogy a levegőben zoknit cserél (sz) (szleng)

- durván, kíméletlenül felrúg, megrúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezéseként is: Úgy felrúglak, hogy a levegőben zoknit cserélsz!)

úgy fenékbe [(durva) seggbe] rúg <vkit,> hogy éhen hal a levegőben (sz) (szleng), (tréf)

- (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy fenékbe rúglak, hogy éhen halsz a levegőben!)

úgy fenékbe [seggbe] rúg <vkit,> hogy elszáll, mint a győzelmi zászló (sz) (szleng), (durva)

- (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy fenékbe rúglak, hogy elszálsz, mint a győzelmi zászló!)

úgy fog <vmi,> mint a szabókréta (sz) (neutr)

- vmi feltűnő nyomot hagy

úgy forog [megy v. rohan v. szalad v. üt], mint a hejderménkő (sz) (nép)

- nagyon nagy erővel, gyorsan forog v. megy v. rohan v. szalad v. üt

úgy fúj <vmit,> mint a vízfolyás (sz) (neutr)

- fennakadás nélkül, folyamatosan felmond vmit (különösen leckét)

úgy füttyül, mint a rigó (sz) (neutr)

- (sokat és) szépen tud füttyülni

úgy halad [visszafelé megy] <vki> v. <vmi,> mint a rák (sz) (neutr)

- vki v. vmi semmit sem halad előre v. éppen visszafelé halad, visszafejlődik

úgy hasonlít <vkihez,> mint Ave Caesar az Ave Mariához (sz) (szleng)

- egyáltalán nem hasonlít vkihez

úgy hasonlít <vkihez,> mint egyik tojás a másikhoz [úgy hasonlítanak egymásra, mint két tojás] (sz) (neutr)

- feltűnően hasonlít vkihez v. nagyon hasonlítanak egymásra

úgy hátba vág <vkit,> hogy a dobhártyája beszakad (sz) (szleng)

- alaposan hátba vág, elver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy hátba váglak, hogy a dobhártyád beszakad!)

úgy hazudik, mint a vízfolyás (sz) (neutr)

- egyfolytában hazugságokat mond

úgy hazudik, mintha könyvből olvasná (sz) (neutr)

- megállás, gondolkodás nélkül egyfolytában hazugságokat mond

úgy hiányzik [kell] <vkinek> <vmi,> mint vannak az útkereszteződés (sz) (szleng), (tréf)

- egyáltalán nincs szüksége vmire, nem hiányzik neki

úgy horkol, hogy csak úgy reng belé a ház (sz) (neutr)

- nagyon erősen, hangosan horkol

úgy ír [<vkinek> olyan az írása], mint a macskakaparás (sz) (neutr)

- nagyon csúnyán, olvashatatlanul ír

úgy jár [jár-kel], mint zsidóban a fájdalom [a fájás] (sz) (neutr)

- nyugtalanul, helyét nem találva jár-kel, jön-megy

úgy jár [megy] <vki> után, mint a pulikutya (sz) (biz)

- hűségesen és engedelmesen követ vkit

úgy jár [megy], mint a gondolat (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan jár v. megy

úgy jár [megy], mint az (olajozott) istennyila (sz) (nép)

- nagyon gyorsan megy, jár

úgy jár [sétál], mint a páva (sz) (neutr)

- a) pöffeszkedve, öntelten jár, sétál;
- b) cifrán, nagyon díszesen öltözködik

úgy jár, mint a madár (sz) (nép)

- nagyon gyors(an) jár

úgy jár, mint egy anyakirályné (sz) (gúny)

- minden mozdulatából gőg, tettetett fenség árad

úgy jár, mint egy kiskirály (sz) (tréf)

- lassan, méltóságteljesen lépeget

úgy jóllakik, (hogy) majd kipukkad (sz) (biz)

- alaposan jóllakik, nagyon sokat eszik

úgy jóllakik, hogy a füle is kétfelé áll (bele [tőle]) (sz) (tréf)

- nagyon sokat eszik, alaposan jóllakik

úgy jóllakik, hogy a hasa is degeszre áll [félreáll] (sz) (biz)

- alaposan jóllakik, nagyon sokat eszik

úgy jön, mintha menne (biz), (sz) (gúny)

- a) (ritk) rossz külsejű ember;
- b) lomha mozgású, ügyetlen, suta, gyámoltalan alak

Úgy kell(ett) neki! (hm) (neutr)

- {káröröm kifejezése: megérdemelte a bajt, a kellemetlenséget, amelybe jutott}

Úgy kellett, káposztába hús kellett! (hm) (tréf)

- {káröröm kinyilvánítására használt csúfolódó gyermekmondóka: most megkaptad, amit megérdemeltél}

úgy képen vág <vkit,> hogy a szeme helyet cserél [hogy az egyik szeme látogatóba megy a másikhoz] (sz) (szleng)

- hatalmas pofont ad vkinek

úgy kidob [kirúg] <vkit> (<vhonnan),> hogy a lába sem éri a földet (sz) (neutr)

- kíméletlenül kidob, kirúg, elkerget, elbocsát vkit vhonnan

úgy kivág <vkit> v. <vmit,> mint a huszonegyet (sz) (neutr)

- a) vkit meglepetésszerűen, durván kidob, kiutasít vhonnan;
- b) vmit büszkén, kérkedve előmutat, felmutat

úgy lenyom <vkit,> mint egy kétforintos bélyeget (sz) (szleng)

- legyőz, földre visz vkit

úgy lesüti a szempilláját, hogy végül odakozmál (sz) (szleng), (tréf)

- erősen szégyenkezik, pironkodik

úgy letol <vkit,> hogy alig [nem] áll meg a lábán (sz) (biz)

- alaposan leszid vkit

úgy marad, mint a kisujjam (sz) (neutr)

- a) mindenki elhagy vkit v. mindenkije meghal;
- b) vkinek semmije nem marad

úgy marad, mint a szedett szőlő (sz) (nép)

- a) teljesen magára marad;
- b) semmije nem marad

úgy marad, mint az ujjam (sz) (neutr)

- a) mindenkije meghal v. mindenki elhagyja;
- b) semmije nem marad

Úgy még sohasem volt [sohasem volt úgy], hogy sehogy se(m) [hogy valahogy ne] lett volna [hogy ne lett volna valahogy]. (hm) (tréf)

- {nehéz, kilátástalan helyzetben lévő személy bátorításának, vigasztalásának kifejezése: nem szabad kétségbeesni, aggodalmaskodni, majd csak rendeződnek a dolgok}

úgy megijed, hogy a füle is kétfelé áll (bele [tőle]) (sz) (tréf)

- nagyon megijed

úgy megijed, hogy egy fillér se(m) marad a zsebében (sz) (tréf)

- nagyon megijed

úgy megijed, hogy egy krajcár se(m) marad a zsebében (sz) (ritk), (tréf)

- nagyon megijed

úgy megijednek, hogy hárman négyfelé szaladnak (sz) (nép), (tréf)

- nagyon megijednek

úgy megijednek, hogy ketten háromfelé szaladnak (sz) (nép), (tréf)

- nagyon megijednek

úgy megijesztenek <vkit,> hogy a nevét is elfelejti (sz) (rég)

- nagyon megijesztenek vkit

úgy megráz [szétkap v. szétszed] <vmit,> mint foxi a lábtörlőt (sz) (szleng), (tréf)

- könnyen, gyorsan szétszed vmit

úgy megráz <vkit,> mint Jézus a vargát (sz) (nép)

- erősen megráz, keményen megfog vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy megrázlak, mint Jézus a vargát!)

úgy megráz <vkit,> mint Krisztus a vargát (sz) (nép)

- erősen megráz, keményen megfog vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy megrázlak, mint Krisztus a vargát!)

úgy megrúg <vkit,> hogy leolvassa a Göncölszekér alvázszámát (sz) (szleng)

- alaposan megrúg vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy megrúglak, hogy leolvasad a Göncölszekér alvázszámát!)

úgy megüt <vkit,> hogy a guta sem üti meg jobban (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy a guta sem üt meg jobban!)

úgy megüt <vkit,> hogy azt hiszi, gyorsvonattal találkozott (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy azt hiszed, gyorsvonattal találkoztál!)

úgy megüt <vkit,> hogy körülötte még a levegő is megkékül (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy körülöttem még a levegő is megkékül!)

úgy megüt <vkit,> hogy még a macskát is lovas rendőrnek nézi (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy még a macskát is lovas rendőrnek nézed!)

úgy megüt <vkit,> hogy még akinek elmondja, azt is begipszelik (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy még akinek elmondod, azt is begipszelik!)

úgy megüt <vkit,> hogy még az unokája is hülye lesz (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy még az unokád is hülye lesz!)

úgy megüt <vkit,> hogy még ott is ugrál, ahol nincs árok (sz) (szleng), (tréf)

- erősen megüt vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetés kifejezésekként is: Úgy megütlek, hogy még ott is ugrálsz, ahol nincs árok!)

úgy megy [rohan v. vágtat], mint a veszedelem (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan megy v. rohan

úgy megy [rohan], mint a szélvész (sz) (neutr)

- nagyon gyorsan megy v. rohan

úgy megy <vmi,> mint a karikacsapás (sz) (neutr)

- vmi szinte játékos könnyedséggel, fennakadás nélkül, kifogástalanul zajlik, működik

úgy megy, mintha jönne (biz), (sz) (gúny)

- a) (ritk) rossz külsejű ember;
- b) lomha mozgású, ügyetlen, suta, gyámoltalan alak

úgy mennek, mint a csürhe (sz) (pej)

- tolakodva, rendetlenül mennek

úgy mond [tud] <vmit,> mint a vízfolyás (sz) (neutr)

- fennakadás nélkül, folyamatosan felmond vmit (különösen leckét)

úgy mozog, mint a lassított film(ben) (sz) (neutr)

- nagyon lassan, komótosan mozog

úgy nevet [kacag], hogy majd megpukkad (sz) (neutr)

- erősen, jóízűen nevet, kacag

úgy nevet [kacag], hogy majd megszakad (sz) (neutr)

- erősen, jóízűen nevet

úgy nevet, hogy a könnyei potyognak (sz) (neutr)

- erősen, jóízűen nevet

Úgy néz ki (a dolog), hogy ... [mintha ...] (hm) (neutr)

- {valószínűség kifejezése: úgy látszik, olyanformán alakul, hogy v. mintha ...}

úgy néz ki [úgy tesz], mint aki háromig se(m) tud számolni (sz) (biz)

- ártatlan, jámbor, együgyű ember benyomását kelti

úgy néz ki, mint a lefosott kilométerkő (sz) (durva)

- nagyon rosszul néz ki, betegnek látszik

úgy néz ki, mint a mosott szar (sz) (durva)

- nagyon rosszul néz ki, betegnek, kimerültnek látszik

úgy néz ki, mint a segg szüretkor (sz) (nép), (durva)

- a) nagyon csúnya, undorító külsejű személy;
- b) durva, csúf beszédű személy

úgy néz ki, mint a tejbe esett légy [mint (a) légy a tejben] (sz) (nép), (pej)

- arra a sötét bőrv. hajú nőre mondják, akin tiszta fehér ruha van, és ez nem áll jól neki

úgy néz ki, mint aki benéz (sz) (biz), (tréf)

- rosszul néz ki

úgy nő <vki> v. <vmi,> mintha húznák (sz) (neutr)

- (gyerek, növény) gyorsan, szemlátomást nő

úgy nyakon vág <vkit,> hogy beleugrik a zsebébe (sz) (szleng)

- alaposan elver vkit (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy nyakon váglak, hogy beleugrasz a zsebedbe!)

úgy öltözködik, mint a menyasszony (sz) (neutr)

- lassan, hosszú ideig öltözködik

úgy pofon vág <vkit,> hogy a fogai a szájában körmétközést játszanak a bennmaradásért (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont ad vkinek (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy pofon váglak, hogy a fogaid a szádban körmétközést játszanak a bennmaradásért!)

úgy pofon vág <vkit,> hogy oda is becsönget, ahol még csak az alapot ássák (sz) (szleng), (tréf)

- hatalmas pofont ad vkinek (gyakran fizikai erővel való fenyegetésként is: Úgy pofon váglak, hogy oda is becsöngetsz, ahol még csak az alapot ássák!)

úgy pőfékel, mint egy [valami] török basa (sz) (neutr)

- nagy nyugalommal, kényelmesen pőfékel, eregeti a füstöt

Úgy szép az élet, ha zajlik. (hm) (biz)

- {gyakran gúnyos vigasztalásul kellemetlen esemény, fordulat v. zűrzavar esetén: nem kell elkeseredni, ha apróbb kellemetlenségek érik az embert, mert ezek is hozzátartoznak az élethez}

úgy szeret <vkit,> (sz) (neutr)

- mint (az) édestestvérét (vál) nagyon szeret vkit

úgy szeret <vkit,> (hogy) majd megeszi (sz) (neutr)

- nagyon szeret vkit

úgy szeret <vkit,> mint a pék kutyája a meleg cipót (sz) (nép)

- nagyon szeret vkit

úgy szeret <vkit,> mint édes gyerekét (sz) (neutr)

- nagyon szeret vkit

úgy szeret <vkit,> mint galamb a (tiszt) búzát [a párját] (sz) (nép)

- nagyon szeret vkit

úgy szeret <vkit,> mint kutya a macskát (sz) (gúny)

- utál vkit, haragszik vkire

úgy szeret <vkit,> mint majom a fiát (sz) (rég), (pej)

- csupa szeretetből elkényeztet és elront vkit

úgy szeret <vkit> v. <vmit,> mint a fogfájást (sz) (biz), (tréf)

- egyáltalán nem szeret, utál vkit v. vmit

úgy szeret <vmit,> mint kecske a kést (sz) (biz), (tréf)

- egyáltalán nem szeret, utál vmit

úgy szeret <vmit,> mint medve a mézet (sz) (rég)

- nagyon szeret vmely étel- v. italfélét

úgy szeret <vmit,> mint vak a gödröt (sz) (szleng), (tréf)

- egyáltalán nem szeret, utál vmit

Úgy szeretné, hogy a farkas is jóllakjon, a bárány is megmaradjon. (km) (ritk)

- {arra törekszik, hogy mindkét, egymással ellentétes érdekek eleget tegyen}

úgy szétkap <vmit,> mint hülye gyerek a Mikulás-csomagot (sz) (szleng), (tréf)

- könnyen, gyorsan szétszed vmit

úgy szól <vkinek> a hangja, mint a repedt fazék (sz) (neutr)

- tompa, recsegő, érdes vkinek a hangja

úgy szuszog, hogy majd elfújja az embert (sz) (neutr)

- nagyokat fújva szuszog

úgy szuszog, mint a dugott liba (sz) (nép)

- erősen szuszog, liheg (kövérség v. fáradtság miatt)

úgy táncol, ahogy <vki> füttyül (neki) (sz) (neutr)

- mindenben engedelmesen, alázatosan, szolgálai igazodik az erősebbek, a hatalmasabbak kívánságához

úgy táncol, ahogy fújják [húzzák] a nótát (sz) (neutr)

- mindenben engedelmesen, szolgálai igazodik vkinek a kívánságához, megtesz mindent, amit csak az erősebbek, a hatalmasabbak kívánnak tőle

úgy táncol, ahogy fújják neki (sz) (neutr)

- mindenben engedelmesen, alázatosan, szolgálai igazodik az erősebbek, a hatalmasabbak kívánságához

úgy tesz, mintha ő találta volna fel a spanyolviasz(ko)t (sz) (gúny)

- beképzelt, magát mindenkinél különbnek tartja

úgy tud <vmit,> mint a kétszerkettőt (sz) (neutr)

- folyékonyan, kifogástalanul, hiba nélkül tud vmit

úgy tud <vmit,> mint a miatyánkot (sz) (neutr)

- (szöveget) úgy tud, hogy folyékonyan, fennakadás nélkül el tudja mondani

úgy tükröződik <vmi> <vmiben,> mint vízcseppben a tenger (sz) (neutr)

- vmely kis részletben megmutatkozik az egésznek minden jellemző tulajdonsága

úgy úszik, mint a hal (sz) (neutr)

- nagyon jól úszik

úgy úszik, mint a nyeletlen [az öreg] fejsze (sz) (nép), (gúny)

- egyáltalán nem tud úszni

úgy úszik, mint a nyeletlen balta (sz) (nép), (gúny)

- egyáltalán nem tud úszni

úgy ül <vmin,> mint majom a köszörűkövön (sz) (biz)

- nagyon ügyetlenül, furcsán előregörnyedve ül (főként kerékpáron, lovon)

úgy ül a lovon, mint macska a köszörűkövön (sz) (nép)

- nagyon ügyetlenül, félénken előregörnyedve próbál lovagolni

úgy üt <vkit,> mint a lovat (sz) (nép)

- kíméletlenül üt, ver vkit

úgy változtatja [cseréli] a nézeteit [az elveit v. a véleményét], mint más az ingét (sz) (biz)

- gyakran változtatja nézeteit, elveit, teljesen megbízhatatlan

úgy van [maradt] (sz) (biz), (szépitő)

- terhes (lett)

Úgy van. (hm) (neutr)

- {helyeslés, egyetértés kifejezése}

úgy vannak, mint a kutya meg a macska (sz) (neutr)

- (főleg házastársak, lakótársak) állandóan veszekszenek, nem értik meg egymást

úgy vezet, mint a villám: nem olyan gyorsan, hanem olyan cikkcakkosan (sz) (szleng), (tréf)

- kacskaringósan, rosszul, veszélyesen vezet

úgy vigyáz <vkire> v. <vmire,> mint a hímes tojásra (sz) (neutr)

- gyengéden, tapintatosan, kíméletesen, óvatosan bánik vkivel v. vmivel

úgy vigyáz <vkire> v. <vmire,> mint a szeme fényére [világára v. mint a két szemére] (sz) (neutr)

- szerető, féltő gonddal v. aggódással vigyáz vkire v. vmire

úgy viselkedik, mint egy állat (sz) (biz)

- féktelenül, vadul viselkedik

úgy viselkedik, mint egy kisgyerek (sz) (neutr)

- korához képest v. a helyzetéhez mérten komolytalanul, gyerekesen viselkedik

úgy viselkedik, mint egy vadállat (sz) (neutr)

- féktelenül, vadul viselkedik

Úgy, ahogy mondod [mondja]! (hm) (neutr)

- a) {egyetértés, helyeslés kifejezése: helyes, igaza(d) van};
- b) (gúny) {egyet nem értés, helytelenítés kifejezése: éppenséggel nincs igaza(d)}

úgy, hogy csak úgy zúg (sz) (biz)

- nagyon alaposan v. hatásosan, hatékonyan

úgy, mint [miként] annak a rendje (sz) (neutr)

- olyan kifogástalanul, fennakadás nélkül (megy, működik, zajlik vmi), ahogyan az (a bevett v. megkívánt formának megfelelően) szabályos, kívánatos, szükséges

Ugyan kérem! (hm) (gúny)

- {elutasítás kifejezése: nem úgy van az!}

ugyanabban a cipőben jár <vkivel> (sz) (neutr)

- hasonló helyzetben van vkivel, hasonlóak a problémáik

ugyanaz tökbén (sz) (biz)

- egyforma, ugyanaz

ugyanaz zöldben (sz) (biz)

- semmi különbség (nincs)

ugyanazt a nótát fújja <vkivel> (sz) (neutr)

- egy véleményen, állásponton van vkivel

Új barátért el ne hagyd a régit! (km) (rég)

- {butaság az olyan barátot, akinek a hűségét már megtapasztaltuk, olyanért elhagyni, akit még nem ismerünk}

új bőrbe bújik (sz) (neutr)

- megváltoztatja véleményét, meggyőződését

új csillag tűnik fel (sz) (neutr)

- (pl. sportban, művészetben) új tehetség mutatkozik be

új életet kezd (sz) (neutr)

- erkölcsi tekintetben megújul, megváltozik

új fejezetet nyit <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (jelentősége, fontossága miatt) új időszak kezdődik vkivel v. vmivel

új helyzet elé állít <vkit> (sz) (neutr)

- helyzet

új helyzet elé állít <vkit> (sz) (neutr)

- megváltoztatja vki számára a körülményeket

új hullám (sz) (neutr)

- a) a következő, feltörekvő (tehetséges) nemzedék;
- b) divatos folyamat, jelenség

Új idők járnak. [Új időket élünk.] (hm) (neutr)

- {változás jelzése: már nem úgy vannak a dolgok, mint régen, jelentős változások történtek vhol}

új időknek új dalai (sz) (vál)

- a friss, előremutató gondolatok, eszmék jelképe

új korszakot nyit <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (jelentősége, fontossága miatt) új időszak kezdődik vkivel v. vmivel

új oldaláról mutatkozik be (sz) (neutr)

- megmutatja eddig rejtve maradt tulajdonságait, képességeit

Új seprű jól seper. (km) (neutr)

- {új munkahelyén eleinte mindenki buzgón szokta ellátni tisztét, feladatát}

új szelek fújnak (vál) (sz) (neutr)

- mások a társadalmi viszonyok, megváltoznak a körülmények

Új szita szegen függ. (km) (nép)

- {az új embert, az újonnan vásárolt holmit (eleinte) megbecsülik v. kímélik}

új utakat v. utakon jár [új utat tör] <vhol> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- (vmely területen) előtte még soha nem alkalmazott módszert, eljárást alkalmaz vmely cél elérése érdekében

új világot tár fel (sz) (vál)

- (személy, alkotás) megmutatja a dolgok új, eddig ismeretlen összefüggéseit

ujjal mut(og)at <vkire> (sz) (neutr)

- (vmely gyalázatos, szégyenletes tette miatt) megbélyegez vkit

ujjal mutogatnak <vkire> (sz) (neutr)

- (vmely gyalázatos, szégyenletes tette miatt) rossz híre van vkinek

ujjat húz <vkivel> (sz) (neutr)

- ellenkezik, kötekedik, összevész vkivel

újra meg újra (sz) (neutr)

- állandóan, szakadatlanul, folyamatosan

újrágombolja [újra kell gombolni] a mellényt (sz) (neutr)

- a helyzet tarthatatlansága miatt jelentős változásokat tesz v. tervez

un <vkít> v. <vmit,> mint a szart (sz) (durva)

- nagyon un vkit v. vmit

un már egy lemezt (sz) (biz)

- elege van már az adott témából, szeretne másról beszélni

unalmas <vmi,> mint a böjti prédikáció (sz) (nép)

- (gyűlés, műsor) nagyon unalmas

unalmas <vmi,> mint a szar (sz) (durva)

- nagyon unalmas vmi

unalmas <vmi,> mint egy vezércikk (sz) (biz)

- nagyon unalmas vmi (pl. olvasmány, beszéd)

ungon-berken át [keresztül] (fut, szalad) (sz) (ritk)

- mindenem keresztül, semmilyen akadállyal nem törődve (fut, szalad)

ungon-berken túl (van) (sz) (ritk)

- rendkívül messze, ahol nem lehet megtalálni

uniformisba bújtat <vkít> v. <vmit> [uniformist híz <vkire> v. <vmire]> (sz) (neutr)

- az egyedi különbségeket megszüntetve egyformává tesz vkiket v. vmiket

unos-untalan mondogat [ismételget] <vmit> (sz) (neutr)

- (kellemetlen hatást keltve) gyakran mond vmit

untig elég (sz) (biz)

- nagyon is, túlzottan elég

Upre, púpos (, vaskalapos)! (hm) (ritk), (tréf)

- {gyors feltápáskodásra, indulásra, futásra való felszólítás kifejezése: rajta, nosza, föl, fuss(atok)!}

úr a saját portáján (sz) (neutr)

- szabadon cselekszik, rendelkezik a maga körében

ura a helyzetnek (sz) (neutr)

- az adott pillanatban v. helyzetben kezében van az irányítás, a vezetés

ura a szavának (sz) (neutr)

- minden körülmények között megtartja ígéretét

uralkodik rossz természetén (sz) (neutr)

- indulatát, szenvedélyét fékezni tudja

Uram bocsá'! (hm) (neutr)

- {előzetes mentegetődés kifejezése: ne vegyék rossz néven, ha azt mondom ...}

Uram isten(em) [teremtő(m)]! (hm) (neutr)

- {fájdalom, csodálkozás v. bosszankodás kifejezése}

uraság(ok)tól levetett (sz) (tréf)

- a) használt (ruha);
- b) (gúny) nem új, mástól átvett, elkoptatott (ötlet, elgondolás)

Uraságod talán idegen? (hm) (tréf), (gúny)

- {tájékozatlanságra célzó tréfás v. gúnyos kérdés}

úri dolga van (sz) (neutr)

- kedvező helyzetben van {vkinek}

úri huncutság (sz) (pej)

- a kiváltságosokra jellemző dolog

úri ima (sz) (vál)

- (protestánsoknál) miatyánk

úri imádság (sz) (vál)

- (protestánsoknál) miatyánk

úri kedve szerint (sz) (neutr)

- ahogy v. ha akarja

úrrá lesz (sz) (neutr)

- a) <vkin> v. <vmin:> legyőz vkit v. megold, újra ellenőrizni tud vmit (gondot, problémát, helyzetet);
- b) <vkin> <vmi:> (betegség, indulat, szenvedély) elhatalmasodik vkin

úszik a boldogságban (sz) (neutr)

- nagyon boldog

úszik az adósságban (sz) (neutr)

- nagyon sok tartozása van

úszik az árral (sz) (neutr)

- a többséggel együtt haladva elvtelenül alkalmazkodik az adott helyzethez

úszógumija van (sz) (biz), (tréf)

- deréktájon kövér, hájas (személy) {vkinek}

utál <vkit> v. <vmit,> mint a bűnét (sz) (biz)

- nagyon utál vkit v. vmit, undorodik tőle, hallani sem akar róla

utál <vkit> v. <vmit,> mint a szart (sz) (durva)

- nagyon utál vkit v. vmit, undorodik tőle

Utánam a vízözön! (hm) (neutr)

- {nemtörődömség kifejezése: most még vidáman élek, kihasználom a helyzetet, azután nem bánom, bármi történik is}

Utánam az özönvíz! (hm) (neutr)

- {nemtörődömség, közömbösség kifejezése: most még kihasználom a helyzetet, azután nem bánom, bármi történik is}

Utánozás majomszokás. (hm) (ritk)

- {általában gyermekek közt szokásos csúfolódás kifejezése: nem illik mást utánozni}

utat enged <vkinek> (sz) (neutr)

- lehetőséget ad vkinek, hogy szabadon érvényesüljön

utat mutat <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- eligazít vkit, (személy v. tevékenység számára) megadja a követendő irányt

utat nyit <vminek> (sz) (neutr)

- lehetővé tesz, biztosít vmit

utat talál <vkinek> a szívéhez (sz) (neutr)

- megszeretteti magát vkivel

utat tör (sz) (neutr)

- a) (erdőben, bozótos helyen) irtással utat tesz szabaddá;
- b) magának <vki> v. <vmi:> (személy v. tehetség) akadály ellenére érvényesül

útba ejt <vmit> (sz) (neutr)

- arra mence, útközben érint vmit (pl. vkinek a lakóhelyét)

útba esik <vmi> (sz) (neutr)

- (pl. vkinek a lakóhelye) azon az útvonalon van, amerre ő halad {vkinek}

útba igazít <vkít> (sz) (neutr)

- a) megmondja vkinek a helyes útírányt;
- b) felvilágosít, tanáccsal ellát vkit

útban van <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (születendő gyermek) nemsokára világra jön;
- b) (tárgy, dolog) akadályoz vmit v. vkit mozgásában

utcahosszal jobb <vkinél> (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) sokkal jobb vkinél

utcahosszal ver <vkít> (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) legyőz vkit, mert sokkal jobb nála

utcahosszal vezet (sz) (biz)

- (versenyben, vetélkedésben) fölényesen vezet

útfélre kerül (sz) (nép)

- v. (vál) mellőzött helyzetbe kerül

útilaput kap (sz) (biz)

- elveszti az állását

útilaput köt <vkinek> a talpára [a talpa alá] (sz) (biz)

- (állásból, munkából) elbocsát vkit

útajába akad <vki> (sz) (neutr)

- a) utazás közben találkozik vkivel;
- b) élete folyamán véletlenül összetalálkozik vkivel {vkinek}

útajába esik <vmi> (sz) (neutr)

- (pl. vkinek a lakóhelye) azon az útvonalon van, amerre ő halad {vkinek}

útjában áll [van] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi alkalmatlan, kellemetlen, feszélyező vkinek a számára, gátol vkit vminek a megtételében, elérésében

útját állja <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- vki v. vmi megakadályozza vkinek az érvényesülését v. vminek a megvalósulását {vkinek v. vminek}

utolér a sors (keze) <vkit> (sz) (neutr)

- balszerencséje lesz v. megbűnhődik vmely tetteért

utolér a szerencse <vkit> (sz) (neutr)

- vmely szerencse ér vkit

utolér a vég <vkit> (sz) (neutr)

- haldoklik, meghal

utolér a végzet(e) <vkit> (sz) (neutr)

- megkapja, amit megérdemelt, bekövetkezik, ami elkerülhetetlen volt számára

Utoljára a férgese is elkel. (km) (nép)

- {ha vége a bőségnek, az is kapóssá válik, ami előzőleg még senkinek sem kellett}

utolsó [végső] leheletéig (sz) (vál)

- a) amíg csak él;
- b) kimerülésig, amíg csak bírja

utolsó bölény (sz) (biz)

- vmely elv, eszme, magatartás, foglalkozás, közösség utolsó képviselője

utolsó kurva (sz) (durva)

- a) erkölcstelen nő, lány;
- b) prostituált nő

utolsó mohikán (sz) (neutr)

- a) vmely eszme, irányzat v. nemzedék utolsó képviselője;
- b) vmiből az utolsó példány

utolsó összecsapás (sz) (szleng), (tréf)

- javítóvizsga, pótvizsga

utolsó simítás (sz) (vál)

- vmely (szellemi, művészi, építészeti, ipari stb.) alkotás végleges megformálásának utolsó, tökéletesítő művelete

utolsó szó (sz) (neutr)

- vmit eldöntő, vminek a végét, a befejezését jelentő kijelentés

utolsó útjára kísér <vkit> (sz) (vál)

- részt vesz vkinek a temetésén

utolsó vonás (sz) (neutr)

- az az eljárás, ténykedés, amelynek során vmi eljut a teljes befejezettségig

úton van (sz) (neutr)

- a) (személy) éppen utazik;
- b) (születendő gyermek) nemsokára világra jön

úton-útfélen beszélnek <vmit> [beszélük, hogy ...] (sz) (neutr)

- nagyon sok helyen, mindenfelé beszélnek vmit

útszéli alak (sz) (biz)

- faragatlan, goromba ember

útszéli nő (sz) (pej)

- prostituált nő

úttalan utakon (sz) (neutr)

- nehéz, út nélküli helyeken haladva

Ü, Ű

üdül a San Markóban (sz) (szleng), (tréf)

- börtönben van, büntetését tölti

ügyeletes zseni (sz) (biz), (pej), (tréf)

- adott területen, adott időszakban a legjobbnak, legtehetségesebbnek tartott személy

ügyes sasszéval kitér <vmi elől> (sz) (ritk), (biz)

- (kényes helyzetben) megkerüli a határozott állásfoglalást

ügyes-bajos dolog (sz) (neutr)

- a mindennapi élet kisebb-nagyobb ügyeivel kapcsolatos utánjárást, hivatalokkal való érintkezést kívánó dolog

ügyet se(m) vet <vkire> v. <vmire> (sz) (neutr)

- figyelemre se(m) méltat vkit v. vmit, nem törődik vele

ügyyel-bajjal intéz el <vmit> (sz) (neutr)

- sok erőfeszítés, nehézség árán, nagyon nehezen tud elintézni vmit

ül a pénzén (sz) (neutr)

- nagyon fösvény, zsugori

üldöz a balsors <vkit> (sz) (neutr)

- sorozatosan baj, kellemetlenség, szerencsétlenség ér vkit

üldöz a balszerencse <vkit> (sz) (neutr)

- sorozatosan baj, kellemetlenség, szerencsétlenség ér vkit

üldöz a szerencse <vkit> (sz) (neutr)

- feltűnő, hihetetlen és rendszeres sikerei vannak

üldözi a szerencsét (sz) (neutr)

- mindent megpróbál, minden kockázatot vállal, hogy előnyhöz, ill. anyagi haszonhoz jusson (de gyakran nem sok sikerrel)

üldözött vad (sz) (neutr)

- üldöztetésnek kitett személy

Ülj a seggeden! (hm) (durva)

- {felszólítás nyugton maradásra: maradj nyugton, becsüld meg a jó helyzete(de)t!}

Üljek a hintába? (hm) (szleng)

- {hitetlenkedés kifejezése: nem hiszem!}

Ültél volna a seggeden! (hm) (durva)

- {szemrehányás kifejezése: maradtál volna nyugton, becsülted volna meg a jó helyzete(de)t!}

ülve nyalja a holdat (sz) (biz), (tréf)

- nagyon magas személy

ünneplőbe vágja magát (sz) (neutr)

- olyan elegánsan öltözik fel, ahogy ünnepélyes alkalmakkor szokásos

üres [üveges] tekintettel (sz) (neutr)

- semmibe néző, kifejezéstelen, semmiféle érzést nem mutató szemmel, tekintettel

üres <vkinek> a gyomra (sz) (neutr)

- éhes, nem evett semmit

üres <vkinek> a hasa (sz) (neutr)

- éhes, nem evett semmit

üres <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- a) semmiféle érzés nem tölt el vkit, fásult;
- b) nincs, aki iránt szerelmet, szeretetet érezne

üres <vkinek> a zsebe (sz) (neutr)

- szegény

üres a kassza (sz) (neutr)

- elfogytak a felhasználható anyagi források

üres a ládafia (sz) (nép)

- nincs pénz

üres beszéd (sz) (neutr)

- felesleges, semmi lényeges információt nem közlő beszéd

üres csillogás (sz) (vál)

- mélyebb tartalom nélküli megtévesztő külsőség

üres falaknak beszél (sz) (neutr)

- kisszámú hallgatóság előtt beszél

Üres gyomornak nem kell prédikáció. (km) (rég)

- {az éhes embert nem lehet szavakkal, ígéretekkel kielégíteni}

Üres has nem jó tanácsadó. (km) (rég)

- {az éhség az erkölcsi korlátok áthágására is rákényszerítheti az embert}

Üres hasnak nem elég a szép szó. (km) (rég)

- {az éhes embert nem lehet szavakkal, ígéretekkel kielégíteni}

üres hassal (sz) (neutr)

- evés nélkül, éhesen, éhgyomorra

Üres hassal nem lehet a himnuszt énekelni. (km) (neutr)

- {az éhező embert nem lehet magasztos eszmék iránt lelkesíteni}

Üres kamrának bolond a gazdasszonya. (km) (nép)

- a) {nem lehet ott jól főzni, ahol nincs megfelelő hozzávaló};
- b) {csak ott lehet jól gazdálkodni, ahol nem kell mindig a hiánnyal küzdeni}

üres kézzel (sz) (neutr)

- a) anélkül, hogy hozna v. vinne vmit (pl. ajándékot, pénzt);
- b) eredménytelenül, dolgavégezetlenül

üres óráiban (sz) (neutr)

- amikor nincsen dolga, elfoglaltsága

üres szavak (sz) (neutr)

- tartalom, tényleges mondanivaló nélküli kijelentések

üres szemmel (bámul [néz]) (sz) (neutr)

- semmibe néző, kifejezéstelen, semmiféle érzést nem mutató tekintettel (bámul v. néz)

üres üvegeket gyűjt (sz) (szleng), (tréf)

- sokat iszik

üritgeti a poharat (sz) (biz)

- gyakran iszik (alkoholt)

Üsd agyon, de ne nagyon! (hm) (biz), (tréf)

- {felszólítás bírálatra: bírál meg, de csak kíméletesen}

Üsd-vágd, nem apád! (hm) (neutr)

- {biztatás kifejezése: nem kell a veréssel v. a bírálattal kímélni az illetőt}

Üsse (meg a) [vigye] patvar! (hm) (nép)

- {beleegyezés, beletörődés, ráhagyás kifejezése}

Üsse (meg a) kavics! (hm) (tréf)

- {bosszankodó, kényszerű beleegyezés kifejezése: nem tetszik ugyan, de ha kell, hát beleegyezem, nem bánom}

Üsse (meg a) kő! (hm) (neutr)

- {bosszankodó, kényszerű beleegyezés kifejezése: nem tetszik ugyan, de ha kell, hát beleegyezem, nem bánom}

Üsse [verje] meg a ragya! [Verje ki a ragya!] (hm) (nép)

- {indulatos szitkozódás}

Üsse a mennykő! (hm) (nép)

- {közömbösség, lemondás kifejezése: nem törődöm vele, nem érdekel!}

Üsse meg a mennydörgős mennykő! (hm) (nép)

- {szitkozódás, átkozódás, szörnyülködés kifejezése}

Üsse part (, vigye víz)! (hm) (neutr)

- a) {közömbösség kifejezése: nem törődöm vele!};
- b) {lemondó beleegyezés kifejezése: hát nem bánom, beleegyezem!}

Üssön bele a mennydörgős [sistergő v. kacskaringós] istennyila! (hm) (nép)

- {szitkozódás, átkozódás, szörnyülködés kifejezése}

Üstökön ragadja a szerencsét [az alkalmat] (sz) (neutr)

- azonnal és ügyesen kihasználja a szerencsét, a kedvező alkalmat

üt, mint a bolondóra (sz) (biz)

- verekedés közben válogatás nélkül üt mindenkit

üti <vkinek> a markát (sz) (biz)

- rendszerint nagyobb pénzüsszeget kap {vmely összeg}

üti <vkinek> a tenyerét (sz) (neutr)

- vmely, rendszerint nagyobb összegű pénzt kap {vmely összeg}

üti a vasat (sz) (neutr)

- a kedvező alkalmat megragadva nagy sietséggel igyekszik a sikert v. az előnyt magának biztosítani

ütőkártya van <vkinek> a kezében [<vmilyen> ütőkártyát tart a kezében] (sz) (neutr)

- rendelkezik vmilyen döntő érvel

ütött <vkinek> a végórája (sz) (vál)

- közvetlen a halála előtt van

ütött <vkinek> a végső [az utolsó] órája (sz) (neutr)

- haldoklik

ütött <vminek> az órája (sz) (neutr)

- vmely cselekvésnek eljött az ideje

Ütött a cselekvés órája. (hm) (neutr)

- {felszólítás kifejezése: most kell vminek a megvalósítása v. megváltoztatása érdekében cselekedni}

Ütött az igazság órája. (hm) (neutr)

- {az igazság, a valós tények feltárásának kifejezése: eljött az idő, hogy kiderüljön a valóság}

Ütött az óra! (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: eljött vminek az ideje, cselekedni kell}

üveg alá tesz <vmit> (sz) (neutr)

- vigyáz vmire, kímél vmit

üveg alatt tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- nagyon vigyáz vkire v. vmire, nagyon félti, kényezteti, nem enged senkit hozzáférni, hozzányúl

üvegbura alatt él (sz) (neutr)

- a mindennapi élet gondjaitól, izgalmaiktól, a környezettől távol, elzárta él

üvegen át [keresztül] nyalja a mézet (sz) (neutr)

- vmi olyat szeretne, olyanban gyönyörködik messziről, ami elérhetetlen számára

üvegházi nevelés (sz) (neutr)

- célszerűtlen nevelés, amely a gyereket a társaitól elkülönítve elkényezteti, és nem szoktatja hozzá az élet küzdelmeihez

üvöltő dervis (sz) (tréf)

- nagyon hangoskodó, ordító személy (főleg gyermek)

üzemi háromszög (sz) (rég)

- (a pártállamban) az igazgatóból, a párttitkárból és a szakszervezeti bizottság elnökéből álló vezetőség

úzi az ipart (sz) (neutr)

- a) (biz) komoly erőfeszítéssel, odaadással v. kényszerből dolgozik;
- b) (szleng), (pej) prostituált árulja magát

üzletbe megy (sz) (ritk), (szleng)

- prostituált árulja magát

üzletet köt <vkivel> (<vmiről>) (sz) (neutr)

- megállapodik vkivel vmely üzleti ügyben

V

vabankot játszik (sz) (neutr)

- mindenét kockáztatja

vacog <vkinek> a foga (sz) (neutr)

- (főként személynek hidegtől, láztól, félelemtől, izgalomtól) sűrűn egymásután összeverődik, összekoccan a két fogsora

vacog <vkinek> az álla (sz) (neutr)

- (főleg a hidegtől) alsó állkapcsa reszket és rendszerint a fogai is összekoccannak

vadakat beszél [mond] (sz) (biz)

- képtelen butaságokat beszél

vadasan énekel (sz) (ritk), (szleng)

- vadházasságban élnek

Vadászkutya legyek, ha ... (hm) (biz)

- {bizonyosság kifejezése: biztos vagyok benne, hogy vmi nem történik meg}

vádat emel <vki> (sz) (neutr)

- ellen bírósági eljárást indít vki ellen, megvádol vkit

vág <vkít> v. <vmit,> mint a répát (sz) (biz)

- a) kímélet nélkül üt-ver vkit;
- b) leckét gyorsan és hibátlanul elmond;
- c) kapkodva, felületesen végez vmilyen munkát

vág <vmit,> mint Sallai a szappant (sz) (nép)

- a) lendületesen, fennakadás nélkül végez vmit;
- b) leckét gyorsan és hibátlanul felmond

vágja a fát <vki> (sz) (neutr)

- alatt áskálódik vki ellen

vágja a témát (sz) (szleng)

- nagyon tud, ismer vmit

vágni lehet a füstöt <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sűrű füst (gyakran dohányfüst) van vhol

vágni lehet a ködöt <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sűrű köd van vhol

vágni lehet a sötétséget <vhol> (sz) (neutr)

- nagyon sötét van vhol

vágott szemű (sz) (biz), (tréf)

- ázsiai, mongol típusú személy

Vagy a labda, vagy a baba. (hm) (biz)

- {labdarúgásban az olyan játékos támadásának a jellemzése, aki ellenfelét – ha nem tudja tőle szabályosan elvenni a labdát – durván ellöki v. megrúgja, harcképtelenné teszi}

Vagy hatra, vagy vakra. [Vagy hatot, vagy vakot.] (hm) (rég)

- {kockázatvállalás kifejezése: vagy mindent, vagy semmit}

Vagy megszokik, vagy megszökik (hm) (tréf)

- {közömbösség kifejezése: vagy alkalmazkodik a körülményekhez, vagy mehet, ahova akar}

Vagy szar, vagy kalaposinas. (hm) (durva)

- {bizonytalanság kifejezése: így vagy úgy, eredménnyel vagy eredménytelenül, de a dolognak előbb-utóbb el kell dőlnie}

Vagy úgy? (hm) (neutr)

- {az előzményekből várható következménnyel ellentétes helyzet felismerésének v. az igazság hirtelen megértésének kifejezése: már értem, hogy miről van szó}

Vagy, vagy! (hm) (neutr)

- {a két lehetőség, követelmény, követelés közül az egyiket választani kell, nem lehet a dolgot megkerülni}

vaj van <vkinek> a fején (sz) (neutr)

- hibás, elmarasztalható vmely ügyben, bár még nem bizonyították rá a bűnösségét

vajból van <vkinek> a szíve (sz) (neutr)

- gyengéd, érzékeny, engedékeny, jószívú (személy)

vájkál a sebekben [<vkinek> a sebeiben] (sz) (neutr)

- vki számára kínos kérdéseket hosszasan v. ismételten tárgyal

vájt fülű (sz) (vál)

- a nyelvi, irodalmi, zenei finomságok iránt érzékeny, fogékony személy

Vajúdnak a hegyek, és nevetséges egér születik. (km) (neutr)

- {a várt (és lehetséges) nagy teljesítmények, sikerek helyett csekély eredmény születik}

vak előtt viszi a lámpást (sz) (rég)

- olyan embert akar vezetni, irányítani, aki arra sem képes, hogy megértse, mit kellene tennie

Vak nem látja, szemes nem vizsgálja [ne nézze!] (hm) (rég)

- {vigasztalás kifejezése: nem nagyon szembeszökő a hiba, nem kell belőle gondot csinálni}

Vak tyúk is talál szemet. (km) (neutr)

- {néha az ügyetlen, hozzá nem értő embernek is sikerülhet véletlenül vmi}

vak vezet világtalant (sz) (gúny)

- az akar mást irányítani, aki maga is vezetésre szorul (gyakran helyzetmondatszerű használatban is)

vakar(gat)ja a seggét (sz) (szleng), (durva)

- kerüli a munkát, lazásál

vakarhatja a fejét (sz) (neutr)

- sajnálhatja, hogy rosszul cselekedett és töprenghet, hogy miképp jut ki a bajból

vakarja a fejét (sz) (neutr)

- (tanácstalanul) töpreng

vakarja a füle tövét (sz) (neutr)

- tanácstalanul áll

vakarja a tökét (sz) (durva)

- (férfi) tétlenkedik, semmi hasznos munkát nem végez, csak henyél

vakarószik, mint a koszos malac (sz) (nép)

- a) illetlenül vakarószik (általában úgy, hogy a viszkető testrészét hozzádörgöli vmihez);
- b) dicsekszik azzal, hogy kezd kedvezőbb körülmények között élni

vaknak mutat tükröt (sz) (rég)

- olyannal akar vmit megértetni, akinek ahhoz nincs semmi érzéke, aki azt képtelen felfogni

vaknak mutatja, hogy megvirradt (sz) (rég)

- olyannal akar vmit megértetni, akinek ahhoz nincs semmi érzéke, aki azt képtelen felfogni

vaknak teszi magát (sz) (neutr)

- úgy viselkedik, mintha bizonyos tényekről mit sem tudna

vakon bízik <vkiben> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- teljes bizalommal van vki v. vmi iránt

vakon ír [gépel] (sz) (neutr)

- behunyt szemmel, ill. a gépelendő szöveget olvasva is tud írógépen v. számítógép billentyűzetén írni

vakon követ <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- minden fenntartás nélkül, teljes bizalommal követ vkít v. vmit

vakon megbízik <vkiben> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- teljes bizalommal van vki v. vmi iránt

vakon repül (sz) (neutr)

- csak a műszerekre támaszkodva vezeti a repülőgépet

vakot mond (sz) (szleng)

- hazudik

vakra sírja a szemét (sz) (neutr)

- nagyon sokat sír

vaktól (kérdézi az) utat (sz) (rég)

- hozzá nem értő embertől kér felvilágosítást

vaktölténnyel [vaktöltéssel] lövöldöz (sz) (ritk)

- fenyegetései v. érvei semmit sem érnek, hatástalanok v. pusztán csak elképesztésre alkalmasak

Vakulj magyar! (hm) (ritk)

- {akkor mondják, amikor vki csak látszaból tesz v. ad vmit, azért, hogy vmiről elterelje a figyelmet}

Vakuljak meg, ha ... (hm) (neutr)

- {erős fogadkozás kifejezése}

valagányra csúszik [fut v. jut] <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) sikertelenül jár, nem éri el a célkitűzéseit;
- b) (folyamat, ügy) megakad, kifulladás

valagba rúg <vkit> (sz) (durva)

- megrúg, fenéken rúg vkit

Valami búzlik Dániában. (hm) (tréf)

- {rossz előérzet kifejezése: vmi nincs rendjén a szóban forgó ügygel kapcsolatban, kellemetlenség, botrány várható}

valami lóg [van] a levegőben (sz) (neutr)

- rendszerint vmilyen kellemetlen esemény készülődik, közeledik

Valami van [van valami] a dologban. (hm) (biz)

- {helyeslés, egyetértés kifejezése: hihető, érdekes, figyelemreméltó a dolog, érdemes rajta gondolkodni}

valamilyen úton-módon elér <vmit> (sz) (neutr)

- titokzatosan, gyakran érthetetlen módon valósítja meg célját

Valamit valamiért. (km) (neutr)

- {mindennek megvan a maga ára, mindenért jár vmi}

válaszfalat emel (<vkik> közé) (sz) (neutr)

- arra törekszik, hogy emberek közötti jó kapcsolatot, összhangot megzavarjon

Váljék egészségedre [egészségére]! (hm) (neutr)

- a) {koccintás közben v. evés, tüsszentés után mondott jókívánság};
- b) (gúny) {gúnyolódva annak mondják, aki maga kereste magának a bajt}

váll váll mellett (sz) (vál)

- egyesült erővel, egy akarral

vállat ránt [rándít v. von] [vállát vonogatja] (sz) (neutr)

- bosszúságát, nemtetszését, közömbösségét fejezi ki

vallatóra fog <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) vállatni kezd vkit;
- b) (ritk), (vál) vizsgálni, tanulmányozni kezd vmit (pl. könyvet, régészeti leletet, hogy vmely homályos kérdésre választ kapjon)

vállon vereget <vkit> (sz) (neutr)

- fölényes jóindulatát, elismerését, dicséretét fejezi ki

Való igaz! (hm) (neutr)

- {tényállás megerősítése: valóban így van!}

Válogasd meg (jobban) a szavaidat! [Válogassa meg (jobban) a szavait!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: fontold v. fontolja meg jobban a mondandót, beszélj(en) tisztességes hangon!}

válogat az ételben (sz) (neutr)

- finnyás, csak a kedvére való ételt eszi meg

válogat, mint jóllakott medve a vackorban [a vadkörteben] (sz) (rég)

- válogat vmiben

válogat, mint juhász a pergőben (sz) (nép)

- fontoskodva v. élvezettel válogat általában nem túl értékes dolgok között

válogat, mint kanász a pergőben (sz) (nép)

- fontoskodva v. élvezettel válogat általában nem túl értékes dolgok között

válogat, mint kondás a pergőben (sz) (nép)

- fontoskodva v. élvezettel válogat általában nem túl értékes dolgok között

válogat, mint tót a vadkörteben (sz) (neutr)

- kelleetlenül, fölöslegesen válogat vmiben

válogat, mint tyúk a kendermagban (sz) (nép)

- fontoskodva v. élvezettel válogat általában nem túl értékes dolgok között

válogatva kell hinni <vkinek> <vmit> (sz) (ritk)

- (azt, amit mond, beszél) nem szabad mind elhinni neki (, mert gyakran füllent, hazudik)

valóságos áldás (sz) (neutr)

- rendkívül kedvező esemény, helyzet

valóságos csontváz (sz) (biz)

- nagyon sovány (személy)

valóságos életművész (sz) (biz)

- olyan ember, aki apró ügyeskedésekkel és környezetének megkárosításával biztosít magának előnyöket az életben

valóságos Góliát (sz) (neutr)

- nagyon nagy termetű ember

valóságos tűz <vkinek> az esze (sz) (neutr)

- gyorsan és határozottan tud helyes ítéletet alkotni

váltott lovakkal (sz) (neutr)

- a) (rég) fáradt lovat pihenttel felcserélve;
- b) nagy sietséggel, nagyon gyorsan;
- c) (tréf) egymást váltó munkaerőkkel

Változnak az idők (, változnak az erkölcsök). [Változnak az idők, s mi is (változunk bennük v. bennük változunk).] (hm) (neutr)

- {változás jelzése: az ember alkotta szabályok, erkölcsi törvények, szokások nem állandóak}

vályogot köp (sz) (biz), (tréf)

- sok port kell belélegeznie, nagy por van körülötte

van [volna] <vkinek> szíve <vmihez> (sz) (neutr)

- képes (volna) megtenni vmit, nem tartja vissza a jóérzés

van <vkinek> (jó) dagadója (sz) (szleng), (tréf)

- okos, eszes személy

van <vkinek> a fejében valami (sz) (biz)

- okos, eszes

van <vkinek> a füle mögött valami (sz) (neutr)

- vmi titkolnivalója van, vmi szabálytalan v. szégyenletes dolog van a múltjában

van <vkinek> antennája <vmihez> (sz) (biz)

- vkinek gyors, könnyű a felfogása v. fogékony vmire

van <vkinek> annyi sütnivalója, hogy ... (sz) (biz), (tréf)

- van annyi esze, hogy ...

van <vkinek> bátorsága <vmihez> (sz) (neutr)

- elég bátor ahhoz, hogy megtegyen vmit

van <vkinek> dumája (sz) (szleng)

- jó beszédképességű, sokat fecsegő ember

van <vkinek> egy fekete fuvara (sz) (biz)

- (férj) megcsalja a feleségét

van <vkinek> egy kis (adag) lökete (sz) (szleng)

- kissé bolond, örült

van <vkinek> egy olyanja, hogy ... (sz) (biz)

- az a megérzése, hogy ...

van <vkinek> érkezése <vmire> v. <vmihez> (sz) (neutr)

- van vkinek ideje, kedve vmire v. vmihez

van <vkinek> magához való esze (sz) (neutr)

- van annyi esze, hogy a saját érdekeit tudja érvényesíteni

van <vkinek> még egy dobása (sz) (szleng)

- van vkinek még egy próbálkozása, lehetősége

van <vkinek> miben válogatnia (sz) (neutr)

- vkinek van elég (vmiből), jó módú

van <vkinek> mit aprítania a tejbe [a tejbe aprítania] (sz) (neutr)

- gazdag, jó módú, mindenre telik neki

van <vkinek> pofája <vmihez> v. <vmit> (sz) (neutr)

- megtenni (durva) eléggé szemtelen, hogy elviseljen, elfogadjon v. megtegyen vmit

van <vkinek> szeme <vmihez> (sz) (neutr)

- van érzéke vmihez, ért hozzá

van <vkinek> szeme <vmit> megtenni (sz) (nép)

- szégyenkezés nélkül képes vmit megtenni

van <vkinek> szövege (sz) (szleng)

- jó beszédképessége van

van <vkinek> v. <vminek> jövője (sz) (neutr)

- a) vki életpályáján számíthat előmenetelre, emelkedésre;
- b) lehet számítani vminek a megvalósulására, továbbélésére

van <vkinek> valakije (sz) (neutr)

- a) szeretője van;
- b) jelöltje van vkinek vmilyen feladatra

van <vkinek> valami flúgja (sz) (szleng)

- bolond, őrült

van <vkinek> valami heppje (sz) (biz)

- vkinek vmilyen hóbortja, mániája van

van <vkinek> valamicskéje (sz) (neutr)

- van egy kis vagyona

van <vminek> alapja (sz) (neutr)

- vmi jogos feltételezésen alapul

van <vminek> foganatja (sz) (neutr)

- megvan vminek a kívánt hatása, eredménye

van <vminek> teteje (sz) (biz)

- vminek van értelme, fontossága, jelentősége

Van annak, aki el [meg] nem issza. (hm) (neutr)

- a) (tréf) {dicsekvés v. dicséret kifejezése: bezzeg nekem v. neki van};
- b) (ritk) {közmondásszerű használatban: a józan életű ember nem szenved szükségét}

van anyag <vkiben> (sz) (szleng)

- a) (tréf) izmos, erős;
- b) részeg;
- c) kábítószer hatása alatt áll

van anyi tisztesség <vkiben,> hogy ... (sz) (neutr)

- eléggé tisztességes ahhoz, hogy vmit megtegyen v. ne tegyen meg

Van benne stílus. (hm) (neutr)

- {elismerés kifejezése: (tevékenység v. annak eredménye) megfelelő, illő, tetszetős}

Van benne valami. (hm) (biz)

- {helyeslés, egyetértés kifejezése: hihető, érdekes, figyelemreméltó a dolog, érdemes rajta gondolkodni}

van bőr <vkinek> az arcán [(biz) a képén v. (durva) a pofáján] (<vmit> megtenni) (sz) (neutr)

- felháborítóan pimasz, szemtelen

van egy kicsi <vkiben> (sz) (biz)

- kissé részeg

Van egy kis gond. (hm) (biz)

- {probléma, baj, kellemetlenség jelzése}

Van egy kis gubanc. (hm) (szleng)

- { probléma, baj, kellemetlenség jelzése}

van egy kis nyomás <vkiben> [van <vkinek> egy kis nyomása] (biz) (sz) (neutr)

- kissé részeg

Van eszemben! (hm) (neutr)

- {kérés, felszólítás visszautasítása: dehogy teszem meg!}

van fantázia <vkiben> v. <vmiben> (sz) (neutr)

- (személy, terv, vállalkozás) sokat ígér

van fedél <vkinek> a feje fölött (sz) (neutr)

- a) van hol aludnia, meghúzódnia (az időjárás viszontagságai előli);
- b) van lakása, otthona

van helye [száz v. ezer helye van] a pénznek <vkinél> v. <vho> (sz) (neutr)

- nagyon sok mindenre kell(ene) v. lehet(ne) költenie a pénzét

Van isten (az égben)! (hm) (neutr)

- {elégedettség kifejezése: az igazság kiderül(t), a becsületesség elnyeri v. elnyerte a jutalmát, a becstelen megbűnhődik v. megbűnhődött}

Van itt ész! (hm) (neutr)

- {dicséret, öndicséret kifejezése: milyen ügyes, okos volt(am)}

van kakaó <vkiben> (sz) (szleng)

- életrevaló, erőteljes (személy)

van képe <vkinek> <vmihez> v. <vmit megtenni> (sz) (biz), (gúny), (pej)

- arcátlan, szemtelen, pimasz

Van lelke ilyet tenni! (hm) (neutr)

- {szemrehányás kifejezése: nem szégyelli magát!}

van matéria <vkiben> (sz) (szleng), (tréf)

- a) izmos, erős (személy); *b) sok szeszes italt ivott, jól berúgott (személy)

van mit fogni <vkin> (sz) (biz)

- (nőnek) telt, gömbölyded az alakja

van néhány atmoszféra <vkiben> (sz) (biz), (tréf)

- kissé becsípett, ittas

Van rá egy fogadásom, hogy ... (hm) (neutr)

- {bizonyosság kifejezése fogadáson keresztül: fogadok, hogy ...}

Van szerencsém megkérdezni (, hogy) ... (hm) (neutr)

- {kérdésként: tisztelettel kérdem (,hogy) ...}

Van szerencsém! (hm) (ritk)

- {köszöntés: jó napot, örülök, hogy lát(hat)om}

van szív <vkiben> (sz) (neutr)

- (színész, előadóművész, versenyző, sportoló) lelkesen, odaadással, kitartással játszik

van valami <vkik> (sz) (neutr)

- között a) szerelmi kapcsolat van köztük;
- b) elhidegültek egymástól, haragban vannak

van vér <vkinek> a pucájában (sz) (durva)

- a) bátor, vakmerő személy;
- b) életrevaló, erőteljes személy

vándorbotot fog [ragad v. vesz] (a kezébe) (sz) (neutr)

- vándoréletet kezd

vándortarisznyát akaszt [vesz] a nyakába (sz) (neutr)

- vándorútra indul

vár <vkit> v. <vmit,> mint (a zsidók) a Messiást (sz) (neutr)

- epedve, óhajtva, nagyon vár vkit v. vmit

vár <vkit> v. <vmit,> mint (a) zsidók a Messiást (sz) (neutr)

- epedve, óhajtva, nagyon vár vkit v. vmit

vár a sorára (sz) (neutr)

- addig vár, amíg az ő ügyével nem foglalkoznak

várákózó állásponton van [álláspontot foglal el v. álláspontra helyezkedik] (<vmivel kapcsolatban>) (sz) (neutr)

- (döntését halogatva) jobbnak látja nyugodtan kivárni az események végét

Várd ki a végét! (hm) (neutr)

- {nyugtató, türelemre intés kifejezése: nem tudhatjuk, hogyan végződik a dolog, ezért legyünk türelemmel!}

Varga, ne tovább [maradj(on)] a kaptafánál! (hm) (neutr)

- {leintés kifejezése: ne avatkozzunk olyan dologba, amely nem szakmánk, amelyhez nem értünk!}

vargabetűt csinál [tesz v. ír le] (sz) (neutr)

- kerülő utat tesz

vargához viszi az ekevasat (sz) (rég)

- hozzá nem értőhöz folyamodik segítségért

várja a mesebeli királyfit hófehér paripán (sz) (biz), (gúny)

- (lány, nő) szép és gazdag vőlegényről álmodozik

várja, hogy a sült galamb a szájába repüljön (sz) (gúny)

- nem tesz semmit, de azért elvárja, hogy munka, erőfeszítések nélkül is eredményeket érjen el

Varjú a varjúnak nem vájja ki a szemét. (km) (neutr)

- {a cinkostársak nem szoktak egymásnak ártani}

Várjuk meg a holnapot! (hm) (neutr)

- {megfontoltság kifejezése: ne siessük el a dolgot!}

Várom a jó szerencsét. (hm) (nép)

- {kitérő válasz arra a kérdésre, hogy mire vár vki}

várva várt (sz) (neutr)

- nagyon várt, óhajtott

vas természete van (sz) (ritk)

- sok fáradalmat, viszontagságot kibír, a betegségnek ellenáll {vkinek}

vasággal együtt lehet ötven kiló (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon sovány (személy)

vasárnapi gyerek (sz) (biz)

- vidám fiatalember

vasárnapja van (sz) (neutr)

- örvendetes eseményben van része {vkinek}

vásárra viszi a bőrét (sz) (neutr)

- a) kockáztatja az életét;
- b) nagy kockázatot vállal

vasba ver(et) <vkit> (sz) (rég)

- megbilincsel(tet), börtönbe csuk(at) vkit

vasban ül (sz) (rég)

- meg van bilincselve

vasból vannak <vkinek> az idegei (sz) (neutr)

- minden helyzetben nyugodt marad, semmilyen körülmények között nem idegeskedik

vasorrú bába (sz) (biz), (gúny)

- csúnya, gonosz, házsártos vénasszony

vasra ver(et) <vkit> (sz) (rég)

- megbilincsel(tet), börtönbe csuk(at) vkit

vastag <vkinek> az erszénye (sz) (neutr)

- sok a pénze

vastag bőr van <vkinek> az arcán [(biz) a képén v. (durva) a pofáján] [<vkinek> vastag bőre van] (sz) (neutr)

- nagyon szemtelen, gátlástalan

vastagnyakú kálvinista (sz) (neutr)

- a) szigorú, bigott református;
- b) elveihez ragaszkodó, önmagához és környezetéhez egyaránt szigorú személy

vastagon fog <vkinek> a ceruzája (sz) (neutr)

- drágán ad el vmit

vasvillaszemekkel néz [vasvillaszemeket mereszt v. vet] (<vkire>) (sz) (neutr)

- dühös, haragos pillantással néz (vkire)

vatikáni valuta (sz) (biz), (tréf)

- fizetség nélküli köszönet (isten fizesse meg)

vatikáni valutában [valutával] fizet (<vmiért>) (sz) (biz), (tréf)

- nem fizet (vmiért), csak köszönetet mond

vatikáni valutáért (sz) (biz), (tréf)

- ingyen, csak egy köszönetért

vattát (tudna) köp(ni) (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon szomjas, kiszáradt a torka

véd(elmez)i az [a maga] igazát (sz) (neutr)

- másokkal szemben kitartóan a saját álláspontja mellett érvel

Vedd [vegye] tudomásul! (hm) (neutr)

- {fenyegető hanghordozással v. nyomatékos figyelmeztetésként: jegyezd v. jegyezze meg jól, különben baj lesz belőle!}

védelmi pénz (sz) (neutr)

- zaklatással fenyegetőző, szervezett bűnözőknek a tőlük és másoktól való nyugalomért (rendszeresen) fizetett pénz

védi a mundér becsületét (sz) (neutr)

- a vele egy foglalkozást űzők (esetlegesen hibás, téves) álláspontját, véleményét a magáévá teszi és azt hangoztatja, védi

vég nélkül (sz) (neutr)

- soha abba nem hagyva, folyamatosan

Vége a dálnak. (hm) * (sz) (neutr)

- a) {cselekvés, folyamat befejezésének, végének jelzése: vége van};
- b) {lemondás, reménytelenség kifejezése: semmi remény a további sikeres folytatásra}

vége a dicsőségnek (sz) (biz), (tréf)

- vége van vmely kellemes állapotnak

Vége a játéknak [a játszmának]. (hm) * (sz) (neutr)

- a) {cselekvés, folyamat befejezésének, végének jelzése: vége van};
- b) {lemondás, reménytelenség kifejezése: semmi remény a további sikeres folytatásra}

Vége a komédiának. (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: most már komoly a helyzet}

Vége legyen a szónak! (hm) (neutr)

- {felszólítás (el)hallgatásra: elég volt a sok beszédből, hallgass!}

Vége mindennek. (hm) (neutr)

- *a) {cselekvés, folyamat befejezésének, végének jelzése: vége van};
- b) {lemondás, reménytelenség kifejezése: semmi remény a további sikeres folytatásra}

vége szakad (sz) (neutr)

- vmi befejeződik {vminek}

Végeladás, nincs maradás! (hm) (tréf)

- {tréfás felszólítás távozásra: most már menjetek v. menjünk innen!}

végére jut a tudományának (sz) (neutr)

- többre nem volt képes, ezzel megakadt minden próbálkozása

véget vet <vminek> (sz) (neutr)

- befejez, abbahagy vmit

Végeztem, hatszáz. (hm) (ritk), (szleng)

- {elutasítás kifejezése: nincs több mondanivalóm, végeztünk, mehetsz}

végigeszi az étlapot (sz) (neutr)

- az étlapon található ételfajták közül a szokásosnál sokkal többől rendel és eszik

végigfut [végigszalad] a hideg <vkinek> a hátán (sz) (neutr)

- borzongás, rémület, nagyfokú félelem fog el vkit

végigméri a földet (sz) (neutr)

- (teljes hosszában) elesik

végleg elhagyja az övéit (sz) (vál)

- meghal

véglet(ek)be téved (sz) (neutr)

- túloz

végső búcsút vesz <vkitől> (sz) (vál)

- eltemet vkit

végső esetben (sz) (neutr)

- ha más megoldás már nem lesz

végső fokon (sz) (neutr)

- végeredményben, végső elemzésben

végső ideje van (sz) (neutr)

- ez az utolsó alkalom vminek a megtételére {vminek}

végső nyugalomra helyez <vkit> (sz) (vál)

- eltemet vkit

végső nyughely (vál) (sz) (neutr)

- a sír(hely)

végső soron (sz) (neutr)

- végeredményben, alapvető okként

végsőt lehel [sóhajt] (sz) (vál)

- meghal

végsőóra érkezik [jön] (sz) (neutr)

- a) vminek a legvégére (, de még idejében) jön v. érkezik;
- b) éppen jókor jön v. érkezik, amikor a legnagyobb szükség van rá

végül, de nem utolsósorban (sz) (neutr)

- utolsónak említve, de nem kevésbé fontosnak tekintve (az adott dolgot)

Vegyél (már) vissza magadból! (hm) (biz)

- {leintés, figyelmeztetés kifejezése: viselkedj szerényebben v. csinálj vmit kisebb erővel!}

vegyes felvágott (sz) (biz)

- több különböző dolog összetett (gyakran furcsa) keveréke

véka alá rejt <vmit> (sz) (neutr)

- (véleményt, tudást, képességet, vmely értékes tulajdonságot) mások elől elrejt, eltitkol

vékával mér (<vmit>) (sz) (ritk)

- bőven, pontatlanul, csak nagy vonalakban mér vmit

vékony <vmi,> mint a cérna (sz) (neutr)

- nagyon vékony vmi (pl. énekhang)

vékony <vmi,> mint a cérnaszál (sz) (neutr)

- nagyon vékony vmi (pl. énekhang)

vékony érben (sz) (vál)

- (folyadék) vékony sugárban (folyik, csörgedezik)

velejéig romlott [rothadt] (sz) (neutr)

- alapvetően, mélyen romlott, erkölcstelen személy

véletlenül készakarva (sz) (biz), (tréf)

- a szándékosságot nem túl sikeresen leplezve, véletlennek beállítva

vén banya (sz) (biz), (pej)

- öreg nő

vén batár (sz) (neutr)

- öreg autó

vén boszorkány (sz) (biz), (pej)

- öreg és gonosz nőszemély

vén cápa (sz) (szleng), (pej)

- öreg nő

vén cekker (sz) (szleng), (tréf)

- öreg nő

vén csataló (sz) (neutr)

- a) (tréf) a közéleti harcokból, nyilvános szereplésből kiöregedett személy;
- b) (durva) viharos múltú, öregedő nő

vén csont (sz) (biz)

- már nagyon öreg férfi

vén csoroszllya (sz) (biz), (pej)

- ellenszenves, általában sovány vénasszony

vén csotrogány (sz) (szleng),

- (tréf), (pej) a rozzant öregasszony;
- b) öreg, rossz autó

vén fejjel (sz) (neutr)

- öregén

vén kakas (sz) (biz), (tréf)

- öreg férfi, aki még mindig fut a nők után

vén kandúr (biz), (sz) (tréf)

- egy kicsit buja, idős férfi

vén kecske (sz) (biz), (gúny), (tréf)

- egy kicsit buja, idős férfi

vén krampusz (sz) (szleng)

- csúf, ijesztő, öreg férfi

vén krapek (sz) (szleng)

- öreg férfi

vén kujon (sz) (neutr)

- olyan idősebb férfi, aki szeret a nők körül forgolódni és könnyen kapcsolatot is tud velük teremteni

vén medve (sz) (biz)

- nehézkes mozgású, morózus öregember

vén múmia (sz) (gúny)

- rendkívül sovány, összeaszott, nagyon öreg ember

vén oroslán (sz) (neutr)

- hatalmát, erejét, befolyását veszített személy

vén róka (sz) (pej)

- a) ravasz, furfangos, álnok ember;
- b) sokat tapasztalt, minden fortélyt ismerő személy

vén rozsdás (sz) (biz), (pej)

- öreg, használt, ócska autó

vén satrafa (sz) (biz)

- öregasszony

vén skatulya (sz) (biz), (gúny)

- öreg nő

vén számár (sz) (biz), (pej)

- (a társaságban lévőkhöz képest idősebb,) korának nem megfelelően viselkedő személy

vén szatír (sz) (biz), (tréf)

- nők körül legyeskedő idős férfi

vén szúette (sz) (biz), (tréf)

- öreg nő

vén taknyos (sz) (biz), (pej)

- öreg férfi

vén tarisznya (sz) (biz), (gúny)

- csúf vénasszony, banya

vén tengeri fóka (sz) (ritk), (tréf)

- tapasztalt, öreg tengerész

vén trotli [trotyli] (sz) (biz), (pej)

- öreg, gyenge férfi

vén trotty (sz) (biz), (pej)

- öreg, gyenge férfi

vén trottyos (sz) (biz), (pej)

- öreg, gyenge férfi

vén tyúk (sz) (durva), (pej)

- életes, koros nő

vénasszonyok nyara (sz) (neutr)

- szép, napos őszi időszak (október eleje)

vénasszony-sétáltató kutya (sz) (szleng)

- pincsi

véniséges vén (sz) (vál)

- nagyon öreg személy

Vénusz papnője (sz) (szépitő)

- prostituált nő

ver a víz <vkit> (sz) (biz)

- a) izzad;
- b) nagyon fél

ver az ideg <vkit> (sz) (szleng)

- idegeskedik, nyugtalankodik

vér folyik (sz) (neutr)

- véres csata v. verekedés van

vér helyett víz folyik <vkinek> az ereiben (sz) (neutr)

- erőtlen, gyáva személy

vér szerinti (sz) (neutr)

- egyenes ági, közvetlen (leszármazott, rokon)

vér tapad <vkinek> a kezéhez (sz) (neutr)

- gyilkolt v. gyilkosságban vmi része volt

vérbe borul <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- dühös, indulatos lesz

vérbe fagyva (sz) (neutr)

- saját sebéből eredő, sok alvadt vérral borítva, tehetetlenül, ájultan v. holtan (fekszik)

vérbe fojt <vmit> (sz) (neutr)

- (felkelést, lázadást, mozgalmat) kegyetlen eszközökkel elfojt

vérben forgó szemekkel (sz) (neutr)

- a dühtől szinte őrjöngve

vérben forog <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- haragosan, dühösen néz

vérben úszik <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- (kialvatlanságtól, füsttől stb.) (ki)vörös(ödött) vkinek a szeme

vérben úszik <vmi> (sz) (neutr)

- csupa vér vmi

veréb van <vkinek> a kalapja alatt (sz) (nép), (tréf)

- nem emel kalapot, nem köszön

verébnek néz <vkit> (sz) (biz)

- rászédhető, hiszékeny, kihasználható embernek tart vkit

verejtékét hullajtja (sz) (vál)

- sokat dolgozik, fáradozik

verembe csal <vkit> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen leplezve (vmely gyanútlan személyt) ravasz fogással olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. nehezen menekülhet

verembe esik (sz) (ritk)

- vmely csel, fortély áldozataként veszélyes v. kellemetlen helyzetbe jut

Veres [vörös] az ég alja. (hm) (nép)

- {a népi megfigyelés szerint szeles idő lesz}

véres <vkinek> a keze (sz) (neutr)

- gyilkolt v. gyilkosságban vmi része volt

véres fejjel (sz) (neutr)

- legyőzve, megverve

véres orral (sz) (neutr)

- megverve, véresen

véres verejtéket izzad (sz) (vál)

- (nagyon) kínlódik, keservesen szenved vmely erőfeszítéstől

véres verejtékkel (sz) (neutr)

- fáradságos munkával, nagyon nehezen

vérét veszi (sz) (tréf)

- (boros edénynek) kiissza a tartalmát

vergődik, mint a partra vetett hal (sz) (neutr)

- nagy bajban, zavarban van, s kétségbeesetten igyekszik szabadulni belőle

verheti a falba a fejét (sz) (biz)

- későn eszmélt és most már hiába dühöng, hiába bosszankodik

veri a billentyűket (sz) (biz)

- a) billentyűs hangszerezen (pl. zongorán) játszik;
- b) írógépen, számítógépen ír

veri a blattot (sz) (biz)

- kártyázik

veri a habot maga körül (sz) (szleng)

- fontoskodik, felvág

veri a mellét (sz) (neutr)

- a) (a nyilvánosság előtt) hangosan fogadkozva állít vmit;
- b) vélt érdemeire hivatkozva kérkedik, dicsekszik vmivel

veri a nyálát (sz) (szleng)

- a) sokat és fölöslegesen beszél, fecseg;
- b) dicsekszik;
- c) hangosan veszekszik

veri a pisztolyt (sz) (szleng)

- fenyegetően, hangoskodva lép fel, erejével hivalkodik

veri a tamtamot (<vmiért>) (sz) (szleng)

- a) elégedetlenkedik;
- b) veszekszik;
- c) nagy hangon dicsekedik;
- d) (hangoskodva) dicsér(get), ajánl(gat) vmit

veri a tüzet (sz) (ritk), (biz)

- veszekszik

veri a vasat (sz) (neutr)

- a kedvező alkalmat megragadva nagy sietséggel igyekszik a sikert v. az előnyt magának biztosítani

veri a zongorát (sz) (pej)

- hosszabb ideig erősen, kellő finomság nélkül zongorázik

veri az asztalt (sz) (neutr)

- a) kitartóan hangoztatja igazát;
- b) (<vmiért>):> követelődzik (vmi miatt)

Veri az ördög a feleségét. (hm) (tréf)

- {akkor mondják, ha egy időben süt a nap, és esik az eső}

vérig sért <vkit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- nagyon megsért vkit (vmivel)

vérig sértődik (<vmin> v. <vmi miatt>) (sz) (neutr)

- nagyon megsértődik (vmin v. vmi miatt)

verik [ütik] a nagydobot (sz) (ritk)

- feltűnő, hangoskodó reklámot csapnak vminek

Verje meg a búbánat! (hm) (biz)

- {indulatos felkiáltás, méltatlankodás, tehetetlenség kifejezése}

Verje meg az isten! (hm) (biz)

- {dühös szitok, átok kifejezése}

vermet ás <vkinek> (sz) (neutr)

- szándékát ügyesen lepezve (vmely gyanútlan személyt) ravasz fogással olyan helyzetbe juttat, ahonnan az már nem v. nehezen menekülhet

vérontás nélkül (sz) (neutr)

- emberélet v. súlyosabb incidens nélkül

vérpadra küld [visz] <vkit> (sz) (vál)

- kivégez(tet) vkit

vérré megy a dolog (sz) (neutr)

- nagyon komolyan veszik, fontosnak tartják a szóban forgó küzdelmet, versenyt, mert tudják, hogy sok múlik rajta

vérré szomjazik (sz) (vál)

- harcra, bosszúra vágyik

vérré válik <vkiben> <vmi> (, (nép) mint barátban a lencse) (sz) (neutr)

- (étel, ital) olyan jólesik vkinek, hogy úgy érzi, szinte megújul, megerősödik tőle

vérrel itat <vmit> (sz) (vál)

- vérét bőven v. sűrűn hullatja vmiért v. vhol, áldozatot hoz

vérrel mos le <vmit> (sz) (neutr)

- a) vmely elszenvedett sérelmet véresen megtorol;
- b) élete feláldozásával tesz jóvá vmit

versenyfutás az idővel (sz) (neutr)

- olyan helyzet, amikor nagyon kevés idő marad vmely cselekvésre, vminek az időben történő elvégzésére

versenyt fut <vkivel> v. <vmivel> (<vmiért>) (sz) (neutr)

- verseng, rivalizál vkivel v. vmivel

versenyt fut az idővel (sz) (neutr)

- vkinek nagyon kevés az ideje vmely cselekvésre, időszűkében van

vérszagra gyűlnek <vkik> (<vhol>) [gyakran szállóigés használatban is: Vérszagra gyűl az éji vad.] (sz) (neutr)

- a) az emberi tragédiák látványára általában mindenki kíváncsi;
- b) a haszonlesők hamar megjelennek ott, ahol vmit jutányosan, mások kárára lehet megszerezni

vérszemet kap (<vmitől>) (sz) (neutr)

- felbátorodik, elbizakodik, elszemtelenedik, követelődzővé válik (vmitől)

vért had(ak) (sz) (neutr)

- vmely küzdelemben alulmaradt egyének csoportja

vért hugyozik (sz) (durva)

- megerőltetően dolgozik

vért izzad (sz) (neutr)

- (nagyon) kínlódik, keservesen szenved vmely erőfeszítéstől

vért ont (sz) (neutr)

- ember(eke)t öl, mészárol le

vért pisál (sz) (durva)

- megerőltetően dolgozik

vért szomjaz (sz) (vál)

- harcra, bosszúra vágyik

vért verejtékezik (sz) (vál)

- szörnyű testi v. lelki kínokat érez

vérzik <vkinek> a szíve (sz) (vál)

- nagyon szomorú, erősen bánkódik

vérvő szívvel (sz) (vál)

- nagy szomorúsággal, sajnálattal

veséig hatoló tekintet (sz) (neutr)

- kellemetlenül vizsgálódó, kutakodó tekintet

Vess magadra! [Vessen magára!] (hm) (neutr)

- {figyelmeztetés kifejezése: önmagát hibáztassa, okolja, ha nem fogadja meg az intelmet, a jó tanácsot}

Veszedelmes falat a nyelv. (km) (rég)

- {sok bajt tud okozni a pletyka, a rágalmasz}

Veszek neked toronyórát láncsal! (hm) (gúny), (tréf)

- {telhetetlen személynek, főleg gyerekeknek tett gúnyos v. tréfás ígéret, lehetetlen kívánság nevetségessé tételére: túl sokat követelsz, még mit nem akarnál?}

veszélyes üzem (sz) (biz)

- veszélyes tevékenység, vállalkozás

Veszem észre! (hm) (biz)

- a) {tudomásulvétel kifejezése: folyamatosan tapasztalom, tudomásul veszem};
- b) (gúny) {gúnyos megjegyzésként: épp az ellenkezőjét tapasztalom}

veszett fejsze nyele <vmi> (sz) (neutr)

- az a rész, ami a kárban csekély vigaszként, kárpótlásként megmarad

veszett hírét költi (sz) (neutr)

- rosszakat terjeszt vkiről, rágalmasz, becsmérel vkit {vkinek v. vminek}

veszett kutya (sz) (neutr)

- ingerlékeny, ok nélkül is mindenkit támadó, sértegető (természetű) személy

veszett nevét költi (sz) (rég)

- rágalmasz vkit v. vmit

veszi a kalapját (sz) (neutr)

- elmegy, eltávozik

veszi a lapot (sz) (biz)

- a) azonnal érti, hogy miről van szó;
- b) hajlandó részt venni a tréfálkozásban, érti az ugratást

veszi az adást (sz) (szleng)

- megért, felfog, belát vmit

veszi magának a bátorságot (sz) (neutr)

- a) eléggé bátor ahhoz, hogy vmit megtegyen;
- b) (pej) elég szemtelen, arcátlan ahhoz, hogy megtegyen vmit

veszi magának a fáradságot, hogy ... (sz) (neutr)

- megteszi, nem restelli, hogy ...

vesszőt fut (sz) (neutr)

- a) (rég) katonai büntetésként két sor katona között végigfut, miközben azok vesszővel verik;
- b) (vál) súlyos megaláztatásokat kell elszenvednie

veszteg marad (sz) (nép)

- nyugodtan, tétlenül egy helyben marad (gyakran felszólító alakban: Maradj veszteg!)

vesztett ügye van (sz) (neutr)

- a dolgok rá nézve rossz fordulatot vettek {vkinek}

vételen van (sz) (szleng)

- hallgatózik, (oda)figyel

vételkényszer nélkül (sz) (neutr)

- a) kötelező vásárlás nélkül;
- b) (biz) anélkül, hogy el kellene fogadni vmit (pl. ajánlatot, javaslatot)

veti a gyeplőt (sz) (neutr)

- felhagy vkinek v. vmely közösségnek az irányításával, nem törődik többé vkivel v. vmivel {vki v. vmi után}

Vétkesek közt cinkos, aki néma. (hm) (vál)

- {figyelmeztetés kifejezése: vmely közösségben nem szabad mások bűneit, hibáit szóltalanul eltúrní, elnézni}

vétót emel <vmi> (sz) (neutr)

- ellen (vál) tiltakozással szeretne, ill. próbál megakadályozni vmit

vezéráldozatot hoz [vezéráldozatra kényszerül] (sz) (neutr)

- a siker, a helyzet megoldása érdekében fontos személyt v. ügyet áldoz fel

vezérfonalul szolgál (sz) (neutr)

- útmutatóul, irányjelzőként áll vki előtt

Viccen kívül! (hm) (biz)

- {helyzet, kijelentés komolyságának nyomatékosítása: komolyan mondom, nem tréfálok}

vicces ház (sz) (szleng), (tréf)

- elmeógyógyintézet

viccet csinál <vkiből> v. <vmiből> (sz) (neutr)

- a) kifiguráz vkit;
- b) komoly dolgot nevetségessé tesz

vidáman néz a világba (sz) (neutr)

- bizakodó, derűlátó

Vidd [vigye] a pokolba! (hm) (neutr)

- {lenéző, lekicsinylő elutasítás kifejezése: nincs rá szükség, pusztuljon, vesszen el!}

Vidd arrébb a segged! (hm) (durva)

- {felszólítás kifejezése: menj arrébb!}

víg özvegy (sz) (neutr)

- olyan özvegyasszony, aki nem bánkódik férje halálán, s mással élvezi gondtalanul, vígan az életet, a szerelem örömeit

Vígan dudál a portugál! (hm) (ritk), (tréf)

- {elégedettség kifejezése: nincs semmi baj, nem kell tartani semmitől, vidáman lehetünk}

vígan él (sz) (neutr)

- anyagi nehézség, bajok nélkül, gondtalanul, tartósan vidám hangulatban él

vigyáz a bőrére (sz) (neutr)

- kerüli a veszélyt, nem kockáztatja életét

vigyáz a nyelvére (sz) (neutr)

- óvatosan, megfontoltan beszél, vigyáz, hogy el ne áruljon vmely titkot

vigyáz a vonalaira (sz) (neutr)

- nem szeretne elhízni, ezért keveset eszik

vigyázó szemét <vkire> v. <vmire> veti (sz) (vál)

- nagyon figyel vkit v. vmit, élénk érdeklődést mutat iránta (gyakran helyzetmondatszerű használatban biztatás kifejezéseként is: Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!)

Vigyázz, Malvin, jön a kanyar! (hm) (biz)

- {veszélyre, változásra való figyelmeztetés kifejezése}

vigyázzban áll a trágya <vkiben> (sz) (durva)

- megijed, megdöbben

vigyázzban áll a trágya <vkiben> (sz) (durva)

- nagyon fél (vkitől v. vmitől)

Vigye (el) az ördög! (hm) (neutr)

- {bosszús elküldés, elutasítás, ráhagyás kifejezése}

Vigye el a hóhér! (hm) (biz)

- {bosszús kívánság kifejezése}

Vigye el a macska! (hm) (neutr)

- {belenyugvás, ráhagyás kifejezése}

Vigye el a manó! (hm) (biz)

- {bosszús elutasítás kifejezése}

Vigye el a tatár! (hm) (neutr)

- {bosszús kívánság, elutasítás kifejezése}

vigyorex tablettát vett be (sz) (szleng), (tréf)

- állandóan vigyorog

vigyorog, mint a [egy] jóllakott napközis (sz) (biz), (tréf)

- elégedetten, de kissé bárgyún vigyorog, mosolyog

vigyorog, mint a vadalma (az exportládában) (sz) (szleng), (tréf)

- (rendszerint kellő ok nélkül) bárgyún, ostobán, kényszeredetten mosolyog, vigyorog

vigyorog, mint egy fogpasztareklám (sz) (szleng), (tréf)

- nagyon vigyorog, mosolyog

vihar egy pohár vízben (sz) (neutr)

- jelentéktelen dolog miatt támadt izgalmas, hangos vita

vihar előtti csend (sz) (neutr)

- botrány, veszekedés kitörése előtti átmeneti nyugalmi állapot

világ állatja (sz) (durva)

- nagyon buta, ostoba személy

világ lustája (sz) (neutr)

- nagyon lusta személy

világ marhája [szamara] (sz) (durva)

- nagyon buta, ostoba személy

világgá kürtöl <vmit> (sz) (neutr)

- nagy húhóval, feltűnő formában mindenkinek tudomására hoz vmit

világgá megy (sz) (neutr)

- elbujdosik

világít <vkinek> a feje, mint egy százas izzó (sz) (biz), (tréf)

- teljesen kopasz

világít a kávé <vkiben> (sz) (szleng), (tréf)

- buta, ostoba, faragatlan ember

világos <vmi,> mint a nap (sz) (neutr)

- nagyon könnyen belátható, megérthető, teljesen világos (tényállás, igazság)

világos <vmi,> mint a vakablak (sz) (biz)

- a) (gúny) vmi éppen nem világos, hanem nagyon is zavaros, érthetetlen;
- b) (tréf) vmi nyilvánvaló, magától értetődő

világos <vmi,> mint az egyszeregy (sz) (neutr)

- nagyon könnyen belátható, megérthető, teljesen világos (tényállás, igazság)

világos <vmi,> mint néger (asszony) feneke az alagútban (sz) (szleng), (gúny)

- nem világos, nagyon zavaros, érthetetlen dolog

világosság gyúl [gyullad] ki <vkinek> az agyában [a fejében] (sz) (vál)

- hirtelen ráeszmél vmire, megért vmit

világosságot gyújt <vkinek> az agyában [a fejében] (sz) (vál)

- megértet vkivel vmit

világot lát (sz) (neutr)

- (főleg külföldi utazással) tapasztalatokat, ismereteket szerez

világot megváltó (sz) (vál)

- sokak számára rendkívüli boldogságot, jót ígérő (gondolat, hit, tan, eszme)

világra hoz <vkít> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) (nő) gyermeket szül, (állat) kölyköt ellik;
- b) (tréf) művet (meg)alkot, létrehoz

világra jön (sz) (neutr)

- (ember, állat) megszületik

világra segít <vkít> (sz) (neutr)

- vkinek a születésénél segédkezik

világraszóló botrány (sz) (neutr)

- közérdeklődés által kísért, jelentős botrány

vilámokat szór [lövell] <vkinek> a szeme (sz) (neutr)

- vkinek a tekintetén is látszik, hogy nagyon dühös, haragos

villogtatja a tudását (sz) (vál)

- (mások elkápráztatására) megmutatja képességeit

vinné a zászlót a munka temetésén (sz) (biz), (tréf)

- munkakerülő, naplopó

virágba borul <vmi> (sz) (neutr)

- a) (növény) kivirágzik;
- b) (város, épület) virágdíszeket kap

virágkorát éli <vki> v. <vmi> (sz) (vál)

- a) (személy) életének, fejlődésének eredményekben leggazdagabb időszakát éli;
- b) (politikai, művészeti irányzat) kiteljesedésének, elterjedésének a csúcspontján van

virágos kedvében van (sz) (neutr)

- vidám, jókedvű

virágzásnak indul (sz) (neutr)

- (folyamat, vállalkozás) erősen fellendülőben van

virítja a lóvét (sz) (szleng)

- fizet

virraszt, mint a bagoly (sz) (neutr)

- sokat éjszakázik

virslit lehet főzni <vkinek> a hasán (sz) (szleng), (tréf)

- homoszexuális személy

Viselje egészséggel! (hm) (neutr)

- {vételkor, kölcsönzéskor, ajándékozásakor az átadó személy jókívánságának kifejezése: legyen egészséges, amíg használja, viseli!}

viszi a damilt <vmi> (sz) (szleng)

- vmi kifogástalanul megy, működik

viszi a dinnyét (sz) (ritk), (szleng)

- (nőn) erősen látszik már, hogy terhes

viszi a prímet (<vmiben>) (sz) (vál)

- (vmilyen területen) a legkiválóbb teljesítményt nyújtja, vezető szerepe van

viszi a szót (sz) (neutr)

- (társaságban) ő a lehangosabb, a legtöbbet beszélő, ő irányítja a beszédet

viszi valamire (sz) (neutr)

- társadalmilag v. anyagilag megbecsült helyzetet teremt a maga számára

viszket <vkinek> a marka (sz) (biz)

- szeretne vkit pofon vágni

viszket <vkinek> a talpa (sz) (neutr)

- szeretne táncolni

viszket <vkinek> a tenyere (sz) (neutr)

- kedve volna pofon ütni vkit

Viszket a bal [a jobb] szemem. (hm) (biz)

- {babonás hiedelem alapján: ebből következtetem, hogy vmi nagy örömöm v. bánatom lesz}

Viszket a bőre (, vesztét érzi). (hm) (neutr)

- {nyugtalan viselkedés jellemzése: úgy viselkedik, mintha azt akarná, hogy megverjék}

Viszket a tenyerem, pénzt kapok. (hm) (tréf)

- {babonás hiedelem tréfás kifejezése}

viszontlátja a vacsoráját (sz) (biz), (tréf)

- hány

Vissza a természetéhez! (hm) (vál)

- {biztatás, óhaj kifejezése: tegyünk meg mindent a tisztább környezetért, az egészségesebb életmódért}

Vissza az egész! (hm) (neutr)

- {előnytelen, rossz egészség utólagos érvénytelenítésére szolgáló kifejezés}

vissza(felé) akarja fordítani a történelem szekerét [visszafelé akarja forgatni a történelem kerekét] (sz) (vál)

- a történelmi fejlődés során túlhaladott felfogást akar megvalósítani

visszaad <vkit> a földnek (, amelyből vétetett) (sz) (vál)

- eltemet vkit

visszaadja <vkinek> a szavát (sz) (neutr)

- felold vkit ígérete teljesítésének kötelezettsége alól

visszaadja lelkét (a) Teremtőjének [az Úrnak] (sz) (vál)

- meghal

visszabeszél, mint nyugdíjas a tévének (sz) (szleng)

- (perlekedve, méltatlankodva) válaszolgat

visszabillen [visszatér v. visszazökken] a régi [a rendes] kerékvágásba <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- a) (személy) egyszerre visszatér rendes életmódjához, szokásaihoz;
- b) (vmely cselekvés, történés) hirtelen visszatér megszabott folyamatába, rendeződik, újra a szokott menetében halad tovább

visszadobja [(biz) visszapasszolja] a labdát <vkinek> (sz) (neutr)

- a kapott feladat (megoldásának) gondját áthárítja a megbízóra v. a kezdeményezőre

visszaél <vkinek> a türelmével (sz) (neutr)

- vkinek megértő magatartását, jóindulatát méltánytalanul kihasználja

visszafelé sül el <vmi> (sz) (biz)

- (terv, szándék) a várttal, a kívánttal ellentétes eredményt hoz

visszafojtott lélegzettel (sz) (neutr)

- nagyon nagy figyelemmel

visszagyömöszöli [visszatuszkolja] a (kiszabadult) szellemet a palackba (sz) (neutr)

- megpróbál visszacsinálni vmely veszélyessé, terhessé vált cselekedetet v. megfékezni vmely gonosz indulatot

visszahúz a szíve <vkit> <vhova> (sz) (neutr)

- bár (bizonyos ideje már) eltávozott vhonnan v. vmely közösségből, érzelmei, gyökerei miatt mégis odatartozónak érzi magát (és oda gyakran vissza is tér)

visszahúzódik a barlangjába (sz) (neutr)

- visszavonul a nyilvánosságtól

visszahúzódik, mint csiga a házába (sz) (neutr)

- (közszereléptől) visszavonul, eddigi tevékenységét beszünteti

visszaránt a halál torkából <vkit> (sz) (vál)

- halálos veszélyből az utolsó pillanatban kiment vkit

visszaszámlálja a katonákat (sz) (szleng), (tréf)

- hány

visszaszívja a szót [a szavait] (sz) (neutr)

- megbánja és visszavonja mely könnyelműen tett (sértő) kijelentését

visszatekint a megtett útra (sz) (neutr)

- összegzi az elért eredményeket

visszatér (az) eredeti medrébe <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely cselekvés, történés) hirtelen visszatér megszabott folyamatába, újra szokott menetében halad tovább

visszatér a fény <vkinek> a szemébe (sz) (neutr)

- újra csillogó, életkedvet sugárzó lesz a szeme

visszatér a halál torkából (sz) (vál)

- halálos veszélyből az utolsó pillanatban megmenekül

visszatér a lélek <vkibe> (sz) (neutr)

- (betegség, rosszullet után) jobban lesz

visszatér a porba, amelyből vétetett (sz) (vál)

- meghal

visszatér az [a közös] akolba <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- (korábbi érdekközösségből kivált személy v. csoport) visszatér az övéihez

visszatér az élet <vkibe> (sz) (neutr)

- feléled, megélnékül

visszaterel [visszatérít] az [a közös] akolba <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- (korábbi érdekközösségből kivált személyt v. csoportot) visszatérít az övéihez

visszaül a nyeregbe (sz) (neutr)

- ismét hatalomra kerül

visszaültet a trónra <vkit> (sz) (neutr)

- ismét uralkodóvá tesz meg vkit

visszaveszi a tempót (sz) (neutr)

- a) csökkenti a sebességet;
- b) csökkenti a cselekvés, az események folyásának ritmusát

visszavonulót fúj (sz) (neutr)

- meghátrál, enged (a nagyobb erőnek)

vítán felül áll <vmi> (sz) (neutr)

- (tény, kijelentés) kétségtelen, megcáfolhatatlan, bizonyos

vitorlát bont <vki> <v.> <vmi> (sz) (vál)

- a) (mozgalmat) elindít;
- b) (mozgalom) elindul

vitrinbe való (sz) (neutr)

- a) értékes, megőrzésre érdemes tárgy;
- b) (gúny) túlságosan érzékeny, kényeskedő, ill. divatjamúlt, ósdi felfogású személy

vitriol van <vkinek> minden szavában (sz) (vál)

- maró gúnyal beszél

vitriolba mártja (a) tollát (sz) (vál)

- maró gúnyal ír

vitustáncot jár (sz) (neutr)

- betegesen rángatózik

vízbe esik <vmi> (sz) (neutr)

- (terv, elképzelés) meghiúsul, nem sikerül

vízben hagy <vkit> (sz) (rég), (szleng)

- nehéz, szorult helyzetben (magára) hagy vkit

vízet csak kereszteléskor látott (sz) (biz), (tréf)

- a) nagyon piszkos, nem tisztálkodik rendszeresen;
- b) iszákos

vízet prédikál, és bort iszik (sz) (gúny)

- másként cselekszik, mint ahogy beszél

vízköves <vkinek> a háta (sz) (biz), (tréf)

- túl sokat v. sokáig zuhanyozik

vízözön előtti (sz) (neutr)

- nagyon régi, ősrégi (dolog, tárgy)

vízre tesz <vkit> (sz) (szleng)

- kiközösít, kirekeszt vkit

vízre visz <vkit> (sz) (nép)

- becsap, rászed, kellemetlen helyzetbe juttat vkit

Vizsgáltassa meg a máját! (hm) (biz), (tréf)

- {annak mondják, aki rosszindulatú megjegyzést tesz}

vízszintesbe helyezkedik (sz) (biz)

- lefekszik

Volna mivel, de nincs kivel; volna kivel, de nincs mivel. (hm) (biz), (tréf)

- {annak tréfás jellemzése, hogy amíg fiatal az ember, nincs kivel szerelmeskednie, amikor pedig megöregszik, nem képes a szerelemre}

volt <vkinek> gyerekszobája (sz) (neutr)

- kiskorában jó nevelést kapott

volt dolga <vkivel> (sz) (neutr)

- (férfinak nővel v. nőnek férfival) volt szexuális kapcsolata

Volt szerencsém! (hm) (neutr)

- a) {búcsúzásakor: örülök, hogy találkoz(hat)tunk};
- b) {gúny} {elutasítás kifejezése: nincs több mondanivalóm, távozzék!}

Voltra nem ad a zsidó. (hm) (tréf)

- a) {nem a múlt, hanem a jelen alapján ítéljük meg a helyzetet};
- b) {annak, ami elmúlt, nincs gyakorlati értéke, jelentősége}

vonásról vonásra hasonlít <vki> <vkihez> v. <vmi> <vmihez> (sz) (neutr)

- minden részletében hasonlít vki vkihez v. vmi vmihez

vörös (lesz) <vkinek> a feje (<vkitől> v. <vmitől>) (sz) (szleng)

- dühös, bosszús (lesz)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a (főtt) rák (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen vkinek az arcbőre, a füle, a nyaka általában szégyentől, zavartól, haragtól)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a Júdás haja (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen haj, szakáll)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a láng (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen haj, szakáll)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a paprika (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen vkinek az arcbőre, a füle, a nyaka általában szégyentől, zavartól, haragtól)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a pulyka (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen vkinek az arcbőre, a füle, a nyaka általában szégyentől, zavartól, haragtól)

vörös <vki> v. <vmi,> mint a róka (sz) (neutr)

- nagyon vörös (különösen haj, szakáll)

vörös báró (sz) (pej)

- befolyásos, nagyhatalmú (párt)funkcionárius, gazdasági vezető a szocialista pártállam idején

vörös fonalként húzódik végig <vmin> <vmi> (sz) (neutr)

- vmit teljes egészében, elejétől végig jellemez vmi, az a legszembetűnőbb sajátága

vörös kakas (sz) (nép)

- (többnyire a következő kapcsolatokban: felrepül [felszáll v. leszáll] a vörös kakas <vho<va;> <vkinek> a házára küldi a vörös kakast; vörös kakast röpít <vkinek> a házára) tűzvész, elsősorban gyújtogatás következtében keletkező tűz

Vörös kutya, vörös ló, vörös ember egy se jó. (hm) (tréf), (gúny)

- {szójáték vörös hajú emberek kicsúfolására}

vörös ördögök (sz) (neutr)

- a) (rég) az 1. viágháborúban a vörös nadrágos magyar huszárok;
- b) (labdarúgásban) a belga válogatott v. a Manchester United tagjai

vörös posztó <vkinek> a szemében <vki> v. <vmi> (sz) (neutr)

- már pusztán létevel v. azzal, hogy megemlítik, vki v. vmi nagyon bosszant, ingerel vkit

Vukot fog (sz) (szleng)

- hány

vulkánon [a vulkán tetején] táncol (sz) (vál)

- nem törődve a bármely percben bekövetkező veszéllyel esztelen könnyelműséggel él

X

X.Y. a nevem, nem hülye! (*hm*) (*biz*)

- {hitetlenkedés méltatlankodó kifejezése}

Z

Zabban (vannak) a lovak! [Zabba mennek a lovak!] (hm) (nép)

- a) (tréf) {így ébresztik v. figyelmeztetik azt, aki (ültében) elbóbiskolt v. vmiben nagyon elmerült};
- b) (ritk) {így figyelmeztetik azt az embert, akinek a kárára vki tiltott dolgot cselekszik}

zablán tart <vkit> v. <vmit> (sz) (ritk)

- szigorú fegyelmet kényszerít vkire, megfékez vkit v. vmit

zabos lesz <vmitől> (sz) (biz)

- nagyon dühös, mérges lesz vmitől

zabossá tesz <vkit> (sz) (neutr)

- feldühösít, felmérgesít vkit

zabszem van <vkinek> a fenekében [(durva) a seggében] (sz) (biz)

- a) folytonosan izeg-mozog;
- b) (jó dolgában, elbizakodottságában) féktelenkedik, izgágáskodik;
- c) izgul, fél (vmi miatt)

zaciba csap [tesz v. vág] <vmit> (sz) (biz)

- zálogházba ad v. tesz vmit

zacskót ragaszt (sz) (szleng)

- börtönbüntetését tölti

Zajlik az élet. (hm) (neutr)

- {a változatos élet jellemzése: hol jót, hol rosszat hozva magával, mozgalmasan folyik az élet}

zajt csap [üt] (sz) (neutr)

- a) zajjong;
- b) <vmiért:> hangosan kifogásol vmit, veszekszik vmiért

zár alá helyez [tesz] <vkit> (sz) (neutr)

- börtönbe zár vkit

zár alá vesz <vmit> (sz) (neutr)

- hatósági intézkedéssel megtiltja, hogy vmely tulajdonos rendelkezék tulajdonával

zár alatt tart <vkit> v. <vmit> (sz) (neutr)

- a) börtönben tart vkit;
- b) elzárva tart vmit

zárójelbe tesz <vmit> (sz) (neutr)

- a) zárójelet ír vmi elé és mögé;
- b) figyelmen kívül hagy vmit

zárójelben [zárójel között] mond [említ v. jegyez meg] <vmit> (sz) (neutr)

- csak közvetve mond, említ, jegyez meg vmit

záros határidőn belül (sz) (neutr)

- a legrövidebb időn belül, sürgősen

zárt ajtó(k) mögött (sz) (neutr)

- a nyilvánosság kizárásával

zárt ajtókra talál (sz) (neutr)

- ridegen elutasítanak vkit, elzárkóznak kérése teljesítése elől

zárt intézet (sz) (szépitő)

- elmeegógyintézet, ideggyógyintézet

zárt kapukra talál (sz) (neutr)

- nem talál meghallgatásra, megértésre, sikertelenül jár

zászlajára ír [tűz] <vmit> (sz) (vál)

- jelszavának választ vmit, céljaul tűz ki vmit

zászló köré [alá] sorakozik (sz) (neutr)

- vkihez pártol, vmely mozgalomnak a híve lesz {vmely}

zászlót bont <vki> <v.> <vmi> (sz) (vál)

- a) ismerteti (politikai) céljait, és a küzdelméhez, mozgalomához való csatlakozásra szólítja fel a vele rokonszenvezőket;
- b) pártot alakít;
- c) (mozgalom) elindul

zászlót emel magának (sz) (rég)

- dicséri magát

zátonyra fut [jut v. kerül] <vmi> (sz) (vál)

- (kísérlet, terv, törekvés) meghiúsul, nem sikerül

zátonyra futtat <vmit> (sz) (vál)

- vmely ügyet úgy intéz, hogy annak bukását, csődjét okozza

zavarja <vkinek> a köreit (sz) (neutr)

- illetéktelenül beleavatkozik vkinek az ügyeibe, sértve annak érdekeit

zavaró repülés (sz) (neutr)

- a) (katonaságnál) nem harci feladattal történő berepülés;
- b) (biz) vmiről a figyelmet elterelni próbáló cselekedet, viselkedés

Zene (a) füleimnek. (hm) (biz)

- {elégedettség kifejezése: örömmel, megelégedéssel hallom, veszem tudomásul}

zeng az ég (sz) (vál)

- dörög

ziccert ad (fel) <vkinek> (sz) (biz)

- vmely ellenérdekelt fél számára olyan helyzetet, lehetőséget teremt, amelyet az ellenérvekkel (pl. vita során) v. ellenintézkedésekkel könnyen kihasználhat és ezáltal előnyt, sikert érhet el

zokon esik <vkinek> <vmi> (sz) (neutr)

- vmely mástól eredő cselekedet v. megnyilatkozás fájdalmat okoz vkinek

Zokon ne vegye [essék]! (hm) (neutr)

- {szabadkozás kifejezése: ne neheztelj(en) azért, amit mondok!}

zokon vesz <vmi> (sz) (neutr)

- vmely mástól eredő cselekedetet v. megnyilatkozást bántónak, sértőnek talál

zongorázni lehet(ne) a különbséget <vkik> v. <vmik között> (sz) (biz)

- jelentős, jól érzékelhető eltérés, különbség van személyek v. dolgok között

zöld ágra vergődik (<vkivel> v. <vmivel>) (sz) (neutr)

- a) nehéz helyzetet sikeresen megold;
- b) vkivel megállapodásra jut v. vmivel eredményt ér el

Zöld disznóról mesét mondok. (hm) (rég)

- {olyasmit mondok, amit még nem hallottatok}

zöld utat ad [biztosít] <vkinek> v. <vminek> (sz) (neutr)

- vkinek az érvényesülését, fejlődését v. vminek a lefolyását lehetővé teszi, elősegíti

zöld utat kap (sz) (neutr)

- szabadon cselekedhet

zöld villamos (sz) (ritk), (tréf)

- jellegzetes budapesti utcai illemlhely

zöldasztal mellett (sz) (neutr)

- hivatalos, tárgyalásos formában

zöldasztal mellett dönt [határoz] (<vmiről>) (sz) (neutr)

- tárgyalás útján dönt v. határoz (vmiről)

zöldasztalhoz ül (sz) (ritk)

- hivatalt kap

zöldeket beszél (sz) (biz), (gúny)

- ostobaságokat beszél

zöldmezős beruházás (sz) (neutr)

- új (ipari) létesítmények építésével járó (jelentős) beruházás

zöldségeket beszél [mond] (sz) (biz), (gúny)

- ostobaságokat beszél

zri(t)tyón rúg <vkit> (sz) (biz), (tréf)

- megrúg, fenéken rúg vkit, belerúg vkibe

zrít csap [csinál] (<vmi miatt>) (sz) (biz)

- botrányt csinál (vmi miatt)

zúg <vkinek> a feje (sz) (biz)

- a) szédül v. fáj a feje, kábult;
- b) úgy követik egymást a (zavaros) gondolatai, hogy szinte szédül bele

zúg <vkinek> az agya (sz) (biz)

- a) összevissza kavarnak a gondolatai;
- b) kábult

zúg <vmi,> mint a méhkas (sz) (neutr)

- nagyon zúg, zajos vmi

zuhanórepülésbe kezd <vmi> (sz) (neutr)

- hirtelen gyengül, hanyatlik vmi

Zs

zsákbamacskát árul (sz) (neutr)

- titkolja igazi szándékát v. véleményét

zsákbamacskát vásárol [vesz] (sz) (neutr)

- a) nem tudja, hogy amit vásárolt, milyen a valóságban;
- b) (ritk) bizonytalan kimenetelű dologra vállalkozik

zsákban (sz) (neutr)

- van <vki> v. <vmi> a) (nép) vki bajba keveredett, és nem tud onnan kiszabadulni;
- b) (szleng) vmi (már) biztos

zsákos ember (sz) (biz)

- mumus (gyerekek ijesztgetésére)

zsákutcába jut [kerül v. vezet v. zsákutcában van] <vmi> (sz) (neutr)

- (vmely terv, elképzelés, ügy) olyan helyzethez vezet, olyan helyzetbe kerül v. olyan helyzetben van, amelyből nem lehet eljutni a kívánt eredményhez, megoldáshoz

zsákutcába juttat <vmit> (<vmivel>) (sz) (neutr)

- (vmely tervet, elképzelést, ügyet) megghiúsít, megbuktat (vmivel)

zsebbe vág(ó) <vmi> (sz) (neutr)

- költséges, kiadásokkal jár vmi

zsebláza van (sz) (biz), (tréf)

- (anyagilag) megszorul {vkinek}

zsebre dug [rak v. tesz v. vág] <vkit> v. <vmit> (sz) (biz)

- a) (nyereséget, nem egészen tisztességes üzlet útján elért meg nem érdemelt hasznot) mint sajátját eltesz, jogtalanul a maga céljaira felhasznál;
- b) (vmely bántalmat, méltatlanságot, sértést) tiltakozás v. megtorlás nélkül hagy, eltúr, lenyel;
- c) (személyt) vmiben (pl. versenyben, gazdagságban) messze túlszárnyal, legyőz;
- d) (személyt) befolyása alá von

zsenben van (sz) (biz)

- zavartan feszeng

Zsindely van a házon [a háztetőn]. (hm) (tréf)

- {titoktartásra való figyelmeztetés kifejezése: óvatosan beszéljünk, mert olyan személy van a társaságban, akinek vmit nem szabad v. nem tanácsos meghallania}

zsinórmértékül szolgál (<vkinek> <vmihez>) (sz) (neutr)

- útmutatásul szolgál, a helyes irányt, magatartást jelzi

zsinóron rángat <vkit> (sz) (neutr)

- akaratát, szeszélyeit folyamatosan rákényszeríti vkire, elvárja, hogy vki mindig azt tegye, amit ő akar

Zsír a dolog. (hm) (szleng)

- {{cinkos} megegyezés kifejezése: rendben van, előre el van intézve a dolog}

zsíros falat (sz) (biz)

- jövedelmező dolog

zsíros konc (sz) (neutr)

- gazdag ajándék, zsákmány, üzlet

zsuppon visz ki <vkit> (sz) (rég)

- kitoloncol vkit

Fogalomköri szómutató

TÉMAKÖRÖK A SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK ALKOTÓSZAVAI SZERINT

Válogatás

A fogalomköri szómutató a szólásokban, közmondásokban található szavakat (elsősorban főneveket, mellékneveket) tartalmazza. Például *A hazug embert könnyebb utolérni, mint a sánta kutyát* közmondás **hazug** szava az EMBERI TULAJDONSÁGOK – BELSŐ TULAJDONSÁGOK, a **sánta** a KÜLSŐ TULAJDONSÁGOK, míg a **kutya** szó az ÁLLATOK – EMLŐSÖK témakörben található. Természetesen a fogalomköri szómutató **kutya** szava a szótár fő részében a KUTYA címszó alatt kifejtett több mint 50 olyan szólásra, közmondásra is utal, amelyekben a **kutya** szó előfordul.

AZ EMBER

EMBEREK, FOGLALKOZÁSOK, SZAKMÁK

bába, belügyminiszter, betyár, csapos, cseléd, dáma, doktor, éjjeliőr, fazekas, festő, fűszeres, gazda, gránátos, hajdú, hentes, himringyó, hírmondó, hóhér, hölgy, intéző, jós, juhász, kalaposinas, kanász, kaszás, katona, katonatiszt, kefekötő, kéményseprő, kisbíró, kisdobos, kocsis, kofa, kondás, kovács, költő, kurva, másodhegedűs, mészáros, meszes, mikulás, orvos, ór, őrmester, pap, pénztáros, postás, próféta, rabló, révész, strici, szakács, szakácsnő, színész, tanár, titkárnő, tolvaj, tűzér, úttörő, ügynök, ügyvéd, vadász, varga, zenész

CSALÁD, ROKONSÁG, BARÁTOK

ány, anya, apa, asszony, atya, baba, bácsi, barát, feleség, férj, fiú, gyerek [gyermek], keresztanya, keresztapa, kisasszony, kisbaba, kisfiú, kisgyerek, lány, leány, mama, menyasszony, nagymama, nagyapa, nagymama, néni, öreganya, öregapa, papa, retyerutya, sógor, utód, vőlegény

RANGOK

anyakirályné, báró, császár, eminenciás, fejedelem, herceg, király, királynő, kiskirály, lovag, mester, pasa, professzor, úr, uraság

NÉPNEVEK, NEMZETISÉGEK, KISEBBSÉGEK

albán, amerikai, angol [angolos], arabus, ázsiai, boiotiai, cigány, cseh, csehszlovák, európai, hottentotta, kínai, magyar, mohikán, mór, néger, oláh, orosz, portugál, szerencsen, tatár, tót, török, zsidó

SZEMÉLYNEVEK

Személynevek a Bibliából

Ábrahám, Ádám, Belzebub, Dávid, Éva, Góliát, Jézus, Júdás, Kleofás, Krisztus, Matuzsálem, Messiás, Noé, Paulus, Pilátus, Poncius, Salamon, Saul [Saulus], Szent Pál

Személynevek az antikvitásból

Achilles, Adonisz, Ámor, Archimedes, Árgus, Ariadné, Atlasz, Augiász, Caesar, Cato, Cupido, Danaidák, Dárius, Diogenész, Drakón, Erisz, Fortuna, Gordiosz, Grácia, Hannibál, Hekuba, Herkules, Hérosztratosz, Hippokratész, Homérosz, Hymen, Júnó, Jupiter, Justitia, Kharón, Krózus, Lucullus, Marius, Morpheusz, Nessus, Pandóra, Pénelopé, Pieridák, Plato, Platón, Polükratész, Prokrusztész, Próteusz, Szapphó, Sziszifusz, Szentor, Tacitus, Tantalusz, Thalia, Thespis, Vénusz

Egyéb személynevek

Allah, Andersen, Benedek, Bernát, Bodóné, Csáki, Csekonits, Dávid, Deákné, Domokos, Füst Milán, Gergely, Géza, Gipsz Jakab, Gizi, Godot, Gyuri, Habakuk, Jakab, Jancsi, Jani, János, Janus, József, Júlia, Kádár, Kata, Katalin, Kati, Klára, Kolombusz, Konrád, Kossuth, Kovács János, Lackó, Leiter Jakab, Lőrinc, Luca, Ludas Matyi, Lutz Gizi, Magda, Malvin, Marci, Mária, Márton, Mátyás, Matyi, Mihály, Miklós, Mikulás, Milán, Misi, Mohamed, Móricka, Orbán, Osztjapenko, Pál, Pali, Péterke, Petőfi, Pista, Róbert, Rómeó, Rozi, Sallai, Samu, Sándor, Senki Pál, Singer, Tamás, Toldi Miklós, Tüdös Klára, Varga János, Vince

EMBERI TULAJDONSÁGOK

Belső tulajdonságok

ájtatos, alázatos, aljas, ártatlan, árulkodó, becsületes, bohó, bolond, buta, büszke, dörzsölt, fárasztó, felfuvalkodott, fősvény, fukar, fura, gonosz, goromba, gögös, gyarló, gyáva, gyenge, hamis, heves, hitetlen, huncut, hú, hülye, igaz, irgalmas, irigy, jó, kevély, kíváncsi, korlátolt, könnyűvérű, lusta, menő, nagyképű, naiv, néma, nemes, nyomorult, okos, ostoba, óvatos, örült, pipogya, ravasz, rest, rossz, savanyú, sötét, sumák, süket, szelíd, szemérmes, szerencsétlen, szerény, szeszélyes, szórakozott, talpraesett, tékozló, tisztességes, tutyimutyi, tüzes, tűzrölpattant, ügyes, víg, zabos

Külső tulajdonságok

alacsony, aranylábú, behemót, béna, бүdös, csúnya, előkelő, erős, erőtlen, fürge, gyenge, gyors, gyönyörű, ifjú, karcsú, kopasz, koszos, kövér, madárijesztő, nyápic, öreg, ősz, ronda, sápadt, szakadt, szép, tépett, torz, vak, vékony, vén

AZ EMBERI TEST

Testrészek

ábrázat, agy, agyvelő, ajak, áll, állkapocs, arc, arcizom, arculat, bajusz, balkéz, bél, bendő, boka, borda, bölcsességfog, bőr, csipő, csont, csontváz, derék, dobhártya, epe, ér, érrendszer, far, fej, fenék, fog, foghegy, fogsor, fül, gége, gerinc, giga, gyomor, haj, háj, hajszál, has, hát, hólyag, homlok, hónalj, hús, ideg, idegszál, ín, íny, izom, jobb, kar, kebel, kép, kéz, kisujj, koponya, könyök, köröm, láb, lép, máj, marok, mell, mogyoró, nyak, nyelv, oldal, orca, orr, ököl, öl, petefészek, pocak, pofa, porcika, púp, sarok, segg, száj, szakáll, szem, szemöldök, szempilla, szív, szőr, szőrszál, talp, tarkó, tenyér, térd, test, torok, tők, tüdő, tyúkszem, ujj, üstök, vakbél, valag, váll, velő, véna, vese, zápfog, zsiger

Testrészek szlenges megnevezése

bagóleső, beszélőke, búra, csipogó, duda, füttyi, kopf, léc, lepényleső, prüntyi, puca, sejhaj, ülőke, ütköző, virgács

Testnedvek

agyvíz, csipa, könny, nyál, takony, vér, verejték

BETEGSÉGEK

agybaj, agyhúgykő, agyvérzés, beteg, betegség, bibi, epeömlés, fejfájás, fogfájás, guta, gutaütés, hályog, hányinger, hasfájás, hasmenés, hidegletélés, hidegrázás, köszvény, láz, nátha, nyavalya, nyavalyakórság, örület, rüh, seb, sérv, száj- és körömfájás, szélütött, szívbaj, tüdőbaj, vakbélgyulladás, vírus

EMBERI TEVÉKENYSÉGEK

JÁTÉKOK

ász, báb, biliárdgolyó, blatt, bújócska, csörgő, fabáb, facsiga, farba, gumilabda, hinta, játék, játékszer, játszma, kártya, kocka, kugligolyó, labda, lap, léggömb, lottó, luftballon, lutri, pakli, porcelánbaba, sakk, sakk-matt, sárkány, skart, talon, tekegolyó, trambulín, tromf, ütőkártya, vabank, zsuga

MŰVÉSZETEK

Zene

dal, húr, kotta, lemez, nóta, szólam, tok, vonó

Egyéb

balett, ecsetvonás, múzsa, művészet, óda, szobor, tánc

TÁPLÁLKOZÁS

Élelmiszer, ételek

befőtt, briós, buci, cipó, cukor, csirkehús, ecet, étel, fagyi, falat, fasírozott, fasírt, felvágott, galuska, gombóc, gríz, hurka, hús, kalács, kása, kecsketúró, kenyér, kifli, kocsonya, kolbász, kolduskenyér, konc, köles, lecsó, lekvár, lencse, lepény, leves, libacomb, liszt, Mackó sajt, madártej, máj, manna, mazsola, méz, morzsa, nápolyi, Negró, nokedli, olaj, ostya, pác, pacal, palacsinta, pecsenye, percc, piskóta, pite, puding, pulykatojás, rétestészta, sajt, só, sütemény, szalámi, szósz, tejfel [tejföl], téliszalámi, tészta, tojás, torta, törökméz, túró, vacsora, vaj, virsli, záptojás, zsír

Italok

alkohol, aludttej, anyatej, bor, fanta, ital, jaffa, kakaó, kávé, kóla, lé, pálinka, sör, spiritusz, szesz, szilvalé, szirup, tea, tej, víz

KÖRNYEZET

ÉGITESTEK

csillag, Göncölszekér, hold, holdvilág, nap

HELYMEGNEVEZÉSEK

Földrajzi nevek a Bibliából

Bábel, Damaszkusz, Egyiptom, Golgota, Gomorra, Jeruzsálem, Kánaán, Róma, Sion, Szodoma

Földrajzi nevek az antikvitásból

Attika, Boiótia, Karthágó, Kharübdisz, Leszbosz, Léthe, Olimpia, Olimposz, Philippi, Pirrusz, Róma, Rubikon, Spárta, Szküllá, Trója

Egyéb földrajzi nevek

Afrika, Amerika, Baracska, Baranya, Bécs, Boncida, Buda, Cegléd, Dánia, Duna, Eger, Epsom, Földvár, Hawaii, Hencida, Heves, Horány, Kőpec, Kukutyin, Lajta, Makó, Marokkó, Mohács, Monor, Moszkva, Mucsá, Nagyalföld, Párizs, Pest, Róma, San Markó, Surány, Szahara, Sziám, Texas, Tisza, Tolna, Waterloo

Épületek, építmények

akol, alagút, állatkert, aréna, bakterház, bank, bolondokháza, bolt, bőrgyár, börtön, cirkusz, csárda, csavargár, diliház, disznóól, dutyi, egyetem, emelet, fürdő, gőzfürdő, gyerekszoba, ház, hullaház, intézet, iskola, istálló, jergli, kalapgyár, karzat, kastély, kégli, konyha, kunyhó, lakás, malom, mészárszék, mozi, múzeum, nyugdíjintézet, otthon, óvoda, örültekháza, padlás, padló, páholy, parizergyár, patika, piac, pince, porond, spájz, szélmalom, szépségszalon, szertár, színház, színpad, szoba, tanya, tébolyda, templom, üvegház, üzem, vár, zsilip

Földrajzi helymegnevezések

árok, barlang, berek, csúcs, dinnyeföld, dzsungel, égtáj, erdő, faiskola, falu, föld, határ, hegy, horizont, kert, kukoricás, magaslat, málnás, meder, mező, mocsár, nyugat, ország, őserdő, parlag, part, rét, rév, sivatag, szakadék, sziget, talaj, tenger, tér, tűzhányó, ugar, ung-berek, út, utca, utcasarok, útkeresztződés, város, verem, vidék, világ, völgy, vulkán, zátony, zóna, zsákutca

Átvitt, elvont, egyéb helymegnevezések

aranybánya, árnyékvilág, bánya, birodalom, csapda, darázsészek, egerlyuk, elefántcsonttorony, felszín, felület, fészek, front, haza, hely, helyiség, holtpont, holtvágány, hullámvölgy, jég, jégverem, kelepce, koporsó, kulissza, küzdőtér, másvilág, mélypont, menedék, nagyvilág, nyughely, odahaza, oroszlánbarlang, pálya, paradicsom, piederstál, placc, plafon, porta, ring, sarok, sín, sír, siralomvölgy, sitt, sóhivatal, süllyesztő, szégyenfa, szégyenpad, szemétdomb, szféra, tábor, temető, top, trágadomb, vadászmező, vakvilág, vásár, vérpad, virágágyás

IDŐ, IDŐSZAKOK

alkony, április, dél, éj, éjjel, éjszaka, este, esztendő, év, gyereknap, hajnal, hét, holnap, hónap, idő, jövő, késő, ma, május, másnap, másodperc, minutum, most, nap, nappal, nyár, óra, ősidő, péntek, perc, pillanat, reggel, seperc, seperc, soha, szemhunyas, szombat, szökőév, tavaly, tavasz, tél, télvíz, vasárnap

IDŐJÁRÁS

báránfelhő, ciklon, dér, ég, égbolt, éghajlat, égszakadás, eső, fagy, felhő, felleg, forgósél, harmat, hátsél, hideg, hó, időjárás, istennyila, jég, jégeső, köd, levegő, meleg, mennybolt, mennykő, napfény, özönvíz, passzátsél, szél, széljárás, szellő, vihar, villám, záporosó

ÁLLATOK

EMLŐSŐK

agár, anyamedve, bak, bakkecske, bárány, barom, bika, birka, bivaly, borjú, borz, bölény, cica, csacsi, csataló, csikó, delfin, disznó, dromedár, eb, egér, elefánt, farkas, foka, foxi, gebe, görény, güzü, házinyúl, hiéna, hörcsög, igásló, juh, juhászcutya, kandúr, kecske, kiscutya, kisnyúl, kos, kutya, lajhár, ló, maci, macska, majom, malac, mangalica, marha, medve, mokus, mormota, nyúl, oroszlán, ökör, öszvér, öz, paripa, patkány, pulikutya, rinocérosz, róka, sakál, sün, szamar, tacsó, tehén, teve, tinó, ürge, vad, vadállat, vadászcutya, vadszamar, vakond, viziló

MADARAK

bagoly, cinege, cinke, fajdkakas, fecske, fűj, galamb, gólya, gödény, hattyú, holló, kakadu, kakukk, kánya, madár, papagáj, páva, pingvin, pinty, rigó, sas, sólyommadár, szajkó, szarka, varjú, vércse, veréb, vöcsök

SZÁRNYASOK

csirke, gyöngytyúk, kacsa, kakas, liba, lúd, pulyka, pulykakakas, tyúk, vadliba

HALAK, HÜLLŐK, KÉTÉLTŰEK, PUHATESTŰEK

áspiskígyó, béka, cápa, cigányhal, csiga, csuka, gyík, hal, harcsa, hering, kígyó, óriáskígyó, potyka, rák, teknősbéka, tengerikígyó, vipera

ÍZELTLÁBÚAK, ROVAROK

bogár, bolha, cserebogár, darázs, hangya, kullancs, légy, lepke, méh, pillangó, pók, poloska, ruhatetű, sáska, szúnyog, tetű, tücsök

FÉRGEK

féreg, giliszta, kukac, pióca, sajtkukac

EGYÉB

hernyó, lárva, nyú, pondró

ÁLLATI TESTRÉSZEK

agyar, begy, csáp, csikófog, csőr, csülök, disznóláb, ebsont, far, fark, fullánk, galambepe, heringfej, irha, karom, kopoltyú, lófütyi, lóláb, lómáj, méregfog, nyúlfarok, orosláncöröm, pata, pehely, potroh, rinocéroszbőr, rókabőr, szamárful, szárny, szarv, taraj, toll, zúza

NÖVÉNYEK

ág, alma, babér, banán, bimbó, bojtortján, bokor, bolondgomba, bors, búza, bükkmakk, bürök, citrom, csalán, csepű, cseresznye, csíra, csokor, dinnye, dió, dohány, dudva, élőfa, eper, fa, földieper, fű, fűcsomó, fűzfa, gesztenye, gomba, gyökér, gyümölcs, haraszt, hínár, ibolya, káposzta, kikerics, konkoly, kóró, kukorica, lencse, liliom, mag, mák, makk, mákszem, málna, mogoró, nád, nadragulya, nádszál, nyárfalevél, ocsú, pálma, paprika, papsajt, paszuly, pelyva, petrezselyem, pipacs, répa, retek, rózsa, szalma, szalmaszál, széna, szilvafa, szőlő, szőlőszem, tapló, torma, tótrózsa, tők, tölgy, tönk, tövis, tuskó, túske, uborkafa, üröm, vadalma, vadrörte, vessző, virág, vöröshagyma, zab, zabszem, zöldbab, zöldség

ANYAGOK

acél, agyag, alabástrom, arany, bagaria, bársony, bíbor, cián(káli), daróc, ezüst, fa, füst, gáz, gipsz, gitt, gőz, gránit, higany, homok, kámför, kéneső, korom, kristály, levegő, márvány, mész, nafta, olaj, ólom, patyolat, pléh, porcelán, posztó, puskapor, réz, rongy, savó, selyem, spanyolviasz(k), spongya, szén, szurok, textil, tinta, üveg, vályog, vas, vászon, viasz, vidia, vitriol, zsindey

TÁRGYAK

ESZKÖZÖK

antenna, anya [anyacsavar], béklyó, billentyű, bot, bökő, céltábla, cövek, csavar, damil, dorong, drót, ék, ekevas, ernyő, fáklya, faló, fax, fék, fogaskerék, furkósbot, golyó, górcső, gyeplő, gyeplőszár, halálharang, hám, harang, horgony, horog, húr, hurok, iga, istráng, járom, kábel, kalapácsnyél, kantárszár, kapanyél, kaptafa, karó, kerék, kereplő, kolomp, kormány, kormányrúd, kötél, lánc, lasszó, lécz, malomkerék, malomkő, mentőöv, mezsgyekaró, motolla, nyakló, nyél, nyereg, nyíl, orsó, ostor, pálca, patikamérleg, pecek, pecsét, pedál, penna, pipa, piszkafa, póráz, poroltó, prakker, puttony, rokka, rúd, sátorfa, sorompó, sróf, stafétabot, startpisztoly, szabókréta, szájkosár, szeg, szélkakas, szélkelep, szemellenző, szíj, talyiga, taxióra, tok, vándorbot, vasék, vasszeg, védőernyő, vészfék, vészharang, vitorla, zabla

HÁZTARTÁSI ESZKÖZÖK, TÁRGYAK

bárd, bicska, bili, borotva, cérna, cérnaszál, ceruza, cipőkanál, cseber, csengő, dézsa, ecset, egérfogó, égő, ernyő, fazék, fejsze, fésű, flastrom, fogpiszkáló, fonal, fűnyíró, gomb, gombostű, gyertya, gyufa, gyűszű, hajszárító, háló, hordó, húsdaráló, húsosfazék, izzó, kanál, kancsó, kávéskanál, kefe, kés, készülék, kiskés, korsó, kosár, kötöttű, kréta, kulcs, lajtorja, lakat, lámpa, lámpás, lánc, létra, lombik, madzag, mérce, mérleg, mobil, mobiltelefon, mosogatórongy, mosógép, nagyító, néprádió, nyárs, olló, óra, palack, patron, pohár, rádió, ráma, rosta, seprű, seprűnyél, serpenyő, skatulya, sőtartó, szappan, szatyor, szelence, szemüveg, szita, tál, tálca, telefon, telefonkönyv, tévé, toll, tölcser, törölköző [törülköző], tű, üveg, varrógép, vasfazék, vécépapír, veder, véka, ventilátor, villa, zacskó, zsák, zsebkendő, zsinór

SZERSZÁMOK

ásó, bonckés, colstok, cséphadaró, eke, fűrő, harapófogó, kalapács, kapa, kasza, köszörű, lapát, reszelő, vasvilla, véső, villa

GÉPEK

futószalag, gép, gépszij, gőzeke, gőzgép, gőzhenger, óramű, röntgen, toronyóra, úthenger, vetítógép

JÁRMŰVEK

autó, bárka, batár, Berva, bicikli, BMW, bringa, busz, csónak, csotrogány, fakutya, gyorsvonat, hajó, kocsis, komp, kordé, ladik, omnibusz, repülő, szekér, szénásszekér, tehervonat, tragacs, trolibusz, vasút, villamos, vízibicikli, vonat

HANGSZEREK

dob, duda, hangfogó, hangszer, harang, hegedű, lant, nagybőgő, nagydob, orgonasíp, primhegedű, síp, tamtam, trombita, verkli, zongora

ÉKSZEREK

gyűrű, karikagyűrű, korona

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI ESZKÖZÖK

akasztófa, béklyó, bilincs, bitófa, kínpad, korbács, vérpad

FEGYVEREK

ágyú, akna, bárd, csatabárd, csúzli, fegyver, hajóágyú, kard, kardél, kés, lándzsa, nagyágyú, nyíl, pajzs, páncél, penge, pisztoly, puska, rohamsisak, sisak, tör, vaktöltény

BÚTOROK ÉS BERENDEZÉSI TÁRGYAK

ablak, ágy, ajtó, asztal, berendezés, bölcső, budiajtó, bútor, divány, fiók, függöny, kályha, kapu, küszöb, lábtörlő, pult, radiátor, redőny, roló, sámlis, sifonér, stokedli, szék, székláb, szőnyeg, trón, tükör, vakablak, vitrin

ÖLTÖZKÖDÉS

álarc, alsónemű, angyalbőr, babaruha, bakancs, bekecs, bocskor, bugyi, bunda, cilinder, cipő, cipőtalp, cipzár, csizma, csizmatalp, csuha, fátyol, fehérmemű, frakk, gallér, gatyá, gomb, gyerekcipő, hócipő, ing, iszák, kalap, kapca, kapcarongy, kesztyű, koldustarisznya, köntös, köpönyeg, kötény, maszk, mellény, mellényzseb, mundér, nadrág, nadrágszj, nyakkendő, öv, palást, papucs, paróka, pártá, pizsama, pólya, reverenda, ruha, ruhadarab, sapka, suba, süveg, szennyes, szoknya, szűr, tarisznya, tarsoly, trikó, tunika, uniformis, uszály, vándortarisznya, zakó, zokni, zseb

PÉNZ, MÉRTÉK

ár, bugyelláris, buznyák, dohány, érem, erszény, fagaras, fillér, fitying, forint, garas, grand, húszfillér, jen, kanyi, készpénz, kiló, krajcár, lat, liter, lóvé, mérföld, mérték, méter, összeg, pengő, pénz, pénztárca, peták, rőf, ruppó, summa, tantusz, táppénz, valuta

EGYÉB

bélyeg, bérlet, fejfa, hajítófa, kalendárium, képernyő, keresztfa, kilométerkő, koldusbot, koporsószeg, kurzor, lámpavas, lepedő, lobogó, marsallbot, névjegy, patkó, patkószeg, rabiga, térkép, tilalomfa, zászló

FOGALMAK

CSOPORTOK

banda, boly, család, csorda, csürhe, hadoszlop, hangyaboly, hárem, jószág, katonaság, méhkas, nemzedék, nemzet, nép, népség, nyáj, társaság, testület

SZÁMOK

egy, egyszeregy, első, ezer, fél, harmadszor, harminckettő, három, hat, hatszáz, hatvan, hét, hetedhét, hetedik, hétszáz, hetvenhét, húsz, huszonegy, huszonkettő, huszonnegyedik, huszonöt, huszonnyolc, két, kétszer, kétszerkettő, ketten, kettes, kettő, kettős, kevés, második, négy, negyedik, negyvennyolc, nulla, nyolc, nyolcas, öt, ötödik, pár, sok, szám, száz, százszor, tíz, tizenhárom, tizenkettő, tizenkilenc, tízezer, tucat, utolsó

SZÍNEK

barna, bíbor, fehér, fekete, ibolyakék, kék, lila, piros, sápadt, sárga, sötét, szín, szürke, tarka, terepszínű, vörös, zöld

VALLÁSSAL KAPCSOLATOS SZAVAK

Ábrahám, Ádám, adjonisten, áldás, áldozat, ámen, angyal, apáca, apostol, atyaisten, atyaúristen, Babel, bálvány, Belzebub, biblia, böjt, bűn, bűnbocsánat, csoda, Damaszkusz, Dávid, dervis, Egyiptom, eklézsia, Éva, fészület, Golgota, Góliát, Gomorra, gyeheña, harang, herköpáter, hit, ige, ima, imádság, isten, istenhózzád, itéletnap, Jeruzsálem, Jézus, Júdas, kálvária, kálvinista, Kánaán, kehely, kereszt, keresztelő, keresztvíz, kismise, kisördög, Kleofás, Krisztus, lutheránus, malaszt, manna, Matuzsálem, menny, Messiás, miatyánk, Mikulás, mise, Noé, oltár, ördög, özönvíz, pap, pápa, papnő, paradicsom, parancsolat, Paulus, Pilátus, pokol, Poncius, prédikáció, próféta, püspök, Róma, rózsavíz, sátán, Salamon, Saul [Saulus], Sion, szent, szenteltvíz, szentírás, szentlélek, Szent Pál, Szodoma teremtés, Teremtő, Úr, úristen, vízözön

MESESZAVAK

boszorkány, Csipkerózsika, fantom, lidérc, manó, mese, Óperenciás-tenger, óriás, táltos, tündér, vasorrú bába

IDEGEN SZAVAK

blatt, blick, bonton, boogie, cech, cüg, cugehőr, cvikli, drukk, ergó, etvasz, flemm, flüg, gajdesz, grabanc, graft, jen, kopf, kujon, kurz, majré, minimó, mirniksz, ofszájd, oké, oxi, perszóna, piederstál, placc, plafon, prakker, prím, rahedli, reglama, ritter, ruppó, show, skart, sky, spicc, spuri, stich, stokedli, stoki, stósz, summa, svung, tabula, taccs, talon, top, trapp, tromf, tropa, trotli, vabank, vie, vizaví, zsén, zszizny

CSAK SZÓLÁSOKBAN ÉLŐ SZAVAK

alvóka, aranyhorog, aranymadár, bagóhit, bakhatnék, bolondóra, bü, cigányút, cokipohár, csigaparipa, csigavér, csodaszám, dombmester, dugá, ebrúd, egérút, égisz, eladókor, eladósor, fabatka, fagaras, faguriga, farkasszem, félárbc, fityfene, fitying, fityisz, fitty, garra, grízfrász, gyanúper, hadiláb, hadiösvény, hajderménkő [hajderménkü], happaré, haragszomrád, hejderménkő [hejderménkü], herköpáter, hetet-havat, híre-hamva, hupp, hübelebalázs, jotta, kakastej, kakasugrás, karikacsapás, kavicstermés, kegyelemkenyér, kenyértörés, kézen-közön, kiskedd, kordában, köböleső, közkézen, közszájon, közszemlére, kupa, kutyafáját, küllözavar, lábbusz, lepényleső, levesnóta, nikkelbolha, nyúlbockor, nyúlcipő, ólomláb, ólommadár, ötperc, papás-mamás, papzsák, paraszthajszál, pofonfa, pórul, rézangyal, sárkánytej, sava-borsa, secpere, segédfogalom, seperc, sóbálvány, szabadláb, szájmenés, szedtevette, szegről-végről, szemügyre, szómenés, szórén-szálán, tapodtat, té, tengeri herkentyű, teremburáját, tetűpásztor, tintaleves, tücsköt-bogarat, tülés-tagadás, uborkafa, út-mód, ürömpohár, vakondokország, vargabetű, vasvillaszem, veréblépés, vérszem, zokon, zöldasztal